

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2568

Vol.9 No.2 April – June 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ไม่น้อยกว่า 2 ท่านต่อบทความ วรรณกรรมและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นวรรณกรรมของวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 <http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : ดร.พุทธิพงษ์ กันทะรส

กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุกต,ดร.รศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทธรรมภาณี,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรณ์ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.
 พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.
 พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
 พระครูสิริสุตตานุกต, รองศาสตราจารย์.ดร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
 รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ มหากันธา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปนันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวิชัย วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ จงแก้ววัฒนา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ สิริกร กาญจนสุนทร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม

มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงใจ บุญกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง

มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภักดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธร ขาวงาม

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร

มหาวิทยาลัยเนชั่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ

นักวิชาการอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพียสา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออก

แห่งสุวรรณภูมิ

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ

พระมหาอรรถพล นริสโร,ดร.

ดร.ปิ่นปัทม์ เหลืองพิทักษ์

ดร.จันทร์สม์ ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
สงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2568 จำนวน 50 บทความ คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนกริชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

วีรกานต์ แก้วนพ รัฐพร กลิ่นมาลี และนพรัตน์ ชัยเรือง ศึกษาเรื่อง *กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1* พบว่า กลยุทธ์ 5 ด้านได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยปรับหลักสูตรให้รองรับการเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียมและสร้างระบบการแข่งขันอย่างเสมอภาค 2) การพัฒนาครูและอบรมเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติผ่านแนวคิด Active Learning 3) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและยืดหยุ่น 4) การพัฒนาการบริหารจัดการ โดยการกระจายอำนาจการบริหารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน 5) การพัฒนาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

นารินทร์ ชินันท์ อีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล และธิดา หมั่นมี ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน* พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า หลักภาพานา 4 ช่วยเสริมสร้างให้บุคลากร มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีสติปัญญาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพูดอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามกฎของสังคม การปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน และการปรับทัศนคติของบุคลากรให้เกิดความสัมพันธในระดับบุคลากรและองค์กรให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน

อุบลวรรณ เตชะระ และสายฝน แสนใจพรหม ศึกษาเรื่อง *การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2* พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ มีการจัดทำปฏิทินการนิเทศชัดเจน แต่ดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนเนื่องจากภาระงานของครูและกิจกรรมภายนอกที่แทรกเข้ามา 2) ด้านการสังเกตการสอน ขาดความต่อเนื่อง ครูบางส่วนต่อต้านในการสังเกตการสอนและเวลานิเทศถูกจำกัดด้วยภารกิจหลายด้าน 3) ด้านการสะท้อนผลการนิเทศ ยังไม่สะท้อนถึงการปรับปรุงการพัฒนาอย่างแท้จริง 4) ด้านการสรุปและรายงานผลการนิเทศ ขาดการดำเนินการที่เป็นระบบและชัดเจน

สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ พระมหาสุพัตร วชิราวุธ สหวิทยา วิเศษ ศิลาวังษ์ ชัยวงศ์ และปานิสรา เทพรักษ์ ศึกษาเรื่อง *วิถีข้าว วิถีธรรม : อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่าสู่นวัตกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง* พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการผลิตข้าว 3 รูปแบบ คือ 1) นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม ปลุกข้าวอินทรีย์ใช้วิธีแบบยั่งยืนและสร้างเครือข่ายข้าวอินทรีย์ 2) นวัตกรรมเชิงสังคมและวัฒนธรรม ปลุกข้าวอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมและการสนับสนุนจากภาครัฐและเครือข่ายเกษตรกร 3) นวัตกรรมเชิงเศรษฐกิจและสุขภาพ ปลุกข้าวอินทรีย์เพื่อแปรรูป และตระหนักรู้ประโยชน์ข้าวอินทรีย์ขายผ่านสื่อและแพลตฟอร์ม

ภูริตา ขัติสาร เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และปณิสรา จันท์ปาละ ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง* พบว่า หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมา และความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหา ของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม หน่วยที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา หน่วยที่ 3 พาชมโบราณสถาน และหน่วยที่ 4 สานต่อด้วยยุวมัคคุเทศก์ 5) กระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วรการณ วงศ์ฟู ศึกษาเรื่อง *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน* พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านปัญญา พลະสนับสนุนการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรอย่างต่อเนื่อง และความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 2) ด้านวิริยะพลະ สนับสนุนให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ และการจัดทำข้อมูลให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านอนวัชพลະ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง และการสร้างความร่วมมือในการดูแลทรัพยากร 4) สังคหพลະ สนับสนุนให้เกษตรกรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

มนตรี วิชัยวงศ์ พคิน แดงจวง ขาลี ภักดี พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ และเสาร์แก้ว ปวงศรี ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย* พบว่า การประเมินกระบวนการใช้รูปแบบเฉลี่ยร้อยละ 84.39 ความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านผลการประเมินกิจกรรมเฉลี่ยรวมผ่าน 2.74 และของเด็กกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้าเฉลี่ยรวมผ่าน 2.41 และด้าน เด็กมีทักษะทางสมองส่วนหน้า (EF) คือ ผ่านเกณฑ์ทุกคน ด้านการจัดทำคู่มือการออกแบบกิจกรรมรูปแบบ ประกอบด้วย

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ สรุปรขั้นตอนการใช้รูปแบบ การวัดผลประเมินผลพัฒนาการเด็กตามหลักสูตรและ ทักษะทางสมองส่วนหน้า

อาทิตย์ ติงวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพงอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่* พบว่า แนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ควรสร้างความเข้าใจและช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านวิริยะ ควรทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความสุข 3) ด้านจิตตะ ควรแสดงความเห็นอกเห็นใจและมีน้ำใจต่อผู้สูงอายุ พูดจาไพเราะ 4) ด้านวิมังสา ควรให้คำแนะนำและคำชี้แนะแก่ผู้สูงอายุและมีการวางแผนปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

ชุติกัญจน์ จันทะพา จันทรฉาย ยมสูงเนิน สังวาร วังแจ่ม และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง *ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา* พบว่า) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน พัฒนาภาพลักษณ์และชื่อเสียงผ่านเทคโนโลยี ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภายในโรงเรียนให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงานกิจกรรมของนักเรียนและโรงเรียนต่อผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ 2) ด้านหลักสูตรและการเรียน จัดสรรงบประมาณ จัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย สอนแบบออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย พัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย 3) ด้านครูผู้สอน ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัย สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน 4) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษาและพัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดทำป้ายรณรงค์ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดหาสื่อการเรียนรู้อื่นๆที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลและให้บริการต่างๆ

พระนาถิตา ทินนวิโร (ลูกทอง) และไกรสร แสนวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* พบว่า ด้านกายภาพ การพัฒนากาย เทศบาลควรมีแผนการจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ด้านศิลปาวนา การอบรมศิลป เทศบาลควรมีกำหนดหลักการความประพฤติและคุณธรรมที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ ด้านจิตตาวนา การพัฒนาจิต เทศบาลควรมีโครงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา เทศบาลควรมีการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

พระมหาสุกุล มหาวิโร, ผศ.ดร. พศิน แดงจวง และชาลี ภักดี ศึกษาเรื่อง *การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา* พบว่า ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน ด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการบริหารจัดการ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่อยู่ไกล ควรจัดการเรื่องการเดินทางให้ปลอดภัย และการจัดการเรื่องสถานที่จอดรถให้เพียงพอ ห้องน้ำให้ถูกสุขอนามัยและการจัดการขยะ

นภวรรณ วังแว และไกรสร แสนวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน* พบว่า ด้านกายภาพนา เทศบาลควรดำเนินการจัดสรรทรัพยากรด้านพื้นที่และอุปกรณ์ ควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข ด้านสัณฐานภาพ เทศบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมคุณธรรม การทำประโยชน์ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุในพื้นที่ ด้านจิตตภาพนา เทศบาลควรวางแผนการดำเนินงานในระยะยาว ด้านปัญญาภาพนา เทศบาลควรมีแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกระตุ้นความคิด และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชน

ชาลี ภักดี มนตรี วิชัยวงศ์ พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ พระครูสุนทรมหาเจติยา นุรักษ์ ขริน คำบุญเรือง และเสาร์แก้ว ปวงศรี ศึกษาเรื่อง *การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่ 6 มิติคุณภาพชีวิตในเขตจังหวัดเชียงราย* พบว่า การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมในหลักสูตรกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ การร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล การสรุปรายงานผล และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

ทิพวรรณ พุทธปวน และไกรสร แสนวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุ้มผาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* พบว่า ควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริม ปัญญาพระ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา, เสริมสร้าง วิริยพระ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างแรงจูงใจผ่านระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติ, พัฒนา อนุวัชพระ ผ่านการจัดทำมาตรฐานจริยธรรม และกลไกตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงาน, และส่งเสริม สังคหพระ โดยการจัดโครงการบริการชุมชนและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม พร้อมทั้งจัดตั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน

พศิน แดงจวง ชาลี ภักดี และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร จังหวัดเชียงใหม่* พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนาแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด

หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสรุปขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน (2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด (3) การนำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ (4) การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ (5)การพัฒนาผลงานและ(6) การนำเสนอผลงาน

Nantarsiri ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน* พบว่า สังวรปธาน จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ปหานปธาน ลดการใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น ภาวนาปธาน ส่งเสริมความร่วมมือ อนุรักษณาปธาน ลดความเหลื่อมล้ำและรักษามาตรฐานวิชาการ ด้านการผลิตควรพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ด้านประสิทธิภาพ ควรปรับปรุงการบริหารและใช้ไอทีเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ด้านความพึงพอใจ ควรส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ด้านการปรับเปลี่ยน ควรใช้เทคโนโลยีพัฒนาระบบการศึกษา ด้านการพัฒนา ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาครู นักเรียน และนโยบายที่มีหลักฐานรองรับ

ศุภฤกษ์ ไชยเลิศ ธีระภัทร ประสมสุข สุวิษญู ศิริไกรวัฒนวงศ์ และพิสุทธิ จันทรสุรินทร์ ศึกษาเรื่อง *การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมวกก่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5* พบว่า ควรเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของโรงเรียนต้องอิงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจหลัก ควรมีการพัฒนาระบบการวัดผลต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน และควรมีการให้รางวัลตอบแทนลูกออกแบบและดำเนินการอย่างมีระบบ

มณฑิรา สิงห์คำ และ ไกรสร แสงวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน* พบว่า แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้สึกดี มีความสุขและมีความพึงพอใจต่องานที่ทำ ต้องมีความรักและความตั้งใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเห็นคุณค่าของในการทำงาน 2) ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพยายาม ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานและต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงต้องมีความตั้งใจความตั้งใจ มีความกระตือรือร้น อดทนในการให้บริการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 3) ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานควรใช้ความตั้งใจและความใส่ใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน ไม่เหม่อลอย ไม่ฟุ้งซ่าน ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เมื่อเกิดปัญหาสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำให้การปฏิบัติงานไม่มีความผิดพลาด และ4) ด้านวิมังสา ผู้ปฏิบัติงานควรมีสติในการไตร่ตรอง วินิจฉัย และพิจารณาถึงเหตุผลของสิ่งต่างๆ ทั้งก่อนทำและหลังทำ มีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ควรปฏิบัติงานโดยการพิจารณาถึงกฎ

ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด และต้องรู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไข ปรับปรุงข้อผิดพลาดของตนเองอยู่ตลอดเวลา

อรรถณพ คุ่มมี และพรนิภา จันทรน้อย ศึกษาเรื่อง *การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียน* เป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่า แยกออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ 2) ทักษะการเคลื่อนไหว 3) ทักษะสังคม 4) ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การวางแผนอนาคต ทุกด้านมีคุณภาพระดับมากที่สุด และความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ระดับคุณภาพมากที่สุด

นิรันดร์ หลานคำ และไกรสร แสงวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่* พบว่า ด้านกายภาพ ควรออกกำลังกายและรับโภชนาที่ดี ด้านจิตภาพ ควรเสริมสร้างให้จิตใจมั่นคงและความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านจิตภาพ ควรเสริมสร้างการลดความเครียด ด้านปัญญา ควรเสริมสร้างความมั่นคงทางปัญญา

อาทิตย์ โพธิชนะ ธีระภัทร ประสมสุข และพลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ ศึกษาเรื่อง *การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6* พบว่า 1) แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรใช้เทคโนโลยี เช่น Cloud, Big Data AI, Blockchain และ e-Government เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการข้อมูล สนับสนุนบริการออนไลน์ เสริมทักษะดิจิทัลให้ครูและนักเรียน ควรมีระบบการคัดกรองนักเรียนโดยใช้ข้อมูลสถิติ พร้อมช่องทางอุทธรณ์ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ควรมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชุมและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมถึงจัดทำระบบติดตามช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

มนุเดช ทองเพชรนิล ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจศึกษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน* พบว่า ด้านฉันทะ เกิดจากการสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณค่า ด้านวิริยะ ควรมุ่งเน้นการฝึกฝนวินัย ทักษะทางกายภาพ ด้านจิตตะ ควรใช้เทคโนโลยีในการเฝ้าระวังและระบบตรวจสอบ ด้านวิมังสา ควรมุ่งพัฒนาทักษะการตัดสินใจควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี

อนุสรณ์ ก้อนคำ สิทธิชัย มูลเขียน สาโรจน์ แก้วอรุณ และธรรมรส โชติบุญขร ศึกษาเรื่อง *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4* พบว่า จัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการมอบหมายงานที่ชัดเจน การบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลมีความถูกต้อง การคัดกรองนักเรียนให้แบ่งเป็นกลุ่มตามเกณฑ์และลักษณะที่พบเห็น ใช้ผลการพัฒนาทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ บันทึกลงในข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วน เป็นปัจจุบัน ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่ผลงานความสำเร็จของการป้องกันและแก้ไขปัญหา

เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา มีการส่งต่อให้แก่ผู้เกี่ยวข้องหากเกินความสามารถของครู โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

ทริกา ทองเพชรนิล ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่* พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดยู๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านทาน ควรเน้นการเสียสละและให้บริการด้วยใจ ด้านปิยะวาจา ควรพูดสุภาพและจริงใจช่วยสร้างความประทับใจและไว้วางใจ ด้านอัตถจริยา ควรสงเคราะห์ส่งเสริมความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม ด้านสมานัตตตา ควรให้บริการที่สม่ำเสมอและยุติธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจ

ปิยะนุช เหลืองงาม วีระนุช แยมยัม แพรวนภา เรียงริลาพิรภัทร ฉัตรพิบูลย์ ภูเวียง ห้าวเหิม และเศรษฐศาสตร์ วัตรโสภ ศึกษาเรื่อง *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย* พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรมีการจัดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไทดำ หน่วยที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หน่วยที่ 3 อาหารท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 4 พืชสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 5 วิถีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด สามารถนำมาทำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน นำมาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับประโยชน์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง

สายธาร ติะนะสา ศึกษาเรื่อง *การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลลำปำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน* พบว่า ด้านกายภาพ ควรสนับสนุนสุขภาพด้วยกิจกรรมออกกำลังกาย ตรวจสุขภาพ และการอบรมโภชนาการ ด้านศีลภาวนา ควรพัฒนาคุณธรรมและวินัย โดยร่วมมือกับวัดและสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชน ด้านจิตภาวนา ควรให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางจิตใจผ่านการฝึกสมาธิ การสันทนาธรรม และการเผยแพร่สื่อธรรมะ ด้านปัญญาภาวนา ควรเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดเวทีถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

ภูวเรศ ศรีเนตร และจารุวรรณ นาดัน ศึกษาเรื่อง *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2* พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ได้แก่ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะเทคนิควิธี และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

ประกาศิต มีสวัสดิ์ และ ไกรสร แสนวงศ์ ศึกษาเรื่อง *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน* พบว่า 1) ด้านฉันทะ ควรมีความรักและพอใจในงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน และเห็นความสำคัญของงานอย่างแท้จริง 2) ด้านวิริยะ ควรมีความมุ่งมั่น ขยันอดทน ไม่ย่อท้อ พัฒนางานต่อเนื่อง และเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) ด้านจิตตะ ควรเอาใจใส่หน้าที่ ตรวจสอบงานสม่ำเสมอ พัฒนาศักยภาพ และเมตตาต่อผู้ได้รับผลกระทบ 4) ด้านวิมังสา ควรทบทวนและประเมินผลงานร่วมกัน วางแผนปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม

จุฬพพร สายเปียง สาโรจน์ แก้วอรุณ สุตากรณ์ สืบสุติน และประเสริฐ ต้นโนนเชียง ศึกษาเรื่อง *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายตอแยน้ำทิพย์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1* พบว่า ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เปิดโอกาสให้ครูแสดงความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพครูเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและไว้วางใจในการตัดสินใจ และกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็นจริง

วิระศักดิ์ อินใจ ศึกษาเรื่อง *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน* พบว่า การกำหนดรูปแบบการประชุมร่วมกันอยู่เป็นประจำช่วยลดช่องว่างของปัญหา การสร้างระบบสื่อสารชัดเจน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างช่องทางการประสานความร่วมมือกับชุมชน การสร้างข้อตกลงร่วมกันเป็นที่ยอมรับยึดหลักประชาธิปไตย ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การสนับสนุนบทบาทการเคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า การเปิดโอกาสให้สตรีแม่บ้านและเยาวชนมีส่วนร่วมโดยไม่เลือกปฏิบัติ การใช้พื้นที่ศาสนสถานเชื่อมโยงกิจกรรมผู้สูงอายุในชุมชน การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ สามเณร และผู้ทรงวิชาคุณเป็นการให้ความเคารพสักการะผู้ที่เชื่อมประสานให้คนในชุมชนได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกพจน์ มาลีศรี และณิรดา เวชญาลักษณ์ ศึกษาเรื่อง *การศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอนครไทย 4* พบว่า วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนเครือข่ายอำเภอนครไทย 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ รองลงมาคือ วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม วัฒนธรรมด้านพันธกิจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ วัฒนธรรมด้านการปรับตัว ทั้งนี้ การที่วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพมีระดับสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือ ความสามัคคี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา ส่วนด้านการปรับตัวแม้อยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนา เช่น การกระจายอำนาจและการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม

ยุทธนา เตโช ศึกษาเรื่อง *การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลางอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* พบว่า ด้านจักษุมหา วิสัยทัศน์ ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ชัดเจน มองการณ์ไกล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านวิธวิธี การบริหารจัดการที่ดี ผู้นำควรบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ข้อมูลและหลักธรรมาภิบาลในการตัดสินใจ เปิดให้ทุกคนร่วมตรวจสอบ ด้านนิสสัยสัมปโน มนุษย์สัมพันธ์ ผู้นำต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และสื่อสารกับประชาชน โดยมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก

ศรัณยู ฤงแก้ว สุรศักดิ์ สุทธิศิริ สังวาร์ วังแจ่ม และทัศนีย์ บุญมาภิ ศึกษาเรื่อง *การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5* พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดทักษะทางด้านวิชาการ ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ และไม่มีบทบาทในการตัดสินใจ และ บุคลากรในโรงเรียนมีน้อย จึงทำให้รับภาระงานมาก โดยควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจการบริหารงานวิชาการ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงาน

ปิยนุช แก้วทิพย์และไกรสร แสนวงศ์ ศึกษาเรื่อง *การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน* พบว่า มี 6 ด้าน คือ (1) การกำหนดจัดการประชุมประชาคมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบทางการและกึ่งทางการ (2) การเริ่มประชุมโดยองค์ประชุมครบจึงเกิดความยุติธรรมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (3) การบัญญัติกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ อย่างเป็นธรรมไม่บัญญัติเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (4) การเคารพนับถือผู้อาวุโสให้เกียรติต่อผู้ที่มีประสบการณ์มาก (5) การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้หญิงและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเน้นความเสมอภาคเท่าเทียม (6) การแผนงานส่งเสริมกีฬาพื้นบ้านอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้าน (7) การส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติจัดกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่องร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่กับสังคมตลอดไป

กิตติภัก ฤทธิ์สุวรรณ เอกลักษณ์ เพ็ญสา และวาโรเพ็งสวัสดิ์ ศึกษาเรื่อง *ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารด้านที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ 1) การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (X3) 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X1) และ 3) การสื่อสารดิจิทัล (X4) โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 51.50 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.309

ศรณฉัตร จตุภัทรศิริ ธีระภัทร ประสมสุข พลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ และ สุวิษณุ ศิริไกรวัฒนาวงศ์ ศึกษาเรื่อง *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่* พบว่า ควรส่งเสริมการสร้าง

วัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ควรใช้การสื่อสารที่จริงใจและเปิดกว้าง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานและคุณธรรม และควรฝึกการตระหนักรู้และบริหารอารมณ์ตนเอง

มินทิตา ดอนปาน ธีระภัทร ประสมสุข และพิสุทธิ จันทรสุรินทร์ ศึกษาเรื่อง *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงแก้วเพียงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน* พบว่า ควรพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ควรสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดี ควรสนับสนุนให้ครูมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ควรพัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างเพื่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา

ประทีป มีป้อ และธีระภัทร ประสมสุข ศึกษาเรื่อง *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3* พบว่า ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคณะกรรมการและบุคลากร ควรเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการวางแผนและการบริหารหลักสูตร ควรพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการการออกแบบหลักสูตร ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการสื่อสาร ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาแผนการนิเทศ และ ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสรุปข้อมูล

จันทรแรม แก้วคำน้อย, ประเสริฐ นันโนนเชียง ศึกษาเรื่อง *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่* พบว่า ด้านการสร้างควมไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของตนเอง ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีมควรศึกษาบริบทของงานแต่ละด้านของสถานศึกษา วิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม ด้านการคิดสร้างสรรค์ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของชาติ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือสนับสนุนแนวทางบริหารเชิงนวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยีควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสนับสนุนการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และออกแบบพื้นที่ทำงานให้เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข

วรารพร เอ็กสตร้อม ทศนีย์ บุญมาภิ และสังวาล วังแจ่ม ศึกษาเรื่อง *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบุรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3* พบว่า ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบุรพาประเทืองวิทย์ควรที่จะ คือ 1. สร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้

สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาและสืบค้นข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมผ่านเว็บเบราว์เซอร์ 2. มีการเตรียมพร้อมในการวางแผนด้านการจัดสรรงบประมาณอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดหาหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้โปรแกรมต่าง ๆ 3. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัจจุบัน ความต้องการของโรงเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel Google Drive iCloud 4. สร้างสื่อดิจิทัลตามหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5. รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองผ่านช่องทางเว็บไซต์ของสถานศึกษา Line กลุ่มระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครอง 6. ควรทำการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ผ่านโปรแกรม Microsoft Excel

ชลดา นาคเดช และพรพิมล กะขามาศ ศึกษาเรื่อง *แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3* พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รูปแบบการบริหารงาน ความสามารถ และระบบการปฏิบัติงาน ส่วนแรงจูงใจที่มีอิทธิพล ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำหาย และวิธีการบริหารของผู้บังคับบัญชา

สถิตย์ เชื้อนวัง สังวาร วังแจ่ม ทศนีย์ บุญมาภิ และสมมาตร คำวัจนัง ศึกษาเรื่อง *การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่* พบว่า โรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ โดยกำหนดเป้าหมายพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และติดตามผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการพัฒนาสังคมและอารมณผ่านกิจกรรมเสริมและโครงการแนะแนว สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ปลอดภัย มีมาตรการคุ้มครองเด็ก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีมาตรฐานความปลอดภัยและการบำรุงรักษาสสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสม มีกระบวนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

โสฬส ตาลคามูล และสุชาดา รัตนพิบูลย์ ศึกษาเรื่อง *ปัญหาทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์* พบว่า การทำพินัยกรรมในประเทศไทยยึดหลักแบบพิธีเป็นสำคัญ หากไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดพินัยกรรมย่อมตกเป็นโมฆะ โดยมีข้อกำหนดที่สำคัญ คือ ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีความสามารถในการทำพินัยกรรม กล่าวคือ มีความสามารถในการตัดสินใจที่ชัดเจนและเข้าใจ ผลกระทบจากการกระทำของตนเอง บุคคลต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่อยู่ในภาวะที่มีปัญหาทางจิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ และการทำพินัยกรรมจะต้องเกิดจากความตั้งใจของบุคคลโดยไม่มีการบีบบังคับหรือหลอกลวงจากบุคคลอื่น

ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ ศึกษาเรื่อง *ลีนสอดทองหมั่นกับสังคมไทย* พบว่า การแต่งงานของบ่าวสาวบางคู่ถูกเรียกสินสอดจากผู้ปกครองของฝ่ายหญิงสูงเกินไป และความสัมพันธ์ของบางคู่ถึงขั้น

ต้องเลิกหากันเพียงเพราะฝ่ายชายไม่สามารถหาทรัพย์สินตามที่ฝ่ายหญิงกำหนดได้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อสินสอดเกี่ยวพันไปถึงเรื่องของสังคมและการแสดงฐานะทางสังคม ดังที่จะเห็นว่ามีกรนำแก้วแหวนเงินทอง มาใส่พานในงานแต่งงานเพื่อแสดงถึงฐานะทางสังคม จนทำให้เกิดธุรกิจเพื่อการเช่าสินสอดเกิดขึ้นมา โดยสามารถไปเช่าเงินหรือทอง เพื่อมาวางในงานแต่งงานเมื่องานแต่งงานจบแล้วก็นำไปคืนให้กับบริษัทที่เช่ามา ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาธุรกิจเช่าสินสอดนั้นเป็นที่นิยมขึ้นอย่างมากเนื่องจากธุรกิจเช่าสินสอดเองแทบจะได้กำไรเต็มเม็ดเต็มหน่วยซึ่งจากสินสอดที่เป็นสัญลักษณ์ของงานแต่งงานไปสู่การทำให้กลายเป็นธุรกิจ

ธัญชัย ทิพยมณฑล สุรัชย์ เดชพงษ์ และณลินี สมถวิล ศึกษาเรื่อง *การบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหวงตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์* พบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะฝากทรัพย์ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากสามารถใช้สิทธิยึดหวงในทรัพย์สินที่รับฝาก หากผู้ฝากไม่ชำระบำเหน็จหรือค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการฝากทรัพย์ แต่ไม่ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการบังคับชำระหนี้ จากทรัพย์ที่ได้ยึดหวงเหมือนดังเช่นที่กฎหมายสัญญาซื้อขาย สัญญารับขนของ สัญญารับขนคนโดยสาร และโดยเฉพาะสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรมซึ่งจัดอยู่ในหมวดสัญญาฝากทรัพย์ลักษณะหนึ่ง ได้ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหวงตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะ โดยไม่ต้องยื่นฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล แต่สำหรับสัญญาฝากทรัพย์ผู้รับฝากกลับต้องนำหลักกฎหมายลักษณะหนี้ในเรื่องสิทธิยึดหวงทั่วไปมาปรับใช้บังคับ ซึ่งทำให้ผู้รับฝากไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินที่ยึดหวงชำระหนี้ได้ กฎหมายให้สิทธิเพียงยึดหวงทรัพย์ไว้เป็นประกันการชำระหนี้เท่านั้น

พระครูใบฎิการัตนวัฒน์ ปณฺญาวุฒโท (ทาทำ) ศึกษาเรื่อง *สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ* พบว่า รูปแบบหลัก GAIN ที่สังเคราะห์จากหลักธรรมดั้งเดิม สู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเป็นรูปธรรม GAIN ย่อมาจาก Guard (เพียรระวัง), Abandon (เพียรละ), Initiate (เพียรเจริญ), และ Nurture (เพียรรักษา) ซึ่งแต่ละขั้นมีเป้าหมายชัดเจนในการป้องกันทุกข์ ละเหตุแห่งทุกข์ สร้างสุขใหม่ และธำรงความดีให้ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงทั้งมิติทางกาย จิตใจ และสังคมอย่างกลมกลืน การวิเคราะห์ที่ตั้งอยู่บนฐานของการเข้าใจ “ความทุกข์” อย่างลุ่มลึก ทั้งในระดับประสบการณ์ทางโลก (เวทนา) และระดับสภาวะธรรม (อริยสัจ) เพื่อให้การปฏิบัติสัมมาวายามะไม่เป็นเพียงความพยายามเชิงศีลธรรมทั่วไป แต่เป็นการเพียรอย่างมีปัญญา รู้เท่าทันสาเหตุแห่งทุกข์ และคลี่คลายเหตุเหล่านั้นด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของทุกข์แต่ละประเภท หลัก GAIN จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยแปลงธรรมะให้เป็นวงจรปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่ม เพื่อการมีชีวิตที่สงบ เบิกบาน และหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างยั่งยืน

พระครูอรุณชัยธัช ศึกษาเรื่อง *ประเพณีการบวชในล้านนา: ความสำคัญและคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม* พบว่า การบวชมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีพิธีกรรมที่ละเอียดและเชื่อมโยงกับการเคารพบรรพบุรุษและชุมชน การบวชในล้านนาจึงไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นกระบวนการที่สร้างความสามัคคีในสังคม ซึ่งความสำคัญในเชิงศาสนาและสังคม การบวชช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ ฝึกสมาธิและความอดทน เพื่อบรรลุธรรมและ

รักษาศิลห้ และการบวชเป็นการแสดงความเคารพต่อครอบครัวและชุมชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเสริมสร้างสันติสุขในสังคม ในส่วนของคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม การบวชช่วยสะสมบุญและ พัฒนาจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และการบวชยังเป็นการสร้างแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมความ สมานฉันท์และความเข้าใจระหว่างคนในสังคม ช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบสุข

พระครูสุตันทบัณฑิต,ผศ.ดร. ศึกษาเรื่อง *ทุนสังคม : แนวทางการพัฒนายโยบายส่งเสริม สวัสดิการชุมชนในอนาคต* พบว่า ทุนสังคมเริ่มจากการจะสร้างสวัสดิการชุมชนที่ตอบโจทย์คุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1) การจัดการข้อมูลร่วมเป็นการ บริหารข้อมูลร่วมกันทุกระดับเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูล 2) การพัฒนาแบบเชื่อมโยงโดย มุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วน 3)การติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไป ต่อยอดและพัฒนาให้เกิดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และ4)การจัดการความรู้ บนพื้นฐานชุมชนเรียกว่าเป็นการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาวิธีการจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ตามมา ดังนั้น องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานนายกรัฐมนตรี เป็นต้น จะต้องกลับมาทบทวนการ จัดการสวัสดิการก่อนหน้านี้ว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงหรือไม่ อย่งไรจะช่วยเกิดการลดระบบ ที่ซับซ้อน ก่อให้เกิดความรวดเร็ว ความพึงพอใจจากประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในประเด็นอื่น ๆ

อำนาจ ทาปิน พระครูโกวิทบุญเขต และพิมพ์พร แสนคำหล้า ศึกษาเรื่อง *พุทธวิธีการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างกัน* พบว่า ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ผู้เรียนตั้งแต่เข้าศึกษาจนสำเร็จการศึกษาเพื่อให้สามารถเกิดความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาด้าน ความรู้ ทักษะ จริยธรรมและลักษณะบุคคล ด้วยการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ บรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาและหลักสูตรตามที่ได้กำหนด ในบทความนี้ผู้เขียนจึง นำพุทธวิธีการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงใช้ในการสอนพุทธบริษัท 4 ที่มี หลากหลาย จนสามารถทำให้บรรลุธรรมอันเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ในชั้นต่าง ๆ โดยพิจารณา คุณลักษณะความแตกต่างกันของผู้เรียน ด้วยการแบ่งออกเป็นกลุ่ม สอนให้เหมาะสมและปรับวิธีการ สอนตามความรู้ความสามารถผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อสร้างบทบาทและกระบวนการมี ส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนที่ปราศจากอคติ ออกแบบและพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอน จากการประเมินผู้เรียนเพื่อหาความสมดุลในจุดเริ่มต้นของการสอน ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเคารพ และให้เกียรติก้นระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนโดยมุ่งเนื้อหาในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ

รัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง เขตไท่ **ลังการ์พินธุ์ และธนะ เนตรศุภลักษณ์** ศึกษาเรื่อง *ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง ศึกษาเปรียบเทียบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี* พบว่า การกำหนดความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย และ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในประเด็นของการกล่าวข้อความจริง และทำให้ผู้อื่นเสียหาย ซึ่งประเทศ ไทยได้กำหนดรูปความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ว่า หากผู้ใดผู้หนึ่งกล่าวความจริง หรือความเท็จและทำ

ให้ผู้เสียหายก็ถือว่าเป็นความผิด ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้จำกัดรูปแบบความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการกล่าวความเท็จเท่านั้นถึงจะเป็นความผิด

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

เมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2568

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	ท
บทความวิจัย :	หน้า
กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 <i>วีรกานต์ แก้วนพ รัฐพร กลิ่นมาลี และนพรัตน์ ชัยเรือง</i>	1-13
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน <i>นารินทร์ ชินันท์ อีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล และธิดาธิ หมั่นมี</i>	14-27
การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 <i>อุบลวรรณ เตชะระ และสายฝน แสนใจพรม</i>	28-40
วิถีข้าว วิถีธรรม : อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่าสู่วัฒนธรรมการผลิตข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง <i>สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ พระมหาสุพัทธ์ วชิราวุโธ สหทัยา วิเศษ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และปณิสรา เทพรักษ์</i>	41-55
การพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง <i>ภูริตา ชัดสีสาร เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และปณิสรา จันทรपालะ</i>	56-67
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน <i>วรการณ์ วงศ์ฟู</i>	68-81
การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย <i>มนตรี วิชัยวงศ์ พศิน แดงจวง ชาลี ภักดี พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ และ เสาร์แก้ว ปวงศรี</i>	82-97

- การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ
ของเทศบาลตำบลสันกำแพงอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 98-119
อาทิตย์ ต๊ะวงศ์
- ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬา
แห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 120-130
ชุดิภาณูญ์ จันทะพา จันทรฉาย ยมสูงเนิน สัจวาร วังแจ่ม และธีระภัทรประสมสุข
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรี
บัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 131-144
พระนางลึงดา ทิพนวโร (ลุงกอง)
- การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความ
คิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา 145-160
พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร. พศิน แดงจวง และชาลี ภัคดี
- การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย
อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 161-174
นภวรรณ วังแว
- การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่ 6 มิติคุณภาพชีวิต
ในเขตจังหวัดเชียงราย 175-190
ชาลี ภัคดี มนตรี วิชัยวงศ์ พระครูปิยวรรณพิพัฒน์
- พระครูสุนทรมหาเจติยา นุรักษ์ ขวิน คำบุญเรือง และเสาร์แก้ว ปวงศรี*
- การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพละธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล
อุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 191-204
ทิพวรรณ พุทธปวน
- การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ
ของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ 205-220
พศิน แดงจวง ชาลี ภัคดี และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์
- การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้าน
การส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 221-234
Nantarsiri
- การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทาง
การศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 235-251
*ศุภฤกษ์ ไชยเลิศ ธีระภัทร ประสมสุข สุวิษญ ศิริไกรวัฒนาวงศ์ และพิสุทธิ
จันทรสุรินทร์*

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาบลาตูก อำเภอมะทิง จังหวัดลำพูน	252-266
<i>มณฑิรา สิงห์คำ</i>	
การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น	267-280
<i>อรรณพ คุ่มมี และพรนิภา จันทน์น้อย</i>	
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	281-294
<i>นิรันดร์ หลานคำ และไกรสร แสงวงศ์</i>	
การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6	295-312
<i>อาทิตย์ โพธิชนะ อีระภัทร ประสมสุข และพลอยพัชชา ไคว้สุวรรณกิจ</i>	
การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน	313-327
<i>มนุเดช ทองเพชรนิล</i>	
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4	328-343
<i>อนุสรณ์ ก้อนคำ สิทธิชัย มูลเขียน สาโรจน์ แก้วอรุณ และธรรมรส โชติบุญชู</i>	
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่	344-357
<i>ทริกา ทองเพชรนิล</i>	
แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	358-369
<i>ปิยะนุช เหลืองงาม วีระนุช แยมี่ยม แพรวนภา เรียงริลาพิรภัทร ฉัตรพิบูลย์</i>	
<i>ภูเวียง ห้าวเหิม และเศรษฐศาสตร์ วัตรโคก</i>	
การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลลำโพง อำเภอลำพูน	370-383
<i>สายธาร ตีณะสา</i>	
ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2	384-394
<i>ภูธเรศ ศรีเนตร และจารุวรรณ นาดัน</i>	

- ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาท
ธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสมเด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน 395-410
ประกาศิต มีสวัสดิ์ และไกรสร แสงวงศ์
- ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 411-421
จุฬาร สายเปียง สาโรจน์ แก้วอรุณ สุตาภรณ์ สืบสุติน และประเสริฐ
ตันโนนเชียง
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน 422-435
วีระศักดิ์ อินใจ
- การศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอนครไทย 4 436-447
เอกพจน์ มาลีศรี และณิรดา เวชญาลักษณ์
- การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลางอำเภอเมือง
จังหวัดลำพูน 448-460
ยุทธนา เตโช
- การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 461-473
ครัญญู กุญแก้ว สุรศักดิ์ สุทสิริ สังวาร์ วังแจ่ม และทัศนีย์ บุญมาภิ
- การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน 474-487
ปิยนุช แก้วทิพย์
- ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 488-501
กิตติภักดิ์ ฤทธิ์สุวรรณ เอกลักษณ์ เพียสา และวาโรรเพ็งสวัสดิ์
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ 502-514
ครณฉัตร จตุภักดิ์สิริ อีระภัทร ประสมสุข พลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ และ
สุวิษญ ศรีไกรพัฒนาวงศ์
- ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียงสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำพูน 515-527
มณฑิตา ดอนปาน อีระภัทร ประสมสุข และพิสุทธิ จันทรสุรินทร์

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา
คุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 528-542
ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

ประทีป มีป้อ และธีระภัทร ประสมสุข

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ 543-555

จันทร์แรม แก้วคำน้อย, ประเสริฐ นันโนนชัย

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพ
การศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 556-572
เชียงใหม่เขต 3

วราพร เอ็กสตร้อม ทศนีย์ บุญมาภิ และสังวาร์ วังแจ่ม

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการจัดตั้งงบประมาณของ
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 573-582

ชลดา นาคเดช และพรพิมล กะชามาศ

การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียน
นานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ 583-598

สถิตย์ เชื้อนวัง สังวาร์ วังแจ่ม ทศนีย์ บุญมาภิ และสมมาตร คำวังนัง

ปัญหาทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ 599-612

โสฬส ตาลคำมูล และสุชาดา รัตนพิบูลย์

บทความวิชาการ :

สินสอดทองหมั้นกับสังคมไทย 613-623

ภาคอัศม์ โปะชะกฤษณะ

การบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหวงตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์ 624-636

ธัญชัย ทิพยมณฑล สุรัชย์ เดชพงษ์ และนลินี สมถวิล

สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ 637-652

พระครูใบฎีกาธวัชวัฒน์ ปญญาวุฒโท (ทาทำ)

ประเพณีการบวชในล้านนา: ความสำคัญและคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม 653-665

พระครูอรุณชัยธัช

ทุนสังคม : แนวทางการพัฒนานโยบายส่งเสริมสวัสดิการชุมชนในอนาคต 666-675

พระครูสุตตันตบพิณจิตต,ผศ.ดร.

พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างกัน 676-686

อำนาจ ทาปิน พระครูโกวิทบุญเขต และพิมพ์พร แสนคำหล้า

ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง ศึกษาเปรียบเทียบสหพันธ์
สาธารณรัฐเยอรมนี

687-700

ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง เขตไท่ ลังการ์พินธุ์ และธนะ เนตรศุภลักษณ์
คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์
วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

701-712

คณาจารย์ และนิสิต เดินแห่กระบวนครุบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อเป็นบุคคลสำคัญของโลก
ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2568

กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

Strategies for Improving the Quality of Education in Small Schools

Under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

วีรกานต์ แก้วนพ Weerakant keawnop

รัฐพร กลิ่นมาลี Rataporn Klinmalee

นพรัตน์ ชัยเรือง Nopparat Chairuang

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

oxygen800@gmail.com

Received 2025/02/19

Revised 2025/03/12

Accepted 2025/03/24

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) สร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) ตรวจสอบกลยุทธ์ เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 181 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ 14 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม, การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) โรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งในด้านความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียน การดูแลทั่วถึง และการมีส่วนร่วมจากชุมชน มีจุดอ่อนในด้านครูที่ไม่เพียงพอ ภาระงานหนัก และข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีโอกาสจากนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการใช้ DLTV แก้ปัญหาครูขาดแคลน แต่มีอุปสรรคจากนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึงงบประมาณที่จำกัด

2) กลยุทธ์ 5 ด้านได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยปรับหลักสูตรให้รองรับการเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียมและสร้างระบบการแข่งขันอย่างเสมอภาค 2) การพัฒนาครูและอบรบเทคนิคโนโลยีเชิงปฏิบัติผ่านแนวคิด Active Learning 3) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและยืดหยุ่น 4) การพัฒนาการบริหารจัดการ โดยการกระจายอำนาจการบริหารและสร้างความร่วมมือกับชุมชน 5) การพัฒนาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

3) การตรวจสอบกลยุทธ์พบว่า กลยุทธ์มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : กลยุทธ์, กลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา, การตรวจสอบกลยุทธ์

Abstract

The research aims to 1) study the current situation of small schools, 2) develop strategies for improving educational quality, and 3) evaluate the strategies. This is a mixed-methods research approach, utilizing a quantitative sample of 181 people and a qualitative sample of 14 people. The tools used include questionnaires, in-depth interviews, and focus group discussions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings reveal that:

1) Small schools have strengths in the close relationships between teachers and students, comprehensive care, and community involvement. However, they face weaknesses such as insufficient teachers, heavy workloads, and limitations in facilities. Opportunities arise from government policies promoting the use of DLTV to address the teacher shortage. However, challenges exist due to policies that do not align with the conditions of small schools, as well as limited budgets.

2) The 5 strategic areas: 1) Student Quality Development by adjusting the curriculum to support equitable access to education and fostering a system of fair competition. 2) Teacher Development and Training in practical technology through the concept of Active Learning. 3) Learning Management Process Development by creating a safe and flexible learning environment. 4) Management Development through decentralizing management and fostering collaboration with the community. 5) Development of Infrastructure and Equipment by using resources efficiently and sustainably.

3) The evaluation of the strategy indicates that it is highly suitable and feasible.

Keywords: Strategy, Strategy for Improving the Quality of Education, Strategy Evaluation

บทนำ

การวางกลยุทธ์ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อตรวจสอบโอกาสและภัยคุกคาม รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์จึงต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอุตสาหกรรม พร้อมทั้งใช้วิสัยทัศน์ของผู้นำในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างยั่งยืน (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2564) ดังนั้นกลยุทธ์จึงเป็นแผนหรือวิธีการดำเนินงานที่องค์กรคาดหวังว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของตน

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนชาติ 20 ปี(พ.ศ.2561 – 2580) ที่มีวิสัยทัศน์ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขและความเสมอภาคในสังคมไทย (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาที่สามารถให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กถึงร้อยละ 50.74 ของโรงเรียนทั้งหมด (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในระบบการศึกษา เนื่องจากจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กที่เพิ่มขึ้นและปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริหารจัดการที่ไม่คุ้มค่าและความไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน (สุมิตร สุวรรณ, 2558) เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กยังคงสามารถดำเนินการได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยการศึกษาความท้าทายและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กจากการวิจัยหลายชิ้น เช่น การควรวมโรงเรียนขนาดเล็กและการแก้ไขปัญหาขาดแคลนครู (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถดำเนินการเพียงลำพังได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีลักษณะเฉพาะ เช่น ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนทรัพยากร มีจำนวนนักเรียนและบุคลากรน้อย ส่งผลให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากและกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและแตกต่างจากแนวทางทั่วไป ผู้วิจัยในสาขาบริหารการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการนี้จะช่วยออกแบบกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบใน 5 ด้านได้แก่ 1) การพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็น มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาครูและบุคลากร เพิ่มศักยภาพของครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ พร้อมลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน 3) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 4) การพัฒนาการบริหารจัดการ ทำให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเอื้อต่อการเรียนการสอน 5) การพัฒนาอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ปรับปรุงให้มีมาตรฐานและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเมื่อทุกด้านได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
3. เพื่อตรวจสอบกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

การสร้างเครื่องมือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา

การหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในด้านการบริหารการศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์ และด้านวิชาการ เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของเนื้อหาก่อนการใช้งาน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน (ผู้เรียน, ครูและบุคลากร, กระบวนการจัดการเรียนรู้, การบริหารจัดการ, อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์) และสภาพแวดล้อมภายนอก (นโยบายและกฎหมาย, เศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรม, เทคโนโลยี) รวมถึงวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 2: การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 1: การประเมินและจัดลำดับความสำคัญของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร: ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 357 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง: ผู้บริหารและครู จำนวน 181 คน คัดเลือกโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการจัดทำแผนกลยุทธ์ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง 2) เก็บรวบรวมข้อมูลภายใน 15 วัน 3) ตรวจสอบความครบถ้วนและเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2: การสร้างกลยุทธ์ทางเลือกโดยใช้ TOWS Matrix

กระบวนการวิเคราะห์ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการใช้ TOWS Matrix ในการกำหนดกลยุทธ์ 2) คัดเลือกปัจจัยสำคัญ 5 อันดับแรกของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 3) วิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์หลัก 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร 3) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาการบริหารจัดการ 5) การพัฒนาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

การตรวจสอบและปรับปรุงกลยุทธ์ นำกลยุทธ์ที่กำหนดเข้าปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แน่ใจว่ามีความครบถ้วนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระยะที่ 3: การตรวจสอบกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การตรวจสอบความเหมาะสม (Propriety) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ซึ่งมีคุณสมบัติอย่างน้อยหนึ่งข้อ ดังนี้ 1) นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านแผนกลยุทธ์และการบริหารการศึกษา 2) นักบริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านแผนกลยุทธ์และการบริหารการศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการจัดทำแผนกลยุทธ์และบริหารการศึกษา

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group) เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา 2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของกลยุทธ์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Scale)

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) จัดทำแบบสนทนากลุ่มและแบบตรวจสอบกลยุทธ์ให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 2) นำเสนอเครื่องมือให้ประธานที่ปรึกษาและคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาพร้อมขอข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน และบันทึกข้อมูลที่ได้รับ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบตรวจสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ 2) คำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบตรวจสอบความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ในพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) จุดแข็งของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูง การดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และความคล่องตัวในการบริหารจัดการ 2) จุดอ่อนคือการขาดแคลนครู งบประมาณจำกัด และสภาพอาคารที่ไม่พร้อม 3) โอกาสได้แก่การสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐและชุมชน, การใช้เทคโนโลยี เช่น DLTV 4) อุปสรรคจากนโยบายแบบเหมารวมโรงเรียนทุกขนาดและปัญหาทางเศรษฐกิจ 5) การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กควรมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและพัฒนาศักยภาพครู

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จากการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยแบ่งเป็น 5 ประเด็นหลักดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ย่อย เช่น การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และสร้างโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม 2) การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร โดยมี 4 กลยุทธ์ย่อย เช่น การพัฒนาทักษะครูในการใช้เทคโนโลยี DLTV และการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร 3) การพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมี 4 กลยุทธ์ย่อย เช่น การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก 4) การพัฒนาการ

บริหารจัดการ โดยมีกลยุทธ์ 3 ย่อย เช่น การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการสร้างพันธมิตรกับองค์กรและชุมชน 5) การพัฒนาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ โดยมี 2 กลยุทธ์ย่อย เช่น การสร้างพันธมิตรกับชุมชนและการปรับปรุงแหล่งทรัพยากรให้ยืดหยุ่นและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้รับข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญในหลายประเด็น โดยการปรับปรุงกลยุทธ์ในแต่ละด้านมีความสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ข้อเสนอแนะเน้นการสร้างระบบการดูแลนักเรียนที่เข้าถึงการศึกษาคุณภาพอย่างเท่าเทียม โดยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานเป็นทีม เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับศตวรรษที่ 21 รวมถึงการใช้ความร่วมมือจากองค์กรและชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการศึกษาให้ทันสมัย กลยุทธ์ที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ผลการปรับปรุงกลยุทธ์มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการสอน กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ เน้นการใช้แนวทาง Active Learning และการบูรณาการการสอนควบคู่กันเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเรียนการสอน กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการ ผลการปรับปรุงกลยุทธ์มุ่งพัฒนาระบบการบริหารที่มีส่วนร่วมและกระจายอำนาจ รวมถึงการสร้างเครือข่ายโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เน้นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การปรับปรุงสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนโดยรวมแล้ว กลยุทธ์ต่างๆ ที่ได้รับการตรวจสอบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้สูง โดยสรุป ผลการตรวจสอบทุกกลยุทธ์ในภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมในการนำกลยุทธ์ไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้สะท้อนถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในโรงเรียนขนาดเล็กตามผลการวิจัย เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อดีในการดูแลนักเรียนใกล้ชิดและการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น แต่ยังมีเผชิญปัญหาขาดแคลนทรัพยากร

และครูในบางสาขาวิชา โดยมีโอกาสจากการสนับสนุนของรัฐและการใช้เทคโนโลยี DLTV แม้ว่าจะมีอุปสรรคจากขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการร่วมกับชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตพัฒน์ มณฑา (2561) ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กคือ ผู้บริหาร ครู และการใช้เทคโนโลยี DLTV และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของการัญพิชชา กษากานน และคณะ (2565) ซึ่งระบุว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังคงเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนครูและทรัพยากร รวมถึงการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเป็นหนึ่งในทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากร จึงสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีและการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อตอบสนองต่อปัญหาด้านทรัพยากรและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่โรงเรียนขนาดเล็กต้องเผชิญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาร เอี่ยมพญา (2565) ซึ่งพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายหัวที่สูง เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้นเรียน และขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุน รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กโดยการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครู

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนขนาดเล็ก และการพัฒนากลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น SWOT Analysis และ TOWS Matrix ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กนี้ จากการประเมินด้วย SWOT Analysis พบว่า จุดแข็งสำคัญของโรงเรียนคือสุขภาพของนักเรียนที่แข็งแรงและการดูแลที่ใกล้ชิดจากครู ซึ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีในโรงเรียน อีกทั้งครูยังมีทัศนคติที่ดีและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามโรงเรียนยังคงประสบปัญหาจากการขาดแคลนครูและทรัพยากรที่จำกัด ทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกวิชา ในด้านโอกาส โรงเรียนได้รับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีผ่าน DLTV และแนวทางการกระจายอำนาจในการบริหาร ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้ แต่ยังคงมีอุปสรรคจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและทรัพยากร ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ยังต้องการการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จักรกฤษณ์ ภูพงษ์พัฒน์ (2564) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กในไทยยังคงประสบปัญหาคล้ายกัน คือ ขาดแคลนครูและทรัพยากร แม้จะมีโอกาสจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

การสร้างกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO), เชิงป้องกัน (ST), เชิงฟื้นฟู (WO), และเชิงลดความเสี่ยง (WT) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิราภรณ์ จันทา (2564) ที่เน้นการพัฒนากลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านทักษะสำคัญ

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาคุณภาพครูผ่านการอบรมและการใช้เทคโนโลยี เช่น DLTV การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และการพัฒนาอาคารสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน นอกจากนี้ การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญยังได้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับการวิจัยของ จันทาพูน พัทรินทร์ และ สุเมตติกุล ปิยะพงษ์ (2557) โดยเน้นการเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อีกทั้งการปรับปรุงกลยุทธ์ในอนาคตจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาคุณภาพครูผ่านการอบรมทักษะด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิราภรณ์ จันทา (2564) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนและครูในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีการบริหารจัดการที่มีส่วนร่วมจากชุมชน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัทลุง เขต 1 เป็นไปตามผลการวิจัยเนื่องจากกลยุทธ์ที่ปรับปรุงมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความพร้อมในศตวรรษที่ 21 ผ่านการร่วมมือกับชุมชน, การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรโดยการใช้เทคโนโลยี, การใช้ Active Learning ในกระบวนการเรียนรู้, การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ, และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการศึกษาและตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย ลาธิ (2564) ซึ่งพบว่า กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน พร้อมใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน โดยส่งเสริมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สฤณี วิวาสุข (2565) ซึ่งพบว่า ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายความร่วมมือ ปรับห้องเรียนให้ยืดหยุ่น พร้อมใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ควรศึกษาการบริหารพื้นที่เรียนรู้ตามแนวคิดศตวรรษที่ 21 และพัฒนามาตรการฟื้นฟูภาวะความรู้ถดถอยเพื่อแก้ไขผลกระทบต่อผู้เรียน สอดคล้องกับบทความของ สุทธิวรรณ ตันติรจนางค์ (2560) ซึ่งกล่าวว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการทำงานกลุ่ม โรงเรียนต้องปรับการสอนให้เชื่อมโยงกับโลกจริงและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานในโลกดิจิทัล โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ดังนั้น กลยุทธ์ทั้ง 5 ประเด็นกลยุทธ์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ความรู้

โรงเรียนขนาดเล็กเผชิญความท้าทายในด้านทรัพยากรและคุณภาพการศึกษา การพัฒนาอย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งจำเป็น กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้ง 5 ประเด็นกลยุทธ์ต่อไปนี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียน ครู กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

โรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด แต่ก็ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนครูและงบประมาณ โดยมีโอกาสจากการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐและชุมชน รวมถึงการใช้เทคโนโลยี เช่น DLTV ขณะที่อุปสรรคหลักคือ นโยบายที่เหมารวมโรงเรียนทุกขนาดและปัญหาทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ผ่านเครื่องมือ TOWS Matrix พบว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมาประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครู กระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนา

อาคารสถานที่ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้แบบ Active Learning และการสร้างพันธมิตรกับชุมชน การตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้สูง พร้อมทั้งเสนอแนะให้เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอน กลยุทธ์เหล่านี้มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการศึกษา เช่น DLTV เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก
- 2) สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อเสริมทรัพยากรและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) ปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากร ให้เหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียนขนาดเล็ก.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพัทลุงควรใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์และสร้างความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอน.
- 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจช่วยให้ชุมชนมีบทบาทสนับสนุนและการตัดสินใจรวดเร็ว สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและส่งผลให้การพัฒนายั่งยืน
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ควรเน้นความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ส่งเสริมการบริหารของผู้นำโรงเรียนและการแบ่งปันทรัพยากรในเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นประเด็นที่สามารถต่อยอดจากผลการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่
- 1) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมที่เน้นความยั่งยืน
 - 2) กลยุทธ์ในการส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 3) กลยุทธ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

References

- กันตพัฒน์ มณฑา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม.
- กัญญา เอี่ยมพญา. (2565). *โรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/download/249128/172847/945671/\[20 กันยายน 2566\]](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/download/249128/172847/945671/[20%20กัณยานาน%202566]).

- การัญพิชชา กษากานน และคณะ. (2565). *ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษา: โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- จักรกฤษณ์ ภู่งษ์พัฒน์. (2564). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดใหม่ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา. *มนุษยสังคมสาร (ม.ส.ส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 19 (2), : 207-227.
- จิราภรณ์ จันทา. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* (9) 5, : 1964-1980.
- วิชัย ลาธิ และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. (6) (12), : 85-100.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). *แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [http://www.tdri.or.th/\[25 ธันวาคม 2565\]](http://www.tdri.or.th/[25 ธันวาคม 2565]).
- สมชาย ภาณุสนธิ์วัฒน์. (2564). *Strategic Management การบริหารเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 21 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ฮาวทู อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สฤชต์ วิวาสุข. (2565). *กลยุทธ์การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/download/259911/176675/997041/\[20 กันยายน 2566\]](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/download/259911/176675/997041/[20 กันยายน 2566]).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://www.obec.go.th/about/นโยบายสพฐ-ปีงบประมาณ-พ-ศ-2566/\[25 ตุลาคม 2565\]](https://www.obec.go.th/about/นโยบายสพฐ-ปีงบประมาณ-พ-ศ-2566/[25 ตุลาคม 2565]).
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 - 2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://drive.google.com/file/d/1YWMkEoFcGW10aja9fai_6ovMPy7S-Auz/view/\[25 ตุลาคม 2565\]](https://drive.google.com/file/d/1YWMkEoFcGW10aja9fai_6ovMPy7S-Auz/view/[25 ตุลาคม 2565]).

สุทธิวรรณ ตันติรัตนวงศ์. (2560). *ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : [https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal /article/download/109763/86192/279859/\[8 กันยายน 2566\]](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/109763/86192/279859/[8%20กันยายน%202566]).

สุมิตร สุวรรณ. (2558). *โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคีเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดนครปฐม. รายงานฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อำพล นววงศ์เสถียร. (2562). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ การแสวงหาความได้เปรียบในการแข่งขัน. จัดพิมพ์ครั้งที่ 5 (ปรับปรุงใหม่ 2562)*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดน่าน

Human Resource Development According to Buddhism of the Nan Provincial
Education Office

นารินทร์ ชินันท์ Narin Chinun

ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล Theeratas Rojkitjakul

ธิติวดี หมั่นมี Thitiwut Munmee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Narin25530@gmail.com

Received 2025/02/21

Revised 2025/03/10

Accepted 2025/03/24

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน 3) นำเสนอการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยผลานวิธีทั้ง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 90 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ค่า t - test และ f - test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$ S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาบุคลากร ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา โดยบุคลากรในองค์กรเกิดทักษะ องค์ความรู้ใหม่ ๆ มีความชัดเจนในการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบของทางราชการ รู้เท่าทันโลกเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสังคม ดำเนินชีวิตด้วยความสุข

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านพบว่า หลักภavana 4 ช่วยเสริมสร้างให้บุคลากร มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีสติปัญญาคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพูดอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามกฎของสังคม การปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน และการปรับทัศนคติของบุคลากรให้เกิดความสัมพันธในระดับบุคลากรและองค์กรให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน, หลักภavana 4.

Abstract

This research aims to 1) study the level of human resource development of the Nan Provincial Education Office. 2) compare the opinions of personnel towards the human resource development of the Nan Provincial Education Office. 3) present the human resource development according to Buddhism in the Nan Provincial Education Office. This research uses research combining both methods. Qualitative research uses in-depth interviews from 9 key informants or people, and quantitative research uses questionnaires. Data were collected from a sample of 90 people. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. Differences were compared using t - test and f - test, one-way ANOVA, When differences were found, pairwise tests were performed using the method LSD.

The research results found that:

1) The level of human resource development of the Nan Provincial Education Office found that modern information technology has been used to develop personnel in the field of education training. Development by personnel in the organization developing skills New knowledge is clear in operating according to government regulations. Be aware of current world events happening in society. Live life with happiness.

2) The results of comparing the opinions of personnel on human resource development of the Nan Provincial Education Office, classified by gender, age, educational level, position, and length of service, are different with statistical significance. It was found that personnel had opinions on human resource development in the Nan Provincial Education Office. no different Statistically significant.

3) Human resource development according to Buddhism in the Nan Provincial Education Office found that the Bhavana 4 Help strengthen personnel Have a healthy body Have intelligence and think analytically. helping each other speaking appropriately Following the rules of society Treating others equally and adjusting the attitude of personnel to create relationships at the personnel and organizational level with the art of working.

Keywords: Human resource development, Nan Provincial Education Office, principles 4.

บทนำ

การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค ของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2559 โดยที่ได้ปรากฏข้อเท็จจริงถึงสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาคของประเทศว่าเกิดจากปัญหาการสั่งการและการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นเอกภาพเป็นปัญหาสำคัญดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูประบบการศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีคำสั่งให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติการกิจของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มอบหมายโดยมีอำนาจ หน้าที่ข้อหนึ่งที่ยมอบหมายให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดรับผิดชอบในข้อ 11 (6) ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงทำให้เกิดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดที่เป็นอยู่ปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) โดยการสรรหาบุคลากรมาปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จากการรับโอนบุคลากรในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศและต่อมาได้มีการบรรจุข้าราชการใหม่เข้ามาปฏิบัติงาน ทำให้มีบุคลากรปฏิบัติงานเพิ่มจำนวนมากขึ้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังคงประสบกับปัญหาและมีอุปสรรคสำคัญบางประการ เช่น 1. บุคลากรบางส่วนไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงานของตนเอง 2. บุคลากรบางส่วนขาดความเคารพผู้อาวุโสกว่า 3. บุคลากรบางส่วนยังไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี 4. บุคลากรบางส่วนยังขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังขององค์กรที่กำหนดไว้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งขององค์กรที่จะต้องพัฒนาบุคลากรขององค์กรมากที่สุด เช่น วิธีการรูปแบบในด้านการฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการวางแผนงานอย่างเป็นระบบและแนวทางในการส่งเสริมความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสิทธิภาพให้กับบุคลากรที่ชัดเจน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นระบบปรับปรุงประสิทธิภาพของพนักงานในการทำงานให้ดีขึ้นเมื่อใดก็ตามที่พนักงานทำงานมีประสิทธิภาพจะส่งผลทำให้กลุ่มและองค์กรมีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการนำศักยภาพของแต่ละบุคคลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างให้แต่ละบุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ตลอดจนเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้ถ้าหากมีแรงจูงใจที่ดีพอ จึงมีขอบข่ายถึงการพัฒนาบุคคล (individual development) รู้จักวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของตัวเองแล้วนำมาพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป รวมทั้งเป็นการพัฒนาองค์การ (organization development) และการพัฒนาอาชีพ (career development) (เสนห์ จุ้ยโต, 2547) โดยผ่านกระบวนการแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 1. การฝึกอบรม (Training) หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ ทักษะและความชำนาญเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่กระทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งอาจรวมทั้งการเตรียมให้ผู้ปฏิบัติงานที่มีความพร้อมที่จะเลื่อนขั้นไปดำรงตำแหน่งสูงขึ้นในงานที่มีลักษณะอย่างเดียวกันด้วยการฝึกอบรมนี้สามารถคัดสรรวิธีการตามความเหมาะสม เช่นการสัมมนาการจัดเสวนาหรือกิจกรรมใด ๆ อันสามารถส่งผลให้บุคลากรได้รับความรู้จนสามารถพัฒนาทักษะหรือทัศนคติอันมีผลต่อการทำงานในขอบข่ายความรับผิดชอบของตนได้อย่างชำนาญเปี่ยมประสิทธิภาพที่พึงมี 2. การศึกษา (Education) หมายถึง กิจกรรมที่มีความมุ่งหมายในการที่จะเสริมสร้าง ความรู้ความชำนาญค่านิยมทางศีลธรรมและความเข้าใจที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่เพื่อให้ ผู้รับการศึกษาสามารถใช้ชีวิตอยู่และทำประโยชน์แก่สังคมได้ กิจกรรมด้านการพัฒนาคนที่กำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมของบุคลากรนอกเหนือจากการเน้นเฉพาะเพียงงานหรือความรับผิดชอบที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันให้สามารถทำงานตามความต้องการขององค์กรได้อย่างเปี่ยมศักยภาพ 3. การพัฒนา (Development) หมายถึง การให้เกิดความเจริญก้าวหน้าหรือความสำเร็จ ในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทั้งโดยการเรียนรู้ในทางตรงและทางอ้อมเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการให้คำปรึกษาแนะนำสอนงานหรือโดยวิธีอื่นซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ปฏิบัติงานต่อองค์กร การพัฒนาบุคลากรขององค์กรจึงสามารถสรรหากระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ทักษะและสร้างประสบการณ์จนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งไม่ได้ส่งผลเพียงแต่ปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังสืบเนื่องไปถึงศักยภาพในอนาคตอีกด้วย (Leonard Nadler, 1980)

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและตอบสนองความต้องการขององค์กร ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดน่านตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถนำมาปรับปรุงและใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังขององค์กรที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่บุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านมีประชากร 115 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงโดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 2 คน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับบริการ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

วิจัยเชิงเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความครอบคลุมของโครงสร้างและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.60 - 1.00 ทุกข้อคำถาม

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check list) จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยแยกตามตัวแปร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ประกอบด้วย 1. กายภาวนา การพัฒนากาย 2. ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ 3. จิตภาวนา การพัฒนาจิต 4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา มีข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ โดยแยกตามตัวแปร

ตอนที่ 4 แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

7. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง แล้วนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

9. รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม เพื่อหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้าง

2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จนำเสนอประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และยืนยันผลการการศึกษาเชิงปริมาณด้วยการใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ค่า t – test และ f – test และใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) แบบมีขั้นตอน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ (n=90)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรม	3.82	0.73	มาก
2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา	3.82	0.73	มาก
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนา	3.72	0.75	มาก
รวม	3.79	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการฝึกอบรมและด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาคือด้านการพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน

โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1 – 5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	0.341	-	0.741		✓
2.	อายุ	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	1.301	0.279		✓
3.	ระดับการศึกษา	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	0.124	0.884		✓
4.	ตำแหน่ง	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	0.248	0.863		✓
5.	ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	-	0.839	0.504		✓

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า บุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ตำแหน่งต่างกัน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า ด้านการฝึกอบรมตามหลักภาวนา 4 องค์ควรจะมีการจัดฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการฝึกสมาธิ เจริญปัญญาให้มีภาวะจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข จัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรตามความเหมาะสม จัดให้มีหลักสูตรการอบรมที่หลากหลายตามความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งในระบบอิเล็กทรอนิกส์และที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เน้นที่การฝึกอบรมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยและขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามกรอบของหลักธรรมาภิบาล มีรูปแบบการพัฒนาแบบพี่สอนน้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน พัฒนาบุคลากรโดยพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้บุคลากรมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการศึกษาตามหลักภาวนา 4 สนับสนุนให้บุคลากรมีความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและนำมาประยุกต์ใช้กับงานที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านการศึกษาต่อของบุคลากร เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาการให้

บุคลากรได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้นโดย เน้นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับภาระงาน มีกระบวนการคือสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเป็นการผลักดันให้บุคลากรเกิดการศึกษาต่อยอดความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรได้มีความรู้ที่ทันสมัยสามารถบริการงานวิชาการให้แก่สังคมได้และเป็นการเสริมสร้างการพัฒนาบุคลากรในด้านอื่นๆ อีกด้วย ด้านการพัฒนาตามหลักทฤษฎี 4 จัดกิจกรรมเสริมสร้างการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรให้มีความหลากหลาย เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬาในองค์กร เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร จัดสรรเวลาให้บุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีเวลาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการจัดโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความหลากหลาย เช่น ศึกษาดูงานพัฒนาบุคลากรตามแหล่งเรียนรู้ภายนอก หรือเชิญบุคคลภายนอกมาให้ความรู้เพิ่มเติมให้กับบุคลากร เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพชีวิต เป็นการปรับทัศนคติของบุคลากรให้เกิดความสัมพันธ์ในระดับบุคลากรและองค์กร เป็นการพัฒนาให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรให้มีศิลปะในการปฏิบัติงานเป็นการเสริมสร้างบุคลากรให้มีความเข้มแข็งที่จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุคลากร ให้มีจิตบริการสาธารณะช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้องค์กรมีความสุขอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า ประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 1. ด้านการฝึกอบรม เป็นการพัฒนาวิชาชีพ คือทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่องค์กรต้องการ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการฝึกอบรมและนิเทศติดตามบุคลากรในองค์กร มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชญาณู สุขามัญ (2561) พบว่า ด้านการฝึกอบรม เป็นการพัฒนาวิชาชีพ และทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ด้านการศึกษาเป็นการพัฒนาวิชาการให้บุคลากรได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้น โดยเน้นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับภาระงานมีกระบวนการคือสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรได้ศึกษาต่อยอดความรู้ ด้านการพัฒนาเป็นการพัฒนาวิชาชีพ กล่าวคือทัศนคติของบุคลากรให้เกิดความสัมพันธ์ในระดับบุคคลและองค์กรให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน 2. ด้านการศึกษา เป็นการพัฒนาวิชาการให้บุคลากรได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้นโดยเน้น สาขาวิชาที่สอดคล้องกับภาระงาน มีการบริหารนโยบายการจัดการองค์ความรู้ (KM) 3. ด้านการพัฒนา เป็นการเป็นการพัฒนาความร่วมมือมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณภา ปริเมธชัย (2565) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านดังนี้ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการงานนอกจากนั้นยังต้อง

อาศัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ดารณีพิมพ์ ช่างทอง, 2558) พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้มีความสำคัญในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านเรียงตามลำดับความสำคัญ คือคุณลักษณะเฉพาะอัตมโนทัศน์ ทักษะ ความรู้ และ แรงจูงใจ สังคมแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้านคือ ด้านกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ด้านการบริหารจัดการความรู้และด้านแหล่งการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาการปฏิบัติงานพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน บุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งต่างกัน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอาจสืบเนื่องมาจากผู้บริหาร และบุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร มุ่งเน้นให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อการอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ (2557) พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลใน อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือ ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา และด้านการฝึกอบรม 2.เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ(ฐิติทัศน์ นิพนธ์พิทยา, 2562) พบว่ารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชาการกองทัพ ไทยค้นพบว่าการศึกษาระดับทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนากองบัญชา การกองทัพไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือด้านความจงรักภักดีความกล้าหาญการทำงานเป็นทีมและความเป็นทหารอาชีพนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธัญวัฒน์ อโสโก (รักษ์เพ็ชร), (2563) พบว่า การจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านคือ กาย ศิล จิต และ ปัญญา ที่มีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม การประยุกต์ใช้หลักกายภาพนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ฝึกฝนพัฒนาตนด้านพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบพออยู่พอกิน ประยุกต์ใช้หลักศีลภาวนาใน การพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาพฤติกรรมของตน และฝึกฝนอบรมตนเอง ให้อยู่ในระเบียบวินัย ใช้หลักจิตภาวนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ยึดมั่นในความไม่ประมาท สรรวมระว่างอินทรีย์ทั้ง 5 และมีคุณธรรมใช้หลักปัญญาภาวนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนา

ปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อที่จะได้เข้าใจสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 นำเสนอการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ด้านการฝึกอบรม ผู้บริหารหรือหน่วยงานควรมีการจัดฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ จัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรตามความเหมาะสม จัดให้มีหลักสูตรการอบรมที่หลากหลายตามความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งในระบบอิเล็กทรอนิกส์และที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น ด้านการศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรให้มีความรู้ไปศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านการศึกษาต่อบุคลากร ด้านการพัฒนา การจัดโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความหลากหลาย เช่น ศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้ภายนอก หรือเชิญบุคคลภายนอกมาให้ความรู้เพิ่มเติมให้กับบุคลากร ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมขององค์กร รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นความสามารถภายในออกมา และรองรับการเจริญเติบโตขององค์กรในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุชัยพัชรมงคล (2564) พบว่า นำเสนอการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 3 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีบูรณาการกับหลักโยนิโสมนสิการและหลักสังคหวัตถุ 4 การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพบูรณาการกับหลักภาวนา 4 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปทุมณา ปรีเมธัชย (2565) พบว่า เจ้าหน้าที่ต้องหมั่นออกกำลังกายให้มีสุขภาพแข็งแรง จัดสมมนาอบรมธรรมะ ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการปฏิบัติงานนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกศลวชิรกิจ (2559) พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) มีการปฐมนิเทศเชิงพุทธ มีกิจกรรมการแนะนำน้องก่อนทำงาน (The Worker Care) บุคลากร และเข้าวัดจิตใจ 2) การฝึกอบรมเชิงพุทธ มีกิจกรรมพุทธมาฆะ และการปฏิบัติธรรมสัณยจร ๓) การส่งเสริมด้านวิชาการเชิงพุทธ มีการจัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาเชิงพุทธบูรณาการ การจัดบอร์ดธรรมะน่ารู้ และเครือข่ายความรู้ทางสังคม (Social Knowledge Network : SKN), 4) การศึกษาดูงานเชิงพุทธ มีกิจกรรมพุทธจาริกพบพระสังฆราช พุทธภูมิออนทัวร์ 5) ส่งเสริมการศึกษาต่อเชิงพุทธ มีกิจกรรมการธรรมะศึกษาชั้นเดียศึกษา หลักพุทธธรรมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และการเรียนธรรมะออนไลน์ (E- Learning)

ภาพที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน

1. Training การจัดการฝึกอบรมบุคลากรตามความสามารถ เน้นผู้มีความสามารถน้อยเพิ่มสมรรถนะขีดความสามารถ ให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่เท่าเทียมกับผู้อื่น การกำหนดแนวทางวิธีการในการฝึกอบรมบุคลากรให้เป็นไปตามกระบวนการ มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด การอบรมบุคลากรให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน โดยเน้นทักษะในการดำเนินชีวิตให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสายงานของตน โดยเน้นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อค้นเอาศักยภาพของบุคคลออกมาสร้างสรรค์งานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. Education การได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤตินิสัยของบุคลากร เพื่อพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดหางบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

3. Development การเพิ่มสมรรถภาพ ประสิทธิภาพ เพิ่มความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ผ่านกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร เช่น จัดให้มีการศึกษาดูงานในองค์กรอื่น ๆ เพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน และนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานของตนในองค์กร พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในองค์กรให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ให้บุคลากรเกิดการประสานงานเกิดความร่วมมือกัน จนกลายเป็นความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างลงตัว และมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

โดยการนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา 4 (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา) มาบูรณาการใช้กับการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนา ร่างกาย เกิดการรักษาศีล เกิดสมาธิ และพัฒนาปัญญา เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรของสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดน่าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดน่าน” ผู้วิจัยได้ค้นพบข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนา บุคลากรตามแนวพระพุทธศาสนาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรจัดสรรงบประมาณในด้านการฝึกอบรมเป็นการ เฉพาะ เร่งรัดให้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรให้ครบทุกคนทุกส่วนงาน เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถของบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา จัดหาทุนใน การศึกษาให้กับบุคลากรอย่างเพียงพอ
3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างเสริมทักษะองค์ความรู้และ ศิลปะในการทำงาน และกิจกรรมที่เสริมสร้างค่านิยมทัศนคติและพฤติกรรมองค์กร ให้บุคลากรได้ ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรศึกษาแนวทางหรือกระบวนการนำนโยบายการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
2. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนในการ ปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน
3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน ในพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์
4. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่านควรพัฒนารูปแบบการส่งเสริมบูรณาการหลักพุทธธรรม ทางพระพุทธศาสนาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน

References

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). คำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูป การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค. ราชกิจจานุเบกษา 113. (มีนาคม).

- ชญาณุช สามัญ. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดารณีพิมพ์ ช่างทอง. (2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ
ประจำท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. *สุทธิปริทัศน์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. 29 (90), 14
- 30.
- ปณณภา ปรีเมธายี. (2565). การบูรณาการหลักธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน
ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุขชัยพัชรมงคล. (2564). การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลัก
พุทธธรรม. *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดธัญวัฒน์ อโศก(รักษะเพ็ชร). (2563). การประยุกต์ใช้หลักท้าว 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*. 7(2), 35-
46. 11.
- สุจิตรา บุญรัตน์พันธ์. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 14
กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- เสนห์ จุ้ยโต และคณะ. (2547). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่ 4*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2

The Study of The Current Situation and Problems in The Administration of
Internal Supervision at Ban Huai La School,
Lamphun Primary Educational Service Area Office 2

อุบลวรรณ เตชะระ Ubonwan Techara
สายฝน แสนใจพรม Saiphon Sanjaiprom
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Chiang Mai Rajabhat University
tanubonwan104@gmail.com
saiphon_san@cmru.ac.th

Received 2025/02/09

Revised 2025/03/08

Accepted 2025/03/15

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและ 2) ปัญหาของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมระดมสมอง เก็บข้อมูลโดยการประชุมระดมสมอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ มีการจัดทำปฏิทินการนิเทศชัดเจน แต่ดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนเนื่องจากภาระงานของครูและกิจกรรมภายนอกที่แทรกเข้ามา 2) ด้านการสังเกตการสอน ขาดความต่อเนื่อง ครูบางส่วนต่อต้านในการสังเกตการสอน และเวลานิเทศถูกจำกัดด้วยภารกิจหลายด้าน 3) ด้านการสะท้อนผลการนิเทศ ยังไม่สะท้อนถึงการปรับปรุงการพัฒนาอย่างแท้จริง 4) ด้านการสรุปและรายงานผลการนิเทศ ขาดการดำเนินการที่เป็นระบบและชัดเจน

2) การศึกษาปัญหา พบว่า 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ ขาดความร่วมมือในการวางแผนการนิเทศ 2) การสังเกตการสอน ครูมีทัศนคติทางลบต่อการสังเกตการสอน 3) การสะท้อนผล ครูขาดความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการสะท้อน 4) การสรุปและรายงานผลการนิเทศ ปัญหาเดิมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมการนิเทศภายในและสร้างแรงจูงใจให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบายการนิเทศภายในที่ชัดเจน สนับสนุนทรัพยากรและเวลาดำเนินงานในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนิเทศภายใน

คำสำคัญ : การบริหาร, งานนิเทศภายใน, กระบวนการนิเทศภายใน.

Abstract

This qualitative research aimed to investigate the current situation and problems of internal supervision management at Ban Huai La School under the Lamphun Primary Educational Service Area Office 2. The population consisted of 14 participants, including the school administrator, teachers, and educational personnel. The research instrument was a brainstorming session record form, and data were collected through brainstorming meetings. The data were analyzed using content analysis.

The results of the research found that:

1) Regarding the current situation: 1) planning of supervision; a clear supervision calendar was established; however, it was not implemented as planned because of the teachers' heavy workload and additional unforeseen activities. 2) Classroom observation; supervision lacked continuity, and some teachers were resistant to being observed. Time constraints due to various duties also limited observation sessions. 3) Reflection on supervision outcomes; the reflective process did not genuinely lead to professional development. 4) Summary and reporting of supervision outcomes; there was no systematic or clearly defined procedure for summarizing and reporting results.

2) Regarding the problems: 1) planning of supervision; there was insufficient collaboration in creating supervision plans. 2) Classroom observation; some teachers held negative attitudes toward the observation process. 3) Reflection on supervision outcomes; teachers lacked the knowledge and understanding necessary for effective reflection. 4) Summary and reporting of supervision outcomes; persisting issues were not addressed in a continuous or systematic manner.

Recommendations, is suggested that the school foster a culture of internal supervision and motivate teachers to participate in the planning process. The internal supervision policy should be clearly established, with adequate provision of resources

and time. Professional Learning Community (PLC) approaches should be supported, and an appropriate model of internal supervision should be developed. Further research should also be conducted on the factors influencing effective internal supervision.

Keywords: Administration, Internal Supervision, Internal Supervision Process.

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพของผู้เรียนและเตรียมบุคลากรในระบบการศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (Ministry of Education, 2020 : 5) ทั้งนี้ การศึกษาที่มีคุณภาพจะส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะที่ทันสมัย มีความรู้ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 : 21) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา คงนิล (2563 : 102) ที่ระบุว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและยั่งยืน ความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาจึงไม่เพียงแต่การเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่าขั้นตอนการวางแผนการนิเทศแม้จะมีการประชุมและจัดทำปฏิทินชัดเจน แต่ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและขาดความต่อเนื่องในการนิเทศ การสังเกตการสอนดำเนินการโดยผู้อำนวยการหรือทีมวิชาการ แต่ขาดความสม่ำเสมอและครูบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบหรือมีภาระงานมากจนทำให้ไม่ปฏิบัติตามแผนได้อย่างเต็มที่ การสะท้อนผลแม้จะมีการให้ข้อมูลทั้งจุดเด่นและข้อที่ควรพัฒนา แต่ครูและผู้นิเทศยังขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสะท้อนผล ไม่มีการเชื่อมโยงกับเป้าหมายของโรงเรียน จึงไม่สามารถพัฒนาการสอนได้ชัดเจน สุดท้าย โรงเรียนขาดระบบสรุปและรายงานผลที่เป็นรูปธรรม ทำให้ไม่สามารถนำผลการนิเทศไปต่อยอดและพัฒนาครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หนึ่งในกระบวนการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือ การนิเทศภายใน (Internal Supervision) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน โดยใช้ความร่วมมือและบทบาทของผู้บริหาร คณะครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง (Glickman et al., 2018 : 47) การนิเทศภายในช่วยให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และยกระดับการสอนอย่างต่อเนื่อง (บุญชม ศรีสะอาด, 2563 : 69) อย่างไรก็ตาม จากรายงานสภาวะการศึกษาไทย ประจำปี 2563 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาระบุว่ากระบวนการนิเทศของโรงเรียนในประเทศไทยยังขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ส่งผลให้ผลลัพธ์ในการ

ยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่โรงเรียนวางไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563 : 14) ทั้งนี้โรงเรียนบ้านห้วยหละเป็นโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 มีแนวนโยบายในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียน แต่ยังคงกระบวนการนิเทศภายในที่ชัดเจน ทั้งนี้ทางโรงเรียนบ้านห้วยหละจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาแนวทางในการปรับปรุงและยกระดับกระบวนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำแนวทางหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบนิเทศภายในให้สามารถส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน (Sergiovanni, 2015 : 3) การวิจัยในครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อการวางแผน ยกระดับ และพัฒนาการนิเทศภายในในโรงเรียนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน (พัชร ทับทิม, 2562 : 6) ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 14 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครูวิชาการ 2 คน ครูสายอนุบาล 2 คน ครูสายประถมศึกษา 5 คน ครูสายมัธยมศึกษาตอนต้น 4 คน

เครื่องมือการวิจัย

แบบบันทึกการประชุมระดมสมอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1.แบบบันทึกข้อมูลสภาพปัจจุบันการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสังเกตการสอน 3) สะท้อนผลการนิเทศ และ 4) สรุป รายงานผลการนิเทศ

ตอนที่ 2. แบบบันทึกข้อมูลปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละโดยมีผู้ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การสังเกตการสอน 3) สะท้อนผลการนิเทศ และ 4) สรุป รายงานผลการนิเทศ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการการประชุมระดมสมอง รูปแบบ การบันทึกการประชุม และการเขียนรายงานการประชุมจากคู่มือการดำเนินงานสารบรรณ
2. นำร่างหัวข้อและกำหนดการประชุมระดมสมองเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข
3. นำหัวข้อประเด็นคำถามกำหนดการประชุมระดมสมอง เกี่ยวกับการศึกษาปัญหาและความต้องการ ที่สร้างขึ้นปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำประเด็นคำถามและกำหนดการประชุมระดมสมองไปใช้ประชุมระดมสมอง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ประสานขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู โรงเรียนบ้านห้วยหละ เพื่อเข้าร่วมประชุมระดมสมอง
2. ผู้วิจัยขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังผู้อำนวยการ โรงเรียน คณะครูโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2
3. ดำเนินการจัดประชุมเชิงระดมสมองเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 โดยเชิญผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนบ้านไม้ตะเคียน จำนวน 14 คน เข้าร่วมประชุมระดมสมอง ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2567 ใช้เวลาเก็บข้อมูลทั้งหมด 5 ชั่วโมง
4. ผู้วิจัยบันทึกและสรุปผลการประชุมระดมสมอง นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากการประชุมระดมสมอง มาสรุปผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประชุมระดมสมอง เพื่อระดมความคิดในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการประชุมแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยนำมาจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา และนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 พบว่า

การวางแผนการนิเทศภายใน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่า การดำเนินงานในโรงเรียนบ้านห้วยหละในขั้นตอนการวางแผนการนิเทศภายใน พบว่า 1) มีการประชุมและการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครู มีการดำเนินการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน 2) โรงเรียนได้จัดทำปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน โดยแบ่ง การนิเทศออกเป็น 3 ช่วงชั้น ประกอบด้วย ช่วงชั้นที่ 1 ครู ป.1-ป.3 ช่วงชั้นที่ 2 ครู ป.4-ป.6 และ ช่วงชั้นที่ 3 ครู ม.1-ม.3 เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนครูแต่ละกลุ่ม 3) มีการจัดทำปฏิทินการนิเทศแต่บางครั้งขาดการเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของครูในโรงเรียน

การสังเกตการสอน จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า 1) ขั้นตอนการสังเกตการสอนมีการดำเนินการสังเกตการสอนส่วนใหญ่สังเกตโดยผู้อำนวยการหรือทีมวิชาการของโรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากการวางแผนการนิเทศภายใน ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้มีความต่อเนื่องหรือสม่ำเสมอ 2) โรงเรียนมีการจัดสังเกตการสอนในลักษณะ การกำหนดตารางปฏิทินภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การสะท้อนผลการนิเทศ สภาพปัจจุบันในการสะท้อนผลการนิเทศของโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า 1) มีการสะท้อนผลเน้นการให้ข้อมูลด้านจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาอย่างชัดเจน ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) มีการสะท้อนผลการนิเทศที่จัดขึ้นโดยผู้อำนวยการ ครู และครูวิชาการร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างมุมมองและแนวทางพัฒนาที่ครอบคลุมมากขึ้น 3) เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา มีการสรุปผลการนิเทศในภาพรวมของโรงเรียน ทำให้ครูแต่ละคนไม่ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับไปพัฒนาตนเองได้

สรุป รายงานผลการนิเทศ จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการสรุป รายงานผลการนิเทศ พบว่า 1) โรงเรียนบ้านห้วยหละขาดการสรุปและรายงานผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ 2) ไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการติดตามและนำผลการนิเทศภายในไปต่อยอดเพื่อพัฒนาครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 พบว่า

การวางแผนการนิเทศภายใน สำหรับปัญหาในขั้นตอนการวางแผนการนิเทศภายในของโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า 1) โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในอย่างชัดเจน 2) การดำเนินการนิเทศภายในขาดความต่อเนื่อง ไม่ได้นำปัญหามาวางในการนิเทศภายในครั้งต่อไป

การสังเกตการสอน จากการศึกษาปัญหาการสังเกตการสอนในโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า 1) ครูมีทัศนคติทางลบต่อการสังเกตการสอน และการเปิดใจรับฟังผลการให้คำแนะนำจากบุคคล

อื่นหรือเพื่อนร่วมงาน 2) ครูผู้สอนมีภาระงานที่มาก รวมถึงมีกิจกรรมอื่นแทรกจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาในระหว่างการทำงานตามปฏิทินที่วางไว้ ทำให้การนิเทศภายในไม่เป็นไปตามที่กำหนด

การสะท้อนผลการนิเทศ จากการศึกษาปัญหาการสะท้อนผลการนิเทศของโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการสะท้อนอย่างชัดเจน 2) ครูผู้รับการนิเทศไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นหรือทักษะที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมจากทีมนิเทศภายในของโรงเรียน 3) ผู้นิเทศไม่มีความรู้ในเรื่องการสะท้อนผลการนิเทศภายใน ทำให้เกิดการเกรงใจระหว่างการสะท้อนผล จึงทำให้ข้อมูลที่สะท้อนออกมาไม่ครบถ้วน และไม่สามารถชี้ชัดถึงจุดที่ควรปรับปรุงได้อย่างแท้จริง 4) บุคลากรในโรงเรียนไม่มีความเข้าใจเรื่องเป้าหมายของการนิเทศภายใน 5) ครูผู้สอนไม่ได้รับคำแนะนำที่ชัดเจนจากผู้นิเทศ ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ 6) กระบวนการสะท้อนผลไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับกับเป้าหมายของโรงเรียนหรือเป้าหมายของการพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การสะท้อนผลขาดทิศทางที่ชัดเจนและไม่ตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ 7) การสะท้อนผลดำเนินการในลักษณะเชิงลบหรือไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนา ซึ่งทำให้ครูผู้สอนรู้สึกไม่มั่นใจหรือขาดแรงจูงใจในการนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับปรุงการสอน

สรุป รายงานผลการนิเทศ จากการศึกษาปัญหา สรุป รายงานผลการนิเทศ พบว่า 1) โรงเรียนบ้านห้วยหละขาดการวางแผน การสรุป และเขียนรายงานผลการนิเทศภายใน 2) ไม่มีการจัดทำเอกสารการรายงานผลการนิเทศภายใน 3) ไม่มีการประชาสัมพันธ์ผลการนิเทศภายใน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ พบว่า มีการประชุมและการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครู มีการดำเนินการประชุมก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและจุดเน้นของโรงเรียนบ้านห้วยหละที่ได้กำหนดไว้ว่าครูได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูในโรงเรียนร่วมกัน ประกอบกับบุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายใน ทั้งนี้เพราะการนิเทศภายในเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการวางแผนร่วมกันและการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนจะช่วยให้ครูทุกคนเห็นเป้าหมายตรงกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ กันตพล แสงสาย, (2563) พบว่าผู้บริหารและครูมีการประชุมร่วมกันก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อจัดทำแผนดำเนินงานนิเทศภายในให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน อยู่ในภาพรวมระดับดีมาก เช่นเดียวกับ นันทรัตน์ คงคะชาติ และคณะ, (2565) ได้ทำการวิจัย ซึ่งพบว่าสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษาด้านการวางแผนการนิเทศภายในที่มีสภาพการปฏิบัติสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังพบว่าทางโรงเรียน

บ้านห้วยหละมีการจัดทำปฏิทินการนิเทศภายในที่ไม่เชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของครูในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีภาระงานอื่นแทรก เช่น กิจกรรมจากกลุ่มโรงเรียนหรือจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พุทธชาติ แสนอุบล, (2560) พบว่าสาเหตุของปัญหาจากการขาดความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ การไม่มีคู่มือที่ชัดเจน การวางแผนที่ไม่ยืดหยุ่น และภาระงานที่มากเกินไป ส่งผลให้การนิเทศไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของ บุญธิดา เทวพิทักษ์ และคณะ, (2567) พบว่า สภาพปัญหาการนิเทศภายในมีปัญหาการนิเทศภายในคือครูมีความรับรู้รับผิดชอบมีภาระงานอื่นๆ มากเกินไป

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ปัญหาของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า โรงเรียนบ้านห้วยหละไม่ได้สร้างวัฒนธรรมทางองค์กรในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่น ส่งผลให้มีทัศนคติในการนิเทศภายในเชิงลบ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีครูที่ย้ายและได้รับการบรรจุแต่งตั้งเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่อย่างต่อเนื่อง และยังไม่ทราบเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในตลอดจนการขาดประสบการณ์ในด้านการนิเทศภายใน ทั้งนี้พบว่าครูที่ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วยและครูปฏิบัติการมีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 อีกทั้งต้องมาปรับตัวเรียนรู้เกี่ยวกับองค์การบริหารการนิเทศภายในของโรงเรียนด้วย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนยังขาดกระบวนการหรือวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนิเทศภายใน เมื่อมีครูใหม่ที่ยังไม่คุ้นเคยหรือไม่มีประสบการณ์ในระบบการนิเทศมาก่อนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ จึงส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจหรือความกังวลในการถูกนิเทศ อีกทั้งไม่มีช่องทางชัดเจนให้ครูใหม่ได้ปรึกษา แบ่งปันปัญหา หรือตั้งคำถามเกี่ยวกับการนิเทศภายในได้อย่างเปิดกว้าง จึงนำไปสู่ทัศนคติเชิงลบและความยุ่งยากในการปรับตัวของครูใหม่ที่เพิ่มขึ้นอยู่ตลอด สอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์พงศ์ อินทองแก้ว, (2563) พบว่า ปัจจัยในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก มากที่สุดคือ ปัจจัยด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรนภา วัฒนอย และ ทศนะ ศรีปัตตา, (2565) พบว่า ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูจำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่าบุคลากรในโรงเรียนบ้านห้วยหละขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการการนิเทศภายในอย่างชัดเจน ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัชนิกร วงศ์สะอาด และ วัลลภา อาริรัตน์, (2558) พบว่า การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในสถานศึกษาควรมีการดำเนินงานดังนี้ ควรสร้างความตระหนักให้กับครู และควรส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีมและกลุ่มงาน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ อุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ และอดุลย์ วงศ์ศรีคุณ, (2559) พบว่า แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่ม 5 ขุนศึก

ประกอบด้วย 1) สร้างความเข้าใจกับครูผู้ทำหน้าที่นิเทศบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) ร่วมกันกำหนดการนิเทศงานโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปผลรายงาน นำข้อมูลการรายงานผลการดำเนินงานมาเป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณากำหนดจุดหมายให้ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 กระบวนการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2

กระบวนการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 พบว่าการวางแผนการนิเทศภายในมีการประชุมและกำหนดปฏิทินนิเทศร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู แต่ขาดการเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของครูและบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการนิเทศ การสังเกตการสอนดำเนินการโดยผู้อำนวยการหรือทีมวิชาการ แต่ขาดความต่อเนื่อง และครูบางส่วนมีทัศนคติทางลบต่อกระบวนการนิเทศ นอกจากนี้ การสะท้อนผลการนิเทศแม้จะมีการระบุจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา แต่ครูผู้สอนไม่ได้รับคำแนะนำที่ชัดเจนและกระบวนการสะท้อนผลขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาครูไม่เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ อีกทั้งการสรุปและรายงานผลการนิเทศยังไม่มีมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการติดตามและต่อยอดผลการนิเทศไปสู่การพัฒนาครั้งต่อไป ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความ

จำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้เป็นระบบ มีเป้าหมายที่ชัดเจน และสามารถนำผลการนิเทศไปใช้พัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านห้วยหละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนและพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารงานนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการนิเทศภายในในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรงบประมาณ และเวลาสำหรับครูและผู้นิเทศ เพื่อให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนที่สอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

2) สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติในการนิเทศภายในให้ชัดเจน ครอบคลุมทั้งขั้นตอนการวางแผน การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการสรุปผล เพื่อเป็นมาตรฐานที่สามารถนำไปปรับใช้ในระดับโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) โรงเรียนบ้านห้วยหละให้ความสำคัญกับการบริหารงานนิเทศภายใน โดยมีการประชุมและวางแผนร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครู เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี และจุดเน้นของโรงเรียน การประชุมจัดขึ้นก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมร่วมกัน

2) โรงเรียนบ้านห้วยหละได้มีการจัดทำปฏิทินการนิเทศภายใน แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของครูในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูมีภาระงานอื่นแทรก ส่งผลให้การนิเทศภายในอาจไม่บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ การนิเทศภายในอาจมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อให้ครูสามารถพูดคุย สะท้อนผลการนิเทศกันได้ รวมถึงมีการอัดคลิปวิดีโอ

3) โรงเรียนบ้านห้วยหละขาดการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่อกัน จึงเกิดทัศนคติเชิงลบต่อการนิเทศภายใน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่โรงเรียนมีครูย้ายเข้าและได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูใหม่ยังไม่ทราบกระบวนการนิเทศภายในและขาดประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านนิเทศ ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนอาจจะต้องร่วมมือกับต้นสังกัดในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร กำหนดนโยบายในการนิเทศภายในขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้จัดทำแผนการนิเทศภายในควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เน้นการพัฒนาแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในแบบ PLC ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในระดับห้องเรียนและระดับกลุ่มสาระวิชา เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศภายในเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยประสบการณ์ ตำแหน่งวิทยฐานะครู

References

- กันตพล แสงสาย. (2563). สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา*, 12(2), 45–56.
- นันทรัตน์ คงคะชาติ, ทินกร ชอัมพงษ์, และ ปพนสรณ์ โพธิพิทักษ์. (2564). การศึกษาสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารบริหารและนิเทศการศึกษา*, 1(1), 17–30.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2563). *การวิจัยทางการศึกษา*. สุวีริยาสาส์น.
- บุญธิดา เทวพิทักษ์, จักรปรุฬห์ วิชาอัครวิทย์, รสกรพัฒน์ หิรัญญะสิริ, และ สนิท หาจตุรัส. (2567). รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ “COVID MODEL”. *วารสารปัญญาภาวนา*, 1(1), 15-25.
- ปกรณ์พงศ์ อินทองแก้ว. (2563). ปัจจัยและแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- พัชรี ทับทิม. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้การสอน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 12(1), 45-59.
- พุทธชาติ แสนอุบล. (2560). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. *วารสารการวิจัยและพัฒนากระบวนการศึกษา*, 7(2), 24-36. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/87070/109119>
- พรนภา วัฒน้อย, และ ทศนะ ศรีปัตตา. (2565). กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. *วารสารร้อยแก่นสารศึกษา*, 7(4), 46-59.
- รัชนิกร วงศ์สะอาด, และ วลลภา อารีรัตน์. (2558). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(3), 165-173.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สพฐ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563). แนวทางการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ. สกศ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุพัตรา คงนิล. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาต้นแบบ. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 8(2), 30-41.
- อุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์, และ อุดุลย์ วังศรีคุณ. (2559). การศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่ม 5 ชุนศึก. วารสารครูพิบูล, 3(1), 50-61. <https://doi.org/10.14456/edupsru.2016.5>
- DuFour, R., & Fullan, M. (2013). *Cultures built to last: Systemic PLCs at work*. Solution Tree Press.
- Fullan, M. (2011). *Choosing the wrong drivers for whole system reform*. Centre for Strategic Education.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *SuperVision and instructional leadership: A developmental approach* (10th ed.). Pearson.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). *Professional capital: Transforming teaching in every school*. Teachers College Press.
- Hord, S. M. (2004). Learning together, leading together: *Changing schools through professional learning communities*. Teachers College Press.
- Ministry of Education. (2020). *Thailand education development policy*. Ministry of Education.
- Sergiovanni, T. J. (2015). *Strengthening the heartbeat: Leading and learning together in schools*. Jossey-Bass.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258. <https://doi.org/10.1007/s10833-006-0001-8>
- Stoll, L., & Seashore Louis, K. (Eds.). (2007). *Professional learning communities: Divergence, depth and dilemmas*. McGraw-Hill Education.

วิถีข้าว วิถีธรรม : อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่า สู่นวัตกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์วิถี
พุทธ ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The Rice and Dhamma Way: Identity, Belief and Value for Innovating the
Production of Organic Rice in the Buddhist Way at Loomnamchang Community
in Mae Tha District, Lampang Province

สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ Somchan Sripraschayanon
พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ Phramaha Supat Wachirawuttho
สัททยา วิเศษ Sahathaya Wises
ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ Silawat Chaiwong
ปานิสรา เทพรักษ์ Panisara Theprak
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
sartsirin@gmail.com

Received 2025/02/14

Revised 2025/04/14

Accepted 2025/03/24

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ความเชื่อ และคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวชุมชน
ลุ่มน้ำจาง 2) เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง 3) เพื่อ
พัฒนาต้นแบบนวัตกรรมระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง เป็นการ
วิจัยแบบผสานวิธีจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ 32 คน ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพัฒนาระบบการ
ผลิตและเมล็ดพันธุ์ 21 คน และปฏิบัติการเพื่อสร้างต้นแบบการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ 35 คน โดย
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและกระบวนการสร้างต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์

ผลการวิจัยพบว่า

1) อัตลักษณ์ คุณค่าและภูมิปัญญาวัฒนธรรมข้าว คือ 1) มิติทางศาสนาเชื่อมโยงคำสอน 2)
มิติด้านครอบครัว สร้างคุณค่าและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) มิติด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่ใช้ในการผลิต
ข้าว 4) มิติชุมชน เสริมสร้างเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชน 5) มิติด้านประเพณีและวัฒนธรรม
แสดงความกตัญญู 6) มิติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาสิ่งแวดล้อม

2) การพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าว ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมข้าวเป็นอาหาร
และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม 2) การผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าวในลำปางใช้เทคนิคดั้งเดิมและเทคโนโลยี
สมัยใหม่ 3) ปัจจัยการผลิตข้าว คือ ปัจจัยภายใน เช่น ความทนทาน ความสูงต้นข้าว และปัจจัย

ภายนอก เช่น คุณภาพของดิน แหล่งน้ำ 4) กระบวนการผลิตข้าว คือ พันธุ์ข้าวดี จัดการดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สร้างความเข้าใจในชุมชน ทดลองปลูกในแปลงนาสาธิต การประเมินผลและขยายพันธุ์

3) การพัฒนานวัตกรรมการผลิตข้าว 3 รูปแบบ คือ 1) นวัตกรรมเชิงวัฒนธรรม ปลูกข้าวอินทรีย์ใช้วิธีแบบยั่งยืนและสร้างเครือข่ายข้าวอินทรีย์ 2) นวัตกรรมเชิงสังคมและวัฒนธรรม ปลูกข้าวอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมและการสนับสนุนจากภาครัฐและเครือข่ายเกษตรกร 3) นวัตกรรมเชิงเศรษฐกิจและสุขภาพ ปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อแปรรูป และตระหนักรู้ประโยชน์ข้าวอินทรีย์ขายผ่านสื่อและแพลตฟอร์ม

คำสำคัญ: วิถีข้าว วิถีธรรม, อัตลักษณ์, นวัตกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์.

Abstract

The objectives of research are: 1) To study the identity, beliefs and values of rice culture in the Loomnamchang Community; 2) To develop the production system and rice seed varieties based on the cultural practices of the Loomnamchang Community; 3) To develop a prototype innovation for the rice production system and seed varieties based on the cultural practices of the Loomnamchang Community. The research adopts a mixed-method approach, including documentary, interviews with 32 participants, focus group discussions with 21 participants for the development of the production system and seed preservation, and participatory action research involving 35 participants to establish a prototype for rice production and seed preservation. Data were analyzed using content analysis and a process-oriented approach to model innovation.

The results of the research found that:

1) Identity, beliefs and values of rice culture are multifaceted: 1) Religious Dimension, rice is interwoven with spiritual teachings ; 2) Family Dimension, rice cultivation fosters value and sacred rituals; 3) Belief and Ritual Dimension, traditional ceremonies are incorporated into rice production; 4) Community Dimension, rice production strengthens the local economy and livelihoods; 5) Tradition and Culture Dimension, rice cultivation expresses gratitude and reverence; 6) Nature and Environmental Dimension, rice farming practices help sustain the environment.

2) Development of Rice Production Systems and Rice Seed consist of: 1) Rice as both food and cultural symbol; 2) Traditional and modern technologies used in rice

production and seed in Lampang; 3) Factors affecting rice production namely Internal factors e.g. durable rice, the height of the rice plant; external factors e.g. soil quality, water sources; 4) The rice production process, including high-quality seeds, effective soil and water management; 5) The seed preservation process, which involves community awareness, demonstration field trials, evaluation, and seed propagation.

3) Development of Rice Production Innovation into 3 aspects: 1) Cultural Innovation, organic rice cultivation using sustainable methods and creating organic rice network; 2) Social and Cultural Innovation, participatory organic rice cultivation supported by government and farmer networks; 3) Economic and Health Innovation, organic rice cultivation for processing, raising awareness of its benefits, and marketing through digital platforms.

Keywords: The Rice and Dhamma Way, Identity, Innovating of Production of Organic Rice.

บทนำ

เกษตรกรรมถือว่าเป็นอาชีพหลักในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยชุมชนส่วนใหญ่ได้นำผลผลิตแปรรูปเป็นสินค้าส่งออกเพื่อสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ จนสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรมที่มีความสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 3 (ปี 2504 - 2519) ที่มีเน้นการปรับโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งน้ำ เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกแก่การนำสินค้าสู่การจำหน่ายหรือตลาด ฯลฯ ทำให้ภาคเกษตรกรรมได้ขยายตัวและเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาความเสถียรภาพด้านราคาและรายได้ในระยะเวลามา (ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, มปป: 1)

ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (ปี 2560 - 2564) ให้ความสำคัญการพัฒนาเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง ผลักดันให้สามารถประกอบการในรูปของธุรกิจเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง และปรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ขยายผลอย่างต่อเนื่อง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยการบริหารจัดการเกษตรรูปแบบใหม่ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อมาช่วยสนับสนุนด้านการเกษตร และเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และการพัฒนาประเทศภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 โดยเกษตรกรรมสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมโลก (ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ, 2547 : 11) ทำให้ภาคการเกษตรมุ่งเน้นการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ตอบสนองการค้า เกิดการคัดเลือกพันธุ์พืช วิจัย ภัยคุกคาม (2551 : 62 - 63) ได้กล่าวว่า การใช้สารเคมีและยาปราบศัตรูพืชที่เชื่อว่าจะสามารถเพิ่มผลผลิตทางอาหารและสร้างรายได้มากขึ้น ในทางกลับกันพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน มีภาระหนี้สิน และ

กระบวนการผลิตใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่องและเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ฟิรชัย กุลชัย และปัญญา หมั่นเก็บ (2548 : 208) กล่าวถึง ผลกระทบการใช้สารเคมีที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพผู้ผลิต ผู้บริโภคและระบบนิเวศธรรมชาติ คือ

- 1) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติถูกทำลายจากการใช้สารเคมี ดินเสื่อมสภาพและไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช
- 2) ปัญหาต่อเศรษฐกิจ ต้นทุนการผลิตสูงกว่ารายได้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินจนเกษตรกรเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น
- 3) ปัญหาทางด้านสุขภาพต่อเกษตรกรและผู้บริโภค
- 4) ปัญหาทางศีลธรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ถือเป็นการทำลายชีวิต ขัดแย้งตามหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การกระทำความผิดปาต (พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ กองสินธุ์), 2559 : 33 – 47)

เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น ราคาน้ำมันและปุ๋ยที่สูงขึ้น การเช่าที่ทำกิน การเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และภัยธรรมชาติ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องจ้างแรงงานเพื่อทำนา ซึ่งทำให้เกิดการพึ่งพาการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวและทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ยุทธศาสตร์การทำนาแบบใหม่จะมีการแนะนำให้เกษตรกรหันมาทำนาแบบอินทรีย์ที่เน้นการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งจะทำให้ผลผลิตปลอดภัยจากสารเคมีและลดการเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค กอปรกับนโยบายภาครัฐร่วมกับกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ตระหนักเห็นความยากลำบากของชาวนา ได้ได้วางยุทธศาสตร์การทำนาแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการจัดการดินและปุ๋ยเพื่อการเพิ่มผลผลิตในรูปแบบอินทรีย์ เพราะดินและน้ำเปรียบเสมือนรากฐานของชีวิตเกษตรกรและการทำนา (กลุ่มพัฒนาระบบและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2561 : 1) และที่สำคัญการทำนาแบบใหม่จะสร้างผลผลิตที่ปลอดภัยหรือการปนเปื้อนสารเคมีในข้าว

ชุมชนลุ่มแม่น้ำจาง ตำบลบ้านกิว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวิถีชีวิตเกษตรกรรมอินทรีย์และมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันชุมชนเผชิญกับปัญหาการเกษตรเชิงเดี่ยวและการละเลยคุณค่าและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบ เช่น การเสื่อมคุณภาพของข้าว การเกิดมลภาวะทางอากาศจากสารเคมี และการขาดการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม แม้ในอดีตชุมชนน้ำจางมีปฏิสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกันและกัน มีอัตลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคที่ปรากฏในโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ขุดพบเจอเมื่อไม่นาน และได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามแบบโบราณกาลที่ยึดถือปฏิบัติกันมา จากความเชื่อนี้ทำให้ชุมชนได้ผลิตสายพันธุ์ข้าวนาคาที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องพญานาคที่จะช่วยให้การเพาะปลูกได้เกิดความอุดมสมบูรณ์แบบ

ข้าวอินทรีย์ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยวิถีข้าว วิถีธรรม: อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่า สำนวนวัฒนธรรมการผลิตข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ ชุมชนลุ่มน้ำจาง เพื่อให้ชุมชนได้ใส่ใจการปลูกข้าวที่เปรียบเสมือนหัวใจหลักของชุมชน และคืนความสมดุลให้แก่มนุษย์ สังคมและธรรมชาติให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ ความเชื่อ และคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดังนี้
 - 1.1) การศึกษาเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยและปฏิบัติการ
 - 1.2) การลงพื้นที่สำรวจอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าวในจังหวัดลำปาง แล้วนำไปสู่พัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
 - 1.3). สนทนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อช่วยระดมความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ ชุมชนฮักน้ำจาง บ้านนาแก้วก๊ว ตำบลบ้านก๊ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบที่ตระหนักคุณค่าทางภูมิวัฒนธรรม ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีความเป็นอยู่ และการส่งเสริมให้สมาชิกได้หันมาสนใจการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากเกษตรกรในจังหวัดลำปาง ภาคีเครือข่ายข้าวอินทรีย์ และหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนข้าวอินทรีย์ แบ่งออก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ จำนวน 32 คน และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญการพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 21 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสร้างต้นแบบการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ จำนวน 35 คน

4. การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และจริยธรรมการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสำรวจความเห็นของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

5.1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปสู่การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจความเห็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง

5.2) คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง โดยการสรุปข้อมูลความเห็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมในจังหวัดลำปางมาสู่พื้นที่เป้าหมาย แล้วประชุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อออกแบบการพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชน และสร้างต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

5.3) การปฏิบัติการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ ในพื้นที่แปลงทดลอง ฝ้าติดตาม ประเมินผลการวิจัย เพื่อวิเคราะห์การสร้างต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าวตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

5.4) การสรุปองค์ความรู้จากการลงพื้นที่และการประมวลภาพนิ่ง

5.5) การเผยแพร่บทความวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5.6) การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชน 2) การวิเคราะห์เชิงกระบวนการการสร้างต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยวัฒนธรรมข้าวในชุมชนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยมีมิติต่างๆ ดังนี้ 1) มิติทางพระพุทธศาสนา ข้าวมีความสัมพันธ์กับหลักคำสอนและพิธีกรรมต่างๆ เช่น ข้าวมธุปายาท และการเปรียบเทียบกับพระสงฆ์เป็นนือนาบุญที่สอนความดี 2) มิติด้านครอบครัว ข้าวมีบทบาทปลูกฝังคุณค่าครอบครัว บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการสอนคุณธรรม 3) มิติด้านความเชื่อและพิธีกรรม การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พญานาคและพระแม่ธรณี เพื่อให้การผลิตข้าวสมบูรณ์ 4) มิติชุมชน การปลูกข้าวช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและความเป็นอิสระ 5) มิติด้านประเพณีและวัฒนธรรม ข้าวแสดงถึงความกตัญญูผ่านประเพณีต่างๆ เช่น

การตามข้าวใหม่ 6) มิติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้สารเคมีและมุ่งไปสู่การทำนาอินทรีย์เพื่อลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนลุ่มน้ำจางยังคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีการสืบทอดพิธีกรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น การบูชาพระแม่โพสพ พระแม่คงคา และพระแม่ธรณี รวมถึงการบูชาก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเพื่อขอผลผลิตที่ดีและเป็นมงคล โดยการผลิตข้าวอินทรีย์จะช่วยรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและส่งเสริมสุขภาพ ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างเศรษฐกิจและความมั่นคงของชุมชนได้ในระยะยาว การส่งเสริมการทำนาอินทรีย์และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยให้ชุมชนมีความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสริมสร้างการศึกษาและการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า การพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีขั้นตอนและกระบวนการที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมข้าวของชุมชนล้านนา โดยข้าวในฐานะแหล่งอาหารหลักและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีใช้เพียงเป็นแหล่งอาหารหลัก แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์และความผูกพันของชุมชน มีบทบาทในพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ โดยการทำนาในชุมชนล้านนาเป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงความสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรม และแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน 2) การผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยพันธุ์ข้าวที่ใช้ในจังหวัดลำปางมีความสำคัญทางวัฒนธรรมและวิถีปลูกที่ผสมผสานระหว่างเทคนิคดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การผลิตข้าวต้องเผชิญกับปัจจัยท้าทายหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การผันผวนของตลาดโลก และการขาดแคลนแรงงาน แต่กระนั้น ชุมชนก็ยังใช้วิถีปลูกที่แบบดั้งเดิมร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดการใช้สารเคมี 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าว ได้แก่ ปัจจัยภายใน เช่น พันธุ์ข้าวที่มีคุณลักษณะทนทานต่อโรคและแมลง ความสูงของต้นข้าวที่เหมาะสม เป็นต้น และปัจจัยภายนอกที่เป็นสภาพทางกายภาพ เช่น คุณภาพของดิน แหล่งน้ำ รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ตลาดข้าวและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้าว 4) กระบวนการผลิตข้าวในชุมชนลุ่มน้ำจาง โดยการเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อโรคและแมลง การจัดการดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การลดการใช้สารเคมีในการปลูกข้าว รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนในการปลูกข้าวและผลิตเมล็ดพันธุ์ 5) กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนลุ่มน้ำจาง โดยการจัดเวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้าว วิธีการผลิต การคัดเลือกพื้นที่ทดลองปลูก การทดลองปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมนาคาในแปลงนาสาธิต การประเมินผลและการขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์และการสรุปบทเรียนเพื่อให้ชุมชนได้บทวนและพัฒนาแนวทางการปลูกข้าวที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การพัฒนาระบบการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง สามารถจำแนกต้นแบบนวัตกรรมอยู่ 3 อย่าง ดังนี้

1) การสร้างต้นแบบนวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์ในชุมชนที่มีความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนและวิธีการสำคัญหลายด้าน คือ 1.1) การศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นขั้นตอนสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนาและการใช้ข้าวในชีวิตประจำวัน เป็นการรักษาและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชน จากการทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตข้าวและการรักษาพันธุ์ข้าว สร้างความเข้มแข็งและรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวอย่างต่อเนื่อง 1.2) การเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม ทนทานต่อโรคและแมลง เจริญเติบโตในพื้นที่ ให้ผลผลิตมีคุณภาพสูง 1.3) การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามวิถีวัฒนธรรมที่เป็นการรักษาภูมิปัญญาการปลูกข้าวตามวิถีท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เพื่อรักษาคุณภาพของพันธุ์ข้าว และสามารถผลิตได้ตามความต้องการของตลาด 1.4) การอบรมเกษตรกร โดยการอบรมและพัฒนาเพิ่มทักษะและความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพแก่เกษตรกรด้วยวิธีทำนาอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 1.5) การพัฒนาตลาดและการจำหน่าย เพื่อสร้างช่องทางการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ให้กับผู้บริโภค โดยสามารถใช้วิธีการต่างๆ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เพื่อเพิ่มการรับรู้และยอมรับในผลิตภัณฑ์ 1.6) การรักษาคุณภาพและประเมนผลโดยการประเมินผลการผลิตและการรักษาคุณภาพ เพื่อให้การผลิตข้าวอินทรีย์สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ต้นแบบนวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่ได้เน้นแค่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยมีลักษณะสำคัญ คือ 2.1) การศึกษาและสำรวจวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรักษาพันธุ์ข้าวท้องถิ่นและการสืบสานประเพณีที่เป็นกิจกรรมเชื่อมโยงกับการทำนาอินทรีย์ 2.2) การส่งเสริมการทำนาอินทรีย์ เช่น การใช้ปุ๋ยธรรมชาติ การควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชน 2.3) การใช้วิธีทำนอยั่งยืน โดยใช้ปุ๋ยจากวัสดุเหลือใช้ ฟันฟุทรัพยากรน้ำและดิน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 2.4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวที่มีเอกลักษณ์และผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ที่มีมูลค่าเพิ่ม 2.5) การเผยแพร่และฝึกอบรม โดยสร้างกลุ่มเกษตรกรและเครือข่ายการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแพร่ความรู้ 2.6) การเสริมสร้างเศรษฐกิจและการตลาด โดยการสร้างแบรนด์ข้าวอินทรีย์ การแปรรูปข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่าและการเชื่อมโยงตลาดท้องถิ่นและตลาดภายนอก และ 2.7) การฟื้นฟูวิถีชีวิตและประเพณี เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวและการฟื้นฟูประเพณีการทำนาอินทรีย์

3) ต้นแบบนวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจและสุขภาพเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภค โดยมีแนวทาง คือ 3.1) การจัดการการปลูกข้าว

อินทรีย์ โดยเลือกพันธุ์ข้าวที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และการใช้น้ำและดินอย่างมีประสิทธิภาพ 3.2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์ เช่น ข้าวแปรรูป อาหารเสริม และเครื่องสำอาง เพื่อเพิ่มมูลค่า 3.3) การสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมตลาดชุมชน โดยใช้สื่อท้องถิ่นเผยแพร่ข้อมูลและส่งเสริมการตลาด 3.4) การเสริมทักษะและสร้างเครือข่ายเกษตรกร โดยการอบรมเกษตรกรให้มีความรู้ในการปลูกข้าวอินทรีย์ 3.5) การเสริมสร้างการพัฒนาชุมชน โดยการสร้างความตระหนักกับประโยชน์ของการบริโภคข้าวอินทรีย์และการส่งเสริมการผลิต

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวในจังหวัดลำปางผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการดำรงชีวิต การเพาะปลูกข้าวไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมีรากฐานมาจากความเชื่อและคติทางศาสนาที่เน้นความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การศึกษาของพระครูธรรมธรรวเดชา อคฺคเตโช และคณะ (2561: 48 – 54) ชี้ให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างพุทธธรรมกับภูมิปัญญาทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรในชุมชนได้นำหลักศีล 5 และเมตตาธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการทำเกษตรกรรมแบบเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแต่สร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณค่าและความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยเฉพาะในแง่ของสถาบันครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัว

การปลูกฝังความกตัญญูต่อบุพการีและความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมข้าวในลำปาง ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และส่งเสริมชุมชนมีความอยู่ดีกินดี นอกจากนี้ หลักการทำสมาธิกรรมวิปัสสนายังเน้นการสร้างสมดุลในชีวิตทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแก่นศีล กล้าจน เทพประวิณ จันทรแรง และภูเพียรธรรม กล้าจน (2565 : 76 – 89) ที่กล่าวถึงการทำเกษตรกรรมในแบบที่ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืนให้กับชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมข้าวในลำปางมิเพียงแต่เป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเกษตร แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านการพึ่งพาตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความสันโดษ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นไปตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการสร้างสมดุลและความสุขที่ยั่งยืนในทุกมิติของชีวิต

การทำเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธเป็นอีกแนวทางที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกษตรกรที่ปฏิบัติตามหลักการนี้จะเน้นการลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้ที่มั่นคง และรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพล ศักดิ์คะ

ทัศน์ และภูมิสรรค์ เครือคำ (2560 : 66 – 77) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกทำเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และกลุ่มเกษตรกร ในขณะที่เกษตรเคมีอาจตอบสนองความต้องการของตลาดและเพิ่มผลผลิตในระยะสั้น เกษตรอินทรีย์กลับมุ่งเน้นการสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยการลดการใช้สารเคมีและรักษาสมดุลทางธรรมชาติ แม้ว่าการทำเกษตรเคมีจะยังคงเป็นแนวทางหลักเพื่อการค้าขายและรองรับความต้องการของผู้บริโภค แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนที่หันมาให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เพราะตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนก่อน และเมื่อเหลือจากการบริโภคจึงนำไปขายเป็นผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างรายได้ที่มั่นคง แต่ยังช่วยรักษาสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค ตลอดจนส่งเสริมความสมดุลทางธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผลวัตถุดิบประสงคที่ 2 การพัฒนาระบบการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวของชุมชนลุ่มน้ำจางในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรอย่างยั่งยืน การเลือกพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่มีคุณสมบัติทนต่อโรคและมีคุณภาพดีทั้งในแง่รสชาติและกลิ่นหอม นอกจากจะช่วยส่งเสริมความหลากหลายทางพันธุกรรมแล้ว ยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาการเสื่อมสภาพของดินและน้ำ โดยการจัดการดินและน้ำอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าใช้จ่าย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและการสร้างสังคมที่ยั่งยืน อีกทั้งเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการผลักดันเกษตรกรให้มีทักษะด้านการเกษตรอินทรีย์ ได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเกษตร และตรงตามปณิธานของชุมชน สอดคล้องกับสมนึก ปัญญาสิงห์ และเศกสรรค์ ยวงนิษฐ์ (2565 : 1 – 19) ที่กล่าวถึงความร่วมมือในการขับเคลื่อนข้าวอินทรีย์ที่เริ่มจากการยึดมั่นปณิธานกลุ่ม โดยการปลูกข้าวที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ ประสพการณ์การผลิตข้าวอินทรีย์ การวางแผนร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการสร้างชุมชนต้นแบบในการพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตในทุกมิติ

การพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนลุ่มน้ำจางเป็นการผสมผสานระหว่างการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน ซึ่งเริ่มต้นจากการสำรวจข้อมูลพันธุ์ข้าวที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเพาะปลูกที่สามารถตอบโจทย์ทั้งในเรื่องผลผลิตที่สูงและคุณภาพดี เมื่อพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมได้รับการคัดเลือกจากชุมชนแล้ว ก็จะมีการจัดเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี โดยต้องปราศจากการเจือปน อัตราการเติบโตสูงและทนทานต่อโรคและแมลง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการเพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการทดสอบความสมบูรณ์ของเมล็ดพันธุ์ผ่านการแช่น้ำและการปลูกจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าเมล็ดพันธุ์ที่เลือกนั้นมีคุณภาพดีและสามารถเติบโตได้ดี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เมล็ดพันธุ์ที่สมบูรณ์จะต้องได้รับการเก็บรักษาในภาชนะที่สะอาด ปิดสนิทเพื่อป้องกันการเกิดอากาศชื้นที่อาจทำ

ให้เมล็ดพันธุ์เสียหาย การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเกษตรกรไม่เข้าใจวิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่มีความชื้นเหมาะสม สอดคล้องกับ สุกัลยา เขียวขวัญ และภาณุทัต โล่ห์สีทอง (2566 : 46 – 55) ได้กล่าวถึงการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรที่ส่วนใหญ่มีความรู้การผลิตข้าวอินทรีย์ในระดับมากที่สุด แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และวิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ต้องมีระดับความชื้นอยู่ที่ 16 เปอร์เซ็นต์ และการใช้เครื่องเกี่ยวนวดข้าว การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เช่น การใช้สมุนไพรที่มีในชุมชนเพื่อป้องกันแมลงและเชื้อรา ก็เป็นวิธีการที่ช่วยเสริมการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์อย่างยั่งยืนและปลอดภัยในระยะยาว การผสมผสานความรู้ทั้งจากศาสตร์เก่าและใหม่ในกระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนลุ่มน้ำจางเป็นการผสมผสานการเกษตรอินทรีย์และการอนุรักษ์พันธุ์กรรมข้าว เริ่มจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์ ตั้งแต่การเลือกพันธุ์ข้าวที่มีคุณสมบัติที่ดี เช่น ความทนทานต่อโรค ความหอม รสชาติ และการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง การคัดเลือกแปลงนาสาธิตในชุมชนเพื่อทดลองปลูกเมล็ดพันธุ์หอมนาคา โดยนักวิจัยชุมชนเข้ามาช่วยดูแลและบันทึกข้อมูล ถือเป็นวิธีการที่สำคัญในการตรวจสอบคุณภาพข้าว และสร้างมาตรฐานการผลิตข้าวที่สามารถขยายไปสู่พื้นที่อื่นๆ ซึ่งในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้ อัญชลี ประเสริฐศักดิ์ (2565 : 106 – 117) ได้กล่าวถึงการจัดการเมล็ดพันธุ์ที่ดีจะต้องผ่านการรับรองตามลำดับขั้น เช่น พันธุ์คัด พันธุ์หลัก พันธุ์ขยาย และพันธุ์จำหน่าย โดยเมล็ดพันธุ์จะต้องมีคุณภาพที่บริสุทธิ์ งอกเร็ว ตรงตามพันธุ์ และมีความชื้นที่เหมาะสม ซึ่งการมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการผลิตพันธุ์ข้าวก็ช่วยให้กระบวนการนี้ประสบผลสำเร็จ และบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและกระจายเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพไปยังพื้นที่ต่างๆ การทดสอบและประเมินผลจากนาสาธิตก่อนนำไปเพาะปลูกในพื้นที่อื่นๆ ทำให้สามารถควบคุมและตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนลุ่มน้ำจางไม่เพียงแต่ช่วยให้การทำนาอินทรีย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยส่งเสริมเกษตรกรที่ปลอดภัยและยั่งยืน โดยสามารถสร้างมาตรฐานในการผลิตข้าวที่ไม่มีสารเคมีตกค้าง ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนสีเขียวให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน การกระจายพันธุ์ข้าวที่ยังพื้นที่อื่นๆ ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านการผลิตข้าวในชุมชน และสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงในระยะยาว

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมในชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อส่งเสริมการผลิตข้าวที่ยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีรูปแบบหลัก 3 รูปแบบ ดังนี้

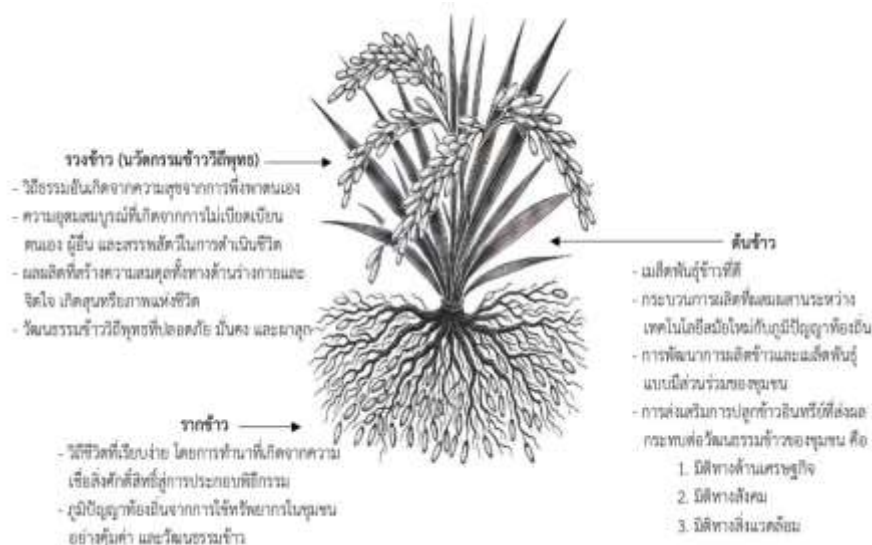
1) นวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงวัฒนธรรม รูปแบบนี้มุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าว โดยส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการ

อบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ยหมัก และการควบคุมศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ การศึกษาของ ฌวีญ เสรีฐผล (2564 : 57 – 65) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงโครงสร้างดิน การสร้างเครือข่ายชาวนา และการลดต้นทุนการผลิตผ่านการจัดการแบบกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีการทำการตลาดผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ให้โดดเด่น และสร้างการเชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อขยายโอกาสทางการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การฟื้นฟูประเพณีการปลูกข้าวที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวท้องถิ่นยังช่วยสร้างการยอมรับจากผู้บริโภคและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2) นวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงสังคมและวัฒนธรรม รูปแบบนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตข้าวอินทรีย์ ผ่านกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมการทำนาอินทรีย์และการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร การศึกษาของ ธนพัฒน์ จงมีสุข ภัทรพล ทศมาศ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562 : 247 – 248) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและการส่งเสริมการพัฒนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม ชุมชนสามารถควบคุมการผลิตข้าวที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องและพอเพียง ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาชุมชนต้นแบบที่สร้างความปรองดอง สมัคสมานสามัคคี และอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3) นวัตกรรมการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงเศรษฐกิจและสุขภาพ รูปแบบนี้เน้นการปลูกข้าวที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์ เช่น ข้าวแปรรูปและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีมูลค่าเพิ่ม การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของข้าวอินทรีย์ผ่านสื่อท้องถิ่นและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อสร้างความร่วมมือในการผลิตและการตลาดที่ยั่งยืน การศึกษาของ อาจรรย์ วันเมือง และคณะ (2564 : 57 – 66) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อจำหน่ายในช่องทางต่าง ๆ การส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใส่ใจต่อการทำเกษตรกรรมแบบพึ่งพาตนเอง ลดค่าใช้จ่ายด้านการผลิต และหันมาใส่ใจต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของตนเอง และที่สำคัญทำให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจน้อยกว่าเกษตรกรกลุ่มที่ทำเกษตรเคมี สอดคล้องกับธีรนนท์ วรรณศิริ และบำเพ็ญ พงศ์เพชรดิ (2561 : 218 – 228) ที่กล่าวถึงสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์จะมีสุขภาพแข็งแรงกว่าเกษตรกรที่ใช้สารเคมี โดยมีอาการอ่อนเพลียน้อยกว่า มีโรคประจำตัวน้อยกว่า และผลการตรวจหาสารเคมีตกค้างในร่างกายผิดปกติน้อยกว่า และปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัญหาทางสังคม และปัญหาทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ทำนาข้าวอินทรีย์น้อยกว่าเกษตรกรที่ใช้สารเคมี การทำข้าวอินทรีย์ของชุมชนลุ่มน้ำจางจึงนวัตกรรมการขับเคลื่อนชุมชนสีเขียวที่เป็นปณิธานของชุมชนลุ่มน้ำจางให้ประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้

ภาพ 1 อัตลักษณ์ ความเชื่อ คุณค่า และนวัตกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์ของ ชุมชน

วิถีข้าว วิถีธรรม : อัตลักษณ์ ความเชื่อและคุณค่า สู่นวัตกรรมการผลิตข้าวอินทรีย์วิถีพุทธ ชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางมีลักษณะดังนี้

1) รากข้าว แสดงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อาศัยความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์จากรากฐานทางวัฒนธรรมสู่การทำนา แม้สังคมยุคใหม่เน้นการทำนาเคมี เพื่อตอบสนองการขายและผลกำไร จนก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจการซื้อสารเคมีจนสร้างภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม จากการทำลายหน้าดิน เกิดมลภาวะทางอากาศ เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ติดกัน ปัจจุบันนี้ ส่งผลให้ชุมชนลุ่มน้ำจางได้รวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังชุมชนในการผลักดันการทำเกษตรอินทรีย์ที่เล็งเห็นถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาวัฒนธรรมข้าวในการใช้ทรัพยากรในชุมชนและความหลากหลายทางชีวภาพในการปลูกข้าวอินทรีย์

2) ต้นข้าว แสดงกระบวนการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ผสมผสานความรู้ เทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมข้าวในมิติทางด้านเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่าย มิติทางด้านสังคม สร้างความมั่นคง และความรับผิดชอบต่อสังคม มิติทางสิ่งแวดล้อมที่สร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

3) ร่วงข้าว แสดงถึงวิถีข้าว วิถีธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ ความเชื่อ และภูมิปัญญาของวัฒนธรรมข้าวที่ทำให้เกิดความเจริญ ผาสุก และพึ่งพาตนเอง สร้างความสุขสงบภายในจิตใจจากการไม่

เบียดเบียน สร้างสุนทรีภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เข้าถึงวิถีความเป็นจริงแห่งชีวิต และเป็นนวัตกรรมข้าววิถีพุทธที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างความสันติสุขแก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

วัฒนธรรมข้าวที่เป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชนลุ่มน้ำจาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดผลผลิตที่ปลอดภัยและยั่งยืน แต่ยังสะท้อนถึงความเคารพต่อประเพณีและธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง โดยการพัฒนากระบวนการผลิตข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวให้คุณค่าข้าวในฐานะเป็นสัญลักษณ์แห่งวัฒนธรรมและวิถีชุมชน และมีเทคนิคการใช้ความรู้ดั้งเดิมกับศาสตร์สมัยใหม่ที่เหมาะสม เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน จนกลายเป็นต้นแบบนวัตกรรมการผลิตและเมล็ดพันธุ์ข้าววิถีวัฒนธรรมของชุมชนที่ไม่เพียงแต่เน้นการรักษาจารีตและประเพณีทางวัฒนธรรม แต่ยังรวมถึงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ผ่านการสะท้อนคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ข้าวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงความเชื่อ ความสัมพันธ์ทางสังคม และการอยู่ร่วมกันของชุมชน การสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิต ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานท้องถิ่นควรพัฒนาแผนงานและนโยบายที่สนับสนุนเกษตรอินทรีย์ที่สร้างสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเกษตรและผลผลิตที่ปราศจากสารเคมี
- 2) ควรมีกฎระเบียบและนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น โดยเน้นการอนุรักษ์และเสริมสร้างพันธุ์ข้าวท้องถิ่นและอัตลักษณ์วัฒนธรรม
- 3) สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์เป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนเพื่อสร้างความสมดุลทางสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ส่งเสริมการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับชีวิตในสังคมยุคใหม่ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธโดยใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น และส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับข้าว เพื่อรักษาอัตลักษณ์และความสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์
- 3) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเชื่อมโยงวัด ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมข้าวและส่งเสริมสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมข้าว ผ่านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน ของชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาหลายมิติ เช่น ปัญหาด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2) วิจัยเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมข้าวสู่การแปรรูปจากข้าวท้องถิ่นที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ ชุมชนอย่างแท้จริง และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้าวในหลากหลายรูปแบบ

References

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- กลุ่มพัฒนาระบบและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว. (2561). *คู่มือองค์ความรู้และวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว ด้านการจัดการดินและการใช้ ปุ๋ยในนาข้าว*. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาที่ดินกองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว สำนัก ส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว.
- แก่นศีล กล้าจน เทพประวิณ จันทรแรง และภูเพียรธรรม กล้าจน. (2565). กลสิกรรมวิธีพุทธในมูลนิธิ แพทย์วิถีธรรมแห่งประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนภูผาฟ้า น้ำ อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่. *วารสารปรัชญาอาศรม*. 4 (1), 76 - 89.
- ณวิญ เจริญผล. (2564). นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาข้าวในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*. 21(4), 57 – 65.
- ธนวัฒน์ จงมีสุข ภัทรพล ทศมาศ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต้นแบบ ในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์กรณีศึกษาอำเภอประโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์. *มนุษยสังคมสาร (มสส.)*. 17 (3), 235-252.
- ธีรนนท์ วรรณศิริ และบำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ. (2561). ภาวะสุขภาพของเกษตรกรที่ทำข้าวอินทรีย์และ ใช้สารเคมีในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13 (3), 218-228.
- ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (มปพ). *แผนส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 – 2565)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พระครูธรรมธรรวเดชา อคฺคเตโช, ศุภกฤษ เดชะนามเมือง, นายนิกร สุวรรณดี, และคนธิศ สุพร เสฐียรกุล. (2561). การบูรณาการพุทธธรรมและภูมิปัญญาทางการเกษตรของชุมชนเกษตร อินทรีย์. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 25 (1), 48 – 54.
- พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ กองสินธุ์). (2559). การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารปัญญาภิธาน*. 1 (2), 34-47.

- พหล ศักดิ์คะทัง และพุดิสสรค์ เครือคำ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทำการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 34 (2), 66-77.
- พีรชัย กุลชัย และปัญญา หมั่นเก็บ. (2548). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกษตรกรมัยยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภูมิโนแคว้นฉะเชิงเทรา. นนทบุรี: มูลนิธิเกษตรกรมัยยั่งยืน.
- ไพบุลย์ เสงสุวรรณ และคณะ. (2547). รูปแบบและเทคนิคเกษตรมัยยั่งยืน: องค์ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรมัยยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2551). ชุมชนท้องถิ่นพัฒนากับการเกษตรแบบมัยยั่งยืน. บทความเนื่องในโอกาสครบ 20 ปีมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สมนึก ปัญญาสิงห์ และเศกสรรค์ ยงวิชัย. (2565). การจัดการของกลุ่มเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรมบ้านโนนทรายงาม. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 7 (1), 1 – 19.
- สุกัลยา เชิญขวัญ และภาณุทัต โล่ห์สีทอง. (2566). ความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 11 (1), 46 – 55.
- อัญชลี ประเสริฐศักดิ์. (2565). ระบบการผลิตขยายเมล็ดพันธุ์ข้าว. *วารสารวิชาการข้าว*. 13 (1),
- อาจารย์ วันเมือง และคณะ. (2564). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร*. 3 (3), 57 – 66.

การพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง The Development of the Young Tourist Guide Curriculum in SermNgam Suksa Lampang.

ภุริตา ชัดิสาร Phurita Katisan
เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ Kedthip Sirichaisin
ปณิสรา จันทรपालะ Panisara Chanpala.
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University
Pinpana.kwan@gmail.com

Received 2025/02/14

Revised 2025/03/13

Accepted 2025/03/25

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง และ2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักสูตรฯ เอกสารประกอบการใช้หลักสูตรฯ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์เสริมงาน และแบบประเมินความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม หน่วยที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา หน่วยที่ 3 พาชมโบราณสถาน และหน่วยที่ 4 สานต่อด้วยยุวมัคคุเทศก์ 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, ประวัติศาสตร์เสริมงาน, ยุวมัคคุเทศก์.

Abstract

This research study aimed to develop and evaluate the quality of the Young Tour Guide of SermNgam Studies, Lampang Province curriculum and to examine the effects of its implementation. The research instruments included the curriculum, instructional materials, an achievement test on the history of SermNgam, and an assessment form measuring students' abilities as Young tour guides.

The research findings revealed that

1) The Young Tour Guide of SermNgam Studies, Lampang Province curriculum comprised seven components: (1) Background and significance of the curriculum, (2) Curriculum principles, (3) Curriculum objectives, (4) Curriculum content structure, consisting of four learning units: Unit 1 – The Origin of SermNgam, Unit 2 – The Beginning of Local Wisdom, Unit 3 – Exploring Historical Sites, and Unit 4 – Continuing with Young Tour Guides, (5) Learning activity organization, (6) Learning resources and materials, and (7) Assessment and evaluation. The overall curriculum was rated as highly appropriate, and the instructional materials were also rated at the highest level of appropriateness.

2) Students who studied under this curriculum demonstrated a statistically significant improvement in learning achievement on the history of SermNgam, exceeding the 80% criterion at the .05 significance level. Additionally, their overall competency in serving as Young tour guides was rated at a high level.

Keywords: Curriculum Development, History of SermNgam, Youth Tour Guide.

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กล่าวไว้ในหมวด 1 มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553)

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางเรียนรายวิชา ประวัติศาสตร์ของนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนอนุบาลเสริมงามปีการศึกษา 2563-2565 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่มีผลการเรียนในระดับ 3 ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 55.92 (โรงเรียนอนุบาลเสริมงาม, 2563, 2564, 2565) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ ระดับผ่าน ซึ่งในปัจจุบันปัญหาเรื่องประวัติศาสตร์ในสังคมไทยประกอบด้วย (1) การขาดจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ (a sense of history) ของคนไทยในปัจจุบัน (2) การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในบทบาทของประวัติศาสตร์ และ (3) ความไม่สามารถแยกแยะข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือได้จากบรรดาเรื่องที่ได้ยินคำบอกเล่า “จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์” หมายถึง การให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ในการพิจารณาทำความเข้าใจ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต บทบาทของประวัติศาสตร์คือการบอกให้ทราบว่าอะไรได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต เพราะเหตุใดจึงเกิดขึ้น และเกิดขึ้นอย่างไร ดังนั้นจึงต้องรู้จักแยกแยะด้วยการพิจารณาหลักฐานและตรรกะ มิใช่เชื่อไปหมดหรือเชื่อทันที เพราะมีผู้บอกเล่า ความเชื่อถือข้อมูลทางประวัติศาสตร์จำเป็น ต้องใช้สติปัญญา (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2560, ออนไลน์)

อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ดินแดนที่มีตำนานบอกเล่าความเป็นมาควบคู่กับอาณาจักรล้านนา งดงามด้วยศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายใต้การปกครองของระบอบกษัตริย์ที่ทรงดูแลทุกข์สุขของราษฎรสืบทอดต่อเนื่องมายาวนานหลายราชวงศ์หลายรัชกาล จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอเสริมงามมีมาอย่างยาวนานเริ่มเลือนหายไป แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนเริ่มตื่นตัว โดยปราชญ์ชาวบ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ร่วมกันรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของอำเภอเสริมงาม เป็นการกระตุ้นความสนใจในประวัติศาสตร์เสริมงามขึ้นมาให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อไม่ให้ประวัติศาสตร์เลือนหายไป (เพ็ญสุภา สุขคตะ, 2567, ออนไลน์) เมื่อมีการจัดทำข้อมูลหรือหลักฐานท้องถิ่นขึ้นมาให้ศึกษาก็จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจในประวัติศาสตร์ของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสำนึกรักและร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีของตนเอง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องมะพร้าวทึบสะเกของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งการสร้างการรับรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยต้องการให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีความรู้และเข้าใจ และมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดตระหนักรู้ถึงคุณค่าและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์โบราณสถาน ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้คงอยู่สืบไป ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับการสร้างการรับรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้แก่เด็กและเยาวชน คือ กิจกรรมยุวมัคคุเทศก์นำเที่ยวหรือนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ศราวุฒิ สมทรง, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร อินทรสมพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าการใช้หลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรม และมีความพึงพอใจต่อโครงการฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับดีมาก กิจกรรมดังกล่าวทำให้เห็นแววและศักยภาพของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้สามารถชักชวนนักเรียนเหล่านี้ให้มาร่วมเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อดึงดูดและช่วยเหลือดูแลนักท่องเที่ยว ในอำเภออุ้มทองต่อไปได้ (วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ, 2562 : 156)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนประวัติศาสตร์ในอำเภอสริมงามได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควรเริ่มตั้งแต่เยาวชนในท้องถิ่นให้เรียนรู้ถึงเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นตนเอง จึงเล็งเห็นว่าควรมีหลักสูตรสำหรับฝึกทักษะให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้โดยการทำหน้าที่เป็นยุวมัคคุเทศก์เล่าเรื่องประวัติศาสตร์เสริมงาม เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจ มีจิตสำนึกรัก เกิดความผูกพัน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปางสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังเรียน (One-Shot Case Study) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนอำเภอเสริมงาม ปีการศึกษา 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 2 จำนวน 15 โรงเรียน รวม 137 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาล เสริมงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 23 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ

1) หลักสูตรยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง

2) เอกสารประกอบการใช้หลักสูตรยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 9 แผน รวมจำนวน 18 ชั่วโมง ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม จำนวน 2 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พาชมนิทรรศการ จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ ที่ 4 สานต่อด้วยยูวมัคคุเทศก์ จำนวน 8 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่องเสริมงาม ศึกษาจังหวัดลำปาง 2) แบบประเมินความสามารถในการเป็น ยูวมัคคุเทศก์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์เสริมงาม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ มัคคุเทศก์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตร ยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง

2) สร้างหลักสูตรยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร

3) สร้างเอกสารประกอบหลักสูตรยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วย คู่มือการใช้หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และภาคผนวก โดยเอกสารประกอบหลักสูตรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) เอกสารประกอบหลักสูตรยูวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ หลักสูตร คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับนักเรียน โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร แผนการดำเนินการ ใช้หลักสูตรตามโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน ซึ่งแต่ละแผน การจัดการเรียนรู้มี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ ส่วนหัวของแผน สารสำคัญ สารการเรียนรู้ จุดประสงค์

การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล บันทึกหลังการสอน

4) นำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำมาปรับปรุงหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

5) ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษา จังหวัดลำปาง ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6) นำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรและเอกสารประกอบการใช้หลักสูตร ซึ่งคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน เป็นอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เป็นอาจารย์ที่สอนใน มหาวิทยาลัยสาขาวิชาการวัดและประเมินผล มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน เป็นครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษหรือครูเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เรื่องเสริมงามศึกษาหลังการทดลองโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จากการทดสอบ

2) วิเคราะห์ผลประเมินความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การสร้างหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษา จังหวัดลำปาง หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม หน่วยที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา หน่วยที่ 3 พาชมโบราณสถาน และหน่วยที่ 4 สานต่อด้วยยุวมัคคุเทศก์ 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรตามประเด็นของการศึกษา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม จำนวน 2 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พาชมโบราณสถาน จำนวน 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สานต่อด้วยยุวมัคคุเทศก์ จำนวน 8 ชั่วโมง

การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปางโดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 ท่าน ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปางโดย
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.40	0.84	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.73	0.46	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.42	มากที่สุด
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.60	0.52	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.50	0.53	มากที่สุด
6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.60	0.52	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	4.80	0.42	มากที่สุด
ผลรวมการประเมิน	4.63	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษา
จังหวัดลำปาง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมรวมทั้ง 8 ด้าน มีค่าเฉลี่ย
ความเหมาะสมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า รายการที่มีคุณภาพของหลักสูตรฯ มากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
การวัดและประเมินผลของหลักสูตรฯ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.42) และพบว่ารายการที่มี
คุณภาพของหลักสูตรฯ ที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นมาและความสำคัญ
ของหลักสูตรฯ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.84)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษา
จังหวัดลำปาง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. คำชี้แจงการใช้หลักสูตร	4.73	0.46	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับครู	4.70	0.48	มากที่สุด
3. คำแนะนำสำหรับนักเรียน	4.80	0.42	มากที่สุด
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.77	0.43	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้ 1 ก่อเกิดเมืองเสริม	4.76	0.48	มากที่สุด
6. แผนการจัดการเรียนรู้ 2 หัตถศิลป์พื้นบ้าน	4.67	0.49	มากที่สุด
7. แผนการจัดการเรียนรู้ 3 สืบสานศิลปาชีพ	4.62	0.49	มากที่สุด
8. แผนการจัดการเรียนรู้ 4 คู่มือบ้านวัดนางอย	4.73	0.45	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
9. แผนการจัดการเรียนรู้ 5 งามชดช้อยศิลปกรรม	4.62	0.49	มากที่สุด
10. แผนการจัดการเรียนรู้ 6 ยุวมัคคุเทศก์	4.58	0.50	มากที่สุด
11. แผนการจัดการเรียนรู้ 7 รู้หน้าที่ตน	4.60	0.54	มากที่สุด
12. แผนการจัดการเรียนรู้ 8 ฝึกฝนเล่าชวน	4.76	0.43	มากที่สุด
13. แผนการจัดการเรียนรู้ 9 สืบสานเรื่องราว	4.53	0.59	มากที่สุด
ผลรวมการประเมิน	4.68	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมรวมทั้ง 13 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านที่มีความเหมาะสม ของเอกสารประกอบหลักสูตรสูงสุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ คำแนะนำสำหรับนักเรียน โดยมีค่าเฉลี่ย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงามศึกษาจังหวัดลำปางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	% of Mean	t	Sig (1-tailed)
หลังเรียน	23	30	25.26	1.74	84.20	3.48 *	0.0011

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงามศึกษาจังหวัดลำปางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.20 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทหน้าที่ของยุวมัคคุเทศก์ อยู่ในระดับมาก และด้านมารยาท และการวางตัวของยุวมัคคุเทศก์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ยุวมัคคุเทศก์เสริมงามศึกษาจังหวัดลำปาง มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2)

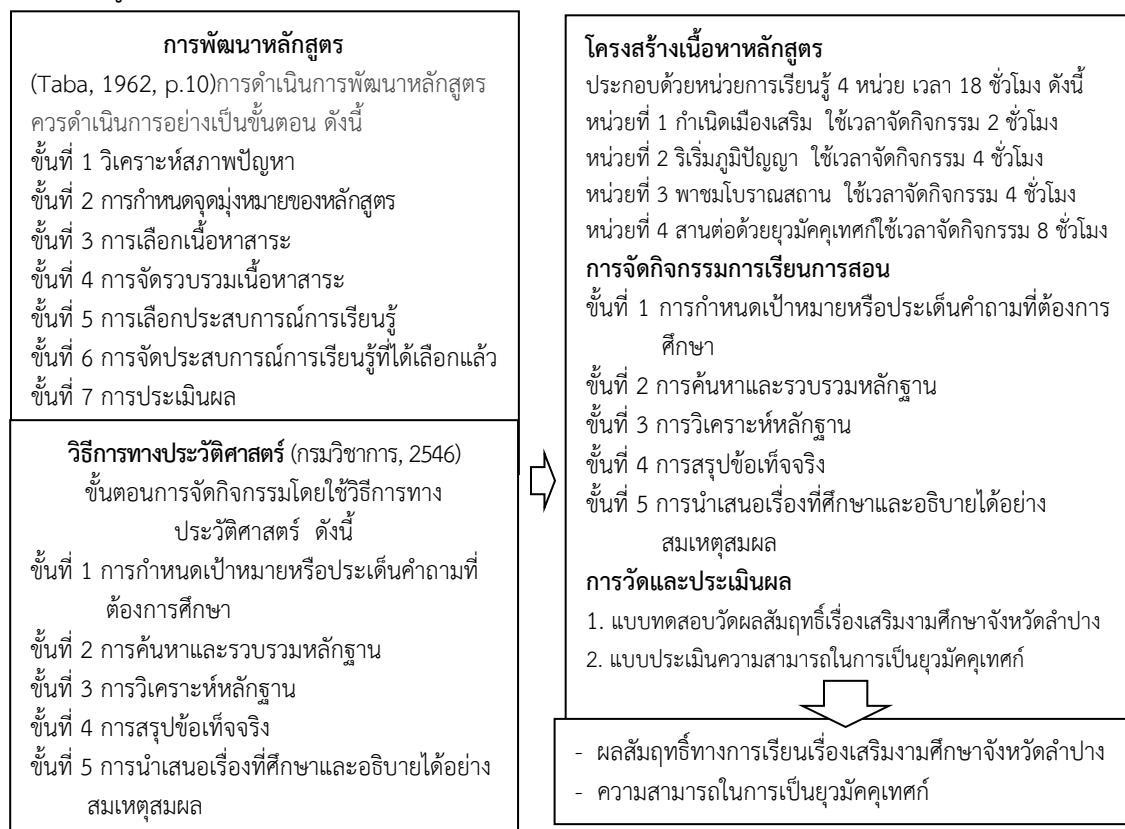
หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 กำเนิดเมืองเสริม หน่วยที่ 2 ริเริ่มภูมิปัญญา หน่วยที่ 3 พาชม โบราณสถาน หน่วยที่ 4 สานต่อด้วยยุวมัคคุเทศก์ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ทั้งนี้เป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาและ สังเคราะห์ องค์ประกอบจากนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler 1949, p.11), ทาบ (Taba 1962, p. 224), อังร บัวศรี (2532 : 7), สัจ จุฑานันท์ (2532 : 182), ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550 : 10), รัตนะ บัวสนธ์ (2554 : 31), ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559 : 10-12), ปัทมา รอดประพันธ์ (2559 : 165), และ นิรุบล สุดตา (2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดากุล บุญรักษา และพรพรรณ โพธิ์สุวรรณ (2564) พบว่า ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมยุวมัคคุเทศก์โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอิชยา กองไชย (2564) พบว่า หลักสูตรประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ ที่มาและความสำคัญ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงาน ศึกษาจังหวัดลำปาง

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงานศึกษาจังหวัดลำปางของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ ($\bar{x}$) ของ คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง ร้อยละ 84.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรได้วิเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และได้ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จึงทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียนได้ เป็นอย่างดี นอกจากนี้แผนการจัดการเรียนรู้ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการศึกษาจาก แหล่งเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของธัญชนก วงษ์บ้านใหม่ (2563) พบว่า ผลการใช้หลักสูตร ด้านความรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านทักษะการปฏิบัติงานนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 88.30 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพินทกานต์ นิมมานุทย์, เพ็ญพนอ พ่วงแพ (2565) พบว่า 1) นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้พัฒนาหลักสูตรโดยส่งเสริมให้นักเรียนได้ เรียนรู้และปฏิบัติจริง จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 2) หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดประเมินผล คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้ 3) นักเรียน มีผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการทำโครงการอยู่ในระดับสูง และความคิดเห็นของ

นักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด 4) หลักสูตรมีความสมบูรณ์ องค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียน การสอน

2) ผลประเมินความสามารถในการเป็นยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปางของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ (2562) พบว่า นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การ ประเมินผลการฝึกอบรม ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรม พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เห็นว่าตนเองได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพมัคคุเทศก์สถานที่ต่าง ๆ ในบ้านเกิดของตนเอง อันจะสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ หรือสามารถให้ข้อมูลกับ ผู้คนทั่วไปได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของโกสิน สะตะ, ประตุร วงศ์จันทร์ และฐิติศักดิ์ เวชกามา (2559) พบว่า กิจกรรมฝึกอบรม มัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความเหมาะสมมาก ผลการเปรียบเทียบ คะแนนเฉลี่ยใน ด้านความรู้ ทักษะการเป็นมัคคุเทศก์สิ่งแวดล้อมของเยาวชนที่เข้ารับการฝึก อบรมหลังการ ฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ที่มา : ภูริตา ขัติสาร และคณะ, 2568.

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1) ก่อนการนำหลักสูตรฯ ไปใช้ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียด ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะสามารถนำหลักสูตรฯ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรฯ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอำเภอเสริมงาม ใช้การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนในการเรียนอย่างต่อเนื่องและ เป็นระบบ ครูผู้สอนควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเวลาที่กำหนด อีกทั้งยังมีการฝึกทักษะการเป็นยุวมัคคุเทศก์เพื่อเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ของอำเภอเสริมงาม จึงต้องใช้เวลาในการฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปฏิบัติงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษา ควรให้นักเรียนได้ศึกษาประวัติศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เนื้อหาและเห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น หากโรงเรียนที่มีข้อจำกัดในด้านของงบประมาณ อาจใช้สื่อที่เป็นคลิปวิดีโอ แผ่นภาพ ใบความรู้ หรือเทคโนโลยีทางการศึกษาอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหา มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการปรับปรุงยุคการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษา จังหวัดลำปาง เป็นประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอื่น ๆ

2) ควรมีการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปางในระดับ ชั้นอื่น

3) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรยุวมัคคุเทศก์เสริมงานศึกษาจังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วม ของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น รวมถึงชุมชนในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

References

- กมลวรรณ ตังชนกานนท์. (2557). *การวัดและประเมินทักษะการปฏิบัติ*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ. (2546). *ประวัติศาสตร์ไทยเชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมชลประทาน. (2558). *เสริมงามใต้ร่มพระบารมี*. กรุงเทพมหานคร : แอร์บอร์น พรินต์.

- กรรณิการ์ ภูระหงษ์. (2547). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เรื่อง รักษ์ท้องถิ่น สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2556). *หลักการมัคคุเทศก์*. (พิมพ์ครั้งที่3) กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.
- โกสิน สะตะ, ประยูร วงศ์จันทร์, จิตติศักดิ์ เวชกามา. (2559). การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมมัคคุเทศก์
สิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 10 (1), 1 – 7.
- เกษณี ตันต้อย. (19 ธันวาคม 2562). วัดหลวงนางอย. *หนังสือพิมพ์ลานนาโพสต์*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<https://www.lannapost.net/2019/12/10.html>. [13 มกราคม 2567].
- ชัตติยา กลัญทกะปกรณ์. (2550). *หลักการมัคคุเทศก์*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,
- จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ. (2559). การพัฒนายูมัคคุเทศก์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเยาวชนตำบล
มะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร :
วีพรินท์.
- ธวัชชัย ทำทอง. (2565). *พัฒนาการและประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผาลำปาง*. เชียงใหม่ : เจริญวัฒน์การ
พิมพ์.
- ธิดากุล บุญรักษา และพรพรรณ โพธิ์สุวรรณ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุวชนมัคคุเทศก์
ท้องถิ่นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านคลองคาง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการ*.
เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 11(1), 69 - 84.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

**การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริม
การเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน**
**Integrating Buddhist Principles To Strengthen Operations According To The
Agricultural Promotion Policy Of The Lao Yao Subdistrict Administrative
Organization, Ban Hong District, Lamphun Province.**

วรการณ วงศ์ฟู Vorakarn Wongfu

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

V.wongfu@gmail.com

Received 2025/02/10

Revised 2025/04/06

Accepted 2025/04/17

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว และ 3) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 334 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยอ้างอิงคำพูดบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย
- 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านปัญหา ผละ สนับสนุนการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรอย่างต่อเนื่อง และความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 2) ด้านวิริยะผละ สนับสนุนให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้

ต่างๆ และการจัดทำข้อมูลให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านอนวัชชพละ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง และการสร้างความร่วมมือในการดูแลทรัพยากร 4) สังคหพละ สนับสนุนให้เกษตรกรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

คำสำคัญ : การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การดำเนินงานตามนโยบาย, การส่งเสริมการเกษตร.

Abstract

This research aimed to 1. Study the level of implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization. 2. Study the relationship between the principle of physical strength and the enhancement of the implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization. 3. To present the guidelines for integrating Buddhist principles to enhance the implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization. The research methodology used was a mixed-methods approach, consisting of quantitative research by distributing questionnaires to a sample group of 334 people. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews with 10 key informants using the content analysis technique by referring to personal words.

The research results found that:

1) The level of implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization was found to be at a high level overall ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.66). When classified by each aspect, all aspects were at a high level.

2) The relationship between the principle of physical strength and the enhancement of the implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization was found to be positive. At the statistical significance level of 0.05, the research hypothesis is accepted.

3) Integrating Buddhist principles to enhance the implementation of the agricultural promotion policy of the Le Yao Subdistrict Administrative Organization, Ban Hong District, Lamphun Province, found that 1) Wisdom and physical strength support the continuous development of knowledge and understanding in agriculture and appropriate knowledge of technology. 2) Diligence and physical strength support farmers to access information and various knowledge and to prepare information for

continuous monitoring. 3) Anavajjaphala seriously applies the sufficiency economy philosophy and creates cooperation in resource care. 4) Sangkhaphala support farmers to help each other and give importance to possible impacts.

Keywords : integration, Buddhist principles, policy implementation, agricultural promotion.

บทนำ

ภาคการเกษตรของไทยเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากได้รับผลกระทบจากความแปรปรวนของ สภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่ค่อนข้างรุนแรง อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญกับการพัฒนาประเทศในหลายมิติ เนื่องจากการส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์สามารถสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นมูลค่าสูงในแต่ละปี และเมื่อพิจารณาสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรต่อ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั้งนี้ การพัฒนาภาคเกษตรในอนาคตต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงจาก ความเปราะบางหรือความผันผวนของเศรษฐกิจโลกที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศ รวมถึงกฎกติกาการค้าใหม่ของโลก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ปัญหาภายในประเทศ บางประการที่เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ แนวโน้มการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึง การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและการพัฒนาในระดับภูมิภาค ต่างๆ จำเป็นต้องมีการเตรียมการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาคเกษตรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างครั้งสำคัญ เช่นเดียวกับกับทั่วโลก คือการลดลงของการใช้กำลังแรงงาน ซึ่งทดแทนด้วยการเพิ่มขึ้นของการใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการเติบโตของภาคเกษตรได้เปลี่ยนจากเดิมที่เน้นการขยายตัวเชิงปริมาณ เช่น ขยายพื้นที่เพาะปลูก และการใช้ปัจจัยการผลิตที่มากขึ้น มาเป็นการเติบโตที่มาจากคุณภาพ หรือผลิตภาพมากขึ้น ในอดีตประเทศไทยเคยมีการขยายตัวของปัจจัยเชิงคุณภาพในระดับต้น ๆ ของโลก แต่กลับตกลงมาอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่องจนถูกประเทศเพื่อนบ้านแซงหน้า ทุกวันนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงทำการผลิตแบบเดิม ๆ โดยเฉพาะการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ให้ผลผลิตต่ำแต่มีความเสี่ยงสูง (“high risk, low return”) โดยเฉพาะพืชที่มีความเสี่ยงจากการมีอุปทานส่วนเกินในตลาดโลกสูง เกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ มีรายได้สุทธิต่ำและเปราะบาง ตลอดถึงมีหนี้สินจำนวนมาก สวนทางกับความพยายามของภาครัฐและงบประมาณที่ได้ทุ่มลงไปในการเกษตรเป็นจำนวนมากทุก ๆ ปี (วิหวัศ พรหมเมืองดี, 2564)

ภาคการเกษตรในจังหวัดลำพูน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,815,675 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 631,893 ไร่ (กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน, 2562) คิดเป็นร้อยละ 22.44 ของพื้นที่ทั้งหมด มีเกษตรกรจำนวน 62,491ครัวเรือน โดยมีสถานการณ์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดลำพูนในปัญหาทรัพยากรดินปัญหาทรัพยากรน้ำ ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาทรัพยากรแร่ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น มลภาวะด้านอากาศและเสียง ขยะมูลฝอยปัญหาที่ดินในจังหวัดลำพูนปัญหาการถือครองที่ดิน กรรมสิทธิ์การถือครอง การออกเอกสารสิทธิ์ทับที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย การบุกรุกที่ดินทั้งจากเอกชน และชาวบ้านที่ดินรกร้างว่างเปล่าการใช้ที่ดินไม่ระมัดระวัง มีการใช้สารเคมี และการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (อดิศักดิ์ จันทะราชาและคณะ, 2564) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลกิจกรรมทางการเกษตรผู้ปลูกลำไย มะม่วง และพืชผักต่าง ๆ ทั้งหมดมีจำนวน 2022 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว, 2566)

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาแนวทางที่จะสามารถเข้าไปช่วยให้เกษตรกรมีพลังกาย พลังใจ พลังแห่งวิถีเกษตรกรรมผ่านการบูรณาการด้วยหลักพละ 4 ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาผนวกกับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูนจะเป็นอย่างไรต่อ จึงหวังว่า ผลการวิจัย และองค์ความรู้ในงานวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเกษตรกรในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้รับประโยชน์โดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละกับเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละกับเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้าง

การดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวน 334 คนซึ่งได้มาจากการสุ่ม โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ปฏิบัติทางด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว กลุ่มนักวิชาการเกษตรและพัฒนาชุมชนอำเภอ กลุ่มผู้นำชุมชน รวมทั้งหมดจำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List), ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน, ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้กับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามหลักพละ 4 และ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของแบบสอบถามปลายเปิด

1.1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่านโดยได้ค่า IOC (Item – Objective Congruence Index : IOC) ตั้งแต่ 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่เกษตรกรในองค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค(Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.775

1.3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้างซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ครอบคลุมประเด็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 2) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้าง การดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการ เกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว	ระดับการปฏิบัติ (n=334)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านปัญญาพละ	3.73	0.59	มาก
2. ด้านวิริยะพละ	3.90	0.63	มาก
3. ด้านอนวัชชพละ	3.95	0.58	มาก
4. ด้านสังคหพละ	3.80	0.76	มาก
ภาพรวม	3.85	0.52	มาก

ระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

การดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n=334)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การถ่ายทอดความรู้	3.85	0.89	มาก
2. การเยี่ยมเยียน	3.74	0.66	มาก
3. การสนับสนุน	3.93	0.65	มาก
4. การนิเทศงาน	3.92	0.80	มาก
5. การจัดการข้อมูล	3.92	0.80	มาก
ภาพรวม	3.87	0.66	มาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักพละ 4 กับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีระดับนัยสำคัญค่อนข้างสูง กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวสามารถนำหลักพละ 4 มาประยุกต์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรทำให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า P	ระดับความสัมพันธ์	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
	ปัญหาผล	การ	0.477**	0.05	ปานกลาง	✓	-
	วิริยะผล	ดำเนินงาน	0.677**	0.05	สูง	✓	-
	อนวัชผล	ตามนโยบาย	0.645**	0.05	สูง	✓	-
	สังคผล	การส่งเสริมการเกษตร	0.842**	0.05	สูง	✓	-

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การนำหลักผล 4 มาสนับสนุนการดำเนินตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตร พบว่า 1) ด้านปัญหาผล กำลังปัญหา ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรที่จะต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนความรู้สมัยใหม่และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการจัดเวทีอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) ด้านวิริยะผล กำลังความเพียร ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ การมีเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยให้เกิดพลังกลุ่มที่ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน การส่งเสริมการจัดทำข้อมูลให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรศึกษาจากพื้นที่อื่นเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ 3) ด้านอนวัชผล กำลังสุจริตด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง การส่งเสริมใช้หลักคุณธรรมเพื่อสร้างมาตรฐานในการทำการเกษตร การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของชุมชน และการสร้างความร่วมมือในการดูแลทรัพยากรร่วมกับชุมชน 4) สังคผล กำลังความสงเคราะห์ ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การส่งเสริมกระบวนการส่งต่อความรู้ และการให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นที่จะช่วยให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักผล 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านอนวัชผล ด้านวิริยะผล ด้านสังคผล ด้านปัญหาผล ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และหลักการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสนับสนุน ด้านการ

นิเทศงาน ด้านการจัดการข้อมูล ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการเยี่ยมเยียน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการอนุชา ฐานุตตลาโห (2566) พบว่า 1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรย์ยมล หรีจา และเฉลิมศักดิ์ ต้มหิรัญ (2564) พบว่า มี 2 บทบาท ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร คือ 1) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ มีระดับความสำคัญ ในระดับมาก และระดับการ ปฏิบัติงาน ในระดับมาก และ 2) บทบาทนักประชาสัมพันธ์ มีระดับความสำคัญ ในระดับมาก และระดับการปฏิบัติงาน ในระดับมาก

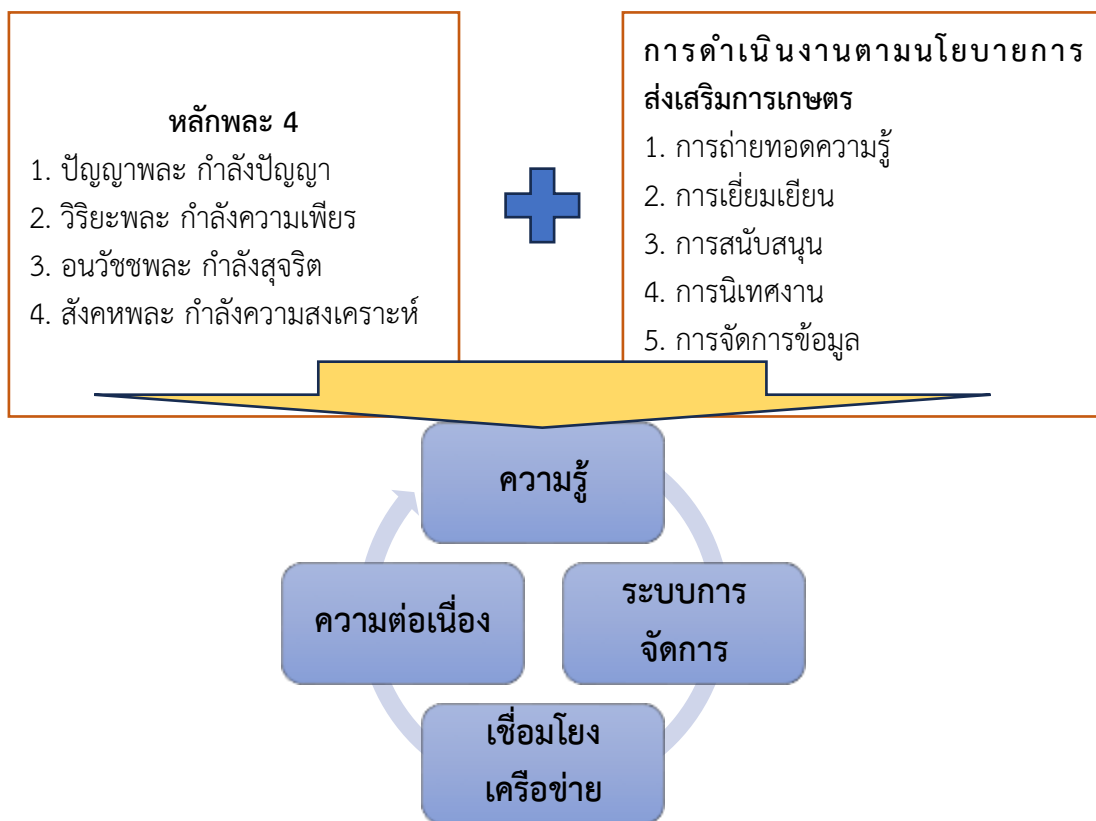
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผลกับเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักผล 4 กับการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยรวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในระดับสูง ($r = 0.827^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีระดับนัยสำคัญค่อนข้างสูง กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวสามารถนำหลักผล 4 มาประยุกต์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรทำให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาเข็มปัตต์ สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล) (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หลักผล 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหาร การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตาม หลักผล 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน (ปัญญาพละ วิริยพละ อนุรักษ์พละ สังคหพละ) มี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า การนำหลักผล 4 มาสนับสนุนการดำเนินตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตร 1) ด้านปัญญา พละ กำลังปัญญา ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรที่จะต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนความรู้สมัยใหม่และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการจัดเวทีอบรมให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) ด้านวิริยะพละ กำลังความเพียร ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ การมีเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยทำให้เกิดพลังกลุ่มที่ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน การส่งเสริมการจัดทำข้อมูลให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง และการเปิดโอกาสให้เกษตรกรศึกษาจากพื้นที่อื่นเพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ 3) ด้านอนวัชชพละ กำลังสุจริต ด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง การส่งเสริมใช้หลักคุณธรรมเพื่อสร้าง

มาตรฐานในการทำการเกษตร การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของชุมชนและการสร้างความร่วมมือในการดูแลทรัพยากรร่วมกับชุมชน 4) สังคหผละ กำลังความสงเคราะห์ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การส่งเสริมกระบวนการส่งต่อความรู้ และการให้ความสำคัญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นที่จะช่วยให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการอนุชา ฐานุตตลาโ (2566) พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักผละ 4 คือ 1) ด้านสมรรถนะในการสื่อสาร มีการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีในการสื่อสารได้เหมาะสม 2) ด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ มีการวางแผนงานล่วงหน้า 3) ด้านสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม บุคลากรเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน 4) ด้านสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ กำหนดแผนปฏิบัติงาน นโยบาย และกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน 5) ด้านสมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ เปิดรับองค์ความรู้ใหม่ ๆ พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี 6) ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง พัฒนาตัวเองผ่านการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระลิขิต สุขะฐิติ (สอนมา) (2565) พบว่า วัดห้วยถนนจึงจัดว่าเป็นวัดที่ทรงคุณค่าและยังประโยชน์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง หลักผละธรรม 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักผละธรรม 4 ได้แก่ 1) ปัญญาผละ ช่วยให้พระพุทธศาสนาสรางโอกาสในการดำเนินชีวิต การดำรงตนด้วยความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการคิดอย่างรอบคอบถูกต้อง 2) วิริยะผละ ก่อให้เกิดแนวปฏิบัติในการแสวงหาความรัก ความพอใจที่เกิดจากการใคร่ครวญ ตรិตรอง ตรวจสอบอย่างถูกต้องอยู่เสมอ 3) ด้านอนวัชชผละ ช่วยส่งเสริมความสุจริตปรับตัวให้เกิดความเที่ยงธรรม ลดความเลื่อมล้ำทางสังคมปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยมีสุจริต 3 เป็นตัวกำหนดในการกระทำด้วยกาย วาจา และใจที่ซื่อตรง และ 4) สังคหผละ เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือ ร่วมมือ ให้เข้ากันอย่างกลมกลืนเสียสละปรารถนาดี ละโลก โกรธ และหลง มีกาย วาจา ใจที่สุจริตสะอาด โปร่งใส ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นตามกำลังอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปถึงองค์ความรู้ที่ทำให้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ซึ่งพบประเด็นสำคัญดังนี้

แผนภาพที่ 4.10 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4.10 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพดังนี้

ความรู้ (Knowledge) มีบทบาทสำคัญในการดำเนินตามนโยบายส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากความรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นโยบายส่งเสริมการเกษตรมักมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความสามารถของเกษตรกร การเพิ่มผลผลิต และการพัฒนาการเกษตรให้ยั่งยืน ซึ่งต้องการความรู้ในหลายด้านเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

ระบบการจัดการ (Management) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การปฏิบัติตามนโยบายและการพัฒนาภาคการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบการจัดการนี้ครอบคลุมหลายด้าน รวมถึงการวางแผน การติดตาม และการประเมินผล ระบบจัดการเป็นตัวช่วยในการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้สนับสนุนการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงช่วย

รักษาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เรียกได้ว่าเป็นการสร้างมาตรฐานในการทำการเกษตรให้มีความทันสมัย และเกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกร

เชื่อมโยงเครือข่าย (Connection) เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการทำงานที่สอดคล้อง และประสานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกร และผู้ประกอบการต่างๆ การสร้างเครือข่าย จะช่วยให้การพัฒนาภาคการเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และเทคนิคการเกษตรที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เป้าหมายสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่าย เกษตรกรคือการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มเกษตรกร เนื่องจากข้อมูล ความรู้ และทรัพยากรสามารถ ถูกแลกเปลี่ยนกันได้อย่างมีระบบ

ความต่อเนื่อง (Continuity) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาภาคการเกษตรเป็นไป อย่างมีเสถียรภาพและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน การดำเนินงานที่ขาดความต่อเนื่องอาจทำให้นโยบาย เกิดผลกระทบในระยะสั้นเท่านั้นและไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระยะยาว ดังนั้นควรมีการ วางแผนระยะยาวที่ครอบคลุมการพัฒนาในระยะเวลาหลายปี เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายมีความยั่งยืน และสามารถสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง การวางแผนและกำหนด กระบวนการทำงานที่สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นโยบายส่งเสริม การเกษตรประสบความสำเร็จ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานตามนโยบายการ ส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามรูปแบบ วิจัยผสานวิธีที่ก่อให้เกิดภาพที่สำคัญของเกษตรกรไทยภายใต้บริบทการนำหลักพุทธธรรมไป ผสมผสานร่วมกับการดำเนินชีวิตจนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ที่ เกี่ยวกับการทำเกษตร ระบบการจัดการ (Management) สมัยใหม่ การเชื่อมโยงเครือข่าย (Connection) ร่วมกับภาคีอื่น ๆ และความต่อเนื่อง (Continuity) ของผลการทำงาน ซึ่งสามารถ เสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวควรส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ทันสมัยในด้านการเกษตร
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวเข้ามาส่งเสริมความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการทำการเกษตรที่ทันสมัยแก่เกษตรกร
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวควรเข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาความร่วมมือในระดับกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายการเกษตรในระดับท้องถิ่น

4) องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเกษตรที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรมีการจัดโครงการอบรมหรือให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในด้านการผลิตพืชผล การบริหารจัดการทรัพยากร และการตลาดดิจิทัล

2) ควรมีการจัดการฝึกอบรมทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์เกี่ยวกับเทคนิคการเพาะปลูกใหม่ ๆ การจัดการด้านการตลาด การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร และการจัดการต้นทุน รวมถึงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร

3) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการอบรมหรือการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเกษตรกร

4) ควรสนับสนุนเกษตรกรในเรื่องการตลาดออนไลน์และการขยายเครือข่ายตลาดผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

5) ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการฐานข้อมูลเกษตรกรที่มีความทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

2) ควรศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายเกษตรกรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

3) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาวอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

References

- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. (2562). *พื้นที่เขตเกษตรกรรมประเทศไทยกรมพัฒนาที่ดิน*. กรุงเทพมหานคร : กรมที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว. *จำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรตำบลเหล่ายาว*. ข้อมูล ณ วันที่ 25 ธันวาคม 2566.

- วิทวัส พรหมเมืองดี. (2564). รูปแบบการทำเกษตรภายใต้ศักยภาพของเกษตรกรรณศึกษา ตำบลน้ำแพร่อำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่. *ปริญญววิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน*. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อดิศักดิ์ จันทะราชาและคณะ. (2564). การพัฒนานโยบายสาธารณะการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดลำพูน. *รายงานโครงการ*. ลำพูน : สถาบันวิจัยหริภุญชัย จังหวัดลำพูน.
- จรรย้อมล หรีจา และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. การพัฒนาการปฏิบัติงานของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรตามบทบาทการส่งเสริมเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11. วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2564. สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- พระอธิการอนุชา ฐานุตตลาโก. (2566). การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักพละ 4 ของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*. 6(4), 15 – 28.
- พระลิขิต สุขฐิติ (สอนมา). (2565). การประยุกต์ใช้หลักพละธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 7 (2), 938 – 952.

**การพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมอง
ส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การ
บริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**

**The Development of Learning Experience Management Model to Develop
Executive Function (EF) Skills using Horses at Child Development Center of Sri
Muang Chum Subdistrict Administrative Organization, Mae Sai District,
Chiang Rai Province**

มนตรี วิชัยวงศ์ Montree Wichaiwong

พศิน แต่งจวง Phasina Tangchuang

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ Piyawanpipatphipattanapong Panakan

เสาร์แก้ว ปวงศรี Saokaew Puongsai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

sam.montri@gmail.com

Received 2025/02/28

Revised 2025/05/14

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (R&D) นี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา 2) สร้างรูปแบบ 3) นำรูปแบบไปทดลองใช้ และ 4) สรุปผลการประเมิน สร้างคู่มือ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครู ผู้ปฏิบัติการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชน จำนวน 30 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินและแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการใช้สถิติเบื้องต้น

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า ทุกภาคส่วนรวมทั้ง ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีและดำเนินการมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติ

2) การสร้างแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ พบว่า มีจำนวน 7 รูปแบบ ได้แก่ 1. หลักสูตรและกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2. การวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียนรู้ 3. การออกแบบกิจกรรม 4. การปฏิบัติตามสถานีกิจกรรม 5. การประเมินผลโดยใช้DSPM และประเมินพึงพอใจการใช้รูปแบบ 6. การปรับปรุงพัฒนารูปแบบ และ 7. การสรุปรายงานผล

3) การนำรูปแบบไปทดลองใช้ พบว่า มีทักษะ EF 3 ด้านที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1) ทักษะการจำเพื่อใช้งาน 2) ทักษะยังคิดไตร่ตรอง และ 3) ทักษะยืดหยุ่นความคิด

4) การประเมินกระบวนการใช้รูปแบบเฉลี่ยร้อยละ 84.39 ความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านผลการประเมินกิจกรรมเฉลี่ยรวมผ่าน 2.74 และของเด็กกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้าเฉลี่ยรวมผ่าน 2.41 และด้าน เด็กมีทักษะทางสมองส่วนหน้า (EF) คือ ผ่านเกณฑ์ทุกคน ด้านการจัดทำคู่มือการออกแบบกิจกรรมรูปแบบ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้รูปแบบสรุปขั้นตอนการใช้รูปแบบ การวัดผลประเมินผลพัฒนาการเด็กตามหลักสูตรและ ทักษะทางสมองส่วนหน้า

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้, สมองส่วนหน้า, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์การบริหารส่วนตำบลศรี.

Abstract

This study was the research and development (R&D) with the following objectives: 1) to explore the current problems, 2) to create the model, 3) to implement the model in practice, and 4) to summarize the evaluation results and create the manual. The informants were 30 executives, staff, teachers who practiced teaching, experts, and the general public. The research instruments were the evaluation forms, questionnaires, content analysis, and basic statistical methods.

The research results indicated that:

1) The current problems found that all sectors, including the community and parents who participated and cooperated in the management of education very well. The process included an analysis of strengths, weaknesses, opportunities, threats and strategies for the development of the educational institution in all dimensions.

2) The creation of learning experience management model revealed seven components, including 1. The curriculum and setting standards for desirable characteristics, 2. The analysis of learner group, 3. The Designing activities, 4. The compliance with activities, 5. The evaluating using DSPM and the assessing satisfaction with the model, 6. The improving and developing the model, and 7. The summarizing the results report.

3) The implementation of the model revealed three EF skills that were suitable for pre-school children, including 1) Working memory skills, 2) Self-control and reflective thinking skills, and 3) Flexibility of thinking skills.

4) The evaluation of the process of using the model showed an average percentage of 84.39%, the satisfaction with the model was at a high level, with an average score of 4.05, The evaluation results of the activities showed an average score of 2.74, the children with delayed development was the average score of 2.41, and children with executive function (EF) skills, all children passed the criteria, the development of the activity design manual included information on how to use the model, a summary of the steps for using the model, and the assessment of children's developmental progress according to the curriculum and executive function skills.

Keywords: Model Development, Learning Experience Management, Frontal Lobe, Child Development Center, Sri Subdistrict Administrative Organization.

บทนำ

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2562 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรา 3 ให้ความหมายของการพัฒนาว่า "การพัฒนาเด็กปฐมวัย" หมายถึง การดูแล การพัฒนา และการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หญิงตั้งครรภ์ หรือผู้ดูแลปฐมวัย มาตรา 5 (3) ให้เด็กปฐมวัยมี พัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมเหมาะกัวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้อย่างคล่องแคล่ว กับ การพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล และความจำเป็นพิเศษ (4) สร้างคุณลักษณะให้เด็กปฐมวัยมี อุปนิสัยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่รู้ มี ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรม ที่หลากหลายได้ (5) บ่มเพาะเจตคติ ของเด็กปฐมวัยให้เคารพคุณค่าของบุคคลอื่น มีจิตวิญญาณของ การอยู่ร่วม กันในสังคมอย่างเสมอภาค และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก จะ เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ให้ ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ให้ ความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยตั้งแต่ทารกที่อยู่ใน ครรภ์มารดา และทุกช่วงของอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ นอกจากนี้ยังเน้นการจัดการเรียนรู้ไว้ ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ ของ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเป็นไปเพื่อ เตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย แต่ต้องไม่เป็นการ จัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสอบแข่งขันระหว่าง เด็กปฐมวัย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562:1-2) ดังนั้น การ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะช่วงเด็กปฐมวัย ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมด้าน กำลังคน และเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกช่วงวัยให้มีคุณภาพที่ดี มีศักยภาพสูง ตลอดจนให้มีการ พัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต้องวางรากฐานตั้งแต่ปฐมวัย โดยการ พัฒนาการคิด เชิงบริหารสมอง หรือ Executive Function (EF) ซึ่งเป็นทักษะการทำงานระดับสูงของสมองในการ เฝ้าตามดูและควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ เพื่อกำกับตนเองให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่ เป้าหมาย ช่วยให้เด็กคิดเป็น ทำงานเป็น เรียนรู้เป็น แก้ไขปัญหาเป็น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข ดังนั้น คนที่คิดเป็น ทำงานเป็น เรียนรู้เป็น แก้ไขปัญหาเป็น อยู่กับคนอื่นเป็นและ

หาความสุขเป็น คือเป้าหมายของระบบการศึกษาและการสร้างพลเมืองทุกสังคม และคนแบบนี้ย่อมประสบความสำเร็จในการเรียน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัว หรือในการทำงานด้วย โดยเฉพาะในโลกสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง ซับซ้อน พลิกผัน เต็มไปด้วยสิ่งเร้าเข้ายั่ววน คนที่มีความยับยั้งชั่งใจสามารถควบคุมกำกับตนเองได้ ก็ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ต่างๆ คนที่ปรับตัวง่ายก็จะอยู่ได้ดีไม่ว่าสถานการณ์จะพลิกผันแค่ไหน คนที่คิดวิเคราะห์ได้ดี มีความอดทนจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ คุณลักษณะดังกล่าวเป็นทักษะการคิดขั้นสูงของสมองมนุษย์ที่เรียกว่า Executive Functions (EF) (สุภาวดี หาญเมธี, 2559 : 2)

การพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) เป็นการทำงานของสมองระดับสูงที่เชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตกับสิ่งที่ เรากำลังทำในปัจจุบัน ช่วยให้เรควบคุมอารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และการกระทำ ส่งผลให้เราลงมือทำงาน และมุ่งมั่น ทำจนงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กระบวนการทางความคิดในส่วน "สมองส่วนหน้า" ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก การกระทำ เป็นความสามารถของสมองที่ใช้บริหารจัดการชีวิตในเรื่อง ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถตั้งเป้าหมายในชีวิต รู้จักการวางแผน มีความมุ่งมั่น จดจำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถยั้งคิด ไตร่ตรอง ควบคุมอารมณ์ได้ ยืดหยุ่นความคิดเป็น สามารถจัดลำดับความสำคัญในชีวิต รวมทั้งรู้จักริเริ่มและลงมือทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องใช้และมีผลต่อความสำเร็จในชีวิต ทั้งการงาน การเรียน และการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับคำว่า **Executive Functions (EFs)** คือ ชุดกระบวนการทางความคิด (mental process) **มีองค์ประกอบของ Executive Functions ทั้ง 9 ด้าน ประกอบด้วย** 1) Working memory = “ความจำที่นำมาใช้งาน” 2) Inhibitory Control = การยับยั้งชั่งใจ คิดไตร่ตรอง 3) Shift หรือ Cognitive Flexibility = คือ ความสามารถในการยืดหยุ่นความคิด 4) Focus / Attention = ความสามารถในการใส่ใจจดจ่อ 5) Emotional Control = การควบคุมอารมณ์ 6) Planning and Organizing = การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ 7) Self -Monitoring = คือ การตรวจสอบตนเอง 8) Initiating = ความสามารถในการริเริ่มและลงมือทำงาน 9) Goal-Directed Persistence = ความพากเพียรมุ่งสู่เป้าหมาย (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล อ้างในสุภาวดี หาญเมธี , 2559 : 2)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุมเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบภารกิจจัดการดำเนินการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)มาโดยตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพยายามนำกิจกรรมการจัดประสบการณ์หลากหลายรูปแบบเช่นในปีการศึกษา2561 ได้ใช้เสียงกลองและจังหวะดนตรีเป็นกิจกรรมหลักในพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) การศึกษา 2562 ได้ใช้กิจกรรมการเปิดฝาชีสสำหรับอาหารเป็นกิจกรรมหลักในพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) จนปีการศึกษา2563 คณะผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน คณะกรรมการสถานศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญหลากหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานสาธารณสุข นักวิชาการ ได้จัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม(Focus Group) เพื่อหาแนวทางใน

การจัดกิจกรรม พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)จนได้แนวทางการใช้ มาเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุมขึ้น ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากสถิติพัฒนาการเด็กระดับอายุ 4-5ปี ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และด้านสติปัญญา ในปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 93 ซึ่งสูงกว่าพัฒนาการในปีการศึกษา 2561 ร้อยละ 89 ซึ่งข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับการสังเกตพฤติกรรมเด็ก และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้ ปฏิบัติการสอน และผู้ปกครองเด็กจำนวน 25 คน ระหว่างเดือน มกราคม ถึงมีนาคม พ.ศ.2563 พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าเด็กมีความสุขสนุกกับการประกอบกิจกรรมการใช้ มาเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า EF แต่ยังขาดรูปแบบที่นำสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

จากข้อมูลเบื้องต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการหารูปแบบที่ชัดเจนในการจัดกิจกรรม การใช้มาเพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ ดำเนินการต่อยอดจากการที่นักวิจัยหลายท่านได้เคยศึกษาไว้แล้วเช่น ทวีศักดิ์ สิริรัตนธธา (2550) ได้ กล่าวถึง อาชบาบำบัด หรือการนำม้ามามาช่วยในการบำบัด ที่มีเป้าหมายและกระบวนการในการบำบัด ชัดเจน เป็นการบูรณาการการบำบัดโดยสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในการดูแล และชุดิมนต์ ขวัญกิจวร กุลและปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร (2559) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะสังคมในเด็กออทิสติกปฐมวัย โดยการอาชบาบำบัด จึงได้จัดทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อ พัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF) โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” ขึ้นเพื่อการจัดประสบการณ์ ส่งเสริมทักษะสมองส่วนหน้า EF และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง4ด้านให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วน หน้า(Executive Function : EF)โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- 3) เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไปทดลองใช้
- 4) เพื่อสรุปผลการประเมินรูปแบบและสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเผยแพร่ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครูผู้ปฏิบัติการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยได้ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม จำนวน 3 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 6 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครองเด็กจำนวน 12 คน และครูฝึกม้าจำนวน 2 รูป/คนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในปีการศึกษา 2563 โดยการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการจัดการประสบการณ์ ใช้ผ้าเพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารงานวิจัยเกี่ยวข้อง เช่น เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อ การสร้างและ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) รวมทั้ง สังเกต สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบการส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ที่มีประสิทธิภาพสูง ในปีพ.ศ.2562 จำนวน 3 แห่ง แห่งละ 5คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรรมการสถานศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน การหาปัจจัย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาอุปสรรค จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้สถิติบรรยายได้แก่ การหาความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร) Development : D1 ในขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบและหารูปแบบการพัฒนา เป็นการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการ สันทนากลุ่ม (Focus Group Research) เพื่อ ออกแบบการสร้างรูปแบบการใช้ผ้าเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยการ สันทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบและเข้าใจในด้านการ ส่งเสริมพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าซึ่งมีขั้นตอนต่อไปนี้ 1.การดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสันทนากลุ่ม 2.เครื่องมือที่ใช้ในการสันทนากลุ่ม 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล 4.การวิเคราะห์ข้อมูล และ5.การกำหนด แนวทางการพัฒนา เพื่อสร้างแบบสรุปข้อมูลศึกษาข้อเท็จจริงเพื่อยืนยัน รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วน

ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารบันทึกการสนทนาของผู้จัดบันทึก และเอกสารจากการถอดเทปโดยสรุปใจความจากเอกสารความถี่ของคำและเนื้อหาที่สนใจซึ่งคำนึงถึงสถานการณ์ของสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF) โดยใช้ไม้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ไปใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเด็ป้าหมาย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1.นำแนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์ในระยะที่ 2 ไป จัดอบรมผู้บริหารเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการส่งเสริมเพื่อพัฒนา ก่อนการใช้ รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ไม้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2.นำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยมีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้คือ -จัดทำเอกสารลำดับขั้นตอนรูปแบบการใช้ไม้เพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า -ดำเนินการตาม รูปแบบการใช้ไม้เพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า และ3.การนำรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ไม้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประเมินผลการใช้ โดยนำเครื่องมือDSPMไปประเมินเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม และนำแบบประเมินความพึงพอใจ ไปประเมินผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาและสร้างคู่มือการใช้ (พัฒนา) (Development : D2 ในขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาปรับปรุงผลการประเมินการใช้รูปแบบและสร้างคู่มือการใช้ และทำการเผยแพร่ต่อไป

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษารองเพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) และใช้สถิติเบื้องต้น ได้แก่ การหาความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาจากการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุมจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาการ

เด็กให้ครบทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจกล้าแสดงออก และจัดกิจกรรมเพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะสมองส่วนหน้า เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (Executive Functions - EF) ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรวมทั้ง ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีและดำเนินการ วิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ตามกระบวนการขั้นตอนจนได้ข้อสรุปจุดเด่น จุดด้อย โอกาส ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์สร้างรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า การดำเนินงานการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ถึงการสร้าง รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF) โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 รูปแบบ ดังนี้ คือ รูปแบบที่ 1 คือ การวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร รูปแบบที่ 2 คือ การวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน รูปแบบที่ 3 คือ การออกแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 4 คือ การปฏิบัติตามสถานีกิจกรรม แบ่งออกเป็นสถานีย่อยจำนวน 4 สถานี ได้แก่สถานีที่ 1 First Impression (ความประทับใจแรก) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ สถานีที่ 2 กล้ามเนื้อเล็กใหญ่ สัมผัสกายทั้ง 5 เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สถานีที่ 3 หนูน้อยสื่อสารภาษาจากภาพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม สถานีที่ 4 ถัดสมองประลองความจำ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา รูปแบบที่ 5 คือ การประเมินผลโดยใช้DSPM และประเมิน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การวิเคราะห์การนำ รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไปทดลองใช้ พบว่า การดำเนินงานตาม รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริม พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษ 21 หมายถึงทักษะ EF 3 ด้านที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ในจำนวน EF ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) 2) ทักษะยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibition) 3) ทักษะยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) โดยมีกระบวนการจำนวน 7 รูปแบบ และดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (EF) จำนวน 4 สถานีกิจกรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 การวิเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบและสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเผยแพร่ต่อไป พบว่า การประเมินกระบวนการรูปแบบสรุปผลการประเมินผ่านเฉลี่ยร้อยละ 84.39 รูปแบบมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 86.17/ 80.08 จากผลประเมินระหว่างเรียนและ

ประเมินหลังการเรียนรู้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 ด้านผลการประเมินการประกอบกิจกรรมขณะอยู่บนหลังม้าตามรูปแบบที่สร้างขึ้นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กกลุ่มปกติ พบว่า สถานีที่ 1 First Impression (ความประทับใจแรก)พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายระดับ ผ่าน 2.33 สถานีที่ 2 กล้ามเนื้อเล็กใหญ่ สัมผัสกายทั้ง 5 พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมระดับผ่าน 3.00 สถานีที่ 3 หนูน้อยสื่อภาษาวาจาน่าฟัง พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจระดับผ่าน 3.00 สถานีที่ 4 ถัดสมอง ประลองความจำ พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ระดับผ่าน 2.66 เฉลี่ยรวมผ่าน 2.74 นอกจากนี้จากผลการประเมินการประกอบกิจกรรมขณะอยู่บนหลังม้าตามรูปแบบที่สร้างขึ้นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้า พบว่า สถานีที่ 1 First Impression (ความประทับใจแรก)พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายระดับ ผ่าน 2.33 สถานีที่ 2 กล้ามเนื้อเล็กใหญ่ สัมผัสกายทั้ง 5 พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมระดับผ่าน 3.00 สถานีที่ 3 หนูน้อยสื่อภาษาวาจาน่าฟัง พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจระดับผ่าน 2.33 สถานีที่ 4 ถัดสมอง ประลองความจำ พบว่าส่งเสริมพัฒนาการด้าน สติปัญญา ระดับผ่าน 2.00 เฉลี่ยรวมผ่าน 2.41 และด้านเด็กมีทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) คือ 1) ทักษะการจำเพื่อใช้งาน 2) ทักษะยังคิดไตร่ตรอง 3) ทักษะยืดหยุ่นความคิดผ่านเกณฑ์ทุกคน

การจัดทำคู่มือการพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติจัดการประสบการณ์เรียนรู้ นำไปประยุกต์ใช้การอย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการจัดการจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยมี คำนำ คำชี้แจง คำแนะนำสำหรับครู วัตถุประสงค์การสร้างพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ประโยชน์ของพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปขั้นตอนการใช้พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) และการวัดผลประเมินผล เพื่อที่จะใช้ พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) ได้ประสบผลสำเร็จ สัมกับจุดมุ่งหมายของผู้สอนที่ต้องการให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจ ในการเรียนรู้ สำหรับพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ รูปแบบพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) คือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก ให้เกิด พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า จากข้อค้นพบสภาพปัจจุบันปัญหา จากการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล

ศรีเมืองชุมจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาการเด็กให้ครบทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และจัดกิจกรรมเพื่อ จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะสมองส่วนหน้า เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรวมทั้ง ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีและดำเนินการวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis)ตามกระบวนการขั้นตอนจนได้ข้อสรุปจุดเด่น จุดด้อย โอกาส ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติที่เป็นเช่นนี้จากข้อค้นพบสอดคล้องกับแนวคิดของ ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์ (2543) ที่กล่าวว่า การวิจัยและพัฒนาเป็นการวิจัยที่มีจุดหมายเพื่อสร้างหรือค้นหาแนวคิด แนวทาง วิธีปฏิบัติหรือ สิ่งประดิษฐ์ที่นำไปใช้เพื่อพัฒนากลุ่มคน หน่วยงานหรือองค์กร จุดหมายปลายทางที่คาดหวังจึงเป็นการมุ่งให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆนอกจากนี้จากข้อค้นพบจากรายงานประเมินตนเองศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม (2562) ระบุว่าผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างระบบการบริหารงาน และ พัฒนางค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร มีการบริหาร และจัดการศึกษาตามบริบทสถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ครูมีคุณธรรมจริยธรรมมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้ากับชุมชนได้ดีและสอดคล้องกับค่านิยม 5 ประการ (2561) พบว่า การคิดเชิงบริหารสมองของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการใส่ใจจดจ่อ รองลงมา คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ ตามลำดับ ซึ่งหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์สร้างรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 รูปแบบ ได้แก่ 1.หลักสูตรและกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2.การวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียนรู้ 3.การออกแบบกิจกรรม 4.การปฏิบัติตามสถานการณ์กิจกรรม 5.การประเมินผลโดยใช้DSPM และประเมินพึงพอใจการใช้รูปแบบ 6.การปรับปรุงพัฒนารูปแบบ และ 7.การสรุปรายงานผลสอดคล้องกับไพรัช ถิตย์ผาด (2544 : 36) กล่าวว่ารูปแบบ (Model) มีความหมายในภาษาไทยอีกความหมายหนึ่งคือ “แบบจำลอง” หมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจและจินตนาการของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่นภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและสามารถเสนอเรื่องราว

หรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับสอดคล้องกับคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีของKeeves (1988 : 78) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ 1)รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Strural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม (Associative Relationship) 2)รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3)รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาดังนั้นนอกจากรูปแบบ จะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4)รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษาในการสร้างรูปแบบของงานวิจัยนี้มีการใช้มาเป็นสื่อในการพัฒนาสมองส่วนหน้า(EF)ในเด็กกลุ่มปกติ และบำบัดเด็กกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้านอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นวรัตน์ หัสดี (2559) พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านความประพฤติ ด้านสมาธิ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยด้านสมาธิ มีคะแนนก่อนและหลังร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของพ่อแม่และครู กล่าวคือ นักเรียนออทิสติก นักเรียนที่มีอาการดาวน์ซินโดรม นักเรียนที่มีอาการพราเดอร์ วิลลีซินโดรมมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมดีขึ้นทุกด้าน ส่วนนักเรียนที่มีอาการวิลเลียมซินโดรม นักเรียนที่มีพัฒนาการล่าช้า มีปัญหาด้านพฤติกรรมเพียงบางด้าน จึงมีคะแนนพฤติกรรมดีขึ้นเฉพาะด้านที่มีปัญหา

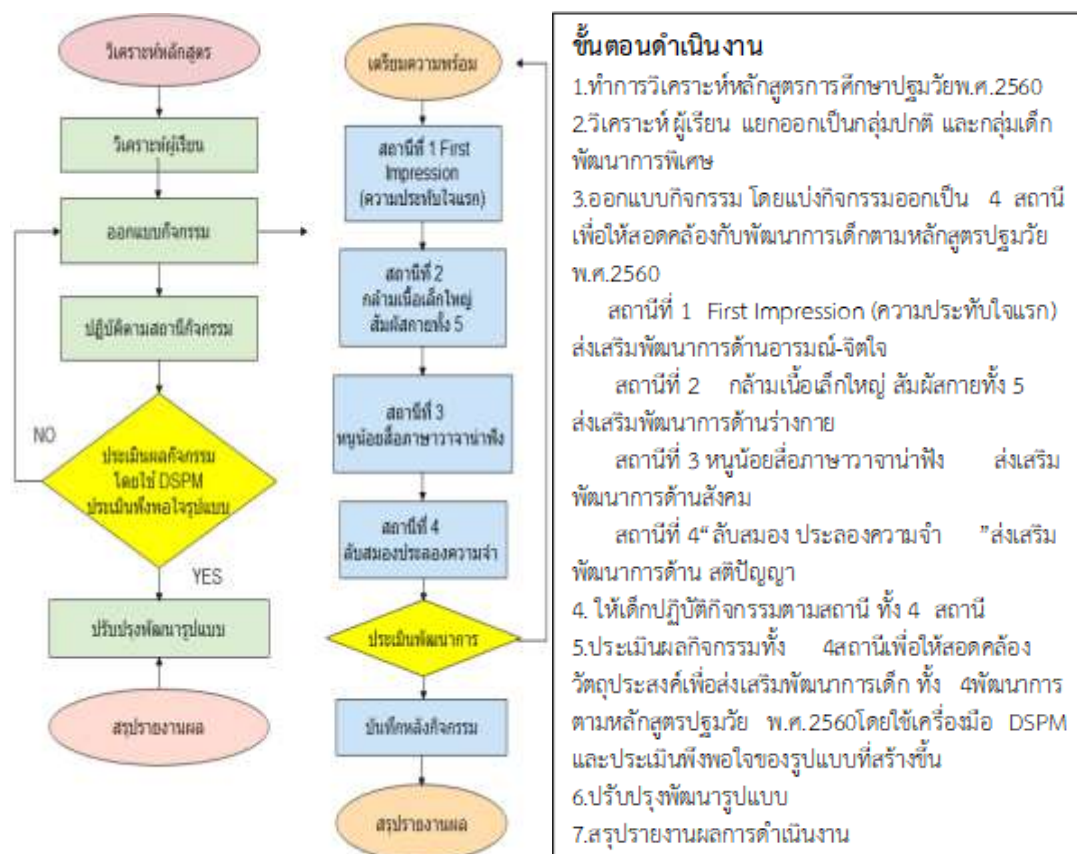
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การวิเคราะห์การนำ รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไปทดลองใช้ พบว่า การดำเนินงานตาม รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยใช้มาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษ 21 โดยมีกระบวนการจำนวน 7 รูปแบบ และดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (EF) จำนวน 4 สถานีกิจกรรม สอดคล้องกับสุภาวดี หาญเมธี (2561 : 42-46) ได้กล่าวถึงทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)ว่าประกอบด้วย 3 กลุ่ม 9 ทักษะ ตามที่ ได้แบ่งประเภทของทักษะ ไว้ดังนี้ 1)การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน ได้แก่ทักษะ ทักษะความจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) ทักษะการยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Shifting / Cognitive Flexibility) 2) การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะกำกับตนเอง ได้แก่ทักษะการจดจ่อใส่ใจ (Focus / Attention) ทักษะการควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) ทักษะการติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring) 3) การพัฒนาสมองเพื่อการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ได้แก่ทักษะการริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) ทักษะการวางแผนจัดระบบดำเนินการ(Planning & Organizing) ทักษะการมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) และการประกอบ

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้ระบุถึงวิสัยทัศน์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ดังนี้ “หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัวชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก”

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การวิเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบและสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเผยแพร่ต่อไป พบว่า การประเมินกระบวนการใช้รูปแบบเฉลี่ยร้อยละ 84.39 ความพึงพอใจต่อรูปแบบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ด้านผลการประเมินกิจกรรมเฉลี่ยรวมผ่าน 2.74 และของเด็กกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้าเฉลี่ยรวมผ่าน 2.41 และด้าน เด็กมีทักษะทางสมองส่วนหน้า (EF) คือ ผ่านเกณฑ์ทุกคน ด้านการจัดทำคู่มือการออกแบบกิจกรรมรูปแบบ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ สรุปขั้นตอนการใช้รูปแบบ การวัดผลประเมินผลพัฒนาการเด็กตามหลักสูตรและ ทักษะทางสมองส่วนหน้า สอดคล้องกับกมลรัตน์ คະນองเดชและคณะ(2563) พบว่า 1. สื่อและของเล่นพัฒนาทักษะ EF (Executive Functions) ของเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพ ค่า $E1/E2 = 92.23/93.49$ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2. หลังการทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นพัฒนาทักษะ EF เด็กปฐมวัยใน กลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาวชิราวุธ เขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทักษะ EF (Executive Functions) ไม่แตกต่างกัน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3. หลังการทดลองการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นพัฒนาทักษะ EF เด็กปฐมวัยมี ความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับชุดิณชนันท์ ขวัญกิจบรรกุลและปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร (2559) พบว่า มีทักษะสังคมที่พัฒนาขึ้นอย่างเห็นได้ชัด 3 ด้าน คือ 1) ทักษะการสนทนา ประกอบไปด้วย การตอบสนองต่อบทสนทนา และการรักษาอาการกิริยาระหว่างการสนทนา 2) ทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประกอบไปด้วย การทำตามคำชี้แนะของผู้อื่น 3) พฤติกรรมพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบไปด้วย การสบตา และการร้องขอความช่วยเหลือ โดยทักษะสังคมถูกเสริมสร้างในขณะที่เด็กออทิสติกปฐมวัยได้รับการทำกิจกรรมบนหลังม้า ทั้งนี้ผลที่ได้รับการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กออทิสติกปฐมวัย และระยะเวลาในการอาชบาบำบัดที่มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF) โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย สามารถสังเคราะห์แผนภาพดังนี้

จากแผนภาพสามารถอธิบายแผนภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายมีการดำเนินงานตาม รูปแบบการบริหารจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริม พัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้าเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (Executive Function : EF) ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษ 21 หมายถึงทักษะจำนวน 9 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการจำเพื่อใช้งาน (Working Memory) 2) ทักษะยับยั้งคิดไตร่ตรอง (Inhibition) 3) ทักษะยืดหยุ่นความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) 4) ทักษะควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) 5) ทักษะจดจ่อใจใส่ (Focus/Attention) 6) ทักษะติดตามประเมินตนเอง (Self-Monitoring) 7) ทักษะริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) 8) ทักษะวางแผนและจัดระเบียบดำเนินการ (Planning and Organizing) 9) ทักษะมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) โดยมีกระบวนการจำนวน 7 รูปแบบ ดังนี้ คือ รูปแบบที่ 1 คือ การวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร รูปแบบที่ 2 คือ การวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน รูปแบบที่ 3 คือ การออกแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 4 คือ การปฏิบัติตามสถานีกิจกรรม รูปแบบที่ 5 คือ การประเมินผลโดยใช้ DSPM และประเมินพึงพอใจการใช้รูปแบบ รูปแบบที่ 6 คือ การปรับปรุง

พัฒนารูปแบบ รูปแบบที่ 7 คือ การสรุปรายงานผล และในส่วนของการจัดกิจกรรม การใช้ม้าเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF) ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยตามสถานี่ต่างๆ อีก 4 สถานี่ เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กตามหลักสูตรปฐมวัยพ.ศ.2560 คือ สถานี่ที่ 1 First Impression (ความประทับใจแรก)โดยมีกิจกรรมให้เด็กรู้จักคุ้นเคยกับม้า สร้างความกล้า มั่นใจ ที่ได้สัมผัสกับม้า กิจกรรมให้อาหารม้า กิจกรรมแปรงขนม้า กิจกรรมรวบรวมความกล้าขี่ม้าตัวใหญ่ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจสถานี่ที่ 2 กล้ามเนื้อเล็กใหญ่ สัมผัสกายทั้ง 5 โดยมีกิจกรรมทรงตัวเร่ร่าตะกร้อบอล กิจกรรม โยนห่วง บ่วงहरषา กิจกรรม พื้มาพาตีบอลเหนือศีรษะ กิจกรรม ร้อยลูกปัด हरषาขณะอยู่บนหลังม้า เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สถานี่ที่ 3 หนูน้อยสื่อภาษาวาจาน่าฟัง โดยมีกิจกรรมหนูน้อยแนะนำตัว กิจกรรมเล่าประสบการณ์ที่ผ่านมาของหนู กิจกรรม เรียนรู้กันฉันกับเธอ (รู้จักเพศของตนเองชาย/หญิง) กิจกรรม ของใช้น่ารู้ ลองมาดู หนูใช้อย่างไร ขณะอยู่บนหลังม้า เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม สถานี่ที่ 4 ถักสมองประลองความจำ โดยมีกิจกรรมต่อภาพตัดต่อกิจกรรม จับคู่ภาพเหมือน กิจกรรม จับคู่ภาพกับเงา กิจกรรม ต่อบล็อก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้าน สติปัญญา

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอมะสา ย จังหวัดเชียงร่าย จำนวน 7 องค์ประกอบ และสังเคราะห์เป็นกรอบความคิดในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้นคือ รูปแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอมะสา ย จังหวัดเชียงร่าย จำนวน 7 รูปแบบ ดังนั้นรูปแบบการใช้ม้าเพื่อพัฒนาทักษะทางสมองส่วนหน้า (Executive Function : EF)ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอมะสา ย จังหวัดเชียงร่าย รูปแบบที่ 1 คือ การวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร รูปแบบที่ 2 คือ การวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน รูปแบบที่ 3 คือ การออกแบบกิจกรรม รูปแบบที่ 4 คือ การปฏิบัติตามสถานี่กิจกรรม รูปแบบที่ 5 คือ การประเมินผลโดยใช้DSPM และประเมินพึงพอใจการใช้รูปแบบ รูปแบบที่ 6 คือ การปรับปรุงพัฒนารูปแบบ และรูปแบบที่ 7 คือ การสรุปรายงานผล

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการนำการพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมองส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ม้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอมะสา ย จังหวัดเชียงร่าย นำไปกำหนดเป็นนโยบายเพื่อนำสู่แผนการปฏิบัติอย่างชัดเจน

2) ควรมีการพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะทางสมอง ส่วนหน้า(Executive Function : EF)โดยใช้ผ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อย่างต่อเนื่องมีการวัดและประเมินผลของเด็กให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3) การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าควรมีการปรับปรุงพัฒนา และจัดการประสบการณ์เรียนรู้ให้เป็นระบบที่ชัดเจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรการกำกับติดตาม การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สถานศึกษาควร ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม พัฒนาทักษะสมองส่วนหน้ามากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2) ควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในเรื่อง การออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าและภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายการ ปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

3) ควรส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการในด้านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาแบบการบริหารจัดการประสบการณ์เรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสมองส่วน หน้าให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานเครือข่ายให้ผู้ปกครองและชุมชน รับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานโดยยึดแนวทางการพัฒนาตามกลุ่ม เครือข่ายที่มีคุณภาพเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการประยุกต์ใช้สัตว์อื่นเพื่อพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาศูนย์เครือข่ายในการใช้ผ้าเพื่อ พัฒนาทักษะสมองส่วนหน้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่ สาย จังหวัดเชียงราย

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนัก วิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กมลรัตน์ คำนองเดชและคณะ. (2563). *ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อและของเล่นที่มีต่อทักษะ EF (Executive Functions) ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู เขตพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้*. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- ชุติมณฑน์ ขวัญกิจวารกุลและปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลทร.(2559). การศึกษาทักษะสังคมในเด็กออทิสติกปฐมวัยโดยการอาชบาบัด. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 27 (2), 51-60.
- คันธรส ภาพล. (2560). ผลการจัดกิจกรรมนิทานหุ่นเงาที่ส่งผลต่อส่งเสริม การคิดเชิงบริหารสมองสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารครุศาสตร์สาร*. 14 (1) (มกราคม – มิถุนายน),
- ทวิศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2550). *การบำบัดทางเลือก ในเด็กพิเศษ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- นวรรตน์ หัสดี.(2559). ผลของการใช้อาชบาบัดที่มีต่อพัฒนาการด้านพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ. *โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล, สุภาพ ฉัตรภรณ์. *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.
- ไพรัช ถิตย์ผาด. (2544). *การประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงยุทธศาสตร์ในหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติ การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก.30เมษายน 2562.
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเมืองชุม. (2567). *ระบุในรายงานประเมินตนเอง. เอกสารอัดสำเนา*.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2559). *EFทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันอาร์ แอล จี (ลูกรัก เลิร์นนิ่ง กรุ๊ป).
- Keeves, P.J. (1988). *Educational research, Methodology*. And measurement : An international handbook. Oxford : Pergamon Press.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลสันกำแพงอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

The application of buddhist principles for increasing the effectiveness of the
elderly's welfare operation of San Kamphaeng Subdistrict Municipality
in San Kamphaeng District, Chiangmai Province

อาทิตย์ ติ่งวงศ์ Arthit Tawong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

taw8577@gmail.com

Received 2025/02/28

Revised 2025/05/14

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ วิจัยแบบผสมวิธี คือ เชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพงที่ได้รับเบี้ยยังชีพจำนวน 368 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.966 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที ค่าเอฟ และเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศอายุ สถานภาพ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ควรสร้างความเข้าใจและช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านวิริยะ ควรทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น

ปลอดภัย และมีความสุข 3) ด้านจิตตะ ควรแสดงความเห็นอกเห็นใจและมีน้ำใจต่อผู้สูงอายุ พุดจาไฟเราะ 4) ด้านวิมังสา ควรให้คำแนะนำและคำชี้แนะให้แก่ผู้สูงอายุและมีการวางแผนปฏิบัติงาน อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : สวัสดิการผู้สูงอายุ, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, หลักพุทธธรรม.

Abstract

This research aimed To 1) Study the effectiveness level of elderly welfare operations, 2) Compare the opinions of the elderly on the effectiveness of elderly welfare operations, classified by personal factors, 3) Explore the application of Buddhist principles to enhance the effectiveness of elderly welfare operations in San Kamphaeng Subdistrict Municipality, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province. This is a mixed-methods research. The quantitative study involves a population and sample group consisting of 368 elderly individuals receiving living allowances within the San Kamphaeng Subdistrict Municipality. The research tool is a questionnaire with a reliability coefficient of 0.966. Data analysis employs statistical methods, including frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The qualitative study involves 10 key informants, with data analyzed using content analysis.

The research results revealed that:

1) The overall effectiveness level of elderly welfare operations of San Kamphaeng Subdistrict Municipality, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province, is at a high level.

2) A comparison of the opinions of the elderly on the effectiveness of welfare operations in San Kamphaeng Subdistrict Municipality, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province, revealed that elderly individuals with different genders, ages, marital statuses, and occupations did not have significantly different opinions on the effectiveness of welfare operations. Therefore, the research hypothesis was rejected. However, elderly individuals with different income levels had significantly different opinions on the effectiveness of welfare operations, leading to the acceptance of the research hypothesis.

3) The guidelines for enhancing the effectiveness of elderly welfare operations of San Kamphaeng Subdistrict Municipality, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province, through the application of the four *Iddhipāda*. It was found that 1) *Chanda*: Regularly create understanding and provide continuous assistance to the elderly. 2) *Viriya*: Create a sense of warmth, security, and happiness for the elderly. 3) *Citta*: Show empathy, kindness,

and speak courteously to the elderly. 4) *Vimamsā*: Guidance and advice should be provided to the elderly, and work planning should be carried out consistently.

Keywords: Elderly welfare, Increasing the effectiveness, The application of buddhist principles.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 74 ได้ระบุไว้ว่ารัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2565) และในยุคสมัยของรัฐบาลของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีนโยบายสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยตระหนักถึงเรื่องการจัดสวัสดิการสังคม โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 4 องค์ประกอบหลักคือ การให้บริการ สังคม ระบบการช่วยเหลือสังคม ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม และระบบประกันสังคม โดยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขของประชากรทุกวัยตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัวและชุมชนในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย (ณิชาณี ฉุนฉลาด, 2557)

จากรายงานระบบคลังข้อมูลสุขภาพ (Health Data Center: HDC) ของเขตสุขภาพที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 318,959 คน ต่อประชากรทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,174,450 คน คิดเป็นร้อยละ 27.16 แสดงให้เห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานะเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society: ร้อยละ 20) และกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super Aged Society: ร้อยละ 28) ในเวลาอันใกล้นี้ จากข้อมูล 3 ปีย้อนหลัง พบอัตราของจำนวนประชากรผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการตรวจสอบสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ที่ผ่านมาพบว่าการคัดกรองสุขภาพ 9 ด้าน ของผู้สูงอายุยังดำเนินการได้ไม่ครอบคลุม ส่งผลต่อการจัดบริการสุขภาพ (ส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟู) แก่ผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม (ติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง) ไม่ทั่วถึง (เขตสุขภาพที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่, 2567) เมื่อพิจารณาการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุทั้งในส่วน ของกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าเป็นการบริการโดยหน่วยงานภาครัฐและสถาบันเป็นหลัก ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงรับทำให้การดำเนินงานขาดความครอบคลุมมิติของการจัดสวัสดิการสังคมในเชิงประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ และการบริการสังคม ที่จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดการ พัฒนาและมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ และขาดความต่อเนื่องในกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะในระดับตำบล

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานสวัสดิการผู้สูงอายุ สามารถนำมาสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้องดีงามในการสร้างเสริมสุขภาพและการดำรงชีวิตตามวิถีพุทธของผู้สูงอายุ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมหรือชุมชนและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบไปด้วย ปัญหาแห่งพุทธธรรม สามารถแก้ไขปัญหาและดูแลตนเองให้ถึงพร้อมในทุกด้าน มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างความสุขและประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้กับอนุชนตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมและเรียนรู้ การจัดสวัสดิการตามนโยบายของรัฐบาล และการกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ด้านสวัสดิการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการ/กิจกรรม พร้อมทั้งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสร้างเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อให้มีความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูก ที่ควร สู้งาน มีความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค และตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิผล และเป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 4,504 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 368 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 10 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ ศึกษาหลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสวัสดิการผู้สูงอายุจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ สร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2) ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพและ การรักษาพยาบาล 2) ด้านรายได้ 3) ด้านที่พักอาศัย 4) ด้านนันทนาการ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง 6) ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักอิทธิบาท 4 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอ

คำแนะนำจากอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ 2) หาคความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธาน และกรรมการที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 3) หาคความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.966 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย ต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยทำการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินการอย่างไร ใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2) ด้านรายได้ 3) ด้านที่พักอาศัย 4) ด้านนันทนาการ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง 6) ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินการอย่างไร คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา

1) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ 2) หาคความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์

โดยได้ค่า IOC 1.0 ทุกข้อ หมายความว่า แบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง โดยภาพรวม

การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n= 368)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล	3.53	0.79	มาก
2. ด้านรายได้	3.60	0.69	มาก
3. ด้านที่พักอาศัย	3.34	0.90	ปานกลาง
4. ด้านนันทนาการ	3.65	0.70	มาก
5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และ การคุ้มครอง	3.56	0.83	มาก
6. ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน	3.65	0.80	มาก
ภาพรวม	3.55	0.79	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก คือ ด้านนันทนาการ ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน ด้านรายได้ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และ

ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ตามลำดับ และพบว่าระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านที่พิกอาศัยเนื่องจากเทศบาลยังไม่มีพื้นที่หรือที่พักชั่วคราวของหน่วยงาน งบประมาณของเทศบาลมีไม่เพียงพอต่อการจัดสวัสดิการ อีกทั้งเงื่อนไขของระเบียบปฏิบัติค่อนข้างควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม

การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n = 368)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน	3.72	0.69	มาก
2. ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน	3.63	0.72	มาก
3. ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน	3.65	0.70	มาก
4. ด้านวิมังสา การพิจารณา ไตร่ตรอง โดยใช้สติปัญญา ในการปฏิบัติงาน	3.51	0.75	มาก
ภาพรวม	3.63	0.94	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน และด้านวิมังสา การพิจารณา ไตร่ตรอง โดยใช้สติปัญญาในการปฏิบัติงานตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ	0.035		0.524	-	✓
2.	อายุ	การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ	-	2.435	0.144	-	✓
3.	สถานภาพ	การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ	-	1.295	0.335	-	✓
4.	อาชีพ	การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ	-	3.114	0.117	-	✓
5.	รายได้	การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ	-	4.082	0.017	✓	-

จากตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ สถานภาพ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ สร้างความเข้าใจในผู้สูงอายุ ควรพูดจาไพเราะ คอยดูแลและให้คำปรึกษา และช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ

ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานควรเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ 2) ด้านวิริยะ มีความอดทน และมุ่งมั่นพัฒนางานให้แก่ผู้สูงอายุให้ได้รับสวัสดิการสังคมที่ดีและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่เม่ เสียสละ อุทิศตนในการทำงาน ยึดหลักส่วนรวมเป็นสำคัญ 3) ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานควรมีความเห็นอก เห็นใจ มีความเมตตาต่อผู้สูงอายุ พุดจาไพเราะ คอยดูแลให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความสุข 4) ด้านวิมังสา ผู้ปฏิบัติงานควรให้คำแนะนำและคำชี้แนะให้แก่ผู้สูงอายุอย่างถูกวิธี ใช้เหตุผลในการอธิบายเมื่อเกิดข้อสงสัยต่าง ๆ ควรมีการประชุมผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นระยะให้ผู้ปฏิบัติงานได้สะท้อนปัญหาและอุปสรรค มีการวางแผนการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารเทศบาล และผู้ปฏิบัติงาน เห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุครอบคลุมทุกด้านตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับ โดยมีการนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ นำมาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการผู้สูงอายุ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธรรมธีโร). (2564) พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช). (2562) พบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศณุพงศ์ กล้ากลีจ (2562) พบว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเชษฐ์ ตอรัมย์ (2560) พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มี

เพศ อายุ ตำแหน่ง ต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ฮ่วย). (2560) พบว่า มีระดับความต้องการได้รับสวัสดิการสังคม โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการ พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพงส่วนใหญ่ทุกรายได้มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพงแตกต่างกันในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระทองพจน์ อธิธมโม (พรมราช). (2562) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีอาชีพรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้ปฏิบัติงานควรมีความเข้าใจในผู้สูงอายุ ควรพูดจาไพเราะ คอยดูแลและให้คำปรึกษา และช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานควรเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ มีความเต็มใจในการดูแลผู้สูงอายุ รักในการดูแลเอาใจใส่และเป็นที่พึ่งให้กับผู้สูงอายุ มอบหมายให้กับผู้ปฏิบัติงาน ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีใจรัก มุ่งเน้นการทำงานให้มีความถูกต้องเหมาะสม 2) ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานควรปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น มุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนในการทำงาน ยึดหลักส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้นกว่าเดิม เทศบาลควรส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานได้เพิ่มพูนความรู้ พัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานควรมีความเห็นอก เห็นใจ มีความเมตตาต่อผู้สูงอายุ พูดจาไพเราะ คอยดูแลให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความสุข 4) วิมังสา ผู้ปฏิบัติงานควรให้คำแนะนำและคำชี้แนะให้แก่ผู้สูงอายุอย่างถูกวิธีใช้เหตุผลในการอธิบายเมื่อเกิดข้อสงสัยต่าง ๆ ควรมีการประชุมผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นระยะให้ผู้ปฏิบัติงานได้สะท้อนปัญหาและอุปสรรค มีการวางแผนการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560) พบว่า แนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาทในการเรียนการสอนโดย ให้ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้น ในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการสอนหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธวิภา พงษ์สุทัศน์ (2564) พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมือง สุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 1) หลักฉันทะ : ความพึงพอใจ ต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากร โดยพัฒนาตามพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ 2) หลักวิริยะ : ความเพียรความเพียร คือ กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความขยันหมั่นเพียร 3) หลักจิตตะ : ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ คือ การเอาใจใส่ฝึกฝนในการปฏิบัติงาน 4) หลักวิมังสา : ไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน

องค์ความรู้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ว่า การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง ๖ ด้าน มาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท ๔ สามารถนำมาเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล คือ ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อดูแลปัญหาสุขภาพและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ จัดอบรมหรือกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องสิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลใกล้บ้านและการดูแลสุขภาพ บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นอก เห็นใจ มีความเมตตาต่อผู้สูงอายุ พุดจาไพเราะ คอยดูแลให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความสุข

2. ด้านรายได้ คือ ฝึกอบรมสร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุ โดยการฝึกทักษะและความรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับอายุและสุขภาพ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างเป็นรายได้ บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานมีความอดทน และมุ่งมั่นพัฒนางานให้แก่ผู้สูงอายุ ให้ได้รับสวัสดิการสังคมที่ดีและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

3. ด้านที่พักอาศัย คือ ออกสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้สูงอายุที่ต้องการที่พักอาศัย ร่วมมือและประสานงานกับภาคส่วนราชการและภาคเอกชน เข้ามาช่วยเหลือปรับปรุงซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุที่ได้รับความเดือดร้อน จัดหาพื้นที่หรือสร้างที่พักชั่วคราวของหน่วยงานให้ผู้สูงอายุที่ต้องการที่พักพิง ไร้ที่พึ่ง และถูกรบกวนหรือทอดทิ้ง บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านวิมังสา ผู้ปฏิบัติงานให้คำแนะนำและคำชี้แนะให้แก่ผู้สูงอายุอย่างถูกวิธี ใช้เหตุผลในการอธิบายเมื่อเกิดข้อสงสัยต่าง ๆ คิดค้น ปรับปรุง และส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านนันทนาการ คือ จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้สูงอายุเองหรือบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานมีความอดทน และมุ่งมั่นพัฒนางานให้แก่ผู้สูงอายุ ให้ได้รับสวัสดิการสังคมที่ดีและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ยึดหลักส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง คือ ฝึกอบรมและพัฒนาทักษะสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุให้กับสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลโดยตรง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุให้มากขึ้น จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือประสานงาน บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นอก เห็นใจ มีความเมตตาต่อผู้สูงอายุ พุดจาไพเราะ คอยดูแลให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และมีความสุข ทำงานด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรองหาเหตุผล

6. ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน คือ เจ้าหน้าที่ร่วมมือกับอาสาสมัครสาธารณสุขพื้นฐาน (อสม.) ออกเยี่ยมและให้บริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ติดเตียงหรือมีความพิการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จัดตั้งศูนย์บริการที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ บุคลากรกับอภิติบาท 4 คือ ด้านฉันทะ ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในผู้สูงอายุ คอยดูแลและให้คำปรึกษา และช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ มีความเต็มใจในการดูแลผู้สูงอายุ

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้าน

1. Participation การมีส่วนร่วม คือ มีช่องทางให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับบริการสวัสดิการที่ได้รับ ชักชวนผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการต่างๆ สร้างพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้

2. Service integration การบูรณาการบริการ คือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีบริการที่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ การดูแลที่บ้าน และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ

3. Personnel development การพัฒนาบุคลากร คือ ฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจและใจรักในการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

4. Communication and Public Relations การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ คือ สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และบริการต่างๆ ให้ผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปได้รับรู้ ช่วยให้ผู้สูงอายุและครอบครัวเข้าใจถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพและการวางแผนเพื่ออนาคต

5. Evaluation and Improvement การประเมินผลและปรับปรุง คือ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการปรับปรุง มีการแก้ไขปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. Cooperation of all sectors การร่วมมือของทุกภาคส่วน คือ สร้างเครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ ร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานด้านการดูแลผู้สูงอายุเข้ามา สนับสนุนการปฏิบัติงาน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ทำวิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อให้เทศบาลตำบลสันกำแพงนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนา และการกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งให้เป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) รัฐบาลหรือเทศบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและสนับสนุนงบประมาณด้านโครงการหรือกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ เพื่อให้ครอบคลุมผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ
- 2) ภาครัฐควรมีกำหนดแผนบริหารจัดการเพิ่มเงินสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ เช่น เพิ่มเงินบำนาญ, เพิ่มเงินสงเคราะห์ เป็นต้น
- 3) ภาครัฐหรือเทศบาลควรกำหนดนโยบายกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนช่วยเหลือการ ลงทุนในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) เทศบาลมีกิจกรรมส่งเสริมและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ในครัวเรือนเป็นประจำทุกปี
- 2) เทศบาลจัดหาที่พักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายและอารมณ์ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางการเงินหรือปัญหาอื่นๆ หรือผู้มีรายได้น้อย และปรับปรุงซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้สูงอายุที่ยากไร้และด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมทั่วถึง
- 3) เทศบาลควรมีการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถาน แหล่งท่องเที่ยวนอกสถานที่ให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกช่วงวัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอยู่และสภาพครอบครัวผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ลำพัง ยากไร้ มีความพิการ และขาดผู้ดูแล เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมด้านนันทนาการ ด้านกีฬา ด้านสุขภาพ ด้านการฝึกอบรมอาชีพ ให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ
- 3) ควรมีการศึกษาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้กับผู้สูงอายุ

4) ควรมีการศึกษาในการจัดหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการดูแลและจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างถูกวิธี และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิสวัสดิการที่พึงจะได้รับ โดยนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้

References

- เขตสุขภาพที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่. แบบรายงานผลการดำเนินงานตามแผนตรวจราชการและนิเทศงานกรณีปกติ รอบที่ 2/2566 ระหว่างวันที่ 21-23 มิถุนายน 2566. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.chiangmaihealth.go.th/document/230616168690969315.pdf> [8 เมษายน 2567].
- ณิชาณี ฉุนฉลาด. (2557). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย (Social Welfare for the Elderly in Thailand). กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศสำนักวิชาการ.
- พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ฮ้อย). (2560). การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธรรมธีโร). (2562). ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช). (2562). ประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอหิมาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณสรวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินา พงษ์สุทัศน์. (2564). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอหิมาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิศณพงค์ กล้ากลิจ. (2562). ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดกำแพงเพชร. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคนิคการสูมตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2565). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุรเชษฐ์ ตอรัมย์. (2560). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัย

การกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

Motivational Factors for Applying to Study in the Southern Sport Schools under the National Sports University, Ministry of Tourism and Sports

ชุตिकाญจน์ จันทะพา Chutikarn Jantapa

จันทระฉาย ยมสูงเนิน Junchai Yumsungnun

สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan wangjam

ธีระภัทร ประสมสุข Teeraphat Prasomsook

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

g653302118@northcm.ac.th

Received 2025/02/28

Revised 2025/05/14

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 86 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียนด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการเรียน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า 1) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน พัฒนาภาพลักษณ์และชื่อเสียงผ่านเทคโนโลยี ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศภายในโรงเรียนให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรมของนักเรียนและโรงเรียนต่อผู้ปกครอง ชุมชนและ

หน่วยงานต่างๆ 2) ด้านหลักสูตรและการเรียน จัดสรรงบประมาณ จัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย สอนแบบออนไลน์ สื่อมัลติมีเดียพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย 3) ด้านครูผู้สอน ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัย สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน 4) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษาและพัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดทำป้ายรณรงค์ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลและให้บริการต่างๆ

คำสำคัญ : ปัจจัยจูงใจ, แนวทางการพัฒนา, โรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้.

Abstract

This research aimed to 1) study the motivating factors for enrolling in the Southern Sports School and 2) study the development of motivating factors for enrolling in the Southern Sports School under the National Sports University, Ministry of Tourism and Sports. The research design used a mixed-method approach. The sample consisted of 86 school administrators, teachers, and school board chairmen in the Southern Sports School in the 2024 academic year. Five interviewees were purposively selected. The research instruments were a questionnaire with a reliability of 0.94 and an interview form. The statistics used for data analysis were the mean and standard deviation.

The results of the research found:

1) That the motivating factors for enrolling in the Southern Sports School under the National Sports University, Ministry of Tourism and Sports It was found that the image and reputation of the school, the teachers, the curriculum and learning, the atmosphere and environment, and the facilities and services overall at a high level.

2) Guidelines for developing motivation factors for enrolling in the Southern Sports School under the National Sports University, Ministry of Tourism and Sports, found that 1) In terms of image and reputation of the school, develop image and reputation through technology, improve the information technology system within the school to be up-to-date and efficient, develop the school website to be a medium for public relations, disseminate the work, activities of students and the school to parents, communities and various agencies. 2) In terms of curriculum and learning, allocate

budget, provide modern media and learning equipment, teach online, develop multimedia media to be up-to-date technology. 3) In terms of teachers, promote the development of teachers and sports coaches, organize training for teachers and sports coaches to learn new techniques, promote research, create a network of cooperation to exchange knowledge and develop together. 4) In terms of atmosphere and environment, allocate budget to maintain and develop the condition of the restrooms to be clean and safe, and make the resting area beautiful at all times. Create campaign signs. 5) In terms of facilities and services, allocate appropriate budget, develop the library to be a source of knowledge research using modern technology, provide comprehensive and sufficient services, provide a variety of learning media, use technology to manage data and provide various services.

Keywords: motivational factors, development guidelines, Southern Sport Schools.

บทนำ

กีฬาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งกำหนดให้กีฬาเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) การส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาขั้นพื้นฐาน (2) การผลักดันกีฬาเพื่อมวลชนให้เป็นวิถีชีวิต (3) การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศและกีฬาอาชีพ (4) การพัฒนาบุคลากรด้านกีฬา และ (5) การสนับสนุนอุตสาหกรรมกีฬา (แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ, 2566–2570, หน้า 53)

ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนพัฒนาดังกล่าว ได้แก่ อัตราการออกกำลังกายของประชาชนที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ภายในปี 2570 อันดับการแข่งขันของนักกีฬาไทยในระดับนานาชาติ การเพิ่มขึ้นของบุคลากรด้านกีฬาที่ผ่านมาตรฐาน มูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมกีฬาที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาแพลตฟอร์มและระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการติดตามและประเมินผลโดยคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยง เช่น การระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ ที่อาจส่งผลกระทบต่อวงการกีฬา (แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ, 2566–2570, หน้า 102)

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีพันธกิจในการให้การศึกษาและส่งเสริมวิชาการด้านกีฬาวិทยาศาสตร์การกีฬา และการบริหารจัดการกีฬา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศูนย์การกีฬาเพื่อรองรับอุตสาหกรรมกีฬาในประเทศ ภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดแนวทางในการศึกษา วิจัย นวัตกรรม และบริการวิชาการ ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างการบริหารแบบกระจายศูนย์ ประกอบด้วยสำนักงานอธิการบดี วิทยาเขต 17 แห่ง และโรงเรียนกีฬา 13 แห่ง ครอบคลุม 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เพื่อพัฒนา

นักเรียนและนักศึกษาให้มีความเป็นเลิศทั้งด้านการกีฬาและการศึกษา (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2562)

โรงเรียนกีฬาในสังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ปรับให้เหมาะสมกับนักกีฬา ปัจจุบันมีโรงเรียนกีฬาทั้งหมด 13 แห่ง กระจายอยู่ใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 3 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 แห่ง ภาคกลาง 4 แห่ง และภาคใต้ 3 แห่ง โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนกีฬาถูกออกแบบให้สมดุลระหว่างการศึกษาศึกษาและการฝึกซ้อมกีฬา อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ SWOT ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ระหว่างปี 2561–2565 พบอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพด้านกีฬา ได้แก่ ผลงานระดับนานาชาติของนักเรียนและนักศึกษาที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย กระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อต่อการฝึกซ้อมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังขาดประสิทธิภาพ และการขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬา (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2565 หน้า 63)

ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ โดยเฉพาะจำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากรายงานจำนวนผู้สมัครสอบเข้าศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติต้องขยายเวลารับสมัครเป็นรอบที่สอง แต่เมื่อลงสนามสอบจริง กลับพบว่านักเรียนจำนวนมากขาดสอบ ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกต่ำกว่าที่กำหนด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) จากปัญหาข้างต้น ส่งผลให้คุณภาพด้านกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ลดลง และอาจส่งผลกระทบต่อภาพรวมของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการสมัครเข้าศึกษา รวมถึงปรับปรุงระบบสนับสนุนด้านการเรียนการสอน การพัฒนาด้านกายภาพ และโอกาสทางกีฬาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อการสมัครเข้าศึกษาในโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการสมัครเรียน และแนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจดังกล่าว เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้แก่ผู้บริหาร ครู และโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ ในการปรับปรุงการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนแก้ไขปัญหาการรับสมัครนักเรียนที่ไม่เป็นไปตามแผนของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้สามารถพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาและการกีฬาอย่างเป็นรูปธรรมตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้อง และก้าวสู่เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

การสัมภาษณ์จากแบบสอบถามแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัย กำหนดวัน เวลาและช่องทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษา โรงเรียนกีฬา เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ

2) สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬา จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัยตรวจสอบการใช้สำนวนภาษา ความถูกต้อง ความครอบคลุมตามขอบเขต และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3) นำแบบสอบถามที่ปรับตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) รวมไปถึงความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนทางภาษา โดยค่าดัชนี IOC ที่ได้เป็นค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียง กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับ โรงเรียนกีฬาจังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach,1990 : 202) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.94

5) นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการดำเนินงานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

6) นำแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

1) ศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษา โรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2) จัดทำแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามแต่ละด้านมา กำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ เป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูล และข้อคำถาม

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

6) ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬา	ระดับบทบาท (n = 86)		
	($\bar{x}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน	4.17	0.83	มาก
2. ด้านหลักสูตรและการเรียน	4.13	0.91	มาก
3. ด้านครูผู้สอน	4.15	0.88	มาก
4. ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.00	0.91	มาก
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ	3.96	0.92	มาก
โดยรวม	4.08	0.89	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านครูผู้สอนด้านหลักสูตรและการเรียนด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า

ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน คือ จัดสรรงบประมาณจัดซื้อ จัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ เช่น วิดีโอ สไลด์นำเสนอ เกมการศึกษา จัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (LMS) อบรมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬาด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรมของนักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนต่อผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานต่างๆมาร่วมกิจกรรม

ด้านหลักสูตรและการเรียน คือ จัดสรรงบประมาณ จัดหา สื่อ และอุปกรณ์การเรียนและ การกีฬาที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ให้พอเพียง กับจำนวนนักเรียน มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทั่วถึง การสอนแบบออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้โปรแกรมสร้างสื่อการเรียนรู้ฟรี ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ มาพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย จัดระบบดูแลบำรุงรักษา อบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาและบุคลากรให้มีความรู้ในการดูแลรักษาอุปกรณ์เบื้องต้น

ด้านครูผู้สอน คือ ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัยในสาขาที่สนใจ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ผลงาน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม คือ พัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษา กำหนดคนดูแล จัดหาอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เพียงพอ จัดทำป้ายรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาด และมีการบำรุงรักษาสภาพห้องน้ำอย่างต่อเนื่อง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ คือ พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนาความรู้และทักษะของบรรณารักษ์ จัดพื้นที่ห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลและให้บริการต่างๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรภายนอก และโรงเรียนอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม และประชาสัมพันธ์ห้องสมุดให้ทุกคนได้เข้ามาใช้บริการอย่างเต็มที่

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการเรียน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ทั้งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีปัจจัยจูงใจในการสมัครเข้าศึกษา

โดยมีจุดเด่น ในด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการเรียน ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ตามลำดับ ทั้งนี้ เพราะ มีการอบรมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬาด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรม ของนักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนต่อผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริธยา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตา ภิรมย์ไกรภักดิ์ (2564 : 6) ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน หมายถึง การที่วิทยาลัยมีนโยบายและแผนพัฒนา งานวิชาการที่เน้นความเป็นเลิศด้านทักษะวิชาชีพ มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความ ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน มีคุณภาพและได้มาตรฐานจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการของ นักเรียนนักศึกษาและผู้ปกครอง จัดให้มีวัสดุและสื่อ อุปกรณ์ให้เหมาะสม ทันสมัย ใช้งานได้จริง มีการ รายงานความก้าวหน้าของนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตามศักยภาพนักเรียน นักศึกษารายบุคคลรวมถึงวัสดุและสื่อเหมาะสมกับการเรียน การวัดผล และการประเมินผลตามสภาพ ที่แท้จริง

หากพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก นักเรียนได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าด้านการกีฬาสู่ความเป็นเลิศระดับประเทศ โรงเรียนมีนโยบายและแผนพัฒนาโรงเรียนด้านการกีฬาสู่ความเป็นเลิศในระดับประเทศและสู่ มาตรฐานสากล และ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านการกีฬาเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ มีการอบรมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬาด้านการใช้เทคโนโลยี จัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรมของนักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนต่อผู้ปกครองชุมชน และหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา พงษ์เจริญ (2562: 61-63) พบว่า การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านหนองผักแว่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านความสามารถของครู และบุคลากร ด้าน บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสอดคล้อง กับงานวิจัยของภูริธยา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของ ผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้าน วิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ใน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านหลักสูตรและการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรด้านการกีฬา เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนประเภทกีฬาได้ตรงตามความต้องการและความถนัดของตนเอง หลักสูตรที่เปิดสอนมุ่งเน้นทักษะด้านการกีฬาสู่ความเป็นเลิศและเป็นนักกีฬาอาชีพในอนาคต และจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถด้านการกีฬาตามศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพราะ มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทั่วถึง การสอนแบบออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้โปรแกรมสร้างสื่อการเรียนรู้ฟรี ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ มาพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย จัดระบบดูแลบำรุงรักษา อบรมครูและผู้ฝึกสอน กีฬาและบุคลากรให้มีความรู้ในการดูแลรักษาอุปกรณ์เบื้องต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศา ภิรมย์ ไกรภักดิ์ (2564 : 6) พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน หมายถึง การที่วิทยาลัยมีนโยบาย และแผนพัฒนางานวิชาการที่เน้นความเป็นเลิศด้านทักษะวิชาชีพ มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน มีคุณภาพและได้มาตรฐานจัดการศึกษาโดยคำนึงถึง ความต้องการของนักเรียนนักศึกษาและผู้ปกครอง จัดให้มีวัสดุและสื่อ อุปกรณ์ที่เหมาะสม ทันสมัย ใช้งานได้จริง มีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตาม ศักยภาพนักเรียน นักศึกษารายบุคคลรวมถึงวัสดุและสื่อเหมาะสมกับการเรียน การวัดผล และการ ประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของภุชญา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้าน ค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ครูเป็นผู้มีความสามารถและมี ความชำนาญตรงตามประเภทกีฬาที่ตนเป็นผู้ฝึกสอน ครูมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และ ประสบการณ์ตรงตามสาขาวิชาที่สอน และครูเป็นผู้มีจรรยาบรรณในวิชาชีพเป็นที่ยอมรับ นับถือของ ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ทั้งนี้เพราะ ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัยในสาขาที่สนใจ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ผลงาน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ สอดคล้อง กับงานวิจัยของธัญญ์ อุ่นศิริ (2561: 81-84) พบว่าปัจจัยด้านโรงเรียน ด้านบุคลากรและด้าน ค่านิยมของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้า เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ปัจจัยด้าน โรงเรียน ด้านบุคลากร ด้านค่านิยมผู้ปกครอง สามารถพยากรณ์การตัดสินใจ ของผู้ปกครองในการส่ง บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีตัวพยากรณ์ทั้ง 3 ปัจจัยเรียงลำดับ ดังนี้ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านค่านิยมผู้ปกครอง และปัจจัยด้านโรงเรียน ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยนี้รวมกัน อธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้ร้อยละ 64.90 และสอดคล้องกับงานวิจัย ของภุชญา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้าน

บริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ร่มรื่น มีการพัฒนาปรับปรุงให้สะอาดสวยงามอยู่เสมอ โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมเดินทางไปมาสะดวกและปลอดภัย และโรงเรียนมีอาคารสถานที่ พอเพียงต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะพัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษา กำหนดคนดูแล จัดหาอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เพียงพอ จัดทำป้ายรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาด และมีการบำรุงรักษาสภาพห้องน้ำอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกริชญา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัมมญ อุณศิริ (2560 : 7) ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง โรงเรียนมีอาคารเรียนเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน อาคารเรียนมีความแข็งแรง ปลอดภัยและมีอากาศถ่ายเทสะดวกห้องเรียนน่าเรียนมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ บริเวณโรงเรียนได้รับการจัดตกแต่งร่มรื่นสวยงามอาคารและบริเวณภายในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม ค่าบริการทางการศึกษาต่างๆมีความเหมาะสม การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับหลักสูตร สาขาวิชาที่เปิดสอน ต่อผู้รับบริการได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์ และมีห้องเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ที่ทันสมัย ใช้การได้ดีอยู่เสมอ และพอเพียงต่อจำนวนนักเรียน ทั้งนี้เพราะ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนาความรู้และทักษะของบรรณารักษ์ จัดพื้นที่ห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลและให้บริการต่างๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรภายนอก และโรงเรียนอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม และประชาสัมพันธ์ห้องสมุดให้ทุกคนได้เข้ามาใช้บริการอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพร จันทรศรี (2562: 61-64) พบว่า ปัจจัยภายนอกด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม สื่อ และอุปกรณ์ภายในโรงเรียน มีแรงจูงใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56 และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพร จูผลดี (2564 : 4) ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านสวัสดิการและการบริการ หมายถึง องค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งครอบคลุมในเรื่องแหล่งเงินทุน สนับสนุนการศึกษา หอพักนักศึกษา กิจกรรม ศูนย์สุขภาพ ศูนย์กีฬา สระว่ายน้ำ ศูนย์อาหาร และศูนย์ปฏิบัติการภาษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาปัจจัยเชิงการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า

ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน คือ จัดสรรงบประมาณจัดซื้อ จัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ เช่น วิดีโอ สไลด์นำเสนอ เกมการศึกษา จัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (LMS) อบรมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬาด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรมของนักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนต่อผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพราะ มีการอบรมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬาด้านการใช้เทคโนโลยีจัดการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้เป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ผลงาน กิจกรรมของนักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนต่อผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา ทองคำ (2566: 89-93) พบว่ามีแนวทางการพัฒนา คือ เสริมสร้างให้โรงเรียนมีคุณภาพอย่างโดดเด่น และครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้ผู้ปกครองรู้สึกคุ้มค่าที่ได้ลงทุนในเรื่องของการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านหลักสูตรและการเรียน คือ จัดสรรงบประมาณ จัดหา สื่อ และอุปกรณ์การเรียนและการกีฬาที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ให้พอเพียง กับจำนวนนักเรียน มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทั่วถึง การสอนแบบออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย และคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้โปรแกรมสร้างสื่อการเรียนรู้ฟรี ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ มาพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย จัดระบบดูแลบำรุงรักษา อบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาและบุคลากรให้มีความรู้ในการดูแลรักษาอุปกรณ์เบื้องต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกนิษฐา ทองคำ (2566) พบว่าแนวทางการพัฒนาปัจจัยในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอน จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์อย่างเหมาะสม และจัดให้มีห้องเรียนโปรแกรมพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนรายบุคคลและสอดคล้องกับงานวิจัยของกันตรัตน์ สุจิตวนิช (2563) พบว่า ผู้ปกครองมีระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านครูผู้สอน คือ ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัยในสาขาที่สนใจ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ผลงาน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ทั้งนี้เพราะ ส่งเสริมพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา จัดอบรมครูและผู้ฝึกสอนกีฬาได้เรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัยในสาขาที่

สนใจ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ผลงาน จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล ชัยชนะ (2560 : 7) ได้กล่าวว่า ด้านครูผู้สอน หมายถึง ครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่มีหน้าที่หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เสริมสร้าง ประสพการณ์แก่ผู้เรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และประพฤติปฏิบัติตน ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิญา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้าน ค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม คือ พัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษา กำหนดคนดูแล จัดหาอุปกรณ์ทำ ความสะอาดให้เพียงพอ จัดทำป้ายรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาด และมีการ บำรุงรักษาสภาพห้องน้ำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะพัฒนาปรับปรุง สภาพ ห้องน้ำ ให้สะอาดปลอดภัย มุมพักผ่อนให้สวยงามอยู่เสมอ จัดสรรงบประมาณบำรุงดูแลรักษา กำหนดคนดูแล จัดหาอุปกรณ์ทำ ความสะอาดให้เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ อุ่ศิริ (2560 : 7) ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้าน อาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึงโรงเรียนมีอาคารเรียนเพียงพอเหมาะสมกับจำนวน นักเรียน อาคารเรียนมีความแข็งแรง ปลอดภัยและมีอากาศถ่ายเทสะดวกห้องเรียนน่าเรียนมี บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ บริเวณโรงเรียนได้รับการจัด ตกแต่งร่มรื่นสวยงามอาคารและบริเวณ ภายในโรงเรียนสะอาดถูกสุขลักษณะ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิญา อินทรพรรณ (2561: 92- 97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ คือ พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าหา ความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนา ความรู้และทักษะของบรรณารักษ์ จัดพื้นที่ห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่ หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการข้อมูลและให้บริการต่างๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กรภายนอก และโรงเรียนอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม และ ประชาสัมพันธ์ห้องสมุดให้ทุกคนได้เข้ามาใช้บริการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย บริการทั่วถึง พอเพียง จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม พัฒนาความรู้และทักษะของบรรณารักษ์ จัด พื้นที่ห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพร จูผลดี (2564 : 4) ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านสวัสดิการและการบริการ หมายถึง องค์ประกอบเกี่ยวกับการ จัดสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่ง

ครอบคลุมในเรื่องแหล่งเงินทุนสนับสนุนการศึกษา หอพักนักศึกษา กิจกรรม ศูนย์สุขภาพ ศูนย์กีฬา สระว่ายน้ำ ศูนย์อาหาร และศูนย์ปฏิบัติการภาษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูริชญา อินทรพรรณ (2561: 92-97) พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครอง ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียงของโรงเรียน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านบุคลากรของโรงเรียน ด้านวิชาการ ด้านบริการและสวัสดิการ และด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ปัจจัยจูงใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มา ตามแนวคิดของ กนิษฐา ทองคำ (2566) นิศาภิรมย์ไกรภักดิ์ (2564) สุไบชะ จ่านักขณ (2564) ลัดดาวัลย์ มากช่วย (2564) ชัยพร จูผลดี (2564) สุพรรณษา ร่มลำดวน (2563) โกวิทย์ ประดิษฐ์ผล (2563) อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์ (2563) วราภรณ์ ช่วยประคอง (2562) ภคมน โภคะธีรกุล (2559) ศศิพร จันทรศรี (2562) และ เลิศศิลป์ กาบแก้ว (2563) มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย 5 ด้าน

การวิจัยเรื่องปัจจัยจูงใจในการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเป็น ดังนี้ 1) ด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียน: โรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และปรับปรุงห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มความสะดวกและทันสมัยในการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนอย่างครบถ้วน ซึ่งส่งผลให้ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของโรงเรียนดีขึ้นในสายตาของนักเรียนและผู้ปกครอง 2) ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน: โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์การเรียนและการกีฬาที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรและแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะทางกีฬาและวิชาการ เพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพอย่างครบถ้วน 3) ด้านครูผู้สอน: โรงเรียนได้ส่งเสริมการพัฒนาครูและผู้ฝึกสอนกีฬา โดยการจัดอบรมที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ซึ่งการพัฒนา

บุคลากรในด้านนี้ยังส่งเสริมการทำวิจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนจากครูและผู้ฝึกสอนที่มีความรู้และทักษะสูง 4) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม: โรงเรียนได้มีการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น ห้องน้ำให้สะอาดและปลอดภัย รวมทั้งมุมพักผ่อนที่สวยงาม และยังมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ: โรงเรียนได้พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีการบริการที่ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาทางด้านวิชาการให้กับนักเรียนอย่างครบวงจร

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) โรงเรียนกีฬาจังหวัดตรัง ควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาปัจจัยจุใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ มาปฏิบัติให้เป็นจริง

2) ผู้บริหารโรงเรียนกีฬา ควรนำผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนาปัจจัยจุใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ความเป็นเลิศด้านการกีฬา

3) ครูผู้สอน ควรมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาปัจจัยจุใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ มาปฏิบัติให้เป็นจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารปัจจัยจุใจการสมัครเข้าศึกษาโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ของผู้บริหารโรงเรียนกีฬาประจำภาคใต้ สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาต่อไป

References

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6*. สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย.
- กนิษฐา ทองคำ. (2566). ปัจจัยในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

- กันตรัตน์ สุจิตวนิช. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนสองภาษาเอกชน A ของผู้ปกครองสำหรับบุตรหลานในจังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.*
- โกวิทย์ ประดิษฐ์ผล. (2563). ปัจจัยพยากรณ์การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. *สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- ชัยพร จูผลดี. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลือกเรียนระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. *เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.*
- ธนพล ชัยชนะ. (2560). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาโรงเรียนศรีราชาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *วิทยานิพนธ์คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ธัมมญ อุณศิริ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. *มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.*
- นิตา ภิรมย์ไกรภักดี. (2564). การศึกษาเหตุผลของผู้ปกครองในการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนวิทยาลัยเทคนิค ในจังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562). *พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร : ราชกิจจานุเบกษา.
- ภคมณ โภคะธรรีกุล. (2560). อิทธิพลของปัจจัยในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. *การวิจัยบัณฑิตศึกษา. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.*
- ภูริชญา อินทรพรรณ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรหลานเข้าเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคกลางและภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 – 2570*.ชลบุรี : มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ลัดดาวัลย์ มากช่วย. (2564). *แรงจูงใจที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนศึกษา. วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์พัฒนศึกษา.*
- วรารณ ช่วยประคอง. (2562). *การตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิทยาลัยบูรพา. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*

- ศศิพร จันทร์ศรี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนโรงเรียนกีฬาสังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, สุพรรณบุรี.
- สุกัญญา พงษ์เจริญ. (2562). การตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านหนองผักแว่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพรรณษา ร่มลำดวน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีฐานเทคโนโลยี จังหวัดสมุทรสาคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดในยุคดิจิทัล. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สุไบชะ จำนงลักษณ์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อลงกรณ์ อัมมวงศ์จิตต์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ที่วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล ศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

The Integration Of Buddhist Principles In Developing Life Quality Of The Elderly
Of Sri Bua Ban Subdistrict Municipality In Mueang District, Lamphun Province

พระนาลึงดา ทินนาโร (ลุงกอง) PhraNalingda Tinnawaro (Lungkong)

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Khurseng62@gmail.com

Received 2025/03/28

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/05/04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ2)นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบานอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน การวิจัยแบบผสานวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัยผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบานอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 339 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และสถิติอนุมาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

ผลการวิจัย พบว่า

- 1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่สูงมาก
- 3) แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านกายภวนา การพัฒนากาย เทศบาลควรมีแผนการจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ด้านศีลภวนา การอบรมศีล เทศบาลควรถูกกำหนดหลักการความประพฤติและคุณธรรมที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ ด้านจิตตภวนา การพัฒนาจิต เทศบาลควรมีโครงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ด้านปัญญาภวนา การพัฒนาปัญญา เทศบาลควรมีการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, พัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ.

Abstract

This research aimed to examine the level of improving the quality of life for the elderly, the relationship between the four principles of Bhavanā and developing the quality of life for the elderly, and to propose the guidelines for integrating Buddhist principles to enhance the quality of life of the elderly in Si Bua Ban Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province. This study was a mixed-method between the quantitative research was collected data using questionnaires from a sample of 339 elderly individuals who lived in the area of Si Bua Ban Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province, the data was analyzed using descriptive statistics, inferential statistics and Pearson's product-moment correlation coefficient and the qualitative research was in-depth interviews with 10 key informants, the data was analyzed using a content analysis technique, incorporating context from the transcribed texts.

The research results found that

1) The overall level of quality of life development for the elderly in Si Bua Ban Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province was at the moderate level.

2) The relationship between the four principles of Bhavanā and developing the quality of life of the elderly in Sri Buaban Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province was the positive correlation. Overall, it was at the very high level.

3) The guidelines for integrating Buddhist principles to develop the quality of life of the elderly found that the Kāya Bhāvanā was the physical development, the municipality should have the plan to organize exercise activities that were appropriate for the physical condition of the elderly. Sīla Bhāvanā was the moral development, the municipality should define clear principles of conduct and morality in the provision of elderly care. Cita Bhāvanā was the mental development, the municipality should have a project to promote the elderly to participate in community religious activities. Paññā Bhāvanā was the wisdom development, the municipality should organize training programs for personnel to have knowledge and the ability into the elderly health care.

Keywords: Tegration, Buddhist Rinciples, Quality of Life Development, Elderly People.

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากทั้งในระดับชาติ และในระดับโลก เพราะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค (เลิศวิมลภ ศิริชะพลภูสิทธิ, 2562 : 254) และปัจจุบันการวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในยุควิถีใหม่มีความสำคัญมากขึ้น ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเรื่องเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร การเคลื่อนย้ายของประชากร การประกอบอาชีพ และพฤติกรรมบริโภคซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมดประมาณ 66 ล้านคน ในจำนวนประชากรไทยทั้งหมดนี้ มีผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 13 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.5 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 566 : 14) ซึ่งถือได้ว่าประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะประชากรในภาคเหนือของประเทศไทยที่มีอัตราผู้สูงอายุ หรืออัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อประชากรในภาคเหนือทั้งหมดสูงสุด คือ ร้อยละ 19.87 จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีอัตราประชากรผู้สูงอายุสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดลำปางมีอัตราร้อยละ 24.40 และจังหวัดสิงห์บุรี ร้อยละ 24.20 (กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, ออนไลน์) จากสถานการณ์ที่แนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และผู้สูงอายุในอนาคตจะมีบุตรจำนวนน้อยลงที่จะมาให้การเกื้อหนุน การอยู่คนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สถานะสุขภาพอายุมากขึ้นโอกาสเกิดโรคเรื้อรังสูงขึ้น และพบหลายโรคร่วมกัน รวมทั้งพบอุบัติเหตุสูงขึ้น (ยุวดี รอดจากภัย, 2560 : 1) และควรได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของชุมชน และการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายหลักของสังคมคือประชาชนที่มีสุขภาพอนามัยดีทั้งร่างกายและจิตใจทุกเพศ ทุกวัย จากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) กระทรวงสาธารณสุขกำหนดนโยบายให้ผู้สูงอายุมี สุขภาพแข็งแรงตามวัย ขยายโอกาสการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุ (นวรรตน์ ปัญจนทรัพย์, 2563 : 92) และการเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงวัย ที่เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผน พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผน ผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย, 2561 : 85-86)

หลักภาวะ 4 คือ แนวทางการพัฒนา บุคคลในพระพุทธศาสนา ได้แบ่งแนวทางไว้ 4 ประการดังนี้ การพัฒนากาย หมายถึง การดูแล สุขภาพทางกาย การพัฒนาศีลหมายถึง ความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ ความสัมพันธ์กับพี่น้อง ความสัมพันธ์กับเพื่อน การพัฒนาจิต หมายถึง การมีคุณธรรม

ความดี มีเมตตา มีกรุณา มี ศรัทธา ความเพียร ความพยายาม รับผิดชอบ มีสติรักษาตัว มีสมาธิ พร้อมพิจารณาด้านความสุขทาง จิตใจ ว่า มีความสดชื่น เบิกบาน ผ่องใส ไม่เครียด ไม่หม่นหมอง ไม่ ขุ่นมัว การพัฒนาปัญญา หมายถึง ความสามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดจากความจริง รู้จักแก้ปัญหา สามารถมองสิ่งต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับ ความชอบ ความชัง ความยินดี ชอบมองสิ่งต่างๆ โดยรู้จักศึกษา มองความรู้สึก สืบค้นหาความจริง รู้จักวิเคราะห์ วิจัย มองโลกทัศน์คติต่อเพื่อนมนุษย์ที่ดี (พระมหาสุ ทิตย์ อาภากรโ, 2558) โดยผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี คือการมีชีวิตที่มีความสุข มีความพึงพอใจ และมีความหมาย โดยครอบคลุมทั้ง ร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งควรยึดหลักธรรมในพัฒนา คุณภาพชีวิตที่เรียกว่าภาวนา 4 ประกอบด้วย 1) กายภาวนา การพัฒนากาย 2) ศีลภาวนาการอบรม ศีล 3) จิตตภาวนา การพัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา (ส.ม. (ไทย)19/475/262.)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรี บัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจต่อการพัฒนา นโยบายการ ดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน ให้มีคุณภาพที่ดี และ เป็นประโยชน์ในการหาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ เทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ เทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ เทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบงานวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ แจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร สำหรับวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขต เทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 2187 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ TaroYamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวนตัวอย่าง ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 339 ตัวอย่าง และได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างตามที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือหรือยินดีให้ความร่วมมือ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป/คน กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 2 คน กลุ่มบุคลากรเทศบาลตำบลศรีบัวบาน 2 กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ 2 คน

เครื่องมือการวิจัย

เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่โดยนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักหลักภาวนา 4 มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4. ด้านสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบานอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา 2) ศีลภาวนา 3) จิตตภาวนา และ 4) ปัญญาภาวนา ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เชิงคุณภาพ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการตรวจสอบเครื่องมือ แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และ หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ผู้สูงอายุในตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลความคิดเห็นระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบานอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัด ลำพูน	ระดับการปฏิบัติ (n=339)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	2.69	0.72	ปานกลาง
2. ด้านจิตใจ	2.76	0.72	ปานกลาง
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	2.69	0.73	ปานกลาง
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	2.76	0.72	ปานกลาง
ภาพรวม	2.72	0.68	ปานกลาง

จากตาราง พบว่า ระดับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัญญา การารองลงมาคือด้านจิตตภาวนา รองลงมาด้านศีลภาวนา และด้านกายภาวนา ในส่วนของหลักการ พัฒนาคุณภาพชีวิตคือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวะ 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน (n=339)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปร	1.ด้านกาย	2.ด้านศีล	3.ด้านจิตต	4.ด้านปัญญา	รวม
	ภาวนา	ภาวนา	ภาวนา	ภาวนา	
1. ด้านร่างกาย	.679**	.727**	.719**	.684**	.941**
2. ด้านจิตใจ	.675**	.741**	.741**	.723**	.961**
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.657**	.740**	.735**	.715**	.953**
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	.633**	.694**	.725**	.718**	.945**
รวม	.893**	.954**	.933**	.910**	.806**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า

ด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควรจะต้องจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาทิเช่น รำไม้พลอง ปั่นจักรยาน หรือเดินออกกำลังกายเป็นกลุ่ม และการสร้างสรรค์พื้นที่ออกกำลังกาย หรือเส้นทางเดินสำหรับผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์ณรงค์ให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบสุขภาพประจำปีจัดโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุ เพื่อค้นหาโรคเรื้อรังและป้องกันโรคแทรกซ้อน

ด้านจิตใจ เมื่ออายุมากขึ้น ผู้สูงอายุอาจมีเพื่อนฝูงน้อยลง หรือต้องเผชิญกับการสูญเสียคนในครอบครัว ทำให้รู้สึกเหงาและโดดเดี่ยว มีความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้า รู้สึกไร้ค่าและขาดความมั่นใจ เมื่ออายุมากขึ้นและต้องเลิกทำงาน ผู้สูงอายุบางคนอาจรู้สึกว่าตนเองไร้ค่าและขาดความมั่นใจในตัวเอง ปัญหาในการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคมที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ อาจทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวเข้ากับชีวิตใหม่ ซึ่งอาจเป็นเรื่องยากและก่อให้เกิดความเครียดตึงเครียดแล้ว ควรมีกิจกรรมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มสนทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมและมีคุณค่า

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุพบเจอปัญหาความเหงา โดดเดี่ยว และขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัญหาที่ผู้สูงอายุหลายคนต้องเผชิญ การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรมีกิจกรรมกลุ่มและชมรมผู้สูงอายุ อาทิเช่น ชมรมดนตรี ชมรมออกกำลังกาย ชมรมศิลปะ หรือชมรมอาสาสมัคร เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เลือกทำ

กิจกรรมที่สนใจและได้พบปะผู้คน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามต่ออื่นมีความสุขสนทนและได้ผ่อนคลาย

ด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลต่อทั้งสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุ ดังนั้นการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการปรับปรุงทางเดิน ทำให้ทางเดินเรียบเสมอกัน ปรับปรุงขั้นบันไดให้มีขนาดที่เหมาะสม และติดตั้งราวจับ เพิ่มแสงสว่างในที่มืด หรือใช้หลอดไฟที่ให้แสงสว่างเพียงพอ เพื่อป้องกันการหกล้มและการเกิดอุบัติเหตุ

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ดังนี้

ด้านกายภาพ (การพัฒนากาย) เทศบาลควรประยุกต์ใช้หลักกายภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสม่ำเสมอ การดูแลสุขภาพร่างกายผู้สูงอายุให้แข็งแรง เพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อ และผู้ปฏิบัติงานเองต้องดูแลสุขภาพร่างกายให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน และการเรียนรู้ทักษะทางกายภาพที่จำเป็น เพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยทั้งต่อผู้สูงอายุและตัวบุคลากรเอง

ด้านศีลภาพ (การอบรมศีล) เทศบาลควรยึดถือหลักการความประพฤติและคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ให้กำลังใจและยกย่องบุคลากรที่มีความประพฤติดีปฏิบัติงานด้วยคุณธรรม และมีความประพฤติชอบ ทั้งกาย วาจา และใจ ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบผู้สูงอายุ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง ไม่ทุจริต คดโกง หรือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากการดูแลผู้สูงอายุ มีรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดูแลผู้สูงอายุอย่างเต็มความสามารถ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม มีความอดทนต่อความยากลำบากในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาจมีพฤติกรรมหรือความต้องการที่ต่างจากกัน และอดกลั้นต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาล โดยเน้นที่การประพฤติและคุณธรรมของบุคลากร

ด้านจิตตภาพ (การพัฒนาจิต) บุคลากรเทศบาลในการดูแลผู้สูงอายุควรฝึกจิตให้มีความตั้งมั่นและพัฒนาจิตใจให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถจัดการกับความเครียด มีความเห็นอกเห็นใจ และมีทัศนคติที่ดี และส่งเสริมให้บุคลากรฝึกฝนเจริญสติ เจริญสมาธิ เจริญปัญญา และฝึกคิดในแง่ดี มีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่ว่าจะเป็นขณะปฏิบัติงาน ขณะพูดคุยกับผู้สูงอายุ หรือแม้แต่ขณะพักผ่อน การมีสติจะช่วยให้บุคลากรรับรู้ความรู้สึก ความคิด และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน และเป็นปัจจัยสำคัญในการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและด้วยหัวใจ

ด้านปัญญาภาพ (การพัฒนาปัญญา) บุคลากรควรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพจิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย รวมถึงโรคและภาวะสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ และควรมีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาด้านการ

สื่อสารหรือการได้ยิน เข้าใจความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุ เช่น ความต้องการด้านสุขภาพ การเงิน สังคม และการดูแลตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสรารุณี ปญญาวุฒโท (2560) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักภาวนา 4 ใน 4 ด้านคือด้านร่างกายด้านสังคมด้านจิตใจและด้านปัญญา มีการฝึกปฏิบัติตามแนวปัญญาภาวนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาวะธรรมชาติดอย่างแท้จริงมองโลกมองสังคมในแง่ดีมีจิตใจเป็นอิสระรู้จักปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่างด้วยสติปัญญา สอดคล้องกับ อรนิษฐ์ แสงทองสุข (2563) พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ (2562) พบว่า 1) มิติด้านเศรษฐกิจ/รายได้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ และให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองให้มีความเชี่ยวชาญมากขึ้น 2) มิติด้านความเป็นอยู่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคคลในชุมชน เช่น นักพัฒนาชุมชน แพทย์พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาให้ความรู้ให้กับผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน 3) มิติด้านสุขภาวะ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายให้เหมาะสม ตามวัย ทำกิจกรรมสันทนาการร่วมกัน และให้ผู้สูงอายุได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิต 4) มิติด้านความอบอุ่นสัมพันธ์ภาพในครอบครัว 5) มิติด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม 6) มิติด้านความมีคุณค่า ควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ ตนเองในด้านต่างๆ

อภิปรายผลผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม พบว่าระดับความสัมพันธ์สูงมาก กล่าวคือ เทศบาลตำบลศรีบัวบานสามารถนำหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานตามนโยบายให้เกิดประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าการนำหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ส่งผลให้ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีบัวบานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล บุญรักษา (2554) พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31 ทั้ง 4 ด้าน คือด้านกายภาวนา ด้านสัลภาวนา ด้านจิตตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญารัตน์วรจินตนาลักษณ์ (2562) พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านสุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาวะทางจิต มีจิตใจที่เป็นสุข สุขภาวะทางสังคมมีการอยู่ร่วมกัน

ได้ดี สุขภาวะทางปัญญามีความสุขที่เกิดจากมีจิตใจสูงทั้ง 4 ด้าน เป็นเชิงบวก นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่ดีมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักภาวา 4 พบว่า ด้านกายภาวา การพัฒนา เทศบาลควรมีแผนการจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ด้าน ศีลภาวา การอบรมศีล เทศบาลควรถูกกำหนดหลักการความประพฤติและคุณธรรมที่ชัดเจนในการ ปฏิบัติงานดูแลผู้สูงอายุ ด้านจิตตภาวา การพัฒนาจิต เทศบาลควรมีโครงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้า ร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ด้านปัญญาภาวา การพัฒนาปัญญา เทศบาลควรมีการจัดอ มรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหา ภาวา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัย พบว่า หลักภาวา 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการ พัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อ ประพฤติที่ดีงามของสังคม การอบรมจิตของตนให้มีความผ่องใส การพัฒนาปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล ผล หลักภาวา 4 นี้เป็นหลักการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุขบริบทวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย พบว่า ผู้สูงอายุชาวบ้านห้วยหอย ส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เข้าวัด ทำบุญ รักษาศีล 5 ศีลอุโบสถในเทศกาลเข้าพรรษาและ ชอบการปฏิบัติธรรม การฝกอบรมตนเอง ในทางที่เป็นคุณมีให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม สร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม การรู้จักประมาณตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ริญญารัตน์ วรจินตนา ลักษณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวา 4 ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านสุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาวะทางจิต มีจิตใจที่เป็นสุข สุขภาวะทางสังคมมีการอยู่ร่วมกันได้ดี สุขภาวะทางปัญญามีความสุข ที่เกิดจากมีจิตใจสูงทั้ง 4 ด้าน เป็นเชิงบวก นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่ดีมากในการดูแล สุขภาพตามยุคไทยแลนด์ 4.0 2) ผลการศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวา 4 ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาพรวมนิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพสุขภาวะยุคไทย แลนด์ 4.0 ตามหลักภาวา 4

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยผลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” สามารถสรุปเป็นองค์ ความรู้ ดังที่แสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ที่มา : พระนาลิตา ทินนวโร (ลุงกอง), 2568.

จากแผนสามารถอธิบายได้ดังนี้

H- Health คือสุขภาพ การดูแลสุขภาพโดยรวม ส่งเสริมและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและเป็นอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยมุ่งเน้นไปที่การป้องกันโรคต่างๆ การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง และการส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

E- Economy คือ เศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมและโอกาสทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมั่นคงทางการเงิน โดยมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดูแลสุขภาพ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

S- Society คือสังคม การสร้างโอกาสต่างๆ ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสุข ความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่า การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสุขภาพจิตใจที่ดี ช่วยลดความรู้สึกเหงาโดดเดี่ยว และภาวะซึมเศร้า และเพิ่มความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีบทบาทและมีคุณค่าต่อสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ยังช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ พบปะผู้คนหลากหลาย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

E- Environment คือสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น และมีการหาความรู้ข้อมูลอยู่เสมอในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และมีสุขภาพที่ดี โดยคำนึงถึงความต้องการและข้อจำกัดทางร่างกายของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” พบว่า ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักทฤษฎี 4 พบว่า ระดับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัญญากว้าง รองลงมาคือด้านจิตตาวาง รองลงมาด้านศีลกายาว และความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎี 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมหลักประกันสุขภาพด้วยการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมและรณรงค์ให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจถึงสิทธิและสวัสดิการการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 2) เทศบาลควรสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ ในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
- 3) เทศบาลควรมีแผนพัฒนาระยะยาวในการส่งเสริมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุ ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
- 4) เทศบาลควรออกแบบกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรมีการส่งเสริมการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลได้อย่างทั่วถึง
- 2) ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
- 3) ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ ฟังเทศน์ ฟังธรรม เพื่อการผ่อนคลายกับความเครียด
- 4) เทศบาลควรจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออกกำลังกายกลุ่มศิลปะ หรือกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจและสังคม

3) ควรศึกษาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรม โดยทำการศึกษามีหลักพุทธธรรมข้อใดบ้างที่สามารถนำมาปรับใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

- กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/335> [16 กุมภาพันธ์ 2567]
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด.
- ณัฏฐสารค์ วงศ์สุภาภรณ์. (2568). การประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นวรรตน์ ปัญจนทรัพย์. (2563). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาตนเอง ในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย. (2561). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ ขององค์กรชุมชนอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(2), 85-86.
- พระสราวุฒิ ปญญาวุฑโฒ. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ จังหวัดแพร่. *วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์*, 2(2), 55 – 66.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุวดี รอดจากภัย. (2560). การพัฒนาเครือข่ายทางสังคมในการดูแลผู้สูงอายุ. *รายงานวิจัย*. คณะสาธารณสุขศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ริฎญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์. (2562) ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เลิศวัลลภ ศรีชะพลภูสิทธิ, ธมนพัชร ศรีชะพลภูสิทธิ. (2561). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20 (1), 253-265
- ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์. (2561). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อนุกุล บุญรักษา. (2554). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะนา 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี. *รายงานการวิจัย*. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2562). การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตาม หลักภาวะนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอกู่เขียว จังหวัดชัยภูมิ. *พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ริญญรัตน์ วรจินตนาลักษณ์. (2562). ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา

The Study the Image of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus,
according to the Fourth-Year Students of MBU, Lanna Campus

พระมหาสกล มหาวีโร, ผศ.ดร. Phramaha Sakun Mahavīro, Asst. Prof. Dr.

พศิน แต่งจวง Phasina Tangchuang

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

phasina.tan@mbu.ac.th

Received 2025/02/13

Revised 2025/03/15

Accepted 2025/03/28

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อภาพลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และ 3)ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 รูป/คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ค่า t – test , F – test

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน ด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการบริหารจัดการ

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า จำแนกตามเพศ อายุคณะที่เรียน สาขาที่เรียน และ ภาคเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่อยู่ไกล ควรจัดการเรื่องการเดินทางให้ปลอดภัย และการจัดการเรื่องสถานที่จอดรถให้เพียงพอ หวังน้ำให้ถูกสุขอนามัยและการจัดการขยะ

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, ความคิดเห็น.

Abstract

This research aimed: 1) to examine the image of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, as perceived by fourth-year students, 2) to compare the opinions of fourth-year students regarding the university's image, and 3) to investigate the problems related to the university's image and propose appropriate solutions, based on the perspectives of fourth-year students. This study was a quantitative research method. The sample consisted of 175 participants. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using computer software and descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), as well as inferential statistics such as t-test and F-test.

The findings indicated that:

1) The image of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus according to the opinion of the fourth-year students, was found that, overall, it was at a high level. When considering in each aspect, all aspects were at a high level. The aspect with the highest level was faith and acceptance of the institute. The aspect with the lowest level was the management.

2) Comparing the opinions of 4th year students towards the image of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, it was found that classified by gender, age, faculty, major and semester, when considering each aspect, there was no difference, therefore the hypothesis was rejected.

3) The suggestions on the problems and solutions were as follows: the new location of the university was quite distance. The institute should ensure safe transportation, the management of sufficient parking spaces, sanitary restroom and waste disposal.

Keywords: Image, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus and Opinions.

บทนำ

ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีปณิธาน (Aspiration) ที่มุ่งมั่นผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถในการคิดเป็น พุดเป็น ทำเป็น และคิดดี พุดดี ทำดี ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา มีวิสัยทัศน์ (Vision Statements)

ประกอบด้วย 1) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ 2) เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิตแบบพุทธ 3) เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม 4) เป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่งศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และมีพันธกิจ (Mission) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ดังนี้ 1) ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และกระจายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น 2) วิจัยและพัฒนางานวิชาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย 3) สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชนและท้องถิ่น สามารถชี้นำสังคม และยุติข้อขัดแย้งในหลักวิชาการพระพุทธศาสนา และจริยธรรม 4) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่เหมาะสมและ 5) ปรับปรุงระบบบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานสากล (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, 2554 : 4) นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 จนถึงปัจจุบัน 2564 เป็นเวลา 30 ปีแล้ว หลักสูตรที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี 6 สาขาวิชาคือ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ระดับปริญญาโท 2 หลักสูตร คือ คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา และคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งสิ้น 1,228 รูป/คน นักศึกษาระดับปริญญาโท 83 รูป/คน คณาจารย์ประจำ 44 รูป/คน บุคลากรสายสนับสนุน 34 รูป/คน งบประมาณ 35,349,600 บาท ลักษณะเด่นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา คือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่โดดเด่น คือ เผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

การรักษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้วยการจับจุดเด่นนั้นจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาและภาพลักษณ์ขององค์กรที่เป็นอยู่ลดคุณภาพลงจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากการรักษา

ภาพลักษณ์ให้คงอยู่นั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ระดับวิทยาเขต เพื่อรายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน และเพื่อการตรวจประเมินประกันคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้จัดทำตามองค์ประกอบที่ 1.การกำกับมาตรฐาน ได้ 3.97 คะแนน ระดับดี 2.การวิจัย ได้ 3.64 คะแนน 3.การบริการวิชาการ ได้ 5.00 ระดับดีมาก 4.การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ได้ 5.00 คะแนน ระดับดีมาก 5.การบริหารจัดการ ได้ 4.50 คะแนน ระดับดี มีคะแนนการประเมินโดยรวมได้ 4.13 ระดับดี จากผลการตรวจประเมินคุณภาพศึกษาทั้ง 5 ด้าน (พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, 2562 : 2) หากมองในภาพรวมก็นับว่าผ่านเกณฑ์การตรวจประเมิน หากนำมาพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า ด้านองค์ประกอบที่ 1 คือ การกำกับมาตรฐานและองค์ประกอบที่ 5 อยู่ในเกณฑ์ดีเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน อันเป็นส่วนที่ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรกลายเป็นภาพลักษณ์เชิงลบ ดังนั้นจำเป็นต้องยกระดับให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นไปอีก ผลการดำเนินงานดังกล่าวเป็นโจทย์ให้คณะผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ต้องช่วยกันยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น เป็นการรักษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและทำภาพลักษณ์อันพึงปรารถนาให้เกิดขึ้นแก่สายตาของนักศึกษาซึ่งได้เข้ามารับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งจบการศึกษา

จากประเด็นปัญหาของการดำเนินงานดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นสูงสุดของระดับปริญญาตรี เพื่อได้ทราบถึงสถานการณ์และแนวทางที่เหมาะสมในการ รักษาภาพลักษณ์อันพึงปรารถนา และวางแผนป้องกันแก้ไขภาพลักษณ์ด้านลบของสถาบัน เพื่อให้สอดคล้องวัตถุประสงค์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ให้เป็นที่ยอมรับของนักศึกษาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2564 แบ่งออกเป็น 3 คณะ คือ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการสอนภาษาไทย และการสอนภาษาอังกฤษ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนา รวมทั้งหมดจำนวน 175 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2564 โดยเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้มีประสบการณ์มากที่สุดใน การเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยแบ่งออกเป็น 3 คณะ คือ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการสอนภาษาไทย จำนวน 55 คน และการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 47 คน คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง จำนวน 65 คน คณะพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา จำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 175 รูป/คน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามองค์ประกอบของพัชรภรณ์ เกษะประกกร เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งได้แบ่ง แบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ คณะที่เรียน สาขาที่เรียน ภาคการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของสถาบัน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการบริการสังคม 4) ด้านการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรม 5) ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open-ended) เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหานักศึกษาในความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งเป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และสืบค้นข้อมูลออนไลน์

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ แบบสอบถามปลายปิด และแบบสอบถามปลายเปิด

3) เครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อให้ตรวจสอบแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index-Item Congruence : IOC) ตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามโดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2544 : 157-158) ได้ค่าเท่ากับ .93

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน ไปปรับปรุงแก้ไขแล้วกลับไปทดสอบ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้คือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 30 คน จากนั้นจึงจะนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบวัดความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาคช (Cronbach) (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2544 : 153-154) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .98

5) ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดลองใช้พร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถาม มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) S.D. ค่า T-test, F-test และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One- Way ANOVA)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดย

ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน ด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า 1) เพศ พบว่า โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามเพศ และพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) อายุ พบว่า โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามอายุ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน จำแนกตามอายุแตกต่างกัน จึงวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบันจำแนกตามอายุแตกต่าง 2 คู่ คือ คู่ที่ 1 อายุตั้งแต่ 20-30 ปี กับอายุ 31-40 ปี คู่ที่ 2 อายุตั้งแต่ 20-30 ปี กับ 41-50 ปี กล่าวคือ นักศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 20-30 ปี มีคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบันแตกต่างจาก นักศึกษาที่มีอายุ 31-40 ปีและ 41-50 ปี โดยพบว่า นักศึกษาที่มีอายุ 20-30 ปี มีคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบันน้อยกว่านักศึกษาที่มีอายุ 31-40 ปีและ 41-50 ปี 3) คณะที่เรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 5 ด้าน และพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามคณะที่เรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 4) สาขาที่เรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามสาขาที่เรียน และพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามสาขาที่เรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ภาคเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 5 ด้าน และพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามภาคเรียน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ปัญหาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า

1. ด้านการบริหารจัดการ ข้อเสนอแนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ชั้นปีที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นเรื่องการบริหารจัดการเรื่องสถานที่ คือ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสันกำแพง เนื่องด้วยการจัดการเรียนการสอนของภาคพิเศษนอกเวลาราชการไปใช้สถานที่ของมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ ซึ่งยังไม่มีรถประจำทางรับส่งเป็นพิเศษจึงเป็นปัญหาสำหรับบางท่าน และนอกจากนี้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ที่คับแคบเกินไปสำหรับจำนวนนักศึกษาที่มากขึ้น เมื่อต้องมีกิจกรรมรวมกลุ่มจึงทำให้ไม่สามารถทำได้ อีกทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ จึงทำให้ห้องเรียนไม่พอ อีกทั้งไม่มีแอร์ครบทุกห้อง และโดยเฉพาะที่จอดรถยนต์และจักรยานยนต์คับแคบ สถานที่คัดแยกขยะไม่เพียงพอ ซึ่งขยะส่งกลิ่นเหม็นและเป็นภาระของนักรการมากขึ้น มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ด้านอาหารควรให้ถูกหลักอนามัยและระบบสาธารณสุขปลอดภัยและ

ห้องน้ำอยากให้เกิดความเท่าเทียมเปลี่ยนรูปแบบการนั่งยอง ๆ เป็นนั่งแบบชักโครกเพื่อให้เกิดความทันสมัยทันโลกที่เปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยทางมหาวิทยาลัยได้เป็นสนามสอบนักธรรม เคยได้ยินเสียงคำวิพากษ์วิจารณ์จากเด็กประถมว่าห้องน้ำค่อนข้างที่จะดูโบราณและสกปรกทำไมถึงไม่เป็นชักโครกซึ่งนั่งสบายกว่า

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการเรียนการสอน อาจารย์ยังสอนไม่เข้มข้น เป็นการสอนแบบโบราณเกินไป การสอนที่ไม่ตรงกับเนื้อหา ไม่ควรสอนวิชาพระพุทธศาสนามากเกินไป เพราะนำไปใช้ในชีวิตจริงในการสอนน้อยมาก ขาดแคลนอาจารย์ที่สอนในวิชาต่าง ๆ ยังไม่ครบถ้วน อาจารย์ผู้สอนบางท่านไม่มีแผนการสอนที่ชัดเจน ที่ให้นักศึกษาเข้าใจว่าวันนี้ได้เรียนเรื่องอะไร อาจารย์บางท่านเน้นเนื้อหาในตำราเยอะเกินไปทำให้มองไม่เห็นภาพ ทำให้นักศึกษารู้สึกได้ว่าเมื่อจบไปแล้วสามารถต่อยอดอาชีพไหนได้บ้างหรือทำงานสายงานไหนได้บ้าง

3. ด้านการบริการสังคม ปัญหาด้านการบริการสังคม พบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัย จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน และทางมหาลัยจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับสถาบันอื่น ๆ และประชาชน มีการจัดโครงการ ปฏิบัติธรรม อบรมจริยธรรม ร่วมกับสังคมและโรงเรียนต่าง ๆ เป็นประจำ แต่ขาดเงินทุนสนับสนุนเนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขาดกลุ่มจิตอาสาด้านบริการสังคม

4. ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ปัญหาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นักศึกษามองว่า ไม่มีด้านนี้ เพราะอยู่ในเขตวัด ได้ร่วมกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว มจร. เป็นแบบอย่างที่ดีกับการศึกษาวิถีพุทธที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ควรส่งเสริมให้นักศึกษาแต่งชุดพื้นเมือง ทางมหาลัยมีการจัดกิจกรรม เช่น ทำบุญปูพเพตพลี เทศธรรมล้านนา หล่อเทียนพรรษา หรือ กิจกรรมอื่น ๆ การร่วมกิจกรรมกับสังคม เช่น กิจกรรมต่างในวันสงกรานต์ เป็นต้น เพียงแต่ปัญหาใหญ่คือ งบประมาณมาสนับสนุนเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมยังไม่เพียงพอ

5. ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน ปัญหาด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน พบว่า นักศึกษามองว่า การสอนของคณาจารย์ที่จะทำให้ นักศึกษามีความรู้ที่จะเทียบเท่ากับสถาบันอื่น ๆ สาขาการเรียนเปิดสอนต้องทันสมัย และนักศึกษามองว่า สถาบันมีความน่าเชื่อถือ แต่อยู่ในวงแคบ สถาบันดีแต่รู้จักในวงแคบ ประชาชนทั่วไปยังไม่รู้จัก สถาบันเราเป็นที่ยอมรับในสถาบันอื่นด้านจิตสาธารณะและมีคุณธรรมเท่านั้น และสิ่งที่ปัญหาใหญ่คือ พระบางรูปวางตัวไม่เหมาะสม พระอยู่ใกล้ชิดสนิทกับคฤหัสถ์มากเกินไป และมหาลัยได้รับนักศึกษาที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เป็นส่วนใหญ่มาเรียน มีนักศึกษาบางคนไม่ค่อยมีสัมมาคารวะหรือดูไม่เป็นมิตรกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จึงไม่ค่อยมีคนอยากใกล้ชิด

แนวทางการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1. ด้านการบริหารจัดการ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการที่เกิดจากปัญหา พบว่า นักศึกษาเสนอแนะให้บริหารจัดการเรื่องสถานที่ คือ มหาวิทยาลัยแห่งใหม่ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสันกำแพง ควรมีความพร้อมหลายด้าน ๆ อาทิเช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ และระบบ

สาธารณูปโภค เป็นต้น และนอกจากนี้นักศึกษาเห็นว่า ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้น ห้องเรียนควรติดแอร์ให้ครบทุกห้อง และเพิ่มที่จอดรถยนต์และจักรยานยนต์ให้เพียงพอ จัดการเรื่องขยะให้เป็นรูปธรรมถูกสุขอนามัย ส่วนข้อเสนอแนะในประเด็นอื่น คือ ควรเพิ่มบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน งานจะได้ไม่ล่าช้า การแจ้งข่าวการประชาสัมพันธ์ควรมีเพจเดียวที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ ด้านการเรียนการสอน อาจารย์ควรสอนให้ตรงตามหลักวิชาการ และทันสมัย ส่วนเรื่องอื่นที่มีผลกระทบกับนักศึกษา คือ ไม่ควรเปลี่ยนบ่อย ๆ ควรเป็นชุดที่มาตรฐานใช้ได้นาน

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ควรสอนภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎีให้สอดคล้องกัน เน้นการสอนที่ทันสมัยอยากให้มีการจำลองในเชิงปฏิบัติและให้เห็นภาพมากกว่าการนั่งท่องจำหรือในตำราเรียน และยกตัวอย่างจากสถานการณ์จริงและแนะนำตามสายงานต่าง ๆ ควรให้มีการเรียนการสอนนอกห้องเรียนในบางวิชาและในการเรียนการสอนควรนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างสร้างสรรค์ ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ให้เพียงพอกับการสอน เพราะอาจารย์บางท่านสอนหลายวิชาจึงทำให้สอนไม่เต็มที่ นอกจากนี้ การสอนของภาคพิเศษนอกเวลาราชการ ควรมีแผนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้น เพราะง่ายต่อการสอน และลดภาระค่าใช้จ่าย ทั้งนักศึกษา และมหาวิทยาลัย เช่น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าน้ำ ค่าไฟ การเดินทางของนักศึกษา อาจารย์ เพราะปัจจุบันค่าครองชีพสูงขึ้น ควรปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับความชัดเจนในการแจ้งข้อมูลแก่นักศึกษาให้มีความชัดเจนมากขึ้นและจัดการระยะเวลาให้เหมาะสม ไม่ล่าช้าหรือไม่กระทันหันเกินไป สำหรับวิธีการสอนของอาจารย์ ควรสอนให้ตรงตามเนื้อหา ใช้สื่อและเทคโนโลยีให้คุ้มค่า บางท่านที่ยังไม่ชำนาญหรือยังไม่เชี่ยวชาญในการสอน เป็นต้น

3. ด้านการบริการสังคม แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการบริการสังคมควรจัดงบประมาณหรือของงบประมาณจากหน่วยงานอื่นมาสนับสนุนให้เพียงพอ ควรมีการเปลี่ยนแปลงห้องน้ำให้ดูทันสมัยมากยิ่งขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรู้จักมหาวิทยาลัยมากขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ควรลงพื้นที่ช่วยเหลือชุมชนนอกพื้นที่ครับ ควรจัดตั้งกลุ่มจิตอาสาเพื่อบริการสังคม ควรตั้งโครงการให้นักศึกษาทำกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาร่วมกับมหาวิทยาลัยอื่น ทางมหาลัยได้จัดโครงการปฏิบัติธรรม อบรมจริยธรรม ร่วมกับสังคมและสถาบันต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้คนรุ่นใหม่และคนในสังคม ให้ดีขึ้น

4. ด้านการทุนบำรุงศิลปวัฒนธรรม เมื่อมีกิจกรรมใดเกี่ยวกับวัฒนธรรมควรให้นักศึกษาได้เข้าร่วมและมีส่วนร่วมเพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม ต้องขอสนับสนุนเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมและส่งเสริมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ควรจัดหางบประมาณให้เพียงพอ ควรมีวันกำหนดการรักษาศิลปวัฒนธรรม มหาลัยมีชมรมที่ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ แต่ชื่อชมรมอะไรผมจำไม่ได้ จำได้แค่ว่ามี ดังนั้นมหาลัยก็มีส่วนในการบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพราะส่งเสริมให้นักศึกษาจัดตั้งชมรมนี้ นี่ก็เป็นบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่ ให้รู้จักหวงแหนวัฒนธรรมถิ่นเกิดของตัวเอง เพราะคนรุ่นใหม่ เริ่มจะไม่ค่อยสนใจวัฒนธรรมบ้านเกิดตนเอง แต่ชาวต่างชาติกลับสนใจวัฒนธรรมของไทย

5. ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน แนวทางแก้ไขปัญหาด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน อันดับแรกคือ จัดการปรับวิธีการสอนของอาจารย์ ให้สามารถสอนนักศึกษาเข้าใจได้มากขึ้น เร่งผลิตผลิตคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพ ต้องหาแนวทางในการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น สร้างแรงจูงใจให้บุคคลทั่วไปให้เห็นศักยภาพของมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าโครงการต่างๆ พร้อมทั้งอาจารย์ต้องสนับสนุนเพื่อให้นักศึกษาได้มาซึ่งความสำเร็จให้ถึงเป้าหมายกลับมาสู่สถาบัน ควรเพิ่มในด้านกิจกรรมและการศึกษาให้มากขึ้น การปฏิบัติตัวหรือวางตัวให้เหมาะสมดีขึ้นเหมาะสมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ เช่นการอ่อนน้อมถ่อมตนทำตัวเป็นมิตรกับสังคมและคนรอบข้างก่อน มีความซื่อสัตย์สุจริตและน่าเชื่อถือได้ ให้สร้างผลงาน และจัดกิจกรรมเพื่อนให้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจจากนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญา (Philosophy) ของมหาวิทยาลัย คือ “ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนวพระพุทธศาสนา” Academic Excellence based on Buddhism ปณิธาน (Aspiration) ของมหาวิทยาลัย คือ มุ่งมั่นผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถในการคิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น และคิดดี พูดดี ทำดี ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่สร้างคุณศรัทธาและการยอมรับแก่นักศึกษา การมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อสถาบันในลักษณะเช่นนี้ เป็นอีกหนึ่งลักษณะดังที่ พงษ์เทพ วรกิจโกศาทร (2537) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์ปัจจุบัน เป็นภาพลักษณ์ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน อาจเป็นภาพลักษณ์ในเชิงบวกเชิงลบก็ได้ ดังนั้นการที่นักศึกษามีความคิดเห็นในเชิงบวกนี้บ่งบอกถึงคุณศรัทธาและการยอมรับอย่างแท้จริง อีกประเด็นหนึ่งของความคิดเห็นของนักศึกษาซึ่งเป็นคนในสถาบันมองสถาบันในเชิงบวก ดังเช่น งานวิจัยของ ไพศาล คงสถิตสถาพร (2549) พบว่า ส่วนใหญ่ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมของมหาวิทยาลัย/นักศึกษาและด้านการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์เชิงบวกโดยในด้านอาจารย์อยู่ในลำดับสูงสุด เช่นกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ ม่วงศิริ (2547) พบว่า ภาพลักษณ์ที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ทั้ง 7 ด้าน ของโรงเรียนอนุบาลตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ผู้ปกครอง พบว่า ภาพลักษณ์ที่เป็นจริงอยู่ในระดับที่เป็นจริงมากทุกด้าน สำหรับประเด็นที่น่าสนใจตรงที่ความเห็นเป็นประชาชนคนนอก แต่มองภาพลักษณ์ของสถาบันใกล้เคียงกับนักศึกษา อาจเนื่องด้วยว่าเป็นผู้ปกครองของนักเรียนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับสถาบันจึงมีความคิดเห็นในเชิงบวก ไม่เพียงเท่านั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรารัตน์ นองเนื่อง (2549) พบว่า ภาพลักษณ์ของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดตราดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รักชนก สมศักดิ์ (2554) พบว่า ส่วน

ใหญ่เห็นว่าภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณา ไชยเศรษฐ์ (2551) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ปัจจุบันโดยรวมทั้ง 17 ด้านของมหาวิทยาลัยพายัพ อยู่ในระดับดี นอกจากนั้นแล้ว จากการทดสอบสมมติฐาน ทำให้ทราบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพายัพอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้แม้ว่าจะถามความคิดเห็นของบุคคลภายนอกก็ยังคงมองภาพลักษณ์ในเชิงบวกเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า เพศ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามเพศ อายุคณะที่เรียน สาขาที่เรียน และ ภาคเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิตี พิกุลศิริ (2547) พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีมุมมองภาพลักษณ์การบริการของสายการบินภายในประเทศแตกต่างกัน พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีมุมมองภาพลักษณ์การบริการของสายการบินในประเทศไม่แตกต่าง และสอดคล้องกับนัยนา สังขะเกตุ (2551) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีเพศและรายได้ต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนศรีวัฒนาบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีนานาชาติไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับองค์ลักษณ์ เคนสุโพธิ์ (2547) พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีภาพลักษณ์ของพ่อแม่ที่เป็นจริงกับภาพลักษณ์พ่อแม่ที่ลูกต้องการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและการอบรมเลี้ยงดูต่อการมีภาพลักษณ์พ่อแม่ โดยสรุปถ้าพ่อแม่ อบรมเลี้ยงดูลูกโดยให้ลูกมีส่วนร่วมกับสถานภาพของครอบครัวด้วย การรับรู้ภาพลักษณ์ของพ่อแม่ โดยสรุปถ้าพ่อแม่ อบรมเลี้ยงดูลูกโดยให้ลูกมีส่วนร่วมกับสถานภาพของครอบครัวด้วย การรับรู้ภาพลักษณ์ของพ่อแม่ที่เป็นจริงกับภาพลักษณ์พ่อแม่ที่ลูกต้องการจะไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า

ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ด้านการบริหารจัดการโดยรวม อยู่ในระดับมาก จากการค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในทางพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นในเรื่องของจิตใจและคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย (Policy) ในด้านการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิตทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ทั้งด้านความรู้ความประพฤติ มีพรหมวิหารธรรม ซึ่งนักศึกษาอาจจะประทับใจในการจัดการดังนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวหากมองแบบคนใน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของคณะกรรมการศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (2551) พบว่า นักศึกษาสถาบัน ราชภัฏอุตรดิตถ์มีความเห็นต่อคุณลักษณะของสถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์อยู่ในระดับดีใน 5 มิติ คือ 1.มิติภาพลักษณ์ของสถาบัน 2.มิติภาพลักษณ์ของนักศึกษา 3.มิติภาพลักษณ์ของอาจารย์ 4.มิติภาพลักษณ์การจัดการศึกษา และ 5.มิติภาพลักษณ์การบริหารจัดการ

ด้านการบริการสังคม โดยรวมนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความคิดเห็น ในระดับมาก จากการค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นสถาบันที่ส่งเสริม สนับสนุนและให้บริการด้านบุคลากรให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ เป็นสถาบันที่ส่งเสริม สนับสนุน และให้บริการด้านวิชาการให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ และเป็นสถาบันที่มีการจัดโครงการ/กิจกรรมทางวิชาการเพื่อบริการสังคมอยู่เสมอ จึงเป็นผลทำให้มุมมองภาพลักษณ์ในทางบวกจากนักศึกษาและจากสังคมและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถาบันจากภาระงานที่บริการสังคมมาโดยตลอดถึงแม้ว่าในด้านการเป็นสถาบันที่ส่งเสริม สนับสนุนและให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่หน่วยงานอื่น ๆ จะเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดจินดา ดังก้อง (2551) พบว่า ทศนคติของประชาชนต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นสถาบันที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยภาพลักษณ์ที่เป็นที่ชนะเชิงบวกสูงที่สุด คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่อยู่เคียงข้างชาวลำปาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสิณี วรรณศรี (2549) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์ในระดับดีทุกด้านเรียงตามลำดับคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ การจัดการศึกษาและคุณภาพของนักศึกษาและบัณฑิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ศรีพูล (2556) พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับภาพลักษณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยของระดับภาพลักษณ์อยู่ในระดับดี ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่มีการจัดหลักสูตรเพื่อการผลิตบัณฑิตด้านท้องถิ่นมีการจัดหลักสูตรและกิจกรรมที่เปิดสอนหลากหลายสาขาตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและตลาดแรงงาน นอกจากนี้มีการจัดหาและคัดเลือกบุคคลจากท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาที่ทำคุณประโยชน์กับชุมชน

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบว่า ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากการค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้มีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งนักศึกษาของสถาบันมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในสังคม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ทางสถาบันจัดขึ้นเอง เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา กิจกรรมประเพณีสิบสองเป็ง และกิจกรรมที่จัดโดยหน่วยงานภายนอกเช่น ประเพณีเป็ง เป็นต้น ซึ่งประเพณีดังกล่าวเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับนานาชาติอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย (Policy) ในด้านดำเนินงาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

โดยเฉพาะ ข้อที่ 4 คือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ดำรงความเป็นชาติไทยตามวิถีประเพณี และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารได้ตรงกับนโยบายนี้เองจึงส่งผลให้นักศึกษามีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์ในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ นรินทร์ นำเจริญ (2549) ได้กล่าวถึง การสร้างภาพลักษณ์ที่องค์กร สถาบัน หน่วยงาน หรือสินค้าต่าง ๆ ต้องสร้างขึ้นมานั้นมิใช่การสร้างขึ้นมาลอย ๆ กลางอากาศและไม่มีทิศทาง แต่จะต้องเป็นไปตามกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร เมื่อองค์กรกำหนดวิสัยทัศน์แล้ว จึงกำหนดนโยบายเพื่อให้เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ จากนั้นจึงนำไปสู่การดำเนินงาน ฝ่ายประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ในการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่เพื่อสร้างภาพหรือขยายผลทางด้านการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีตามวิสัยทัศน์ที่ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงเยาว์ สุคำภา (2547) พบว่า ระดับปัจจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบันโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ พบว่าเป็นสถาบันที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวิชาการตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีความคิดเห็นในข้อนี้มากที่สุด รองลงมาเป็นเป็นสถาบันมีสร้างนักศึกษาให้มีจิตอาสา รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเป็นสถาบันที่มีนักศึกษาของสถาบันเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาของสถาบันมี ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษามีความภาคภูมิใจในชื่อเสียงของสถาบัน เป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถด้านวิชาชีพครู เป็นสถาบันที่นักศึกษานิยมเลือกเข้าศึกษาต่อ และสามารถแนะนำรุ่นน้องหรือผู้อื่นมาเรียนได้ด้วยมีความภาคภูมิใจ เป็นสถาบันที่ปรากฏข่าวตามสื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบัน และความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับในระดับท้องถิ่น

จากการค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นสถาบันที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวิชาการตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันมีสร้างนักศึกษาให้มีจิตอาสา รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเป็นสถาบันที่มีนักศึกษาของสถาบันเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับคติพจน์ของมหาวิทยาลัยเพื่อจะสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่ว่า ระเบียบ สามัคคีและบำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา ไชยเศรษฐ์ (2551) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ปัจจุบันโดยรวมทั้ง 17 ด้านของมหาวิทยาลัยพายัพ อยู่ในระดับดีส่วนภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ ต่อมหาวิทยาลัยพายัพ ด้านที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มคิดว่าดีที่สุดคือ ภาพลักษณ์ด้านความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล คงสถิตสถาพร (2549) พบว่า ส่วนใหญ่ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมของมหาวิทยาลัย/นักศึกษาและด้านการประชาสัมพันธ์มีภาพลักษณ์เชิงบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกนก วิโรจนศรีสกุล (2546) พบว่าภาพลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เด่นในด้านในการเป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง

เก่ง มีความพร้อมด้านการเรียนการสอน เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศ เป็นสถาบันที่ประชาชนยอมรับในฐานะผู้นำทางการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนาสามารถเขียนแผนภาพได้ดังนี้

ประเด็น	ปัญหา	แนวทาง
ด้านการบริหารจัดการ	สถานที่ที่คับแคบ,ที่ตั้งของมหาวิทยาลัย อยู่ไกล,เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ,สถานที่คัดแยกขยะไม่เพียงพอ เป็นต้น	ควรมีความพร้อมหลายด้าน ๆ ควรย้ายเรียน อาทิเช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ และระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น
ด้านการจัดการเรียนการสอน	อาจารย์ยังสอนไม่เข้มข้น เป็นการสอนแบบโบราณเกินไป การสอนที่ไม่ตรงกับเนื้อหาสักเท่าไร ไม่ควรสอนวิชาพระพุทธศาสนามากเกินไป	อาจารย์บางท่านสอนหลายวิชาจึงทำให้สอนไม่เต็มที่ ควรมีแผนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้น เพราะง่ายต่อการสอนและลดภาระค่าใช้จ่าย
ด้านการบริการสังคม	ขาดเงินทุนสนับสนุนเนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ขาดกลุ่มจิตอาสาด้านบริการสังคม	ควรมีการเปลี่ยนแปลงห้องน้ำให้ดูทันสมัยมากยิ่งขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนรู้จักมหาวิทยาลัยมากขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย
ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	งบประมาณมาสนับสนุนเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมยังไม่เพียงพอ	ควรจัดหางบประมาณให้เพียงพอ ควรมีวันกำหนดการรักษาศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมีชมรมที่ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม
ด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน	ประชาชนทั่วไปยังไม่รู้จัก และพระบางรูปวางตัวไม่เหมาะสม พระอยู่ใกล้ชิดสนิทกับคฤหัสถ์มากเกินไป	ควรเพิ่มในด้านกิจกรรมและการศึกษาให้มากขึ้น การปฏิบัติตัวหรือวางตัวให้เหมาะสมขึ้นเหมาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความศรัทธาและการยอมรับต่อสถาบัน ผู้บริหารควรที่จะรักษาจุดแข็งของสถาบันไว้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารควรที่จะบริหารจัดการในด้านนี้ให้รวดเร็ว ดังที่นักศึกษาได้สะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ กล่าวคือ การบริหารจัดการเรื่องห้องน้ำ ที่จอดรถและด้านสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- 2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

References

- กรกนก วิโรจนศรีสกุล. (2546). ภาพลักษณ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสายตาประชาชนเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (2551). *ภาพลักษณ์ของสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ตามทัศนะของนักศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงเยาว์ สุคำภา. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2549). *ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยพายัพ ในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัยนา สังขะเกตุ. (2551). ภาพลักษณ์ของโรงเรียนศรีวัฒนาบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีนานาชาติตามการรับรู้ของผู้ปกครอง. *การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- นิตยา ศรีพูล. (2554). *ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลาตามทัศนะของประชาชน*. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นิวัติ พิกุลศิริ. (2547). มุมมองของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับภาพลักษณ์การบริการของสายการบินภายในประเทศ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สาขาพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์. (2562). รายงานการประเมินตนเอง ระดับวิทยาเขต ปีการศึกษา 2562. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. เชียงใหม่ : งานประกันคุณภาพการศึกษา.
- พงษ์เทพ วรกิจโกคาทร. (2537). ภาพพจน์กับการประชาสัมพันธ์ในภาพพจน์นั้นสำคัญยิ่ง : การประชาสัมพันธ์กับภาพพจน์. กรุงเทพมหานคร : ฐานมีเดีย เน็ตเวิร์ค.
- ไพศาล คงสถิตสถาพร. (2549). ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในมุมมองของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาสิณี วรรณศรี. (2549). ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในทัศนะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1. ปริญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วัชรภรณ์ นองเนื่อง. (2549). ภาพลักษณ์ของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. (2554). คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์และคณะ (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุดจินดา ดังก้อง. (2551). ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในทัศนะของประชาชนในจังหวัดลำปาง. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภารัตน์ ม่วงศิริ. (2547). การศึกษาภาพลักษณ์ที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของโรงเรียนอนุบาลสังกัดสำนักบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนงศ์ลักษณ์ เคนสุโพธิ์. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของพ่อแม่ที่เป็นจริงกับภาพลักษณ์พ่อแม่ที่ลูกต้องการของวัยรุ่นในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรอุมา ไชยเศรษฐ์. (2551). ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพายัพในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต การสื่อสารศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบล ศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

The Development Of The Elderly's Quality Of Life Based On The Buddhist
Principles In Sritia Municipality. Ban Hong District. Lumphun Province

นพวรรณ วังแวว Napawan Wangwaew

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

napawanwangwaew@gmail.com

Received 2025/03/09

Revised 2025/03/23

Accepted 2025/04/04

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ยอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีเตี้ย จำนวน 350 คน เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง

3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านกายภavana เทศบาลควรดำเนินการจัดสรรทรัพยากรด้านพื้นที่และอุปกรณ์ ควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข ด้านศีลภavana เทศบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมคุณธรรม การทำประโยชน์ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุในพื้นที่ ด้านจิตตภavana เทศบาลควรวางแผนการดำเนินงานในระยะยาว ด้านปัญญาภavana เทศบาลควรมีแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกระตุ้นความคิด และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชน

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักวิถีพุทธ, ผู้สูงอายุ.

Abstract

This research aimed to 1) examine the quality of life development among the elderly. 2) investigate the relationship between Bhāvanā and the development of the quality of life of the elderly. and 3) propose approaches for enhancing the quality of life of the elderly using the Buddhist principle in Sri Tia Subdistrict Municipality. Ban Hong District. Lamphun Province. This study employed a mixed-methods research approach. The quantitative research component involved data collection through questionnaires from a sample of 324 elderly individuals residing in Sri Tia Subdistrict Municipality. The data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics. including the Pearson correlation coefficient. The qualitative research component was conducted through in-depth interviews with 10 key informants. The data collected was synthesized based on the research objectives and presented accordingly.

The research results found that:

1) The quality-of-life development of the elderly in Sri Tia Subdistrict Municipality. Ban Hong District. Lamphun Province. overall was high

2) The relationship between Bhāvanā and the development of the quality of life of the elderly in Sri Tia Subdistrict Municipality. Ban Hong District. Lamphun Province was positive. Overall. it is at a fairly high level.

3) Guidelines for developing the quality of life of the elderly using the Buddhist principle in Sri Tia Subdistrict Municipality. Ban Hong District. Lamphun Province found that in terms of Kāya-bhāvanā. the municipality should allocate resources in terms of space and equipment. along with creating cooperation with public health agencies. Sīla-bhāvanā. the municipality should have a clear policy and take concrete actions to promote morality. doing good deeds. and participating in religious activities of the elderly in the area. Citta-bhāvanā. the municipality should plan long-term operations to ensure sustainability. Paññā-bhāvanā. the municipality should have a plan to organize activities to promote diverse learning. support group activities to stimulate thinking. and participate in decision-making in the community.

Keywords: Quality of life development, Buddhist principles, Elderly people.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น และพึงให้ความช่วยเหลือเด็กผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากการสาธารณสุขที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งให้ภาครัฐได้กำหนดเตรียมการรองรับในการดูแลผู้สูงอายุ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2560 : 16) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ในการเตรียมความพร้อมให้สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ

เนื่องจากวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อม การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสุขภาพจึงควรเน้นในเรื่องของการคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ การดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว ซึ่งเป็นการให้บริการที่ครอบคลุมด้านสุขภาพ ด้านจิตวิทยาสังคม การดูแลช่วยเหลือในการดำรงชีวิต และกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นการดูแลอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม การดูแลผู้สูงอายุตั้งแต่ยังมีสุขภาพดี ไม่ป่วย ให้อัตราระยะเวลาของการมีสุขภาพดีให้ยาวนานที่สุด เพื่อให้มีการพัฒนาสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังจนกลายเป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและติดเตียง อันจะเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีการพัฒนาจากระดับพื้นฐานสู่ระดับสูงขึ้นได้โดยจะต้องมีเสาหลักที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในการพัฒนาชีวิตด้วยหลักวิถีพุทธ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา 4 คือ การพัฒนาหรือคุณค่าทางกายภาพหรือคุณภาพทางกาย ซึ่งก็คือ กายภาวนา คุณค่าชีวิตตนที่มีต่อความสงบสันติต่อสังคม หรือมีความสามารถในการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อความสงบสันติต่อส่วนรวมในสังคมเรียกว่า ศีลภาวนา การมีคุณภาพจิต คือ มีสมาธิ มีความปิติปราโมทย์ จิตมีพลัง คือ จิตภาวนา ตลอดจนพัฒนาขั้นสูง คือ ความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เข้าใจ คุณ โทษ และทางออกที่เรียกว่า ปัญญาภาวนา หรือคุณค่าทางปัญญา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2567) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นการทำให้มีความยุติธรรม ความเป็นธรรมในสังคมและการทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้ง 3 เรื่องนี้สอดคล้องกลมกลืนกัน

ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีช่องว่างของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงขึ้นทุกด้าน ระบบการศึกษาที่มุ่งการแข่งขันสูงขึ้น และสภาพแวดล้อมที่เป็นภัยต่อชีวิตและสุขภาพ และที่สำคัญคือชาวบ้านรู้สึกว่าเขาไม่ถึงบริการด้านยุติธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความยุติธรรม นำมาซึ่งความรู้สึกว่ากฎหมายไม่ใช่เรื่องใกล้ตัว แต่เป็นเรื่องทางเทคนิคที่พึ่งตัวเอง ไม่ได้ต้องพึ่งพาจากคนที่รู้เท่านั้น การพัฒนาที่ขาดการเสริมสร้างฐานรากจากล่างสู่บนและวิธีการที่พึ่งพากระบวนราชการกินส่วน ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ส่งผลให้ชาวบ้านสัมผัสกับการพัฒนาความเจริญแต่เพียงด้านวัตถุและสิ่งก่อสร้าง รวมทั้งเทคโนโลยีจากกระแสโลกาภิวัตน์ทุนนิยมที่ผูกพันกับผลประโยชน์ทางการค้า ทั้งภายในประเทศและบริษัทข้ามชาติ และการสัมผัสแบบนี้ทำให้ประเด็น

เรื่องความยุติธรรม สภาพสังคมที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีถูกมองด้วยคุณค่าที่เคลือบแฝงไปด้วยภาพลวงตา ตามไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560 : 4)

ดังนั้น จากที่มาและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักวิถีพุทธเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอดีความมีเหตุผล และความไม่ประมาทเป็นวิถี และแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง รู้จักการประมาณตน และดำรงชีวิตอยู่อย่างรู้จักคิด รู้จักอยู่ รู้จักกินอย่างพอเพียง และผู้วิจัยมีความเชื่อว่าถ้าทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนให้มีการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง สร้างตนเองให้มีความมั่นคง และมั่นคงก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน มีการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบงานวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร สำหรับวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวน 1.685 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของTaro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวนตัวอย่าง ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 350 ตัวอย่างและได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างตามที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือหรือยินดีให้ความร่วมมือ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย

กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีเตี้ย 1 คน กลุ่มนักบริหารเทศบาลตำบลศรีเตี้ย 1 คน กลุ่มนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน 3 คน กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักหลักภวนา ๔ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสังคม 4. ด้านสติปัญญา ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน มีตามหลักภวนา 4 คือ 1) กาย ภวนา 2) ศีลภวนา 3) จิตตภวนา และ 4) ปัญญาภวนา ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เชิงคุณภาพ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์

การตรวจสอบเครื่อง ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8-1.00หมายความว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และ หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ผู้สูงอายุในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.8๕๕

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลความคิดเห็นระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ (n=350)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.41	0.46	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.41	0.41	มาก
3. ด้านสังคม	4.32	0.49	มาก
4. ด้านสติปัญญา	4.09	0.40	มาก
ภาพรวม	4.31	0.34	มาก

จากตาราง พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ รองลงมาคือด้านด้านสังคม และสุดท้ายคือสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ในส่วนของหลักภavana 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือด้านศีลภavana รองลงมาคือด้านกายภavana รองลงด้านกายภavana ด้านปัญญาภavana ในส่วนของหลักภavana 4 อยู่ในระดับมากตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนา 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson. s Product Moment Correlation Coefficient) (n=350)					
ตัวแปร	1.ด้านกาย	2.ด้านศีล	3.ด้านจิตต	4.ด้านปัญญา	รวม
	ภาวนา	ภาวนา	ภาวนา	ภาวนา	
1. ด้านร่างกาย	.424**	.489**	.453**	.394**	.797**
2. ด้านจิตใจ	.384**	.423**	.404**	.265**	.732**
3. ด้านสังคม	.289**	.412**	.363**	.210**	.792**
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	.288**	.386**	.264**	.255**	.716**
รวม	.767**	.840**	.775**	.672**	.615**

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

1.ด้านร่างกาย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จะต้องจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาทิเช่น รำไม้พลอง บันจिरยาน เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและกระดูก และการเข้าถึงบริการทางการแพทย์สาธารณสุขอย่างทั่วถึง เพื่อค้นหาโรคเรื้อรังและป้องกันโรคแทรกซ้อนในตัว

2.ด้านจิตใจ พบว่า เมื่ออายุมากขึ้น ทำให้รู้สึกผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความท้าทายทางจิตใจหลายประการ การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมและการดูแลด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากอาจต้องอยู่บ้านตามลำพัง ขาดการพูดคุยและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่บุตรหลานแยกครอบครัวไปทำงานในเมือง ผู้สูงอายุบางรายอาจรู้สึกว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัวและสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกไร้คุณค่า และการขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองไม่มีบทบาทในสังคมการสนับสนุนการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกันและได้ผ่อนคลาย

4.ด้านสติปัญญา พบว่า การพัฒนาจิตใจ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้ผู้สูงอายุฝึกฝนปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้จิตใจเป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยสุขภาวะทางปัญญา

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ตามหลักภาวนา

ด้านกายภาวนา การพัฒนากาย เทศบาลควรพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยส่งเสริม การออกกำลังกาย ควบคู่ไปกับการเข้าถึงการรักษาและการดูแลสุขภาพ และสามารถดำเนินการได้โดย จัดสรรพื้นที่และอุปกรณ์ออกกำลังกายที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงประสานงาน กับสถานพยาบาลหรือหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การตรวจสุขภาพ เบื้องต้น หรือให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ณ ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุหรือสถานที่ที่ ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่าย

ด้านศีลภาวนา การอบรมศีล เทศบาลควรพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการส่งเสริม คุณธรรมและการทำประโยชน์ ควบคู่ไปกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และดำเนินการได้โดยจัด กิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม การทำบุญ การปฏิบัติธรรม ที่วัดหรือศาสนสถานในพื้นที่สนับสนุน การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน และอำนวยความสะดวก ในการเดินทางและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างจิตใจที่ดีงามและการมีส่วนร่วม ในสังคม

ด้านจิตตภาวนา การพัฒนาจิต เทศบาลควรพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการพัฒนาและ การสนับสนุนในด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการ การจัดการความเครียดและส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ ซึ่ง เทศบาลสามารถดำเนินการได้โดยจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุ จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดการความเครียด การฝึกสติ การทำสมาธิ หรือกิจกรรมผ่อนคลายอื่นๆ รวมถึงสร้างเครือข่ายการดูแลและให้คำปรึกษาทางจิตใจในชุมชน เพื่อให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา เทศบาลควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไป กับ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการพัฒนาทักษะการคิด โดยเทศบาลสามารถดำเนินการได้โดย จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ ส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่กระตุ้น ความคิดการอภิปราย การเล่นเกมฝึกสมอง หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลัง รวมถึง สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและชุมชนต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุด นิ่งและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล ศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านด้านสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธราภรณ์ ด้วง เรือง และนันทินา หาสนธิ (2563) พบว่า 1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ เทศบาลนครนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ปิยภรณ์ เลาหบุตร (2557) พบว่า โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับ ค่อนข้างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุพิจิธาน จันทโภาส (2558) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนานั้น คือการพัฒนาชีวิต ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง เป็นธรรมอยู่ในตัววิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามนั้น และพบว่า มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการดำเนินตามนโยบายของตำบลที่มีการจัดการด้วยการจัดชุดกิจกรรมต่างๆ มีความพยายามจะทำให้ครบทุกด้านเพื่อให้ได้ผลแบบองค์รวม เป็นคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์และมีคุณภาพ เช่น โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมการเข้าวัดทำบุญ กิจกรรมการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เป็นต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีวินยาภรณ์ (2564) พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางจิตใจและทางกายของผู้สูงอายุด้วยหลักภาวะ 4 ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักภาวะ 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมพบว่าระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง กล่าวคือ เทศบาลตำบลศรีเตี้ยนำหลักภาวะ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหลักภาวะ 4 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงยอมรับสมมติฐาน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล บุญรักษา (2554) พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก ภาวะ 4 ของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 31 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกายภาวะ ด้านสติภาวะ ด้านจิตตภาวะ และด้านปัญญาภาวะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิญญรัตน์ วรจินตนาลักษณ์ (2562) พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านสุขภาวะทางกาย มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สุขภาวะทางจิต มีจิตใจที่เป็นสุข สุขภาวะทางสังคมมีการอยู่ร่วมกันได้ดี สุขภาวะทางปัญญามีความสุขที่เกิดจากมีจิตใจสูงทั้ง 4 ด้าน เป็นเชิงบวก นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในระดับที่ดีมากในการดูแลสุขภาพตามยุคไทยแลนด์ 4.0 2) ผลการศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะ 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาพรวม นิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวะ 4

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านกายภาวะ เทศบาลควรดำเนินการจัดสรรทรัพยากรด้านพื้นที่และอุปกรณ์ ควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข ด้านสติภาวะ เทศบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมคุณธรรม การทำประโยชน์ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุในพื้นที่ ด้านจิตตภาวะ เทศบาลควรวางแผนการดำเนินงานในระยะยาว ด้านปัญญาภาวะ เทศบาลควรมีแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกระตุ้นความคิด และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวุฒิชัย กุศลจิตโต (2559) พบว่า 1.แนวทางการวางแผนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามทฤษฎีความต้องการ ของมาสโลว์ ดังนี้ 1) ความต้องการด้าน

ร่างกาย มีการจัดทำแผนงานโครงการรองรับเกี่ยวกับการดูแล สุขภาพและโครงการประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ ในการได้รับการบริการขั้นพื้นฐานในเบื้องต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณภัตสุรางค์ วงศ์สุภาภรณ์ (2558) พบว่า 1) การศึกษาเอกสารการพัฒนาบุคลากรตามหลักทฤษฎี 4 ได้แก่ กายทฤษฎี หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ศิลทฤษฎี หมายถึง การเจริญศีล การพัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล จิตทฤษฎี หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ และปัญญาทฤษฎี หมายถึง การเจริญปัญญา การฝึกอบรมปัญญา 2) สภาพและปัญหาในการพัฒนา บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ มีปัญหา ในด้านกาย ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และขาดความเอื้ออาทรต่อกันเป็นต้น ด้านสังคม ไม่สนใจต่อสิ่งรอบข้าง ไม่มีความอดทน และด้านปัญญา ไม่รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลก ตามสภาวะความเป็นจริง 3) ข้าราชการของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ที่ได้ประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ในการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

1. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ดังที่แสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

ที่มา : นววรรณ วิ่งแว. 2568.

จากภาพสามารถอธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัด ประกอบด้วยหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา รายละเอียดดังนี้

ด้านร่างกาย การพัฒนาทางด้านร่างกาย การดูแลสุขภาพของครอบครัว ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมกับสภาพร่างกายของแต่ละบุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญของสุขภาพที่ดี การปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้สูงอายุแต่ละคนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่น่าสนใจ เพราะการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนรอบข้างจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

ด้านจิตใจ การดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุควรให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนจิตใจ ฝึกสมาธิเป็นประจำเพื่อจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถจัดการกับความเครียดและความวิตกกังวลได้ดีขึ้น รวมถึงช่วยให้จิตใจสงบและมีความสุข และการดูแลจากคนรอบข้างให้ความรัก ความอบอุ่น และการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและมีความสุข

ด้านสังคม การมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีการเปิดโอกาสพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เล่าปัญหาของแต่ละคนให้ได้รับรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงการรวมกลุ่มสนทนาการ หรือชมรมต่างๆ จะทำให้ไม่รู้สึกเหงา และยังช่วยให้ผู้สูงอายุได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสติปัญญา การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่างๆ และการจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้ผู้สูงอายุฝึกฝนปัญญาให้รู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้จิตใจเป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยสุขภาพทางปัญญา

2. องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ดังต่อไปนี้

H- Health คือ สุขภาพ การดูแลสุขภาพโดยรวม ส่งเสริมและดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและเป็นอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยมุ่งเน้นไปที่การป้องกันโรคต่างๆ การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง และการส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

E- Economy คือ เศรษฐกิจ การสร้างสรรค์สภาวะแวดล้อมและโอกาสทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิตได้อย่างเพียงพอ การมีรายได้ที่เพียงพอช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพ ซื้ออาหาร และจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้อย่างสบายใจ ไม่ต้องกังวลเรื่องการขาดแคลน และทำให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป และการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การท่องเที่ยว หรือการเข้าร่วมกิจกรรมสังคม และตนเองอยู่ในกรอบศีลธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น

S- Society คือ สังคม การสร้างโอกาสต่างๆ ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสุข ความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่า การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสุขภาพจิตใจที่ดี ช่วยลดความรู้สึกเหงาโดดเดี่ยว และภาวะซึมเศร้า และเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการมีบทบาทและมีคุณค่าต่อสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ยังช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ พบปะผู้คนหลากหลาย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

W- Wisdom คือ สติปัญญา ปัญญา ความเฉลียวฉลาด การคิด วิเคราะห์ การเพิ่มทักษะความรู้ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ หัดสังเกตและติดตามความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ความรู้เท่าทันโลก ทันสถานการณ์ สามารถป้องกันตนเองในวัยสูงอายุได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน” ” พบว่า ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ รองลงมาคือด้านสังคม และสุดท้ายคือด้านสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ตามหลักทฤษฎี 4 พบว่า ระดับระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านศีลทฤษฎี ด้านกายทฤษฎี รองลงมาด้านกายทฤษฎี ด้านปัญญาทฤษฎี และความสัมพันธ์ระหว่างหลักทฤษฎี 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาลควรประสานความร่วมมือกับวัด โรงเรียน โรงพยาบาล และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมและบริการที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม

2) เทศบาลควรสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักวิถีพุทธ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

3) เทศบาลตำบลศรีเตี้ย ควรมีแผนพัฒนาระยะยาวในการส่งเสริมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการรองรับสังคมผู้สูงอายุ และสถานการณ์การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

4) เทศบาลตำบลศรีเตี้ย ควรออกแบบกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้สูงอายุ และบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรส่งเสริมการปฏิบัติธรรมจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติธรรม อาทิเช่น การทำสมาธิ การสวดมนต์ การฟังธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีจิตใจสงบและผ่อนคลาย
- 2) ส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมการออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การตรวจสุขภาพประจำปี และการดูแลสุขภาพจิต
- 3) ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการ การเยี่ยมเยียน ผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว และการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม
- 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ การพัฒนาทักษะ อาชีพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอแนะนำการ ดำเนินการวิจัยในลักษณะดังนี้

- 1) ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การจัด สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมด้านการศึกษา การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่ง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุ
- 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการ ประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธ หรือพื้นที่ที่ไม่มีการประยุกต์ใช้ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างและผลกระทบ ของการประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น
- 3) ควรมีการติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินผลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้หลักวิถีพุทธในระยะยาว และเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมและโครงการให้ เหมาะสมยิ่งขึ้น

References

- กระทรวงสาธารณสุข. รายงานการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://apps.hpc.go.th/dU/web/upFile/2020/08-5014-20200808_233904/65f65e687a364d6fdd_5bca2a68210b93.pdf [24 เมษายน 2564].
- ณัฏฐารักษ์ วงศ์สุภาภรณ์. (2558). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาบุคลากรของ สำนักรงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

ปิยภรณ์ เลหาบุตร. (2557). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน หมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. *งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระครูสุพินิจานันโทภาส. (2558). ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุตามแนว พระพุทธศาสนาในเขตตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเภา จังหวัดตาก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวุฒิชัย กุศลจิตโต (ใจวงศ์). (2559). แนวทางการวางแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลัก ภาวนา 4 ของเทศบาลตำบลสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีวินยาภรณ์. มงคล สารินทร์. (2564). การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลัก ภาวนา 4 ในกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(1). 15-17.

ภัทราภรณ์ ด้วงเรือง และนันทินา หาสนธิ์. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลนคร นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*. 6(1). 122-134.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 ราชกิจจานุเบกษา 134.

ริญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์. (2562) ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา การสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570)*.

อนุกุล บุญรักษา. (2554). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ของกองบัญชาการมณฑล ทหารบกที่ 31. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่ 6 มิติคุณภาพ ชีวิตในเขตจังหวัดเชียงราย

The Development of a Curriculum Model for the Elderly Schools using Trisikkhā
towards Six Dimensions of quality of life in Chiang Rai Province

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

มนตรี วิชัยวงศ์ Montree Wichaiwong

พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ Phrakhrū Piyawanpipatphipat

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์ Phrakhrū Suntornmahachetiyānuruk

ชวิน คำบุญเรือง Chawin Kamboonruang

เสาร์แก้ว ปวงศรี Saokaew Puongsai

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

chapak120101@gmail.com

Received 2025/02/19

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/04/29

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้รูปแบบวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ สภาพทั่วไปการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย 2) การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) ทดลองและประเมิน 4) สร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น พระสงฆ์ คณะกรรมการบริหาร ครูผู้สอนในโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย จำนวน 84 รูป/คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่า มีการบริหารจัดการตามระบบโรงเรียนผู้สูงอายุต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้ และต้องมีคุณภาพชีวิต 6 มิติ คือ สุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และสวัสดิการ แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสาที่ขาดวิธีการติดตามประเมินผล

2) การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ มีวิเคราะห์ข้อมูล การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา

3) เพื่อทดลองและประเมิน การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า มีผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23

4) การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมในหลักสูตรกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ การร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล การสรุปรายงานผล และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบหลักสูตร, โรงเรียนผู้สูงอายุ, หลักไตรสิกขา, คุณภาพชีวิต.

Abstract

This study was the research and development model with the following objectives: 1) to examine and analyze the general conditions of learning management in the elderly schools in Chiang Rai Province, 2) to develop the curriculum model for the elderly schools, 3) to experiment and evaluations of the development model, and (4) to create the manual of using the curriculum model for the elderly schools. The target groups consisted of local administrators, monks, school board members, and teachers from the elderly schools in Chiang Rai Province, totaling 84 participants, along with 9 participants for the focus group discussions. The research instruments included observation forms, interview forms, evaluation forms and content analysis.

The findings indicated that:

1) The general conditions of learning management in the elderly schools in Chiang Rai Province found that the management of the elderly school system must know, should know, would like to know and must have the six dimensions of quality of life, including the health, the physicality, the emotions, the mentality the social, the culture, the education, the economy, the traditional occupation, the environment, the technology, and the welfare. However, the most of them still lacked volunteer teachers who lacked the methods for monitoring and evaluating.

2) The development of the curriculum model for elderly schools using Trisikkhā to the six dimensions of quality of life in Chiang Rai Province found that the elderly school curriculum by data analysis, participatory management, and the developing potential for the elderly based on Trisikkhā, including Dāna, Sīla, and Bhāvanā.

3) To test and evaluate the development of a curriculum model for the elderly schools using Trisikkhā to the six dimensions of quality of life in Chiang Rai Province overall found that overall, the satisfaction assessment result was at a very high level, average of 4.23.

4) The manual creation of using the curriculum model for the elderly school using Trisikkhā to the six dimensions of quality of life in Chiang Rai Province found that the participatory management in the curriculum and the developing potential for the elderly included the curriculum drafting, the pre-use inspection, the curriculum implementation, the evaluation, the result reporting, and the curriculum improvement and development.

Keywords: Development of Curriculum Model, Elderly School, Trisikkhā, Quality of Life.

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเหตุการณ์นี้ประเด็นที่น่าสนใจคือความยืนยาวของชีวิตที่เพิ่มขึ้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพที่ดีหรือไม่ ซึ่งการตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ "การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ" เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นต้นมา ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2553) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่นการให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงวงการแพทย์ ช่วยให้ประชาชนมีอายุขัยยืนยาวมากขึ้น ทำให้ลดอัตราการตายของประชาชน ส่งผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไป โดยเฉพาะประชากรผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้นจาก 7.27 ล้านคนในปี พ.ศ.2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.5 ในปีพ.ศ.2553 คิดเป็นประมาณ 7.53 ล้านคนของประชากรทั้งประเทศและคาดว่าประมาณ พ.ศ.2563จะเพิ่มเป็น 2 เท่าหรือประมาณ 11.88 ล้านคน (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ,2548)

อาศัยอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตามภารกิจราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ข้อ 6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม และข้อ7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้

พิจารณาจากภารกิจหน้าที่ดังกล่าวเทศบาลตำบลถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และครอบครัวของประชาชนในชุมชนประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) กลยุทธ์ย่อยที่ 1.5 พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลเมืองมีคุณค่าของสังคม โดย 1) พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลังของสังคมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญา ที่สั่งสมมาตลอดช่วงชีวิตสู่คนรุ่นหลัง เพื่อให้เกิดการสืบสานและต่อยอดการพัฒนาสังคมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับคนต่างวัย และส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามศักยภาพ รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ที่ทันสมัย และหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาความรู้ สมรรถนะทางดิจิทัล ทักษะทางธุรกิจ และการใช้ชีวิต ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม 2) พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุแก่คนวัยอื่น ๆ รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

หลักธรรมที่สามารถรองรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุได้ดี ได้แก่ หลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล คือ การสำรวมกาย วาจา ใจ ให้พอดี ทำดี และประพฤติดีอยู่เสมอจะสามารถพัฒนาให้ทำความดีได้โดยง่าย 2) สมาธิ คือ การควบคุมจิตใจของตนเองให้สงบไม่ฟุ้งซ่าน ตั้งใจแน่วแน่มั่นคงกับสิ่งที่ตนปฏิบัติ 3) ปัญญา คือ การรู้แจ้งถึงสภาพที่เป็นจริงตามธรรมชาติของสิ่งของต่างๆ ปัญญาเกิดจากการฝึกใช้ความคิดพิจารณา ไตรตรองด้วยจิตที่สุจริตผสมผสานกับความรู้ในสิ่งนั้น พระพุทธศาสนาถือว่า บรรดามนุษย์ทั้งหลายเป็น ผู้ประเสริฐสุดผ่านการฝึกฝนดีแล้ว ดังพุทธพจน์ว่า “ผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด” (ขุ.ธ. 25/321/133) นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสำหรับคฤหัสถ์จะเน้น ทาน ศีล ภาวนา แต่สำหรับพระสงฆ์จะเน้นด้านศีล สมาธิ ปัญญา(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 46-61)

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม โรงเรียนผู้สูงอายุใน จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 28 -30 พฤษภาคม 2566 พบว่า ยังมี เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งกำลังจะดำเนินการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ มีจุดอ่อนคือบุคลากรยังขาดประสบการณ์ในการบริหารดำเนินการบริหารจัดการ ยังขาดการจัดทำหลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและแนวทางการวัดผลประเมินผลกิจกรรมตามหลักสูตรที่ชัดเจน ซึ่งเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีเป้าหมายจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจผู้สูงอายุ ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม และให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์สภาพจริง(Swot Analysis) ของผู้เกี่ยวข้อง เห็นว่าหน่วยงานเทศบาล /องค์การบริหารส่วนตำบล ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ส่วนมากดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุโดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนผู้สูงอายุ แต่ความเป็นจริงยังไม่ได้ดำเนินการตามโครงสร้างของคำว่าโรงเรียน ซึ่งต้องประกอบไปด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ มี

โครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งยังไม่มีหลักสูตร การวัดผลประเมินผลหลักสูตรที่ชัดเจน เป็นเพียงแต่การจัดกิจกรรม โครงการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุในภาพรวมเท่านั้น

จากการศึกษาข้อมูลต่างๆในเบื้องต้นและดังที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับบริบทด้านการจัดการกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่มี ความชัดเจนในด้านหลักสูตร ด้านการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งเป็นผลทำให้การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้สูงอายุไม่ครอบคลุมถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ประกอบกับ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวควรมีการการพัฒนาแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย มาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สูงขึ้นและเพื่อเป็นการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สภาพทั่วไปการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อการพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย
- 3) เพื่อทดลองและประเมิน การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย
- 4) เพื่อสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงรายเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระสงฆ์ คณะกรรมการบริหาร ครูผู้ปฏิบัติงานการสอน อยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย จำนวน 7 โรงเรียน จากโรงเรียนที่ยังไม่มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่เป็นระบบชัดเจน ได้แก่ (1) กลุ่มครูผู้ปฏิบัติงานการสอน และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 14คน (2) ผู้เรียน โรงเรียนละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน รวมกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก 84 รูป/คน 2) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน ได้แก่ กลุ่มผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาผู้สูงอายุ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร กลุ่มผู้บริหาร

โรงเรียนหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้ รวม 9 คน ซึ่งมีคุณสมบัติในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย เช่นหลักสูตร โครงการ กิจกรรม วิธีการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร และเอกสารการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา เป็นต้น โดยการสังเกต สัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบในการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมีผลสัมฤทธิ์สูง ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานการจัดการเรียนการสอน จำนวน 1 คน ได้แก่โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนในจังหวัดเชียงราย และโรงเรียนจังหวัดแพร่ โดยการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและหาแนวทางพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อ ออกแบบ การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร ในขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบและหาแนวทางพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการ สนทนากลุ่ม (Focus Group Research) เพื่อ ออกแบบ การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่รับผิดชอบและเข้าใจดีในด้าน การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีขั้นตอนได้แก่ 1.การดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 2.เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล 4.การวิเคราะห์ข้อมูล และ5.การกำหนด แนวทางการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงรายไปใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1.นำแนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์ในระยะที่ 2 ไป จัดอบรมผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร ก่อนการใช้แนวทาง 2.นำแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยมีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้คือ-จัดทำเอกสารลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร-ดำเนินการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตร และ3.นำรูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงรายการประเมินผลการใช้ โดยนำเครื่องมือประเมินความพึงพอใจ ไปประเมินผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการ และผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาปรับปรุงผลการประเมินการใช้หลักสูตรและสร้างคู่มือการใช้ และทำการเผยแพร่ต่อไป

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้คือ

- 1) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่ผู้ดำเนินการสนทนา(Moderator) จำนวน 1 ท่านคือผู้วิจัยเอง ผู้จัดบันทึกการสนทนา (Note – Taker) จำนวน 2 ท่านและผู้บริการทั่วไปจำนวน 1 ท่านรวม 4 ท่าน
- 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม เรื่องทางการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาหลักสูตร เป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้างแนวคำถาม ขั้นตอนที่ 2 สร้างคู่มือการสนทนากลุ่ม ตามโครงสร้างแนวคำถามที่กำหนดไว้ซึ่งประกอบด้วยคำถามหลัก และคำถามขยายที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของกลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 นำคู่มือการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของข้อคำถามก่อนหลังในคำถามหลักรวมถึงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของคำถามขยาย และขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการสนทนากลุ่มตามข้อเสนอแนะจนสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารบันทึกการสนทนาของผู้จัดบันทึก

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สภาพทั่วไปการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย ในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน มีแผนพัฒนาของวัดในพื้นที่ และขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบ มีโครงการพัฒนาผู้สูงอายุ มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงาน มีการคัดเลือกผู้เรียนจากตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งโรงเรียนเป็นรูปแบบโครงการ ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกันโดย มีรูปแบบหนึ่งของการรวมกลุ่มจัดกิจกรรม เสริมสร้างการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในสังคม พัฒนาทักษะในเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้ และต้องสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสาที่เพียงพอ ประกอบกับอยู่ระหว่างการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจน และยังขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียน

ผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่าหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง(SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตามหลักไตรสิกขาซึ่งมี 3 องค์ประกอบได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา สอดคล้องกับองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วยมิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ และหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นสูง มีการร่างหลักสูตรมีการตรวจสอบก่อนนำหลักสูตรไปใช้ มีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ยังขาดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร อย่างมีส่วนร่วม และสรุปรายงานผลการใช้หลักสูตรด้วยการถอดบทเรียน เพื่อการนำผลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ทดลองและประเมิน การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การดำเนินงานทดลองใช้และประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ ให้ครบทุกด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตามหลักไตรสิกขาได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ควรสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ มีการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบร่วมกัน ส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ขาดขั้นตอนการร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อน การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนประเมินผลการใช้ ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการสรุปรายงานผล หลังการนำหลักสูตรไปดำเนินการทดลองปฏิบัติการใช้ ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้หลักสูตรไตรสิกขา โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนมีผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า คู่มือการใช้ รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิดหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปขั้นตอน หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง(SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ขั้นตอนการร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนประเมินผลการใช้ ขั้นตอนการสรุปรายงานผล ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สภาพทั่วไปการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย ในด้านโครงสร้างการดำเนินงาน มีแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบ มีโครงการพัฒนาผู้สูงอายุ มีประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงาน มีการคัดเลือกผู้เรียนจากตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน มีการแต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำแผนการดำเนินงาน การจัดตั้งโรงเรียนเป็นรูปแบบโครงการ มีการติดตามผลการดำเนินงานภาพรวมของโครงการ ด้านกิจกรรมส่วนใหญ่จะสอดคล้องกันโดย มีรูปแบบหนึ่งของการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในสังคม พัฒนาทักษะในเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้ และต้องสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ แต่ส่วนใหญ่ยังขาดครูจิตอาสาที่เพียงพอ ประกอบกับอยู่ระหว่างการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจน และยังขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามหลักสูตรด้วยเครื่องมือที่ชัดเจน ที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเห็นว่าผู้สูงอายุมีความสำคัญต้องได้รับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2558) ระบุว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีการปฏิบัติตามภารกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะ งานสวัสดิการสังคม การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความรู้ที่ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกรู้ว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวอยู่ในสังคม ทำให้มองเห็นคุณค่าในตัวเอง ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จากสังคม สอดคล้องกับบังอร ธรรมศิริ (2549 : 47-48) กล่าวว่าความต้องการและการตอบสนองของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง ดังนั้นควรที่จะทำความเข้าใจพื้นฐานชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแล คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย 2) ความต้องการทางด้าน 3) ความต้องการทางด้านสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิพรรณ ประจวบเหมาะ (2553) กล่าวว่าปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากระบบสาธารณสุขได้รับการพัฒนามากขึ้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ "การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ" เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้

หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่าหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ครอบคลุม การศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง(SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพความต้องการของ ผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตาม หลักไตรสิกขาซึ่งมี 3 องค์ประกอบได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา สอดคล้องกับองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วยมิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ และ หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นสูง มีการร่างหลักสูตรมีการตรวจสอบก่อนนำหลักสูตรไปใช้ มีภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ยังขาดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร อย่างมีส่วนร่วม และสรุปรายงานผลการใช้ หลักสูตรด้วยการถอดบทเรียน เพื่อการนำผลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป สอดคล้องกับ Conway, Maree. (2009, pp.3-12) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์สภาพจริงว่า เป็นการจำแนก ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์กร เพื่อที่จะคิดวิเคราะห์กลยุทธ์ในการดำเนินงานขององค์กรในอนาคตให้ สอดคล้องกับ สภาพที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหลักการวิเคราะห์สภาพจริงต้องถือเป็นข้อตกลงที่สำคัญของ องค์กรในการวิเคราะห์สภาพจริงและที่สำคัญผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพจริง ผู้เกี่ยวข้องกับองค์กรต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีกับสภาพจริงหรือสภาพแวดล้อมที่จะต้องทำการ วิเคราะห์เช่น ต้องมีความเข้าใจในสภาพของสังคม เศรษฐกิจการเมือง เทคโนโลยี ฯลฯ สอดคล้องกับกนต์ ภาณ หนูทองแก้ว (2556) พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลาในการไปวัดทำบุญ รองลงมา ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลาในศึกษาธรรมะโดยเฉพาะเรื่องศีลภาวนา ส่วนแนวทางส่งเสริมพบว่า ข้อที่มีความถี่ สูงสุดได้แก่ ประชาชนควรวางเวลาในการไปวัดทำบุญ รองลงมาคือ ควรมีเวลาในศึกษาธรรมะโดยเฉพาะ เรื่องศีลภาวนาและสอดคล้องกับพระแสวงชัย ธมมกาโม (2561) พบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงการคิด การประพฤติ และการรับรู้ให้มีสภาพชีวิตที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ในด ด้านอวัตรวิสัยและวัตถุวิสัย 2) บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ คือ (1) การพัฒนาด้วย การแบ่งปัน ประกอบด้วย การบริจาคทาน การแบ่งปันความดี และการยินดีและเห็นชอบในความดีที่ผู้อื่น กระทำ (2) การพัฒนาด้วยการมีศีล ประกอบด้วย การรักษาศีล การมีความอ่อนน้อม และการรู้จัก ช่วยเหลือชวนช่วย ที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบอาจเป็นเพราะการพัฒนาแบบหลักสูตรโรงเรียน ผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญกับการศึกษาและ วิเคราะห์สภาพจริง(SWOT Analysis) จากข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของ ผู้สูงอายุซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในบริบท วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ รวมทั้งการสร้าง ศักยภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมี หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ประกอบกับเป้าหมายของ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ คือการส่งเสริมและพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้าน สังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลัก ไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงรายที่มีการกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องการพัฒนา

ศักยภาพผู้สูงอายุ ให้ครบทุกด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตามหลักไตรสิกขาได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ควรสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การทดลองและประเมิน การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การดำเนินงานทดลองใช้และประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ ให้ครบทุกด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตามหลักไตรสิกขาได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ควรสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ มีการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบร่วมกัน ส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ขาดขั้นตอนการร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนประเมินผลการใช้ ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการสรุปรายงานผล หลังการนำหลักสูตรไปดำเนินการทดลองปฏิบัติการใช้ ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้หลักสูตรไตรสิกขา โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนมีผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23 สอดคล้องกับกรมกิจการผู้สูงอายุ (2559 : 2-3) โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็นโดยวิทยาการจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์บริการทางสังคม แบบมีส่วนร่วม (ศาลาสว่างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของ โรงเรียนผู้สูงอายุจะกำหนด ตารางกิจกรรมไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปี หรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม กรอบหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (โรงเรียนผู้สูงอายุ) ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชาคือ 1) วิชาชีวิต (50 %) หมายถึง ความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ในการ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) วิชาชีพ (30 %) หมายถึงแนวทางการส่งเสริมความรู้ทักษะด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ 3) วิชาการ (20 %) หมายถึง การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุจำนวนชั่วโมงที่เรียนตลอดหลักสูตร ระยะเวลาเรียน 3 เดือน เรียนสัปดาห์ละ 1 วัน ๆ ละ 4 ชั่วโมง เรียนไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง แบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การประเมินผล ใช้แบบทดสอบ คู่มืองาน วัดความพึงพอใจของผู้เรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 สอดคล้องกับมงคลกิตติ์ ไวหารเสาวภาคย์ (25663) พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตร มีประสิทธิภาพโดยรวม $E1/E2 = 81.35/80.25$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ มี

ประสิทธิภาพ และผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ครูผู้สอน/วิทยากร สิ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรม และกิจกรรมตลอดหลักสูตรได้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนสูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จิรประภา ศิริสูงเนิน (2563) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}=0.001$) โดยภายหลังการพัฒนาแบบผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแล สุขภาพ และ เครือข่ายมีสมรรถนะมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาแบบ โดยรูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างรูปแบบการดูแล 2) การพัฒนาสมรรถนะการดูแลผู้สูงอายุของเครือข่าย 3) กระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและ 4) การติดตามและประเมินผลที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบอาจเป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงรายเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็น เรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจ และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น และมีการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องจนมีผลประเมินอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การสร้างคู่มือการใช้รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า คู่มือการใช้ รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนาแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิดหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปขั้นตอน หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุ สร้างศักยภาพการดำเนินงานมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ขั้นตอนการร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนประเมินผลการใช้ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการสรุปรายงานผล หลังการนำหลักสูตรไปดำเนินการปฏิบัติใช้สอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2546 : 11) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรว่า องค์ประกอบของหลักสูตรซึ่งเป็นพื้นฐานมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดประสงค์ 2) สารความรู้ประสบการณ์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) การประเมินผล สอดคล้องกับ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) ได้จัดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล และสอดคล้องกับมิ่งขวัญ คงเจริญ (2564) พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก่อตั้งขึ้นโดยหน่วยงานในพื้นที่และมีการดูแลในรูปแบบที่แตกต่างกัน สภาพลักษณะของโรงเรียนมีการปรับพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้งานและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน มีผู้นำ/ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์ และมีหน่วยงานสนับสนุนบุคลากรมาเป็นวิทยากร

ให้กับโรงเรียน องค์ประกอบของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ พบว่า มีองค์ประกอบดังนี้ (1) มีความเข้มแข็งของกลุ่ม แกนนำ สมาชิก (2)มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (3) มีเป้าหมายร่วมกัน (4) มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย (5) มีกองทุนงบประมาณ (6) มีการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการตนเอง (7) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (8) มีความเกื้อกูลสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (9) มีคุณค่าได้รับการยกย่อง มีส่วนร่วมทำประโยชน์ต่อชุมชน และ (10)มีการถ่ายทอดประสบการณ์ สืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับรูปแบบของโรงเรียนมี 3 รูปแบบ (1) ชุมชนจัดการตนเอง (2) ฟังพาหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และ (3) แบบบูรณาการ แนวทางการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทย มีความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนา 4 ด้าน คือ (1) การพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียน (2) การพัฒนาโรงเรียนในฐานะของการเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ (3) การเผยแพร่องค์ความรู้ของสมาชิกในโรงเรียน และ (4) การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียนและคนในสังคม

องค์ความรู้

จากผลการประเมินผลเพื่อการพัฒนาารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่า การสังเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า การหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติ ในเขตจังหวัดเชียงราย พบว่าหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุควรมีการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตามหลักไตรสิกขาได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ควรสอดคล้องกับ 6 มิติคุณภาพชีวิต คือด้านสุขภาพกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ อาชีพภูมิปัญญา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านสวัสดิการ และหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นสูง มีการร่างหลักสูตรมีการตรวจสอบก่อนนำหลักสูตรไปใช้ มีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ยังขาดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร อย่างมีส่วนร่วม และสรุปรายงานผลการใช้หลักสูตรด้วยการถอดบทเรียน เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบหลักสูตรโรงเรียน ผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย

ที่มา : คณะผู้วิจัย, 2567

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาสู่คุณภาพชีวิต 6 มิติในเขตจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนา รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุป ขั้นตอน หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขาประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์สภาพจริง (SWOT Analysis) ข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆเกี่ยวกับสภาพความต้องการของผู้สูงอายุ สร้างศักยภาพ การดำเนินงานมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุ ขั้นตอนการร่างหลักสูตร การตรวจสอบก่อนใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนประเมินผลการ ใช้ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการสรุปรายงานผล หลังการนำหลักสูตรไป ดำเนินการปฏิบัติใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน ที่ชัดเจนโดยการวิเคราะห์สภาพจริงจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มากกว่าการประชุมขอความคิดเห็น จากการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง นอกจากการจัดกิจกรรมให้แก่ ผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเท่านั้น ควรมีหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ติดบ้าน ติดเตียง หรืออาจเป็นกิจกรรมหลักสูตรระยะสั้น เป็นต้น

3) การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการจัดกิจกรรมควรมีการปรับปรุงหลักสูตร และ กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบที่ชัดเจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรการกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4) ควรมีการประสานหน่วยงาน องค์กร บุคคล ที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้านการส่งเสริม พัฒนาผู้สูงอายุ เพื่อสร้างเป็นภาคี เครือข่ายให้มากขึ้นเช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด(พมจ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน(กศน.) โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข สถานีตำรวจภูธร สถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มูลนิธิ หน่วยงานเอกชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุควรปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2) ควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุเรื่องการจัดกิจกรรมและภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เป็นต้นมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ในปัจจุบัน

3) ควรส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ ผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานเครือข่ายให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานโดยยึดแนวทางการพัฒนาตามกลุ่มเครือข่ายที่มีคุณภาพเพื่อให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัด เชียงราย

2) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุในกลุ่มเครือข่ายตามความต้องการของ แต่ละท้องถิ่นตามบริบทของตนเอง ในโรงเรียนผู้สูงอายุเขตจังหวัด เชียงราย

References

- กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). *สรุปข้อมูล อปท.* กรุงเทพมหานคร : ส่วนวิจัยและพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้างสำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ.

- กันตณ หนูทองแก้ว. (2556) . การนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการใช้ชีวิตของประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2556. *Walailak Abode of Culture Journal*. : 155-167.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2564). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*. 22 (1) (มกราคม – มิถุนายน), 135-149.
- จิรประภา ศิริสูงเนิน. (2563). การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพ*. 12 (1). (มกราคม – เมษายน), 84-92.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บังอร ธรรมศิริ. (2549). ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ. *วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ*. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวางชัย ธมมาโม .(2561).การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยบุญกิริยาวัตถุ. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*. 14(1), (January-June), 192-205.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มงคลกิตติ์ ไวหารเสาวภาคย์. (2563). โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบ รูปแบบ การพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ. *Journal of MCU Ubon Review*. 5 (2) (May-August), 435 - 452.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2553). "ภาพรวมผู้สูงอายุไทย" ในการทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2545-2550. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช . 2542. *การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี.
- สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. (2548). *การดูแลรักษาโรคผู้สูงอายุ*. นนทบุรี: กรมการแพทย์.
- Conway, Maree. (2009). *Environmental Scanning: What is It, How to Do It*. Hotham Hill : Thinking Future.

**การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน**
**Development of the Potential to Operate According to the Principles of the
Village Headman in Umong Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province**

ทิพวรรณ พุทธปวน Thippawan Pudthapuan

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

khurseng05@gmail.com

Received 2025/02/19

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/04/29

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับศักยภาพการปฏิบัติงาน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน และ3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน การวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 386 คน ใช้แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.897 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ จำนวน 12 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 386 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดย ด้านทักษะ อันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านพฤตินิสัยที่พึงประสงค์ และอันดับสามคือ ด้านความรู้

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง

3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่าควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริม ปัญญาพล ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา, เสริมสร้าง วิริยพล โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ

สร้างแรงจูงใจผ่านระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติ, พัฒนา อนุรักษ์พละ ผ่านการจัดทำมาตรฐานจริยธรรม และกลไกตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงาน, และส่งเสริม สังคหพละ โดยการจัดโครงการบริการชุมชน และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม พร้อมทั้งจัดตั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การปฏิบัติงาน, หลักพละธรรม, กำนันผู้ใหญ่บ้าน.

Abstract

This article aims to 1) study the level of operational potential, 2) the relationship between the principles of Baladharma and the development of operational potential, and 3) to propose guidelines for developing the operational potential of village headmen in Umong Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province. The research used a mixed-method approach. For the quantitative research, the population included 386 people aged 18 and over in Umong Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province. A questionnaire with a reliability score of 0.897 was used. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. For the qualitative research, interviews were conducted with 12 individuals/images. The sample group used in the research consisted of 386 people. Data analysis was conducted using content analysis techniques based on the context.

The research found that:

1) The level of operational potential of the village headmen, overall, was at a high level. When considered by aspect, all aspects were at a high level, with skills ranking first, followed by desirable behaviors, and knowledge ranking third.

2) The relationship between the principles of Baladharma and the development of operational potential of the village headmen showed a statistically significant positive correlation at the 0.01 level, with a relatively high level of correlation.

3) The guidelines for developing the operational potential based on the principles of Paladhamma for subdistrict chiefs and village headmen found that there should be training programs promoting paññā-bala (strength of wisdom) through modern learning activities to develop analytical thinking and problem-solving skills; enhancing vīriya-bala (strength of effort) by organizing experience-sharing forums and motivating through honor and recognition systems; developing anavajja-bala (strength of blamelessness) through establishing ethical standards and mechanisms to ensure transparency in operations; and promoting saṅgahabala (strength of social cohesion) by organizing community service

projects and public benefit activities that encourage public participation, along with establishing community leader networks.

Keywords : Performance Development, Performance, Principles of Baladharma, Village Headmen.

บทนำ

กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญของกระทรวงมหาดไทยในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านหรือตำบลนั้น ๆ รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย รวมทั้งยังเป็นผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วนหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายพิเศษจากทางราชการ จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเพราะเป็นตัวแทนของภาครัฐที่เชื่อมต่อระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้เป็นอย่างดี (ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา, 2566) ในยุค Digital Disruption เป็นยุคที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในสังคม การทำงาน การศึกษา การทำธุรกิจ ซึ่งหากปรับตัวไม่ได้ บุคคลเหล่านี้คือผู้ที่ถูก Disrupt และบุคคลที่ปรับตัวได้ คือผู้ Disrupt และยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สามารถอยู่รอดบนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้จึงจำเป็นต้องปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเอง (ณัฐชญาณ์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ, 2558)

จากรายงานการพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ปี 2564 ระบุถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งมีการย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติ ทำให้มีคินวนางาน เกิดความยากจน และความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้น รวมถึงการเผชิญกับภาวะสังคมสูงอายุ (Aging society) ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เน้นการแก้ไขปัญหาภายในประเทศของตนเองมากกว่า ส่งผลให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์หมุนย้อนกลับ (Reverse globalization) (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ, 2566)

บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจงานต่างๆของตำบล หมู่บ้านให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถขับเคลื่อนงานภารกิจหน้าที่ดังกล่าวบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้มากน้อยเพียงใด ได้แก่ การที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้องชัดเจน โดยมีเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีคุณภาพดังกล่าว ได้แก่ การฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ (Formal Training) ดังนั้น เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้เรียนรู้เข้าใจถึงเทคนิคหลักการบริหารงานสมัยใหม่ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุค Digital Disruption ซึ่งเป็นยุคที่นวัตกรรมและเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ประกอบกับ

ขณะนี้กำลังเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาความแตกต่างและการขัดแย้งความคิดทางการเมือง ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาจากภัยธรรมชาติ ปัญหายาเสพติดและอาชญากรรม

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการ ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้านประสานประชาชนในพื้นที่นำนโยบายของรัฐ กระทรวงทบวงกรมต่างๆ มาปฏิบัติในพื้นที่และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่างๆ (พรชัย เทพปัญญา, 2560)

หลักพละธรรม ธรรมอันเป็นกำลัง คือ ข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คือผู้นำจะสามารถวางแผนงานจัดองค์กรแต่งตั้งบุคลากรอำนวยการและสามารถควบคุมองค์กรให้ได้ผู้นำคนนั้นต้องมีความฉลาดขยันสุจริต และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนอกจากนี้เมื่อผู้นำปฏิบัติตามหลักพละ 4 นี้แล้วจะสามารถครอบคลุมการบริหารถึงหลักการครองตน ครองคน และครองงานซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการเป็นเป็นผู้บริหารที่ดี และเป็นผู้หน้าที่ควรแก่การยกย่องเชิดชูและเป็นแบบอย่างที่ดี (ภวัต นิตยโชติ, 2560) โดยการบริหารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดส่วนหนึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณธรรมและ จริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารองค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการบริหารที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ว่า นักบริหาร แบบธรรมมาธิปไตย ว่า ควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่า พละ 4 ประการ คือ 1) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด 2) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร 3) อนุวัชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ (อง.นวก. (ไทย) 23/5/792.)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญถึงภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว จากบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง การให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยรูปแบบใดบ้างที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมปัจจุบัน จึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพละธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน เพื่อหาแนวทางพัฒนากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามหลักพละธรรม ให้มีศักยภาพในยุคที่ถูก DISRUPTION ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีความเหมาะสมก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมในยุคปัจจุบันที่ถูกปฏิวัติด้วยเทคโนโลยีใหม่ และเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถขับเคลื่อนงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสถานการณ์โดยไม่มีการทดลอง มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 10,879 คน

กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 386 คน ซึ่งทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (1967) ประกอบด้วย 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย (1) มีความรู้ (knowledge) (2) มีทักษะ (skills) (3) มีพหุคุณที่พึงประสงค์ (attributes) ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย (1) ปัญญาพล (กำลังปัญญา) (2) วิริยพล (กำลังความเพียร) (3) อนุวัชพล (กำลังสุจริต) หมายถึง มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน (4) สังคหพล (กำลังการสงเคราะห์) หมายถึง ให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่ให้บริการด้วยความเสมอภาค และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือตามลำดับ คือ ศึกษาหลักการและทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้ เมื่อได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจจากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูปหรือคนโดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินให้คะแนน 3 ระดับ

คือ +1 = มีความสอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 จำนวน 1 ข้อ และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จำนวน 44 ข้อ ซึ่งทุกข้อมีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.897

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 รูป ปลัดอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน นักวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน และประชาชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างชนิดปลายเปิด จำนวน 1 ฉบับ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruption

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภาพรวม

ข้อ	ศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการปฏิบัติ (n=386)		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความรู้	3.63	0.55	มาก
2	ด้านทักษะ	3.84	0.58	มาก
3	ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์	3.72	0.63	มาก
ภาพรวม		3.73	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านทักษะรองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และอันดับสามคือ ด้านความรู้และเมื่อพิจารณาจากกระบวนการบริหารงานตามยุทธศาสตร์แต่ละข้อด้านพบผลการศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมาภิบาลกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักพลธรรมาภิบาลกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = .732^{**}$)

หลักพลธรรมาภิบาลกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ด้านความรู้ (knowledge) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = .649^{**}$)

หลักพลธรรมาภิบาลกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ด้านทักษะ (skills) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .556^{**}$)

หลักพลธรรมาภิบาลกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (attributes) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R = .665^{**}$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักพลธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประยุกต์หลักพลธรรมาภิบาลเข้ากับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานก็จะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพลธรรมาภิบาลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่า

1) ศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ด้านความรู้ (knowledge) หมั่นหาความรู้ให้ครบทุกด้าน ต้องมีความรู้ในการจัดการชุมชนรวมไปถึงมีความรู้ที่มาจากประสบการณ์ มีความสามารถในการสื่อสารกับชาวบ้านเพื่อให้ข้อมูลรวมไปถึงข้อมูลที่ถูกต้อง

เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิต่างๆ ของชาวบ้านและสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน ด้านทักษะ (skills) ควรนำเทคโนโลยีมาช่วยในการแก้ไขปัญหา ใช้ในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชน เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหาร มีการประสานงานบูรณาการกับทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันสมัยปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ และควรมีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการวางแผน การพูด การฟัง และการเขียน และด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (attributes) ควรมีความตั้งใจในการทำงาน เพื่อพัฒนาชุมชน ตัดสินใจอย่างเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ รู้จักการวางตัว การใช้อารมณ์ที่ดี มีท่าทีที่เป็นมิตร สุขุม เรียบร้อย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เสี่ยงสละในการทำงาน

2) การประยุกต์ใช้หลักพลธรรม ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ได้แก่ ด้านปัญญาพละ กำลังปัญญา กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประยุกต์ใช้หลักปัญญาพละในการปฏิบัติงาน โดยการสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่เสมอ เพื่อแสวงหาความรู้และแนวทางใหม่ ๆ ที่เหมาะสมในการทำงาน นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจในบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อพัฒนาตนเองและวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีระบบ รวมถึงการวางแผนบริหารงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน ด้วยไหวพริบและสติปัญญาที่สามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งยังต้องสามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผลที่รอบคอบในการทำงาน ด้านวิริยพละ กำลังความเพียร กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประยุกต์ใช้หลักวิริยพละในการปฏิบัติงาน โดยมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ในหน้าที่ นำประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานในอนาคต ทั้งนี้ยังควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาชุมชน พร้อมกับความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานและความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค นอกจากนี้ยังต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างเหมาะสม ด้านอนวัชพละ กำลังสุจริต กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประยุกต์ใช้หลักอนวัชพละในการปฏิบัติงาน โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในตำแหน่งและมีความโปร่งใสในการทำงานทุกขั้นตอน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจน อีกทั้งควรอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนทุกชนชั้นอย่างเสมอภาค พร้อมเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และต้องมีการประพฤตินอย่างถูกต้อง โดยการพูดดี ทำดี และทำสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการ จะช่วยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน และด้านสังคพละ กำลังการสงเคราะห์ กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประยุกต์ใช้หลักอนวัชพละในการปฏิบัติงาน ด้วยการทำงานอย่างเสียสละ พุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจเพื่อดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างทั่วถึง มีจิตใจที่เป็นกลางและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย อีกทั้งควรมีความสามารถในการเผชิญกับความท้าทายและสถานการณ์ที่ยากลำบากในชุมชนของตนเองได้อย่างมีสติ พร้อมกับความอดทนและความเข้มแข็ง และต้องตั้งใจพัฒนาตนเองและทีมงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านทักษะ คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการใช้เสียงตามสายในการแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนรับทราบ และมีการจัดระเบียบความเรียบร้อยให้แก่ประชาชน รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการนำราษฎรช่วยกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านอยู่เสมอ มีความกระตือรือร้น ขยันขันแข็งในการทำงาน และอันดับสามคือ ด้านความรู้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ การอบรม ชี้แจงให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีการวางแผนพัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานเพื่อชุมชน ทำให้ศักยภาพการปฏิบัติงานของพวกเขาอยู่ในระดับสูงและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระเชมภูสิต เขมพลญโญ(แทบศรี) และคณะ (2565) พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริม ทำสินค้าพื้นบ้านให้เป็นโอท็อป และมีกองทุนกลางเพื่อพัฒนาพร้อมตลาดให้ประชาชนด้วย ควรจัดทำแผนโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ควรสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส พร้อมติดตามผลโครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ภูจิต ปลื้นรัมย์ (2563) พบว่า ศักยภาพผู้นำทั้ง 4 ชุมชน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพด้านความเป็นผู้นำสูง มีศักยภาพด้านการสื่อสาร (วาทยาศาสตร์) เป็นอย่างดี และมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการในชุมชน ส่วนจุดที่ควรพัฒนา ผู้นำชุมชนควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนให้มากขึ้น เปิดทัศนคติให้กว้างขึ้น ควรรับฟังและยอมรับในเสียงสะท้อนหาตนเองในด้านลบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น สรรหาผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันให้มากที่สุด และควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันตนเองและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักพระธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูงกล่าวคือ เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประยุกต์หลักพระธรรมเข้ากับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานในตำบล

อุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานก็จะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าเมื่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ไม่ว่าจะด้านศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ก็จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทำให้การพัฒนาศักยภาพของตนเองและการบริหารชุมชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ คณิตดา กรรณสูต (2565) พบว่า พุทธวิธีการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์รกรคุณภาพของบริษัทมหาชนจำกัด 4 ด้านได้แก่ พุทธวิธีในการอำนวยการ พุทธวิธีในการจัดองค์รกร พุทธวิธีในการกำกับดูแล และพุทธวิธีในการวางแผน หลักพระ 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์รกรคุณภาพของบริษัทมหาชนจำกัด และสอดคล้องกับการวิจัยของ พระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล) และคณะ (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 4 กับการบริหารการพัฒนาขององค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน (ปัญญาพระ วิริยพระ อนวัชพระ สังคหพระ) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีการสร้างมาตรฐานของบุคลากรเป็นพื้นฐานสำคัญที่ต้องสร้างบุคลากรประจำ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพระธรรม ในการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ด้านปัญญาพระ กำลังปัญญากำนันผู้ใหญ่บ้านควรสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ใหม่ใหม่อยู่เสมอ ด้านวิริยพระ กำลังความเพียร กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่การปฏิบัติงาน ด้านอนวัชพระ กำลังสุจริต กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน และด้านสังคหพระ กำลังการสงเคราะห์ กำนันผู้ใหญ่บ้านควรปฏิบัติงานด้วยความเสียสละทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพราะหลักพระธรรมเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริม ปัญญาพระ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา, เสริมสร้าง วิริยพระ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างแรงจูงใจผ่านระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติ, พัฒนา อนวัชพระ ผ่านการจัดทำมาตรฐานจริยธรรมและกลไกตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงาน, และส่งเสริม สังคหพระ โดยการจัดโครงการบริการชุมชนและกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม พร้อมทั้งจัดตั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิต ไชยพันธ์ (2560) พบว่า การพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 และพระ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หลักการเหล่านี้เป็นแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักพุทธ ธรรมจะทำให้การบริหารงานขององค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและเป็นปัจจัยที่

สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สกกร ศรีไชย (2566) ที่พบว่า แนวทางการนำหลักพระธรรมมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย (1) ควรใช้สติเป็นเครื่องมือในการควบคุมความคิดและการกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความประมาทในการปฏิบัติงาน (2) ควรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เต็มศักยภาพ (3) ควรมีความเชื่อในความเป็นวิชาชีพของวิชาชีพตำรวจเพื่อที่จะทำให้มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด (4) ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้เพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ (5) ควรมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายรวมถึงการพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักกฎหมายที่กำหนด

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพระธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

ที่มา : ทิพวรรณ พุทธปวน, 2568.

การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน สามารถดำเนินการโดยยึดหลัก พระธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

ด้านปัญญาละ กำลังปัญญานั้น ประยุกต์ใช้ในด้านความรู้ โดยเพิ่มความสามารถในการวางแผน การปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น รวมถึงการแสวงหาความรู้ใหม่ การความเข้าใจในบริบทและวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น โดยการจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองและการพัฒนา

ชุมชน และส่งเสริมให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการวางแผน การปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเข้าใจบริบทและวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น

ด้านวิริยะพละ กำลังความเพียร ประยุกต์ใช้ในด้านทักษะ โดยพัฒนาให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความกล้าในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบที่สูงขึ้น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน มีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่การปฏิบัติงาน พร้อมกับการนำประสบการณ์ที่ผ่านมามาปรับใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานในอนาคต จะช่วยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านทำงานด้วยความทุ่มเท นำประสบการณ์ที่ผ่านมามาปรับใช้เพื่อพัฒนาการทำงานในอนาคต

ด้านอนวัชพละ กำลังสุจริต ประยุกต์ใช้ในด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยพัฒนาให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการวางตัวได้เหมาะสม เป็นกลาง มีความเที่ยงธรรม กับตำแหน่งและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน รักษากฎและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในตำแหน่ง มีความโปร่งใสในการทำงาน เป็นต้น ช่วยสร้างความไว้วางใจจากประชาชน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงานด้วยความโปร่งใส

สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ ประยุกต์ใช้ในด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยพัฒนาให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างทั่วถึง มีจิตใจเป็นกลาง บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า หลักพละธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านความรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แนวทางการพัฒนาศักยภาพประกอบด้วยการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการชุมชนและกฎหมาย การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและแก้ปัญหา และการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความซื่อสัตย์ การเสียสละ และการทำงานอย่างมีเป้าหมาย รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักพละธรรม 4 ประการ ได้แก่ ปัญญาพละ (การเรียนรู้และวิเคราะห์สถานการณ์) วิริยะพละ (ความมุ่งมั่นและอดทน) อนวัชพละ (ความซื่อสัตย์และโปร่งใส) และสังคหพละ (การเสียสละและดูแลชุมชน) เพื่อยกระดับการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงมหาดไทยควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ สนับสนุนให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กระทรวงมหาดไทยควรเสริมสร้างทักษะที่หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น การบริหารชุมชน การแก้ไขปัญหา และการสื่อสารกับประชาชน

3) กระทรวงมหาดไทยควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารงานชุมชน โดยจัดให้มีโครงการอบรมเกี่ยวกับการคิดเชิงสร้างสรรค์และการบริหารจัดการปัญหาในชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานท้องถิ่น ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ดีระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2) ควรขยายขอบเขตการวิจัยในหน่วยงานบริการต่าง ๆ ของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น กรมการปกครอง สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) กระทรวงแรงงาน เป็นต้น

References

- คณิตดา กรณสุต. (2565). พุทธวิธีการบริหารจัดการองค์คุณภาพของบริษัทมหาชนจำกัด. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา. (2566). ความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของประเทศไทย. ใน *บทความร้อยเรื่องเมืองไทย*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานวิชาการสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา.
- ถนัด ไชยพันธ์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐชยานันท์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ. (2558). การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเพ็ญ เขต 1 และ เขต 2. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 5 (พิเศษ). 85 – 102.

- พระเชมภูสิต เชมบุญ(แทบศรี) และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1137-1138.
- พระครูใบฎีกาเชมปัตต์ สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล) และคณะ. (2565). การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 9(3), 250-261.
- พรชัย เทพปัญญา. (2560). การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 12(2), 181-202.
- ภวัต นิตยโชติ. (2560). การพัฒนาสมรรถนะตามหลักพละ 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูษิต ปลัณรัมย์. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. *Journal of Modern Learning Development*, 5(1), 1-2.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สกลกร ศรีไชย. (2566). การใช้หลักพละธรรมต่อการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองกำกับการปฏิบัติการพิเศษกองบังคับการสืบสวนสอบสวน ตำรวจภูธรภาค 9. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*, 11(3), 39 – 50.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). *ราชกิจจานุเบกษา*, 139, 16-18.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2566). โควิดมา พาให้เกิด Disruption เราจะปรับตัวให้รอดในยุคนี้ได้อย่างไร?. สืบค้นจาก <https://www.nxpo.or.th/th/11843/>
- Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), *Readings in attitude theory and measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Taro Yamane. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ ของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่

The Development of Learning Management Model to Enhance the Occupational Competency for Students of School in Remote Areas in Chiang Mai Province

พศิน แท่งจวง Phasina Tangchuang

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ Chatchai Sirikulphant

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

phasina.tan@mbu.ac.th

Received 2025/02/12

Revised 2025/03/15

Accepted 2025/04/17

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้รูปแบบ การวิจัย และพัฒนามีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1)การศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ 2) ทดลองและประเมินความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ 3)พัฒนารูปแบบและจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 ในปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น 60 คน เครื่องมือที่ได้แก่ สังเกต สัมภาษณ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า การบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิง PDCA มีการบริหารอย่างมีส่วนร่วม การสร้างรูปแบบมีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ และในขั้นตอนของการดำเนินงาน (D) มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้

2) การดำเนินงานใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า การประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนมีผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23

3) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสรุปขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน

(2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด (3) การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริหารเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ (4) การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ (5)การพัฒนาผลงานและ(6) การนำเสนอผลงาน

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารจัดการเรียนรู้, การส่งเสริมสมรรถนะประกอบสัมมาชีพ, โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร.

Abstract

The purposes of this research as follows: 1) to explore and analyze the general conditions and create learning management model, 2) to experiment and evaluate the satisfaction of the learning management model, 3) to develop the model and create the learning management manual to enhance the occupational competency for students of school in remote areas in Chiang Mai Province. The key informants were administrators, teachers, and students in the basic education under Chian Mai Primary Educational Service Area 1 – 6 I the academic year 2022, a total of 60 participants. The research instruments included observation, interviews, and a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics.

The research results found that:

1) The general conditions of learning management were found that management using the Deming PDCA quality cycle involved participatory management. The model creation consisted of 4 components and the process of operation (D), there were activities related to learning management.

2) The implementation of the learning management model indicated that the satisfaction assessment of learning management model to enhance the occupational competency of students in remote area schools in Chiang Mai Province. Administrators, teachers, and students evaluated the model with a high overall satisfaction score, averaging 4.23.

3) The manual for implementing the learning management model was found that the manual consisted of a preface, an objectives for creating and developing the model and curriculum for an elderly school based on the principles of Trisikkhā, concepts, related theories and summery of the steps these included (1) Identifying real-life problems to define a project or task, (2) Identifying at least 2-3 alternative concepts, (3) Presenting ideas to stakeholders or consumers to select one promising

concept, (4) researching knowledge and putting it into practice, (5) developing the work, and (6) presenting the work.

Keywords: Model Development, Learning Management, Enhancing Occupational Competency, Schools in Remote Areas.

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเมือง กอปรกับการก้าวสู่ยุคศตวรรษที่ 21 จึงมีการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อขับเคลื่อนประเทศไม่ให้เกิดกับสถานะเสื่อมถอย และพร้อมสำหรับการก้าวไปสู่การพัฒนา ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า “เราจำต้อง ก้าวไปข้างหน้าเสมอ เราต้องไม่ถอยหลังเป็นอันขาด แม้ว่าหยุดอยู่กับที่ก็ได้ เพราะการหยุดก็เสมอด้วยการถอยหลัง” ด้านไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2557) พระชีพ รุขิตธมโม (แก้วนิล) สิทธิโชค ปาณะศรี และพระครูวิจิตรศีลาจาร (2563) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและหลากหลายในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจการค้า การรวมตัวของเครือข่ายในภูมิภาค ด้านอายุที่ยืนขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานทำให้ต้องส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ทักษะเหล่านั้นมีประโยชน์ต่อตัวเราและสังคมที่แท้จริง ดังนั้น การศึกษาไทยควรสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสมัยอย่างชัดเจนโดยเฉพาะการศึกษาไทยในยุค 4.0 เป็นยุคที่สังคมไทยต้องส่งเสริมการผลิตความคิด ผิดค้นคว้าและบริการต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ได้เป็นเพียงผู้บริหารหรือผู้บริการอย่างเดียว ทักษะการผลิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ จึงจำเป็นเพื่อก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสูงและรวดเร็ว การศึกษาไทยยุค 4.0 ซึ่งเป็นแนวคิดของการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่เพียงแต่เป็นผู้บริโภค แต่ต้องก้าวไปสู่ผลิตนิยมด้วยจึงจะเป็นทักษะศตวรรษที่ 21 ที่มีความหมายอย่างแท้จริง นอกจากนี้ทักษะความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมเป็นทักษะการคิดอะไรใหม่ๆ ที่ถือเป็นสิ่งจำเป็นมากทักษะหนึ่งในศตวรรษที่ 21 ไปสู่การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมด้วยการพัฒนาผลผลิตใหม่ๆ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม (Innovation) ขึ้นมาได้และมีคุณภาพสูงพอที่จะแข่งกับโลกได้ เพื่อที่สังคมไทยจะไม่เป็นแค่กับดักทางเทคโนโลยี (Mounier, A. and Phasina Tangchuang, 2010; Mounier, A. and Phasina Tangchuang, 2018) ซึ่งทำให้เราต้องตามอย่างตะวันตกตลอดเวลา ทักษะนี้เป็นทักษะสำคัญที่สังคมไทยต้องเน้นเป็นพิเศษที่จะทำให้สามารถก้าวข้ามกับดักของตะวันตกได้

การจัดการศึกษาของรัฐที่ผ่านมาไม่สามารถจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกันอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงทุกพื้นที่ (กริธา สิมะวรา 2555; ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย 2020; ปริญญา ขาวสมุน 2564; รัชวดี แสงมเหหมัด 2560; ศุภโชค ปิยะสันต์ 2015; Mounier, A and Phasina Tangchuang, 2018; Dilaka Lathapipat, 2018) แม้รัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 54 จะระบุไว้ชัดว่า รัฐต้องมีหน้าที่

ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ณ วันนี้ ยังมีเด็กอีกจำนวนไม่น้อยที่เข้าไม่ถึง “การศึกษา” ที่มีคุณภาพ ทั้งที่เป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร หรือ “เด็กชายขอบ” (ปริญญา ขาวสมุน 2564) โดยเฉพาะในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร (ศุภโชค ปิยะสันต์ 2015) เนื่องจากสภาพบริบทของชุมชนมีความแตกต่างกัน ทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และการดำรงชีวิต การใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร การเดินทางค่อนข้างลำบาก ชุมชนและผู้ปกครองมีฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา มีการอพยพเคลื่อนย้ายผู้เรียนติดตามไปประกอบอาชีพรับจ้างต่างพื้นที่ จึงทำให้มีเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร บางส่วนต้องออกจาก โรงเรียนกลางคัน ไม่ได้เข้าเรียน นำไปสู่ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษา เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างในเขต พื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารกับพื้นที่อื่นๆ เพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า สถานการณ์การศึกษาไทย” ปีการศึกษา 2562 นักเรียนไทยจำนวนทั้งสิ้น 7.3 ล้านราย ประมาณ 4 ล้านคน เข้าเกณฑ์กลุ่มเปราะบาง ด้อยโอกาส จากสถิติดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียทางสังคมมากมายส่งผลให้เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร เหล่านี้อยู่ในสภาวะเครียด ไร้ซึ่งทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เผชิญกับคovid-19 ความเสี่ยงที่ต้องอยู่นอกสังคมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย 2020; thaipublica.org, 2020; ศุภโชค ปิยะสันต์ 2015) นอกจากนี้ยังพบปัญหาเด็กออกกลางคันและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีขึ้น เมื่อมอง Area-Based Education คือปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา(ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย 2020) มีสาเหตุจากหลายอย่าง แต่ที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ ครู ผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากร ทางการศึกษาที่รับผิดชอบในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูงยังขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเฉพาะ พื้นที่เพิ่มขึ้นจากบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป (Office of the Basic Education Commission, 2009: 2; ศุภโชค ปิยะสันต์ 2015))

ทางพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมอันเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพ นั่นคือหลักแห่งสัมมาชีพ อันเป็นหลักแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับสัมมาอาชีวะ เป็นมรรควิถี 1 ใน 8 ข้อของหลักคำสอนทางสายกลาง ซึ่งในแนวความคิดเรื่องสัมมาชีพ ในนัยแห่งพระพุทธศาสนานั้น พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ใน เศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่า “เศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา เนื่องด้วยมีระบบชีวิตหรือวิถีชีวิตในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรค นั่นก็คือข้อขัดๆ แล้วก็มีมัชฌิมาปฏิปทา คือ ความเป็นกลางๆ ความเป็นความพอดีนั่นเอง”(Phra Dhammapitaka (P.A.Payutto) 1995; กิตติมา ลัมประเสริฐ 2560; พันเอกหญิง พงษ์สมุทรวิษามูล 2555; พระมหาทองศักดิ์ ธีรสกโก (ตาดี) 2563; ธนยันท จันทิรทรงพล ณานโพธิ์ศรี กิรติวรรณ กัลยาณมิตร และอภิสร กฤตวาณิช 2562) ในส่วนของสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน เป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้จากจุดเน้นของนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนสร้าง

ค่านิยมในเรื่องของการเรียนในสายอาชีพ และลดสัดส่วนการเรียนสายสามัญ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 26)

จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ในเบื้องต้นดังที่กล่าวมาเกี่ยวกับบริบทด้านการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในถิ่นทุรกันดาร และให้เป็นไปตามสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการสืบค้นแสวงหาข้อมูล ทักษะชีวิตการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการคิดและนวัตกรรม ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแล้ว เป็นต้น คณะผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ (Leadership) และสมรรถนะผู้บริหาร (Managerial Competency) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (Local curriculum development) และการสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย(Networks Strengthening) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ สามารถนำมาสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถนำไปเพิ่มมูลค่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา หรือมีมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กและเยาวชนไทยที่จะเป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตขาดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ อาจทำให้เสียโอกาสในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านและระดับสากล (สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ชญาพิมพ์ อุสาโห และ ปราวีณา สุวรรณณัฐโชติ Online; ศุภโชค ปิยะสันต์ 2015)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อการศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อทดลองและประเมินความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อพัฒนารูปแบบและจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียนที่ศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 ในปีการศึกษา 2565 โดยมีวิธีการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) อย่างง่าย จากโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) และผลการประเมินภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่ 1-รอบที่ 4 (พ.ศ.2544-2564) ของมาตรฐาน ด้านผู้เรียนอยู่ในระดับพอใช้ และปรับปรุง รวมทั้งจากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้สอน ต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีสัดส่วนจำนวนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 รวมจำนวนเขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียนรวม 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน เป็นกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 3 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้นิเทศการศึกษาจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร มาไม่น้อยกว่า 5 ปี

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยวิธีการวิจัย(การศึกษา สํารวจ ข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์ SWOT สนทนากลุ่มเพื่อหารูปแบบ 1) โดยวิธีการโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน การสำรวจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ 2) กำหนดแนวทางและประชากรในการสังเกต และ การสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ อันประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนจำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling) อย่างง่ายจากโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ละผลการประเมินภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรอบที่ 1-รอบที่4(พ.ศ.2544-2564)ของมาตรฐาน ด้านผู้เรียนอยู่ในระดับดี รวมทั้งจากผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอน ในด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก 2 นำผลการสำรวจ ผลการวิเคราะห์ ผลการสังเคราะห์ ข้อมูลในระยะที่ 1 มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาอุปสรรค (SWOT) 3.นำผลการสำรวจ ผลการวิเคราะห์ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 มาพัฒนาเป็นเครื่องมือและรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) เพื่อกำหนดการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบและเข้าใจดีในด้านการบริหารการ

จัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ ซึ่งมีขั้นตอนต่อไป นี้

- 1.การดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
- 2.เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม
- 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันรูปแบบการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัย (นำไปใช้จริง) Research : R2 ในขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบทางเลือกไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเพื่อเป็นการ ใช้รูปแบบ แบบทดลอง (Experimental design) โดยทดลองรูปแบบ :วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบ 1.ประเมินผลการใช้รูปแบบ:วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการนำรูปแบบที่ได้รับการพัฒนาไป ประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง จากผู้บริหารหรือครูผู้ปฏิบัติงานการสอน และตัวแทนกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ของโรงเรียนถิ่นทุรกันดารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1-6 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายการทดลอง 2. นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประเมินผล 4. ทำการทดสอบสมมติฐานและ5. รายงานผล

ขั้นตอนที่3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) (Development : D2) โดยวิธีการวิจัยทำการสังเคราะห์รูปแบบโดยการเปิดเวทีสนทนาสรุปผลการสังเคราะห์และจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร จังหวัดเชียงใหม่เพื่อเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาโดยแสดงผลได้ตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพทั่วไปในการ บริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน มีองค์ประกอบในการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA มีการบริหารอย่างมีส่วนร่วม การสร้างรูปแบบมีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ และในขั้นตอนของการดำเนินงาน (D)มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ องค์ประกอบย่อยจำนวน 6 องค์ประกอบได้แก่ 1)การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3

แนวคิด 3) การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโศคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4) การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5) การพัฒนาผลงาน 6) การนำเสนอผลงาน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ทดลองและประเมินความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ มีองค์ประกอบในการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA มีการบริหารอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งรูปแบบมีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ และในขั้นตอนของการดำเนินงาน(D)มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบร่วมกัน เป็นระบบขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการดำเนินงานคือ 1) การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2) การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3) การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโศคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4) การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5) การพัฒนาผลงาน 6) การนำเสนอผลงาน และมีการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้บริหาร ครู จำนวน 6 โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนมีผลการประเมินความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบและจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปลขั้นตอน การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการดำเนินงานคือ 1) การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2) การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3) การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโศคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4) การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5) การพัฒนาผลงาน 6) การนำเสนอผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบ

สัมมาชีพของนักเรียน มีองค์ประกอบในการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA มีการบริหารอย่างมีส่วนร่วม การสร้างรูปแบบมีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบและในขั้นตอนของการดำเนินงาน(D)มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ได้แก่ องค์ประกอบย่อยจำนวน 6 องค์ประกอบได้แก่ 1)การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3) การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคมเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4)การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5)การพัฒนาผลงาน 6)การนำเสนอผลงาน ที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเห็นว่าการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนมีความสำคัญ สอดคล้องกับ ชยพล ดีอ่อน และ อีระภัทร ประสมสุข (2565) ได้นำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ Active Learning ว่าเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยการเชื่อมโยงความรู้สาขาต่างๆ และทักษะการเรียนรู้หลายๆ ทักษะเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปผสมผสานกันและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Approach) ที่ว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการรับรู้ประสบการณ์ของตนเอง และการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่เกิดอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในช่วงเวลาถัดมา และรวมถึงผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ผ่านมาแล้วมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องกระตุ้นให้ครูและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด โดยครูและผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะต่างๆ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการเสริมแรงในครูและผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีตลอดเวลา สอดคล้องกับ พศิน แดงจวง (2554) พบว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้สำเร็จก้าวหน้ามาก ไม่ว่าจะเป็นงานบริหาร งานสอนและงานด้านอื่น ๆ ล้วนต้องอาศัยสมรรถนะที่บุคลากรทางการศึกษาต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก (2561 : 28) กล่าวว่า “สัมมาชีพ” ยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีวะ” โดยมีความหมายว่า “การทำมาหากินโดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงาน รวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการหลัก โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มุ่งไปกระตุ้นค้นหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์” ซึ่งนพ.ประเวศ วะสี(อ้างใน ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก (2561:28) ได้ให้ความหมาย สัมมาชีพ ว่าหมายถึง “อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเองไม่ เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้” และหากนำมารวมกับคำว่า “ชุมชน” เป็น “สัมมาชีพชุมชน” จึงหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่ายโดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถี ของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจิรพร นาคสัมฤทธิ์ (2562) พบว่า

การจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยรวมของสภาพที่พึงประสงค์ สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของสภาพปัจจุบันทั้งหมด สภาพที่พึงประสงค์ได้แก่ จัดการศึกษาโดยเทียบโอน ประเมิน ผลมาตรฐาน หลักสูตรเน้นทักษะอาชีพ ควบคุมหลักสูตรแกนกลาง จัดการศึกษาและประเมินผลยืดหยุ่น จัดทำสื่อการสอน จัดการศึกษาแบบ สาธิตทางเลือกสร้างนวัตกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และวิจัยการเรียนรู้ การสอน รูปแบบการจัด การศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง คือ รูปแบบโรงเรียนสาธิต “สัมมาชีพ” จัด การศึกษา 3 ระบบ ใช้วิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชนเป็นฐานเรียนรู้ส่งเสริมวัฒนธรรม จัดหลักสูตร สัมมาชีพที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นห้องปฏิบัติการฝึกอบรมครูประเมินผลยืดหยุ่น เทียบ โอนผลการเรียนรู้พัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพครูส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลาย จัด มาตรฐานการศึกษาแบบพิเศษ ใช้ภาษาชนเผ่า ใช้สื่อการสอนหลากหลาย ดึงศักยภาพของผู้เรียนกลุ่ม ชาติพันธุ์ให้พึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบอาจเป็น เพราะสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของ นักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ มีการศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน มี องค์ประกอบในการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA มีการบริหารอย่างมี ส่วนร่วมที่ชัดเจนอาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบทความพร้อมในการบริหารจัดการ และ งบประมาณระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ แต่ที่สอดคล้องกันคือทำโรงเรียนยังขาดการ ให้อิสระในการคิดของนักเรียนที่จะสร้างแนวทางทางเลือกที่หลากหลาย และยังขาดการวัดผล ประเมินผลอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนในการสร้างอาชีพเพื่อหารายได้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ทดลองและประเมินความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการโดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA มีการบริหารอย่างมี ส่วนร่วม ซึ่งรูปแบบมีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ และในขั้นตอนของการดำเนินงาน (D) มี กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของ นักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูง โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบร่วมกัน เป็นระบบขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการ ดำเนินงานคือ 1) การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2)การกำหนดแนวความคิด ทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3)การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคเพื่อเลือก แนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4)การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5)การพัฒนาผลงาน 6)การ นำเสนอผลงาน และมีการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม สมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้บริหาร ครู จำนวน 6 โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้บริหาร ครู ผู้เรียนมีผลการประเมินความพึงพอใจมี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.23 สอดคล้องกับชยพล ดีอุ่น และ ธีระภัทร ประสมสุข (2565)

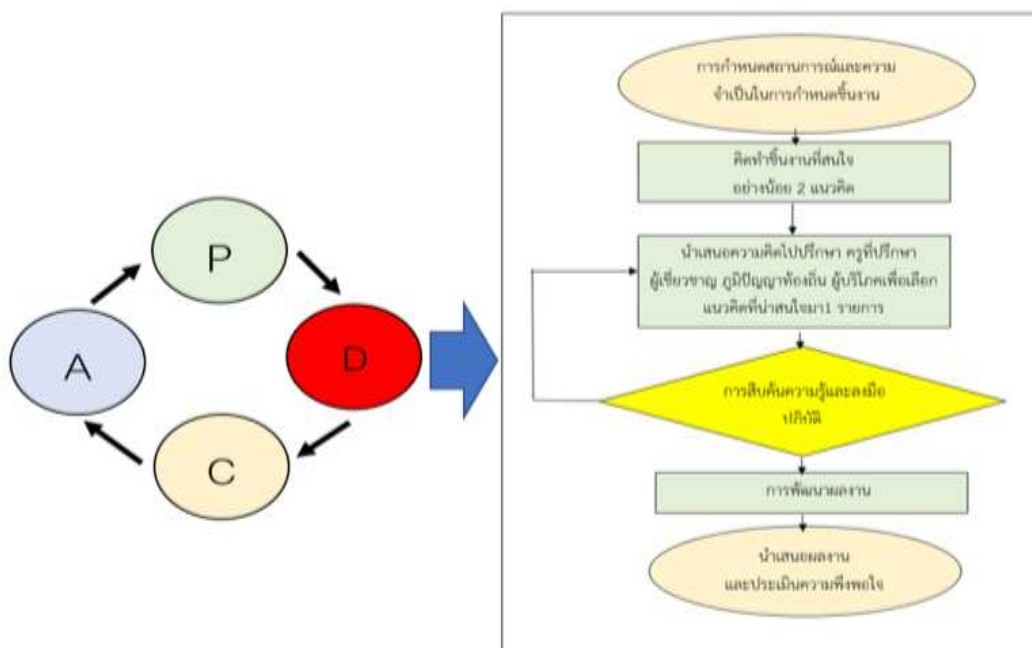
พบว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะปราง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และด้านส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้มาจากข้อค้นพบอาจเป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริม การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น และมีการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องจนมีผลประเมินอยู่ในระดับมาก แต่จากผลการวิจัยหรือเอกสารอ้างอิงในบางเรื่องยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยคือส่วนมากโรงเรียนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ยังขาดกระบวนการให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระ หลากหลายแนวทางคิด และยังขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบและจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่พบว่าคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยค่านำวัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนารูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสรุปขั้นตอน การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการดำเนินงานคือ 1)การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือกอย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3)การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4)การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5)การพัฒนาผลงาน 6)การนำเสนอผลงานสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ ชุมพู อสิริวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก (2561) พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีจำกัด ขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ขาดด้านรายได้ ปัญหา การว่างงาน ปรากฏชุมชนบางส่วนขาดความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้มีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสัมมาชีพโดยการฝึกอาชีพให้มีการฝึกอบรมอาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะได้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เสริมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือน จึงส่งผลกลุ่มสัมมาชีพให้มีรายได้ ผลการศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.86 และมีการปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการพัฒนาการฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ ชุมชนได้นำ

องค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายในครัวเรือน และมีแนวทางจะสร้างแหล่ง เรียนรู้ทางด้านสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน จึงส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย และเกิดการแลกเปลี่ยนในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจกรรมการจัดและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ในขั้นตอนการดำเนินงานจัดประสบการณ์เรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : พศิน แต่งจวงและคณะ, 2568.

โดยมีขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการดำเนินงานคือ 1)การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2)การกำหนดแนวความคิดทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3)การนำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคเพื่อเลือกแนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4)การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5)การพัฒนาผลงาน 6)การนำเสนอผลงาน และมีการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่

สรุปคู่มือการใช้ รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพ ของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยคำนำ วัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนา รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปขั้นตอน การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน โรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยขั้นตอนโดยกำหนดไว้ในแต่ละช่วงกิจกรรมการ ดำเนินงานคือ 1)การคิดปัญหาจากสถานการณ์เพื่อกำหนดชิ้นงาน 2)การกำหนดแนวความคิด ทางเลือก อย่างน้อย 2-3 แนวคิด 3)การทำเสนอความคิดกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้บริโภคมเพื่อเลือก แนวคิดที่น่าสนใจ 1 รายการ 4)การสืบค้นข้อมูลความรู้ และลงมือปฏิบัติ 5)การพัฒนาผลงาน 6)การ นำเสนอผลงาน

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการ ประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ ผู้รับผิดชอบ ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน และผู้เกี่ยวข้อง นำไปใช้การอย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของ นักเรียน โดยมีคำนำ คำชี้แจง คำแนะนำสำหรับครู และผู้เกี่ยวข้องวัตถุประสงค์การสร้างและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปขั้นตอนการใช้เพื่อที่จะใช้ รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน ได้ประสบผลสำเร็จ สัมกับจุดมุ่งหมายของผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจ ในการเรียนรู้สำหรับพัฒนาการบริหารจัดการ เรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารจังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบ สัมมาชีพของนักเรียน ที่ชัดเจนมากขึ้นโดยการวิเคราะห์สภาพจริงจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มากกว่าการ ประชุมขอความคิดเห็นจากการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2) ควรมีการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบ สัมมาชีพของนักเรียน อย่างต่อเนื่อง และควรมีกระบวนการให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระ หลากหลาย แนวทางคิด และยังขาดวิธีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

3) การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การประกอบสัมมาชีพของนักเรียนโรงเรียน ควรมีการปรับปรุงหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการ สอนให้เป็นระบบที่ชัดเจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรการกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4) ควรมีการประสานหน่วยงาน องค์กร บุคคล ที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องด้านการส่งเสริม จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน เพื่อสร้างเป็นภาคีเครือข่ายให้มากขึ้นเช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานแรงงานจังหวัด ภูมิปัญญาท้องถิ่น มูลนิธิ หน่วยงานเอกชน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการนี้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2) ควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน เรื่องการจัดกิจกรรมและภารกิจที่ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ในปัจจุบัน

3) ควรส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานเครือข่ายให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานโดยยึดแนวทางการพัฒนาตามกลุ่มเครือข่ายที่มีคุณภาพเพื่อให้โรงเรียนบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียนมีมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน ในเขตจังหวัดอื่นในเขตภาคเหนือตอนบน

2) ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการประกอบสัมมาชีพของนักเรียน ตามความต้องการของ แต่ละท้องถิ่นตามบริบทของตนเอง ในโรงเรียนในเขตภาคเหนือตอนบน

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติมา ลัมประเสริฐ (2560) “แนวคิดเกี่ยวกับมัชฌิมาปฏิปทาในฐานะเป็นทางออกจาก กามสุขัลลิกานุโยคและออตตกิลมถานุโยค”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 6 (พิเศษ), 258-267.
- กริธา สิมะวรา. (2557). “โอกาสทางการศึกษากับความเป็นธรรมในสังคม”. *วารสารสารสนเทศ*. 13 (2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 54-61.

- ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก. (2561). พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน ของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 2 (3) (กันยายน-ธันวาคม), 25-38.
- ชยพล ดีอ่อน และ ชีระภัทร ประสมสุข (2565) การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. *Journal of Modern Learning Development*. 7 (4), 10-24.
- จรีพร นาคสัมฤทธิ์(2562)รูปแบบการจัดการศึกษา “โรงเรียนสัมมาชีพ” สำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แม่แจ่ม เชียงใหม่ *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 47 (2) (เมษายน - มิถุนายน), 1-17.
- ฉันทนันท์ จันทร์ทรงพล ญฐมน น่านโพธิ์ศรี กิรติวรรณ กัลยาณมิตร และอภิสร่า กฤตาวาณิชย์. (2562). “แนวคิดมัชฌิมาปฏิปทาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมือง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 6 (10) (ธันวาคม), 4873-4883.
- ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย. (2020). เปลี่ยน ‘เหลื่อมล้ำ’ เป็น ‘เสมอภาค’ : มองปัญหาการศึกษาไทยกับ ดร. ไกรยส ภัทราวาท. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://www.the101.world/equitable-education-fund-interview/> [18/10/2564]
- ปริญญญา ชาวสมุน. (2564). ‘เด็กชายขอบ’ กับคุณภาพ ‘การศึกษา’ ในวันที่ห้องเรียนยังหลังคารั่ว. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://www.bangkokbiznews.com/social/921631> [18/10/2564]
- พระชีพ รกขิตธมโม (แก้วนิล) สิทธิโชค ปาณะศรี และพระครูวิจิตรศีลาจาร. (2563). “การประยุกต์ใช้หลัก สัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวไทยให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล” *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7 (5) (พฤษภาคม).
- พระมหาทนต์ศักดิ์ อีรสกุลโก (ตาดี). (2564). “หลักสัมมาอาชีวะในพุทธปรัชญาเถรวาท” *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. 4 (2), (เมษายน – มิถุนายน).
- พันเอกหญิง พงษ์สมุทวิชามูล. (2555). การศึกษามัชฌิมาปฏิปทากับการแก้ปัญหาผลกระทบจากนาโนเทคโนโลยี. *วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชวดี แสงมเหหมัด. (2560). “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น”. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 8 (1), (มกราคม-มิถุนายน), 33-66.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2015). “รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร บทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี”. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 9 (2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 175-189.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ชญาพิมพ์ อูสาโท และ ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. *แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของไทย*. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : [https://so01.tci-thaijo.org > article > view \[19/10/2564\]](https://so01.tci-thaijo.org/article/view/19/10/2564)

Dilaka Lathapipat. (2018). “Inequalities in Education Attainment” in Fry, Gerald W. (Ed.) *Education in Thailand: An Old Elephant in Search of a New Mahout*. Singapore : Springer.

Mounier, A. and Phasina Tangchuang. (2010). “Quality: The Major Issue in Thai Education” in Mounier. A and Phasina Tangchuang (Eds.) *Education & Knowledge in Thailand: The Quality Controversy*. Chiang Mai: Silkworm Books.

Mounier, A and Phasina Tangchuang. (2018). “Quality Issues of Education in Thailand” in Fry, Gerald W.(Ed.) *Education in Thailand: An Old Elephant in Search of a New Mahout*. Singapore: Springer.

thaifstt.org. (2020). *บุคคลคุณภาพแห่งปี 2019 ด้านเทคโนโลยี*. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.thaifstt.org/index2/index.php/32-2016-06-25-10-40-16/2016-06-25-10-40-40/2017/219-2019-10-30-07-06-29> [18/10/2564].

**การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบาย
ด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน**
**An Application of Buddhist Principle for Increasing the Effectiveness in
Educational Promotion Policy Implementation of Muang Lamphun Municipality
in Lamphun Province**

Nantarsiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
nantarsiri.ms@gmail.com

Received 2025/03/09

Revised 2025/04/10

Accepted 2025/04/22

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน วิจัยแบบผสานวิธี โดยมีประชากรคือ บุคลากรทางการศึกษาเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 108 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 รูป/คน ด้วยวิธีวิเคราะห์ด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยรวม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก
- 2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R=.907^{**}$)
- 3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า สังวรปธาน จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ปหานปธาน ลดการใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น ภาวนापธาน ส่งเสริมความร่วมมือ อนุรักษขนापธาน ลดความเหลื่อมล้ำและรักษามาตรฐานวิชาการ ด้านการผลิตควรพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ด้าน

ประสิทธิภาพ ควรปรับปรุงการบริหารและใช้ไอทีเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ด้านความพึงพอใจ ควรส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ด้านการปรับเปลี่ยน ควรใช้เทคโนโลยีพัฒนาระบบการศึกษา ด้านการพัฒนา ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาครู นักเรียน และนโยบายที่มีหลักฐานรองรับ

คำสำคัญ : หลักสัมมปปธาน 4, นโยบายการศึกษา, ประสิทธิภาพ.

Abstract

This research aimed to 1) study the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province, 2) study the relationship between Sammāppadhāna and the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province, and 3) apply a Buddhist principle to increase the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province. The research was mixed-methods research with 108 educational personnel of Muang Lamphun Municipality. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.97. The data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and hypothesis testing using Pearson's correlation coefficient. The qualitative research was an in-depth interview with 15 respondents using content analysis.

The research results found that

1) The study of the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province, found that overall, all aspects were at a high level.

2) The study of the relationship between Sammāppadhāna and the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province, found that overall, there was a positive relationship at a very high level ($R = .907^{**}$)

3) The application of the Buddhist principle to increase the effectiveness of the implementation of the education promotion policy of Muang Lamphun Municipality, Lamphun Province, found that Sāṁvārā-padhāna allocated resources fairly, Phāna-padhāna reduced unnecessary resource usage, Bhāvanā-padhāna promoted cooperation, and Anurakkha-padhāna reduced inequality and maintained academic standards. In terms of production, we should develop learning media and innovations.

In terms of efficiency, we should improve management and use IT to increase results. In terms of satisfaction, we should promote transparency and participation. In terms of change, we should use technology to develop the education system. In terms of development, we should do research to develop teachers, students, and policies that are supported by evidence.

Keywords: Sammāpaddhāna, educational policy, effectiveness.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจดูแลการศึกษาทุกระดับ ยกเว้นระดับอุดมศึกษาที่อยู่ภายใต้กระทรวงใหม่ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดมาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (พ.ร.บ.2562) การศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ และส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566 : 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต โดยอาศัยประสบการณ์จากสิ่งรอบตัวและสิ่งใหม่ ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ Education 4.0 ซึ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ Internet of Things (IoT) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยเน้นทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ นวัตกรรม ตลอดจนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และคุณธรรมจริยธรรม (ธนภัทร จันทรเจริญ, 2562 : หน้า 217) อย่างไรก็ตาม คุณภาพการศึกษาไทยอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล โดยผลการประเมิน Programme for International Student Assessment (PISA) ปี 2022 พบว่าคะแนนของไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) รวมถึงต่ำกว่าหลายประเทศในภูมิภาคเดียวกัน ทั้งนี้ มีเพียงร้อยละ 35 ของนักเรียนไทยอายุ 15 ปี ที่สามารถอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ ขณะเดียวกัน แนวโน้มคะแนน PISA ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมากลับลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนด้านการอ่านลดลง 62 คะแนน คณิตศาสตร์ลดลง 33 คะแนน และวิทยาศาสตร์ลดลง 35 คะแนน (ลัทธกิตติ์ ลาภอุดมการ, 2023 : 2) นอกจากนี้ ระบบการศึกษาไทยยังเผชิญกับแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพการศึกษา ปัญหาหลักเกิดจากการจัดการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขอบกพร่องในกฎระเบียบ ตลอดจนการดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

ทั้งนี้ ปัญหาการศึกษายังปรากฏให้เห็นในทุกช่วงวัย อาทิ เด็กเล็กมีพัฒนาการล่าช้า เด็กปฐมวัยขาดทักษะทางสังคม ขณะที่เด็กวัยเรียนมีระดับสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ภาวะโภชนาการ สภาพเศรษฐกิจ และการดูแลจากครอบครัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง “ความเพียร 4” หรือ “สัมมัปปธาน” ซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิผลที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ 1. สังวรปธาน การเพียรระวังป้องกันตนเอง 2. ปหานปธาน การเพียรละความสะเทวสบายตัวเอง 3. ภวานาปธาน การเพียรเจริญตามนโยบายที่กำหนด 4. อนรักขนาปธาน การเพียรรักษาประสิทธิผลให้คงอยู่ (ที.ปา. (ไทย) 11/310/183) ขณะเดียวกัน การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. การผลิต 2. ประสิทธิภาพ 3. ความพึงพอใจ 4. การปรับเปลี่ยน และ 5. การพัฒนา ของ (Gibson, John & James, 1982) การวิจัยด้านนโยบายการส่งเสริมการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการกำหนดนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัปปธาน 4 กับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือวิจัยแบบผสมวิธี วิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้ทฤษฎีของ (Gibson, John, & James, 1982 : p 812) และแนวคิดของหลักธรรมสัมมัปปธาน 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/310/183)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 5 สถานศึกษา คือ 1. โรงเรียนเทศบาลประตูลี้ 2. โรงเรียนเทศบาลสันป่าายางหลวง 3. โรงเรียนเทศบาลสันป่าายางหน่อม 4. โรงเรียนเทศบาลจามเทวี 5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองลำพูน จำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 112 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาเทศบาลเมืองลำพูน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1970 : 886) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการทางด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. กลุ่มผู้บริหารเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 2 คน 4. กลุ่มกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ จำนวน 2 คน 5. กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตเทศบาล จำนวน 5 คน 6. กลุ่มกองการศึกษา จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1) **แบบสอบถาม** มีขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัย 2. กำหนดกรอบแนวคิดและปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา 4. สร้างและตรวจสอบแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญ 5. ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ บุคลากรการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น Reliability 6. แจกจ่ายแบบสอบถามฉบับจริง 7. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 4 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไป Check List 2. การประยุกต์หลักสัมพัทธ์ 4 Rating Scale 3. ประสิทธิภาพของนโยบายการศึกษา Rating Scale 4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ (Open-ended Question) ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นตรวจสอบด้วย IOC และ Cronbach's Alpha หาค่าความเชื่อมั่น ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

2) **แบบสัมภาษณ์** ศึกษาหลักทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลและนโยบายการศึกษา นำหลักสัมพัทธ์ 4 มาประยุกต์ กำหนดวัตถุประสงค์ ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ 2. การประยุกต์ใช้หลักสัมพัทธ์ 4 3. ประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายการศึกษาภายใต้ 5 ด้าน ได้แก่ การผลิต Production ประสิทธิภาพ Performance ความพึงพอใจ Satisfaction การปรับเปลี่ยน Adaptiveness การพัฒนา Development 4. ปัญหาหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายการศึกษา ซึ่งใช้แบบสอบถามปลายเปิด Open-ended Question เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบแบบเสรี

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยประเมิน ความเที่ยงตรง Validity และความเชื่อมั่น Reliability ผ่านขั้นตอนดังนี้ กำหนดโครงสร้างเครื่องมือ กำหนดตัวแปร 9 ตัว รวม 45 ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรง เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบ Content Validity ด้วยเทคนิค IOC เท่ากับ 0.8-1.0 ทดลองใช้แบบสอบถาม Try Out จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน คำนวณค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีของ Cronbach's Alpha ค่าความ

เชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามผลการทดลองใช้และตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน Pearson Correlation ส่วนคำตอบจากคำถามปลายเปิดใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยแจกแจงความถี่คำตอบในรูปแบบตาราง

2) สัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เริ่มจากการถอดเสียงและบันทึกข้อความ จากนั้นจำแนกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยรวม

ประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ(n=108)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิต Production	4.32	0.47	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพ Performance	4.36	0.50	มาก
3. ด้านความพึงพอใจ Satisfaction	4.31	0.50	มาก
4. ด้านการปรับเปลี่ยน Adaptiveness	4.37	0.52	มาก
5. ด้านการพัฒนา Development	4.34	0.47	มาก
ภาพรวม	4.34	0.46	มาก

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกแต่ละด้านพบว่า ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาด้านการผลิต และด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมนา 4 กับ ประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมนา 4 กับประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน (n=108)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient)						
ตัวแปร	1. ด้านการผลิต	2. ด้านประสิทธิภาพ	3. ด้านความพึงพอใจ	4. ด้านการปรับเปลี่ยน	5. ด้านการพัฒนา	รวม
1. ด้านสังวรปธาน	.795**	.733**	.694**	.705**	.794**	.785**
2. ด้านปหานปธาน	.830**	.757**	.777**	.788**	.847**	.844**
3. ด้านภวานาปธาน	.826**	.855**	.782**	.749**	.815**	.850**
4. ด้านอนุรักษ์ขนาปธาน	.804**	.834**	.804**	.821**	.792**	.858**
รวม	.883**	.865**	.833**	.835**	.881**	.907**

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัมมนา 4 กับประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R=.907^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปหานปธาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R=.844^{**}$) ด้านภวานาปธาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R=.850^{**}$) ด้านอนุรักษ์ขนาปธาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูงมาก ($R=.858^{**}$) ด้านสังวรปธาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับค่อนข้างสูง ($R=.785^{**}$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า สังวรปธาน เน้นการวางแผนและบริหารจัดการเชิงระบบ การพัฒนาบุคลากร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ปหานปธาน เน้นการลดความสับสนวุ่นวายเพื่อพัฒนาบรรยากาศการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนและหลักสูตร พร้อมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ภวานาปธาน เน้นการสร้างความร่วมมือกับชุมชน การพัฒนาคุณภาพบุคลากรและหลักสูตร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบูรณาการเทคโนโลยี อนุรักษ์ขนาปธาน การรักษาประสิทธิภาพผ่านการลดความเหลื่อมล้ำ การส่งเสริมคุณธรรม และการรักษามาตรฐานในการดำเนินงาน การผลิต Production การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ Performance การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ Satisfaction การพัฒนาความพึงพอใจ

ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและการมีส่วนร่วม การปรับเปลี่ยน Adaptiveness การใช้เทคโนโลยีในการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตร และการพัฒนาทักษะของผู้เรียนและครู การพัฒนา Development การพัฒนาทักษะของครูและนักเรียน และการใช้วิจัยการศึกษาในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันและอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.46) โดย ด้านการปรับเปลี่ยน Adaptiveness มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย เช่น การปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างรวดเร็ว ขณะที่ ด้านความพึงพอใจ Satisfaction มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ชี้ให้เห็นถึง ช่องว่างระหว่างความคาดหวังและผลลัพธ์ ด้านประสิทธิภาพ Performance และการพัฒนา Development แสดงถึง ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม ส่วน ด้านการผลิต Production มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยรวมการวิจัยเน้นความสำคัญของการปรับตัว ในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเน้นย้ำว่า การสร้างความพึงพอใจต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทพญ.จุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์ (2566) พบว่า การบริหารจัดการโครงการจักรยานสาธารณะของกรุงเทพมหานครมี ประสิทธิภาพในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการปรับเปลี่ยน Adaptiveness ที่มีการปรับเส้นทางจักรยานให้เหมาะสม และด้านประสิทธิภาพ Performance ที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและคุ้มค่า การศึกษาพบว่า การประเมินประสิทธิผลมุ่งเน้นไปที่มิติสำคัญ เช่น ประสิทธิภาพ การพัฒนา การปรับเปลี่ยน การผลิต และความพึงพอใจ โดยได้รับการยอมรับในเชิงบวกและมีความคงที่ในความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างในมิติที่ได้รับคะแนนสูงสุด โดยการบริหารโครงการจักรยานสาธารณะเน้นผลผลิตและประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ขณะที่งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยน เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิทยา ธีรบุญโญ พงศ์ศรี (2566) พบว่า ระดับประสิทธิผลการให้บริการประชาชน ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน การประเมินประสิทธิผลการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องและเทศบาลเมืองลำพูนอยู่ในระดับสูง โดยทั้งสองหน่วยงานมีประสิทธิภาพในการให้บริการด้านการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา อย่างไรก็ตาม เทศบาลเมืองลำพูนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า เมื่อเทียบกับองค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง โดยเฉพาะด้านการปรับเปลี่ยน และการพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีกว่า แม้

องค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องจะมีผลการประเมินที่ดี แต่ยังมีจุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวัช ละคร (2566) พบว่า ผลการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวมของเทศบาลในจังหวัดเพชรบูรณ์และเทศบาลเมืองลำพูนแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการปรับเปลี่ยน Adaptiveness ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดในทั้งสองกรณี สะท้อนถึงความสำคัญในการปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ด้านประสิทธิภาพ Performance และการพัฒนา Development ก็ได้รับการประเมินในระดับมากทั้งสองกรณี ซึ่งแสดงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการพัฒนากระบวนการบริหารงานให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่สำคัญคือการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละด้าน โดยเทศบาลในจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ความสำคัญกับด้านความพึงพอใจของประชาชน ส่วนเทศบาลเมืองลำพูนให้ความสำคัญกับการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการงานภายในองค์กรมากกว่า

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ($R=.907^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปหานปธาน ($R=.844^{**}$) ด้านภาวนาปธาน ($R=.850^{**}$) ด้านอนุรักษนาปธาน ($R=.858^{**}$) ด้านสังวรปธาน ($R=.785^{**}$) จากการศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรมสัมมปปธาน 4 ในการหาค่าความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการดำเนินการนโยบายต่างๆ ยังไม่พบงานวิจัยที่นำหลักธรรมสัมมปปธาน 4 มาใช้ในเชิงหาค่าความสัมพันธ์โดยตรงในบริบทนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาค่าความสัมพันธ์โดยใช้หลักธรรมอื่นๆ ดังนั้น จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ฤติมาศ วิชัย, 2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวนา 4 กับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก การศึกษาวิจัยสองเรื่องนี้มีความสอดคล้องในแง่ของค่าความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมากที่ได้จากการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำหลักสัมมปปธาน 4 มาใช้มีความสัมพันธ์เชิงบวกและช่วยเพิ่มประสิทธิผล ในการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูนในทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อแตกต่างหลักอยู่ที่การใช้หลักธรรมที่แตกต่างกันในการศึกษาความสัมพันธ์กับประสิทธิผล ในขณะที่งานวิจัยนี้ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ซึ่งมุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิผลในการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษา ในส่วนของ ฤติมาศ วิชัยกลับ (2566) ใช้หลักธรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสัมมปปธาน 4 คือหลักการปฏิบัติงานของอาสาสมัครหรือหลักภาวนา 4 ซึ่งไม่ได้เน้นเรื่องประสิทธิผลในลักษณะเดียวกัน ส่งผลให้แม้ค่าความสัมพันธ์ในหลาย ๆ งานวิจัยจะคล้ายคลึงกันในเรื่องของประสิทธิผล แต่หลักธรรมที่ใช้มีความแตกต่างกันและเน้นไปในแต่ละมุมที่เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาวิทยา ธีรปัญญา แพงศรี, 2566) พบว่า หลักสังคหัตถุธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วน

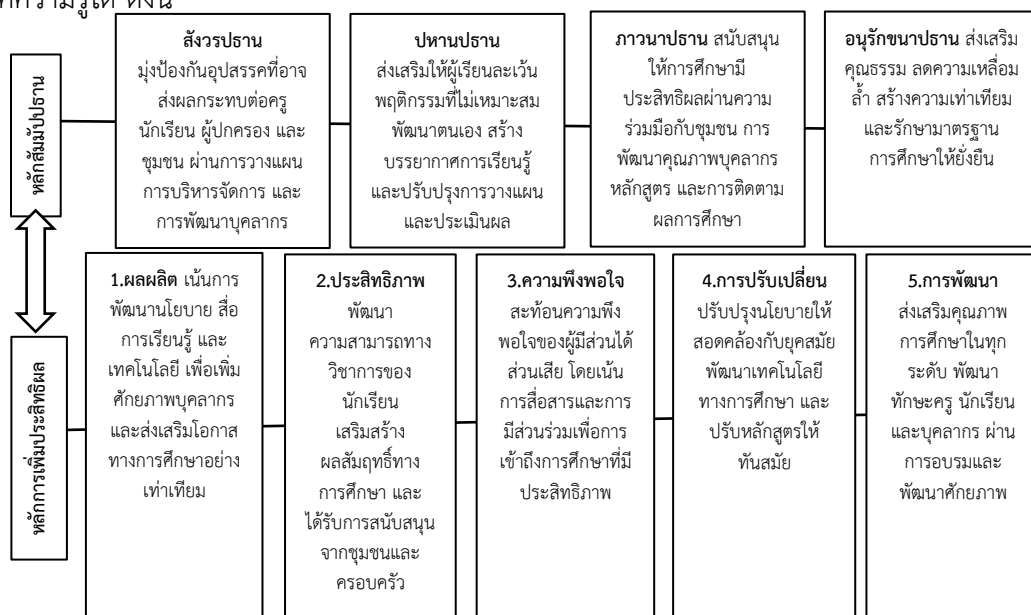
ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก ($R = 0.904^{**}$) ทั้งสองงานวิจัยมีความสอดคล้องกันในด้านความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างหลักธรรมที่ใช้กับประสิทธิผลขององค์กร โดยงานวิจัยของเทศบาลเมืองลำพูนพบว่าหลักสัมมปปธาน 4 มีความสัมพันธ์สูงมาก ($R = 0.907$) กับประสิทธิผลในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการศึกษา ขณะที่งานวิจัยขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องพบว่าหลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์สูงมาก ($R = 0.904$) กับประสิทธิผลในการให้บริการประชาชน แม้ทั้งสองงานวิจัยจะชี้ให้เห็นถึงผลเชิงบวกของการใช้หลักธรรม แต่มีความแตกต่างในหลักธรรมที่เลือกใช้และบริบทของการศึกษา โดยเทศบาลเมืองลำพูนมุ่งเน้นการพัฒนานโยบายการศึกษา ผ่านหลักสัมมปปธาน 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานด้านการศึกษา ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากช่องใช้หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและคุณธรรมในชุมชน ส่งผลให้การให้บริการประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงการปรับใช้หลักธรรมให้เหมาะสมกับภารกิจและบริบทของแต่ละองค์กร

อภิปรายผลจากการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่าด้านสังวรปธานที่เน้นการวางแผนและบริหารจัดการโปร่งใส การลดความเหลื่อมล้ำ และการบริหารความเสี่ยง ด้านปหานปธานที่ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านภาวนาปธานที่พัฒนาการศึกษาผ่านความร่วมมือจากชุมชนและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอนุรักษนาปธานที่รักษาคุณภาพการศึกษาและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ทฤษฎีในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยน และการพัฒนา เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทั้งในด้านการศึกษาและบุคลากร พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์และความยั่งยืนในระบบการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติธัช แฉงตัน (2565) พบว่าทั้งสองมีจุดที่สอดคล้องกันในหลายด้าน เช่น การระมัดระวังและป้องกันตนเอง (สังวรปธาน) ที่เน้นให้คนรักษาความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต การเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัว (ปหานปธาน) เพื่อประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด (ภาวนาปธาน) และการรักษามาตรฐานการดำเนินงาน (อนุรักษนาปธาน) ซึ่งทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความยั่งยืนและความสำเร็จในระยะยาว ทั้งในด้านสุขภาพและการศึกษา อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างกันในแงุ่มที่เน้นการพัฒนา เช่น แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลในการศึกษาเน้นการพัฒนาทักษะของครูและนักเรียน พร้อมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนา การสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินนโยบายสาธารณสุขในช่วง COVID-19 ที่เน้นการควบคุมการระบาดของโรคและการบริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาเป้าหมายในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แนวคิดการประยุกต์หลักปธาน 4 ในการดำเนินนโยบายทางการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงศ์ตระกูล พนธมุตโต และ

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2562) พบว่าหลักปธาน 4 และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดร่วมกันในด้านการป้องกันปัญหา (สังวรปธาน) การจัดอุปสรรค (ปหานปธาน) การพัฒนา (ภาวนापธาน) และการรักษาคุณค่าที่ยั่งยืน (อนุรักษนาปธาน) โดยหลักปธาน 4 ช่วยเสริมการบริหารจัดการ ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขณะที่หลักธรรมพุทธศาสนาเน้นการสร้างจิตสำนึกและการสืบสานวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม แนวคิดทั้งสองแตกต่างกันในแนวทางปฏิบัติ โดยการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนา นโยบายและบุคลากรผ่านกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ ส่วนหลักธรรมพุทธศาสนาเน้นการฝึกจิตและรักษาวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณ

องค์ความรู้

จากการที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินการนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : Nantarsiri, 2568.

จากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยค้นพบว่าหลักสัมปธาน 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นกระบวนการพัฒนาตนเองและการจัดอุปสรรคเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ประกอบด้วย สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนापธาน และ อนุรักษนาปธาน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินนโยบายการศึกษา พบว่า สามารถช่วยลดปัญหาการจัดการศึกษา เสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม พัฒนาคุณภาพบุคลากร และส่งเสริมความยั่งยืนของระบบการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิผลของนโยบายด้านการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน ในด้านทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลของนโยบายศึกษา

แนวคิดพื้นฐานมักพิจารณาผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผลผลิต (Output) ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่ได้จากนโยบาย เช่น การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ความพึงพอใจ (Satisfaction) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการศึกษา การปรับเปลี่ยน (Adaptability) ซึ่งเป็นการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับบริบท และการพัฒนา (Development) ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและความก้าวหน้าของการศึกษา

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลการดำเนินนโยบายการส่งเสริมการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงมากกับหลักสัมมนา 4 ในแต่ละด้าน ด้านการปรับเปลี่ยนและประสิทธิภาพมีคะแนนสูงสุด การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลควรเน้นการวางแผนและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การพัฒนาบุคลากร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและการใช้เทคโนโลยีในการศึกษา รวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

- 1) การส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาควรเน้นการเฝ้าระวังปัญหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พร้อมปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในองค์กรการศึกษาและรักษาคุณธรรมที่ดีให้มั่นคงและเจริญเติบโต
- 2) ควรผลิตนโยบายการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนในทุกระดับ และพัฒนาความสามารถทางวิชาการและทักษะชีวิตให้กับครู
- 3) สนับสนุนการเงินสำหรับนักเรียนและอาจารย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการศึกษา ส่งเสริมการตอบสนองและปรับตัวของระบบการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ควรสนับสนุนการเรียนฟรีถึงปริญญาตรี และขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำ
- 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรพัฒนาระบบการศึกษาให้ได้มาตรฐาน เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเทศบาล โรงเรียน ชุมชน และผู้ประกอบการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) สร้างระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าและผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษได้อย่างชัดเจน

2) พัฒนาหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับบริบทที่แท้จริง

3) จัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับความรู้ และทักษะการสอนของครูและบุคลากรในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษ
- 2) ควรมีศึกษาในการจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
- 3) ควรมีศึกษาในการวางแผนในการเรียนการสอนในทุกโรงเรียนในเขตบริหารให้ไปในทิศทางเดียวกัน

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2017). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร :สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กิตติธัช แฝงตัน. (2565). ประสิทธิภาพของการดำเนินการตามนโยบายด้านสาธารณสุขภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของเทศบาลตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทพญ. จุไรภรณ์ วิจักขณวงศ์. (2566). การประยุกต์หลักละครเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการจักรยานสาธารณะของกรุงเทพมหานคร. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนภัทร จันทรเจริญ. (2019). การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(3), 216 - 229.
- ปิยวัช ละคร. (2566). การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลใน จังหวัดเพชรบูรณ์. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพงศ์ตระกูล พนมมุตโต, & ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม. (2562). การประยุกต์หลักปธาน 4 กับการส่งเสริมประเพณีโคมลอย ของชุมชนชาวพุทธตำบลบะ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 10(2), 96 – 103.

- พระมหาวิทยา อธิปญโญ (แพ่งศรี). (2566). ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฤดีมาศ วิชัย. (2566). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัทธกิตติ์ ลาภอุดมการ. (2023). ทำไมคุณภาพการศึกษาไทยแย่ลงทุกปี. *KKP Research*, 2.
- Gibson, J. H., John, M. I., & James, H. D. (1982). *Organizations: Behavior, structure and processes* (4th ed.). Business Publications.
- Taro Yamane (1970). *Statistics An Introductory Analysis* (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

Achievement-Oriented Management of the Nantaburi Educational Opportunity Expansion Schools Network, Omkoi District, Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

ศุภฤกษ์ ไชยเลิศ Suparoek Chailert
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook
สุวิญ ศรีไกรวัฒนาวงศ์ Suwit Sirigrivatanawong
พิสุทธิ จันทรสุรินทร์ Pisut Chandrasurin
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302087@northcm.ac.th

Received 2025/03/08

Revised 2025/04/01

Accepted 2025/04/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 75 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ การเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอมก๋อย ในเครือข่ายนันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ 5 เขต พบว่า ด้านการให้รางวัลตอบแทน รองลงมาคือ ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน และ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 คือ ควรเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของโรงเรียนต้องอิงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจหลัก ควรมีการพัฒนากระบวนการวัดผลต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน และควรมีการให้รางวัลตอบแทนถูกออกแบบและดำเนินการอย่างมีระบบ

คำสำคัญ : การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.

Abstract

This research aims to study 1) performance-based management and 2) development approaches. The achievement-oriented management of the extended educational opportunity schools in the Nanthaburi network under the Office of the Primary Educational Service Area 5, Chiang Mai By using a mixed research method, the population studied was school administrators, teachers and educational personnel in schools expanding educational opportunities in the academic year 2024, totaling 75 people, by studying from the entire population and experts in the interview, selecting 6 people specifically. The tools used were questionnaires with a reliability of 0.96 and structured interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research found:

1) The achievement-oriented management of the extended educational opportunity schools in the Nanthaburi network under the Office of the Primary Educational Service Area 5, Chiang Mai It was found that the reward aspect was followed by the measurement and monitoring of performance, the definition of performance indicators, and the organization's strategic planning, which were all at a high level.

2) development approaches. The achievement-oriented management of the extended educational opportunity schools in the Nanthaburi network under the Office of the Primary Educational Service Area 5, Chiang Mai It should be the center of participation from all parties in determining the direction of learning. The school's performance indicators should be set based on the vision and main mission. The

evaluation system should be developed and relied on accurate and complete database. Rewards should be designed and implemented systematically.

Keywords: Performance-based management, Expanding educational opportunity Schools.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management: RBM) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ที่เน้นการดำเนินงานโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นผลลัพธ์ของงานเป็นหลัก โดยมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators: KPIs) เป็นเครื่องมือกำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด (อรัญญา หนูชูสุข, 2563, อ้างถึงใน ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543 : 147).

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารต้องกำหนดแนวทางและเทคนิคการบริหารที่เป็นระบบ มีขั้นตอนและกลไกที่ชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และการตรวจวัดความสำเร็จขององค์กรผ่านกระบวนการที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Stakeholders) ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างแท้จริง ((อรัญญา หนูชูสุข, 2563, อ้างถึงใน ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543 : 147).

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายนันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีจำนวน 3 โรงเรียน ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวอำเภอ และเป็นศูนย์รวมของกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนเป็นทิวเขาสูง ลาดชัน และสลับซับซ้อน โดยมีระดับความสูงจากน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร ได้แก่ โรงเรียนบ้านมูเซอ โรงเรียนบ้านห้วยไม้หก และโรงเรียนบ้านห้วยน้ำขาว โรงเรียนเหล่านี้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่บริการ ในปีการศึกษา 2567 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 721 คน และมีบุคลากรทางการศึกษารวม 75 คนโรงเรียนในเครือข่ายมีการบริหารงานแบ่งออกเป็น 7 ฝ่าย ได้แก่ 1. การบริหารงานวิชาการ 2.การบริหารงานบุคคล 3.การบริหารงานทั่วไป 4.งานฝ่ายกิจการนักเรียน 5.งานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ 6.ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน และ 7.ฝ่ายนโยบายและแผน มีการบริหารจัดการ

พื้นที่อย่างเหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการจัดกิจกรรมด้านวิชาการ วิชาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และกิจกรรมนันทนาการ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นทางเลือกสำคัญของการศึกษาในชุมชนโดยรอบ แต่ภายในองค์กรยังคงประสบกับอุปสรรคบางประการ ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด (โรงเรียนบ้านมูเซอ, 2567)

จากการประเมินสถานภาพของสถานศึกษาในอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีสัดส่วนผู้บริหารใหม่มากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ ซึ่งทั้งสองกลุ่มต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในแต่ละกลุ่มงาน รวมถึงปัญหาด้านการให้บริการของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การบริหารบุคคลในสถานศึกษา การบริหารการเงินให้เป็นไปตามระเบียบราชการ การบริหารงานวิชาการ การขาดความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ การขาดประสบการณ์ในการบริหาร การขาดทักษะในการแก้ไขปัญหาและภาวะผู้นำ และการขาดเทคนิคใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ทั้งผู้บริหารใหม่และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างเผชิญกับปัญหานี้ และยังเกิดประเด็นปัญหาใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงระดับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายพัฒนาทิศทางการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ตามรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานกระบวนการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ใน 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน

(อรัญญา หนูชูสุข (2563 : 25) อ้างถึงใน ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543, อ้างถึงใน ศักดิ์ดา แดงเงิน, 2555 : 52)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 75 คน ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านมูเซอ โรงเรียนบ้านห้วยไม้หก หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านมูเซอ ครูโรงเรียนบ้านมูเซอ หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านห้วยไม้หกครูโรงเรียนบ้านห้วยไม้หก

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับ อายุ เพศ วุฒิการศึกษาและ ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 6 ด้าน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 6 ด้าน ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกสถานศึกษาที่มีแนวการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

1.เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2.โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนักเรียนที่จบการศึกษาจะไปต่อในระดับมัธยมปลายในโรงเรียนระดับอำเภอ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและนิยามศัพท์เฉพาะ นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุง

3) ปรับแบบสอบถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้

4) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์	ระดับปฏิบัติ		
	($\bar{x}$)	(S.D.)	แปลผล
1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร	3.87	0.55	มาก
2. ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน	3.94	0.58	มาก
3. ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ	3.99	0.56	มาก
4. ด้านการให้รางวัลตอบแทน	4.07	0.54	มาก
โดยรวม	3.97	0.48	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้รางวัลตอบแทน รองลงมาคือ ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ และด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับ สุดท้าย คือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร คือ โรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ 2) ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน คือ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของโรงเรียนต้องอิงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจหลัก 3) ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ คือ ควรมีการพัฒนากระบวนการวัดผลต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน 4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน คือ ควรมีการให้รางวัลตอบแทนถูกออกแบบและดำเนินการอย่างมีระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 พบว่าการศึกษาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะได้มีการกล่าวคำชมเชยผู้ที่ปฏิบัติงานได้สำเร็จ และมีการเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนางาน มีการให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคน การนำผลการวัดและตรวจสอบผลการ ดำเนินงานไปปรับปรุงประสิทธิภาพการ

ดำเนินงาน การรายงานผลการวัดและการ ตรวจสอบผลการดำเนินงานให้คณะครูบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบ และนำผลของการประเมินไปใช้จัดสรร ทรัพยากรเพื่อความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพเกิด อรรถประโยชน์สูงสุดตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถ แสดงแนวโน้มของข้อมูล สำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการ ดำเนินงาน ตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถ สะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา และ ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ ครอบคลุมความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็น ฐานข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาเพื่อวางแผนกลยุทธ์ และ บริหารงานโดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์และ พันธกิจของสถานศึกษา จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โรงเรียนให้ ความสำคัญกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร รองลงมาคือการวัดและการตรวจสอบผลการ ดำเนินการ ซึ่งสะท้อนถึงการติดตามผลและประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่วนด้านการ กำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงานได้รับความสำคัญเพราะเป็นปัจจัยที่ช่วยกำหนด แนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเกิดจากนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องและการตอบสนองต่อเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับ กิตติ คุณสมบัติ (2556 : 59) พบว่า 1. การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะเียบ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ ชัยรัตน์ ราชประโคน (2561 : บทคัดย่อ) พบว่า 1. การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิภาพการบริหารงาน สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก 3. การบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของ ตัวชี้วัด ผลการดำเนินงาน การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการให้รางวัลตอบแทนมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษาในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการให้รางวัลตอบแทน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า การกล่าวคำชมเชยผู้ที่ ปฏิบัติงานได้สำเร็จ และมีการเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนางาน มีการให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ที่ ปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส และมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจใน การปฏิบัติงานให้กับ ผู้ปฏิบัติงานทุกคน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะด้านการให้รางวัลตอบแทน การกล่าวคำชมเชยและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางาน ซึ่งช่วย กระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน การให้รางวัลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ทำให้ เกิดความเชื่อมั่นในระบบบริหาร และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ซึ่งส่งผลให้เกิด บรรยากาศการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ ชัยรัตน์ ราชประโคน (2561 :

บทคัดย่อ) พบว่า 1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการให้รางวัลตอบแทนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษาในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ ธรรมนูญฯ (2563 : 83) ด้านการให้รางวัลตอบแทน พบว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเบตง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารแบบมุ่งสัมฤทธิ์ด้านอื่นๆ พบว่า มีการบริหารด้านการให้รางวัลตอบแทนต่ำสุด ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันกับครูในการให้รางวัลตอบแทนโดยยึดผลงาน ระดับของผลงาน และเป็น ผลงานที่ทำประโยชน์ให้กับสถานศึกษาเป็นหลัก แต่ในการปฏิบัติจริงยังขาดการสนับสนุนงบประมาณ การจัดสรรค่าตอบแทนหรือการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน รวมถึงขาดการ จัดสรรสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างเพียงพอและทั่วถึงให้กับทุกคน ในการให้รางวัลตอบแทนยังขาด ความเป็นธรรมและโปร่งใส สร้างความไม่พึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า การนำผลการวัดและตรวจสอบผลการ ดำเนินงานไปปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน การรายงานผลการวัดและการ ตรวจสอบผลการดำเนินงานให้คณะครูบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รับทราบ และนำผลของการประเมินไปใช้จัดสรร ทรัพยากรเพื่อเพิ่มความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพเกิด อรรถประโยชน์สูงสุด จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน เนื่องจากโรงเรียนมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และยังมีการรายงานผลให้คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รับทราบ เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ผลประเมินในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับ ธรรมนูญฯ (2563 : 82) ด้านการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน พบว่า การบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเบตง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร สถานศึกษาให้การสนับสนุนการจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน มีการประชุม คณะครูเพื่อให้คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเกี่ยวกับการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน มี การวัดและประเมินผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ คณะครู บุคลากร ทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรายงานผลการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อ เป็นข้อมูลย้อนกลับของการดำเนินงาน และนำไปปรับปรุง

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ผู้บริหาร สถานศึกษานำรายงานผลการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงานไปใช้จัดสรรทรัพยากรเพื่อความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพเกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา และสอดคล้องกับ พิชรพงษ์ เพชรโก (2564 : 82) พบว่าสภาพการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ที่ได้นำมาดำเนินการ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ รองลงมาได้แก่ ด้านการ กำหนดตัวชี้วัดผล การดำเนินงาน ด้านการวัดและตรวจสอบการดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน

ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถ แสดงแนวโน้มของข้อมูลสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการ ดำเนินงาน ตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสามารถ สะท้อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา และ ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่ครอบคลุมความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์โรงเรียนให้มีความสำคัญกับการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน เนื่องจากตัวบ่งชี้ที่กำหนดสามารถแสดงแนวโน้มของข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา ทำให้สามารถประเมินผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งโรงเรียนมีการร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สุภักดิ์ พวงขจร (2561 : 212) พบว่า โครงสร้างรูปแบบด้านองค์ประกอบลักษณะวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ 1. การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร 2. การกำหนด รายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน 3. การจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4. การจัดการ ความเสี่ยง 5. การวัดและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ 6. การใช้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ 7. การรักษาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 8. การให้รางวัลตอบแทน ผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ กิตติคุณ คุณสมบัติ (2556 : 62) ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน พบว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะเกียบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์เป้าหมายของโรงเรียนมีความรู้ความสามารถในการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดดำเนินงานของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของโรงเรียน

ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็น ฐานข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์ เปิดโอกาสให้ทุก

คนมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาเพื่อวางแผนกลยุทธ์ และ บริหารงานโดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์และ พันธกิจของสถานศึกษา จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โรงเรียนให้ ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร โดยเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อนำ ข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนา อีกทั้งการบริหารงานที่คำนึงถึงวิสัยทัศน์และ พันธกิจของสถานศึกษา ช่วยให้ทิศทางการดำเนินงานมีความชัดเจนและสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กอบชัย มณีตัน (2559 : 91) ด้านการ วางแผนกลยุทธ์ขององค์กร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะทุกสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก โดย ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน เปิด โอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของ สถานศึกษา และมีการให้บุคลากรรับผิดชอบวางแผนแผนปฏิบัติการ ประจำปีและโครงการตาม ความสามารถและความถนัด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการวางแผนกลยุทธ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ หน่วยงาน เพราะเป็นสิ่งที่บอกถึงทิศทางในอนาคตของสถานศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นเอกภาพและ เกี่ยวโยงในการทำงานของหน่วยงานย่อยทุกระดับให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกันโดยไม่ละเลยผลสัมฤทธิ์ ในระยะยาวและปานกลางในรูปแบบของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ คุณสมบัติ (2556 : ง) พบว่า โดยรวมและ รายด้านอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ขององค์กร ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ด้านการกำหนด รายละเอียดของตัว บ่งชี้ผลการดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน ตามลำดับ

ข้ออภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร คือ ควรมีการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ ภายใต้อ ุณหภูมิการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย อาจเป็นเพราะว่า มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอกของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็น ฐานข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์ มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วน ร่วมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาเพื่อวางแผนกลยุทธ์ และมีการบริหารงาน โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์และ พันธกิจของสถานศึกษา จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โรงเรียนมีการให้ ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อนำข้อมูลมา ใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนา อีกทั้งมีการบริหารงานที่คำนึงถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษา ช่วยให้ทิศทางการดำเนินงานมีความชัดเจนและสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จีรพันธ์ สัญญาสัมพันธ์ (2567: 276) แนว ทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาอำเภอมะนังน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้

เสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนการบริหารงานโดยวิเคราะห์สภาพบริบทของโรงเรียนตามสภาพความเป็นจริง ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับ อรรถชญา หนูชูสุข (2561 : 1260) พบว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายะลา.เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่มีการบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการให้รางวัลตอบแทนต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงแนวทางการบริหาร ด้านการให้รางวัลตอบแทนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการให้รางวัลแก่บุคลากรในองค์กรตามระดับ ของผลการปฏิบัติงานที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นธรรมและโปร่งใส สร้างสรรค์สิ่งจูงใจ เช่น การเลื่อนขั้น เงินเดือนตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน คือ ควรเน้นการร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่า มีการร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินการ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ มีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายจะช่วยให้สามารถกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมและสามารถประเมินผลได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีทิศทางที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับ อัครเดช ยมภักดี (2559 : 139) พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นต้นตอสังกัดของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในแต่รายละเอียดของแต่ละด้านทั้ง 7 ด้านคือ 1) ด้านการวิเคราะห์วิสัยทัศน์และพันธกิจ 2) ด้านการกำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัดผลการดำเนินการ3) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 4) ด้านการกำหนดแหล่งข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล 5) ด้านการวางแผนและการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ 6) ด้านการวิเคราะห์และประเมินผล 7) ด้านการทบทวนและรายงานผลสัมฤทธิ์ โดยกำหนดเป็นนโยบายให้ปฏิบัติทุกสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สายฝน เหล่าลาภะ (2556 : 53) พบว่า ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดอุดรธานี มี 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร 2) ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน 3) ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และ 4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเทคนิค วิธีการ และความเข้าใจที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานกับองค์กร สามารถดำรงชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ดี จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร มีการพัฒนาความรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการวัดและประเมินผล

การดำเนินงาน ทำให้ทราบผลสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละด้าน จัดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวบ่งชี้ตามเงื่อนไขและเวลาที่กำหนดไว้

ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินการ คือ ควรให้การสนับสนุนการจัดทำระบบการ วัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะว่า มีการจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ให้การสนับสนุนการจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ โรงเรียนปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ได้ตรงจุดและทันเวลา ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับ นพดล เจริญศิริ (2565 : 186) พบว่า ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสนับสนุนการจัดทำระบบการวัดและ การตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยสร้างความเข้าใจแก่คณะครูผ่านการประชุมชี้แจงร่วมกัน และมี การกำหนดผู้รับผิดชอบในการวัดและการตรวจสอบผล การดำเนินงานตามกลุ่มงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน รวมถึงโรงเรียนมีการกำหนดมาตรฐานและจัดทำระบบการวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน อย่างครอบคลุมตรงตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงทำให้ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จิรพันธ์ สัญญาสัมพันธ์ (2567: 276) พบว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดส านักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา.เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ด้านการวางแผนกลยุทธ์ของ องค์กร ด้านการก าหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงาน ด้านการวัดและการตรวจสอบผลการ ดำเนินงาน และด้านการให้รางวัลตอบแทน.โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่มีการบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการให้รางวัลตอบแทนต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงแนวทางการบริหาร ด้านการให้รางวัลตอบแทนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการให้รางวัลแก่บุคลากรในองค์การตามระดับ ของผลการปฏิบัติงานที่ได้ตกลงกันไว้ เป็นธรรมและโปร่งใส สร้างสรรค์สิ่งจูงใจ เช่น การเลื่อนขั้น เงินเดือนตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญและก ลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการให้รางวัลตอบแทน คือ ควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันกับครูใน การให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงาน อาจเป็นเพราะว่า มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันกับครูและการให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงาน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ มีการใช้การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นฐาน และการใช้รางวัลที่หลากหลาย มีการส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และมีการติดตามผลการให้รางวัลจะช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นและประสิทธิภาพในการทำงานของครูและบุคลากร ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับ สายฝน เหล่าลาภะ (2556 : 53) พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดอุดรธานี มีด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง

โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเรียงตามระดับ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความสอดคล้องและด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ด้านการให้รางวัลตอบแทน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเทคนิค วิธีการ
- 2) ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร มีการพัฒนาความรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการวัดและประเมินผลการดำเนินงาน ทำให้ทราบผลสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละด้าน
- 3) จัดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวบ่งชี้ตามเงื่อนไขและช่วงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น รายเดือน รายไตรมาส รายปี เป็นต้น และ
- 4) มีการนำแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดอุดรธานี ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติและประเมินปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป และสอดคล้องกับ นพดล เจริญศิริ (2565 : 189) พบว่า ผู้บริหาร คณะครู และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันพัฒนาและออกแบบโมเดล ทางการศึกษา โครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อน 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการ วางแผนกลยุทธ์ขององค์กร 2) ด้านการกำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้วัดผล 3) ด้านการวัดและ การตรวจสอบผลการดำเนินงาน และ4) ด้านการให้รางวัลตอบแทน เพื่อให้เป็นมาตรฐานของการ ดำเนินการต่อไป

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ที่มา: จากผลการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต5, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (2568).

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

1. การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร โรงเรียนควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งใช้ระบบการประเมินที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ เทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจให้กับผู้เรียน

2. การกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ตัวชี้วัดของโรงเรียนควรเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และพันธกิจหลัก เพื่อสะท้อนทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน นอกจากนี้ ตัวชี้วัดต้องครอบคลุมทั้งด้านการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะ และคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถประเมินความก้าวหน้าได้อย่างเป็นระบบ

3. การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน การพัฒนาระบบวัดผลควรอาศัยฐานข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ โรงเรียนควรกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน พร้อมใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างแม่นยำ

4. การให้รางวัลตอบแทน ระบบการให้รางวัลควรได้รับการออกแบบและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดข้อตกลงร่วมกับครูอย่างชัดเจน พร้อมมอบรางวัลที่เหมาะสมกับระดับของผลงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนนทบุรี อำเภอมวกเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา พัฒนาตัวบ่งชี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน และข้อตกลงร่วมกันในการให้รางวัลตอบแทนตามผลงาน

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา พัฒนาตัวบ่งชี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน และข้อตกลงร่วมกันในการให้รางวัลตอบแทนตามผลงาน

3) สถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมนำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา พัฒนาตัวบ่งชี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย การจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงาน และข้อตกลงร่วมกันในการให้รางวัลตอบแทนตามผลงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) ควรวิจัยเรื่อง พัฒนาตัวบ่งชี้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

3) ควรวิจัยเรื่อง การจัดทำระบบการวัดและตรวจสอบผลการดำเนินงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงการแบ่งราชการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กอบชัย มณีตัน. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับผลสำเร็จในการดำเนินงานตามพันธกิจของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- กิตติ คุณสมบัติ. (2556). *การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะเกียบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรพันธ์ สัญญาสัมพันธ์. (2567). *การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 12(48) : 270 - 278.
- ชัยรัตน์ ราชประโคน. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). *การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสังคมปัจจุบัน. รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นพดล เชิงศิริ. (2565). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียนใน กลุ่มสหวิทยาเขตราชโยธินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5(6), 179–190
- พัชรพงษ์ เพชรโก. (2564). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- โรงเรียนบ้านมุเซอ. (2567). *แผนและปฏิบัติการโรงเรียนบ้านมุเซอ ประจำปีการศึกษา 2567 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬเขต 5*. บึงกาฬ: โรงเรียนบ้านมุเซอ.
- ศุภฤกษ์ ไชยเลิศ (2568). การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเครือข่ายนันทบุรี อำเภอมกนัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬเขต 5. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-บึงกาฬ.
- ศักดิ์ดา แดงถิ่น. (2555). การบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของ ผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูในสำนักงานเขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สายฝน เหล่าลาภะ (2556). *แนวทางการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส จังหวัดอุดรธานี*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 10(6): 45 - 54.
- สุภัค พวงขจร. (2561). ประเมินสถานศึกษาตามรูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- อรัญชญา หนูชูสุข. (2563). การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. *การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อัครเดช ยมภักดี. (2559). รูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ระดับภาคบังคับ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 7(2): 128 - 141.

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะเมาห์ จังหวัดลำพูน

The Application of Iddhipāda Principles for Increasing the Efficiency of the
Elderly Living Allowance Management of the Pladuk Subdistrict Municipality at
Mae the District in Lamphun Province

มณฑิรา สิงห์คำ Montira Singkham

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

montira1209@gmail.com

Received 2025/03/09

Revised 2025/05/03

Accepted 2025/05/14

บทคัดย่อ

วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะเมาห์ จังหวัดลำพูน วิจัยแบบผสมวิธี คือ เชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทาลาดุกที่ได้รับเบี้ยยังชีพจำนวน 332 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะเมาห์ จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะเมาห์ จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และสถานภาพ แตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลา ดูก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องมีความรู้สึกดี มีความพึงพอใจต่องานที่ทำ 2) ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพยายาม ความ ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 3) ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานควรมีความตั้งใจและความใส่ใจอย่างเต็มที่ 4) ด้านวิมังสา ผู้ปฏิบัติงานควรมีสติในการไตร่ตรอง และพิจารณาถึงเหตุผลของสิ่งต่างๆ

คำสำคัญ : อิทธิบาท 4, เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, การจัดการการเพิ่มประสิทธิภาพ.

Abstract

This research aimed to 1) study the level of efficiency in managing elderly allowance of the Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, 2) compare the opinions of the elderly on the effectiveness of the elderly allowance management of the Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, categorized by personal factors, and 3) present a guideline for applying the Buddhist principle to enhance the efficiency of managing elderly allowance in the Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, using the application of Iddhipāda. The research methodology employed a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative research. Data was collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.90 from a sample group of 332 elderly individuals receiving elderly welfare benefits in the Tha Pladuk Subdistrict Municipality. Data analysis was conducted using statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as t-tests, F-tests, and qualitative research through in-depth interviews with 10 key informants.

The research results revealed that:

1. The overall level of efficiency in managing elderly allowance of the Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, these included equitable service delivery, timely service delivery, sufficient service provision, in terms of continuous service provision and progressive service provision was at a high level.

2. In terms of the comparison of the levels of opinion among the elderly regarding the effectiveness of the elderly allowance management by the Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, it was found that elderly with different genders, ages, and statuses had no differing opinions. However, the elderly with different educational backgrounds, occupations, and average monthly

incomes had statistically significant differences at the 0.05 level. Therefore, the research hypothesis was accepted.

3. For guidelines for improving the efficiency of elderly allowance management in Tha Pladuk Subdistrict Municipality, Mae Tha District, Lamphun Province, by applying Iddhipāda, it was found that 1) Chanda: workers must have a good feeling, satisfaction with their work. 2) Viriya: workers must have effort, diligence, and perseverance in their work. 3) Citta: workers should use full intention and attention in their work. 4) Vimaṅsā: workers should have mindfulness in reflecting, and considering the reasons for things both before and after doing them.

Keywords: Iddhipāda, Elderly Living Allowance, Efficiency Management.

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองสิทธิด้านสาธารณสุขเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 48 สิทธิของมารดา ในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติวรรคสอง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560 น.13) และตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ข้อ 12 การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้จ่าย ในอัตราเดือนละ 500 บาท หรือตามมติคณะรัฐมนตรี และข้อ 13 สรุปสาระสำคัญคือ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยจ่ายเป็นเงินสด หรือโอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารในนามผู้มีสิทธิ หรือในนามผู้รับมอบอำนาจจากผู้มีสิทธิเป็นรายเดือนภายในวันที่ 10 ของทุกเดือน (กระทรวงมหาดไทย, 2552 : 8)

สถานการณ์ทางสังคมจังหวัดลำพูน ประจำปี 2565 พบว่า จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากเป็นลำดับต้น ๆ หรือจังหวัดในลำดับที่ 1 – 3 ของประเทศเมื่อเทียบสัดส่วนประชากรในจังหวัด โดยสถานการณ์ผู้สูงอายุของจังหวัดลำพูน มีประชากรสูงอายุที่อยู่ในพื้นที่มีจำนวนทั้งหมดจำนวน 100,808 คน คิดเป็นร้อยละ 25.13 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าจังหวัดลำพูนเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว เป็นผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 96,455 คน คิดเป็นร้อยละ 95.68 ของผู้สูงอายุทั้งหมด (รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดลำพูน, 2565 : 21) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สะท้อนถึงความใส่ใจของรัฐต่อประชากรกลุ่มเปราะบางในสังคม โดยเฉพาะในช่วงวัยที่มักประสบกับปัญหารายได้ลดลง สุขภาพถดถอย และต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจึงถือเป็นสวัสดิการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตประจำวัน

ได้ ดังนั้น งานสวัสดิการสังคมเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เริ่มตั้งแต่การรับ ยืนยันตัวตนผู้สูงอายุที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ การตรวจสอบเอกสารหลักฐาน การบันทึกข้อมูลผู้ ลงทะเบียนในระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การ ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และการประชาสัมพันธ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นงานด้านการบริการที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ความเอาใจใส่ และความเพียรมาใช้ในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งระหว่างการทำงานย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้ ทั้งด้านการบริการ การติดต่อประสานงาน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ

การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สามารถนำหลักอิทธิบาท 4 (ที.ป. 11/110/80-81) ได้แก่ 1.ฉันทะ ความพอใจในงานที่ทำ 2.วิริยะ ความเพียร ขยันทำงานในหน้าที่ 3.จิตตะ การมีความ เอาใจใส่ ฝึกฝนในงาน และ 4. วิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลและกระบวนการทำงาน มาประยุกต์ใช้ กับการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้ จากสภาพปัญหาข้างต้น จึงได้มีการหาแนวทาง ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือการดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลาดุกให้มี ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ และใช้หลักคำสอนพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมี 5 ด้าน ดังนี้ 1.ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค 2.ด้านการให้บริการอย่างตรงเวลา 3.ด้านการให้บริการ อย่างเพียงพอ 4.ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และ 5.ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Millet, 1954 : 67) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการเบี้ยยัง ชีพของเทศบาลตำบลทาบลาดุก ดังพระพุทธศาสนาได้สอนไว้ว่าหนทางนำไปสู่ความสำเร็จหรือการ ปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีความพอใจ มีใจรักต่อสิ่งที่ทำ มีความเพียรพยายามใน การปฏิบัติงาน มีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการคิดพิจารณาไตร่ตรอง จึงมีหลักพุทธ ธรรมแห่งความสำเร็จที่เป็นฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ คือ หลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 1,942 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 332 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (อภินันต์ จันตะนี, 2549, น.35)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 10 รูปหรือคน ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลทาลาดุก กลุ่มบุคลากรเทศบาลตำบลทาลาดุก กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และกลุ่มตัวแทนประชาชน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ ศึกษาหลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสวัสดิการผู้สูงอายุจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ตามแนวคิดของ Millet 5 ด้าน ประกอบด้วย 1.ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค 2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา 3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

และ 5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ตามหลักอิทธิบาท 4 ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 3) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยทำการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ควรเป็นอย่างไร ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค 2) ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา 3) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ 4) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ควรเป็นอย่างไร คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา

1) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC 0.6 - 1.0 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

2) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน” ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม

การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n= 332)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.05	0.67	มาก
2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา	4.06	0.66	มาก
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.96	0.67	มาก
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.97	0.68	มาก
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	3.90	0.69	มาก
ภาพรวม	3.99	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n= 332)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	1.517		0.131	-	✓
2.	อายุ	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	-	0.178	0.911	-	✓
3.	วุฒิการศึกษา	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	-	3.402	0.018	✓	-
4.	สถานภาพ	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	-	2.069	0.104	-	✓
5.	อาชีพ	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	-	3.847	0.005	✓	-
6.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	การบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ	-	4.890	0.002	✓	-

จากตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และสถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้บริหารควรปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่บุคลากรในการทำงานบริการประชาชน โดยเฉพาะงานด้านสวัสดิการ ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มี จิตบริการ เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและรื่นเริงใจ พร้อมยิ้มแย้มแจ่มใสในทุกขั้นตอน 2) ด้านวิริยะ ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน ไม่หยุดเพียงแค่ทำตามหน้าที่ แต่มุ่งหวังผลลัพธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) ด้านจิตตะ ผู้บริหารควรจัดระบบบริการที่เอื้อให้เกิดการรับฟังปัญหาตอบสนองความต้องการรายบุคคล และปฏิบัติงานอย่างตั้งใจไม่ขาดตกบกพร่อง 4) ด้านวิมังสา

ผู้บริหารควรมีระบบการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้ฐานข้อมูลดิจิทัล การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น และการประเมินประสิทธิภาพในเชิงนโยบายและงบประมาณ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารเทศบาลและเจ้าหน้าที่ของเทศบาล เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาล โดยมีการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างตรงต่อเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า ทั้งนี้ การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่วางแผนไว้อย่างต่อเนื่อง มีการติดตามการดำเนินงาน ทั้ง 5 ด้าน โดยนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพราะด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา ในการจ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ ในบางเดือนอาจมีการจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นไปตามกำหนดวันที่ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการบริหารจัดการในบางเรื่องที่ต้องมีขั้นตอนการดำเนินการที่ซับซ้อนและละเอียด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุข บุญผา และนวกัทร โตสุวรรณ (2563) พบว่า ประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองล่อแมต อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรรัตน์ แยมกุล (2558) พบว่าประชาชน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเทศบาลมีการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เป็นไปตามมาตรฐาน ทำให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการบริการที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมีความพิการหรืออายุเท่าใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการมูล จรณธมโม (แสงสกุล). (2558) พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระศิวากร เทชปญโญ (วันทา). (2558) พบว่าประชาชนที่มีอายุ การศึกษาชั้นสูงสุดและรายได้ต่างกัน มีประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัย โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้สึกดี ต้องมีความรักและความตั้งใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเห็นคุณค่าของในการทำงาน เพราะเมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความสุขและพึงพอใจในงานที่ทำ จะเกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ที่ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยงยุทธ ติกขญาโณ (สุดตา). (2555) พบว่า บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอปรารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม ต้องตั้งใจรับรู้ในการกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด 2) ด้านวิริยะ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพยายาม ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานและต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงต้องมีความตั้งใจความตั้งใจในการให้บริการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิพงษ์ สิทธิวาที (จันทร์สิงห์). (2561) พบว่า การทำงานต้องเริ่มต้นที่ความมีใจพร้อมที่จะทำ การปฏิบัติงานด้วยความเพียรพยายามจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง 3) ด้านจิตตะ ผู้ปฏิบัติงานควรใช้ความตั้งใจและความใส่ใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ (2557) พบว่า การปฏิบัติงานที่ต้องมีความรักต่องานที่ทำไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงานที่ได้รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมาย หมั่นพิจารณาไตร่ตรองการทำงานต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) วิมังสา ผู้ปฏิบัติงานควรมีสติในการไตร่ตรองวินิจฉัย และพิจารณาถึงเหตุผลของสิ่งต่างๆ มีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และต้องรู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดของตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกนุช นิยนันท์ (2566) พบว่า ด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยบูรณาการกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการฝึกอบรมบุคลากรตามหลักสมรรถนะประจำสายงาน วางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ว่า การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน บูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ดังนี้

1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค คือ การให้บริการประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีมาตรฐานการปฏิบัติงานชัดเจน เช่น การจัดคิวตามลำดับ ทุกคนสามารถเข้ารับบริการได้อย่างเท่าเทียมและไม่เอื้อประโยชน์ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง บุรณาการกับอหิธาบท 4 คือ ด้านฉันทะ มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการประชาชนหรือผู้มารับบริการด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้มารับบริการรู้สึกพอใจ และเกิดความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาล

2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา คือ เจ้าหน้าที่จ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดินทางไปยังจุดบริการต่าง ๆ อย่างตรงเวลา ปฏิบัติงานอย่างรวดเร็วไม่เกิดความล่าช้า มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก บุรณาการกับอหิธาบท 4 คือ ด้านจิตตะ การที่เจ้าหน้าที่มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จะทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี เกิดความรับผิดชอบต่อเวลาและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น

3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ คือ มีสถานที่ให้บริการประชาชนที่สะอาดเรียบร้อย และสะดวกในการมาติดต่อ มีแบบฟอร์มและข้อมูลที่ตรงตามความต้องการของประชาชน บุรณาการกับอหิธาบท 4 คือ ด้านวิริยะ การมีความเพียร พยายามและความอดทนในการให้บริการประชาชน และผู้มารับบริการ จะช่วยให้การให้บริการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การมีความพยายามอย่างเต็มที่ในการให้บริการ ซึ่งช่วยตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุและผู้มารับบริการได้อย่างตรงจุด

4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง คือ มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการประชาชนอยู่เสมอ และเมื่อคนใดคนหนึ่งไม่อยู่ เจ้าหน้าที่ท่านอื่นสามารถปฏิบัติงานแทนได้ เพื่อให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง บุรณาการกับอหิธาบท 4 คือ ด้านวิริยะ การมีความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานโดยไม่หยุดชะงัก เจ้าหน้าที่ที่มีความพากเพียร ขยัน และตั้งใจจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า คือ เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ โดยมีการอบรมและพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการบริการ ดำเนินงานให้ทันสมัย เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้น บุรณาการกับอหิธาบท 4 คือ ด้านวิมังสา โดยการใช้สติปัญญา ในการคิดวิเคราะห์ในการทำงาน หากเกิดข้อผิดพลาดสามารถหาแนวทางแก้ไข และพัฒนางานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ดังภาพนี้

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทาบลาตุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการให้บริการอย่างสมอบค มีการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการโดยการให้บริการที่คำนึงถึงความหลากหลายและคำนึงถึงผู้สูงอายุเป็นหลัก เช่น การมีจุดบริการที่เข้าถึงง่าย การปรับปรุงข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพอย่างต่อเนื่อง การให้บริการเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามลำดับก่อนหลังอย่างยุติธรรม เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ

2. ด้านการให้บริการอย่างตรงต่อเวลา มีขั้นตอนในการดำเนินการที่ชัดเจน มีการแก้ไขข้อผิดพลาดในระบบให้เสร็จสิ้นก่อนวันจ่ายเงิน มีการกำหนดวันจ่ายเงินอย่างแน่นอน เช่น ทุกวันที่ 10 ของเดือนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ

3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ มีการจัดให้มีจุดบริการที่เข้าถึงได้ง่าย สะดวก สะอาด และเอื้อต่อผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในการเดินทางมาติดต่อราชการ รวมถึง มีการเตรียมสถานที่ เอกสารและข้อมูลที่พร้อมต่อผู้สูงอายุมาใช้บริการด้วยตัวเองอย่างเหมาะสม

4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีเจ้าหน้าที่ที่พร้อมให้บริการข้อมูลข่าวสาร มีการชี้แจงรายละเอียดของการให้บริการอย่างชัดเจน รวมถึงมีความสนใจ ติดตามเอาใจใส่ผู้สูงอายุไม่ให้เสียสิทธิหรือผลประโยชน์

5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและครอบครัวให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการให้บริการ มีการใช้ทรัพยากรทั้งในด้านบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องมืออย่างคุ้มค่า รวมถึงมีการเรียนรู้ อบรม และพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้พร้อมในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุอยู่เสมอ

การนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาประยุกต์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลทาบลาตุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

1. ด้านฉันทะ (ความพอใจ) การบริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ให้บริการตามลำดับคิวโดยไม่เลือกปฏิบัติ และมีความเต็มใจในการให้บริการประชาชนด้วยความสุภาพอ่อนโยน

2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) การให้บริการตรงตามเวลาทำงานและพร้อมที่จะให้บริการในทันทีที่เปิดทำการ อดทนในการให้บริการจนสำเร็จและให้บริการอย่างเต็มความสามารถ

3. ด้านจิตตะ (ความตั้งใจมั่น) เจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถและมุ่งมั่นในการทำงาน มีความเอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านในขณะที่ปฏิบัติงาน มีความใส่ใจ ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์

4. ด้านวิม้งสา (ความไตร่ตรอง) การให้บริการด้วยระบบงานที่มีการวางแผนเป็นอย่างดี มีการตรวจสอบเพื่อความถูกต้อง ให้บริการด้วยความเที่ยงธรรมถูกต้องตามหลักระเบียบราชการ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ผู้ทำวิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลหาลาดุก อำเภอมะหา จังหวัดลำพูน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อให้เทศบาลตำบลหาลาดุกนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐหรือเทศบาลควรมีนโยบายการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ
- 2) ภาครัฐควรมีการปรับปรุงนโยบายเบี้ยยังชีพให้ตอบโจทยความต้องการของผู้สูงอายุ
- 3) ภาครัฐควรจัดทำฐานข้อมูลผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพให้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของกรมการปกครอง เพื่อช่วยลดการใช้ทรัพยากรของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เทศบาลตำบลหาลาดุกควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับเบี้ยผ่านบัญชีธนาคารเพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน เช่น ค่าเดินทาง ค่าพิมพ์เอกสาร
- 2) เทศบาลตำบลหาลาดุกควรเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการให้สะดวกและประหยัดขึ้น
- 3) เทศบาลตำบลหาลาดุกควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทางมากขึ้น เช่น หอกระจายข่าว, แผ่นพับ, Facebook, เว็บไซต์เทศบาล, กลุ่มไลน์ชุมชน ฯลฯ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาผลกระทบของเบี้ยยังชีพต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และสังคม
- 2) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับเบี้ยยังชีพกับการพึ่งพิงทางการเงินในครอบครัว
- 3) ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อระบบการจัดการเบี้ยยังชีพในปัจจุบัน

References

กนกนุช นิยนันท์. (2566). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- กมลชนก เบญจภูมิริน. (2556). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *การค้นคว้าอิสระ สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงมหาดไทย. (2552). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.,
- พระยงยุทธ ดิคุญญาโณ (สุดตา). (2555). การประยุกต์ใช้อธิบาช 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศิวกกร เตชปญโญ (วันทา). (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลตีส้าง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิทธิพงษ์ สิทธิวาทิ (จันทร์สิงห์). (2561). การปฏิบัติงานตามหลักอธิบาช 4 ของบุคลากรในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการมูล จรณธมโม (แสงสกุล). (2558). ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอปึงนาราง จังหวัดพิจิตร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ. (2557). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอธิบาชธรรม ของบุคลากรกองบำรุงทางเขตลำปาง ศูนย์บำรุงทางภาคเหนือ ฝ่ายการช่างโยธา การรถไฟแห่งประเทศไทย*. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการลุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน. (2565). *รายงานสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดลำพูน ประจำปี 2565*. ลำพูน : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูน.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2565). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน)*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- สุข บุญผาและนวกัทร โตสุวรรณ. (2563). *ประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองลี้มแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6, Proceedings of the Nation Research Conference Northern College. 357 - 364.*
- อมรรัตน์ แยมกุล. (2558). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- อภินันต์ จันตะนี. (2549). *การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.*

Millet. (1954). *Management in the Public Service, The Quest for Effective Performance.* New York: McGraw-Hill Book.

การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

Development of Individual Student Identification Tools for Visually Impaired students

อรรถณพ คุ่มมี Atthanop Koommee

พรนิภา จันทร์น้อย Pornnipa Channoi

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

Faculty of Education, The Far Eastern University

Koommeeatthanop@gmail.com

Received 2025/03/07

Revised 2025/03/29

Accepted 2025/04/08

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล 2) พัฒนาเครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 42 คน ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาถึงโครงสร้างเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล 2) แบบประเมินพหุมติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบัน เครื่องมือที่ใช้อยู่ประเมินในด้านอารมณ์ พฤติกรรมและสังคม แต่ยังขาดการประเมินทักษะเฉพาะที่จำเป็น ปัญหาที่พบ คือ ไม่สามารถวัดความสามารถในการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสอื่น ทำให้พบข้อจำกัดและขาดมิติที่สำคัญสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

2) ผลการพัฒนาแบบประเมินพหุมติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล แยกออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ 2) ทักษะการเคลื่อนไหว 3) ทักษะสังคม 4) ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การวางแผนอนาคต ทุกด้านมีคุณภาพระดับมากที่สุด และความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่อง

ทางการเห็นเป็นรายบุคคล โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ระดับคุณภาพมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาเครื่องมือ, เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนรายบุคคล, แบบประเมินพหุมิติ.

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions, problems, and needs in using tools for identifying students with visual impairments individually, and 2) to develop tools for identifying students with visual impairments individually. The sample group consisted of 42 administrators and teachers from the Northern School for the Blind under the Royal Patronage in Chiang Mai Province, selected through purposive sampling. The research instruments used were: 1) a semi-structured interview form regarding the current conditions, problems, and needs in using tools for identifying students with visual impairments individually, 2) a multidimensional assessment form for identifying students with visual impairments individually, and 3) an evaluation form for assessing the appropriateness of tools for identifying students with visual impairments individually. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research results revealed that:

1) Current Condition The tools used are evaluated in terms of emotions. But there is a lack of assessment of the specific skills required. The problem is that the ability to learn through other senses cannot be measured. This has led to limitations and lack of important dimensions for students with visual impairments.

2) Results of the development of a multidimensional assessment for identifying students with visual impairments individually. The overall average value was 4.91, and the standard deviation was 0.24

Keywords : Developing Tools, Tools of Individual Student Identification, Multidimensional Test.

บทนำ

ด้วยสภาพสังคมปัจจุบัน มีความเป็นสากลและสลับซับซ้อนมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะนำพาองค์กรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการ

ของผู้เรียนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (วรรณดี สุทธิธารกร, 2566) การบริหารการศึกษาจึงไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบสนับสนุนผู้เรียนในทุกมิติ ซึ่งรวมถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Support System) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านการเรียน อารมณ์ สังคม และจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562ก) การจัดการศึกษาปัจจุบัน ต้องให้โอกาสกับทุกคน ทุกระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดให้เด็กทุกคนเข้ารับการศึกษิตตามสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล โรงเรียนทั่วไปจะต้องรับเด็กทุกคนเข้าเรียนในรูปแบบการเรียนรวมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการเห็นในภาคเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) นอกจากนี้ ยังมีการจัดหลักสูตรเพิ่มเติมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะจำเป็นสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น การสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การใช้อักษรเบรลล์ และการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮัทเลน (Hatlen, 2023) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะพิเศษเหล่านี้ในการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างอิสระของผู้มีความบกพร่องทางการเห็น โรงเรียนยังได้นำแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ อาร์มสตรอง (Armstrong, 2018) ได้เสนอแนวคิดเรื่องพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ในการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากด้านวิชาการ เช่น ดนตรี ศิลปะ และกีฬา การดำเนินงานของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ยังคงมีความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลยังมีข้อจำกัดหลายประการ เนื่องจากไม่ได้ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ ทำให้การเก็บข้อมูลและการประเมินความต้องการของนักเรียนไม่ครอบคลุมและขาดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ฮัทเลน (Hatlen, 2023) ที่ระบุว่าการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นต้องคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้เรียน

กลุ่มนี้ รูปแบบของเครื่องมือไม่เอื้อต่อการใช้งานของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และไม่ครอบคลุมมิติสำคัญ เช่น ทักษะการเคลื่อนไหวและการนำทาง หรือความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสอื่นทดแทนการมองเห็นส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สามารถประเมินพัฒนาการและความต้องการของนักเรียนได้อย่างแม่นยำ ทำให้การวางแผนช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง "การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น" โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคในการใช้เครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล

การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนรายบุคคลจะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เนื่องจากช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจนักเรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ช่วยให้ครูเข้าใจความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ทั้งด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการพิเศษ นำไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ทั้งนี้ช่วยให้ครูสามารถปรับวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยการแสดงให้เห็นว่าครูใส่ใจและเข้าใจนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นกันเอง และช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โดยการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครู ทำให้สามารถวางแผนและดำเนินการดูแลช่วยเหลือที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร

ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียน จำนวน 42 คน แยกออกเป็น ผู้บริหาร 3 คน ข้าราชการครู 34 คน พนักงานราชการ 2 คน และครูสายผู้สอน 3 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูประจำชั้น ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกประชากรเป้าหมายทั้งหมดที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดเนื่องจากเป็นการศึกษาในบริบทเฉพาะของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล

2) แบบประเมินพหุมติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล แบ่งเป็น 7 ประเด็นหลัก จำนวน 29 ข้อ ดังนี้

2.1 ด้านการเรียนรู้	มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2.2 ทักษะการเคลื่อนไหว	มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2.3 ทักษะสังคม	มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2.4 ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน	มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2.5 การใช้เทคโนโลยี	มีข้อคำถาม 4 ข้อ
2.6 การวางแผนอนาคต	มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2.7 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	

3) แบบประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินพหุมติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินพหุมติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีลักษณะข้อความเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ กำหนดค่าคะแนนเป็น ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสม ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้วิจัยขอนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการใช้เครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

สภาพปัจจุบันเครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (The Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ) พัฒนาโดย Robert Goodman จิตแพทย์เด็กชาวอังกฤษ โดยแบบประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน แบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ 1. แบบประเมินสำหรับนักเรียนประเมินตัวเอง (self-rated) 2. แบบประเมินสำหรับครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน (teacher) และ 3. แบบประเมินสำหรับผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินนักเรียน (parent) ซึ่งใช้ประเมินในด้านอารมณ์ พฤติกรรมและสังคม แต่ยังขาดการประเมินทักษะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว การใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มนี้

ปัญหาที่พบ คือ การใช้แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) มีข้อจำกัดมากในการประเมินนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เนื่องจากไม่สามารถวัดความสามารถในการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสอื่น หรือวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป เครื่องมือถูกออกแบบโดยไม่ได้คำนึงถึงวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่าง ทำให้ครูต้องดัดแปลงวิธีการประเมินเอง ซึ่งอาจไม่ได้มาตรฐานและขาดความน่าเชื่อถือ ส่งผลกระทบต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกสื่อการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ ทำให้อาจไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้เต็มที่

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูที่มีประสบการณ์ทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูประจำชั้นที่มีประสบการณ์สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นดังกล่าว ทำให้พบข้อจำกัดในการประเมินนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ขาดมิติที่สำคัญสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะการประเมินทักษะการใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ การทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ เครื่องมือที่ช่วยประเมินความสามารถในการเรียนรู้เชิงรูปธรรมและนามธรรมของนักเรียนได้อย่างชัดเจนยังไม่มี เครื่องมือ การใช้แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) เป็นเครื่องมือมาตรฐานที่มีประโยชน์ในการคัดกรองปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ แต่สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ควรมีเครื่องมือเพิ่มเติมที่ออกแบบมาโดยเฉพาะ เพื่อให้สามารถประเมินและพัฒนาศักยภาพได้อย่างตรงจุด ผู้ศึกษาจึงได้มีการ

พัฒนาแบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหว 3) ด้านทักษะสังคม 4) ด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 6) ด้านการวางแผนอนาคต ซึ่งทั้งผู้บริหารและครูโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ มีความเห็นว่าแบบประเมินมีคุณภาพระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1) การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เครื่องมือที่ใช้สำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ คือ แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล เป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาโดยเฉพาะ เพื่อให้สามารถประเมินและพัฒนาศักยภาพได้อย่างตรงจุด ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหว 3) ด้านทักษะสังคม 4) ด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 6) ด้านการวางแผนอนาคต ซึ่งทั้งผู้บริหารและครูโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ มีความเห็นว่าเป็นแบบประเมินมีคุณภาพระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจการใช้แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล

ข้อที่	ด้าน	ระดับคุณภาพ		การแปลผล
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1	ด้านการเรียนรู้	4.78	0.31	มากที่สุด
2	ทักษะการเคลื่อนไหว	4.84	0.27	มากที่สุด
3	ทักษะสังคม	4.89	0.24	มากที่สุด
4	ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน	4.99	0.04	มากที่สุด
5	การใช้เทคโนโลยี	4.86	0.37	มากที่สุด
6	การวางแผนอนาคต	4.63	0.55	มากที่สุด
รวม		4.88	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการสำรวจการใช้แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล ภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 ระดับคุณภาพมากที่สุด

2) ผลการประเมินความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลจากผู้บริหารและครูโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีความเหมาะสมของเนื้อหาและโครงสร้าง โดยเฉพาะความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของการใช้เครื่องมือ ตรงกับปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือ ครอบคลุมความต้องการในการพัฒนาเครื่องมือ ความครอบคลุมของประเด็นการสัมภาษณ์ มีความเหมาะสมในการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและมีความเหมาะสมของภาษาและการนำเสนอ เช่น ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์มีความชัดเจน ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และมีความเหมาะสมในการเรียงคำถามในแบบสัมภาษณ์โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ระดับคุณภาพมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่า แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล

ข้อที่	รายด้าน	ระดับคุณภาพ		การแปลผล
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
1	ความเหมาะสมของเนื้อหาและโครงสร้าง	4.95	0.15	มากที่สุด
2	ปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือ	4.81	0.43	มากที่สุด
3	ความครอบคลุมของประเด็นการสัมภาษณ์	4.88	0.37	มากที่สุด
4	ความเหมาะสมของภาษาและการนำเสนอ	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม		4.91	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล ภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 4.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ระดับคุณภาพมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาเครื่องมือรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลที่ครอบคลุมทักษะจำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในปัจจุบัน คือ แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (The Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ) เป็นแบบประเมินด้านพฤติกรรม อารมณ์ และสังคม อย่างไรก็ตามแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) ยังไม่ครอบคลุมทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนกลุ่มนี้ เมื่อพิจารณาจาก

ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น พบว่าแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) มีข้อจำกัดในการประเมินทักษะที่สำคัญเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้หลักของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนการประเมินเอง โดยอาจขาดความสม่ำเสมอและมาตรฐาน นอกจากนี้ ยังไม่มีการประเมินที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มนี้ ดังนั้น ผลการประเมินจาก แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) จึงอาจไม่สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ซึ่งนำไปสู่การขาดข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารและทักษะการดำรงชีวิตประจำวันของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งสอดคล้องกับสมพร สุทัศน์ีย์ (2564) ที่ได้กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านพัฒนาการ ความสามารถ ความต้องการพิเศษ และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนการสอนและการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับดวงใจ วรรณสังข์ (2563) ที่ได้เสนอว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การทำความเข้าใจนักเรียนอย่างลึกซึ้งในทุกมิติ ทั้งด้านการเรียน พฤติกรรม อารมณ์ สังคม และครอบครัว โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน และการใช้แบบประเมินต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และวางแผนการดูแลช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด และแบตเชลเดอร์ และ วิลคินสัน (Batchelder & Wilkinson, 2022) ที่ได้นิยามว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน ครอบคลุมทั้งด้านการเรียนรู้ ทักษะการดำรงชีวิต การปรับตัวทางสังคม และความต้องการเฉพาะด้าน โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับระดับความบกพร่องทางการเห็น เพื่อนำไปสู่การวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) และการให้บริการสนับสนุนที่จำเป็น

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีการพัฒนาเครื่องมือที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เพื่อให้สามารถประเมินทั้งด้าน พฤติกรรม อารมณ์ สังคม รวมถึงทักษะเฉพาะด้านอย่างครอบคลุม เช่น การเคลื่อนไหว การใช้ประสาทสัมผัสที่เหลือ การใช้เทคโนโลยี และการวางแผนอนาคต เครื่องมือดังกล่าวควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ตามระดับความบกพร่องทางการเห็น และเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง การศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งนี้ หลังจากที่ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ด้านงานการศึกษาพิเศษและมีประสบการณ์ด้านการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ทดลองใช้แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลควบคู่กับ แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) จึงทำให้มีความเข้าใจในการที่จะ

ประเมินและการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น ผลการสำรวจการใช้แบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลโดยภาพรวมจึงอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด

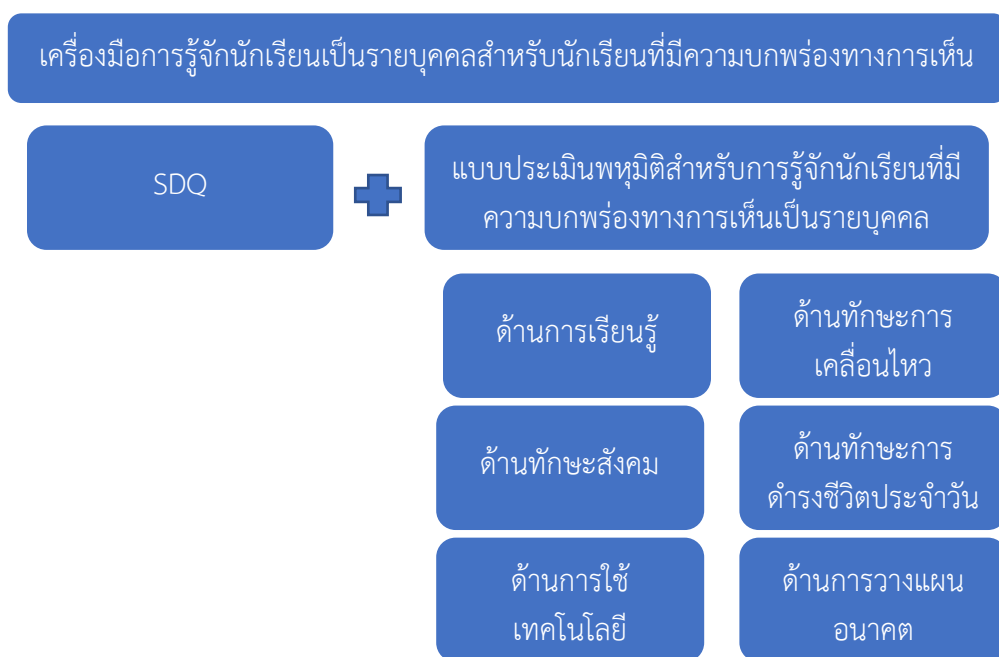
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลของโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

2.1 เพื่อรองรับข้อจำกัดเหล่านี้ ผู้ศึกษาจึงได้พัฒนาแบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลที่ครอบคลุม 6 ด้านตามแบบพหุมิติ ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหว 3) ด้านทักษะสังคม 4) ด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 6) ด้านการวางแผนอนาคต ซึ่งมีการออกแบบให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่แตกต่างของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น นอกจากนี้ยังเน้นให้การประเมินเป็นแบบองค์รวม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บข้อมูลและติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนถูกรวบรวมและประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 จากผลการประเมินความเหมาะสมในการใช้เครื่องมือใหม่จากผู้บริหารและครู พบว่าเครื่องมือที่พัฒนามีความเหมาะสมมากที่สุดในด้านต่าง ๆ เช่น เนื้อหา โครงสร้าง ความครอบคลุม และภาษา ซึ่งตรงกับปัญหาและความต้องการในการใช้เครื่องมือในการประเมินนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ที่ค่าเฉลี่ย 4.91 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ดีที่สุด ดังนั้น การพัฒนาแบบประเมินพหุมิติที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่สำคัญจึงเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพในการประเมินศักยภาพและพัฒนาการของนักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างตรงจุดและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและมาร์ติเนซ (Garcia and Martinez, 2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น: กรณีศึกษา “Participatory Action Research in Developing Digital Tools for Students with Visual Impairments: A Case Study” ได้นำเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการ PAR ช่วยให้ได้เครื่องมือดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริง มีความยืดหยุ่นสูง และใช้งานได้ง่าย นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดผลพลอยได้ที่สำคัญ คือ การเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพิเศษของผู้ร่วมวิจัย และการเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น และทอมป์สัน และ วิลเลียมส์ (Thompson and Williams, 2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น “A Multi-Stakeholder Approach to Developing Individualized Education Programs for Students with Visual Impairments: A Mixed-Methods Study” ได้นำเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนา IEP โดยใช้

กระบวนการที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมการศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีผู้เข้าร่วม 45 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้ปกครอง ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้แนวทางแบบมีส่วนร่วมนี้ส่งผลให้ IEP มีความครอบคลุมและมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและการวิจัยยังพบว่าเกิดการพัฒนาความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับความต้องการและเป้าหมายของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้าใจร่วมกันนี้อาจช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ดังนั้นการนำแบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลมาใช้ควบคู่กับแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) ในการประเมินและพัฒนาผู้เรียน จึงทำให้การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถทำได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพและสามารถติดตามพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างมีระบบ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลนอกจากจะใช้เครื่องมือ SDQ แล้ว เพื่อให้สามารถประเมินทักษะเฉพาะที่สำคัญสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น การที่พัฒนาแบบประเมินพหุมิติสำหรับการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคลที่ครอบคลุม 6 ด้านตามแบบพหุมิติ ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหว 3) ด้านทักษะสังคม 4) ด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน 5) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 6) ด้านการวางแผนอนาคต ขึ้นมาทำให้การ

ประเมินดังกล่าวครอบคลุมมากขึ้น ทั้งนี้ควรมีการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษและผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมและมีคุณภาพที่สูงที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถปรับปรุงเครื่องมือให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับนักเรียนที่มีระดับความบกพร่องทางการเห็นที่ต่างกัน นอกจากนี้ การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสามารถช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาและการดูแลที่ดีที่สุด โดยสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างตรงจุดและมีความครอบคลุมมากขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (SDQ) มีข้อจำกัดในการประเมินทักษะเฉพาะที่สำคัญสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ดังนั้นควรพัฒนาเครื่องมือที่สามารถประเมินทักษะเฉพาะที่สำคัญ เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว การใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถวัดและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนกลุ่มนี้ได้อย่างเต็มที่และเหมาะสมกับความต้องการ

2. ควรมีการประเมินทั้งในด้านการเรียนรู้ ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะสังคม และทักษะการใช้เทคโนโลยีในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาเครื่องมือประเมินครอบคลุมความต้องการของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ได้พัฒนาเครื่องมือการรู้จักนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นรายบุคคล แต่ยังมีบางด้านที่อาจต้องเพิ่มเติมเพื่อให้เครื่องมือมีความครอบคลุมและเหมาะสมกับนักเรียนทุกประเภท โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษามือ การสื่อสารทางอารมณ์ที่ไม่ใช้สายตา และทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ควรมีการพัฒนาเครื่องมือให้รองรับการประเมินในด้านเหล่านี้ด้วย

2. ควรมีการทดลองใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนสอนคนตาบอดในหลายสถานที่เพิ่มเติม เพื่อทดสอบความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือในส่วนที่อาจยังไม่สมบูรณ์หรือเหมาะสมต่อการใช้งานจริง โดยการเก็บข้อมูลจากการใช้งานในภาคสนามจะช่วยให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560)*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ดวงใจ วรรณสังข์. (2563). *การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2563). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การวิจัยเพื่อเสริมพลังอำนาจและการมีส่วนร่วม*. สยามปริทัศน์.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2566). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรียา นิยมธรรม. (2564). *การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น: แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2564). *จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร หวานเสร็จ. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(4), 1-15.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)*. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562ก). *คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Armstrong, T. (2018). *Multiple intelligences in the classroom* (4th ed.). ASCD.
- Batchelder, L., & Wilkinson, S. (2022). *Inclusive education for students with visual impairments: Strategies for success*. Routledge Hatlen, P. (2023). *Teaching students with visual impairments: A guide for the support team* (3rd ed.). AFB Press.
- Garcia, L. E., & Martinez, C. D. (2023). Participatory Action Research in Developing Digital Tools for Students with Visual Impairments: A Case Study. *International Journal of Disability, Development and Education*, 70(4), 612-628. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2023.2168745>
- Hall, T. E., Meyer, A., & Rose, D. H. (2023). *Universal design for learning: Theory and practice* (2nd ed.). CAST Professional Publishing.

Thompson, R. B., & Williams, K. L. (2023). A Multi-Stakeholder Approach to Developing Individualized Education Programs for Students with Visual Impairments: A Mixed-Methods Study. *Journal of Special Education Technology*, 38(2), 178-194. <https://doi.org/10.1177/0162643422110934>

**การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**
**An Application of Buddhist Principles to Enhance Life Quality Development of
the Elderly of Makham Luang Subdistrict Administrative Organization in San Pa
Tong District, Chiang Mai Province**

นิรันดร์ หลานคำ Niran Lankham

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

aj_jr@windowslive.com

Received 2025/03/10

Revised 2025/04/13

Accepted 2025/04/22

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ วิจัยชิ้นนี้เป็นแบบผสมวิธี ในเชิงปริมาณ ประชากรคือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ อบต.มะขามหลวง จำนวน 305 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบค่า t-test, F-test, One-Way ANOVA และใช้วิธี LSD ตรวจสอบความแตกต่างหากมีนัยสำคัญ ในเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยคือ การสัมภาษณ์ จำนวน 10รูป/คน โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศ สถานภาพ มีความแตกต่าง ส่วน อายุ วุฒิการศึกษา รายได้ ไม่มีความแตกต่าง

3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านกายภาพ ควรออกกำลังกายและรับโภชนาที่ดี ด้านจิตภาพ ควรเสริมสร้างให้จิตใจมั่นคงและความสัมพันธ์ในชุมชน ด้านจิตภาพ ควรเสริมสร้างการลดความเครียด ด้านปัญญา ควรเสริมสร้างความมั่นคงทางปัญญา

คำสำคัญ : หลักภาวนา 4, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, องค์การบริหารส่วนตำบล.

Abstract

This research aimed 1) to study the elderly's quality of life in the Makham Luang Subdistrict Administrative Organization, San Patong District, Chiang Mai Province, 2) to compare the elderly's opinion regarding the development of their quality of life, categorized by personal factors, and 3) to propose ways to apply a Buddhist principle to enhance the elderly's quality of life. This research used mixed methods. The population was 305 elderly people in Makham Luang Subdistrict Administrative Organization. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.98. The analysis was done with frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, One-Way ANOVA, and LSD. The qualitative research instrument was an interview with 10 people using content analysis techniques with context.

The research results revealed that:

1) The elderly's quality of life was revealed to be high in all aspects. The highest rating was in the mental aspect and the lowest rating was in the intellectual aspect

2) Personal factors influencing quality of life included gender, which significantly differed in the intellectual aspect and marital status, which showed significant differences in the social aspect and intellectual aspect Age, education (except in the physical aspect), and income showed no significant differences. In the physical aspect, there were differences based on education level (but no differences were found in the mental, social, and intellectual aspects based on the mentioned factors.

3) In terms of Kāya-bhāvanā, exercise and good nutrition should be practiced. In terms of Sīlabhāvanā, mental stability and community relationships should be strengthened. In terms of Citta-bhāvanā, stress reduction should be strengthened. In terms of Paññā-bhāvanā, intellectual stability should be strengthened.

Keywords: Buddhist principle, quality of life development, elderly, Subdistrict Administrative Organization.

บทนำ

ปัจจุบันอัตราการเกิดประชากรทั่วโลกลดลง ขณะที่ผู้คนมีชีวิตรับยืนยาวขึ้น ทำให้เกิด “ปรากฏการณ์การสูงวัยของประชากร” โครงสร้างอายุของประชากรกำลังเปลี่ยนแปลง โดยในปี 2565 จำนวนผู้สูงอายุ (65 ปีขึ้นไป) มีถึง 779,605,295 คน คิดเป็น 9.8% ของประชากรทั้งหมด ซึ่ง

ส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ในประเทศไทย อัตราส่วนการเป็นภาระของผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) อยู่ที่ 30.5 ในปี 2564 หมายความว่าประชากรวัยทำงาน 100 คน ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุเฉลี่ย 30.5 คน แนวโน้มนี้สะท้อนว่าประเทศไทยต้องใช้ทรัพยากรสนับสนุนผู้สูงอายุมากขึ้นในอนาคต แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล, (10 เมษายน 2568) ประชากรโลกกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ยุโรปและอเมริกาเหนือ ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตของผู้สูงอายุเป็นอันดับสามในภูมิภาคเอเชีย และได้เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปี 2548 ในปี 2559 จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยอยู่ที่ 11.3 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.7 ของประชากรทั้งหมด คาดว่าในปี 2573 สัดส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 26.9 ทำให้ไทยเป็นประเทศที่มีประชากรสูงวัยมากที่สุดเป็นอันดับสองในอาเซียน ดัชนีการสูงวัยสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร หากค่าดัชนีเกิน 100 จะบ่งชี้ว่ามีจำนวนผู้สูงวัยมากกว่าผู้เยาว์ ซึ่งเป็นสัญญาณของการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (นิพนธ์ คันทะเสวี, 2526: 93–94)

การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะงบประมาณภาครัฐในด้านสวัสดิการ เช่น การศึกษาและสุขภาพ โครงสร้างครอบครัวมีขนาดเล็กลง และอัตราการอยู่คนเดียวเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน คนรุ่นใหม่แต่งงานช้าและมีบุตรน้อย ส่งผลให้จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลงและจำนวนวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง คาดว่าในปี พ.ศ. 2583 วัยแรงงานหนึ่งคนต้องดูแลผู้สูงอายุ 0.6 คน ทำให้สังคมไทยมีสัดส่วนผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ขณะที่จำนวนแรงงานลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (จารุวรรณ ศรีภักดี, ม.ป.) จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการพัฒนาด้านสาธารณสุข รัฐบาลจึงได้วางแผนรองรับเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 4)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลให้ภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุบางส่วนเผชิญกับปัญหา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจจากการขาดรายได้หลังเกษียณ 2) ปัญหาด้านสังคมจากบทบาทที่ลดลง นำไปสู่ความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า 3) ปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะโรคเรื้อรัง เช่น ภาวะสมองเสื่อมและโรคซึมเศร้า ทั้งนี้ ปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด โดยมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 60.8 ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพ (สุภาพรณ กัญยะดิบ, 2560: 14–15) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพกาย เศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และครอบครัว (ทัศนาวดี ฉากภาพ, 2564: 3) เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว หลักการ 4 จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย 1. กายภาพ 2. สีสภาพ 3. จิตภาพ 4. ปัญญาภาพ (อง.ปญจก. 22/79/121) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถทำได้โดยการส่งเสริมการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพร่างกาย เพื่อเสริมความแข็งแรงและสมดุล, การรักษาจิตใจเพื่อเสริมสร้างจิตใจให้มั่นคงและพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน, การฝึกสมาธิเพื่อเสริมสุขภาพจิตและลดความเครียด, และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

และการพัฒนาทักษะใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง โดยเน้นการพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. สุขภาพ 2. จิตใจ 3. สังคม 4. สติปัญญา (วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา, 2555 : 15)

ปัจจุบันคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวงได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ผ่านสวัสดิการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุเองมีปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความรู้ สังคม จิตใจ ครอบครัว และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง เมื่อผู้สูงอายุอยู่ในสภาพที่ต้องการผู้ดูแล สมาชิกของครอบครัว จึงต้องเข้ามา มีบทบาทให้มากขึ้น ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันโครงสร้างของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยมีขนาดครัวเรือนลดลงทำให้ครอบครัวมีความอ่อนแอจนไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักวิถีพุทธซึ่งประกอบด้วย กายภavana สีลภavana จิตภavana และปัญญาภavana เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดการพึ่งพาบริการจากภายนอก การศึกษาในด้านนี้เน้นความพอเหมาะ ความมีเหตุผล และการไม่ประมาท เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองและมีชีวิตร่วมกับชุมชนอย่างมีความสุข ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี เชิงปริมาณ คือ รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง 7 หมู่บ้าน จำนวน 1,272 คน องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง, (7 ธันวาคม 2566).
- 2.กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane อ้างใน, ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538 : 232) ระดับ

ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน เป็นกลุ่มตัวอย่างง่าย Sample Random Sampling ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key Informants จำนวน 10 รูป/คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการทางด้านพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) กลุ่มผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง จำนวน 1 คน 4) กลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง จำนวน 2 คน 5) กลุ่มข้าราชการสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง จำนวน 2 คน 6) กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1. **เชิงปริมาณ** เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) **การสร้างเครื่องมือ** ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม จากนั้นปรับปรุงร่างแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกัน 2) **โครงสร้างแบบสอบถาม** แบบสอบถามจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ตัวแปรที่พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 3) **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น IOC เท่ากับ 0.8-1.0 และทำการทดลองกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา คำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.98 ก่อนที่จะจัดพิมพ์แบบสอบถามสมบูรณ์สำหรับการเก็บข้อมูลจริง

2. **เชิงคุณภาพ** เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview 1) **การสร้างเครื่องมือ** ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 2) **โครงสร้างแบบสัมภาษณ์** แบบสอบถามจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน ตอนที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4 ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. **เชิงปริมาณ** ใช้สถิติดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบค่าที่ t-test และค่าเอฟ F-test ด้วย

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA กรณีพบความแตกต่าง ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference: LSD การวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด จัดกลุ่มคำตอบตามประเด็นที่กำหนด วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ Frequency

2. เชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis Technique ประกอบบริบท Context

ผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. การศึกษาระดับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล มะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ(n= 305)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	3.76	0.31	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.26	0.36	มาก
3. ด้านสังคม	4.11	0.28	มาก
4. ด้านสติปัญญา	3.71	0.31	มาก
ภาพรวม	3.73	0.24	มาก

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ระดับความคิดเห็น	-0.98	-	0.04	✓	-
2.	อายุ	ระดับความคิดเห็น	-1.43	9.17	0.15	-	✓
3.	สถานภาพ	ระดับความคิดเห็น	-3.02	0.55	0.00	✓	-
4.	วุฒิการศึกษา	ระดับความคิดเห็น	-0.74	7.07	0.45	-	✓
5.	รายได้	ระดับความคิดเห็น	-0.98	0.96	0.32	-	✓
6.	อาชีพ	ระดับความคิดเห็น	-2.71	0.21	0.00	✓	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา รายได้ และอาชีพ ได้ดังนี้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 จำแนกตามเพศ พบว่า แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเห็นยอมรับสมมติฐานการวิจัย **สมมติฐานที่ 4** จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธกับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธกับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 6 จำแนกตามรายได้ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านกายภาพ การฝึกกายภาพนามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ ผ่านการออกกำลังกาย การพัฒนาสมดุลของร่างกาย และการใช้ประสาทสัมผัสอย่างมีสติ นอกจากนี้ การดูแลสุขภาพด้วยโภชนาการที่เหมาะสม และการปฏิบัติธรรมยังช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจให้แข็งแรงและสมดุล

ด้านศีลภาพ การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุสามารถทำได้ผ่านการเสริมสร้างศีลธรรม วินัย และคุณธรรม การยึดมั่นในศีล 5 และการทำความดี ช่วยให้จิตใจมั่นคง มีทัศนคติที่ดี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ซึ่งนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน

ด้านจิตภาพ การพัฒนาด้านจิตใจเน้นการเสริมสร้างสมาธิและปัญญา เพื่อความสงบและมั่นคงในชีวิต การปฏิบัติธรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมช่วยเสริมสุขภาพจิต ลด

ความเครียด และส่งเสริมความสุข นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุยังช่วยเพิ่มพูนความรู้ และคุณธรรม

ด้านปัญญาภวณา การพัฒนาด้านปัญญาประกอบด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในชุมชน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตวิญญาณ การปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัล และการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุ

ด้านสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุครอบคลุมทั้งการออกกำลังกาย โภชนาการที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพจิต และการพัฒนาโครงการสุขภาพในชุมชน รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และการพัฒนาความรู้ในการดูแลตนเอง เพื่อลดความเสี่ยงจากโรคร้ายแรง

ด้านจิตใจ สุขภาพจิตของผู้สูงอายุสามารถเสริมสร้างได้ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสังคม โดยชุมชนและองค์กรศาสนามีบทบาทสำคัญในการดูแล การส่งเสริมแนวคิดเชิงบวก การบูรณาการศาสนาและสุขภาพจิต และการสนับสนุนงบประมาณเพื่อกิจกรรมเสริมสร้างความสุข ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านสังคม การพัฒนาด้านสังคมมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ การสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุ และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีหน่วยงานและชุมชนเป็นแรงสนับสนุนสำคัญ

ด้านสติปัญญา การพัฒนาสติปัญญาครอบคลุมการฝึกสมาธิและเจริญสติ การป้องกันภาวะสมองเสื่อม และการเสริมสร้างทักษะผ่านศิลปะ งานฝีมือ และกิจกรรมสร้างสรรค์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุและเพิ่มบทบาทในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านจิตใจและสังคมที่ดี แต่ยังคงต้องพัฒนาในด้านร่างกายและสติปัญญาเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพัฒน์ กิตติภิรมย์สันต์ (2566) พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอ ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภวณา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณทนา สุภาวิมล (2566) พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมการ

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคและอยู่ในชุมชนที่เป็นมิตร ด้านจิตใจ ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ชอบ พบปะสังสรรค์ และได้รับการยอมรับในสังคม ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนและได้รับการดูแลจากบุคคลใกล้ชิด ส่วนด้านร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุสามารถทำกิจวัตรประจำวัน ออกกำลังกาย และเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมได้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ตัวแปรด้านเพศและสถานภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ขณะที่ตัวแปรด้านอายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ไม่พบความแตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยในประเด็นดังกล่าว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเพศและสถานภาพของผู้สูงอายุมีผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติที่แตกต่างกัน เนื่องจากบทบาทและการสนับสนุนทางสังคม ขณะที่อายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ไม่มีความแตกต่างที่สำคัญ จึงควรออกแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม และส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพิ่มพูน ไชยสิทธิ์ (2566) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล อัน ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม จำแนกตาม เพศ อาชีพ และรายได้ไม่มีความแตกต่างกัน แต่อายุและระดับการศึกษา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี ทองภักดี (2558) พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะนา 4 ของตำราวจรจังหวัดลำพูน ด้วยการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ระดับรายได้ต่อเนื่อง และอายุราชการ พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านกายภาวนา การฝึกกายภาวนาช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและจิตใจ พัฒนาสติ สมดุลร่างกาย และความสงบภายใน ควบคู่กับโภชนาการและการออกกำลังกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธมณา สุภาวิมล (2566) พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนด้านร่างกายและสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกายภาวนาและสุขภาพที่เน้นการออกกำลังกาย การดูแลโภชนาการ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเหมาะสม แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและลดความเสี่ยงจากโรคเรื้อรังต่าง ๆ

ด้านศิลปภาวนา การรักษาศีลธรรม วินัย และคุณธรรม ช่วยให้จิตใจมั่นคง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน งานวิจัยของ พระเอกพล กิตติปัญญา (2560) พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตควรมุ่งเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุผ่านศิลปภาวนา และจิตภาวนา ที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรม วินัย และการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางจิตใจและความสุขที่ยั่งยืน

ด้านจิตภาวนา การฝึกสมาธิและเจริญภาวนา ช่วยให้จิตใจมั่นคง ลดความเครียด และเสริมสร้างสุขภาพจิต ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิญญารัตน์ วรจินตนาลักษณ์ (2562) พบว่า สุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิตมหาวิทยาลัย มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกายภาวนา การดำเนินชีวิตให้มีความสุข ด้านศิลปภาวนา พัฒนาศีล ด้าน จิตภาวนา การเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ด้านปัญญาภาวนา แก้ปัญหา มีความเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริง

ด้านปัญญาภาวนา การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสติปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวกับเทคโนโลยี พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณฑา สุภาวิมล (2566) พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านร่างกายและสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการดูแลร่างกายผ่านการออกกำลังกายที่เหมาะสม โภชนาการดี และการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อลดความเสี่ยงโรคเรื้อรัง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ช่วยเสริมสุขภาพจิต นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุหรือฝึกอบรมทักษะใหม่ ๆ จะช่วยให้ปรับตัวเข้ากับสังคมและเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

องค์ความรู้

การที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า ด้านกายภาพ ส่งเสริมสติและสุขภาพด้วยการฝึกกายภาพ พัฒนาประสาทสัมผัส และดำเนินชีวิตอย่างสมดุลผ่านการดูแลกายและธรรมะ ด้านจิตภาพ พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เสริมศีลธรรม วินัย และการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคม ด้านจิตใจ เสริมสุขภาพจิตด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านกิจกรรมทางสังคม ศาสนา และการปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบในชีวิตประจำวัน ด้านปัญหาภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในชุมชน และพัฒนาจิตวิญญาณเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ ดูแลสุขภาพกาย-จิตของผู้สูงอายุด้วยการออกกำลังกาย โภชนาการที่เหมาะสม และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ด้านจิตใจ พัฒนาสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมสังคม ศาสนา และบทบาทของชุมชน เสริมแนวคิดเชิงบวกเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้านสังคม ส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุผ่านชมรม กิจกรรมชุมชน และการพัฒนาเครือข่ายดูแลในระดับท้องถิ่น ด้านสติปัญญา พัฒนาสติปัญญาผ่านสมาธิ การเรียนรู้ ศิลปะ งานฝีมือ และการป้องกันภาวะสมองเสื่อม เพื่อคุณค่าชีวิตที่ยั่งยืน

สรุป และข้อเสนอแนะ

การฝึกฝนหลักพุทธธรรมในด้านกายภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสุขภาพกายและจิตใจ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน ลด

ความเครียด เพิ่มความมั่นคง และส่งเสริมศักยภาพและบทบาทในสังคม โดยกิจกรรมทางศาสนาและสังคมยังช่วยเพิ่มสุขภาพจิตและความสุข ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคมปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง ควรส่งเสริมกิจกรรมฝึกสมอง เช่น เกมพัฒนาความจำ ศิลปะ งานฝีมือ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรทักษะชีวิตและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชนผ่านกิจกรรมอาสาสมัครหรือโครงการ “ผู้สูงอายุเป็นครู” พร้อมทั้งจัดอบรมการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเสริมการเรียนรู้และป้องกันภาวะสมองเสื่อมผ่านการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสม ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพทางสติปัญญาและทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานด้านสาธารณสุขและรัฐบาลท้องถิ่น ควรสร้างระบบบริการสุขภาพองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดูแลผู้สูงอายุในทุกด้านอย่างครบวงจร

2) ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาสังคม ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและสนับสนุนสุขภาวะที่ดีของผู้สูงอายุ

3) หน่วยงานท้องถิ่นและกระทรวงสาธารณสุข ควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในทุกตำบล เพื่อให้บริการด้านสุขภาพ โภชนาการ และกิจกรรมเสริมสร้างสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) จัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ เช่น โครงการออกกำลังกายประจำสัปดาห์ การฝึกสมาธิ และกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจ

2) สร้างโปรแกรมอบรมความรู้ด้านสุขภาพ จัดการอบรมเกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพร่างกาย และการป้องกันโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ

3) พัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ฝึกอบรมอาสาสมัครในชุมชนเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ การปฏิบัติตัว และการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม วิจัยเปรียบเทียบผลลัพธ์จากการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อปรับปรุงการออกแบบกิจกรรม

2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะจิตใจและสุขภาพร่างกาย วิเคราะห์ว่าการส่งเสริมสุขภาวะจิตใจ เช่น การทำสมาธิ มีผลต่อสุขภาพกายของผู้สูงอายุอย่างไร

3) ควรวิจัยผลกระทบของการมีส่วนร่วมทางสังคมต่อสุขภาพผู้สูงอายุ วิเคราะห์ว่ากิจกรรมที่เสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระยะยาวอย่างไร

References

- จารุวรรณ ศรีภักดี. (มปป.). การขับเคลื่อนมาตรการรองรับสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืนของประเทศไทย ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ. กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- ชาติรี ทองภักดี. (2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา 4 ของตำราวจุทธจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ญญรัตน์ วรจินตนาลักษณ์. (2562). ศึกษาสุขภาวะยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักภาวนา 4 ของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ตั้งติพงศ์กุล, ก. (2567). สังคมสูงวัยและการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยทำงาน. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://setthasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/687> [10 เมษายน 2568].
- ทศมาวดี ฉากภาพ. (2564). หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ. วารสารวิทยาลัย สงฆ์นครลำปาง. 10 (1), 177 – 186.
- พระเอกพล กิตติปัญญา (กันทะยวง). (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างความสุขของ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพิ่มพูน ไชยสิทธิ์. (2559). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีพัฒน์ กิตติภิรมย์สันต์. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน. สารนิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภะ. (2555). สุขวิทยาจิต, กรุงเทพมหานคร: บริษัท วีพริ้นท์.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภาพรณ์ กันยะติบ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสถาน ปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์สาธิตศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สมณทา สุภาวิมล. (2566). การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. *คุษฎีนิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมณทา สุภาวิมล. (2566). การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. *คุษฎีนิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ทบทวนครั้งที่ 1 ประจำปี 2566*.
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง. (2566). *ระบบสารสนเทศเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2566*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.dla.go.th/index.jsp> [7 ธันวาคม 2567].

การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนา
คุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่
เขต 6

Management of Student Affairs in the 21st Century of the Schools
in the Mae Na Chorn Educational Quality Development Network under the
Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6

อาทิตย์ โพธิชนะ Artit Phodhichana

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook

พลอยพัชชา ไคว์สุวรรณกิจ Ploypatcha Kowsuwankit

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

Teerapat@northcm.ac.th

Received 2025/03/08

Revised 2025/04/01

Accepted 2025/04/08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียน และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ปีการศึกษา 2567 จำนวน 117 คน และผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรใช้เทคโนโลยี เช่น Cloud, Big Data AI, Blockchain และ e-Government เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการข้อมูล สนับสนุนบริการออนไลน์ เสริมทักษะดิจิทัลให้ครูและนักเรียน ควรมีระบบการคัดกรองนักเรียนโดยการใช้ข้อมูลสถิติ พร้อมช่องทางอุทธรณ์ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ควรมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชุมและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมถึงจัดทำระบบติดตามช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

คำสำคัญ : การบริหารงานกิจการนักเรียน, ศตวรรษที่ 21, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This research aims to 1)To study the conditions and 2)development guidelines Management of Student Affairs in the 21st Century of the Schools in the Mae Na Chorn Educational Quality Development Network under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, using a mixed-method research method. The population is 117 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 5 informants from interviews. The purposive selection method was used. The instruments used in the study were questionnaires with a reliability of 0.96 and interview forms. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that

1) Management of Student Affairs in the 21st Century of the Schools in the Mae Na Chorn Educational Quality Development Network under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, which are at a high level.

2) Guidelines for the Development of Management of Student Affairs in the 21st Century technologies such as Cloud, Big Data AI, Blockchain, and e-Government to increase the efficiency of data management, support online services, and enhance digital skills for teachers and students. There should be a student screening system using statistical data. With appeal channels In terms of supporting teaching and learning, there should be a stable internet network, use digital technology for meetings and coordination between agencies, and create a tracking system to help students at risk.

Keywords: Student affairs management, 21st century, Primary Educational Service Area Office.

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 การบริหารงานกิจการนักเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา และพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ สถานศึกษายังต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองนักเรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ที่มุ่งเน้นให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเหมาะสม ประเด็นดังกล่าวยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในพื้นที่ห่างไกล เช่น กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 11 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษประเภทถิ่นทุรกันดาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564:ระบบออนไลน์) โดยลักษณะเฉพาะของพื้นที่และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของนักเรียน ส่งผลให้งานกิจการนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ สภาพภูมิประเทศของโรงเรียนในพื้นที่เครือข่ายยังอยู่ในเขตทุรกันดาร ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตและไฟฟ้า ส่งผลให้การดำเนินงานในหลายด้านประสบปัญหา เช่น การติดตามนักเรียนที่ออกกลางคัน การขาดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสม และการแนะแนวการศึกษาต่อที่ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ การโยกย้ายของผู้บริหารสถานศึกษายังส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการดำเนินงาน เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่ง ผู้บริหารใหม่ที่เข้ามา มักขาดประสบการณ์และความรู้ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ยังคงเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่พิเศษ จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครูในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่เงา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาอ่อง (สงัด ร่มโพธิ์, 9 สิงหาคม 2567) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่เงา (สมจิต ใจหาญ, 19 สิงหาคม 2567) และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่ละอ (ไกรรัตน์ ปันศิริ, 21 สิงหาคม 2567) พบว่าปัญหาสำคัญของการบริหารงานกิจการนักเรียนในพื้นที่ ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมวินัย คุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การวางแผน การบริหารจัดการ และการประเมินผลกิจการนักเรียน รวมถึงทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล และการทำงานเป็นทีม

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่เงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ซึ่งผลจากการศึกษาจะส่งผลให้การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่เงา มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่เงา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ณาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยมุ่งศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ณาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 การศึกษานี้ดำเนินการภายใต้กรอบการบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 2 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มประชากรประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครู จำนวน 106 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 117 คน จำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่ณาจร โรงเรียนบ้านนาฮ่อง โรงเรียนบ้านแม่ชา โรงเรียนบ้านแม่เอาะ โรงเรียนบ้านสบแม่รวม โรงเรียนบ้านแม่มู่ โรงเรียนบ้านห้วยผา โรงเรียนบ้านแม่มะลอ โรงเรียนบ้านสบวาก โรงเรียนบ้านแม่วาก และโรงเรียนบ้านแม่หอย ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ณาจร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2567 ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษตำแหน่งชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานบริหารงานกิจการนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ณาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีเนื้อหา และรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ/อายุ/ตำแหน่ง/วุฒิการศึกษา/ประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบ่งออกเป็น 13 ด้าน คือ

ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนการดำเนินงาน 2. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. การคัดกรองนักเรียน 4. การส่งเสริมนักเรียน 5. การป้องกัน และแก้ไขปัญหา 6. การส่งต่อ และ 7. การสรุปผล

ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรมจริยธรรมในศตวรรษที่ 21 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1. วินัยมีความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์สุจริต 3. ความเมตตากรุณา 4. ความประหยัด 5. ความกตัญญูกตเวที และ 6. ความสามัคคี โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ต (Likert) (อ้างอิงในธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565:55)

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6 นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้านของ 1) ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 และ 2) ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรมจริยธรรมในศตวรรษที่ 21 รวมถึงปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุดแรก มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

1.2 สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและนิยามศัพท์เฉพาะ นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุง

1.3 ปรับแบบสอบถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.7 ถือว่าใช้ได้

1.4 นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งยาว และโรงเรียนอินทนนท์วิทยา ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

1.5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ รวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ด้วยสถิติร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม และรายด้าน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน		ระดับปฏิบัติ(N=117)		
		μ	σ	แปลผล
1.	การวางแผนการดำเนินงาน	4.44	0.64	มาก
2.	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.44	0.63	มาก
3.	การคัดกรองนักเรียน	4.43	0.61	มาก
4.	การส่งเสริมนักเรียน	4.48	0.58	มาก
5.	การป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา	4.45	0.61	มาก
6.	การส่งต่อ	4.42	0.62	มาก
7.	การสรุปผล	4.47	0.59	มาก
โดยรวม		4.45	0.61	มาก

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.45$)

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ การส่งเสริมนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.48$) รองลงมา คือ การสรุปผล อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.47$) การป้องกัน และแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.45$) ตามลำดับ และที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ การส่งต่อ อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.42$)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรมโดยรวม และรายด้าน

การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม	ระดับปฏิบัติ(N=117)		
	μ	σ	แปลผล
1. วินัยมีความรับผิดชอบ	4.46	0.58	มาก
2. ความซื่อสัตย์สุจริต	4.44	0.60	มาก
3. ความเมตตากรุณา	4.41	0.61	มาก
4. ความประหยัด	4.37	0.68	มาก
5. ความกตัญญูทวดเวท	4.48	0.59	มาก
6. ความสามัคคี	4.44	0.64	มาก
โดยรวม	4.43	0.62	มาก

จากตาราง 2 พบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ความกตัญญูทวดเวท อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.48$) รองลงมา คือ วินัยมีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.46$) ความซื่อสัตย์สุจริต และความสามัคคี อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.44$) ตามลำดับ และที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ความประหยัด อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.37$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านการวางแผนการดำเนินงาน คือ ควรขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ 5G ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ **ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล** คือ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลช่วยให้การใช้ Google Forms รวบรวมข้อมูลนักเรียนมีประสิทธิภาพ **ด้านการคัดกรองนักเรียน** คือ ผู้บริหารต้องสื่อสารแนวทางการคัดกรองนักเรียนให้ชัดเจนครอบคลุมทุกมิติ และสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา **ด้านการส่งเสริมนักเรียน** คือ ควรมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สำคัญสำหรับ

การใช้ LINE Group ในการเรียนการสอน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียรและรวดเร็ว **ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา** คือ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประชุม และบริหารงานในสถานศึกษา **ด้านการส่งต่อ** คือ ควรมีความร่วมมือระหว่างสถานี่ตำรวจ และบ้านพักเด็ก มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง **ด้านการสรุปผล** คือ ควรมีแนวทางที่เป็นระบบชัดเจนและใช้ช่องทางที่เหมาะสม เช่น การประชุมรายเดือน เอกสารดิจิทัล หรือแพลตฟอร์มออนไลน์

ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม

ด้านวินัยมีความรับผิดชอบ คือ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ยุคใหม่ **ด้านความซื่อสัตย์สุจริต** คือ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ AI มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้คนยอมรับ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ด้านความเมตตากรุณา** คือ ควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่ดี ความร่วมมือ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน **ด้านความประหยัด** คือ การบริหารงบประมาณในสถานศึกษา ควรมีกระบวนการที่ชัดเจน โดยผู้บริหารต้องสื่อสาร และทำให้ครูและนักเรียนเข้าใจแนวทางการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส **ด้านความกตัญญูกตเวที** คือ ควรมีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล **ด้านความสามัคคี** คือ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมที่เปิดใจรับฟัง และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบรรยากาศที่เป็นมิตร

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า มีการส่งเสริมนักเรียน และมีการสรุปผล สำนักงานเขตพื้นที่มีนโยบายส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการจัดโครงการแนะแนว การให้คำปรึกษา และป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนผ่านการติดตามดูแลทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน เพื่อติดตามพฤติกรรมของนักเรียน และพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็กและเทคนิคการให้คำปรึกษา สอดคล้องกับผลวิจัยของ นูรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564 : 57) พบว่า มี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา รองลงมาคือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนา ยืนยง (2566 : 271) พบว่า ผลการวิจัยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ การส่งเสริม และพัฒนา รองลงมา คือ การคัดกรอง และการป้องกันช่วยเหลือ และการแก้ไข ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งต่อ

ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า มีความกตัญญูทเวที และมีวินัย มีความรับผิดชอบ โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายมีนโยบายชัดเจนในการปลูกฝังวินัยและคุณธรรมให้นักเรียน ผ่านกิจกรรมอบรมและกิจกรรมหน้าเสาธง ครูเป็นแบบอย่างที่ดี และดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและความรับผิดชอบ เช่น โครงการจิตอาสาและการมอบหมายหน้าที่ มีบรรยากาศและวัฒนธรรมโรงเรียนที่สนับสนุนระเบียบวินัย ทำให้การปฏิบัติตามกฎระเบียบเกิดขึ้นอย่างสมัครใจ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ศิริจันทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์ (2561 : 85 - 90) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแว่งประชารัฐบำรุงโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านมีความซื่อสัตย์ ด้านมีวินัยมีความรับผิดชอบ และด้านมีความเมตตากรุณาฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รสสุคนธ์ พูลพิพัฒน์ (2564 : 137) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เขต 2 โดยภาพรวมเห็นว่าระดับพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีน้ำใจไมตรี และเมตตาผู้อื่น รองลงมาคือ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความสามัคคี ด้านความประหยัด และด้านความสะอาด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความซื่อสัตย์

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่จาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การวางแผนการดำเนินงาน คือ ควรขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ 5G ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ อาจเป็นเพราะว่า มีเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องช่วยสนับสนุนผลสำรวจความพึงพอใจ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ การมีนโยบายที่ชัดเจนช่วยให้โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่จางดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนงานด้านกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ และมีส่วนร่วมจากครูและบุคลากร การใช้เทคโนโลยีในการวางแผน เช่น โปรแกรมตารางงานและแอปพลิเคชันต่าง ๆ ทำให้การจัดสรรเวลาและทรัพยากรเป็นไปอย่างเหมาะสม และการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีช่วยส่งเสริมการพัฒนาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการเตรียมพร้อมพัฒนาแพลตฟอร์มลงทะเบียนที่ใช้งานง่ายนำ Cloud Computing Big Data AI และ Chatbot มาช่วยจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูลในโรงเรียน และลดภาระของครูพร้อมเชื่อมโยงฐานข้อมูลกลาง รัฐต้องผลักดัน e-Government National Digital ID (NDID) และใช้ Blockchain เพื่อเพิ่มความปลอดภัย และ

ป้องกันการปลอมแปลงข้อมูลของสถานศึกษา การพัฒนาโครงสร้างดิจิทัลต้องทำทั้งระดับบุคคล องค์กร และภาครัฐควบคู่กับการขยายอินเทอร์เน็ต และปฏิรูประบบราชการ ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการออนไลน์โดยขยายอินเทอร์เน็ตไปยังพื้นที่ห่างไกล และให้ความรู้ด้านความปลอดภัยไซเบอร์แก่ครู และผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวัฒน์ ทองจันทร์ (2565 : 119) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการวางแผนการดำเนินงาน ว่า ด้านการวางแผนการดำเนินงาน คือ สถานศึกษาควรมีการเลือกใช้แบบฟอร์มสำรวจความคิดเห็น การสำรวจความพึงพอใจ การลงทะเบียนในการวางแผนดำเนินงานให้เหมาะสมกับผู้ร่วมประชุม จัดให้มีการประชุมวางแผน ตามแผนปฏิบัติราชการของสถานศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 : 14) ที่พบว่า กระบวนการ (7S) IT Model วิธีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบ 7S Model ของโรงเรียนวัดมาบข่า ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน (S1) Schedule Innovation Technology โรงเรียนได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี แต่งตั้งคณะกรรมการระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมวางแผนกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และมีการสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) มีการทำงานกันแบบ Work from Home หรือ Remote Working กันมากขึ้น จึงดำเนินงานประชุมวางแผนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Google Meet เพื่อการป้องกันตนเองจากโรคระบาด COVID-19 และใช้ Google Form ในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลได้ อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น การทำแบบฟอร์มสำรวจความคิดเห็น การสำรวจความพึงพอใจ การลงทะเบียน เป็นต้น

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลช่วยให้การใช้ Google Forms รวบรวมข้อมูลนักเรียนมีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะว่า มีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องช่วยสนับสนุนการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบสำหรับการพัฒนานักเรียน และมีความร่วมมือและการประสานงานการวิเคราะห์ และปรับปรุงข้อมูลนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คมสันต์ สิงห์รักษ์ (2560 : 99) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนควรส่งเสริม การบริหารงานกิจการนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ให้มีการทำสารสนเทศนำเสนอแผนภูมิการทำงาน และหน้าที่ และมีความกรรมการนักเรียนรวมบริหารงานกิจการนักเรียนตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

การคัดกรองนักเรียน คือ ผู้บริหารต้องสื่อสารแนวทางการคัดกรองนักเรียนให้ชัดเจนครอบคลุมทุกมิติ และสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่า มีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องสนับสนุนระบบการคัดกรองนักเรียนมีคุณภาพ และมีความร่วมมือ การประสานงานการวิเคราะห์ และปรับปรุงการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนภมณัฐ แสงสี และ ทินกฤตพัชร รุ่งเมือง (2564 : 20) พบว่า แนวทางพัฒนาด้านการคัดกรอง

นักเรียน ควรมีการจัดทำคู่มือเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนที่ชัดเจน จัดอบรมให้ความรู้ครูในการใช้เครื่องมือในการคัดกรอง เพื่อจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ

การส่งเสริมนักเรียน คือ ควรมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สำคัญสำหรับการใช้ LINE Group ในการเรียนการสอน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียร และรวดเร็ว อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้ผู้ปกครอง ครูประจำชั้นมีบทบาทในการดูแลนักเรียน มีความร่วมมือ และมีการประสานงานการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561 : 68) พบว่าการสื่อสารของทางโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรีกับผู้ปกครองมีความเข้าใจ และความร่วมมือค่อนข้างน้อย จึงควรมีการดำเนินการคือ ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของแนวทางการพัฒนา และส่งเสริมพัฒนาความสามารถ และการสร้างคุณค่าให้ผู้เรียน โรงเรียนควรเพิ่มความสำคัญโดยให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาได้รับการอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมของนักเรียน เช่น จัดโครงการส่งเสริมกิจกรรมชุมนุมตามความถนัดตามความสามารถให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น

การป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา คือ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประชุม และบริหารงานในสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลการใช้กลุ่มไลน์มีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวัฒน์ ทองจันทร์ (2565 : 117) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา ว่า ครูควรสอดแทรกกิจกรรมที่หลากหลายผ่านทางกลุ่มไลน์ (LINE Group) หรือกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook Group) ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และครูประจำชั้น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ (New Normal) ทั้งทางด้านกีฬา ศิลปะ และการงานอาชีพเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมทักษะความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

การส่งต่อ คือ ควรมีความร่วมมือระหว่างสถานีดารวจ และบ้านพักเด็กมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง อาจเป็นเพราะว่า มีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลช่วยให้กระบวนการส่งต่อภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และมีเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสนับสนุนครูประจำชั้นส่งต่อข้อมูลในกระบวนการส่งต่อภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตนา ยินยง (2566 : 279) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการส่งต่อนักเรียนว่า ครูควรช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา ประสานงานกับครูแนะแนว หรือครูฝ่ายปกครองในการส่งต่อสำหรับนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือ ส่งข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารประจำตัว และข้อมูลที่ได้รับมาโดยเฉพาะ เช่น ข้อมูลที่รับรู้จากการเยี่ยมบ้าน การพูดคุยกับผู้ปกครอง ส่งต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาให้นักเรียน

ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรมจริยธรรม

วินัยมีความรับผิดชอบ คือ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ยุคใหม่ อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้ความพยายามทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามเป้าหมาย และมีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องช่วยสร้างผลลัพธ์ที่ดีจากงานที่รับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พุฒพงษ์ แก้วบุตร (2565 : 74) เสนอแนวทางพัฒนาด้านวินัยมีความรับผิดชอบว่า ควรส่งเสริม พัฒนากิจกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมจิตอาสา การฝึกนั่งสมาธิ ค่ายคุณธรรมจริยธรรม การฝึกวินัยให้เข้มแข็ง ซึ่งควรมีความยืดหยุ่นในบทลงโทษ และกฎข้อตกลงในโรงเรียน เช่น การลงโทษเชิงบวก และสร้างสรรค์โดยอยากให้ทุกฝ่ายช่วยกันดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ที่สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ ถ้าคัดเลือกนักเรียนไปทำกิจกรรม แล้วต้องหมุนเวียนนักเรียนนำไปทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง ตลอดจนคุณครู และผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมนักเรียนทุก ๆ วัน

ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ AI มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้คนยอมรับ และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านความซื่อสัตย์ และมีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธาณี ศิริกิจ (2565 : 151) เสนอแนวทางพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม คือ ควรมีการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดสรรเวลารวมทั้งสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม ครูอาจารย์ควรจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้น และครูผู้สอนสามารถนำชุดกิจกรรมตามแผนการสอน ไปใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนได้

ความเมตตากรุณา คือ ควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่ดี ความร่วมมือ และความเข้าใจซึ่งกัน และกัน อาจเป็นเพราะว่า มีความร่วมมือ และการประสานงาน การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และมีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องที่ช่วยสนับสนุนจิตไมตรี และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คมสันต์ พรหมเมฆ (2565 : 216) เสนอแนวทางพัฒนาด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการแบ่งปันแก่เพื่อนๆ ให้นักเรียนทำสมุดบันทึกความดี และจดบันทึกทุกครั้ง ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตเมตตา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย

ความประหยัด คือ การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาควรมีกระบวนการที่ชัดเจน โดยผู้บริหารต้องสื่อสาร และทำให้ครู และนักเรียนเข้าใจแนวทางการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส อาจเป็นเพราะว่า มีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องของการชักชวนประหยัดน้ำ และไฟ และมีเทคโนโลยีดิจิทัลที่ช่วยสนับสนุนการใช้จ่ายอย่างประหยัด และเป็นคนเรียบง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรทัย

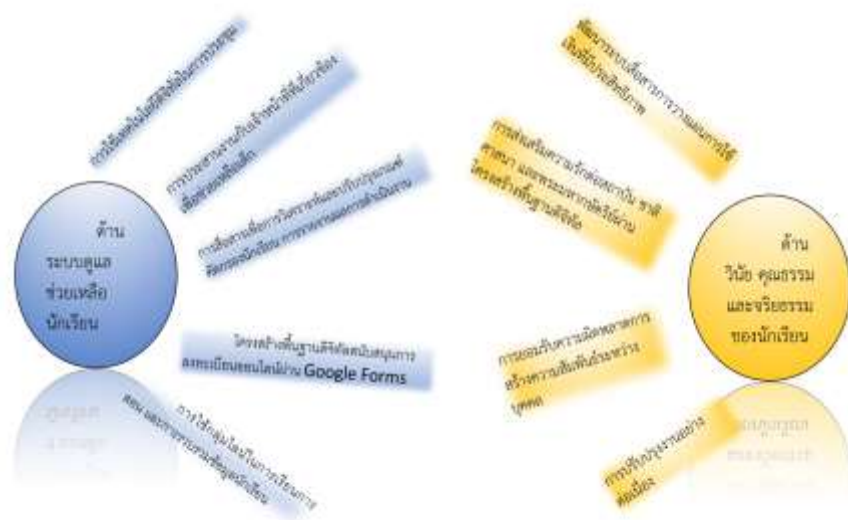
ทองฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ (2561 : 257) เสนอแนวทางพัฒนาด้านความประหยัต์ว่า ควรกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ จะต้องมีการขยายผลสำหรับการพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้เรียน โดยต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมกับบริบท การกระจายอำนาจให้สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบการดำเนินการได้ตามความเหมาะสม การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาควรมีกระบวนการที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องสื่อสาร และทำให้ครูเข้าใจแนวทางการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส

ความกตัญญูคุณทเวท คือ ควรมีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยให้การแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ครู และผู้อาวุโสที่ช่วยส่งเสริมคุณค่าทางสังคม และมีการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องช่วยให้การแสดงความรักต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ช่วยสะท้อนถึงความเป็นพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธรรมจร ศรีสุข (2561 : 77) เสนอแนวทางการปลูกฝังความกตัญญูคุณทเวทสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผู้บริหาร และครูควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้วยรูปแบบที่หลากหลายให้ได้เรียนรู้คุณธรรมเพื่อการกระตุ้น การประกาศเกียรติคุณความความดีงามที่เขาได้กระทำเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ครอบครัว และสังคม เป็นการกระตุ้นทางหนึ่ง และการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการเรียนรู้คุณธรรมด้วยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนให้รับรู้คุณของบุคคลที่มีอุปการะควรมีแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมเริ่มต้นด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางโรงเรียน และทางครอบครัวให้เห็นเป็นประจำในการดำเนินชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมเป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อให้นักเรียน เรียนรู้เรื่องความเป็นต้นแบบที่ดีเพื่อให้ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และครูเป็นต้นแบบที่ของนักเรียนในการดำเนินชีวิต มีการยกย่องนักเรียนที่ทำความดีเริ่มที่ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียน และครอบครัว ด้วยการให้สิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อประสบผลสำเร็จในชีวิต และการชี้ให้นักเรียนมองเห็นผลของการทำความดี และผลที่ได้รับตอบแทนกลับมาเพื่อเป็นแรงใจ

ความสามัคคี คือ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมที่เปิดใจรับฟัง และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบรรยากาศที่เป็นมิตร อาจเป็นเพราะว่า มีการสื่อสารของผู้บริหารช่วยการให้อภัย และแก้ไขข้อขัดแย้งในหมู่เพื่อนอย่างมีสติช่วยสร้างความสัมพันธ์ และมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลช่วยสนับสนุนการยอมรับคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะจากผู้อื่นโดยไม่โกรธเคือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตติพร วรฤทธิ์ (2565:124) เสนอแนวทางพัฒนาด้านความสามัคคีไว้ว่า การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น จะต้องสร้างความตระหนักให้กับประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญ และประโยชน์ของความสามัคคีร่วมกัน ผ่านรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชนมากที่สุด ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า หากบุคคลรับรู้ถึงหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี และเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมกันแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน ซึ่งจาก

ผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการสร้างควมสามัคคีที่เรียกว่า ALPAU Model โดย A คือ การรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี (Awareness on the good citizen) L คือ การมีภาวะผู้นำ (Leadership) P คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน (Perceived usefulness) A คือ ทักษะ (Attitude) และ U คือ ความสามัคคี (Unity)

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : อาทิตย์ โพธิชนะ, 2568.

ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญการบริหารงานกิจการนักเรียนในจากผลการวิจัยที่เป็นปัญหา ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประเด็น โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการลงทะเบียนออนไลน์ผ่าน Google Forms การรวบรวมข้อมูลนักเรียน และการใช้กลุ่มไลน์ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรพัฒนาแนวทางการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์และปรับปรุงเกณฑ์คัดกรองนักเรียน การรายงานผลการดำเนินงาน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชุม รวมถึงการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ, ด้านวินัย คุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ประเด็น การส่งเสริมความรักต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล พัฒนาระบบสื่อสารการวางแผนการใช้เงินที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับความผิดพลาดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบาย ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประเด็น โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการลงทะเบียนออนไลน์ผ่าน Google Forms การรวบรวมข้อมูลนักเรียน และการใช้กลุ่มไลน์ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ควรพัฒนาแนวทางการสื่อสารของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์และปรับปรุงเกณฑ์คัดกรองนักเรียน การรายงานผลการดำเนินงาน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชุม รวมถึงการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ, ด้านวินัย คุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียน ประเด็น การส่งเสริมความรักต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล พัฒนาระบบสื่อสารการวางแผนการใช้เงินที่มีประสิทธิภาพ การยอมรับความผิดพลาดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำแผนงานหรือโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการนักเรียนและการพัฒนาเชิงคุณภาพ

3) สถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทในการนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารข้อมูล การสื่อสาร และการพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลสำหรับการลงทะเบียนออนไลน์ Google form รวบรวมข้อมูลนักเรียน กลุ่มไลน์ในการเรียนการสอน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) ควรวิจัยเรื่อง การสื่อสารของผู้บริหารกับการวิเคราะห์ปรับปรุงเกณฑ์คัดกรองนักเรียน การรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

References

- ไกรรัตน์ ปันศิริ. (2567). *สัมภาษณ์*. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่มะลอ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6.
- คมสันต์ พรหมเมฆ. (2565). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการสุราษฎร์ธานี. *พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(2), 218-219.
- คมสันต์ สิงห์รักษ์. (2560). การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- ชนกมณัฐ แสงสี และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง. (2564). แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและพระนครศรีอยุธยา. *มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), 18.
- ฐิติพร วรฤทธิ์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), 124.
- ณัฐพัฒน์ ฤงพลอย. (2563). การพัฒนาคู่มือการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัย เกरिक.
- ธรรมจร ศรีสุข. (2561). แนวทางการปลูกฝังความกตัญญูแก่เด็กสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). *การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. การศึกษา ค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พุดิพงษ์ แก้วบุตร. (2565). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียน มัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562) ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัย หาดใหญ่.
- มัลลิกา คูสิน. (2559). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนป่าซางนาเงิน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- รัตนา ยืนยง. (2566). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *สิรินธรปริทรรศน์*. 24(1), 279.
- รสสุคนธ์ พูลพิพัฒน์. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. *วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 11(3), 137.
- วรวัฒน์ ทองจันทร์. (2565). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค New Normal โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่].
- วิริยะ กินขุนทด. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศรินทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์. (2561). กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแว่งประชารัฐบำรุง. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แบบรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดมาบข่า. โรงเรียนวัดมาบข่า.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายชื่อสถานศึกษาในเขตพื้นที่พิเศษ. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.kroobannok.com/89386> [16 กรกฎาคม 2567].
- สุธาธิณี ศิริกิจ. (2565). การพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 149.
- อรรถัย ทองฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ. (2561). คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. *วิจัยทางการศึกษา*, 13(1), 256.
- อาทิตย์ โพธิชนะ. (2568). การบริหารงานกิจการนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่นาจร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต . *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่).

**การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร
ธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน**
**An Application of Iddhipāda Principles for Performance Capability Development
of the Personnel in the Private Sector's Security Business
in the Upper Northern Region**

มนูเดช ทองเพชรนิล Manudej Thongpechnil

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

kkkkkkmm2@outlook.com

Received 2025/03/10

Revised 2025/04/14

Accepted 2025/04/22

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน 3. นำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน วิจัยแบบแบบผสมวิธี เชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ บุคลากรของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน จำนวน 154 คน โดยใช้สูตรTaro Yamane เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.97 สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เชิงวิจัยคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือวิจัย ได้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

3) การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน พบว่า ด้านฉันทะ เกิดจากการสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณค่า ด้านวิริยะ ควรมุ่งเน้นการฝึกฝนวินัย ทักษะทางกายภาพ ด้านจิตตะ ควรใช้เทคโนโลยีในการเฝ้าระวังและระบบตรวจสอบ ด้านวิมังสา ควรมุ่งพัฒนาทักษะการตัดสินใจควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ : สมรรถนะการปฏิบัติงาน, ธุรกิจรักษาความปลอดภัย, หลักอิทธิบาท 4.

Abstract

This research aimed to 1) examine the level of performance among private security personnel in the upper North region, 2) explore the relationship between the principle of influence of performance among private security personnel in the upper North region, and 3) present the application of the principle of influence in enhancing the performance of private security personnel in the upper North region. The study employed a mixed-methods approach. For the quantitative analysis, the population consisted of 154 personnel from the private security sector in the upper North region, calculated using Taro Yamane's formula. The questionnaire demonstrated a reliability of 0.97. The data analysis utilized frequency, percentage, standard deviation for hypothesis testing, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative aspect involved in-depth interviews with 12 individuals, analyzed through content analysis techniques.

The research findings indicated that:

1) The level and development of performance among private security personnel in the upper North region were overall at the highest level.

2) The relationship between the principle of influence and the development of performance among private security personnel in the upper North region was positively significant at a fairly high level.

3) The application of the principle of influence to enhance the performance of personnel in the private security sector in the upper North region highlighted that Chanda should focus on creating motivation and fostering an organizational culture that values diligence through disciplined training. Viriya should address obstacles effectively. Citta should implement technology to assist with monitoring, along with a

robust inspection and evaluation system. *Vīmaṃsā* should be managed by developing decision-making skills and utilizing technology for data analysis.

Keywords: Performance Competency, Private Security Business, Iddhipāda.

บทนำ

อาชีวศึกษาความปลอดภัยในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2508 โดยมีจุดเริ่มต้นจากสงครามเวียดนาม ซึ่งกองทัพสหรัฐอเมริกาส่งกำลังทหารเข้าร่วมรบและมีการว่าจ้างเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยในฐานะทัพต่างๆ (อัจฉรา วงศ์พัฒนามงคล, 2638: 56) นับแต่นั้นมา ระบบการรักษาความปลอดภัยได้พัฒนาและเติบโตขึ้นตามลำดับ โดยปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การรักษาความปลอดภัยมีภารกิจหลักคือการควบคุมและป้องกันภัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงของอาชญากรรมและภัยคุกคามอื่นๆ ในปัจจุบัน ความต้องการใช้บริการรักษาความปลอดภัยเพิ่มสูงขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น การเพิ่มขึ้นของอัตราอาชญากรรม ความเสี่ยงจากภัยก่อการร้าย และความกังวลด้านความปลอดภัยขององค์กรต่างๆ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถจัดการความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ณัฐกิตติ์ ทั้งทอง, 2563: 1) เนื่องจากภาครัฐไม่สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง ภาคเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการรักษาความปลอดภัยเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมีทั้ง ตำรวจของรัฐ (Public Police) และ ตำรวจเอกชน (Private Police) ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างระบบความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ แนวคิด Policing Plurality ได้รับความสนใจในแวดวงวิชาการ โดยแนวคิดนี้เน้นถึงการกระจายอำนาจและบทบาทด้านความปลอดภัยให้กับภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งช่วยให้การรักษาความปลอดภัยมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที แนวคิดนี้ยังสะท้อนว่ารัฐไม่ควรผูกขาดการรักษาความปลอดภัยไว้เพียงลำพัง เนื่องจากข้อจำกัดด้านจำนวนกำลังพลของตำรวจและการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ทำให้จำเป็นต้องมีความร่วมมือกับภาคเอกชน (อภิญาณ์รัชต์ จรัชพรวรภัทร์, นพดล บุรณันท์, & ปัญญารัตน์ ปานทอง, 2564: 373)

การดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสม การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม การกำหนดมาตรการป้องกัน การฝึกอบรมทักษะ และการดูแลสวัสดิการของพนักงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพของการให้บริการด้านความปลอดภัย การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสามารถดำเนินการได้โดยอาศัยหลัก อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นแนวคิดในพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแรงงาน ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจและความรักในงานที่ทำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรมีความสุขและมุ่งมั่นในการทำงาน วิริยะ ความพยายามและความอดทนใน

การทำงาน แม้ว่าจะเผชิญกับอุปสรรคหรือความท้าทาย จิตตะ ความเอาใจใส่และความมุ่งมั่นในงาน ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น วิมังสา การไตร่ตรอง วิเคราะห์ และปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ที.ปา. ไทย 11/306/277)

ผู้รักษาความปลอดภัยมีบทบาทสำคัญในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน โดยต้องมีสมรรถนะในด้านความรู้ ทักษะ การรับผิดชอบ และการทำงานภายใต้ความกดดัน การพัฒนาสมรรถนะสามารถทำได้ตามทฤษฎีของ David C. McClelland (1998) ซึ่งเน้นที่ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทักษะที่ดี บุคลิกภาพที่เหมาะสม และแรงจูงใจในการทำงาน แนวทางการพัฒนาองค์กรรักษาความปลอดภัยควรเน้นการฝึกอบรมทักษะด้านความปลอดภัย การพัฒนาทัศนคติที่ดี และการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการรักษาความปลอดภัยที่ดีขึ้น

จากความเป็นมาและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในภาคเหนือตอนบน มีความต้องการที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาธุรกิจให้มีเสถียรภาพและความมั่นคงในระยะยาว การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและแนวคิดทางการบริหารเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงาน การนำหลักอริยาบท 4 มาใช้ควบคู่กับทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะของ McClelland จะช่วยให้สามารถออกแบบแนวทางการบริหารบุคลากรที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอริยาบทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน
- 3) เพื่อเสนอการประยุกต์หลักอริยาบทธรรม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน จำนวน 249 คน (บริษัทรักษาความปลอดภัย, เมษายน 2567)

กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ 1. เซ็นทรัลเชียงใหม่แอร์พอร์ต 2. เซ็นทรัลเชียงใหม่ 3. เซ็นทรัลเชียงใหม่

เฟส 4. เซ็นทรัลลำปาง โดยพิจารณาจาก เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 2538 : 232) กำหนด ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูป/คน ได้แก่ 1. กลุ่มนักศึกษาหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2. กลุ่มนักศึกษาหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. กลุ่มผู้จัดการหน่วย จำนวน 4 คน 4. กลุ่มซูเปอร์ไวเซอร์ จำนวน 2 คน 5. กลุ่มหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เชิงปริมาณ การวิจัยครั้งนี้ใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) **ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ** ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา พัฒนาแบบสอบถามและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย ปรับปรุง และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2) **ลักษณะของเครื่องมือ** แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล Check List เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน 2. สมรรถนะ 5 ด้าน รวม 25 ข้อ 3. การประยุกต์หลักกฏอริยา 4. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา รวม 20 ข้อ 4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (คำถามปลายเปิด) ตอนที่ 2 และ 3 ใช้มาตราวัดแบบ Likert 5 ระดับ (1-5)

3) **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 1.00 จากนั้นทดสอบ Try out กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มนอกตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ เซ็นทรัล พิชญ์โลก และคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.97 ก่อนนำไปปรับปรุงและจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมานวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน Pearson Correlation การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยแจกแจงความถี่ของคำตอบและนำเสนอในรูปแบบความเรียงพร้อมตารางประกอบ

2. **เชิงคุณภาพ** ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นจำแนกและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพิจารณาบริบทเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน **ในภาพรวม**

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน		ระดับการปฏิบัติ(n=154)		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ความรู้ (Knowledge)	4.78	0.50	มากที่สุด
2.	ทักษะ (Skill)	4.79	0.50	มากที่สุด
3.	ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept)	4.81	0.47	มากที่สุด
4.	บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits)	4.14	0.50	มาก
5.	แรงจูงใจ เจตคติ (Motives/attitude)	4.78	0.52	มากที่สุด
รวม		4.66	0.44	มากที่สุด

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านแรงจูงใจ เจตคติ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจ
รักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient)						
ตัวแปรอิสระ	1. ด้านความรู้ (Knowledge)	2. ด้านทักษะ (Skill)	3. ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept)	4. ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits)	5. ด้านแรงจูงใจ เจตคติ (Motives/attitude)	รวม
1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	.627**	.569**	.587**	.245**	.589**	.597**
2. วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น	.759**	.680**	.732**	.401**	.696**	.746**
3. จิตตะ เอาใจ ใส่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ	.594**	.472**	.538**	.735**	.500**	.648**
4. วิมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหา	.308**	.215**	.281**	.659**	.220**	.384**
รวม	.725**	.609**	.676**	.681**	.631**	.758**

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอิทธิบาทธรรม 4 กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน พบว่า โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ด้านวิริยะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ด้านฉันทะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลางด้านวิมังสา มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน พบว่า

ด้านฉันทะ ความพึงพอใจและรักในงานที่ทำ การส่งเสริมทักษะวิชาชีพและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณค่าและการยกย่องผู้ปฏิบัติงานดีเด่นสามารถกระตุ้นให้บุคลากรมีความพึงพอใจและรักในงาน การฝึกอบรมที่พัฒนาทัศนคติที่ดีต่ออาชีพช่วยสร้างความมั่นใจและความ

ภาคภูมิใจในงาน ส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกถึงความสำคัญของงานและกระตุ้นให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านวิริยะ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน การฝึกฝนบุคลากรอย่างเป็นระบบ เช่น การฝึกภาคสนามและการจำลองสถานการณ์ฉุกเฉิน ช่วยพัฒนาความพยายามในการพัฒนาตนเองและเพิ่มความรับผิดชอบ การสร้างระบบสนับสนุนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพและคำปรึกษาทางจิตวิทยาช่วยเพิ่มความอดทนและความสามารถในการเผชิญปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น

ด้านจิตตะ ความตั้งใจและใส่ใจในรายละเอียดของงาน การฝึกบุคลากรให้ใส่ใจในรายละเอียดของงาน เช่น การเฝ้าระวังภัยและการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย พร้อมทั้งการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น กล้องวงจรปิดและระบบควบคุมการเข้าออก ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ผลลัพธ์ที่ดี

ด้านวิมังสา การพิจารณาและการคิดวิเคราะห์ในการทำงาน การฝึกทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาผ่านสถานการณ์จำลอง เช่น การเผชิญหน้ากับผู้บุกรุก ช่วยให้บุคลากรสามารถวิเคราะห์และพิจารณาการกระทำได้อย่างเหมาะสม การใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลและระบบฟีดแบ็กช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านความรู้ Knowledge การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องช่วยให้บุคลากรมีความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสื่อสารและการบริการลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญในการรับมือกับสถานการณ์ที่หลากหลายและเพื่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ด้านทักษะ Skill การพัฒนาทักษะทางกายภาพ เช่น การฝึกป้องกันตัว การรับมือกับเหตุฉุกเฉิน และการเฝ้าระวังภัยสามารถเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำงานภายใต้ความกดดันช่วยให้บุคลากรพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง Self-concept การปลูกฝังจริยธรรมและความซื่อสัตย์ในวิชาชีพช่วยให้บุคลากรตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของตนเอง การสนับสนุนให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจในงานของตนและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ

ด้านบุคลิกลักษณะ Traits การให้ความสำคัญกับการดูแลบุคลิกภาพ เช่น การแต่งกายที่เหมาะสมและการรักษาสุขภาพ ช่วยให้บุคลากรมีภาพลักษณ์ที่ดีและพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกฝนบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีช่วยให้การทำงานร่วมกันในทีมมีประสิทธิภาพ

ด้านแรงจูงใจและเจตคติ Motives/Attitude การส่งเสริมให้บุคลากรมีเป้าหมายในการทำงานและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน การฝึกอบรมทัศนคติในการเผชิญปัญหาและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความท้าทายและการเปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง Self-concept ด้านทักษะ Skill ด้านความรู้ Knowledge อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจ เจตคติ Motives/attitude ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล Traits อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช พานิชย์สกุลชัย (2564) พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานในสายงานวิศวกรรมอุตสาหกรรม ความสามารถในการพัฒนาปรับปรุงงาน ความสามารถในการแก้ไขปัญหางาน ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีเศรษฐกิจอาเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี จันทร์ภัทรบุรณ์ พบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มสตรีในเทศบาลตำบลแม่มริม อำเภอแม่มริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชน ในภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลมีความเพียรพยายามและเอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมหรือผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านฉันทะ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า แม้การมีความพอใจในงานจะช่วยส่งเสริมผลลัพธ์ แต่ยังไม่ใช่ปัจจัยหลักเท่าความเพียรหรือความใส่ใจ ด้านวิมังสา มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างน้อย สะท้อนว่า การใช้เหตุผลหรือการคิดวิเคราะห์มีบทบาทน้อยกว่าองค์ประกอบอื่นในบริบทนี้ หรืออาจหมายถึงบุคลากรยังไม่ได้นำกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์มาใช้มากนักในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิกร ฐานะงาม (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์บ้านวังดินใหม่ ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร เตชนันท์ (2565) พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสวก อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับค่อนข้างสูง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในภาคเหนือตอนบน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน พบว่า

1. ฉันทะ ความพอใจในงาน การเสริมสร้างความรักและความพึงพอใจในงานผ่านการพัฒนาทักษะ ความรับผิดชอบ และอุปนิสัยที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจ ยกระดับสมรรถนะ และเพิ่มคุณภาพของผลลัพธ์ในองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวัฒน์ ภูเลื่อน (2566) พบว่า ฉันทะ (ความรักในงานที่ทำ) การที่บุคลากรมีความพึงพอใจและรักในงานที่ทำจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและทำงานอย่างเต็มศักยภาพ งานวิจัยพบว่า การสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพของตน และส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกถึงความสำคัญของงาน จะช่วยให้พวกเขาทุ่มเทและตั้งใจทำงานมากขึ้น

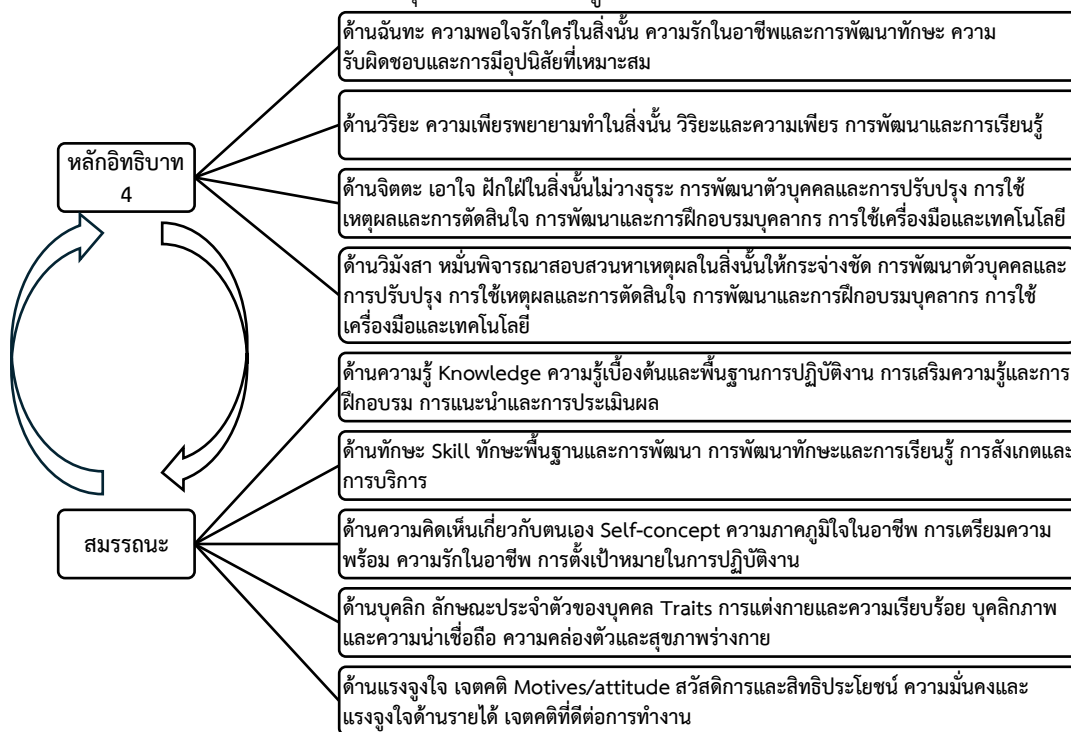
2. วิริยะ ความเพียรพยายาม การปลูกฝังความมุ่งมั่นผ่านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สร้างความรับผิดชอบและความอดทนในการเผชิญปัญหา ส่งเสริมให้บุคลากรจัดการอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการอนุชา (ฐานุตตลาโก ชนะขันธ, 2566) พบว่า วิริยะ ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน การมีความเพียรพยายามและความตั้งใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การวางแผนและการตัดสินใจที่รอบคอบช่วยให้บุคลากรสามารถปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ การมีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงานยังช่วยเพิ่มสมรรถนะและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. จิตตะ ความใส่ใจในงาน การฝึกอบรมต่อเนื่อง ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ พร้อมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งเพื่อคุณภาพงานที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา วราสินธุ (2566) พบว่า จิตตะ ความตั้งใจและใส่ใจในรายละเอียดของงาน การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะการฝึกทางร่างกาย การเรียนรู้กฎหมาย และการฝึกภาวะผู้นำ นอกจากนี้ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ยังช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

4. วิมังสา การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาทักษะวิเคราะห์และตัดสินใจ ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม ควบคู่กับการตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มคุณภาพงานสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนกร อุปจักร (2565) พบว่า วิมังสา การพิจารณาและการคิดวิเคราะห์ การพินิจพิเคราะห์และการทำความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประชุมระดมความคิดเห็นและการวางแผนร่วมกันช่วยให้การปฏิบัติงานทันต่อสถานการณ์ โดยการใช้สติปัญญาในการพิจารณาและตัดสินใจด้วยเหตุผล ทำให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งสำหรับบุคลากร องค์กร และประชาชน

องค์ความรู้

จากการวิจัยนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : มนุเดช ทองเพชรนิล, 2568.

จากภาพที่ 1 สามารถ อธิบายได้ดังนี้

ด้านฉันทะ การให้ความสำคัญกับความพึงพอใจและการหลงรักในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรักต่ออาชีพที่เลือก และความตั้งใจในการปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบและการปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง

ด้านวิริยะ ความตั้งใจแน่วแน่ในการประกอบกิจกรรม โดยจะต้องมีการพยายามอย่างเต็มที่ในการดำเนินการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะขับเคลื่อนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมาย

ด้านจิตตะ การมีสมาธิและฝึกฝนจิตใจให้มั่นคงโดยไม่หลงไปตามสิ่งรบกวนการพัฒนาตนเอง การปรับปรุงทักษะส่วนบุคคล การใช้เหตุผลและการตัดสินใจจะมีบทบาทในการขับเคลื่อนความก้าวหน้า การพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร ตลอดจนการนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ

ด้านวิม้งสา เชิญชวนให้เราสืบค้นและไต่ตรองเพื่อค้นหาสาเหตุของสิ่งต่างๆ ให้ความชัดเจน ซึ่งขั้นตอนนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตัวบุคคล การใช้เหตุผลและการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรผ่านการใช้งานเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ด้านความรู้ Knowledge ความรู้เบื้องต้นและพื้นฐานการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเริ่มต้นทำงานในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย โดยรวมถึงความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมความรู้และการฝึกอบรมช่วยเพิ่มพูนทักษะและความสามารถผ่านการเรียนรู้เพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมการอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ด้านทักษะ Skill ทักษะพื้นฐานและการพัฒนาเป็นหัวใจของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การมีทักษะพื้นฐานที่ดีจะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้แนวทางใหม่ๆ เป็นสิ่งสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง Self-concept การมีความตระหนักรู้ในอาชีพและยอมรับในบทบาทของตนเองเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการทำงานในทุกสถานการณ์ การมีความรักและความภาคภูมิใจในงานที่ทำได้ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน

ด้านบุคลิก ลักษณะประจำตัวของบุคคล Traits การดูแลรักษาความเรียบร้อยในการแต่งกายและความประพฤติสะท้อนถึงบุคลิกภาพที่ดีและความน่าเชื่อถือในสายตาผู้อื่น ความคล่องตัวและสุขภาพร่างกายที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างดี

ด้านแรงจูงใจ เจตคติ Motives/attitude เจตคติที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับองค์กรและตนเองเป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ความมั่นคงและแรงจูงใจในการทำงานช่วยสนับสนุนการรักษาความมั่นคงในอาชีพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในธุรกิจรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนในภาคเหนือตอนบน มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเน้นด้านจริยธรรม ทักษะและความรู้ แรงจูงใจ บุคลิกลักษณะ และหลักอิทธิบาทธรรม 4 พบว่า การปลูกฝังจริยธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและบทบาทของบุคลากร การพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยเพิ่มความสามารถในการทำงาน ส่วนแรงจูงใจและการตั้งเป้าหมายช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การดูแลบุคลิกภาพและความสัมพันธ์ที่ดีส่งเสริมให้บุคลากรมีภาพลักษณ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ ควรพัฒนาสมรรถนะบุคลากรธุรกิจรักษาความปลอดภัยโดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ สร้างสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่า พร้อมประเมินและพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมการพัฒนา

ตนเองและการอบรมด้านการแก้ปัญหาควรมีช่องทางรับฟังปัญหาอย่างโปร่งใส และระบบจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาโครงการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะบุคคลและแผนอบรมต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กระทรวงแรงงาน ควรส่งเสริมเครือข่ายระหว่างองค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัยผ่านสัมมนาและเวิร์กช็อป เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถในการทำงานร่วมกัน
- 2) องค์กรธุรกิจรักษาความปลอดภัย ควรพัฒนานโยบายประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรพัฒนาทักษะและปฏิบัติงานตามมาตรฐาน
- 3) ฝ่ายทรัพยากรบุคคล ควรจัดทำโครงการพี่เลี้ยง เพื่อสนับสนุนบุคลากรใหม่และเสริมสร้างความมั่นใจในทักษะการทำงาน รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) จัดอบรมให้พนักงานมีความเข้าใจลึกซึ้งในงานที่ทำ รวมถึงการพัฒนาทักษะในการจัดการอุปสรรคและการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดข้อผิดพลาด
- 2) ใช้ระบบการประเมินผลที่เน้นคุณภาพการทำงานและลักษณะเฉพาะของบุคคล โดยให้คำแนะนำและกระตุ้นให้พนักงานคิดสร้างสรรค์
- 3) ออกแบบแผนงานเฉพาะเพื่อจัดการสถานการณ์ตึงเครียดในกิจการ โดยการฝึกซ้อมจำลองเหตุการณ์ฉุกเฉินและสร้างความพร้อมให้กับพนักงานในการรับมือกับสถานการณ์จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน รวมถึงผลกระทบของแรงจูงใจทางการเงินและการยอมรับที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน
- 2) ควรศึกษาผลกระทบของการจัดการความตึงเครียดในสถานการณ์วิกฤตต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน
- 3) ควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในมาตรฐานความปลอดภัยกับความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงการฝึกอบรมในองค์กร

References

- ณัฐกิตติ์ ทั้งทอง. (2563). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของพนักงานในธุรกิจรักษาความปลอดภัย. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บริษัทรักษาความปลอดภัย. (2567). ข้อมูลพนักงานรักษาความปลอดภัยในภาคเหนือตอนบน. บริษัทรักษาความปลอดภัย.
- บริษัทรักษาความปลอดภัย. ข้อมูลพนักงานรักษาความปลอดภัยภาคในภาคเหนือตอนบน. ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2567. บริษัทรักษาความปลอดภัย.

- ปริญญา วราสินธุ์. การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักพลธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลวังหัว อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการอนูชา อนุตตลาโก (ชนะขันธุ์). (2566). การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักพลธรรมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรัช พานิชย์สกุลชัย. (2564). การพัฒนาสมรรถนะแรงงานฝีมือของวิศวกรไทยเพื่อการแข่งขันในประชาคม. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนกร อุปจักร. (2565). ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วลัยพร เตชนันท์. (2565). ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสวก อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรวัฒน์ ภูเลื่อน. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการลุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมศรี จันทร์ภักดิ์. (2565). พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มสตรีในเทศบาลตำบลแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิทธิกร ฐานะงาม. (2566). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านวังดินใหม่ ตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิญญารัตน์ จรัชพรวรภัทร์. นพดล บุรณันท์. & ปัญญารัตน์ ปานทอง. (2564). บุปัจจัยของการประสบความสำเร็จของธุรกิจรักษาความปลอดภัย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(8), 371 – 385.
- อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล. (2638). *การวิจัยเพื่อคุณภาพชีวิตในการทำงานและคุณภาพชีวิตทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย.

อภัสรา ไหมเต็ง. (2561). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. *ค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

The Student Care and Support System in Digital Age of Schools in Area of
Na Yung District under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4

อนุสรณ์ ก้อนคำ Anusron Konkum
สิทธิชัย มุลเขียน Sittichai Mulkhien
สาโรจน์ แก้วอรุณ Sarod Kaew arun
ธรรมรส โชติกุญชร Thammaros Chotiguljara
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302012@northcm.ac.th
sittichai1958.10@gmail.com
sarod i@northcm.ac.th
thammaros@northcm.ac.th

Received 2025/03/29

Revised 2025/04/30

Accepted 2025/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลและ 2) แนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 รูปแบบการวิจัยผสมวิธี ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จำนวน 124 คน และกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.82 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) แนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า จัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการมอบหมายงานที่ชัดเจน การบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลมีความถูกต้อง การคัดกรองนักเรียนให้แบ่งเป็นกลุ่มตามเกณฑ์และลักษณะที่พบเห็น ใช้ผลการพัฒนาทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ บันทึกลงในข้อมูลนักเรียน

ทุกคนอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่ผลงานความสำเร็จของการป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีสมรรถนะทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา มีการส่งต่อให้แก่ผู้เชี่ยวชาญหากเกินความสามารถของครู โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีสมรรถนะทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

คำสำคัญ: ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ยุคดิจิทัล.

Abstract

This research aims to study 1) The Student Care and Support System in Digital Age and 2) Development guidelines The Student Care and Support System in Digital Age of Schools in Area of Na Yung District under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4. The research design was mixed methods. The population consisted of 124 school administrators and teachers, and the target group for interviews consisted of 9 experts. The selection was purposive. The tools used were a questionnaire with a reliability of 0.82 and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) The Student Care and Support System in Digital Age of Schools in Area of Na Yung District under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4 found that Overall, it is at a high level.

2) Development guidelines The Student Care and Support System in Digital Age of Schools in Area of Na Yung District under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4 found that meeting to plan the operation, set goals and objectives together, assign clear tasks, record individual student data accurately, screen students into groups based on criteria and characteristics found, use the results of skill development, creativity, record all students' data completely and up-to-date. Social media should be used to publicize the success of prevention and problem solving so that students feel proud and can live in society, use digital technology to facilitate work, to develop students to be complete people in terms of body, mind and intelligence, and refer them to experts if it is beyond the teacher's ability. Use digital

technology to facilitate work or coordinate and request cooperation from other agencies with specialized expertise to develop students to be complete people in terms of body, mind and intelligence.

Keywords: Student Care System, Digital Age.

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา จึงมุ่งพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยนำเทคโนโลยียุคดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครอง การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการพัฒนาวินัยเชิงบวก ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนทุกระดับมีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542/2545)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้นำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1) พัฒนาเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และ 2) สร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็ง โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดต้องดำเนินงานตามแผนที่ชัดเจน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมถึงสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2566) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในพื้นที่อำเภอนายูงยังคงประสบอุปสรรคหลายประการ เช่น ครูขาดทักษะในการแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ปกครองบางส่วนปกปิดพฤติกรรมของบุตรหลาน ทำให้การแก้ไขปัญหายุ่งยากขึ้น อีกทั้งการส่งต่อข้อมูลไปยังผู้เชี่ยวชาญยังใช้เอกสารแบบกระดาษแทนระบบออนไลน์ นอกจากนี้ จำนวนบุคลากรในโรงเรียนมีจำกัด ส่งผลให้การดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลขาดความต่อเนื่อง รวมถึงปัญหาการคัดกรองนักเรียนที่แม้จะพบข้อมูลสำคัญ แต่ไม่ได้มีการบันทึกเข้าสู่ระบบสารสนเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง อีกทั้งเสนอเพื่อหาแนวทางพัฒนาให้มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสถานศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญ

ในการปรับปรุงกระบวนการดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งพื้นที่ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่วิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

มุ่งศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 รูปแบบการวิจัยผสมวิธี โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) (จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน และ5) ด้านการส่งต่อ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 18 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 18 คน ครูจำนวน 166 คน รวมทั้งสิ้น 184 คน (ที่มาของข้อมูล ระบบสารสนเทศกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประจำปีการศึกษา 2567 ด้วยวิธีเทียบตาราง Krejcie&Morgan การสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 124 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องเกี่ยวกับการบริหาร จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน คน ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปจำนวน 2 คน ครูผู้สอน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน ประธานพนักงานส่งเสริมความประพฤตินักเรียน จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 2 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ

แบบสอบถาม

1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

2) สอบถามสภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. ด้านการคัดกรองนักเรียน 3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. ด้านการส่งต่อให้นักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560))

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

การตรวจสอบแบบสอบถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้อง 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยนำไปทดลองใช้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้แก่ ผู้อำนวยการและข้าราชการครูในอำเภอน้ำโสม นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอ นาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า **ตาราง 1** แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล	ระดับปฏิบัติ (n : 124)		
	($\bar{x}$)	(S.D.)	แปลผล
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.62	0.41	มากที่สุด
การคัดกรองนักเรียน	4.81	0.45	มากที่สุด
การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.77	0.40	มากที่สุด
การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.87	0.35	มากที่สุด
การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ	4.75	0.42	มากที่สุด
โดยรวม	4.76	0.41	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา รองลงมาคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ ควรมีการจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการแบ่งงานเพื่อมอบหมายให้บันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างชัดเจนแม่นยำ การคัดกรองนักเรียนให้แบ่งเป็นกลุ่ม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน คือ ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างชัดเจนครบถ้วนทั้งด้านผลการพัฒนา ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือเผยแพร่ผลงานความสำเร็จของนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือเผยแพร่แก่ผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีการส่งต่อให้แก่ผู้เชี่ยวชาญหากเกินความสามารถของครู โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4 พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า บุคลากรทุกคน ทุกบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ดูแลในเขตพื้นที่อำเภอนาโยง ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ทุกคนมีส่วนร่วมหลายมิติ ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน และร่วมกันพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้ขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การทำงานที่มีผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย ทั้งนี้แรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งมาจากการให้ความสำคัญในการเอาใจใส่ของผู้บริหาร พร้อมกับการนำวิทยาการสมัยใหม่ทางเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้มากที่สุด ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ เอลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์ (2561: 31) พบว่า ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน มักหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมา

วิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุดพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญเนตร มุลทองจาด (2564: 25) พบว่า องค์ประกอบ มีการจัดการศึกษาตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดของ นูรมาน พิทักษ์สุสันต์ (2564: 22) พบว่า แต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน มักหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานีเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการป้องกันและแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิฎพันธ์ ดิศเจริญ (2565: 18) พบว่า 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนทุกคนในสถานศึกษา ได้รับการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษา และป้องกันแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบมีคุณภาพ จากครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และพบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดมาบข่า โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

การคัดกรองนักเรียน ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีการปฏิบัติที่สูงที่สุดคือ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับแรกคือ มีการนำผลการคัดกรองนักเรียนจากฐานข้อมูลไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูให้ความสำคัญในการศึกษาข้อมูลที่เป็น การคัดกรองนักเรียนเป็นอันดับแรก ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติ ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ทำการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน มีพัฒนา บทบาทและภารกิจด้านการดูแลนักเรียน ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการปฏิบัติงาน โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ มีการส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2562: 1) พบว่า นโยบายสำคัญให้สถานศึกษามีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครองอย่าง รอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน จึงได้จัดการอบรมในครั้งนี้ขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ มีการสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครองผ่านกลุ่มไลน์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มีการแจ้งการการหยุดเรียนหรือเปิดเรียนเป็นกรณีพิเศษ มีการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมีการประชาสัมพันธ์ผ่านไลน์กลุ่มผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนครูบุคลากรทางการศึกษาผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่อง มีการประชุมย่อยของครูประจำชั้นโดยใช้ Video Call หรือ Microsoft Team มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมโดยการใช้วิธีสื่อสารภายในห้องและระบบออนไลน์ มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการดำรงชีวิตโดยการใช้ YouTube เพื่อค้นหาแรงบันดาลใจ อย่างเหมาะสมและเติมตามศักยภาพ และมีการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของนักเรียนผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีการสนับสนุนนักเรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ให้มีคุณภาพมากขึ้นและพัฒนาเติมตามศักยภาพและยกย่องผ่านเว็บเพจโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ พันธบุตร (2560: 5) พบว่า ในยุคดิจิทัล โดยระบุว่า โลกยุคดิจิทัลทำให้ทุกสิ่งเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ส่งผลให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างประชากร ทัศนคติด้านการบริโภค และพฤติกรรมของผู้คนในยุคดิจิทัลมนุษย์ในยุคนี้มีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางของสินค้าและบริการ อันเป็นผลมาจากการเกิดขึ้นของ *วัฒนธรรมอินเทอร์เน็ต* ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการวิพากษ์และตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ผู้คนสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อการศึกษา การทำธุรกิจ การดูแลสุขภาพ หรือแม้แต่การท่องเที่ยวได้ง่ายผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การสื่อสารรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ข้อมูลข่าวสารถูกแลกเปลี่ยนอย่างอิสระ ไม่เพียงแต่ในระดับองค์กรเท่านั้น แต่ยังรวมถึง *ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย* และบุคคลทั่วไป ที่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสังคม การบริหารทรัพยากร และกระบวนการทำงานในรูปแบบข้ามวัฒนธรรมซึ่งส่งผลให้เกิดการผสมผสานแนวคิดที่หลากหลายมากขึ้น

การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันและบันทึกข้อมูลความก้าวหน้าลงสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นข้อมูล มีครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษาบริการให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนตลอดเวลา ทำให้โรงเรียนได้ดำเนินงานด้านระบบป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน จนเกิดผลที่เกิดขึ้นตรงตามความต้องการและผลนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2559: 12) ให้แนวคิดไว้ว่า ปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ยุค ระบบ เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเช่น ที่ผ่านมามากอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริงและจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบ กิจกรรมทาง

เศรษฐกิจกระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง การพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศ ทั้งบุคลากรด้านเทคโนโลยี บุคลากรที่ทำงานในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รู้เท่าทันเห็นโลก จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องต้องต้องเร่งรัดให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Redecker (2017 อ้างถึงใน ชานนท์ คำพิพาท 2565 : 74) ได้พัฒนากรอบแนวคิดทางคุณลักษณะทางดิจิทัลของนักการศึกษาในสหภาพยุโรป เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และช่วยพัฒนา ทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียนในโลกยุคดิจิทัลได้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ((Empowering Learning) คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียน โดยอนุญาตให้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการบนเส้นทางของตนเอง เพื่อไปสู่เป้าหมายที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล

การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีการปฏิบัติสูงที่สุดคือ คือมีการดำเนินการส่งต่อนักเรียนสำหรับปัญหาเฉพาะทางไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น สถานพยาบาล สถานีตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยไฟล์ PDF และ Smart area มีการประสานความร่วมมือผ่านช่องทางไลน์ เฟซบุ๊ก กับครูที่ปรึกษาและฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์ลักษณะของปัญหานักเรียนในแต่ละกรณีเพื่อประกอบการส่งต่อ และเก็บรักษาข้อมูลความลับของนักเรียนด้วย มีการส่งต่อนักเรียนภายในให้กับครูแนะแนว ครูพยาบาลครู ประจำวิชา กรณีนักเรียนที่มีปัญหาต้องได้รับการช่วยเหลือ โดยใช้ Smart Phones ที่มีความเสถียรสูง มีการประสานความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนผ่านกลุ่มไลน์ เพื่อส่งต่อการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาให้เกิดความถูกต้องและรวดเร็ว มีการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ซับซ้อน รุนแรง โดยโปรแกรมของกรมสุขภาพจิตด้านการคัดกรองโรคซึมเศร้า เพื่อทำการช่วยเหลือหรือส่งต่อโดยเร็ว และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสองลำดับสุดท้ายคือ มีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนกลุ่มมีปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือเพื่อส่งต่อไปรับการช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ โดยบันทึกประวัติลงในระบบ SDQ. อิเล็กทรอนิกส์ มีการทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองถึงลักษณะปัญหาที่ต้องส่งต่อกรณีนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อเข้าไปรับการช่วยเหลือ โดยบันทึกแบบประวัติลงในไฟล์คอมพิวเตอร์เพื่อง่ายต่อการส่งข้อมูลต่อสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2561 : 125) ให้แนวคิดไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นโดยมุ่งหวังว่าครูทุกคนสามารถให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งด้านการส่งเสริมในส่วนที่ดีของนักเรียน ด้านการป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้นหรือลุกลามมากขึ้นโดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยง และสามารถแก้ไขปัญหาให้นักเรียนในเบื้องต้นได้ ทั้งนี้ให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ ซึ่งแสดงการทำงานที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ด้วยเหตุนี้การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงสามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคงอยู่นานและน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นการ

ดำเนินงานที่สองกับการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่เป็นไปตามบทบัญญัติในพระระบบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งให้ทั้งนักเรียน บุคลากรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน รวมทั้งกระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตรวจสอบได้ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ มีการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยด้วยระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน 1.ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2.ด้านการคัดกรองนักเรียน 3.ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4.ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5.ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอनाยุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน พัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษา ผู้บริหารและควรจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน และกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลให้แก่ผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาอำนวยความสะดวกในการทำงาน รวมไปถึงครูและบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษาจากภัยคุกคามทุกรูปแบบที่เกิดขึ้น ติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการร่วมกันตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารงานของว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนขึ้น โดยมุ่งหวังว่าครูทุกคนสามารถให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งด้านการส่งเสริมในส่วนที่ดีของนักเรียน ด้านการป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้นหรือลุกลามมากขึ้นโดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยง และสามารถแก้ไขปัญหานักเรียนในเบื้องต้นได้ ทั้งนี้ให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ ซึ่งแสดงการทำงานที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ด้วยเหตุนี้การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนจึงสามารถดำเนินการได้ เพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคงอยู่นานและน่าเชื่อถือถือถือ ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่เป็นไปตามบทบัญญัติในพระระบบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 โดยสังเคราะห์มาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผนวกกับกรอบแนวคิดของการวิจัยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ควรมีการพิจารณาข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ในการคัดกรองนักเรียนโดยใช้แบบคัดกรองจากเว็บไซต์ในการดำเนินงาน ร่วมกันวางแผน และร่วมกันประเมินผล ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมาย จัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน และกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลให้แก่ผู้เรียน ติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย และ

วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครูทุกคนในสถานศึกษาควรมีการร่วมกันตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดซึ่งสอดคล้องกับงานเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) พบว่า องค์ประกอบ มีการส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1)ด้านการวางแผน 2)ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 3)ด้านการคัดกรองนักเรียน 4)ด้านการส่งเสริมและพัฒนาักเรียน 5)ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา 6)ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ 7)ด้านการดำเนินการความปลอดภัยในสถานศึกษา 8)ด้านการบริการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 9)ด้านป้องกันและแก้ไข้อุบัติเหตุ 10) ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน

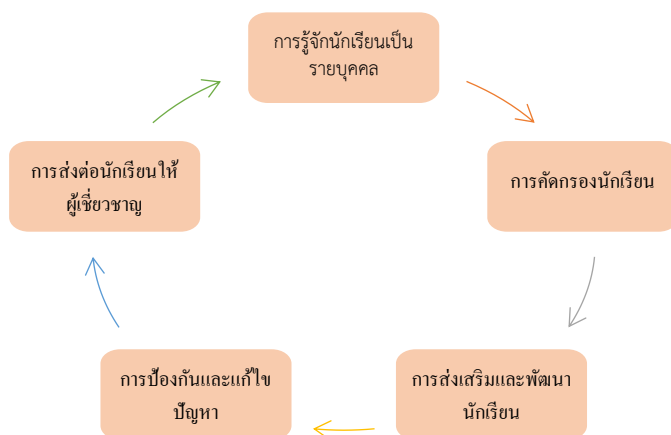
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาักเรียน คือ มีการสนับสนุนักเรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ให้มีคุณภาพมากขึ้นและพัฒนาเต็มตามศักยภาพและยกย่องผ่านเว็บเพจโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของนักเรียนผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2562) พบว่า องค์ประกอบ การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ มีการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาักเรียน 5) ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา 6) ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ 7) ด้านการดำเนินการความปลอดภัยในสถานศึกษา 8) ด้านการบริการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 9) ด้านป้องกันและแก้ไข้อุบัติเหตุ 10) ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน

ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา คือ ครูควรมีการป้องกันแก้ไข้ปัญหานักเรียน ตามบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละคน และถึงแม้ว่ายุคดิจิทัลนี้จะทำให้การศึกษาเป็นโลกแบบไร้ขีดจำกัดแต่ต้องมีขอบเขตการใช้งานด้านข้อมูลของนักเรียนรายบุคคลอย่างถูกวิธีและอาจต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ถูกวิธีเหมาะกับเด็ก ผู้บริหารและครูผู้สอนควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเอื้ออำนวยความสะดวกในการด้านการป้องกันแก้ไข้ปัญหานักเรียน และปฏิบัติงานต้องทันท่วงทีทันเวลา มีการนำผลการด้านการป้องกันแก้ไข้ปัญหานักเรียน จากฐานข้อมูลไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บันทึกไว้ไปใช้ประโยชน์ในการเสริมทักษะให้เหมาะกับนักเรียนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2562) พบว่า องค์ประกอบ การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ มีการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาักเรียน 5) ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา 6) ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ 7) ด้านการดำเนินการความปลอดภัยในสถานศึกษา 8)ด้านการบริการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 9) ด้านป้องกันและแก้ไข้อุบัติเหตุ 10) ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน

ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญคือ ควรมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนในด้านต่าง ๆ กับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจหรือไม่กอดตันหากเกิดการส่งต่อ ควรจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน และกำหนดเป้าหมาย และ

วัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้คณะครูและหน่วยงานภายนอกได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานักเรียนและเป็นการติดตามผลด้านการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาควรมีการร่วมกันตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ ต้องทำอย่างเป็นระบบและขั้นตอนที่ถูกต้องผู้บริหารและครูผู้สอนควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเอื้ออำนวยความสะดวกในการด้านการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญ และปฏิบัติงานต้องทันทั่วทั้งที่ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข (2561 : ระบบออนไลน์) ได้เสนอรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการทำงานของผู้บริหารหรือผู้บริหารว่าสามารถใช้เทคโนโลยีพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ ร่วมกำหนดแนวทางปฏิบัติงานต่างๆ ของสถานศึกษา แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ จัดทำแผนและกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมในการรับทราบ แนะนำ เสนอแนวทางการบริหารงานต่างๆ ของสถานศึกษา ทั้งบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคลการบริหารงานวิชาการ และการบริหารงานทั่วไป สร้างขวัญกำลังใจครูและบุคลากร วางแผนระดมทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และช่วยเหลือในการประสานงานต่าง ๆ ให้กับสถานศึกษามีเว็บไซต์เป็นของตนเอง ผู้บริหารทั่วโลกควรมีเว็บไซต์ของตนเอง เพื่อใช้เป็นช่องทางในการแนะนำตัวเองว่าเป็นใคร เก่งเรื่องอะไรเคยทำอะไรสำเร็จมาแล้ว เคยติดต่อธุรกิจกับใคร มีใครอยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ทั่วโลกบ้าง หากใครอยากอ่านผลงานโครงการต่าง ๆ ก็สามารถคลิกดูได้ แล้วยังแชร์ให้คนอื่นได้รู้จักด้วย นอกจากการควบคุมติดตามและประเมินผลแนะนำตนเองอย่างกว้างขวางแล้ว ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์หาลูกค้า หาหุ้นส่วนธุรกิจ และอื่น ๆ ก็สามารถทำได้ง่าย แทบไม่มีขีดจำกัดทั่วโลก

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอหนองสังข์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

ที่มา : อนุสรณ์ ก้อนคำ, 2568

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการแบ่งงานเพื่อมอบหมายให้บันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างชัดเจนแม่นยำ การคัดกรองนักเรียนให้แบ่งเป็นกลุ่ม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างชัดเจนครบถ้วน ทั้งด้านผลการพัฒนา ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือเผยแพร่ผลงานความสำเร็จของนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือเผยแพร่แก่ผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ด้านการส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ควรบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน มีการส่งต่อให้แก่ผู้เชี่ยวชาญหากเกินความสามารถของครู โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่มีความชำนาญเฉพาะทาง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล มีการกำหนดนโยบายและแผน การดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน ตรวจสอบการบริหารจัดการสถานศึกษา และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สถานศึกษาควรทำโครงการที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ควรมีการจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการแบ่งงานเพื่อมอบหมายให้ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรเข้าใจและมีส่วนร่วมขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีบันทึกข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างชัดเจน ครบถ้วน ทั้งด้านผลการพัฒนา ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาอำนวยความสะดวกในการทำงานหรือเผยแพร่ผลงานความสำเร็จของนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอनाยุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4

2) ควรวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอनाยุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4

3) ควรวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอनाยุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4

References

- กรมสุขภาพจิต. (2561). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. สำนักพัฒนาสุขภาพจิตกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. *วิทยานิพนธ์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์. (2561). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1. *วารสารศิลปการจัดการ*. 6(2), 1-20.

- นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. *การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ราชบรรณาคาร.
- ยศระวี วายทองคำและคณะ. (2563). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2563.
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร.อุบลราชธานี*, 7(2), 100-120.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 45-60.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *การขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. เอกสารประกอบการอบรมสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. (2566). *รายงานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเรียนอำเภอนายูง*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). *นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. ในการจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาค. สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- อนุสรณ์ ก้อนคำ (2568). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล ของโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงาน รักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่

An Application of Buddhist Principles for Developing the Service Quality of the
Company's Security Guards in Chiang Mai Province

ทริกา ทองเพชรนิล Tarika Thongpechnil

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

Tarika4523@hotmail.com, jaisit12@hotmail.com, Medarin4545@gmail.com

Received 2025/03/10

Revised 2025/04/13

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม 394 ชุด และเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนครั้งที่เข้าใช้บริการ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านทศนการเน้นการเสียสละและให้บริการด้วยใจ ด้านปิยะวาจา ควรพูดสุภาพและจริงใจช่วยสร้างความ

ประทับใจและไว้วางใจ ด้านอัตถจริยา ควรส่งเสริมส่งเสริมความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม ด้านสมานัตตตา ควรให้บริการที่สม่ำเสมอและยุติธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจ

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการ, ธุรกิจรักษาความปลอดภัย, หลักสังคหัตถุธรรม.

Abstract

This research aimed to 1) study the level of service quality of security guards of Thai Central Guard Group Security Company in Chiang Mai Province, 2) compare opinions on service quality of security guards of Thai Central Guard Group Security Company towards service quality development classified by personal factors, and 3) present the application of a Buddhist principle to service quality development of security guards of Thai Central Guard Group Security Company. A mixed-methods research approach was employed, collecting quantitative data through 394 questionnaires and qualitative data from in-depth interviews with 10 participants.

The research results found that:

1) The overall quality of service provided by security guards at Thai Central Guard Group Security Company was at a high level.

2) A comparison of opinions on the service quality of security guards of Thai Central Guard Group Security Company towards the development of service quality classified by personal factors found that gender, age, education level, occupation, and number of times using the service were not significantly different at a statistical level of 0.05.

3) The application of the Buddhist principle to improve the service quality of security personnel at Thai Central Guard Group revealed that in terms of *Dāna*, it should focus on selflessness and providing service with a sincere heart. For *Piyavācā*, security personnel should speak politely and with sincerity, helping to create a lasting impression and trust. For *Atthacariyā*, there should be a promotion of balance between personal and collective benefits. For *Samānattatā*, the service should be consistent and fair, contributing to the establishment of trust

Keywords: Service Quality, Security Business, Saṅgahavatthu.

บทนำ

ธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 และมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันเนื่องจากปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มสูงขึ้น โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ระบุว่ามียอดคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและบุคคลมากกว่า 70,000 คดีต่อปี ทำให้ความต้องการบริการด้านความปลอดภัยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 15 ต่อปี โดยมีพนักงานมากกว่า 330,000 คน (จิรพัทธ์ เทพวงษ์ & อนุรักษ์ ไกรยุทธ, 2562 : 3) จากสถานการณ์ดังกล่าว มาตรการรักษาความปลอดภัยต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ธุรกิจมีประสิทธิภาพและสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงโดยรวมของประเทศ บริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัล การ์ด กรุ๊ป จำกัด สาขาภาคเหนือ มีพนักงานประมาณ 400 คน และสาขาเซ็นทรัล เชียงใหม่ เฟสดีเวลลอปมีพนักงาน 101 คน แต่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จำนวนพนักงานลดลงเหลือประมาณ 65 คน ทั้งนี้ บริษัทได้กำหนดมาตรฐานการบริการพื้นฐาน (Basic Training) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ประกอบด้วย 1) การแต่งกายและบุคลิกภาพที่สะอาด เรียบร้อย และเหมาะสม 2) มารยาททางสังคมที่เน้นการสังเกตและเตรียมพร้อมให้บริการลูกค้า โดยหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือหรือการรับประทานอาหารขณะปฏิบัติงาน 3) การทักทายและทำความเคารพที่ต้องแสดงออกด้วยรอยยิ้มและความสุภาพ และ 4) การใช้สรรพนามที่เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ บริษัทยังมีมาตรฐานการบริการเฉพาะด้าน Functional Training สำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ต้องการความเชี่ยวชาญพิเศษ เช่น พื้นที่จอดรถทั่วไป (Car Parking Area) และพื้นที่จอดรถพิเศษ Special Parking Area (เซ็นทรัลพัฒนา, 2566)

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจรักษาความปลอดภัยยังคงเผชิญปัญหาด้านมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการ โดยพบว่าผู้ว่าจ้างมักมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับประสิทธิภาพของพนักงานรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะในด้านคุณภาพการให้บริการและความน่าเชื่อถือ แม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ควบคุมมาตรฐานของธุรกิจรักษาความปลอดภัย แต่ยังคงมีข้อถกเถียงว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นเพียง “มาตรฐาน” ทางกฎหมายที่ไม่สามารถ “สร้างมาตรฐาน” ในการปฏิบัติงานได้จริง ส่งผลให้ปัญหาด้านมาตรฐานของธุรกิจยังคงดำเนินต่อไป และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านความปลอดภัยของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปานจินต์ สุทธิกิจ, 2561, หน้า 1) ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านรักษาความปลอดภัย แนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้เสนอปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับธุรกิจรักษาความปลอดภัยได้ ได้แก่ 1) ความเป็นรูปธรรมของบริการ Tangibility ที่สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมของบริการ เช่น เครื่องแบบพนักงาน และอุปกรณ์ที่ใช้ 2) ความเชื่อถือได้ Reliability ที่แสดงถึงความสามารถในการให้บริการตามมาตรฐานที่กำหนด 3) การตอบสนองต่อลูกค้า Responsiveness ซึ่งเน้นการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 4) การให้

ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า Assurance ที่เกี่ยวข้องกับความรู้และความสามารถของพนักงานในการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า และ 5) การรู้จักและเข้าใจลูกค้า Empathy ซึ่งหมายถึงการให้บริการด้วยความใส่ใจและคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก (สุทัต วันนิจ & กนกพร ชัยประสิทธิ์, 2565 : 5) นอกจากนี้ หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยได้ ประกอบด้วย 1) ทาน การให้และการเสียสละ ซึ่งอาจหมายถึงการให้บริการด้วยความเต็มใจ 2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและไพเราะ 3) อตถจริยา การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับประโยชน์ 4) สมานัตตตา การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม (ที.ปา.ไทย 11/110/80-81)

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัล การ์ด กรุ๊ป โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมควบคู่กับแนวคิดด้านคุณภาพการให้บริการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการภายใต้หลักธรรมทางพุทธศาสนา และยกระดับมาตรฐานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีความเป็นมืออาชีพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Method Research เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25,075 คน (บริษัท รักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัล การ์ด กรุ๊ป จำกัด, 11 เมษายน 2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดยู๊ป เชียงใหม่ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane อ้างใน, ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538 : 232) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ 5 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1.กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน 2.กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3.กลุ่มผู้บริหารศูนย์การค้าเซ็นทรัล เฟสติวัล เชียงใหม่ จำนวน 3 คน 4.กลุ่มผู้รับบริการในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้ **กระบวนการพัฒนาเครื่องมือวิจัย** เริ่มจากศึกษาทฤษฎีและวัตถุประสงค์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา พัฒนาแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียง ปรับปรุงก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง **ลักษณะของเครื่องมือ** แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ *ตอนที่ 1* ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล *ตอนที่ 2* การประยุกต์หลักพุทธธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4 *ตอนที่ 3* คุณภาพบริการใน 5 ด้าน *ตอนที่ 4* ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยตอนที่ 2 และ 3 ใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ระดับ 1-5 เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ตรวจสอบแบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ค่า IOC เท่ากับ 1.0 และทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ เซ็นทรัล เชียงใหม่ แอร์พอร์ต ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.96 จากนั้นปรับปรุงและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์คุณภาพบริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยในบริบทการประยุกต์หลักพุทธธรรมในองค์กรเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

เชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยออกแบบคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ **ลักษณะของแบบสัมภาษณ์** แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ *ตอนที่ 1* ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล *ตอนที่ 2* การประยุกต์หลักพุทธธรรมตามสังคหวัตถุ 4 *ตอนที่ 3* การพัฒนาคุณภาพการให้บริการใน 5 ด้าน *ตอนที่ 4* ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความคิดเห็นได้อย่างอิสระ **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือถูกพัฒนาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพบริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยตามหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ โดยใช้ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t-test, F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว One-Way ANOVA เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด Least Significant Difference : LSD. การวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจัดกลุ่มคำตอบตามประเด็นที่กำหนด และวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถอดเสียงสัมภาษณ์เป็นข้อความ จำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Content Analysis เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสังเคราะห์ข้อมูลก่อนนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวม

คุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่	ระดับการปฏิบัติ (n=394)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (tangibility)	3.67	0.86	มาก
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability)	3.37	0.98	ปานกลาง
3. ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า (responsiveness)	3.72	0.85	มาก
4. ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (assurance)	3.82	0.78	มาก
5. ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า (empathy)	3.47	0.95	ปานกลาง
รวม	3.61	0.81	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม ระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า assurance ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า(responsiveness)ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ tangibility อยู่ในระดับมาก

ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า empathy และด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ reliability อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัยไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1 – 5 (n=394)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑.	เพศ	คุณภาพการให้บริการ	0.63	-	0.53		✓
๒.	อายุ	คุณภาพการให้บริการ	-	0.28	0.83		✓
๓.	ระดับการศึกษา	คุณภาพการให้บริการ	-	0.96	0.40		✓
๔.	อาชีพ	คุณภาพการให้บริการ	-	0.87	0.47		✓
๕.	จำนวนครั้งที่ใช้บริการ	คุณภาพการให้บริการ	-	1.02	0.38		✓

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้รับบริการที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนครั้งที่ใช้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัยไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่

ด้านทาน ควรเน้นการเสียสละและให้บริการด้วยใจ เสริมสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่น พัฒนาการสื่อสารที่สุภาพ และใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือปลูกฝังจริยธรรม

ด้านปิยะวาจา ควรพูดสุภาพและจริงใจช่วยสร้างความประทับใจและไว้วางใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารและภาษากายเพื่อเสริมประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า

ด้านอัตถจริยา ควรช่วยเหลือและสงเคราะห์ส่งเสริมความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม เสริมบทบาทผู้นำและความรับผิดชอบเพื่อเพิ่มคุณภาพบริการ

ด้านสมานัตตตา ควรให้บริการที่สม่ำเสมอและยุติธรรมช่วยสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ Tangibility ควรปรับปรุงภาพลักษณ์ บุคลิกภาพ และสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อสร้างมาตรฐานและความเป็นมืออาชีพ

ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ Reliability ควรฝึกอบรมพนักงานให้มีมาตรฐานและรับผิดชอบ เสริมสร้างความน่าเชื่อถือและประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า

ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า Responsiveness ควรมุ่งเน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ใส่ใจ ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง

ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (Assurance) ควรพัฒนาทักษะและบุคลิกภาพพนักงาน สร้างความมั่นใจผ่านการบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Empathy) ควรเข้าใจพฤติกรรมลูกค้า ใส่ใจรายละเอียด และปรับปรุงการบริการเพื่อตอบสนองความคาดหวัง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะพนักงานมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีมารยาทสุภาพ ให้บริการด้วยความเอาใจใส่ และสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกร ไชยสิทธิ์ (2565) พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการของกลุ่มงานทะเบียนและวัดผลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอุเทน เขียวะระ (2566) พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะของที่ว่าการอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชัน เมืองโพธิ์ (2565) พบว่า การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศา โชคสารฤทธิ์ (2565) พบว่าระดับความคิดเห็นต่อการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนครั้งที่ใช้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย

ของบริษัทรักษาความปลอดภัยไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษามีผลต่อความคิดเห็นในด้านเหล่านี้ ในอาชีพ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติที่มีนัยสำคัญในความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการระหว่างกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านยังคงอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน โดยรวมแล้ว การอภิปรายผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางสังคม เช่น เพศและระดับการศึกษา ที่อาจมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ในขณะที่อาชีพดูเหมือนจะไม่มีผลกระทบที่ชัดเจนในกรณีนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยรัตน์ ภูเลื่อน (2566) พบว่า การเปรียบเทียบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาแม่แตง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเพศต่างกัน ด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านสถานภาพต่างกัน และด้านรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศา โชคสารฤทธิ์ (2565) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลลำเอือ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลลำเอือไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย ของบริษัทรักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัลการ์ดกรุ๊ป ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านทาน การให้และการเสียสละ การให้บริการด้วยใจและความเสียสละช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร ผู้ให้บริการควรมีจิตสาธารณะ เปิดใจรับฟัง และช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ การสื่อสารที่สุภาพและชัดเจนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ การนำหลักศาสนาและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมและความมีวินัยจะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน รวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติและให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิณญา พงษ์ไพรัตน์ (2560) พบว่า ทาน คือ การเกื้อกูลกันด้วยการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศักดิ์ จ้อยรักษา (2558) พบว่า การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยหลักการของการให้บริการด้วยใจและการเสียสละ (ทาน) ส่งเสริมความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นในบริการ ขณะที่การพูดสุภาพและจริงใจ

ด้านปิยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน การใช้คำพูดที่สุภาพและอ่อนหวานช่วยสร้างความประทับใจและความไว้วางใจจากผู้รับบริการ ผู้ให้บริการควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้

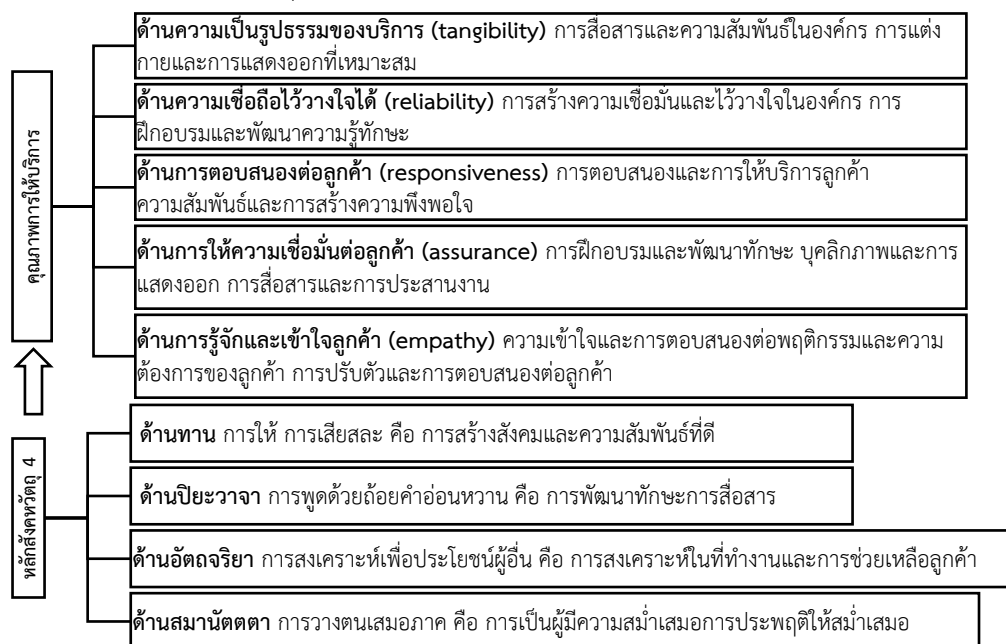
มีประสิทธิภาพทั้งการพูด ฟัง และการใช้ภาษากาย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยควรสื่อสารด้วยความจริงใจและมีเจตนาที่ดี ภาษากายและจิตวิทยาการสื่อสารสามารถช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อและเมตตาจะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกได้รับการดูแลและให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างประสบการณ์ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพลภัส นัสบุสย์ 2566 7(1) : 286-287 พบว่า ปียวาจา การพูดจาประสานงานด้วยถ้อยคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ พูดให้เกิดความสามัคคีและมีประโยชน์

ด้านอัตถจริยา การสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ผู้อื่น ผู้ให้บริการควรมุ่งเน้นการช่วยเหลือและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งในการปฏิบัติงานและการดูแลลูกค้า โดยต้องสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือในสถานการณ์ที่จำเป็นเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมจะช่วยส่งเสริมคุณภาพของบริการและสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จาตุรนต์ สร้อยนาค (2566) พบว่า การพูดจา พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน จริงใจ การประพฤติ

ด้านสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสม่ำเสมอ เท่าเทียมและยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจจากผู้รับบริการ การรักษาความเป็นกลางในการให้บริการช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในจริยธรรมในการปฏิบัติงานไม่เพียงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรได้รับการยอมรับและสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของอนัญญา พงษ์ไพรัตน์ (2560) พบว่า สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผนงานต่างๆ เสนอข้อคิดเห็นและรับฟัง และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตน

องค์ความรู้

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

ที่มา : ทริกา ทองเพชรนิล

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ทาน การให้และเสียสละโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน สื่อถึงความมีน้ำใจ การอุทิศเวลาและแรงกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น เช่น การอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าและแสดงความใส่ใจอย่างแท้จริง

ปิยะวาจา การพูดจาไพเราะ อ่อนโยน และจริงใจ ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการบริการ ลดความตึงเครียด และเพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการ

อุตถจริยา การกระทำที่มุ่งประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นการแสดงความใส่ใจ เช่น การช่วยเหลือเมื่อเห็นลูกค้ามีปัญหา หรือดำเนินการเชิงรุกโดยไม่ต้องรอคำร้องขอ

สมานัตตตา การวางตนเสมอภาค ไม่ถือฐานะหรือหน้าที่เหนือกว่าใคร ให้ความเคารพและปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม เป็นการสร้างความรู้สึกรับรองและเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการทุกกลุ่ม

ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ Tangibility หมายถึงองค์ประกอบที่ลูกค้าสามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ เช่น การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยของพนักงาน การใช้ภาษาที่เหมาะสม รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในการให้บริการให้สะอาด เป็นระเบียบ และส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร

ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ Reliability แสดงถึงความสามารถของพนักงานในการให้บริการอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เช่น ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ไม่คลาดเคลื่อน ตรงเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และผ่านการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า Responsiveness เน้นที่ความรวดเร็วในการให้บริการ การแสดงความเต็มใจช่วยเหลือ และการใส่ใจในการตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการดูแลลูกค้าอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความไม่พึงพอใจ

ด้านการให้ความมั่นใจต่อลูกค้า Assurance ครอบคลุมถึงความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของพนักงานที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกเชื่อมั่น เช่น ความสุภาพ การใช้ภาษาที่เหมาะสม ความชัดเจนในการสื่อสาร รวมถึงทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง

สรุป และข้อเสนอแนะ

การใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัยสามารถช่วยยกระดับการบริการได้ โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและสังคมผ่านหลักทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา สิ่งนี้ส่งเสริมการให้บริการด้วยจิตสาธารณะ การสื่อสารสุภาพ การกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น และความเสมอภาค ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ ควรจัดทำคู่มือการให้บริการโดยใช้หลักธรรมจากพระพุทธศาสนาและสังคหวัตถุ 4 จัดอบรมหรือประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการนำหลักธรรมไปใช้ในการทำงาน จัดรางวัลสำหรับพนักงานที่ปฏิบัติตามหลักธรรมและมีผลงานโดดเด่น นำผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการอบรมพนักงาน ส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและพัฒนาคุณภาพการบริการ จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริการให้กับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บริษัทควรจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความสุขในการทำงานของพนักงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) บริษัทรักษาความปลอดภัย ควรพัฒนามาตรฐานการบริการที่เน้นความใส่ใจในรายละเอียด ความสุภาพ และการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2) ผู้บริหารบริษัทรักษาความปลอดภัย ควรสนับสนุนและส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เช่น ระบบตรวจจับภัยคุกคามแบบเรียลไทม์ และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันอุบัติเหตุและยกระดับความปลอดภัย

3) บริษัทรักษาความปลอดภัย ควรจัดสรรงบประมาณและกำหนดโครงการอบรมพนักงาน เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) พัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของพนักงาน เช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัล การสื่อสารแบบมืออาชีพ และการให้บริการอย่างมีมาตรฐาน
- 2) การ ติดตั้งระบบที่ช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อน เช่น ระบบจัดการข้อมูลลูกค้าอัตโนมัติ และระบบแจ้งเตือนภัยแบบเรียลไทม์
- 3) การสร้างโครงสร้างการทำงานที่ส่งเสริมความสม่ำเสมอในพฤติกรรมช่วยเหลือและการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับและผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีใหม่ในสถานที่ทำงาน
- 2) ควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริการและความพึงพอใจของลูกค้า
- 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันภัยคุกคาม ในการลดความเสี่ยงต่อภัยคุกคามหรือการสูญเสียทรัพย์สิน

References

- จาตุรนต์ สร้อยนาท. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดพะเยา. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิรพัทธ์ เทพวงษ์, & อนุรักษ์ ไกรยุทธ. (2562). สมรรถนะของพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เซ็นทรัลพัฒนา. (2566). *Security training*. บริษัท รักษาความปลอดภัย ไทยเซ็นทรัล การ์ด กรุ๊ป จำกัด.
- ประชัน เมืองโพธิ์. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการธนาคารขยะวัดหนองไม้แก่น ตำบลหนองลาน อำเภอดงมะดะกา จังหวัดกาญจนบุรี. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปานจันต์ สุทธิกิจ. (2561). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์ลภัส, น. (2566). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 586-587.

- ศิริกร ไชยสิทธิ์. (2565). คุณภาพการให้บริการของกลุ่มงานทะเบียนและวัดผลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือตอนบน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สุทนต์ วันนิจ, & กนกพร ชัยประสิทธิ์. (2565). คุณภาพการบริการ และประสิทธิภาพในการส่งมอบงานที่ส่งผลต่อการใช้บริการอย่างต่อเนื่องของลูกค้างานซ่อมบำรุง. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน*. 4(2), 5.
- หทัยรัตน์ ภูเลื่อน. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อณัญญา พงษ์ไพรัตน์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานธุรการ โรงเรียนอนุบาลหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อดิศักดิ์ จ้อยรักษา. (2558). ประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อลิศา โชคสารฤทธิ์. (2565). การพัฒนาคุณภาพการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุเทน เขียวยะ. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะของที่ว่าการอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

Guidelines for developing local science curriculum to enhance
Science learning using the Tai Dam ethnic community as a base, Ban Na Pa Nat,
Chiang Khan District, Loei Province.

ปิยะนุช เหลืองงาม Piyanuch Luerngam

วีระนุช แยมยิม Weeranuch Yamyim

แพรวนภา เรียงริลา Praewnapa Riengrila

พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง Pheeraphat Chatphiboonphuwang

ห้าวเทียม เศรษฐศาสตร์ วัตรโสโก Hoaherm Setthasart Wattasoke

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University Education Program in General Science

koonuch@hotmail.ac.th

Received 2025/03/27

Revised 2025/03/18

Accepted 2025/03/28

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์ของบทความคือ การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการระดมความคิดจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 25 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้านไทดำ ด้านเส้นเอ็น ด้านเจ้าจำ ด้านศาสนา ด้านประวัติไทดำ ด้านการแต่งกาย ด้านสมุนไพร ด้านหมอทำขวัญ ด้านหมอยาโบราณ ด้านการทอผ้า ด้านอาหาร ผู้อาวุโสของชุมชนไทดำคณะผู้บริหารบุคลากรเทศบาลตำบลเขาแก้ว นักวิชาการด้านการศึกษานักวิชาการด้านท้องถิ่น ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และนำข้อมูลจากการระดมความคิดมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรมีการจัดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไทดำ หน่วยที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หน่วยที่ 3 อาหาร

ท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 4 พืชสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 5 วิถีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด สามารถนำมาทำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน นำมาจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาได้ เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับ ประโยชน์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง

คำสำคัญ : ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำ, หลักสูตรท้องถิ่น, หลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น.

Abstract

This research article is part of the research on the development of local science curriculum to enhance science learning using the Tai Dam ethnic community as a base. The objective of the article is to study the guidelines for the development of local science curriculum to enhance science learning using the Tai Dam ethnic community as a base. The research method is to collect data from brainstorming from the target research groups, 25 people: village headmen, assistant village headmen, Tai Dam folk philosophers, house owners, religious leaders, Tai Dam history, clothing, herbs, ceremonial doctors, traditional medicine doctors, weaving, food, Tai Dam community elders, executives, personnel of Khao Kaew Subdistrict Municipality, educational scholars, local scholars, science teachers, social studies teachers, and use the data from the brainstorming to criticize the guidelines for the development of local science curriculum to enhance science learning using the Tai Dam ethnic community as a base, Ban Na Pa Nat, Chiang Khan District, Loei Province.

The research results found that:

The curriculum development guidelines have 6 learning units: Unit 1: History of the Tai Dam community, Unit 2: Tai Dam ethnicity Ban Na Pa Nat Unit 3 Local Food of the Tai Dam Community Unit 4 Local Medicinal Plants of the Tai Dam Community Unit 5 Local Weaving of the Tai Dam Community Unit 6 STEM Study of the Tai Dam Community Ban Na Pa Nat can be used to create a local science curriculum to enhance science learning by using the Tai Dam ethnic community as a base. It can be used to organize teaching and learning in educational institutions for primary school science learning, which Ban Na Pa Nat School has benefited from. For the conservation and dissemination of written knowledge through the local science curriculum for the

community. The new generation of youth can come to study and see the value in their own communities.

Keywords: Tai Dam Ethnic Community, Local Curriculum, Local Science Curriculum.

บทนำ

การฝึกนักเรียนให้เป็นนักคิดแบบเชื่อมโยงนักทดลองที่ฝึกการสังเกตอีกทั้งสามารถนำมาปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ความสนุกสนานในชั้นเรียน และยังสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 สารการการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมตลอดจนประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย การเมืองและการปกครอง ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีรวมทั้งเรื่อง การจัดการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ความสำคัญที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจึงต้องจัดให้สอดคล้อง และเป็นไปตามมาตรา 24 : ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการทำงาน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2563)

วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อค้นคว้าหาองค์ความรู้และความจริงที่เกิดในธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นความรู้ที่ยั่งยืน เกิดการพัฒนาการคิดเกิดจิตวิทยาาสตร์ได้เรียนรู้ความจริงในธรรมชาติตามวิถีชีวิตของตนเองและชุมชนหลากหลายมิติ เช่น ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ผลผลิตของชุมชนและการแก้ปัญหา การศึกษาทรัพยากรในท้องถิ่น การศึกษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและการอนุรักษ์ วิทยาศาสตร์ในวิถีชีวิตชุมชน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2563) การจัดทำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) โดยการบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบันมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมคิด ร่วม

ตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเห็นแนวทางในการดำเนินงานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการส่งเสริม ดูแลด้านคุณภาพสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและเกณฑ์ในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2568)

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ผู้เรียนมีโอกาสรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตน ทำให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่า สำนึกรักผูกพันกับท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ถิ่นฐานบ้านเกิดเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ ครอบครัวและสังคมของตนเองได้ตามควรแก่ฐานะ และเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางให้สถานศึกษาได้นำไปประกอบการพิจารณาจัดทำหรือเพิ่มเติมในส่วนที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ภายใต้บริบทของสถานศึกษาตามหลักการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการนำบริบทชุมชนท้องถิ่นมาสร้างเป็นหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างยั่งยืนของชุมชนชาติพันธุ์ไทดำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐานบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐานบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชนไทดำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้านไทดำ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชน ด้านเสน่ห์อน เจ้าจำ ศาสนา ประวัติไทดำ การแต่งกาย สมุนไพร หมอทำขวัญ หมอยาโบราณ การทอผ้า ด้านอาหาร ผู้อาวุโสของชุมชนไทดำ ได้แก่ คณะผู้บริหาร บุคลากรเทศบาลตำบลเขาแก้ว นักวิชาการด้านการศึกษา ได้แก่ นักวิชาการด้านการศึกษา นักวิชาการด้านท้องถิ่น คุณครู ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนในระดับประถมศึกษาตอนปลายสอนวิชาวิทยาศาสตร์ สอนวิชาสังคมศึกษา รวมจำนวน 25 คน

2) ด้านพื้นที่ คือ ชุมชนบ้านนาป่าหนาด บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และโรงเรียนบ้านนาป่าหนาด บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3) เครื่องมือการวิจัย แบบคำถามนำในการระดมความคิด (brainstorming) เพื่อใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นข้อมูลพื้นฐานของบริบทชุมชนชาติพันธุ์ไทดำพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาดำเนินการนำองค์ความรู้มาวิพากษ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารท้องถิ่น วิธีการทอผ้าท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านความเชื่อตลอดจนศึกษาพืชและสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยการสกัดสีจากพืชท้องถิ่นในการย้อมผ้า การนำพืชท้องถิ่นมาประกอบอาหารตามหลักโภชนาการและพลังงานในสารอาหาร และการนำพืชสมุนไพรมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์สู่การนำไปสร้างสรรค์ และยกระดับที่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไทดำบ้านนาป่าหนาด อีกทั้งการนำความโดดเด่นของชุมชนไทดำ มาถ่ายทอดผ่านรูปแบบของผลิตภัณฑ์ในชุมชน พร้อมทั้งเรียนรู้การออกแบบโลโก้ ออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและกระบวนการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษาวัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด โดยการถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์และการสร้างอาชีพจากทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง นำทุนทางวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมาสร้างสรรค์ให้มีคุณค่า รู้ถึงประโยชน์และแนวทางในการจัดการวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการรักษาและต่อยอดวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นของชาวไทดำ บ้านนาป่าหนาดให้กับผู้อื่นได้รู้และเข้าใจ และเข้าถึงชุมชนได้มากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร สามารถใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง มีจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไทดำ 2 ชั่วโมง การเรียนรู้ที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด 2 ชั่วโมง การเรียนรู้ที่ 3 อาหารท้องถิ่นชุมชนไทดำ 4 ชั่วโมง การเรียนรู้ที่ 4 พืชสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ 4 ชั่วโมง การเรียนรู้ที่ 5 วิธีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ 4 ชั่วโมง การเรียนรู้ที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด 4 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตท้องถิ่นไทดำ นานาพาด 20 ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
1	ความเป็นมา ของชุมชน ไทดำบ้านนา พาด	1. อธิบายความเป็นมาของ ชุมชนไทดำบ้านนาพาดได้ 2. สร้างเส้นทางอย่างง่ายของ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานไทดำใน พื้นที่บ้านนาพาดใน ปัจจุบันได้ 3. นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการ สืบเสาะความเป็นมาของไทดำ บ้านนาพาดได้	การศึกษาความเป็นมาของ ชุมชนไทดำ บ้านนาพาด ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ น่าสนใจและน่าศึกษา เนื่องจากไทดำเป็นกลุ่มชาติ พันธุ์ที่ได้มีการอพยพเมือง พวน (อยู่ในเขต สปป.ลาวใน ปัจจุบัน) เมืองแถนในแคว้นสิบ สองจุไทหรือเดียนเบียนฟู (ใน ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ ทางตอนเหนือของประเทศ เวียดนาม)	2	5
2	ชาติพันธุ์ ไทดำ บ้านนาพาด	1. อธิบายวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ ไทดำบ้านนาพาดได้ 2. เขียนภาษาและปฏิทินไทดำ บ้านนาพาดได้ 3. เห็นคุณค่าการแต่งกายไทดำ บ้านนาพาด	บ้านนาพาดชาวบ้านส่วน ใหญ่เป็นคนเชื้อสายไทดำ มี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ของตนเอง เป็นหมู่บ้านไทดำ เพียงแห่งเดียวในจังหวัดเลย ที่มีเอกลักษณ์ภาษาพูด ภาษา เขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ที่เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ อย่างเห็นได้ชัดเจน	2	5
3	อาหารท้องถิ่น ไทดำ	1. บอกชื่ออาหารไทดำได้ 2. ระบุ และ อธิบาย ส่วนประกอบของอาหาร ท้องถิ่นไทดำบ้านนาพาด ได้ 3. ทำอาหารท้องถิ่นไทดำบ้าน นาพาดอย่างน้อย 1 อย่าง ได้ 4. เห็นความสำคัญของอาหาร ท้องถิ่นต่อวัฒนธรรมไทดำ	วัฒนธรรมอาหารไทดำเริ่มจาง หายไปเนื่องจากการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมใน หลาย ๆ ด้าน อาหารไทดำแท้ ๆ ค่อนข้างเรียกง่าย ประกอบด้วยพืชผักและ สมุนไพรนานาชนิด รับประทานได้ทั้งสดและต้ม สุกรับประทานกับน้ำพริกหรือ แจ่ว อาหารท้องถิ่นไทดำ	4	15

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
			ได้แก่ แฉ่วอด จีบผัก แกง หน่อไม้ดอง ลาบมะเขือขื่น และแจ่วตาแดง และมีการนำ อาหารท้องถิ่นมาประกอบ พิธีกรรมของชาวไทดำบ้านนา ป่าหนาดอีกด้วย		
4	พืชสมุนไพร ท้องถิ่นไทดำ	1. อธิบายความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับพืชสมุนไพรท้องถิ่นไท ดำได้ 2. บอกสัดส่วนของสมุนไพรใน การนำมาใช้ทำลูกประคบ 3. ทำลูกประคบสมุนไพร ท้องถิ่นไทดำได้ 4. เห็นคุณค่าของสมุนไพร ท้องถิ่นไทดำ	สมุนไพรท้องถิ่นไทดำ บ้านนา ป่าหนาดส่วนใหญ่พบได้ใน ชุมชน ในไร่นา ชาวบ้านได้มี การนำพันธุ์พืชจากป่าเข้ามา ปลูกในครัวเรือน ซึ่งมีในป่า ของชุมชนที่เขาแก้ว เพื่อนำ สมุนไพรมาใช้ประโยชน์เป็น ยา	4	15
5	วิธีผ้าทอ ท้องถิ่นไทดำ	1. อธิบายลวดลายของผ้า ท้องถิ่นไทดำได้ 2. คำนวณสัดส่วนของลวดลาย ผ้า 3. กำหนดสัดส่วนของสี ปริมาณน้ำในการย้อมผ้า 4. ย้อมผ้าและทอผ้าท้องถิ่นไท ดำได้ 5. เห็นคุณค่าของผ้าทอท้องถิ่น ไทดำ	ผ้าทอท้องถิ่นไทดำอันมี ลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ ทั้งชายและหญิงไทดำใน ประเทศไทยล้วนสวมเสื้อก้อม ที่เป็นเสื้อคอตั้งไม่มีปก ผา หน้าติดกระดุม แขนยาวตัด เย็บด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม ไม่มี ลวดลาย คล้ายกับเสื้อของไท ดำในเวียดนาม	4	15
6	STEM ศึกษา ชุมชนไทดำ บ้านนาป่า หนาด	1. จำแนกประเภทของ สารอาหารและปริมาณ พลังงานที่พบในอาหารท้องถิ่น ไทดำ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือ ได้ 2. ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหา ข้อมูลและอ่านข้อมูลจากกราฟ เส้น	อาหารไทดำเป็นอาหารที่เกิด จากวิถีชีวิตของชาวไทดำ ซึ่ง อาหารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ต่อร่างกายเนื่องจากมี สารอาหารที่มีประโยชน์มา สร้างพลังงานแก่ร่างกายทั้งนี้ ต้องมีการรับประทานใน ปริมาณที่เหมาะสม การนำผ้า ท้องถิ่นไทดำมาออกแบบและ สร้างเป็นโมบายผ่าน	4	25

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
		3. ออกแบบรายการอาหารเพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารครบทุกประเภทในปริมาณที่เหมาะสม 4. ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประมาณน้ำหนักและระยะห่างในการทำโมบายจากผ้าทอท้องถิ่นไทดำให้มีความสมดุล 5. ทดสอบความแข็งแรงของวัสดุและเลือกวัสดุที่เหมาะสมสำหรับการทำโมบายจากผ้าทอท้องถิ่นไทดำ 6. ออกแบบและสร้างโมบายจากผ้าทอท้องถิ่นไทดำให้สวยงามและมีขนาดที่เหมาะสมกับหน้าตาของชั้นเรียน 7. ค้นหา รวบรวมข้อมูลที่สนใจและเป็นประโยชน์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ 8. ออกแบบสวชนขนาดให้ได้ผลผลิตที่ดี 9. คำนวณต้นทุนการปลูกสวชนขนาดและผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ	กระบวนการและทักษะทางคณิตศาสตร์ สร้างแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อการศึกษาและสร้างรายได้ให้กับตนเอง		
สอบปลายภาค				1	20
รวม				20	100

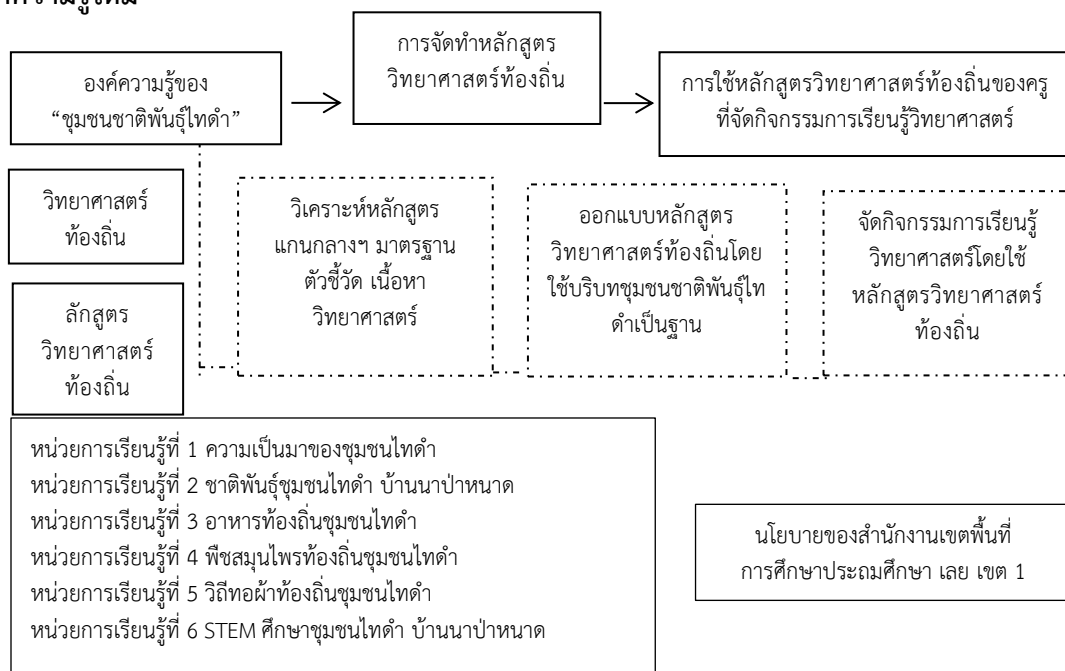
อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร สามารถใช้จัดการเรียนการสอนใน

สถานศึกษาได้ เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง มีจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไทดำ เรียนรู้ความเป็นมาของชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและน่าศึกษา เนื่องจากไทดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้มีการอพยพเมืองพวน เมืองแฉ่งในแคว้นสิบสองจุไทยหรือเดียนเบียนฟู การเรียนรู้ที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด เรียนรู้บ้านนาป่าหนาดชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายไทดำ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นหมู่บ้านไทดำเพียงแห่งเดียวในจังหวัดเลย ที่มีเอกลักษณ์ ภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำอย่างเห็นได้ชัดเจน การเรียนรู้ที่ 3 อาหารท้องถิ่นชุมชนไทดำ เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทดำ เริ่มจางหายไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลาย ๆ ด้าน อาหารไทดำแท้ ๆ ค่อนข้างเรียบง่าย ประกอบด้วยพืชผักและสมุนไพรนานาชนิด รับประทานได้ทั้งสดและต้มสุกรับประทานกับน้ำพริกหรือแจ่ว อาหารท้องถิ่นไทดำ ได้แก่ แจ่วอด จู้ผัก แกงหน่อไม้ดอง ลาบมะเขือขื่น และแจ่วตาแดง และมีการนำอาหารท้องถิ่นมาประกอบพิธีกรรมของชาวไทดำบ้านนาป่าหนาดอีกด้วย การเรียนรู้ที่ 4 พืชสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ เรียนรู้สมุนไพรท้องถิ่นไทดำ บ้านนาป่าหนาดส่วนใหญ่พบได้ในชุมชนในไร่ นา ชาวบ้านได้มีการนำพันธุ์พืชจากป่าเข้ามาปลูกในครัวเรือน ซึ่งมีในป่าของชุมชนที่เขาแก้ว เพื่อนำสมุนไพรมาใช้ประโยชน์เป็นยา การเรียนรู้ที่ 5 วิถีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ เรียนรู้ผ้าทอท้องถิ่นไทดำอันมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ การเรียนรู้ที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด เรียนรู้อาหารไทดำเป็นอาหารที่เกิดจากวิถีชีวิตของชาวไทดำ ซึ่งอาหารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อร่างกายเนื่องจากมีสารอาหารที่มีประโยชน์มาสร้างพลังงานแก่ร่างกายทั้งนี้ต้องมีการรับประทานในปริมาณที่เหมาะสม การนำผ้าท้องถิ่นไทดำมาออกแบบและสร้างเป็นโมบายผ่านกระบวนการและทักษะทางคณิตศาสตร์ สร้างแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อการศึกษาและสร้างรายได้ให้กับตนเอง โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและกระบวนการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษาวัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ท้องถิ่นในชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด โดยการถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์และการสร้างอาชีพจากทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง นำทุนทางวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมาสร้างสรรค์ให้มีคุณค่า รู้ถึงประโยชน์และแนวทางในการจัดการวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการรักษาและต่อยอดวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นของชาวไทดำ บ้านนาป่าหนาดให้กับผู้อื่นได้รู้และเข้าใจ และเข้าถึงชุมชนได้มากยิ่งขึ้น การจัดทำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยการบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบันมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษา เพื่อให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเองเพื่อการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน

ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเห็นแนวทางในการดำเนินงานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการส่งเสริม ดูแลด้านคุณภาพสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและเกณฑ์ในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และสามารถตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนในระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดกรอบทิศทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถอันเป็นพื้นฐานจำเป็นในท้องถิ่นและโลกปัจจุบัน กรอบเป้าหมายจุดเน้นที่กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสอดคล้องกับจักรพงษ์ บุญตันจีน พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนจากชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับต้นตะโกสามารถทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับต้นตะโกซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนมีความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ได้ กรอบทิศทางให้สถานศึกษาได้นำไปประกอบการพิจารณาจัดทำหรือเพิ่มเติมในส่วนที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับชลีรัตน์ พะยอมแย้ม ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง ขนมหินแบ่งหมักชุมชนโพรงมะเดื่อ เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พฤติกรรมทางวิทยาศาสตร์ความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของถิ่นอาศัย มีความพึงพอใจ และเจตคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนได้พัฒนาตนเองจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและถิ่นอาศัยในท้องถิ่นตัวเอง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพประกอบที่ 1 สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง มีจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไท การเรียนรู้ที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด การเรียนรู้ที่ 3 อาหารท้องถิ่นชุมชนไทดำ การเรียนรู้ที่ 4 พิษสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ การเรียนรู้ที่ 5 วิถีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ การเรียนรู้ที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ซึ่งจะเป็นการรักษาและต่อยอดวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นของชาวไทดำ บ้านนาป่าหนาดให้กับผู้อื่นได้รู้และเข้าใจ และเข้าถึงชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน มีวิธีการศึกษารูปแบบหลักสูตรมีกระบวนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระดมความคิด การนำองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ท้องถิ่นมาสร้างหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น และวิพากษ์รูปแบบหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยโดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยหลักสูตรจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 พบว่ารูปแบบหลักสูตรมีการจัดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความเป็นมาของชุมชนไทดำ หน่วยที่ 2 ชาติพันธุ์ชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด หน่วยที่ 3 อาหารท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 4 พิษสมุนไพรท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 5 วิถีทอผ้าท้องถิ่นชุมชนไทดำ หน่วยที่ 6 STEM ศึกษาชุมชนไทดำ บ้านนาป่าหนาด ผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 95 สามารถใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ เพื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาซึ่งโรงเรียนบ้านนาป่าหนาดได้รับประโยชน์ เพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้แบบลายลักษณ์อักษรผ่านหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชน เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1) นำไปพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย ไปใช้ในการสร้างบทเรียนท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น การทำสมุดคู่มือหรือบูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

2) นำหลักสูตรวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนชาติพันธุ์ไทดำเป็นฐาน บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย ไปใช้เป็นข้อมูลการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลที่สนใจ เยาวชน หน่วยงานของรัฐ เพื่อการสานต่อ สืบทอด องค์ความรู้จากฐานข้อมูลของชุมชนต่อไป

References

- ชลีรัตน์ พะยอมแย้ม และรัตนา หิรัญโรจน์. (2558). การวิจัยและพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ขนมหินแปงหมักชุมชนโพรงมะเต๊อ. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*. 10(1), 43–56.
- เพียงใจ เจริญวิทยกุล. (2559). *ความหลากหลายของพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเขาซำแก่งไเก่ จังหวัดลพบุรี*. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). *หลักสูตรหลักสูตรวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). *รายงานประจำปี 2563 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ*. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมปทุมธานี.
- เสาวภา สุขประเสริฐ และ จันทร์แจ่ม ดวงอุปะ. (2556). *ทุนชุมชนกับการอนุรักษ์ความหลากหลายพันธุ์พืชสมุนไพร*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

An Elderly Mental Well-being Reinforcement Based on a Buddhist Principle of Li
Subdistrict Municipality in Li District, Lamphun Province

สายธาร ตันนะสา Saitharn Tanasa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

saytarntanasa@gmail.com

Received 2025/03/11

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/04/29

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภavana 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน 3) นำเสนอการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน วิจัยแบบผสมวิธี ประชากรคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 338 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.959 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีวิเคราะห์ด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภavana 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน พบว่า ภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก

3) การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบล อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ด้านกายภavana ควรสนับสนุนสุขภาพด้วยกิจกรรมออกกำลังกาย ตรวจสุขภาพ และการอบรมโภชนาการ ด้านศีลภavana ควรพัฒนาคุณธรรมและวินัย โดยร่วมมือกับวัดและสร้างจิตสำนึกสาธารณะในชุมชน ด้านจิตภavana ควรให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางจิตใจผ่านการฝึกสมาธิ การสันทนาธรรม และการเผยแพร่สื่อธรรมะ ด้านปัญญาภavana ควรเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดเวทีถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : หลักภavana 4, ผู้สูงอายุ, การเสริมสร้างสุขภาวะ.

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of wellness among the elderly in Li Subdistrict Municipality, Li District, Lamphun Province; 2) investigate the relationship between the Four Buddhist Principles of Meditation Practice (Bhāvanā 4) and the wellness of the elderly in the municipality; and 3) propose guidelines for enhancing elderly wellness based on Buddhist principles in the context of the municipality. A mixed-methods approach was employed. The quantitative component involved a sample of 338 elderly individuals aged 60 years and older. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.959. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative component consisted of in-depth interviews with 10 key informants, analyzed through content analysis.

The findings revealed that:

1) The overall level of elderly wellness in Li Subdistrict Municipality was moderate, with all specific aspects also rated at a moderate level.

2) There was a statistically significant and very high positive correlation between Bhāvanā 4 and elderly wellness.

3) Regarding the promotion of elderly wellness based on Buddhist principles, Kāya-bhāvanā physical development should be supported through exercise programs, regular health check-ups, and nutritional training. Sīla-bhāvanā moral conduct should be strengthened through collaboration with local temples and initiatives that foster moral awareness and community discipline. Citta-bhāvanā, mental development, should be enhanced by promoting meditation, dhamma discussions, and the dissemination of Buddhist media to support emotional stability. Paññā-bhāvanā wisdom development should focus on cultivating analytical thinking skills and lifelong learning to foster adaptive capacity and cognitive well-being among the elderly while establishing forums for the transfer of indigenous knowledge from the elderly.

Keywords: Bhāvanā 4, Elderly People, Health Promotion.

บทนำ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ทางสังคมและบริบทในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติมีหลายปัจจัยที่จำเป็นต้องคำนึงถึง รวมถึงการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ล้วนส่งผลต่อทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่ทำให้ต้องมีการทบทวนและกำหนดแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (กรมกิจการผู้สูงอายุ 2565 : 2) ประเทศไทยเข้าสู่ สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่ปี 2564 โดยมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจในระยะยาว รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายรองรับเพื่อพัฒนาสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยนำไปสู่ภาระค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการที่สูงขึ้น ขณะที่ครอบครัวต้องแบกรับภาระดูแลมากขึ้น ผู้สูงอายุจำนวนมากเผชิญกับปัญหาขาดรายได้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิต โดยเฉพาะในเมืองที่มีถูกปล่อยให้อยู่ลำพัง ต่างจากชนบทที่ยังคงมีเครือข่ายญาติมิตรช่วยบรรเทาความเหงา สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการวางแผนระยะยาวทั้งในระดับครอบครัวและภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยในประเทศไทยส่งผลให้ภาครัฐต้องพัฒนานโยบายด้านสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลตลอดทุกช่วงวัย ผู้สูงอายุแม้มีอายุยืนขึ้นแต่เผชิญปัญหาโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคหัวใจ ด้านการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ เขตเมืองมีสถานพยาบาลที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ขณะที่ชนบทเผชิญปัญหาขาดแคลนสถานพยาบาล บุคลากร เครื่องมือ และเวชภัณฑ์ที่ทันสมัย ส่งผลให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล (สิริวรรณ มิตต์สัต์ย์ สิริกุล, 2565) เพราะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลให้วัยแรงงานต้องรับภาระมากขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุ ท่ามกลางปัญหาเศรษฐกิจและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลให้บางครอบครัวอาจละเลยการดูแล ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ขาดกิจกรรมทางสังคม และต้องปรับตัวกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุเผชิญการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อีกทั้งความสามารถในการดูแลตนเองลดลง จึงต้องการการดูแลจากครอบครัวอย่างใกล้ชิด โดยปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ 1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อเกษียณอายุแล้วไม่มีรายได้ ต้องพึ่งเงินออมและสวัสดิการ 2) ปัญหาทางสังคม บทบาทลดลง ถูกมองว่าสุขภาพไม่แข็งแรง อาจรู้สึกหมดคุณค่าและเกิดภาวะซึมเศร้า 3) ปัญหาด้านสุขภาพ พบมากที่สุด ร้อยละ 60.80 โดยเฉพาะโรคเรื้อรัง สมอ่งเสื่อม และซึมเศร้า ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม (ปราณี อินธิยะ, 2565)

แนวทางสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุสามารถดำเนินการตามหลักภาวะ 4 ได้แก่ ภาวะกาย ภาวะใจ ภาวะสังคม และภาวะจิตวิญญาณ ภาวะกาย ที่ช่วยรักษาจิตใจให้สงบ ภาวะใจ ที่ส่งเสริมสมาธิและความมั่นคงทางอารมณ์ และปัญญากาย ภาวะจิตวิญญาณ ที่ช่วยพัฒนาความรู้และการตัดสินใจที่ดี นอกจากนี้ การนำหลักการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุตามพุทธธรรม เช่น ที่ดำเนินการโดยเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ยังครอบคลุมสุขภาพ 6 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย (Physical wellness) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (Spiritual wellness) สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด (Intellectual wellness) สุขภาวะด้านสังคม (Social wellness) สุขภาวะด้านอารมณ์ (Emotional

wellness) และสุขภาวะด้านจิตใจ (Psychological wellness) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวิธีการดูแลผู้สูงอายุในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน แนวทางดังกล่าวสามารถพัฒนาได้ผ่านการจัดกิจกรรมทางกาย การสร้างสื่อการเรียนรู้ และการอบรมบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น โดยอาศัยการดูแลที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางศาสนา 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อนำเสนอการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือวิจัยแบบผสมวิธี วิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่ขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 2,192 คน (เทศบาลตำบล, 2567)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ที่ขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1970 : 886) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน โดยระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ได้แก่ ได้แก่ 1. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ปฏิบัติทางด้านพระพุทธศาสนา (จำนวน 2 รูปหรือคน) 2. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. กลุ่มผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล จำนวน 2 คน 4. กลุ่มกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน 5. กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เริ่มจากการศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัย จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา หลังจากนั้นสร้างและตรวจสอบแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญ ก่อนทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ เทศบาลตำบลวังดิน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น เมื่อผ่านการทดสอบแล้วจึงแจกจ่ายแบบสอบถามฉบับจริง และสุดท้ายคือการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย **ลักษณะเครื่องมือ** แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน 1) ข้อมูลทั่วไปของ

ผู้ตอบ จำนวน 6 ข้อ Check List 2) ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุ 6 ด้าน จำนวน 25 ข้อ 3) ระดับการนำไปใช้ตามหลักภาวะ 4 จำนวน 20 ข้อ 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้ระดับการวัดผล 5 ระดับตามลิเกิร์ต Likert Scale

แบบสัมภาษณ์ In-depth Interview แบบมีโครงสร้าง Structured Interview โดยขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ 1) ออกแบบเครื่องมือสัมภาษณ์ 2) ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3) ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล **ลักษณะเครื่องมือ** แบ่งออกเป็น 4 ตอน 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุใน 6 ด้าน 3) การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวะ 4 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** โดยประเมิน ความเที่ยงตรง Validity และความเชื่อมั่น Reliability ผ่านขั้นตอนดังนี้ กำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรง เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบ Content Validity ด้วยเทคนิค IOC เท่ากับ 1.00 ทดลองใช้แบบสอบถาม Try Out กับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลวังดิน อำเภอสี จังหวัดลำพูน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.959 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามผลการทดลองใช้และตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) **แบบสอบถาม** โดยในส่วนของสถิติพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสรุปข้อมูลทั่วไป ในส่วนของสถิติอนุมาน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน Pearson Correlation เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และคำตอบจากคำถามปลายเปิดใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยการแจกแจงความถี่ของคำตอบในรูปแบบตารางเพื่อสรุปและตีความข้อมูลจากคำตอบที่เป็นข้อความ

2) **สัมภาษณ์** การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เริ่มจากการถอดเสียงและบันทึกข้อความ จากนั้นจำแนกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสี อำเภอสี จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลสี อำเภอสี จังหวัดลำพูน ในภาพรวม

ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำเือง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ (n=339)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. สุขภาวะด้านร่างกาย	3.34	0.72	ปานกลาง
2. สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ	3.16	0.79	ปานกลาง
3. สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด	3.15	0.82	ปานกลาง
4. สุขภาวะด้านสังคม	3.09	0.82	ปานกลาง
5. สุขภาวะด้านอารมณ์	3.13	0.78	ปานกลาง
6. สุขภาวะด้านจิตใจ	3.11	0.79	ปานกลาง
รวม	3.16	0.73	ปานกลาง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำเือง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาวะด้านร่างกาย มีคะแนนที่มากที่สุด และด้านสังคม มีคะแนนที่น้อยที่สุด

ประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภาวนา 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำเือง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภาวนา 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำเือง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson, s Product Moment Correlation Coefficient) (n=339)					
ตัวแปร					รวม
	1. ภาวนา คือ การฝึกอบรมพัฒนาร่างกาย	2. ศีลภาวนา คือ การฝึกอบรมพัฒนา ความประพฤติรักษาศีล	3. จิตภาวนา คือ การฝึกอบรมพัฒนา จิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงด้วยคุณ	4. ปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมพัฒนาปัญญา ของตนองให้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย	
1. สุขภาวะด้านร่างกาย	.619**	.639**	.688**	.712**	.817**
2. สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ	.709**	.758**	.801**	.790**	.908**
3. สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด	.697**	.747**	.812**	.804**	.913**
4. สุขภาวะด้านสังคม	.699**	.758**	.821**	.818**	.921**
5. สุขภาวะด้านอารมณ์	.682**	.740**	.799**	.804**	.898**
6. สุขภาวะด้านจิตใจ	.724**	.772**	.818**	.837**	.921**
รวม	.851**	.904**	.931**	.929**	.865**

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภาวนา 4 กับ สุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำปำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับหลักธรรม ภาวนา 4 ภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($r=.865^{**}$) ด้านกายภาวนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง มาก ($r=.851^{**}$) ด้านศีลภาวนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r=.904^{**}$) ด้านจิตภาวนา มี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r=.931^{**}$) ด้านปัญญาภาวนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกใน ระดับสูงมาก ($r=.929^{**}$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาล ตำบลลำปำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า

ด้านกายภาวนา ควรเน้นการฝึกอบรมและพัฒนาร่างกายอย่างมีระเบียบ รวมถึงการดูแล สุขภาพ การรับประทานอาหารที่เหมาะสม และการพัฒนาพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น การออก กกำลังกายที่เหมาะสม การตรวจสุขภาพประจำปี และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดูแลตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุมีร่างกายที่แข็งแรงและมีชีวิตที่มีคุณค่า

ด้านศีลภาวนา การฝึกอบรมในการรักษาศีลและการปฏิบัติธรรมมีความสำคัญในการ เสริมสร้างคุณธรรมและสุขภาพจิตที่ดี การสร้างระเบียบวินัยในชีวิตประจำวันช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสงบสุขและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดี พร้อมเพิ่มคุณค่าในตนเองและสังคม ที่อยู่ร่วม

ด้านจิตภาวนา การฝึกสมาธิและการฟังธรรมเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง และสงบสุข ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมีสติและ ปัญญา พร้อมทั้งสร้างความมั่นคงทางจิตใจในการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต

ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาโดยการเรียนรู้ที่จะปล่อยวางสิ่งที่ยึดติดและการ เสริมสร้างปัญญาในการรับมือกับอารมณ์และสภาพร่างกายเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกทักษะในการ แก้ปัญหาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ และปัญญา พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจในตัวเองและโลกภายนอก เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตด้วย ความเข้าใจและความสงบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาโดยภาพรวมระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับ การเสริมสร้าง สุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลำปำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายและการรักษาโรคเรื้อรัง แม้สุข ภาวะด้านร่างกายจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังคงมีความท้าทายในเรื่องการเข้าถึงบริการสุขภาพและ

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ยังไม่เพียงพอ ด้านจิตวิญญาณอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับความสงบทางจิตใจและศาสนา จึงควรส่งเสริมการทำบุญและเข้าร่วมพิธีกรรมมากขึ้น ด้านปัญญาและการรู้คิดสะท้อนถึงความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ แต่กิจกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหายังมีไม่มากพอ ส่วนสุขภาวะด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่อาจได้รับผลกระทบจากความกังวลด้านรายได้และครอบครัว จึงควรมีโปรแกรมเสริมสร้างกำลังใจและเครือข่ายสนับสนุนทางจิตใจมากขึ้น ขณะที่สุขภาวะด้านจิตใจยังพบปัญหาความเครียดและความเปราะบาง จึงควรจัดกิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการรับมือกับปัญหา เช่น ศิลปะบำบัดหรือโยคะ สำหรับสุขภาวะด้านสังคมที่อยู่ในระดับปานกลางสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุอาจขาดโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือการติดต่อกับครอบครัว ดังนั้น ควรส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมคิด กมล (มีสี), (2561) พบว่าการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่ามะขามอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย โภชนาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดพุฒินันท์ ยสพล (กันทะทิพย์), (2565) พบว่า ระดับการเสริมศักยภาพเครือข่ายปทุมชนตำบลศรีวิชัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีการจัดตั้งกลุ่ม อยู่ในลำดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านมีกติการ่วมกัน ด้านมีคณะกรรมการและสมาชิก และด้านมีแผนกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน ด้านมีกองทุนสำหรับเครือข่าย อยู่ในลำดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสกล ฐานุฑฒ (วงศ์เชียด), (2559) พบว่า การตัดสินใจของผู้นำนั้นต้องยึดหลักประชาธิปไตย เป็นการฟังเสียงส่วนใหญ่ที่ประกอบพร้อมไปด้วยความชอบธรรม มุ่งงาน ประกอบด้วยคุณลักษณะภาวะผู้นำ 3 ด้าน คือ ผู้นำเชิงพฤติกรรมที่มุ่งนำด้วยการทำงานให้สำเร็จโดยชอบธรรมอยู่ในระดับน้อย ผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงที่เข้าใจความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง และผู้นำตามสถานการณ์ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมคุณลักษณะภาวะผู้นำกลุ่มนี้จะสะสมทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมภาวนา 4 กับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($r=.865^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกายภาวนา ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา ด้านปัญญาภาวนา ทุกด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ทั้งนี้เพราะหลักธรรมภาวนา 4 เป็นแนวทางส่งเสริมผู้สูงอายุให้พัฒนาสมดุลในร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา กายภาวนาช่วยสุขภาพร่างกายและลดความเสี่ยงโรคด้วยการดูแลตัวเองและพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ศีลภาวนาสร้างวินัยและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคมและจิตใจ จิตตภาวนาเพิ่มสุขภาวะจิตใจผ่านสมาธิและสติ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและสามารถเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญญาภาวนาเสริมความเข้าใจชีวิตและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ใช้ประสบการณ์มีคุณค่า การดำเนินชีวิตตามหลักเหล่านี้จึงส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมคิด

กมล (มีสี), (2561) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักภาวนา 4 กับหลักคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของ องค์การอนามัยโลก พบว่า มีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตาม กันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($R = 0.802^{**}$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ(วรสิทธิ์สิน หงษ์ทอง และคณะ, 2566 : 155-156) พบว่า มีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันใน ลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพัฒน์ กิตติกรมย์สันต์, (2566) พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้างได้มีการประยุกต์นำภาวนา 4 กับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมของเทศบาล ตำบล อำเภอ อำเภอ จังหวัดลำพูน พบว่า

ด้านกายภาวนา เน้นการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารที่เหมาะสม และการใช้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพราะ การดูแลสุขภาพและการรับประทานอาหารที่เหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพกายให้แข็งแรง ลดความเสี่ยงต่อโรคและความเจ็บป่วย ขณะเดียวกันการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลตนเอง เข้าถึงข้อมูล สุขภาพ และเชื่อมโยงกับบุคคลรอบข้าง ซึ่งล้วนส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเป็นอิสระ และดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของชูลีรัตน์ เชื้อนุ่น, (2566) พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน คือ ด้านกายภาวนา โดยการส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย โดยการเลือก รับประทานอาหารที่มีคุณประโยชน์เหมาะสมกับร่างกายและวัย และหมั่นออกกำลังกายอยู่เสมอๆ

ด้านศีลภาวนา มุ่งเน้นการรักษาศีลและปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม สุขภาพจิตที่ดี และความสัมพันธ์ที่สงบสุขในสังคม ทั้งนี้เพราะ การรักษาศีลและปฏิบัติธรรมช่วยหล่อหลอมจิตใจให้ นุ่มนวล มีระเบียบวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของวรสิทธิ์สิน หงษ์ทอง , (2565) พบว่า แนวทางพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในเขตเทศบาลเมืองพิชัย จังหวัด ลำปาง ประกอบด้วย การวางแผนพัฒนา เช่น การกำหนดแผนส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ การ ดำเนินโครงการผ่านกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการอบรมทักษะ การติดตามประเมินผลโดยสำรวจ สุขภาพและสอบถามความคิดเห็นของผู้สูงอายุ และการยกระดับการพัฒนาผ่านความร่วมมือและการ ส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุ แนวทางเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะและศักยภาพของผู้สูงอายุอย่าง ยั่งยืน

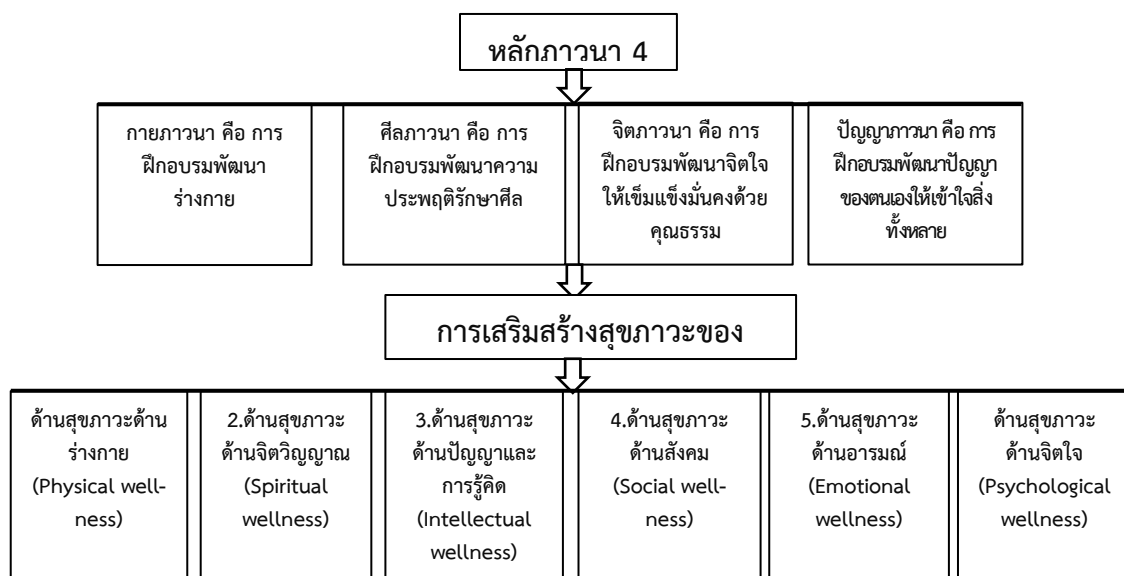
ด้านจิตภาวนา ส่งเสริมสมาธิและการฟังธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง และพร้อม รับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสติ ทั้งนี้เพราะ สมาธิและการฟังธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนา จิตใจ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ เข้าใจชีวิต และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้ อย่างมั่นคงและสงบใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของฤติมาศ วิชัย, (2566) พบว่า แนวทางการบริหาร

จัดการสวัสดิการผู้สูงอายุจำเป็นต้องดำเนินการในทุกด้านควบคู่กัน โดยเน้นการบูรณาการทุกภาคส่วน และผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ หลักภาวนา 4 มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้พวกเขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และดำเนินชีวิตตามแนวทางของตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีน้ำใจ จิตใจดีงาม และใช้ปัญญาแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล

ด้านปัญญภาวนา เน้นการเรียนรู้และเข้าใจความเปลี่ยนแปลง ฝึกปล่อยวาง และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างมีปัญญา ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้และการฝึกปล่อยวางช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทำให้สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีปัญญาและมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของวินัย อินเสมียน, (2563) ด้านปัญญภาวนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทางการเห็นของสมาคมคนตาบอดเขาสวนกวาง มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้พิการเปิดโอกาสพัฒนาตนเอง เรียนรู้ที่จะยอมรับข้อจำกัดและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม แม้ว่ากฎหมายจะเอื้อต่อการพัฒนา แต่ยังพบอุปสรรคจากทัศนคติของผู้พิการเอง อย่างไรก็ตาม การนำหลักปัญญภาวนาไปใช้ช่วยให้พวกเขามีความสุขมากขึ้น ลดความทุกข์ทางใจ และสามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยเหตุผลมากขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาทางปัญญาและการเข้าใจชีวิตอย่างสมดุล

องค์ความรู้

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตวิญญาณ ปัญญา สังคม อารมณ์ และจิตใจ โดยหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา คีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุในทุกด้าน กายภาวนาช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง คีลภาวนาช่วยสร้างคุณธรรมและความสงบในสังคม จิตภาวนาช่วยเสริมความมั่นคงของจิตใจและการรับมือกับอารมณ์ ส่วนปัญญาภาวนาช่วยเสริมพัฒนาการทางปัญญาและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิต การปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 จึงเป็นการส่งเสริมสุขภาวะที่สมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถมีชีวิตที่สงบสุข มีคุณภาพ และปรับตัวในสังคมได้ดี

สรุป และข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ที่เน้นการดูแลสุขภาพร่างกายผ่านการออกกำลังกายและการพักผ่อนที่เพียงพอ เพื่อเสริมสร้างสมดุลทางกายและจิตใจ คีลภาวนา มุ่งเน้นการพัฒนาความประพฤติและการรักษาศีล ช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างสงบสุขและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม จิตภาวนา ส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ผ่านการฝึกสมาธิและการเจริญสติ เพื่อให้สามารถรับมือกับความเครียดและการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดีขึ้น ปัญญาภาวนา พัฒนาความสามารถในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนปัญญา ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจและปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สุขภาวะด้านต่าง ๆ ยังมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย ที่เน้นการพักผ่อนและจัดการความเครียดเพื่อเสริมสร้างพลังงาน สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ ที่ช่วยให้เกิดความสงบภายในผ่านการมองเห็นคุณค่าในตนเอง สุขภาวะด้านปัญญา ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา สุขภาวะด้านสังคม ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ สุขภาวะด้านอารมณ์ ที่เน้นการจัดการอารมณ์อย่างเหมาะสมเพื่อลดความเครียด สุขภาวะด้านจิตใจ ที่ช่วยลดความโดดเดี่ยวและเสริมสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเอง ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุสามารถทำได้โดยจัดกิจกรรมที่ผนวกหลักธรรมพัฒนาสถานที่พบปะ และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม ควบคู่กับการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียง ส่งเสริมการบิณฑบาต อบรมด้านพุทธธรรมและโภชนาการ พร้อมสนับสนุนสื่อสุขภาวะ นอกจากนี้ ควรจัดสรรงบประมาณ ปรับปรุงระบบสื่อสาร ขยายพื้นที่กิจกรรม และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเทศบาล วัด ชุมชน รวมถึงสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อดูแลกันเอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เทศบาล กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ควรสร้างระบบบริการสุขภาพองค์รวม โดยการพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมการดูแลสุขภาพร่างกาย จิตใจ

สังคม และปัญญาของผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

2) เทศบาล องค์การชุมชน และหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และวัดในชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การปฏิบัติธรรม และกิจกรรมเพื่อความสมานฉันท์

3) เทศบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงการคลัง และสำนักงานงบประมาณ ควรบูรณาการงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ ในทุกมิติ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) จัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ: เช่น โครงการออกกำลังกายประจำสัปดาห์ การฝึกสมาธิ และกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพกายและใจ

2) สร้างโปรแกรมอบรมความรู้ด้านสุขภาพ: จัดการอบรมเกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพร่างกาย และการป้องกันโรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ

3) จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ: ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ และสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมที่มีผลต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ

2) ควรการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตใจและสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น

3) ควรการสำรวจและวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุและแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม

References

- กรจรงค์ ชาติรูปวิวิน. (2561). ปัญหาของผู้สูงอายุกับการจัดสวัสดิการชุมชนในเขตเมือง: ศึกษากรณี 2 ชุมชนในเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยสังคม*, 41(2), 5-6.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *แผนปฏิบัติการกรมกิจการผู้สูงอายุ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- ชูลีรัตน์ เชื้อนุ่น. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลย่านมัทรี อำเภอพะเยา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพุทธธรรม. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เทศบาลตำบลลี่.(2567). *สรุปจำนวนผู้รับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลี่ ตามโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗*.
- ฤติมาศ วิชัย. (2566). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- ปราณี อินธิยะ. (2565). *แนวทางการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุติดบ้านของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านวังดิน ตำบลลี่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระปลัดพูนันท์ ยสพล (กัณฑ์ทิพย์). (2565). *การเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายป้าชุมชนตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ (วงศ์เชียด). (2559). *รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาชุมชนยั่งยืน ภาคเหนือตอนล่าง. คุษณินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาสมคิด กมโล (มีสี). (2561). *การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- ระพีพัฒน์ กิตติกรมย์สันต์. (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- วรสิทธิ์สิน หงษ์ทอง และคณะ. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(2), 155-156*.
- วรสิทธิ์สิน หงษ์ทอง. (2565). *การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- วินัย อินเสมียน. (2563). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทางการเห็นตามหลักภาวนา 4 ของสมาคมคนตาบอดเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น. คุษณินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

- วิมพ์วิภา คุปต์พฤทธิพันธ์. (2565). การศึกษาปัจจัยด้านสุขภาวะที่ดีและความสุขขององค์กร ที่ส่งผล
กระทบต่อความยั่งยืนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ในประเทศไทย. *สารนิพนธ์การ
จัดการมหาบัณฑิต*. วิทยาลัยการจัดการ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริวรรณ มิตต์สัตย์สิริกุล. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ
จังหวัดน่านในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาพรณ์ กันยะต๊ะ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสถาน
ปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง. *วิทยานิพนธ์สาธิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Taro Yamane (1970). *Statistics An Introductory Analysis* (2nd Ed.). New York: Harper and
Row.

**ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2**
**Administrative Skills in the 21st Century of school Administrators Kawna Network
Under Sukhothai Primary Education Area Office 2**

ภูธเรศ ศรีเนตร Phootares Srinet

จารุวรรณ นาทัน Jaruwan Natun

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education, Department of Educational Administration,

Pibulsongkram Rajabhat University

phootares2559@gmail.com

Received 2025/04/03

Revised 2025/04/07

Accepted 2025/04/17

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในเครือข่ายก้าวหน้า อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 65 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน และครู 58 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.50-0.92 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.982 นอกจากนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปน้อย ได้แก่ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะเทคนิควิธี และทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

คำสำคัญ : ทักษะการบริหาร, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21,

Abstract

This research objectives was to study Administrative Skills in the 21st Century of school Administrators Kawna Network, under Sukhothai Primary Education Area Office

2. The research targets include school administrators and teachers within the Kawna Network, Si Samrong District, Sukhothai Province. The total number of informants was 65 people, consisting of 7 school administrators and 58 teachers. The participants were selected through purposive sampling. The research tool used is a questionnaire with a 5-point Likert scale, with a discriminant power range between 0.50-0.92 with a reliability value of 0.982 with a consistency index of 0.6 - 1.00. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation

The research results revealed that:

Administrative Skills in the 21st Century of school Administrators Kawna Network in Likert-scaling expressed as a whole, it was at a high level When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was Interpersonal skills communication technology and digital skills 0.52), technical, and analytical thinking skills.

Keywords : Administrative Skills, School Administrators, 21st Century.

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและลึกซึ้ง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาในเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเชื่อมโยงข้อมูลและการติดต่อสื่อสารระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดจากการแข่งขันและความร่วมมือในระดับโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและก้าวหน้า ซึ่งสืบเนื่องมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจ บริการที่พึ่งพาข้อมูล และการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วย นวัตกรรม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้ทุกคนต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2020, pp. 15-40) จากข้อมูลของสำนักสถิติแรงงาน สหรัฐอเมริกา พบว่า คนที่เกิดหลังยุคเบบี้บูม (Baby Boomers) โดยเฉลี่ยมีการทำงานถึง 10.8 งาน ในช่วงอายุ 18-42 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในยุคปัจจุบัน สัญญาประชาคมใหม่ไม่เหมือนกับยุคก่อน ๆ การที่จะประสบความสำเร็จในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ คนต้องสามารถปรับตัวได้อย่าง รวดเร็วและมีทักษะในการรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่ง สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีความพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ และผู้ที่ขาดทักษะ เหล่านี้จะตกอยู่ในงานที่ต้องใช้ทักษะต่ำและได้รับค่าจ้างที่ไม่สูง ความเชี่ยวชาญในทักษะแห่งศตวรรษ

ที่ 21 จึงกลายเป็นสิทธิพลเมืองใหม่ที่จำเป็นในยุคนี้ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2556, น. 36-37)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่ต้องเผชิญในการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของยุคสมัย โดยการเตรียมความพร้อมให้กับประชากรและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรฐานการศึกษาเทียบเคียงกับอาเซียนหรือต่างประเทศ เพื่อให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างตรงจุด ในบริบทของการจัดการศึกษาศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและพัฒนาระบบการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ผู้บริหารยังต้องสามารถคาดการณ์และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องเสริมสร้างความตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิราภา ธัญญะ, 2565, น. 150-152) คุณภาพของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความสามารถและความรู้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา หากผู้อำนวยการโรงเรียนไม่มีคุณภาพ จะส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนภายในโรงเรียน (ณัฐพล ทิพสุวรรณ, 2562, น. 5) ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่า “ทุกคนในสังคมไทยได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21” ซึ่งบ่งบอกถึงความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาที่เน้นการสร้างทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ให้กับประชากรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 100)

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษา เนื่องจากผู้นำที่มีความเป็นมืออาชีพจะส่งผลดีทั้งต่อครูและนักเรียน โดยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทในการริเริ่มและผลักดันงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การประสานงานกับบุคคลภายในและภายนอกองค์กรเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ภารกิจของสถานศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่น ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้นำในยุคนี้ต้องมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเดิม ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Puccio and etal, 2011, p. 37)

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละแห่ง ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการมองเห็นทิศทางของสถานศึกษาและต้องมีการวางแผนที่เหมาะสม รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์และการ

ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือวิกฤติที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องมีทักษะในการให้คำแนะนำและสนับสนุนครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในกรณีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ รวมถึงการเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในอนาคต (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2, 2565, น. 14)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของทักษะในการบริหารงานสถานศึกษาและเห็นว่า ทักษะดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ข้อมูลและผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหรือวางแผนนโยบายการปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายที่ก้าวหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงสำรวจ โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูในเครือข่ายก้าวหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 65 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 คน และครูจำนวน 58 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2, 2566)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น สถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยมีรูปแบบเป็นการสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการสื่อสาร 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 4) ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล 5) ทักษะเทคนิควิธี แบบสอบถามนี้ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของ Likert (1932, p. 140) โดยมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.50-0.92 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.982

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบสำคัญของทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงานในยุคปัจจุบัน

2) ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามที่ครอบคลุมทักษะการบริหารที่สำคัญ โดยกำหนดคำถามที่สะท้อนถึงความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของศตวรรษที่ 21

3) นำแบบสอบถามไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามสามารถสะท้อนประเด็นการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

5) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560, น. 71-72) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00

6) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองใช้กับที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลัก โดยดำเนินการทดลองในโรงเรียน 15 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและครู เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความเข้าใจง่ายและใช้ได้ผล

7) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ทดลองแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 77) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.982 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.50-0.92

8) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean, μ)

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, σ) โดยการวิเคราะห์ห่าร้อยละจะใช้เพื่อหาความถี่หรือความนิยมของข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ค่าเฉลี่ยจะใช้เพื่อหาค่ากลางของข้อมูลที่รวบรวมได้ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจะใช้เพื่อวัดความกระจายหรือการกระจายของข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อ	ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21	ระดับการปฏิบัติ (N=65)		แปลผล
		μ	σ	
1	ทักษะมนุษยสัมพันธ์	4.42	0.60	มาก
2	ทักษะการสื่อสาร	4.40	0.60	มาก
3	ทักษะการคิดวิเคราะห์	4.34	0.59	มาก
4	ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.38	0.52	มาก
5	ทักษะเทคนิควิธี	4.37	0.55	มาก
โดยรวม		4.38	0.51	มาก

จากตาราง 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายก้าวหน้า ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทักษะทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดย ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะเทคนิควิธี และทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

การวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายก้าวหน้า แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

- 1) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า ทักษะการสื่อสาร ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 3) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า ทักษะการคิดวิเคราะห์ ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายก้าวหน้า ทักษะเทคนิควิธี ผลการพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า

อภิปรายผลการวิจัย ผลการวิจัยเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากเครือข่ายก้าวหน้า พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าทุกด้านอยู่ระดับมาก โดยลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะเทคนิควิธี และทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ในทุกด้านอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในด้านการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเน้นการสื่อสารระหว่างบุคคล แก้ปัญหาประเด็นต่าง ๆ อย่างชัดเจน ด้วยวิธีการใหม่ ๆ ในการขับเคลื่อนโดยผ่านการวิเคราะห์ ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการดำเนินไปอย่างรวดเร็วและทันเวลา นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่ช่วยในการโน้มน้าวและจูงใจบุคลากรให้สามารถทำงานได้เต็มความสามารถ ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ไกรศร เจียมทอง (2561) ที่พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก โดยรวม และผลการวิจัยของ บุญส่ง กรุงชาติ (2562) ที่ระบุว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของ ณฐกร วรรณวัฒน์และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) ที่พบว่าครูมีการรับรู้ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในระดับมากเช่นกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน พบว่า ทักษะมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายก้าวหน้าที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร ส่งผลให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพและเกิดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมถึงการยอมรับความแตกต่างในแต่ละบุคคลและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการสื่อสาร ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ทักษะการบริหารตามสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การรับฟังปัญหา เข้าใจรายละเอียด และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ถวิล ศรีสุข (2560) ที่พบว่า ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนจอมพระประชาสรรค์เกี่ยวกับทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาโดย ประภัสสร สุขสวัสดิ์ (2560) ที่ระบุว่า ครูในสถานศึกษามีความคิดเห็นด้านทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารในระดับมาก และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาพร เมืองนาค และนิยดา เปี่ยมพิชนะ

(2567) ซึ่งพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นมีการปฏิบัติทักษะมนุษยสัมพันธ์ในระดับมาก โดยรวมแล้วทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยทักษะที่มีการปฏิบัติมากคือ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือทักษะการสื่อสารและทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ขณะที่ทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรมมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากเครือข่าย ก้าวหน้า พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ได้ตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผู้บริหารอาจยังขาดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้ไม่สามารถคิดนอกกรอบและพัฒนาวิธีการทำงานใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์พันธ์ อัครพันธ์ และวานิช ประเสริฐพร (2566) ที่พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในผลการศึกษาของ พงษ์พันธ์ อัครพันธ์ และวานิช ประเสริฐพร ยังพบว่า ทักษะที่มีการปฏิบัติได้ดีที่สุด ได้แก่ ทักษะการสร้างทีมงาน, ทักษะมนุษยสัมพันธ์, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล และทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาโดย นุชนารถ ฤกษ์ธิศรี, ประยูร บุญใช้ และพรเทพ รุ่งแผน (2567) ที่พบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษามีผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหาร โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ขณะที่ทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้รับการประเมินในระดับมากและมีผลบวกต่อการบริหารสถานศึกษา

องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้าผู้วิจัยได้นำมาเขียนรูปแบบโมเดลที่สะท้อนองค์ความรู้จากการวิจัยในรูปแบบ “IC2TA” ดังนี้

ภาพที่ 1 ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า
ที่มา : ภูธเรศ ศรีเนตร (2567)

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายก้าวหน้า ในรูปแบบ “IC2TA” ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านมีความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาและบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการเสริมสร้างความร่วมมือกับสังคมและเชื่อมโยงสู่การสร้างเครือข่ายภายนอกองค์กร ซึ่งส่งผลดีในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถให้คำแนะนำกับบุคลากรภายนอกสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเมื่อเจอปัญหาหรือข้อสงสัยในการทำงาน การสื่อสารยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสริมสร้างความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน และการติดต่อสื่อสารภายในสถานศึกษา รวมถึงการเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศในระบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งช่วยให้การทำงานและการบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและทันสมัย

4. ทักษะเทคนิควิธี ผู้บริหารสามารถจำแนกรายละเอียดของงานและประสานงานได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำและเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน โดยการทำงานตามระเบียบการควบคุมและการหาแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลได้อย่างชัดเจน โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นการวางนโยบาย จุดมุ่งหมาย และการจัดระบบงานภายในสถานศึกษา ซึ่งช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผลการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้ดียิ่งขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายก้าวหน้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะที่มีค่าสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะเทคนิควิธี และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) จากผลการวิจัยทักษะการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถแปลความหมายของข้อมูลได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ

2) จากผลการวิจัยทักษะการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารควรมีแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายและสามารถปรับใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้ โดยไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิดหรือข้อจำกัดเดิม

3) จากผลการวิจัยทักษะการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถคิดนอกกรอบและนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เครือข่ายก้าวหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 รวมถึงแนวทางหรือรูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก

References

- กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://sukhothai2.go.th/2020/?page_id=18032 [21 กุมภาพันธ์ 2567].
- ไกรสร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิราภา ธัญญะ. (2565). *การเสริมสร้างความตระหนักรู้และการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรในองค์กร*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกร วรรณวัฒน์และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร*. 6(2), 1-13.
- ณัฐพล ทิพย์วรรณ. (2562). นโยบายการศึกษา. *วิทยาสารวารสารเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู*. 118(10), 5.
- ถวิล ศรีสุข .(2560). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อทักษะผู้บริหาร โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- นุชนารถ ฤกษ์ศิริ, ประยูร บุญใช้ และพรเทพ รู้แผน. (2567). ทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 7(5), 1-24.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง กรุงชาลี. (2562). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ประภัสสร สุขสวัสดิ์. (2560). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำพององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประภาพร เมืองนาค และนิดา เปี่ยมพิชนะ. (2567). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ*, 11(3), 1-14.
- พงษ์พันธ์ อัครพันธ์ และวานิช ประเสริฐพร. (2566). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 8(2), 1-14.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. (2556). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. โอเพ่นเวิลด์ส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579*. พริกหวานกราฟฟิค.
- OECD. (2020). *The Digital Economy Outlook 2020*. OECD Publishing.
- Puccio, G.J., Murdock, M.C., & Mance, M. (2011). *Creative Leadership: Skills that drive change*. Thousand Oaks : SAGE Publications. Inc.

**ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรม
ของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

**The efficiency of work performance in preventing and solving drug problems
based on iddhipadapinciples of Sop Moei district administrative officers
in Mae Hong Son Province**

ประกาศิต มีสวัสดิ์ Prakasit Meesawat

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn Sanvong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prakasit-19@hotmail.com

Received 2025/03/09

Revised 2025/04/23

Accepted 2025/05/26

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดังกล่าว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน วิจัยแบบผสมวิธี คือ เชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองในพื้นที่ จำนวน 289 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.896 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน หรือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานฝ่ายปกครองต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า พนักงานฝ่ายปกครองที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
- 3) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4

พบว่า 1) ด้านฉันทะ ควรมีความรักและพอใจในงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ ช่วยเหลือประชาชน และเห็นความสำคัญของงานอย่างแท้จริง 2) ด้านวิริยะ ควรมีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน ไม่ย่อท้อ พัฒนางานต่อเนื่อง และเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) ด้านจิตตะ ควรเอาใจใส่หน้าที่ ตรวจสอบงานสม่ำเสมอ พัฒนาศักยภาพ และเมตตาต่อผู้ได้รับผลกระทบ 4) ด้านวิมังสา ควรทบทวนและประเมินผลงานร่วมกัน วางแผนปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : พนักงานฝ่ายปกครอง, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, หลักพุทธธรรม.

Abstract

This research aimed to 1) study the efficiency of drug prevention and solutions of administrative staff of Sop Moei District, Mae Hong Son Province; 2) compare opinions on such efficiency of work classified by personal factors; and 3) study the application of Buddhist principles to increase efficiency of work. The research used mixed methods: quantitative. The population and sample consisted of 289 administrative staff in the area. The instrument was a questionnaire with a reliability of 0.896. Data were analyzed using statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation; t-test, and F-test, and qualitative data with 12 key informants/person or content analysis.

The research results revealed that:

1) The overall efficiency level of drug prevention and problem solving of the administrative staff of Sob Moei District, Mae Hong Son Province, is at a high level.

2) Comparing the opinions of the administrative staff on the overall efficiency of drug prevention and problem solving of the administrative staff of Sob Moei District, Mae Hong Son Province, classified by gender, found no difference. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3) The guidelines for applying Buddhist principles to increase efficiency of drug prevention and problem solving of the administrative staff of Sob Moei District, Mae Hong Son Province found that 1) *Chanda*: Honesty, understand their responsibilities, and provide advice. 2) *Viriya*: Determination, dedication, sacrifice, and devotion to their work, and not be discouraged by problems and obstacles that arise. 3) *Citta*: Determined, pay attention to developing their work, not let their minds wander, be enthusiastic, work carefully, and consider reasons. 4) *Vimamsā*: Develop their work, devote themselves to their work, and provide advice and guidance to drug users or the public in the right way.

Keywords: Administrative staff, work efficiency, The application of buddhist principles.

บทนำ

ประเทศไทยปัญหายาเสพติดได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ความมั่นคงของชาติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดนี้ได้กระจายสู่ประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบท สถานศึกษา สถานประกอบการ ทั้งภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565 : 9)

พนักงานฝ่ายปกครองมีบทบาทสำคัญในการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างใกล้ชิด มีความรับผิดชอบด้านการ ป้องกัน การปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู และการบริหารจัดการ หรือประสานงาน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2564 ที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองสามารถตรวจหรือค้นผู้มีความผิดหรืออันควรสงสัยว่าเสพยาเสพติด ตลอดจนกระบวนการพิจารณาความอาชญาตลอดคล้อยกับหลักนิติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564 : 2)

จังหวัดแม่ฮ่องสอนตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และมีแนวชายแดนติดกับประเทศเมียนมา ซึ่งอำเภอสบเมยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง การเดินทางลำบากประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง การคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะฤดูฝน สถานการณ์ชายแดน มีปัญหาการลักลอบเข้าเมือง ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย รวมถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่รอยต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ (กรมการปกครอง, 2566 : 1) แม้จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดครบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การปราบปราม การป้องกัน การฟื้นฟู และการบริหารจัดการ แต่ผลลัพธ์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากปัจจัยที่ส่งผลให้การทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ เช่น การคมนาคมไม่สะดวก และการชี้แจงกับประชาชนที่ไม่ชัดเจนจากอุปสรรคทางวัฒนธรรมและภาษา (กรมการปกครอง, 2566 : 13) ดังนั้น ต้นสังกัดหรือองค์กรจะต้องสนับสนุนฝ่ายปกครองเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้อย่างราบรื่นมากขึ้น และก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ด้วยการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่สามารถทำให้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เรียกว่าหลักอิทธิบาทธรรมอันเป็นฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชน หรือแกนนำชุมชนให้เกิดความเข้าใจในโทษภัยของยาเสพติดอย่างถูกต้อง จนเกิดจิตอาสาในการดำเนินงานตามแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนสามารถเรียนรู้สรุปผล และปรับให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่นำมาเป็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของพนักงานฝ่ายปกครอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” เพื่อศึกษาแนวทาง การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้เกิดประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาอาชญากรรม เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการ/กิจกรรม พร้อมทั้งการนำหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อให้มีความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่การทำงาน
อย่างจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง
เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม
ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาอาชญากรรม ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำแนกตามปัจจัย
ส่วนบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมตาม
หลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัย
แบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน สารวัตรกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในเขตพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน จำนวน 289 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 168 คน ที่ได้จากสูตร
ของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 12 รูปหรือคน ได้แก่ 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา
จำนวน 1 รูป 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน 3) กลุ่มผู้บริหารหรือหัวหน้า
ส่วนราชการที่ทำการปกครองอำเภอสบเมย จำนวน 2 คน 4) กลุ่มสมาชิกกองร้อยอาสารักษาดินแดน
อำเภอสบเมยที่ 7 จำนวน 4 คน และ 5) กลุ่มตัวแทนชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอสบเมย จำนวน 4 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1.การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ ศึกษาหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกัน ปรามปรามและแก้ไขปัญหาเสพติดจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น แบบตรวจรายการ (Check List) จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใน 4 ด้าน คือ 1) การปรามปราม/บังคับใช้กฎหมาย 2) การป้องกัน 3) การฟื้นฟูบำบัดรักษา และ ข้อ 4) การบริหารจัดการ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง ในพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามหลักอิทธิบาท 4 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานของพนักงานฝ่ายปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ 2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 3) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่พนักงานฝ่ายปกครองในพื้นที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.896

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยทำการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรเป็นอย่างไร ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการปราบปราม/บังคับใช้กฎหมาย 2) ด้านการป้องกัน 3) ด้านการฟื้นฟู บำบัดรักษา 4) ด้านการบริหารจัดการ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์หลัก อิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพ ติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรเป็น อย่างไม่ไร คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการดังนี้ 1) นำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และ การจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด ตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ได้ผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดย ภาพรวม

การปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ(n= 168)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปราบปราม/บังคับใช้กฎหมาย	3.78	0.74	มาก
2. ด้านการป้องกัน	3.80	0.69	มาก
3. ด้านการฟื้นฟูบำบัดรักษา	3.75	0.70	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	3.86	0.69	มาก
ภาพรวม	3.80	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม/บังคับใช้กฎหมาย และด้านการฟื้นฟูบำบัดรักษา ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นพนักงานฝ่ายปกครองต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n= 168)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	2.067	-	0.084	-	✓
2.	อายุ	ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	-	1.027	0.388	-	✓
3.	วุฒิการศึกษา	ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	-	13.122	0.000*	✓	-
4.	ตำแหน่ง	ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	-	7.773	0.000*	✓	-
	ประสบ	ความคิดเห็นต่อ					

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
5.	การณ้การทำงาน	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	-	1.865	0.180	-	✓

จากตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานฝ่ายปกครองต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานฝ่ายปกครองที่มีเพศ อายุ ผู้สูงอายุที่มีเพศอายุ และประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และพนักงานฝ่ายปกครองที่มีวุฒิการศึกษาและตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมยจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ(n= 168)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน	3.82	0.74	มาก
2. ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน	3.83	0.73	มาก
3. ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน	3.79	0.68	มาก
4. ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาในการปฏิบัติงาน	3.86	0.71	มาก
ภาพรวม	3.83	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักอิทธิบาทธรรมของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ในระดับมากทุกข้อ คือ ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาในการปฏิบัติงาน

ด้านวิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติงาน ด้านฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 พบว่า

1) ด้านฉันทะ พนักงานฝ่ายปกครองควรมีความเต็มใจ รักงาน มีความเข้าใจในหน้าที่ แบ่งงานชัดเจน ยินดีให้คำปรึกษา และเห็นความสำคัญของงาน

2) ด้านวิริยะ พนักงานฝ่ายปกครองควรมีความขยัน อดทน มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่อหน้าที่ ทุ้มเทพพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านจิตตะ พนักงานฝ่ายปกครองควรใส่ใจ ดูแล ตรวจสอบงาน รับรู้บทบาทของตน จัดกิจกรรมพัฒนา และมีเมตตาต่อผู้รับบริการ

4) ด้านวิมังสา พนักงานฝ่ายปกครองควรมีการประชุมทบทวน ประเมินผล ปรับปรุงงาน อย่างสม่ำเสมอ และร่วมกันวางแผนแก้ไขข้อบกพร่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พนักงานฝ่ายปกครองเห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้านการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกด้าน มีการนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะมาวางแผน พัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อให้เกิดการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรินทร์ญา ทวีอนันต์ธนกุล. (2557) พบว่า การปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นของเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรกานต์ เข้มเพชร. (2556) พบว่า กระบวนการของเทศบาลมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการจัดสรรบุคลากรเพื่อดำเนินการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข. (2556) พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมแก้ว การุณโก (ขันตชัย). (2557) พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงานหรือการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรราข ปลอดโปร่ง. (2557) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพนักงานเทคนิค สำนักงานเขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ต่างกันมีความคิดเห็น ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา ภัคสังข์. (2555) พบว่า บุคคลที่มีเพศและอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2562) พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประยุกต์หลัก อธิปไตย 4 พบว่า 1) ด้านฉันทะ พนักงานฝ่ายปกครองควรสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตน โดยปราศจากผลประโยชน์ส่วนตัว ให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงใจ และพนักงานฝ่ายปกครองควรทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานต่างๆ ควรมีความภาคภูมิใจในตนเอง และในงานที่ทำ มีความสุขในการทำงานมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด 2) ด้านวิริยะ พนักงานฝ่ายปกครองควรมีความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนางานและแก้ไขปัญหาให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ต้องอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ย่อท้อ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองทำงานเป็นทีมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนและพร้อมช่วยเหลืออย่างเต็มที่ 3) ด้านจิตตะ พนักงานฝ่ายปกครองควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ และให้ความสำคัญกับผู้ที่เป็นผู้ป่วยผู้เสพยาเสพติด ควรมีความมุ่งมั่นในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่อการกิจที่ได้รับมอบหมาย หมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของตนเอง 4) พนักงานฝ่ายปกครองควรใช้เหตุผลในการให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่างๆ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ วางแผนการทำงานอย่างรอบคอบและมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ นำบทเรียนจากความผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไข และปฏิบัติงานโดยยึดมั่นในหลักการและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสิทธิพงษ์ สิทธิวาที (จันทร์สิงห์). (2558) พบว่า ควรจัดให้มีการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพความรู้ความสามารถของบุคลากรและจัดให้มีระบบ การตรวจสอบติดตาม

การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การทำงานต้องเริ่มต้นที่ความมีใจพร้อมที่จะทำ จึงจะร่วมกันได้ผลดี การปฏิบัติงานด้วยความเพียรพยายามจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษา ปัญหา อุปสรรคของการทำงานทำให้เข้าใจและนำไปปรับปรุงแก้ไขการใช้สติปัญญาใคร่ครวญอย่างดีย่อมทำให้งานสำเร็จถูกต้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ. (2557) พบว่า แนวทางการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน 1) ด้านฉันทะ เป็นการสร้างความรัก ความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับการทำงาน ตั้งใจที่แน่วแน่ในการทำงานความมุ่งมั่นไม่ 2) ด้านวิริยะ เป็นการงานด้วยความมุ่งมั่น อุตสาหะ เพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ 3) ด้านจิตตะ เป็นการเอาใจใส่กับงานที่ทำอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถมีความรับผิดชอบในงานที่ทำด้วยสำนึกที่ว่าจะต้องทำให้ ประสบความสำเร็จ 4) ด้านวิมังสา เป็นการงานด้วยความรอบคอบ หมั่นตรวจตราการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อพบอุปสรรคหาสาเหตุแล้วหาทางแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

องค์ความรู้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ว่า การปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 4 ด้าน มาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของพนักงานฝ่ายปกครอง อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

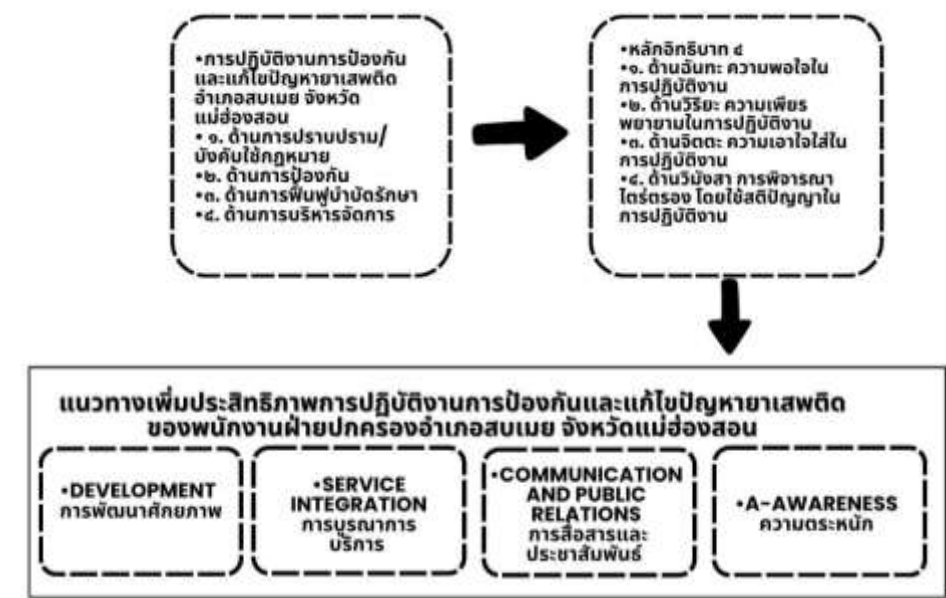
1. ด้านการปราบปราม/บังคับใช้กฎหมาย คือ ร่วมมือกับองค์กรที่ทำงานด้านความมั่นคงหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่นเพื่อร่วมกันบังคับใช้กฎหมาย ประชาสัมพันธ์การให้ความรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติด หรือโทษของการกระทำความผิด สร้างเครือข่ายกับภาคประชาชนเพื่อร่วมกันปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่อย่างทั่วถึง ปฏิบัติงานเชิงรุกเข้าใจ เข้าถึง พื้นที่ชุมชน ตลอดจนแหล่งค้ายาเสพติดรายย่อย กระตือรือร้นและพร้อมที่จะปฏิบัติงานบังคับใช้กฎหมายในอำนาจหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครองในการปราบปรามได้ตลอดเวลา ตลอดจนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านวิริยะ พนักงานฝ่ายปกครองควรมีความอดทน และมุ่งมั่นพัฒนางานการ แก้ไขปัญหายาเสพติดตามที่ได้รับมอบหมาย พนักงานฝ่ายปกครองควรปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทเสียสละ อุทิศตนในการทำงาน ไม่ทอดทิ้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ไม่ทอดทิ้งงาน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่หมั่นเพิ่มพูนความรู้ พัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่อง และเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ และพนักงานฝ่ายปกครองควรมีความขยัน อดทน มีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะเสียสละและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหา ต้องร่วมมือร่วมใจกันฝ่าฟันอุปสรรค

2. ด้านการป้องกัน คือ การควบคุม เฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยง เสริมสร้างการรับรู้เพิ่มภูมิคุ้มกันเพื่อลดผู้เสพยาใหม่โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านโดยใช้กลไกดำเนินงานและบูรณาการภาคส่วน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการป้องกันยาเสพติดและการจัดระเบียบสังคมและเฝ้าระวัง

มีให้มีอิทธิพล บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านฉันทะ พนักงานฝ่ายปกครองควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง มีความเข้าใจในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบและให้คำปรึกษา และช่วยเหลือประชาชนเป็นประจำ รัฐควรดูแลสวัสดิการของสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน เนื่องจากเป็นกำลังสำคัญในการรักษาความมั่นคงของประเทศ สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำงานอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านอันจะช่วยลดการลักลอบนำเข้ายาเสพติด ตลอดจนสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีใจรัก เกิดความพอใจในงานของตน ภูมิใจในสิ่งที่ได้กระทำเพื่อประเทศชาติและสามารถเกิดผลสำเร็จได้จริง

3. ด้านการฟื้นฟูบำบัดรักษา คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับพนักงานฝ่ายปกครองในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดูแลและผู้ใช้ผู้เสพยาเสพติด การพัฒนาศักยภาพของพนักงานฝ่ายปกครองให้มีความพร้อม สร้างการรับรู้แก่ผู้เสพยาเสพติด และครอบครัว ให้ผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านจิตตะ พนักงานฝ่ายปกครองควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ พุดจาไพเราะ ให้คำปรึกษาลดการเสพยาเสพติดซ้ำ และนายอำเภอในฐานะผู้บังคับบัญชาควรตรวจตรา ตรวจสอบ และดูแลกำกับผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบอยู่เสมอ พนักงานฝ่ายปกครองจะต้องติดตามความคืบหน้าในการปฏิบัติงานของตนเอง มีความมุ่งมั่น เอาใจใส่พัฒนางาน ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน มีความกระตือรือร้นทำงานด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรองหาเหตุผล

4. ด้านการบริหารจัดการ คือ ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีพร้อมรับมือกับภัยคุกคามของปัญหายาเสพติดในยุคดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหายาเสพติดให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ตลอดจนการบริหารจัดการที่ประสานสอดคล้องในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ บูรณาการกับอิทธิบาท 4 คือ ด้านวิมังสา ควรมีการประเมินเพื่อทบทวนคิดค้นปรับปรุง และพัฒนางานปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ทุเมเท เสียสละ อุทิศตนในการทำงาน ให้คำแนะนำและคำชี้แนะให้แก่ผู้เสพยาเสพติดหรือประชาชนอย่างถูกต้อง โดยใช้สติปัญญา ตรวจสอบข้อบกพร่อง คิดวางแผนหาวิธีปรับปรุงงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อถอดบทเรียนเพื่อให้พนักงานฝ่ายปกครองได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ พนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1) Development การพัฒนาศักยภาพ คือ การเพิ่มพูนความสามารถ ทักษะ และศักยภาพของพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่จะเป็นการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การทำงาน หรือการใช้ชีวิตประจำวัน การพัฒนาศักยภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เราเติบโตและก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2) Service integration การบูรณาการบริการ คือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ปปส. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่เชื่อมโยงและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดเป็นระบบที่ทำงานได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับมือกับภัยคุกคามของปัญหายาเสพติดในยุคดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง

3) Communication and Public Relations การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ คือ ทำให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายของยาเสพติด ผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงนโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของภาครัฐ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

4) A-Awareness ความตระหนัก คือ การสร้างความตระหนักให้พนักงานฝ่ายปกครองเข้าใจถึงผลกระทบที่ร้ายแรงของยาเสพติดต่อบุคคล ครอบครัว และสังคม ต้องมีความรู้เกี่ยวกับชนิดของยาเสพติด วิธีการใช้ และผลกระทบที่แตกต่างกัน ช่วยให้พนักงานฝ่ายปกครองสามารถวางแผนและ

ดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5. Evaluation and Improvement การประเมินผลและปรับปรุง คือ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางการปรับปรุง มีการแก้ไขปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ผู้ทำวิจัยมุ่งศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครองอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อให้ที่ทำการปกครองอำเภอสบเมยนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนา และการกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งให้เป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลหรือเทศบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและสนับสนุนงบประมาณด้านโครงการหรือกิจกรรมของพนักงานฝ่ายปกครอง เพื่อให้ครอบคลุมทุกตำแหน่ง

2) ภาครัฐควรมีกำหนดแผนบริหารจัดการเพิ่มเงินสวัสดิการให้กับพนักงานฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัย กัดดัน เคร่งเครียด หรือเป็นการทำงานที่มีสภาพการทำงานเสี่ยงอันตรายทั้งต่อชีวิต ร่างกาย จนอาจมีผลกระทบต่อร่างกาย หรือการทำงานที่ต้องใช้ความรู้ ความชำนาญ ประสิทธิภาพสูง เช่น เพิ่มเงินสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของพนักงานฝ่ายปกครองทุกตำแหน่งตามประเภทและลักษณะงาน, เพิ่มเงินสงเคราะห์ เป็นต้น

3) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองที่เป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) กรมการปกครองควรมีกิจกรรมชักนำ จูงใจผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา โดยความสมัครใจเป็นหลัก โดยสร้างการรับรู้แก่ผู้เสพยาเสพติด ครอบครัวผู้เสพยาเสพติด ชุมชน และสังคม ในการยอมรับว่า ผู้เสพคือผู้ป่วย และการเสพยาเสพติดเป็นโรคเรื้อรัง รวมทั้งสร้างความเข้าใจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการยอมรับปัญหาผู้เสพยาเสพติดเป็นปัญหาสุขภาพและมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นที่ทางสังคม ตลอดจนนำผู้เสพยาเสพติดที่อยู่ในเงื่อนไขตามกระบวนการบำบัดรักษาโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเข้าสู่กระบวนการและดำเนินการตามคำสั่งศาล โดยคำนึงถึงการสงเคราะห์ให้ผู้เสพเลิกยาเสพติด

2) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ (ศป.ปส.อ.) ควรเฝ้าระวังและสำรวจ (Re X-ray) จำแนกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดในทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น การทำเวทีประชาคมเพื่อค้นหาผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การจัดระเบียบสังคม การเดินเวรยาม และการตั้งจุดตรวจในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อขึ้นทะเบียน ส่งเข้ารับการรักษา

3) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ(ศป.ปส.อ.)ควรระดมความร่วมมือทุกภาคส่วนจัดทำแผนการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยบูรณาการแผนและงบประมาณระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาสำรวจ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมาย ด้านสถานการณ์ยาเสพติด เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการลงสำรวจข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่ายเยาวชนในชุมชน เพื่อพัฒนาพื้นที่และพัฒนาคนให้มีเศรษฐกิจ/รายได้ครัวเรือนที่ดีขึ้นสามารถดำรงชีวิตโดยไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3) ควรมีการศึกษาการจัดตั้งอำนวยการความสะอาด เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้กับพนักงานฝ่ายปกครองในพื้นที่

4) ควรมีการศึกษาในการจัดหลักสูตรอบรมเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากยาเสพติดโดยนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้

References

- กรมการปกครอง.(2566). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง.
- ที่ทำการปกครองอำเภอสบเมย. (2566). *กรอบแนวทางในการบริหารจัดการการประสานการปฏิบัติ และการกำกับติดตามการดำเนินงานด้านยาเสพติดของอำเภอ ปี 2566*. อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- ที่ทำการปกครองจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (พ.ศ.2566-2570) ฉบับ ทบทวน พ.ศ.2567*, จังหวัดแม่ฮ่องสอน : ที่ทำการปกครองจังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- พระสมแก้ว การุณโก (ขันติชัย). (2557). "ประสิทธิภาพการบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก สาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว". *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (แป้นกลม). (2562). ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิทธิพงษ์ สิทธิวิชาที (จันทร์สิงห์). (2558). การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูนสุข ภูสุข. (2556). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พศุพัลลภ ทิพย์เลิศ. (2557). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรกองบำรุงทางเขตลำปาง ศูนย์บำรุงทางภาคเหนือ ฝ่ายการช่างโยธา การรถไฟแห่งประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรินทร์ญา ทวีอนันต์ธนกุล. (2557). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนา ภัคสังข์. (2555). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรกันต์ เข้มเพชร. (2556). การประเมินกระบวนการทำงานเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกราช ปลอดโปร่ง. (2557). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพนักงานเทคนิค สำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1
Ethical Leadership of School Administrators in the Doi Nam Thip Network,
Lamphun Primary Educational Service Area Office 1

จุฬาร สายเปียง Jupaporn Saipiang
สารจน์ แก้วอรุณ Sarod Kaewarun
สุตาภรณ์ สืบสุติน Sudaporn Suebsutin
ประเสริฐ ตันโนนเชียง Prasert Tonnonchiang
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-chiang mai university
g663302073@northcm.ac.th

Received 2025/03/26

Revised 2025/04/17

Accepted 2025/04/23

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 โดย การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 92 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ และด้านความเคารพ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความยุติธรรม

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เปิดโอกาสให้ครูแสดงความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพครู เผยแพร่ข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่าย

เข้าใจและไว้วางใจในการตัดสินใจ และกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็นจริง

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา.

Abstract

The purpose of this study was to examine the ethical leadership and development guidelines of ethical leadership of school administrators in the Doi Nam Thip Network, Lamphun Primary Educational Service Area Office 1. The population was 92 school administrators and teachers, and 5 experts. The research tools were questionnaires and interviews. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) The overall ethical leadership of school administrators is at a high level.

2)The guidelines for developing ethical leadership among school administrators suggest that administrators should serve as role models by using data ethically and transparently, adhering to correctness and fairness, providing teachers with opportunities to express their desire for professional growth, utilizing data to plan teacher development, disclosing data and decision-making processes transparently to foster understanding and trust, and setting clear, realistic work goals.

Keywords: Ethical Leadership, School Administrators.

บทนำ

ผู้บริหารในยุคปัจจุบันมักเน้นความสามารถในการบริหารมากกว่าคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งหากขาดภาวะผู้นำที่แท้จริงในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษา อาจส่งผลให้แก้ไขปัญหาไม่ทัน ทำให้เกิดความไม่พอใจภายในองค์กร ความขัดแย้งรุนแรง และแม้กระทั่งนำไปสู่การร้องเรียนผลการบริหารได้ ชูติมา รักษาบางแหลม (2559:168) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีผลโดยตรงต่อคุณภาพครูและนักเรียน โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องมียึดถือกลไกร่วมกันเป็นมาตรฐานพฤติกรรม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่เพียงแต่กำหนดกฎเกณฑ์แต่ยังสนับสนุนและลงโทษผู้กระทำความผิดตามหลักคุณธรรม ในขณะเดียวกันการทุจริตในภาคการศึกษาหลายรูปแบบและเกิดเป็นเครือข่ายอิทธิพลที่เริ่มจากผู้บริหารที่มีอำนาจกำหนดขอบเขตงานและอนุมัติงบประมาณ โดยเฉพาะในสถานศึกษาขนาดใหญ่ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด 2561: 12-64)

โรงเรียนเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ มีสถานศึกษา 9 แห่ง โดยมีวิสัยทัศน์สู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนปฏิรูปในระดับพื้นที่ ผู้บริหารต้องเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และคุณธรรม โดยเฉพาะความยุติธรรมและความซื่อตรง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและรับองค์ความรู้ เพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าขององค์กรและส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความศรัทธาต่อภารกิจและวิสัยทัศน์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (แผนปฏิบัติงานประจำปี 2566:59)

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 เพื่อสำรวจและพัฒนาแนวทางในการพัฒนาผู้นำให้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ช่วยให้สถานศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ วิจัยเชิงผสมผสานมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 โดยใช้กรอบแนวคิด ที่ได้จากการสังเคราะห์ตามแนวคิดของ ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ (2564 : 134) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็น ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความยุติธรรม 2. ด้านความเคารพ 3. ด้านความไว้วางใจ 4. ด้านความซื่อสัตย์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและและครูในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 จำนวน 9 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนวัดบ้านม้า 14 คน โรงเรียนวัดขี้เหล็ก 14 คน โรงเรียนบ้านจำบอน 5 คน โรงเรียนบ้านมะเขือแจ้ 10 คน โรงเรียนบ้านฮ่อมกอม่วง 13 คน โรงเรียนวันบ้านแจ่ม 5 คน โรงเรียนวัดสันคะยอม 15 คน โรงเรียนบ้านสันป่าเหียง 11 คน โรงเรียนวัดหนองหล่ม 5 คน ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 92 คน

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน และครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

รวมเป็น 5 คน จากโรงเรียนวัดชีเหล็ก 2 คน โรงเรียนวัดหนองหล่ม 2 คน และโรงเรียนจำบอน 1 คน

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม เรื่องเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1 แบ่งเป็น 2 ตอน ซึ่งมีเนื้อหา และรูปแบบดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ด้านการงานเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check list) ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1

แบบสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคำถามจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากแบบสอบถามมาทำเป็น ประเด็นการสัมภาษณ์

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1 และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการ วิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและ ปรับปรุงแบบสอบถาม

3) ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนิยามศัพท์ในการวิจัย และนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

4) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความ ตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องทุก ข้อมีค่ามากกว่า 0.60 ขึ้นไป และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน

6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

7) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารและครู โรงเรียน อนุบาลเมืองลำพูน จำนวน 30 ชุด

8) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

9) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับประชากรในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เลือกมาจาก ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากแบบสอบถามการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับภาวะผู้นำ (N=92)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านความยุติธรรม	4.33	0.69	มาก
ด้านความเคารพ	4.33	0.68	มาก
ด้านความไว้วางใจ	4.34	0.68	มาก
ด้านความซื่อสัตย์	4.38	0.66	มาก
โดยรวม	4.34	0.65	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจ และด้านความเคารพ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านความยุติธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1

ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ต่อองค์กร และสังคม

ด้านความเคารพ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพครู ให้ความเคารพและเชื่อมั่นใน ศักยภาพของครู ให้อิสระในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และเปิดโอกาสให้ ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและนโยบาย

ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เพื่อให้ ทุกฝ่ายเข้าใจและไว้วางใจในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สำคัญ รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากหลายฝ่ายก่อนตัดสินใจ และเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็นจาก ผู้ร่วมงานใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการตัดสินใจในอนาคต

ด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็น จริง ใช้เครื่องมือและระบบการประเมินที่ชัดเจนสร้างความโปร่งใสและความเป็นกลาง และเป็น แบบอย่างของความซื่อสัตย์ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้าใจและเห็นความสำคัญ ของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยวิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา มีการ มอบหมายให้ครูปฏิบัติงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถของบุคคล ตามความรู้ความสามารถและ ความถนัดอย่างเหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลงาน และเปิดโอกาสให้บุคลากรใน หน่วยงานได้ใช้ความสามารถและแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ดอยน้ำทิพย์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ดำเนินการตัดสินใจ ตามหลักธรรมาภิบาล และยึดมั่นในความเป็นกลาง มีความสามารถช่วยเหลือตนเอง รักษาเกียรติและ ศักดิ์ศรีของตนไม่ตัดสินใจอื่นเพียงแค่มุมมองภายนอก และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาศักยภาพของ ตนเองอย่างเต็มที่ การเคารพและให้เกียรติตนเอง ไม่กระทำการสิ่งใดที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ยึด มั่นในความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ทุ่มเทและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน พร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ยึดมั่นในจรรยาบรรณ วิชาชีพมุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ พร้อมทั้งถ่ายทอดเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจนและ

เป็นกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรณชัย ปินใจ (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ แก้วแกมจันทร์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศิริ สมเรือน (2560) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1

ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ต่อองค์กร และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารักษ์ บัวพงษ์เพชร (2567) พบว่า ด้านความยุติธรรม นำข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการปฏิบัติงานและพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ เลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยในการบริหารงานได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของหนูไกร มาเชค (2559) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความยุติธรรมต้องแสดงออกซึ่งกระบวนการที่ได้มาด้วยความยุติธรรม การหาข้อมูลที่เป็นกลาง เปิดเผยและไม่ลำเอียง มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศไว้เพื่อการตัดสินใจอย่างถูกต้อง

ด้านความเคารพ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพครู ให้ความเคารพและเชื่อมั่นในศักยภาพของครู ให้อิสระในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธินี ชูสุวรรณ (2567) พบว่า ด้านความเคารพผู้บริหารปฏิบัติตนอย่างมีสัมมาคารวะและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน

ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและไว้วางใจในการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำคัญ รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากหลายฝ่ายก่อนตัดสินใจ และเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมงานใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการตัดสินใจในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ (2564) พบว่า ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารไว้วางใจครู นักเรียน คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน ถ้าในองค์กรเกิดความไว้วางใจต่อกันแล้ว จะทำให้การขัดแย้งความระแวงสงสัยหายไปทุกคนมีความเชื่อใจกันไว้วางใจกันจะนำมาซึ่งผลของการทำงานประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายได้

ผู้บริหารได้รับความไว้วางใจได้นั้น จะต้องทำให้ทุกคนในองค์กรเห็นว่าสิ่งที่ทำเป็นประโยชน์ขององค์กร ไม่ใช่ประโยชน์ส่วนตน พูดแล้วจะต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่พูดด้วย รวมทั้งจะต้องมีความไว้วางใจต่อลูกน้องและเพื่อนร่วมงาน

ด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็นจริงใช้เครื่องมือและระบบการประเมินที่ชัดเจนสร้างความโปร่งใสและความเป็นกลาง และเป็นแบบอย่างของความซื่อสัตย์ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพร ศรีแจ่ม (2564) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตถูกต้องตามหลักกฎหมาย ระเบียบวินัยซื่อตรงไม่คดโกง แสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาชีพที่เปิดเผยตรงไปตรงมา รักษา วาจา พูดความจริงมีสัจจะ รักษาคำพูด รักษาความสัตย์สุจริต เปิดเผยโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ความรู้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : จุฬารายสายนเปียง, 2568.

จากภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายตอนน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 1 ดังนี้

ด้านความยุติธรรม ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของ

ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องต้องคัดกร และสังคม **ด้านความเคารพ** ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความ ต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาศักยภาพครูให้ อิสระในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการ กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและนโยบาย **ด้านความไว้วางใจ** ผู้บริหารควรเปิดเผยข้อมูลและ กระบวนการตัดสินใจอย่างโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและไว้วางใจในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ครู และบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำคัญ รวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากหลายฝ่ายก่อน ตัดสินใจ และเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมงานใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการตัดสินใจใน อนาคต **ด้านความซื่อสัตย์** ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็น จริงใช้เครื่องมือและระบบการประเมินที่ชัดเจนสร้างความโปร่งใสและความเป็นกลาง และเป็น แบบอย่างของความซื่อสัตย์ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายคอย น้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ผู้บริหารและครูสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านยุทธธรรมควรเป็นต้นแบบในเรื่องการใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม และโปร่งใส โดยยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ เป็น แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ครู ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม และจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดี ส่งเสริมความซื่อสัตย์สร้างแรงบันดาลใจ มีความรับผิดชอบต่อการ ตัดสินใจของตนเองและส่งเสริมให้ผู้ตามมีความรับผิดชอบเช่นกัน

2) ผู้บริหาร ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมใช้หลักคุณธรรมในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงความ ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นสถานที่ ยึดถือคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรมเคารพและรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร และนักเรียน แสดงความคิดเห็นรับฟังอย่างเป็นกลาง นำไปปรับปรุงการบริหารลดการทุจริต และประพฤติมิชอบ กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันการทุจริต

3) สถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่

ชัดเจนเพื่อให้ครู บุคลากร และนักเรียนยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก พัฒนาผู้นำมีจริยธรรม สนับสนุนให้ผู้บริหารและครูพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมบูรณาการหลักจริยธรรมเข้าไปในหลักสูตร กิจกรรม และโครงการพัฒนานักเรียน

4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1

2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1

3) ควรศึกษาแนวทางการฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพที่สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายดอยน้ำทิพย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต1 ในระยะยาวได้

References

- ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. *การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- คำพร กองเตย. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ณัฐพร ศรีแจ่ม. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตร ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- หนูไกร มาเชด. (2559). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร. คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- พรวิมล กลิ่นศรีสุข. (2564). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 จังหวัดนครพนม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู. *วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา*. วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รณชัย ปินใจ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. *หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยพะเยา*.
- ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี. (2558). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยในภาคใต้ตอนล่าง. *วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- สุรัตน์ ไชยชมภู. (2557). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุธินี ชูสุวรรณ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราชเขต 3. *หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- เสาวลักษณ์ แก้วแกมจันทร์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. *หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัญชสา ธนาภิตติเจริญ. (2552). ศึกษาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต1. *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อับดุลฮาเร็ม ยูโซ๊ะ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เอกชัย ลวดคำ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน
The Buddhist Principles Integration for Promoting the Public Participation in Life
Quality Development of the Elderly of Ban Hong Subdistrict Municipality in
Ban Hong District, Lamphun Province

วีระศักดิ์ อินใจ Weerasak Injai

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

WeerasakM26@gmail.com

Received 2025/03/09

Revised 2025/05/14

Accepted 2025/05/26

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมฯ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 377 คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.973 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและอนุมาน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ราย วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพไม่มีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วม ส่วนอายุ อาชีพ และรายได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดประชุมร่วมสม่ำเสมอ การสร้างระบบสื่อสารที่ชัดเจน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือในชุมชน การเคารพความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์ เปิดโอกาสให้กลุ่มสตรี แม่บ้าน และเยาวชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ใช้ศาสนสถาน

เป็นพื้นที่กิจกรรมผู้สูงอายุ และส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชื่อมโยงความร่วมมือในชุมชน

คำสำคัญ: อปหิณนยธรรม, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วมของประชาชน.

Abstract

This research aims to: 1) study the level of public participation in quality of life development for the elderly; 2) compare this participation classified by personal factors; and 3) propose guidelines for promoting public participation based on the *Aparihānidhamma* for the Ban Hong Sub-district Municipality, Ban Hong District, Lamphun Province. A mixed-methods research approach was employed. The population and sample consisted of 377 eligible voters. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.973. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics. Qualitative data from 10 key informants were analyzed using content analysis.

The research results revealed that:

1. The overall level of participation of Ban Hong Subdistrict Municipality, Ban Hong District, Lamphun Province, in the quality of life development for the elderly is at a moderate level.

2. comparison of participation in the quality of life development for the elderly by Ban Hong Subdistrict Municipality, Ban Hong District, Lamphun Province, categorized by personal factors, revealed no significant differences in participation based on sex, education level, and marital status. However, age, occupation, and income showed significant differences in participation.

3. Guidelines for promoting public participation based on the *Aparihānidhamma* principles of Ban Hong Sub-district Municipality, Ban Hong District, Lamphun Province, revealed the following: consistently organizing joint meetings, establishing clear communication systems, promoting knowledge exchange, fostering community collaboration, respecting the opinions of experienced individuals, providing equal opportunities for women's groups, housewives, and youth to participate, utilizing religious sites as activity spaces for the elderly, and encouraging the roles of monks and esteemed individuals as facilitators of community cooperation.

Keywords: *Aparihānidhamma*, Elderly's Quality of Life, Public Participation.

บทนำ

การสูงวัยของประชากรอาเซียนทุกวันนี้ ประชากรของประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2567 มี 7 ใน 10 ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เป็น "สังคมสูงอายุ" เกินกว่าร้อยละ 10 แล้ว สิงคโปร์ มีอัตราผู้สูงอายุสูงสุดในอาเซียน (ร้อยละ 23) ประเทศไทยตามมาเป็นอันดับ 2 (ร้อยละ 19) ลาว เป็นประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรสูงอายุต่ำสุด และในปี 2565 ประเทศไทยมีประชากรตามทะเบียนราษฎร 66 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุ 3 อันดับแรก คือ ลำปาง แพร่ และลำพูน ซึ่งมีอัตราผู้สูงอายุเกินกว่าร้อยละ 26 ของประชากรทั้งหมด ทั้ง 3 จังหวัดที่น่าสนใจ ในขณะที่ประชากรไทยโดยรวมมีอัตราเพิ่มติดลบ (ประชากรลดลง) แต่ประชากรสูงอายุกลับกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมากในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรไทยจะลดลงจาก 66 ล้านคน เหลือเพียง 60 ล้านคน แต่ประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มจาก 13 ล้านคน เป็น 19 ล้านคน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567 : ฉ)

จากการรายงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน พบว่า จังหวัดลำพูนมีผู้สูงอายุมากเป็นลำดับต้น ๆ อย่างไรก็ตามจังหวัดลำพูนก็ยังคงเป็นเมืองที่มีผู้สูงอายุมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาที่น่าเฝ้าระวัง คือ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง เนื่องจากบุตรหลานต้องไปทำงานต่างจังหวัด ผู้สูงอายุไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่พอกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน, 2565 : 21)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่าภายในปี 2566 ไทยจะกลายเป็น สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 สูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด สวนทางกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง ในปี 2570 การเข้าสู่สังคมสูงวัยอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 : 11) เมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุความคาดหวังในการดูแลจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐจึงเป็นเรื่องยาก เพราะที่ผ่านมการดูแลผู้สูงอายุ สังคมชุมชนอาจคาดหวังให้รัฐดำเนินการ ซึ่งรัฐก็มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งชมรม เบี้ยยังชีพรายเดือน และสวัสดิการเฉพาะผู้สูงอายุอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังขาดโอกาสในการส่งเสริมให้สามารถพึ่งตนเอง (วาทีณี บุญชะลิกษ์ และยุพิน วรสิริอมร, 2539 : 378)

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสามารถส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม สามารถแก้ไขปัญหาและดูแลตนเอง ให้เกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิตชีพ เพื่อสร้างความสุขและประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมได้อย่างมีความสุขแบบอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นหลัง อีกทั้งนำไปสู่วิถีทางแห่งการแก้ปัญหาจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นในการบริหารงาน ให้ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน สังคม และประเทศชาติได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน” เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กระตุ้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเพื่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่ รวมไปถึงเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาลตำบลบ้านโอง เกิดความร่วมมือต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1) ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน จำนวน 6,509 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ใช้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน เป็นกลุ่มตัวอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโอง จำนวน 9 หมู่บ้าน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์, 2538)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลบ้านโอง จังหวัดลำพูน จำนวน 6,509 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 377 คน

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 10 รูปหรือคน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ผู้บริหารเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง 4) บุคลากรเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง 5) ผู้นำชุมชน 6) ตัวแทนผู้สูงอายุ

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

1.การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

1.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ ศึกษาหลักการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์ และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง ใน 4 ด้าน 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) เลือกตอบแบบอย่างเสรี

1.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.0 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.973

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน” แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง ควรมีวิธีการเป็นอย่างไร ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทาง

ในการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง ควรมีวิธีการเป็นอย่างไร ทั้ง 7 ด้าน

2.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยได้ค่า IOC มากกว่า 0.8 – 1.0 หมายความว่า แบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความมาจำแนกเรียบเรียงและแยกประเด็น เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ ประกอบบริบท 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน” ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูนโดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ (n= 377)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจ	3.29	0.96	ปานกลาง
2. ด้านการดำเนินงาน	3.35	0.96	ปานกลาง
3. ด้านการประเมินผล	3.35	0.92	ปานกลาง
4. ด้านการรับผลประโยชน์	3.77	0.81	มาก
ภาพรวม	3.44	0.84	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน ตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน ตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ(n= 377)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์	3.51	0.90	มาก
2. พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม	3.62	0.95	มาก
3. ไม่บัญญัติหรือลัทธิลัทธิขบถตามอำเภอใจ	3.50	1.33	ปานกลาง
4. เคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่	3.98	0.69	มาก
5. ให้เกียรติ คุ่มครองสตรีและเด็ก	4.12	0.66	มาก
6. เคารพสักการบูชาปูชนียสถาน	4.38	0.65	มาก
7. ให้ความอารักขาแก่พระสงฆ์และปราชญ์ผู้มีความรู้ในชุมชน	4.43	0.62	มาก
ภาพรวม	3.93	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน ตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ เคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ให้ความอารักขาแก่พระสงฆ์และปราชญ์ผู้มีความรู้ในชุมชน ให้เกียรติ คุ่มครองสตรีและเด็ก เคารพสักการบูชาปูชนียสถาน และไม่บัญญัติหรือลัทธิลัทธิขบถตามอำเภอใจ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาล ตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-6 (n= 377)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-0.666	-	0.506	-	✓
2.	อายุ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-	2.912	0.021	✓	-
3.	ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-	1.754	0.156	-	✓
4.	สถานภาพ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-	1.454	0.216	-	✓
5.	อาชีพ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-	3.289	0.011	✓	-
6.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	-	4.222	0.006	✓	-

จากตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน ได้ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับ การศึกษา สถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน พบว่า

1) ด้านการประชุมร่วมกันเนื่องด้วย เป็นการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนให้คนในชุมชนได้พบปะพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุมทำกิจที่ควรทำ การเตรียมความพร้อมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ต้องแจ้งประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม ตรงประเด็นมากที่สุด

3) ด้านการไม่บัญญัติหรือลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ เพื่อความสงบเรียบร้อยและมีมาตรฐานในชุมชน ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

4) ด้านการเคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ แสดงถึงความอ่อนน้อมนำความรู้เหล่านั้น มาใช้ในการทำงานขององค์กรหรือชุมชนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

5) ด้านการให้เกียรติ คู่ครองสตรีและเด็กโดย ส่งเสริมให้เข้ามามีบทบาทร่วมกันในชุมชน แสดงถึงการมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก

6) ด้านการเคารพหลักการบูชาภูษณียสถานในชุมชน ให้ความเคารพนอบน้อมต่อสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจทำให้สังคมไม่เกิดความวุ่นวาย

7) ด้านการให้ความอารักขาแก่พระอรหันต์สมณพราหมณ์และผู้ทรงวิชาคุณ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่รวมถึงดูแลผู้ทรงคุณค่าในชุมชน ส่งเสริมเป็นผู้ที่เชื่อมประสานกิจกรรมกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยดำเนินการตามระเบียบวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโฮ้งที่มีสิทธิเลือกตั้ง ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และการรับข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมในการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุริโย สุขิโต (รุ่งเรือง). (2562) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองศักดิ์ จำปาทอง. (2566) พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน). (2561) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโฮ้งต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา

และสถานภาพ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโฮ้งเล็งเห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตวัฒน์ ต๊ะนา. (2566) พบว่า ไม่แตกต่างกัน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริเมตตาธรรม สิริพงศ์ พรหมรอด. (2566) พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อจำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยุดธนา ชยเมธี (ไกรนารถ). (2566) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 พบว่า

- 1) ด้านการประชุมร่วมกันเนื่องด้วย เทศบาลควรสื่อสารให้ผู้สูงอายุ และคนในชุมชนได้เข้าใจตรงกันก่อน จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสร้างความเข้าใจกันได้มาก
- 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม การมีระเบียบ กฎเกณฑ์ จะช่วยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ง่าย ต้องตรงเวลามีปฏิญญาร่วมกัน เทศบาลควรติดต่อสื่อสารต้องอาศัยเทคโนโลยี จะเกิดการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัว
- 3) ด้านการไม่บัญญัติหรือลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ชุมชนควรปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัย วางระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกันโดยใช้หลักของประชาธิปไตย
- 4) ด้านการเคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เทศบาลและชุมชนควรปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้จักให้เกียรติและเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ อย่างมีเหตุผลการเปิดโอกาสให้ผู้รู้
- 5) ด้านการให้เกียรติ คู่ครองสตรีและเด็ก เทศบาลควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับสตรีได้เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมต่างๆ อย่างเท่าเทียม
- 6) ด้านการเคารพสิทธิการบูชาปูชนียสถาน เทศบาลและชุมชนควรส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และเป็นศูนย์รวมจิตใจ คนในชุมชนควรปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมที่ดี
- 7) ด้านการให้ความอารักขาแก่พระอรหันต์สมณพราหมณ์และผู้ทรงวิชาคุณ ชุมชนควรปลูกฝังให้คนในชุมชนเคารพสักการะต่อพระสงฆ์ และผู้ทรงวิชาคุณ เพื่อให้งานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑิตวิธร์ ต้นตละ. (2566) พบว่า การประชุมเป็นสิ่งสำคัญ ต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่มีความเห็นแตกต่างด้วย หากมุ่งหวังถึงผลประโยชน์ตนก็จะพ่ายแพ้เพราะหาบทสรุปที่ ถูกต้อง เหมาะสมไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี อินน้อย. (2566) การประยุกต์ใช้การบริหารนิยธรรมในการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

แก้ไขปัญหาทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงตึ๊ด ควรให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและมีส่วนร่วม มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน บูรณาการหลักอภิธานิยธรรม 7 สามารถนำมาเป็นแนวทาง ได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ คือ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะต้องเริ่มจากการสื่อสารที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย จะทำให้คนในชุมชนสนใจ โดยบูรณาการกับหลักอภิธานิยธรรม คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์อันดีและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่บัญญัติหรือลบล้างข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ชุมชนต้องวางระเบียบกฎเกณฑ์ร่วมกันโดยใช้หลักของประชาธิปไตย ที่มีผลต่อผู้สูงอายุให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน เกิดจากการที่คนในชุมชนทุกภาคส่วนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจน เทศบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปรับกลยุทธ์ของการจัดกิจกรรมให้เป็นเชิงรุก โดยบูรณาการกับหลักอภิธานิยธรรม คือ พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม สร้างความพร้อมเพรียงและความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้เกียรติ คุ้มครองสตรีและเด็ก ไม่ปิดกั้นเข้ามาร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความอารักขาแก่พระสงฆ์และปราชญ์ผู้มีความรู้ในชุมชน คือ การร่วมดำเนินงานเสริมบทบาทพระสงฆ์สามเณรและผู้ทรงความรู้ของชุมชนเป็นฟันเฟืองสำคัญขับเคลื่อนงานง่ายขึ้น

3) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินผล จะช่วยสะท้อนถึงผลดีผลเสีย โดยบูรณาการกับหลักอภิธานิยธรรม คือ เคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ การจะประเมินผลใดต้องให้เกียรติผู้ใหญ่ในชุมชนได้ร่วมประเมินผล เคารพหลักการบูชาบุญสถาน บ่มเพาะปลูกฝังให้คนในชุมชนเป็นคนดี สะดวกและเป็นจุดศูนย์กลาง

4) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ แบ่งเป็น 2 ประเด็น 1. คือ ตัวผู้สูงอายุมีสุขภาพกายที่ดี และสุขภาพจิตใจที่ร่าเริงแจ่มใส ไม่ตกอยู่ในภาวะโรคซึมเศร้า 2. คือตัวของลูกหลานเองเมื่อได้เห็นพ่อแม่ได้มีสุขภาพกายและใจที่แจ่มใส รู้สึกภูมิใจ คุณค่าของการเสียภาษีรายได้ที่จ่ายให้กับเทศบาล ช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุร่วมกันอีกด้วย การเคารพให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ จะขาดผู้สูงอายุไปไม่ได้

องค์ความรู้ที่ได้วิเคราะห์จากการวิจัย

แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง

- 1) สื่อสาร Communicate คือ การสื่อสารกับประชาชนให้เกิดความชัดเจนใช้ภาษาที่สื่อสารเข้าใจง่าย มีช่องทางการสื่อสารหลากหลาย สะดวก และทันสมัย ประชาชนสามารถเข้าถึงได้
- 2) สนใจ Interested คือ การที่เทศบาล ผู้นำชุมชน ให้การเอาใจใส่ต่องานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชนบ่อย ๆ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สร้างความคุ้นเคยกับประชาชนทุกกลุ่มวัย
- 3) สร้างสรรค์ Creative คือ การคิดแบบใหม่ เทศบาลต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ เปิดโอกาสได้เสนอแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยไม่ปิดกั้นแนวความคิดที่แตกต่าง
- 4) ครอบคลุม Comprehensive คือ การจัดกิจกรรมหรือโครงการด้านผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน และสร้างภาคีเครือข่าย Connection ที่หลากหลาย ให้เข้ามาบูรณาการร่วมกัน
- 5) ความสุข Happiness คือ การมองถึงความสุขของผู้สูงอายุเป็นหลัก ช่วยให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายคลายกล้ามเนื้อพัฒนาสมอง เกิดความสุข ไม่ตกอยู่ในภาวะโรคซึมเศร้า ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ผู้ทำวิจัยมุ่งศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัด โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อให้เทศบาลตำบลบ้านโองนำไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งให้เป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลตำบลบ้านโองควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ
- 2) เทศบาลตำบลบ้านโองควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้นำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น
- 3) เทศบาลตำบลบ้านโองควรตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน เป็นสำคัญ เพื่อจะได้มีการรอบของการวางแผนกิจกรรมหรือโครงการที่ตรงประเด็นให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) เจ้าหน้าที่เทศบาล ผู้นำชุมชน ควรสื่อสารกับประชาชนให้เกิดความชัดเจน มีช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่หลากหลาย สะดวก และทันสมัย
- 2) ควรจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การสร้างบรรยากาศให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้างความคุ้นเคย
- 3) ควรสร้างภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ให้เข้ามาบูรณาการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน
- 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้เกิดความหลากหลาย เพื่อเสริมสร้างความสุข และลดภาวะโรคซึมเศร้าให้กับผู้สูงอายุ

References

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).

ชิตวัฒน์ ต๊ะนา. (2566). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

จิตติวัชร ต้นตละ. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระครูสิริเมตตาธรรม (สิริพงศ์ พรหมรอด). (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวอภิธานิยธรรมของผู้สูงอายุในอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระยุทธนา ชยเมธี (ไกรนารถ). (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลบ้านโตก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระสุริโย สุโขโต (รุ่งเรือง). (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

มนตรี สอนน้อย. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

เริงศักดิ์ จำปาทอง. (2566). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรมเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

วาทีณี บุญชะลิกชี และยุพิน วรสิริอมร. (2539). *ผู้สูงอายุในประเทศไทย ในกุศล สุนทรธาดา (บรรณาธิการ). จุดเปลี่ยนนโยบายประชากรประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*

ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.*

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน. (2566). *รายงานสถานการณ์การทางสังคมจังหวัดลำพูน ประจำปี 2565. ลำพูน : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูน.*

การศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 A Study Organizational Culture of Schools in Nakhornthai district 4

เอกพจน์ มาลีศรี Ekapot Malisri

ณิรดา เวชญาลักษณ์ Nirada Wechayaluck

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand.

ekapot.mali59@sskru.ac.th

Received 2025/03/11

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/04/29

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนในเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมจำนวน 94 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อความเกี่ยวกับวัฒนธรรม องค์กร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ รองลงมาคือ วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม วัฒนธรรมด้านพันธกิจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ วัฒนธรรมด้านการปรับตัว ทั้งนี้ การที่วัฒนธรรม ด้านการมีเอกภาพมีระดับสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือ ความสามัคคี และความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา ส่วนด้านการปรับตัวแม้อยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างใน การพัฒนา เช่น การกระจายอำนาจและการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของ สถานศึกษาในระดับเครือข่าย ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร, วัฒนธรรมด้านการปรับตัว, วัฒนธรรมด้านพันธกิจ, วัฒนธรรมด้าน การมีส่วนร่วม, วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ.

Abstract

The objective of this research was to study the organizational culture of schools in the Nakhornthai District 4 network, Phitsanulok Province. The study population consisted of 94 participants, including school administrators, teachers, and educational

personnel. The research instrument was a five- point Likert- scale questionnaire composed of two sections : general demographic information and items related to organizational cultureand. The data were analyzed using descriptive statistics: percentage, mean, and standard deviation.

The research results revealed that:

The overall organizational culture was rated at a high level. The aspect with the highest mean score was unity culture, followed by participatory culture, mission culture, and finally, adaptive culture, which received the lowest score. The high rating of unity culture reflects strong cooperation, harmony, and solidarity among personnel in the schools. Meanwhile, the relatively lower score in adaptive culture indicates the need for improvement in areas such as decentralization and innovative decision-making processes.

These findings provide valuable insights that can be used to strengthen organizational culture in educational settings, especially in school networks. The study contributes to the understanding of how internal cultural dimensions can influence the effectiveness and efficiency of school management. The results can guide school leaders in promoting a balanced development of all cultural aspects to enhance sustainable organizational performance.

Keywords: Organizational Culture, Adaptive Culture, Mission Culture, Participatory Culture, Unity Culture.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์แรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรมจริยธรรม และ

ประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2560 : 1)

การพัฒนาประเทศตามแนวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับแต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลก จึงทำให้มีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า เนื่องจากการใช้องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมยังดำเนินการได้น้อย ทำให้ฐานการผลิตเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้านที่สำคัญได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ก่อให้เกิดความแตกแยก รวมทั้งระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งมาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 75)

ความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบกับหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาในมาตรา 29 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน และมาตรา 30 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาให้บรรลุความมุ่งหมายและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งล้วนมีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากรบุคคลและด้านวัฒนธรรมองค์กรที่จะส่งผลให้มีประสิทธิภาพของการดำเนินงานในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ใน มาตรา 39 ว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้าน

วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ซึ่งการบริหารงานทั้ง 4 ด้านนี้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและวัฒนธรรมเหมาะสมในการดำรงชีวิต (ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2556 : 7)

สถานศึกษาถือเป็นองค์การหนึ่งที่มีบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังหลักสำคัญ ในการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทหรือวัฒนธรรมองค์การที่แตกต่างกันและอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ต่างกัน ซึ่งวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อ การตระหนักต่อการกิจหรือการยึดมั่นจากความเชื่อและค่านิยม ทำให้เกิดพื้นฐานของการร่วมมือในองค์การเกิดกรอบแนวคิดหรือแนวการปฏิบัติ โดยมีสภาพแวดล้อมนโยบายและการปฏิบัติที่มีลักษณะสอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยมองค์การ นอกจากนี้การมีวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็งยังบ่งบอกถึงการมีค่านิยมและการปฏิบัติมีความผูกพันต่อกัน และเป็นวิถีทางในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นในระยะยาวภายใต้สภาพแวดล้อมบางอย่างจะทำให้เกิดวัฒนธรรมเฉพาะเพื่อให้องค์การสามารถอยู่รอดได้ (ปริณ บุญฉวย, อ้างถึงใน อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2565 : 113) ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นกลไกในการสร้างแนวทาง เพื่อให้องค์การสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและสร้างการบูรณาการระหว่างองค์ประกอบภายในองค์การ เพื่อให้องค์การมีเสถียรภาพสามารถอยู่รอดและเติบโตต่อไป (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, อ้างถึงใน อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2565 : 113) กล่าวคือ วัฒนธรรมองค์การเป็นตัวบ่งชี้หรือสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของแต่ละองค์การ ซึ่งช่วยหล่อหลอมให้สมาชิกในองค์การ เกิดความเข้าใจ ความเชื่อ แนวทางการปฏิบัติต่อกัน และมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกันของสมาชิก เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์การที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสมอยู่ตลอดเวลาจักส่งผลให้การดำเนินงานราบรื่นอย่างต่อเนื่องและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกิดจากการมีวัฒนธรรมองค์การที่มีพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนการปฏิบัติงานที่ยอมรับและใช้ร่วมกัน ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยการบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สมาชิกเกิดความพึงพอใจในงาน สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม การปฏิบัติงานในสถานศึกษาจึงต้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล คนในองค์การจำเป็นต้องสร้างสรรค์รูปแบบวิธีการขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างแท้จริง (เพ็ญกานต์ พวงยอม, 2558 : 19-21)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าวัฒนธรรมองค์การส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดของ

อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ (2565 : 109) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมการปรับตัว 2) วัฒนธรรมด้านพันธกิจ 3) วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม และ 4) วัฒนธรรมการมีเอกภาพ ซึ่งผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาและสร้างวัฒนธรรมองค์การของตนเองให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่าย อำเภอ นครไทย 4 โดยมีขอบเขตเนื้อหาตามผลการวิจัยตัวแบบวัฒนธรรมองค์การของ อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ (2565 : 109) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมด้านการปรับตัว 2) วัฒนธรรมด้านพันธกิจ 3) วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม และ 4) วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 จำนวน 94 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 จำนวน 94 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 จำนวน 1 ชุด ใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีรายละเอียด ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามครอบคลุมขอบข่ายวัฒนธรรมองค์การ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert, 1932 : 140)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาลักษณะของวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์การ

- 2) สร้างแบบสอบถามเป็นรายชื่อให้ครอบคลุมเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างเนื้อเรื่อง และภาษาที่ใช้และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
- 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 คน
- 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้ (Try Out) และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 77) ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972
- 6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและทำการลงรหัสสถานศึกษา จำนวน 5 โรงเรียน โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121)

ผลการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่

วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ โดยรวมมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสามัคคี รองลงมา คือ บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความทุ่มเท ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคลากรมีค่านิยมที่คงเส้นคงวา

วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อสถานศึกษา และบุคลากร

ปฏิบัติต่อกันเสมือนคนในครอบครัว รองลงมา คือ บุคลากรมีความภาคภูมิใจต่อสถานศึกษา และบุคลากรทำงานร่วมกันด้วยความยึดหยุ่น ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับบุคลากรภายในสถานศึกษา

วัฒนธรรมด้านพันธกิจ โดยรวมมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการรับรู้และข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความเข้าใจ และยอมรับในเป้าหมายร่วมกัน และผู้บริหารสถานศึกษาสร้างแบบแผน วิธีการในการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานภายในโรงเรียนร่วมกันอย่างชัดเจน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างค่านิยม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันอย่างชัดเจน

ด้านวัฒนธรรมด้านการปรับตัว โดยรวมมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแบบแผน วิธีการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายใน และผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้เกิดความคิดในการพัฒนานวัตกรรมอย่างหลากหลาย ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากระจายอำนาจโดยให้อิสระในการตัดสินใจ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวัฒนธรรมองค์การ (N=94)

ด้านวัฒนธรรมองค์การ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ	ลำดับ
1. การมีเอกภาพ (Unity)	4.49	0.57	มาก	1
2. การมีส่วนร่วม (Participation)	4.47	0.59	มาก	2
3. พันธกิจ (Mission)	4.33	0.66	มาก	3
4. การปรับตัว (Adaptability)	4.30	0.66	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.40	0.62	มาก	-

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลในประเด็น วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การศึกษาวรรณธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดวัฒนธรรมองค์การแห่งความยั่งยืนตามแนวคิดของ อนุพัทธ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ(2563 : 109) มาจัดทำเป็นแบบสอบถาม 4 ด้าน ได้แก่ 1) วัฒนธรรมด้านการปรับตัว 2) วัฒนธรรมด้าน พันธกิจ 3) วัฒนธรรม

ด้านการมีส่วนร่วม และ 4) วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ และจากผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากเรียงลำดับรายด้านจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยตามลำดับ ดังนี้ 1) วัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ 2) วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม 3) วัฒนธรรมด้านพันธกิจ และ 4) วัฒนธรรมด้านการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับ Cheng (1993) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง ลักษณะ วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า วัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวเพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาปรับปรุง และมีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และสอดคล้องกับ ณัฐธินิชา โคทั้งคะ (2561) ที่ทำการวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า วัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านการมีเอกภาพ เป็นด้านที่มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยสูงที่สุด จากทุกด้านและจากผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ดังที่ Denison (1990 อ้างถึงใน วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, นพรัตน์ ชัยเรือง และมะลิวัลย์ โยธารักษ์, 2563) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมเน้นความเป็นเอกภาพ โดยที่มีค่านิยมที่ชัดเจน ที่องค์การยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีและร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ Sangpol (2009 อ้างถึงใน วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, นพรัตน์ ชัยเรือง และมะลิวัลย์ โยธารักษ์, 2563) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรม องค์กรแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพและเอกลักษณ์ขององค์กรนั้นๆ ดังนั้นองค์กรใดเลือกใช้ รูปแบบหรือประเภทขององค์กรเป็นอย่างไร จะมีผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกใน องค์กรในรูปแบบนั้น

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากวัฒนธรรม ด้านการมีเอกภาพและจากผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บุคลากร มีความจงรักภักดีต่อสถานศึกษา ดังที่ Daft (2004 อ้างถึงใน กิตติยา วงศ์เปี้ยสัจจ, 2564) ได้กล่าวว่า องค์การแบบเน้นการมีส่วนร่วมจะทำให้พนักงานมีความผูกพันกับองค์การสูง มีความจงรักภักดี ต่อองค์การและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ สีสองไขย (2556) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า วัฒนธรรมองค์กรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของด้านวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านพันธกิจ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากวัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วมและจากผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการรับรู้และข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ดังที่ Denison (1990 อ้างถึงใน สราวุธ สีสองไชย, 2556) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา มีการตกลงร่วมกันในการกำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดเป้าประสงค์ที่ชัดเจนของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ สีสองไชย (2556) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า วัฒนธรรมองค์กรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของด้านวัฒนธรรมพันธกิจ อยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาวัฒนธรรมด้านการปรับตัว เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากวัฒนธรรมด้านพันธกิจ และจากผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติเฉลี่ยรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่าข้อที่มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ ดังที่ จินตการ์ต สุธรรมดี (2560) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมองค์การที่เน้นการปรับตัวที่ต้องการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเบญจวรรณ ทิมสุวรรณ และคณะ(2550) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การแบบปรับตัวที่ให้ความสำคัญกับการคาดการณ์ภาวะแวดล้อมภายนอก เป็นการมุ่งสร้างค่านิยมใหม่ขององค์การที่เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมในองค์การที่มีความสามารถในการตอบสนองได้ตลอดเวลา มีความอิสระในการตัดสินใจและพร้อมลงมือปฏิบัติได้ทันทีเมื่อเกิดความจำเป็น มีความกล้าเสี่ยง คิดทำในสิ่งใหม่ เน้นกลยุทธ์ การยืดหยุ่นและความสามารถตอบสนองได้รวดเร็วเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การ

ที่มา : เอกพจน์ มาลีศรี และณิรดา เวชญาติลักษณ์ (2567 : 42)

จากการวิจัย เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเครือข่ายอำเภอ นครไทย 4 ก่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์การให้มีความเหมาะสมโดยสถานศึกษาพึง

พัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ สถานศึกษาพึงสร้างการรับรู้และข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน บุคลากรพึงมีความจงรักภักดีต่อสถานศึกษา และบุคลากรพึงปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ซึ่งแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การสามารถแสดงในรูปแบบ “2CAL Model”

สรุปและข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อการต่อยอดความรู้ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้าของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสร้างการรับรู้รวมทั้งกำหนดข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักความสามัคคี เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมตามบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน
- 2) ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษาโดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาเพื่อให้เข้าใจและนำไปปรับใช้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

References

- กิตติยา วงศ์เปี้ยสัจจ. (2564). วัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (สำนักงานใหญ่). *วารสารโครงการทวิปริยญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ*, 10(1), 4–5.
- จินตการต์ สุธรรมดี. (2560). กรอบการศึกษาวัฒนธรรมองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการปฏิบัติงาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 7(2), 32. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <https://journal.pbru.ac.th> [25 สิงหาคม 2568].
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2559). *วัฒนธรรมองค์การองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยและปัจจัยกำหนดความสำเร็จทางวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณัฐธินิชา โคทังคะ. (2561). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 24(6), 41–42.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2566). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร : วี พรีน 1991.
- เบญจพร กลิ่นสีงาม, & ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมวิชาการเกษตร. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 29(3), 121–122.
- เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ, และคณะ. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับสภาพองค์การแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. *รายงานการวิจัย*. จันทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี.
- ปิยะดา น้อยอำมาตย์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*.
- เพชรรัตน์ ชันทองดี. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนมัธยมศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญกานต์ พวงยอม. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(11), 19–21.
- ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3)*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <https://www.thebooksthai.com/product> [25 สิงหาคม 2568].
- วัชร คงทรัพย์, & พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบริษัท เซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(3), 109.
- วรญา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, นพรัตน์ ชัยเรือง, & มะลิวัลย์ โยธารักษ์. (2563). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12(3), 126.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์.
- วิภาดา คุปตานนท์. (2551). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ: เทคนิคการจัดการสมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สรารัฐ สีสองไขย. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์, & คณะ. (2563). ตัวแบบวัฒนธรรมองค์กรแห่งความยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 109–113.
- อนพัทธ์ พูลสวัสดิ์, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี ฉิรินัง, & ชาญ ธาระवास. (2565). ตัวแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความยั่งยืนขององค์กรธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ไทย. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 5(2), 95–96.
- อรัญญารัตน์ ศรีสุพัฒนกุล. (2560). *องค์การภาครัฐและเอกชนในมิติพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Boonchom, S. (2017). *Basic research* (10th ed.). Bangkok: Suviriyasarn.
- Cheng, Y. C. (1993). Profiles of organizational culture and effective schools. The Chinese University of Hong Kong. Retrieved from <http://www.informaworld.com/smpp/content~content=a746731933&ab=all>
- Cooke, R. A., & Lafferty, J. C. (1989). *Organizational culture inventory: Leader's guide* (2nd ed.). Plymouth, MI: Human Synergistics.
- Denison, D. R. (1990). *Corporate culture and organizational effectiveness*. New York: Wiley.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.
- Robbins, S. P. (2007). *Organizational behavior* (W. Sanguanwongwan, Trans.). Bangkok: Pearson Education Indochina. (Original work published in English)

การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

Promoting Integrated Buddhist Leadership Among Local Leaders in Ban Klang
Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province

ยุทธนา เตโช Yutthana Techo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

pong.yutthana2528@gmail.com

Received 2025/03/11

Revised 2025/04/22

Accepted 2025/04/29

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 2) ศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) นำเสนอการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน วิจัยแบบผสมวิธี ประชากรคือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 338 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบ t-test, F-test, One-Way ANOVA หากพบความแตกต่าง จะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD. และวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีวิเคราะห์ด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน
- 3) การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านจักขุมา วิสัยทัศน์ ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ชัดเจน มองการณ์ไกล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านวิจิโร การบริหารจัดการที่ดี ผู้นำควรมีบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ข้อมูลและหลักธรรมาภิบาลในการตัดสินใจ เปิดให้ทุกคนร่วมตรวจสอบ ด้านนิสสยสัมปันโน มนุษย์สัมพันธ์ ผู้นำต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และสื่อสารกับประชาชน โดยมุ่งเน้นประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก

คำสำคัญ : หลักปาปนิคธรรม 3, ภาวะผู้นำ, เชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องถิ่น.

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of leadership among local leaders in Ban Klang Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province; 2) compare public opinions toward the leadership local leaders based on personal factors; and 3) propose strategies to promote integrated Buddhist leadership among local leaders. This mixed-method study employed a quantitative survey with 338 residents aged 18 and above. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.985. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test (one-way ANOVA), and LSD for post hoc comparison. The qualitative part involved in-depth interviews with 10 key informants and content analysis.

The findings revealed that

1) The overall leadership level of local leaders in Ban Klang Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province, was rated as high.

2) A comparison of public opinions on the leadership of local leaders in Ban Klang Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province, classified by personal factors, revealed no statistically significant differences overall.

3) The promotion of integrated Buddhist leadership among local leaders in Ban Klang Subdistrict, Mueang District, Lamphun Province, found that Cakkhumā (visionary leadership) suggested leaders possess a clear and long-term vision and promote public participation. Vidhūro (good governance) suggested leaders manage effectively, make data-driven decisions based on good governance principles, and ensure transparency. Nissayasampanno (interpersonal skills) suggested leaders build strong relationships and communicate effectively with citizens, with an emphasis on public benefit.

Keywords: Pāpaṇikadhamma 3, Integrated Buddhist Leadership, Local Leaders.

บทนำ

ภาวะผู้นำมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของมนุษยชาติ โดยมนุษย์มีพฤติกรรมรวมกลุ่มและอยู่รวมกันเป็นสังคม มักมีผู้นำที่คอยชี้นำ ดูแล และปกป้องกลุ่ม ในอดีต ภาวะผู้นำมักขึ้นอยู่กับบุคคลที่มีความแข็งแกร่ง พลังอำนาจหรือความสามารถพิเศษ แต่ปัจจุบันภาวะผู้นำมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ขึ้นอยู่กับบริบท สถานการณ์และความต้องการของกลุ่ม (เนตร์พัฒนา ยาวีราช,

2552 : 1) ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร โดยมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง พัฒนาและจูงใจบุคลากร ส่งเสริมความร่วมมือ และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ภาครัฐเน้นภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรด้วยค่านิยม ยุทธศาสตร์ นวัตกรรม ธรรมาภิบาล และการเป็นแบบอย่างที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2558 : 7) ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวที่ประกอบด้วยบุคลิกภาพ พฤติกรรม และคุณธรรมของผู้นำ ซึ่งมีบทบาทในการจูงใจและสร้างความร่วมมือให้สมาชิกทำงานอย่างกระตือรือร้นและเต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร (สาคร สุขศรีวงศ์, 2553 : 156) ระบบการบริหารราชการของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบรวมศูนย์และกระจายอำนาจ โดยมีการถ่ายโอนภารกิจบางส่วนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลในฐานะหน่วยงานหลักในการให้บริการสาธารณะในระดับพื้นที่ จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในบริบทที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ผู้นำท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านทรัพยากร การตัดสินใจเชิงนโยบาย การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ และความคาดหวังจากประชาชนที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหากขาดการปรับตัวและพัฒนาทักษะเชิงภาวะผู้นำ รวมถึงขาดความสามารถในการบริหารเชิงรุก ผู้นำท้องถิ่นอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพระปกเกล้า, 2564 : 47) ผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น โดยต้องสามารถปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ นำแนวคิดเชิงรุกและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดบริการสาธารณะ ลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมของผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทของชุมชน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 24)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะของผู้นำที่ประเสริฐ มีเมตตาธรรม และสามารถบูรณาการหลักธรรมเข้ากับศาสตร์การบริหารสมัยใหม่ ทั้งด้านการใช้อำนาจ การควบคุมอารมณ์ สติปัญญา การประสานงาน และการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา การวิจัยมุ่งเน้นการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านในการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งที่ดี 2) ด้านในการทำความเข้าใจสาระสำคัญ 3) ด้านในการสร้างพื้นที่และความร่วมมือ 4) ด้านในการสื่อสารสาระสำคัญ 5) ด้านในการบริหารจัดการ 6) ด้านในการสร้างความเป็นผู้นำรุ่นใหม่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2564 : 47) โดยประยุกต์ใช้หลักปาปณิกธรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา คือ มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล 2) วิรูโร คือ การบริหารจัดการที่ดี 3) นิสสยสัมปโน คือ มีมนุษยสัมพันธ์ (อง.ตัก. (ไทย) 35/459/61.) เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ ตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมุ่งหวังให้หลักพุทธธรรมช่วยพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเมตตา อ่อนโยน และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือวิจัยแบบผสมผสานวิธี วิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม วิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน จำนวน 11,313 คน (เทศบาลตำบลบ้านกลาง, 2566)
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1970 : 886) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 คน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ได้แก่ 1. ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ปฏิบัติทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. กลุ่มฝ่ายปกครอง ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3. กลุ่มสาธารณสุข อาสาสมัคร / งานด้านสุขภาพ จำนวน 1 คน 4. กลุ่มตัวแทนประชาชน ประชาชน / ชุมชน จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม ขั้นตอนการวิจัย การศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัย จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา สร้างและตรวจสอบแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญ ก่อนทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้แก่ ประชาชนตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น เมื่อผ่านการทดสอบแล้วจึงแจกจ่ายแบบสอบถามฉบับจริง รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ จำนวน 5 ข้อ Check List 2) ระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งที่ดี 2. ด้านการทำความเข้าใจสาระสำคัญ 3. ด้านการสร้างพื้นที่และความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสารสาระสำคัญ 5. ด้านการ

บริหารจัดการ 6. ด้านการสร้างความเป็นผู้รู้ใหม่ ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 30 ข้อ 3) ระดับการประยุกต์หลักปาปนิกรรม 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านจักษุมา (วิสัยทัศน์) 2. ด้านวิรุโร (ความสามารถด้านการบริหาร) 3. ด้านนิสสัยสัมพันธ์ (มนุษย์สัมพันธ์) ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้ระดับการวัดผล 5 ระดับตามลิเกิร์ต

แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ 1) ออกแบบเครื่องมือสัมภาษณ์ 2) ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3) ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล **ลักษณะเครื่องมือ** แบ่งออกเป็น 4 ตอน 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) ภาวะผู้นำของผู้ให้สัมภาษณ์ 6 ด้าน 3) การประยุกต์หลักปาปนิกรรม 3 ได้แก่ 1. ด้านจักษุมา (วิสัยทัศน์) 2. ด้านวิรุโร (ความสามารถด้านการบริหาร) 3. ด้านนิสสัยสัมพันธ์ (มนุษย์สัมพันธ์) 4) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** โดยประเมิน ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น ผ่านขั้นตอนดังนี้ กำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรง เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบ Content Validity ด้วยเทคนิค IOC เท่ากับ 1.00 ทดลองใช้แบบสอบถาม Try Out กับประชาชนตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ค่าความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามผลการทดลองใช้และตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) **แบบสอบถาม** โดยในส่วนของสถิติพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสรุปข้อมูลทั่วไป การทดสอบค่าที่ t-test, F-test, One-Way ANOVA เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. และคำตอบจากคำถามปลายเปิดใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยการแจกแจงความถี่ของคำตอบในรูปแบบตารางเพื่อสรุปและตีความข้อมูลจากคำตอบที่เป็นข้อความ

2) **สัมภาษณ์** การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การถอดเสียงสัมภาษณ์ จำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์วิจัย และวิเคราะห์เนื้อหาโดยอิงบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษายอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับสุขภาวะผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล อำเภอลำพูน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ในภาพรวม

ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ (n= 386)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งที่ดี	4.15	0.93	มาก
2. ด้านการทำความเข้าใจสาระสำคัญ	4.01	0.91	มาก
3. ด้านการสร้างพื้นที่และความร่วมมือ	3.98	0.50	มาก
4. ด้านการสื่อสารสาระสำคัญ	4.03	0.52	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการ	4.20	0.48	มาก
6. ด้านการสร้างความเป็นผู้นำรุ่นใหม่	4.13	0.48	มาก
ภาพรวม	4.14	0.53	มาก

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-5 (n= 386)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่	0.59	-	0.68	-	✓
2.	อายุ	ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่	-	0.80	0.52	-	✓
3.	ระดับการศึกษา	ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่	-	0.28	0.89	-	✓
4.	อาชีพ	ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่	-	2.28	0.06	-	✓
5.	รายได้	ภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่	-	0.20	0.97	-	✓

****มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05**

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักปาปนิกรรม 3 พบว่า

1) จักขุมา มิวีสัยทัศน์ ผู้นำท้องถื่นพึงมีภาวะผู้นำที่มองการณ์ไกล มีกรอบคิดระยะยาวที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถื่นได้อย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงบริบทในปัจจุบัน ควบคู่กับแนวโน้มในอนาคต เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการบริหารท้องถื่น อีกทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดรับความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายสาธารณะ

2) วิรุโ การบริหารจัดการที่ดี ผู้นำท้องถื่นควรมีสมรรถนะในการบริหารจัดการที่ดี วางแผนอย่างเป็นระบบ ตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐาน คำนึงถึงความถูกต้อง ความยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาดบนพื้นฐานของหลักนิติธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของภาครัฐท้องถื่น

3) นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำของผู้นำท้องถื่นควรมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีทักษะในการสื่อสาร การรับฟัง และเข้าใจปัญหาของประชาชนด้วยเมตตาธรรม ส่งเสริมการเจรจาและแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตน และยึดมั่นในประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องที่ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความสามารถในการสื่อสารและ

สร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ได้ดี รวมถึงมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนมีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ร่วมงานและประชาชนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ภาพรวมของภาวะผู้นำในทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความสามารถในการบริหาร ด้านความรับผิดชอบ ด้านการสื่อสาร และด้านการจูงใจ อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์ (2566) พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญจศิลป์ วรรณภพ (2566) พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลไชยวัฒนา อำเภอบัว จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนันท์ พรหมเพชร (2566) พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำในการบริหารงานของนักปกครอง ที่ว่าการอำเภอ เชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ทั้งนี้เพราะ ประชาชนมีการรับรู้และประเมินภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะทางประชากรหรือสถานภาพทางสังคมของบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำท้องที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ และแสดงภาวะผู้นำได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีการสื่อสารและการบริหารงานที่เป็นกลาง โปร่งใส และครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้การรับรู้และความพึงพอใจของประชาชนในภาพรวมมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร ศรีใจ (2565) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้ออำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ และรายได้ที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในส่วน อายุ การศึกษา และอาชีพ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชพีร์ วรรณพิริชัย (2565) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาวะผู้นำของฝ่ายปกครองท้องที่ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ในภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของคณาพงษ์ พึ่งมี (2562) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ทำงาน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักปาปนิกรรม 3 พบว่า

1) จักขุมา มีวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องมีการมองการณ์ไกลเน้นการพัฒนาวิสัยทัศน์ระยะยาวที่ชัดเจน พิจารณาทั้งปัจจุบันและอนาคตเพื่อสร้างความมั่นคง ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในเชิงพุทธเพื่อกำหนดเป้าหมาย เปิดใจยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญจศิลป์ วรรณภพ (2566) พบว่า แนวทางในการประยุกต์หลักปาปนิกรรมมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน ด้านจักขุมา การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรกำหนดทิศทางการดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล

2) วิรุโ การบริหารจัดการที่ดี ผู้นำท้องที่ต้องมีการวางแผนที่ดี พิจารณาตัดสินใจอย่างรอบคอบใช้หลักธรรมและความยุติธรรมเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการ บริหารด้วยความเด็ดขาด แต่ปราศจากอคติ ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซัช พิร์ วรรณพิริย์ (2565) พบว่า การมีมุมมองความคิดที่ทันสมัย การเป็นผู้ที่ชัดเจนมีความจริงใจจริงใจ มีความยืดหยุ่นในการบริหารสามารถปรับปรุงวิธีการได้อย่างเหมาะสม การรู้เท่าทันสถานการณ์ในชุมชน การเข้าถึงใจคนทั้งที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนในพื้นที่ การพูดจาด้วยความชัดเจนมีเหตุผลสามารถรับผิชอบคำพูดได้ การใช้อำนาจการด้วยพระเดชและพระคุณเพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานที่ดีของผู้นำ การนำหลักปาปนิกรรมมาประยุกต์ใช้ ด้านวิรุโ การจัดการธุระได้ดีคือการมีกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่นสูง

3) นิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้นำท้องที่ควรมีทักษะในการเจรจาอย่างสันติและสร้างสรรค์ รับฟังและเข้าใจด้วยความเมตตา พยายามหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย แสดงออกถึงความอ่อนน้อมและการเสียสละ ไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิพัฒน์ ฌโนมศรีอุทัย (2565) พบว่า นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) โดยร่วมกันป้องกันและแก้ไขผิดพลาดในการทำงาน การให้ความร่วมมือและประสานงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ ยึดหลักของความเสมอภาคในการทำงานร่วมกันในองค์กร ผู้นำเป็นที่รักของคนในองค์กร และสามารถทำให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ

องค์ความรู้

จากการที่ได้ศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ที่มา : ยุทธนา เตโช, 2568.

จากภาพที่ 1 การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องถิ่นตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยบูรณาการหลักปาปนิกรรม 3 ได้แก่ จักขุมา วิจริ และนัยสัมพันธ์ เป็นแนวทางที่สามารถยกระดับคุณภาพภาวะผู้นำในระดับท้องถิ่นให้มีคุณธรรม จริยธรรม และประสิทธิภาพในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

หลักจักขุมา ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล พิจารณาทั้งปัจจุบันและอนาคต ควบคู่กับการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน

หลักจริย ผู้นำต้องมีความรอบรู้รอบคอบ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล บริหารด้วยความเป็นธรรม และความเด็ดขาด ปราศจากอคติ พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานได้อย่างเสรี

หลักนัยสัมพันธ์ ผู้นำควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยความเมตตา เข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีท่าทีอ่อนน้อมถ่อมตน พร้อมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ด้านการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งที่ดี การตัดสินใจของผู้นำควรตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เสนอความคิดเห็น ใช้กระบวนการตัดสินใจที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ด้านการทำความเข้าใจสาระสำคัญ ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการกลั่นกรอง วิเคราะห์ และทำความเข้าใจข้อมูลสำคัญอย่างถ่องแท้ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม ลดความคลาดเคลื่อนในเชิงนโยบาย และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ด้านการสร้างพื้นที่และความร่วมมือ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน องค์การภาคส่วนต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบริหารแบบบูรณาการ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและความเข้าใจอันดี

ด้านการสื่อสารสาระสำคัญ ผู้นำต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจน ตรงประเด็น และโปร่งใส รวมถึงเปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหาร พร้อมทั้งใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสื่อสารด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

ด้านการบริหารจัดการ ควรดำเนินการบริหารอย่างมีระบบ ระเบียบ และยึดหลักความรับผิดชอบ โดยวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน มีเป้าหมายที่ชัดเจน ตลอดจนมีความยุติธรรม ปราศจากอคติ และสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ด้านการสร้างความเป็นผู้นำรุ่นใหม่ ผู้นำท้องถิ่นควรเปิดพื้นที่ให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการเสนอความคิดเห็น การร่วมดำเนินกิจกรรม และการฝึกฝนทักษะการเป็นผู้นำ เพื่อสร้างรากฐานของภาวะผู้นำในระยะยาว

สรุป และข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้นำท้องถิ่นที่มีศักยภาพเชิงภาวะผู้นำภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่มีความพร้อมทั้งด้านวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการ ภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่นตำบลบ้านกลาง ได้รับการยอมรับจากประชาชนทุกกลุ่ม สะท้อนถึงความเป็นกลางทางการบริหารและการให้บริการภาครัฐอย่างเท่าเทียม ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมีลักษณะเด่นตามหลักพุทธบูรณาการ ได้แก่ จักขุมา คือ มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล วางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ยั่งยืน วิรูโร คือ การบริหารจัดการที่ดี มีความสามารถในการวางแผน ตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และนิสสยสัมปโน คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็น และการบริหารงานที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ข้อเสนอแนะ ผู้นำท้องถิ่นควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ และยึดหลักความจริงใจและความซื่อสัตย์ในการทำงาน ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พร้อมสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐควรจัดให้มีการอบรมหรือโปรแกรมพัฒนาทักษะผู้นำท้องถิ่นในด้านการใช้หลักในการบริหารจัดการชุมชน โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นที่สามารถบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักศีลธรรม

2) การพัฒนาชุมชนควรเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนในทุกระดับ ส่งเสริมกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแผนพัฒนาชุมชน

3) ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหรือกลุ่มผู้นำเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้จากกันและกันในการบริหารจัดการชุมชนที่ยั่งยืนและมีความสุข

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์กร หรือหน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนให้ผู้นำมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น การเข้าร่วมอบรม, การอ่านหนังสือ, การฟังพอดแคสต์ หรือการเข้าร่วมเวิร์กช็อปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ

2) องค์กร หรือหน่วยงานท้องถิ่นควรให้โอกาสแก่บุคคลที่มีศักยภาพในการแสดงบทบาทเป็นผู้นำในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความท้าทาย เพื่อให้พวกเขาได้ฝึกฝนทักษะการตัดสินใจ การจัดการทีม และการแก้ปัญหา

3) องค์กร หรือหน่วยงานท้องถิ่นควรสร้างโอกาสให้ผู้นำได้ทำงานร่วมกับทีมในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชน โดยทั่วไปหรือเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เป็นต้น

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท เช่น เปรียบเทียบองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล

3) ควรทำการศึกษาวิจัยโดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย

References

คณาพงษ์ พิงมี. (2562). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ชันนิธฐา ชัชวาลวงศ์. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน โดยการทำเนิงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร. *คุณนิพนธ์ปรัชญาคุณภูษิติต สาขาวิชารัฐศาสตศาตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ซัฟฟี่ วรรณพิรัชย์. (2565). ภาวะผู้นำของฝ่ายปกครองท้องถิ่นในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (โควิด -19) ในตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *สารนิพนธ์รัฐศาสตศาตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- เทศบาลตำบลบ้านกลาง. *จำนวนประชากรประจำปี 2566.* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.banklanglp.go.th> [29 ตุลาคม 2566,]
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำกลยุทธ์ Leadership and Strategic Leader.* ทรูปเพิ้ล กรุ๊ป.
- ปัญญาศิลป์ วรรณภพ. (2566). การประยุกต์หลักปาปนิกรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลไชยวัฒนา อำเภอบัว จังหวัดน่าน. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตศาตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ภูริพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ในประเทศไทย. *คุณนิพนธ์ปรัชญาคุณภูษิติต สาขาวิชารัฐศาสตศาตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ.* กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2564). *บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า : “สมรรถนะองค์กร” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศ.* กู๊ดเฮด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป.
- สมพร ศรีใจ. (2565). การบูรณาการหลักธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฟ้าอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐศาสตศาตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2553). *การจัดการ: จากมุมมองของนักบริหาร.* บริษัท จี.พี.ไซเซอร์พรินท์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.). (2558). *เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐระดับพื้นฐาน ฉบับที่ 2.* บริษัท วิชั่น พรินท์แอนด์มัลติมีเดีย จำกัด.
- อานนท์ พรหมเพชร. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำในการบริหารงานของนักปกครอง ที่ว่าการอำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐศาสตศาตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- Taro Yamane (1970). *Statistics An Introductory Analysis* (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
School-Based Academic Affairs Management in the Suwankiri Educational
Quality Development Network under the Chiang Mai Primary Educational
Service Area Office 5

ศรัญญู ฤงแก้ว Saran-u Thungkaew

สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri

สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan Wangcham

ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

g663302055@northcm.ac.th

suttasirisurasak855@gmail.com

sungw_edq@yahoo.co.th

tasnee99@gmail.com

Received 2025/04/13

Revised 2025/05/01

Accepted 2025/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 และ2)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 รูปแบบการวิจัยผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 109 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.61 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดทักษะทางด้านวิชาการ ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ และไม่มีบทบาทในการตัดสินใจ และ บุคลากรในโรงเรียนมีน้อย จึงทำให้รับภาระงานมาก โดยควรจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจการบริหารงานวิชาการ แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงาน

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the academic administration using schools as a base of educational institutions in the Suwannakiri Educational Quality Development Network under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 5, and 2) study the guidelines for developing academic administration using schools as a base of educational institutions in the Suwannakiri Educational Quality Development Network under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 5. The research design was a mixed-methods research. The sample group used in the research was 109 administrators, teachers, and basic education committee members, and 6 qualified persons for interviews. The research instruments were questionnaires with a reliability of 0.61 and interview forms. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) Academic administration using schools as a base of educational institutions in the Suwannakiri Educational Quality Development Network under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 5 was found to be at a high level overall.

2) Guidelines for developing academic administration using schools as a base of educational institutions in the Suwannakiri Educational Quality Development Network under the Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 5 found that the basic education committee members lacked academic skills and lacked participation in academic administration. and has no role in decision making and there are few personnel in the school, so the workload is high. Training should be provided to provide knowledge and understanding of academic administration to the Basic

Education Commission and personnel should be allocated appropriately to the workload.

Keywords: Academic Administration, School- based Administration, Educational Quality Development Network Group

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 21) ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาจึงได้รับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามมาตรฐานระดับชาติ ควบคู่กับการตอบสนองบริบทของชุมชน โดยแต่ละแห่งควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้ปกครองในพื้นที่

การจัดการศึกษายุคปัจจุบัน สถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารจัดการด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการบริหารด้านอื่นจะมีความสำคัญ แต่ล้วนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ (วิมล เดชะ, 2559: 20) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ โรงเรียนหลายแห่งยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น ขาดความต่อเนื่องในกระบวนการนิเทศภายใน ครูขาดความมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การบริหารยังคงรวมศูนย์จากส่วนกลาง และกลไกการมีส่วนร่วมจากชุมชนหรือคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการนำแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นมาประยุกต์ใช้ แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมายังโรงเรียน เพื่อให้มีความคล่องตัวและอิสระในการตัดสินใจด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการกำกับและสนับสนุนการดำเนินงาน คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยผู้แทนจากหลายภาคส่วน เช่น ผู้ปกครอง ครู ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีบทบาทในการระดมทรัพยากร แก้ไขปัญหา และพัฒนาการศึกษาในทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างยั่งยืน (กมลกานต์ บุญน้อม, 2559)

แนวคิด SBM เริ่มต้นจากหลักการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาโดยตรง ส่งผลให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการตนเองในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริม “การมีส่วนร่วม” ของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานภายนอก ชุมชน หรือองค์กรเอกชน การมีคณะกรรมการสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน เช่น รูปแบบที่เน้นผู้บริหาร ครู หรือชุมชนเป็นหลัก (อุทัย บุญประเสริฐ, 2545: 66; อ่างใน วาสนา สีแดง, 2562: 13) ซึ่งล้วนสะท้อนหลักการสำคัญของ SBM ได้แก่ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การบริหารตนเอง และการตรวจสอบถ่วงดุล

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พ.ศ. 2551 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน โดยใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด กลุ่มนี้ประกอบด้วยโรงเรียน 10 แห่งในตำบลยางเปียงและตำบลแม่หลอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่มีนักเรียนเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในกิจกรรมการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และประสบปัญหาด้านบุคลากร เช่น ครูไม่ตรงวิชาเอก และภาระงานเกินกำลัง

ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารวิชาการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในพื้นที่พบว่า ด้านการกระจายอำนาจยังไม่ชัดเจน ด้านการมีส่วนร่วมยังขาดความเข้มแข็งจากคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการบริหารตนเองยังต้องการความร่วมมือจากชุมชน และด้านการตรวจสอบถ่วงดุลยังขาดระบบการประเมินและติดตามที่ต่อเนื่อง (ภูตะวัน แสนใจ, 5 กันยายน 2567; อาคม รูปวิเศษ, 7 กันยายน 2567; อุมารณ แสงเมืองคำ, 7 กันยายน 2567; สุชาติ แสนใจ, 8 กันยายน 2567; พิมพา ต้อนรับ, 8 กันยายน 2567; ทิฆัมภ์ โจมฤทธิ์, 8 กันยายน 2567)

จากสภาพปัญหาและแนวทางข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหการบริหารจัดการศึกษาในกลุ่มเครือข่ายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยผสานวิธี มุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในขอบข่ายงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และใช้หลักการการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน 4 ด้าน ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (กมลกานต์ บุญน้อม, 2559)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูผู้สอนโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 94 คน ประธานกรรมการศึกษาฯ จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด 112 คน (ระบบสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2567)

2.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูผู้สอนโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)

3.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 2 คน และครูที่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 3) ด้านหลักการบริหารตนเอง และ 4) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต

2. แบบสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและนิยามศัพท์เฉพาะ นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุง

3) ปรับแบบสอบถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร และครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษามก้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำนวน 30 คน

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งให้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.61 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แบบสัมภาษณ์

นำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 1 ข้อ จากแบบสอบถามแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา		ระดับการปฏิบัติ (n=109)		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	หลักการกระจายอำนาจ	3.99	0.67	มาก
2	หลักการมีส่วนร่วม	3.88	0.49	มาก
3	หลักการบริหารตนเอง	4.32	0.36	มาก
4	หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	3.91	0.45	มาก
โดยรวม		4.03	0.49	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ หลักการบริหารตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมา หลักการกระจายอำนาจ อยู่ในระดับมาก หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล อยู่ในระดับมาก และ หลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ปัญหาในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลัก School-Based Management (SBM) ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความถนัดทางด้านวิชาการค่อนข้างน้อย ในส่วนของการแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมจึงค่อนข้างน้อย หลักการมีส่วนร่วม คือ ผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีพื้นฐานความรู้ในด้านวิชาการ หลักการบริหารตนเอง คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เข้าใจในการบริหารงานวิชาการ ส่วนใหญ่จะให้ครูตัดสินใจเอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็เห็นชอบตามนั้น และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล คือ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพน้อย

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลัก School-Based Management (SBM) ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ คือ ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ

ให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักการมีส่วนร่วม คือ จัดการอบรม หรือประชุมให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ หลักการบริหารตนเอง คือ ผู้บริหาร และครูประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารงานวิชาการ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล คือ จัดการอบรมแก่ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า การวิจัยสภาพการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย หลักการบริหารตนเอง รองลงมา หลักการกระจายอำนาจ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และ หลักการมีส่วนร่วม เป็นเพราะว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารตนเอง สามารถตัดสินใจในการบริหารงานและการจัดการศึกษา ทั้งในเรื่องงานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารงานทั่วไป และจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีการกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา โดยการจัดโครงสร้างการบริหารงานให้เป็นหน่วยงานย่อย ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินงานโดยการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและให้มีการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ กมลกานต์ บุญน้อม (2559 : 17) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอาศัยหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่ที่มีความคล่องตัวเป็นอิสระในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณบุคลากรและการบริหารงานทั่วไปที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิรวมพลังในการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหาตลอดจนดำเนินการ เพื่อพัฒนากิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา สีแดง (2562: 70) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนห้วยกระเจาพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาอย่างชัดเจน จัดกระบวนการบริหารงานได้ด้วยตนเองภายใต้หลักการและนโยบายของรัฐเปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการนำเสนอวางแผน ให้ความเห็นชอบปฏิบัติงาน และรับทราบผลการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมกันกับสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาการศึกษาที่

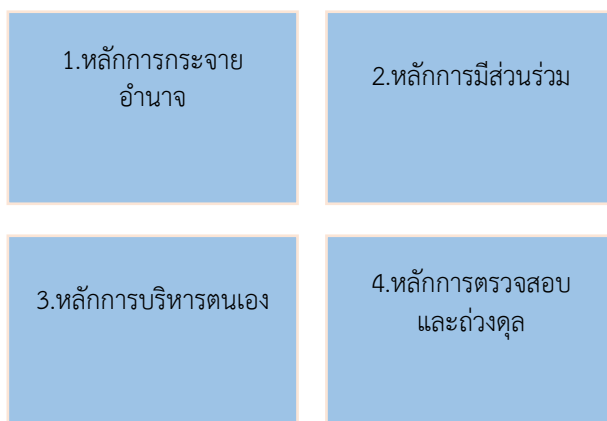
สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาจัดการศึกษา มีการตรวจสอบและถ่วงดุลโดยการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานจัดทำสรุปรายงานประจำปีนำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเปิดเผยต่อสาธารณชน ส่งผลให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนห้วยกระเจาพิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังที่ วิมล เดชะ (2559: 20) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า เป็นงานที่มีความสำคัญสูงสุด ใช้เวลาในการบริหารงานมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารงาน วิชาการ เพื่อให้เกิดคุณภาพและผลประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบงาน วิชาการเป็นอันดับแรก และต้องให้สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามการทำงานของครูผู้สอนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า ปัญหาในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความถนัดทางด้านวิชาการค่อนข้างน้อย ในส่วนของการแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมจึงค่อนข้างน้อย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่เข้าใจในการบริหารงานวิชาการ ส่วนใหญ่จะให้ครูตัดสินใจเอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็เห็นชอบตามนั้น น่าจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ ทั้งทางด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงทำให้มีส่วนร่วมกับการบริหารงานวิชาการค่อนข้างน้อย ดังที่สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548 : 16-17) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะต้องนำบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเข้ามาร่วมบริหารจัดการ โดยเริ่มจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ครู และบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา การทำงานมีลักษณะเป็นทีมงาน ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของงาน และมีความตั้งใจในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 คือ การที่ผู้บริหาร และครูจัดการประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารงานวิชาการ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ และสร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียน อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

การศึกษาภายในโรงเรียน ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2545 :65-71) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน และผู้ปกครองเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงษ์ ลาญาติ (2565: 119) แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย มากไปน้อย คือ การตรวจสอบและถ่วงดุลรองลงมาคือ การกระจายอำนาจ การบริหารตนเอง และการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการ สถานศึกษายังไม่มีความเข้าใจในหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือบทบาทที่ตนเอง ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้นำไปปฏิบัติได้ไม่เต็มที่

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ที่มา : ศรัญญู ฤงแก้ว, 2568

การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า

หลักการกระจายอำนาจ ในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การกระจายอำนาจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษากำหนดหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

หลักการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มี

คุณภาพ และได้มาตรฐาน รวมถึงการคุ้มครองสิทธิเด็ก การดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการเห็นชอบแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

หลักการบริหารตนเอง ในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการบริหารตนเองช่วยให้การบริหารมีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยคำนึงถึงข้อมูลจากชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารวิชาการตามความพร้อมและสถานการณ์ของตน

หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ในการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การตรวจสอบและถ่วงดุลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนมติที่ประชุมสู่การปฏิบัติจริง การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน และการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานตามแผน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการประกันคุณภาพภายในปีละ 1 ครั้ง และภายนอกทุก 5 ปี โดยร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินจากองค์กรภายนอก

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการที่เป็นอยู่ และเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาและข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/เชิงปฏิบัติ

- 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ควรกำหนดนโยบาย จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารงานวิชาการ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) สถานศึกษาควรมีการจัดทำคู่มือการบริหารจัดการจัดการศึกษาที่มาจากคณะกรรมการหลายฝ่าย ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และศิษย์เก่า
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

2) ควรทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทุกด้าน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

3) ควรทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนวิชาการในโรงเรียน ตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- กมลกานต์ บุญน้อม. (2559). ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- กิงกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- กิตติพงษ์ ลาญาติ. (2565). แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสารคาม.
- ทิมทัศน์ โจมฤทธิ์. (8 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ครู. โรงเรียนบ้านนาไคร้.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). บริษัทสุวีริยาสาส์น จำกัด.
- พิมพ์ ท่อนรับ. (8 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ครู. โรงเรียนบ้านแม่ลานหลวง.
- ภูตะวัน แสนใจอิ. (5 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ผู้อำนวยการ. โรงเรียนบ้านสบลาน.
- วาสนา สีแดง. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนห้วยกระเจาพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมล เดชะ. (2559). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศรัณยู ฤกษ์แก้ว (2568). การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสุวรรณคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพของสถาบัน*

พัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: พินิจพันธ์.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล :<http://www2.chiangmaiarea5.go.th/th/public/personalDepartment>. [8 กันยายน 2566].

สุชาดา แสนใจอิ. (8 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ครูชำนาญการพิเศษ. โรงเรียนบ้านหลวง.

อาคม รูปวิเศษ. (7 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ผู้อำนวยการ. โรงเรียนบ้านแม่หลองน้อย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *หลักการบริหารแบบฐานโรงเรียน (S-B-M)*. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุมาภรณ์ แสงเมืองคำ. (7 กันยายน 2567). *สัมภาษณ์*. ครูชำนาญการพิเศษ. โรงเรียนบ้านยางเปียง

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง
อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

The Appication of Aparihāniya Dhamma for Promoting the Public Participation in
the Preparation of Local Development Plans of Nong Long Subdistrict
Municipality at Wiang Nong Long District in Lamphun Province

ปิยนุช แก้วทิพย์ Piyanuch Kaewthip

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Piyanut89pinta@gmail.com

Received 2025/04/08

Revised 2025/05/21

Accepted 2025/06/04

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง จำนวน 369 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.920 และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ราย วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่องพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า หลักอปริหานิยธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) จัดประชุมประชาคมอย่างเป็นทางการและกึ่งทางการ 2) เริ่มประชุมเมื่อมีองค์ประชุมครบ 3) บัญญัติกฎอย่างเป็นธรรม ไม่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม 4) เคารพผู้สูงอายุและผู้มีประสบการณ์ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วมของสตรีและเยาวชนอย่างเท่าเทียม 6) สนับสนุนกีฬาพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน 7) ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในสังคมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, หลักอภิธานิธรรม.

Abstract

This purpose of this was: 1) study the level of public participation in the development planning of Nong Long Subdistrict Municipality 2) examine the relationship between the principles of Aparihāniya Dhamma and public participation and (3) propose guidelines to promote public participation in local development planning based on Aparihāniya Dhamma principles. The study employed a mixed-methods approach. The sample group consisted of 369 residents of Nong Long Subdistrict Municipality. Data were collected through questionnaires with a reliability coefficient of 0.920 and in-depth interviews with 10 key informants. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The research results found that:

1) The level of public participation in the formulation of the local development plan of Nong Long Subdistrict Municipality was moderate.

2) There was a statistically significant positive correlation at the 0.05 level between the principles of Aparihāniya Dhamma and public participation in the formulation of the local development plan in Nong Long Subdistrict, Wiang Nong Long District, Lamphun Province.

3) The proposed guidelines for promoting public participation based on Aparihāniya Dhamma principles include: (1) Organizing both formal and informal community meetings. (2) Commencing meetings only when a quorum is present. (3) Establishing fair regulations that do not favor any specific group. (4) Showing respect for elders and those with experience. (5) Promoting equal participation of women and youth. (6) Supporting traditional sports and local games. (7) Continuously promoting religious activities and supporting the preservation of Buddhism in the community.

Keywords: Participation, Local Development Plans, Aparihāniya Dhamma.

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาต่างๆ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยอาศัยแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ที่กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนการวางแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่นต้องมีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และกลุ่มจังหวัด รวมถึงต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงซึ่งแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในหลายด้าน เช่น ทำให้แผนพัฒนาเกิดความชัดเจนและตอบสนองความต้องการของประชาชน ลดความสูญเสียและความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนา ทำให้การดำเนินงานขององค์กรโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากประชาชน สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในท้องถิ่น

เทศบาลตำบลหนองล่อง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดการบริหารงานของเทศบาลจึงถูกคาดหวังจากประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเน้นการให้บริการประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีอำนาจหน้าที่และภารกิจหลักในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างตรงจุด และทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพตรงความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น ในทางพระพุทธศาสนาได้ปรากฏหลักธรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะหลักอปริหานิยธรรม หมายถึง หลักธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี 6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ 7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม มาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองล่อง ในการเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ซึ่งผลการศึกษาสามารถเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักการบริหารนิยมของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีประชากรในการวิจัยคือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองล่อง นำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 369 รูปหรือคน ซึ่งได้จากการแทนค่าในสูตรของยามาเน Taro Yamane ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์โดยผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบสมมติฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล โดยใช้เกณฑ์คือเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนดโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ตามหลักหลักการบริหารนิยมประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุมพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) เคารพนักถือผู้ใหญ่ 5) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี 6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ 7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรม

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะนิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะนิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะนิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะนิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะ นิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ (n=369)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.49	0.65	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.50	0.74	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.49	0.77	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.52	0.73	มาก
ภาพรวม	3.50	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยะนิงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ด้านการ

มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง ($R = .620^{**}$) ด้านการประชุมกันเป็นนิตย มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .858^{**}$) ด้านการประชุม หรือเลิกประชุมอย่างพร้อมเพียงกัน มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .885^{**}$) ด้านการไม่บัญญัติหรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามใจชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .964^{**}$) ด้านการเคารพนับถือเชื่อฟังผู้ใหญ่ หรือผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .906^{**}$) ด้านการให้เกียรติ คุ้มครองสิทธิสตรีและเด็ก มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .935^{**}$) ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .965^{**}$) ด้านการส่งเสริมปกป้องอันชอบธรรมต่อพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .955^{**}$) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

1) ด้านการประชุมกันเป็นนิตย พบว่า ควรกำหนดให้มีการประชุมประชาคมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำ การจัดทำหรือเพิ่มช่องทางแจ้งการประชุมผ่านสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัดประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อแนะนำเพิ่มเติมแก่ประชาชนด้วย ดำเนินการจัดให้มีการประชุมทั้งรูปแบบการจัดการประชุมประชาคมแบบทางการและแบบกึ่งทางการ การดำเนินการประชุมที่ดีนั้นควรมีการประชุมทบทวนและปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเพื่อทำการทบทวนการดำเนินงานโครงการที่บรรจุอยู่ในแผน

2) ด้านการประชุม หรือเลิกประชุมอย่างพร้อมเพียงกัน พบว่า ควรเริ่มดำเนินการเปิดประชุมโดยการที่องค์กรประชุมพร้อมเพียงกัน ควรเป็นการประชุมที่ต้องมีองค์กรประชุมครบถ้วน หรือมีผู้ที่รับผิดชอบหลักๆในแต่ละกลุ่มมาเข้าร่วมแล้ว ไม่ขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในการประชุมทุกครั้งผู้เข้ารับประชุมทุกคนควรรักษามารยาทในระหว่างการประชุม ให้เกียรติผู้อื่น ไม่เข้า-ออกที่ประชุมตามใจตนพึงระลึกเสมอในการเข้าร่วมประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นควรสละเวลามาร่วมการประชุม เป็นการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ใช่ประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง ก่อนปิดการประชุมให้ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลทำการทบทวนลำดับ ข้อมูลต่างๆให้ที่ประชุมรับทราบโดยทั่วกันก่อนสรุป

เนื้อหาและลงมติให้เป็นเอกฉันท์ ดำเนินปิดการประชุมตรงตามเวลาที่ได้กำหนดบริหารจัดการเวลาอย่างเหมาะสม

3) ด้านการไม่บัญญัติหรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามใจชอบ พบว่า ประชาชนเป็นผู้ใช้เทศบัญญัติ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น ไม่กำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ตามใจตนจะนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อบัญญัติกฎเกณฑ์แล้ว ควรชี้แจง และทำความเข้าใจต่อประชาชนไม่บัญญัติกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรม หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง ควรกำหนดบทลงโทษให้ชัดเจนและใช้ลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนจริง

4) ด้านการเคารพนับถือเชื้อฟงผู้ใหญ่ หรือผู้บังคับบัญชา พบว่า ควรให้ความเคารพที่คุณวุฒิและประสบการณ์ที่ผ่านมาในการบริหารงานพัฒนาเพื่อประชาชน ควรรับฟังคำแนะนำของผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ควรเคารพผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญา ควรนำเสนออย่างมีเหตุผล หากมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมเป็นที่รักใคร่ของประชาชน

5) ด้านการให้เกียรติ คุ่มครองสิทธิสตรีและเด็ก พบว่า มีกลุ่มสตรีแม่บ้านในพื้นที่ที่ได้เข้ามาจับบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเสนอจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งมีคณะกรรมการจากภาคประชาชนที่ถูกแต่งตั้งมาร่วมเป็นกรรมการล้วนมีสตรีแม่บ้านเป็นคณะกรรมการทั้งสิ้น ประธานกลุ่มหรือองค์กรในตำบลปัจจุบัน ส่วนใหญ่คัดเลือกจากผู้หญิงเกิดความเสมอภาคเท่าเทียม ให้โอกาสผู้หญิงได้มีเวทีในการแสดงศักยภาพ การแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำโครงการที่ส่งเสริมด้านการแข่งขันกีฬาเยาวชนประชาชนเป็นประจำทุกปี เทศบาลมีศูนย์ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในพื้นที่กลุ่มสตรีและเด็กในระดับท้องถิ่น มีช่องทางร้องเรียนที่เป็นความลับสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

6) ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม พบว่า ควรจัดทำกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาภายในวัดในพื้นที่เป็นประจำควรสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา ควรมีแผนงานการแข่งขันด้านกีฬาพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านให้คงอยู่ควรส่งเสริมการใช้สถานที่วัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน

7) ด้านการส่งเสริมปกป้องอันชอบธรรมต่อพระพุทธศาสนา พบว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวพาบุตรหลานเข้าวัดฟังธรรมเป็นประจำมีแผนงานการส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี พุทธศาสนิกชนร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยการทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม เข้าวัดสวดมนต์ ควรมีการยกย่องผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีในทางพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมจิตร ศรีสนอง, 2553) พบว่า วิธีการและรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว มีแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลร่วมกันค้นหา ปัญหา ความต้องการของประชาชน พิจารณาปัญหาและมีการจัดทำลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละด้าน และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านพบว่าทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมศักดิ์ น้อยนคร , 2551) พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงานและด้านการรับประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจและ ด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ กับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนประชาชนที่มีเพศและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประยงค์ พรหมมา, 2557) พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการเคารพเชื้อฟังผู้บังคับบัญชา, ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี, ด้านการส่งเสริมและรักษาวินัยธรรมประเพณีอันดีงาม, ด้านการอารักขา คุ้มครองปกป้องกันชอบ, ด้านการพร้อมเพียงการประชุม, ด้านการประชุมกันเนืองนิตย์, และด้านการไม่บัญญัติหรือไม่สัมผัสกับข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เขมานันท์ ขบวนฉลาด, 2564) พบว่า 1) นำหลักการบริหารนิยธรรมข้อนี้มาใช้โดยจัดให้มีการจัดประชุมผู้นำชุมชน 2) ประยุกต์ใช้ในด้านพร้อมเพรียงกันประชุม รู้จักเวลาและตรงต่อเวลา สมาชิกทุกคน ต้องรู้จักเวลาในการปฏิบัติงาน รู้จักรักษา

ระเบียบวินัยในองค์กร รู้จักรักษามารยาท 3) การประยุกต์ใช้ดำเนินการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมเสียงส่วนใหญ่ และยึดหลักความเสมอภาค รับฟังความคิดเห็น ส่วนรวม ยึดถือปฏิบัติตาม กติกาที่ตกลงร่วมกัน 4) การประยุกต์ใช้ในด้านสักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโดยการปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับ มอบหมายอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นคำสั่งโดยวาจาหรือคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร 5) การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มครองสตรีและกุมารี่ทั้งหลายให้อยู่ดีมีให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกหรือถูกฉุดคร่าขึ้นใจ สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติ ให้การยกย่อง 6) การประยุกต์ใช้ในด้านสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจตียสถาน ของคนในชุมชนโดยการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 7) การประยุกต์ใช้ โดยการทำบุญตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้ง ในช่วงเทศกาลวันสำคัญ ต่างๆ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักอภิปรายนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการประชุมกันเป็นนิตย คควรกำหนดให้มีการประชุมประชาคมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นประจำ การจัดทำหรือเพิ่มช่องทางแจ้งการประชุมผ่านสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัดประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อแนะนำเพิ่มเติมแก่ประชาชนด้วย ดำเนินการจัดให้มีการประชุมทั้งรูปแบบการจัดการประชุมประชาคมแบบทางการและแบบกึ่งทางการ การดำเนินการประชุมที่ตื้นนั้นควรมีการประชุมทบทวนและปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งเพื่อทำการทบทวนการดำเนินงานโครงการที่บรรจุอยู่ในแผน ด้านการประชุม หรือเลิกประชุมอย่างพร้อมเพียงกัน พบว่า ควรเริ่มดำเนินการเปิดประชุมโดยการที่องค์กรประชุมพร้อมเพรียงกัน ควรเป็นการประชุมที่ต้องมีองค์ประชุมครบถ้วน หรือมีผู้ที่รับผิดชอบหลักๆในแต่ละกลุ่มมาเข้าร่วมแล้ว ไม่ขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในการประชุมทุกครั้งผู้เข้ารับประชุมทุกคนควรรักษามารยาทในระหว่างการประชุม ให้เกียรติผู้อื่น ไม่เข้า-ออกที่ประชุมตามใจตน พึงระลึกลึกเสมอในการเข้าร่วมประชุมประชาคมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นควรสละเวลามาร่วมการประชุม เป็นการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ใช่ประโยชน์ของคนใดคนหนึ่ง ก่อนปิดการประชุมให้ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลทำการทบทวนลำดับ ข้อมูลต่างๆให้ที่ประชุมรับทราบโดยทั่วกันก่อนสรุปเนื้อหาและลงมติให้เป็นเอกฉันท์ ดำเนินปิดการประชุมตรงตามเวลาที่ได้กำหนดบริหารจัดการเวลาอย่างเหมาะสม ด้านการไม่บัญญัติหรือไม่ลืมนึกข้อบัญญัติตามใจชอบ พบว่า ประชาชนเป็นผู้ใช้เทศบัญญัติควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น ไม่กำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ตามใจตนจะนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อบัญญัติกฎเกณฑ์แล้ว ควรชี้แจง และทำความเข้าใจต่อประชาชนไม่บัญญัติกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรม หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง ควรกำหนดบทลงโทษให้ชัดเจนและใช้ลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สำเนา เกาชี, 2557) พบว่า มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอภิปรายนิยธรรม 7 ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ด้าน ความพร้อมเพียงกันในการประชุมพร้อมเพียงกันเล็กประชุม ด้านการไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบ ของโรงเรียน ด้านการมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ด้านการให้ความเคารพต่อเพศสตรี ด้าน การมีความเคารพต่อสถานที่ภายในโรงเรียน ด้านการให้ความดูแลเอาใจใส่แก่ท่านผู้มาเยือนโดยรวม ตามลำดับ ด้านการเคารพนับถือเชื้อพืงผู้ใหญ่ หรือผู้บังคับบัญชา พบว่า ควรให้ความเคารพที่คุณวุฒิ และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการบริหารงานพัฒนาเพื่อประชาชน ควรรับฟังคำแนะนำของผู้ที่มี ประสบการณ์มากกว่าที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ควรเคารพผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ที่มีองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญา ควรนำเสนออย่างมีเหตุผล หากมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมเป็นที่รักใคร่ของประชาชน ด้านการให้เกียรติ คำนึงสิทธิสตรี และเด็ก พบว่า มีกลุ่มสตรีแม่บ้านในพื้นที่ที่ได้เข้ามามีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเสนอ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งมีคณะกรรมการจากภาคประชาชนที่ถูกแต่งตั้งมาร่วมเป็นกรรมการ ล้วนมีสตรีแม่บ้านเป็นคณะกรรมการทั้งสิ้น ประธานกลุ่มหรือองค์กรในตำบลปัจจุบัน ส่วนใหญ่ คัดเลือกจากผู้หญิงเกิดความเสมอภาคเท่าเทียม ให้โอกาสผู้หญิงได้มีเวทีในการแสดงศักยภาพ การ แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำโครงการที่ส่งเสริมด้านการแข่งขัน กีฬาเยาวชนประชาชนเป็นประจำทุกปี เทศบาลมีศูนย์ช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในพื้นที่กลุ่มสตรีและ เด็กในระดับท้องถิ่น มีช่องทางร้องเรียนที่เป็นความลับสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม พบว่า ควรจัดทำ กิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาภายในวัดในพื้นที่เป็นประจำ ควรสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา ควรมีแผนงานการแข่งขันด้านกีฬาพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์ การละเล่นพื้นบ้านให้คงอยู่ควรส่งเสริมการใช้สถานที่วัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (พระมหาปริชา เขมนนโท, 2561) พบว่า แนวทางการบริหารเครือข่ายต้องจัดการประชุม พุดคุยปรึกษาหารือ ร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนร่วมกันการบริหารจัดการงาน 5 ด้าน 1) ด้าน การวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านอำนวยการ 5) ด้านการกำกับดูแล และ เชื่อมโยงต่อไปยัง แผนการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's ร่วมกัน 1) ด้านคน 2) ด้านเงิน 3) ด้านวัสดุ 4) ด้านการจัดการ เชื่อมโยงกับแผนการบริหารหลักพุทธธรรมอริยบท 4 ร่วมกัน 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ) วิมังสาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันและเชื่อมโยงต่อไปยังศูนย์กลางข้อมูลประสานงาน และ ติดตามผลเชื่อมโยงไปยังงานประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อไปยังเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด เชื่อมโยงนำไปปฏิบัติในสำนักของตน ถ้าพบปัญหาอุปสรรคเชื่อมโยงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูล ประสานงาน

ด้านการส่งเสริมปกป้องอันชอบธรรมต่อพระพุทธศาสนา พบว่า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวพาบุตรหลานเข้าวัดฟังธรรมเป็นประจำมีแผนงานการส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี พุทธศาสนิกชนร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยการทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม เข้าวัดสวดมนต์ ควรมีการยกย่องผู้ที่ประพฤติปฏิบัติดีในทางพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาเอกชัย ญาณเมธี (ศรีสันต์), 2563) พบว่า การศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือเป็นความโดดเด่นที่มีเส้นทางแห่งประวัติศาสตร์หลายร้อยปีของความเป็นมาของความเจริญรุ่งเรืองในทางพุทธศาสนา การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักเพื่อสร้างความรักสามัคคีโดยเฉพาะการได้มีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเกิดความรักในพระพุทธศาสนาต่อเบญจศีลหรือ ศีล 5 อย่างจริงจังและจริงใจย่อมทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์ว่าชุมชนได้ดำเนินชีวิตมีขนบธรรมเนียม ประเพณี มาทำความประพฤติที่ดีงาม โดยหลักธรรมของเบญจศีล นอกเหนือจาก หลักธรรม เบญจศีลหล่อหลอมความรักแล้วยังมีหลักธรรมในทศทั้ง 6 ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาความรักผู้อื่นด้านเมตตาการที่ชุมชนค้นพบหลักธรรม ยังความเจริญ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลังเข้มแข็งและมั่นคงต่อไป

องค์ความรู้

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย
ที่มา : ปิยนุช แก้วทิพย์, 2568.

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า

1) B - Balanced พัฒนาอย่างสมดุล คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่นช่วยให้การพัฒนามีความสมดุลและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยกระบวนการนี้ทำให้เกิดการกระจายอำนาจทางการตัดสินใจ ลดช่องว่างระหว่างภาครัฐและประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับชุมชน

2) S - Sustainable พัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการตามแผนที่กำหนดไว้ช่วยให้การพัฒนาตรงกับความต้องการของชุมชน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืน การมีส่วนร่วมนี้สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการ เสริมสร้างความร่วมมือ และทำให้ทรัพยากรถูกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

3) E - Effective มีประสิทธิภาพ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลแผนงานและโครงการช่วยให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถรับทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น และส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โครงการที่พัฒนาโดยอาศัยความคิดเห็นของประชาชนจึงมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

4) Q - Quality of Life มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการได้รับผลประโยชน์การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพและเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกตามนโยบายสาธารณะ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะอาชีพยังช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชน การดำเนินนโยบายเชิงรุกในด้านเหล่านี้จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการประชุมทบทวน ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ได้วางไว้อย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อที่จะได้รับทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานครั้งต่อไป

2) ควรมีแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีส่วนร่วมและดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ร่วมกับประชาชนในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาล

3) ควรให้คณะผู้บริหารเทศบาลฯ พนักงานเจ้าหน้าที่ นำหลักการบริหารนิยธรรมไปบูรณาการร่วมกับแนวคิด เกี่ยวกับการบริหารงานภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) เทศบาลตำบลหนองล่อง ควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสม ผู้ปฏิบัติสามารถทำได้จริงตามแผนที่วางไว้

2) เทศบาลตำบลหนองล่อง ควรมีการหาเทคนิคหรือแนวทางในการหาความรู้ใหม่ๆ ที่ทันต่อยุคสมัย สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติงานให้บริการแก่ประชาชน

3) เทศบาลตำบลหนองล่อง ควรมีระบบฐานข้อมูลการจัดการความรู้ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมถึงมีการเก็บสถิติการใช้ความรู้แต่ละเรื่องเพื่อนำมาจัดทำแผนงานโครงการนำการจัดทำโครงการต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนในระดับอำเภอ และจังหวัด

2) การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการจัดการความรู้ที่สามารถนำมาปรับประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพกับหลักการบริหารนิยธรรม เพื่อใช้ในการพัฒนางานด้านอื่นๆ เกิดแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

- เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประตูป อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 12 (1), 133-142.
- นุสรุ ปันธรักษ์. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลคลองจุกกระเฉด อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. *รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ประยงค์ พรหมมา. (2557). การบริหารตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)*. เล่ม 139. หน้า 140. พฤศจิกายน 2565.

- พระมหาปรีชา เขมนนโท. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกชัย ญาณเมธี (ศรีสันต์). (2563). การประยุกต์ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักสำหรับสร้างความรักสามัคคีของชาวบ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. เล่ม 116. หน้า 53. พฤศจิกายน 2542.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496*. เล่ม 120. หน้า 11. ธันวาคม 2546.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135. หน้า 4. ตุลาคม 2561.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 2. (2559). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 133. กันยายน 2559).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. หน้า 17. เมษายน 2560.
- สมจิตร ศรีสนอง. (2553). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ น้อยนคร. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตรต์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย ; มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรต์.
- สำเนา เกาชี. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอุปทานิยธรรม 7 ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

The Digital Leadership of Administrators Affecting Student Quality under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 1

กิตติภฏ ฤทธิ์สุวรรณ Kittiphath Ritsuwan

เอกลักษณ์ เพียสา Akkaluck Pheasa

วาโร เพ็งสวัสดิ์ Waro Pengsawat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

yoyo37386@gmail.com

Received 2025/03/22

Revised 2025/04/13

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียน และ 4) เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 327 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.96 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมมีระดับมากที่สุด

2) ระดับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมมีระดับมากที่สุด

3) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกระดับสูง ($r_{xy} = .712$) ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารด้านที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ (1) การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (X_3) (2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) และ (3)

การสื่อสารดิจิทัล (X_4) โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 51.50 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ 0.309 โดยเขียนสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y' = 1.359 + .393(X_3) + .164(X_1) + .147(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .436(Z_3) + .201(Z_1) + .142(Z_4)$$

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล, คุณภาพผู้เรียน.

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of digital leadership among school administrators; 2) investigate the level of student quality in schools; 3) explore the relationship between digital leadership of school administrators and student quality; and 4) analyze the predictive power of school administrators' digital leadership on student quality in schools under the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 327 administrators and teachers from schools affiliated with the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2024. The sample was selected through a multi-stage sampling method. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.96. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results revealed that:

1) The overall level of digital leadership among school administrators under the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 was found to be at the highest level.

2) The overall level of student quality in these schools was also at the highest level.

3) There was a high positive correlation between school administrators' digital leadership and student quality ($r = .712$), which was statistically significant at the .01 level.

4) Three aspects of digital leadership significantly predicted student quality at the .05 level were (1) Creating a digital culture (X_3), (2) Digital vision (X_1) and (3) Digital communication (X_4). These three variables together could predict 51.50% of the variance in student quality, with a standard error of prediction of 0.309.

Raw Score Prediction Equation

$$Y' = 1.359 + .393(X_3) + .164(X_1) + .147(X_4)$$

Standardized Score Prediction Equation

$$Z'_y = .436(Z_3) + .201(Z_1) + .142(Z_4)$$

Keywords: Digital Leadership, Digital Culture Creation, Student Quality.

บทนำ

แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2566–2571) กำหนดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่เศรษฐกิจดิจิทัลที่มีพลวัต บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้และความตระหนักรู้ดิจิทัล ตลอดจนการพัฒนากำลังคนให้สามารถปรับตัวและสร้างโอกาสจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2566 : 29-36) นอกจากนี้ นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ได้กำหนดแนวทางสำคัญเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในภาคการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนและประชาชน พร้อมร่วมพลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565 : 1-2)

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหารการศึกษา ส่งผลให้ทักษะดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานยุคใหม่ ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ปรึกษาแก่ครูและผู้เรียน โดยกระตุ้นการเรียนรู้ สร้างนวัตกรรมดิจิทัล และสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการขับเคลื่อนนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการศึกษา (ทินกร บัวชู และทิพาพร บัวชู, 13(2) : 285-294) โดยการผลักดันให้โรงเรียนในประเทศของตนเป็นโรงเรียนดิจิทัลด้วยการออกกฎหมายกำหนดให้ภาครัฐและเอกชนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานประกอบการของภาครัฐและภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ จะต้องจัดให้มีห้องเรียน ห้องสาธิต ห้องปฏิบัติการ และมีวิทยากรในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนจากสถานศึกษาต่าง ๆ ที่จะมาศึกษา และมาทดลองโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยภาครัฐกำหนดให้สถานประกอบการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ หลายประเทศอยากได้โรงเรียนดิจิทัล ผู้บริหารดิจิทัลครูดิจิทัลอยากได้นักเรียนดิจิทัล และอยากให้ประชาชนของตนกลายเป็นประชาชนดิจิทัลเพื่อที่จะผลักดันให้ประเทศของตนกลายเป็นประเทศดิจิทัล และผลักดันหลาย ๆ เรื่องในประเทศให้เป็นดิจิทัลตามมา (ดิเรก พรสีมา, 2563, ออนไลน์)

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียน หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลในระดับสูง ย่อมเป็นข้อได้เปรียบในการนำพาโรงเรียนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางของนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (จันทนา แสนสุข, 2559 : 33) มีการวิจัยพบว่า ความสำเร็จขององค์กรแห่งนวัตกรรมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ องค์กรที่ต้องการ

ประสบความสำเร็จในอนาคตจำเป็นต้องส่งเสริมความผูกพันและความรับผิดชอบของบุคลากร สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงระบบ ทั้งนี้ ผู้นำต้องกำหนดทิศทาง วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ที่ชัดเจน ภายใต้โครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น ผู้นำที่เป็นต้นแบบและพร้อม ผลักดันการเปลี่ยนแปลงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จในยุคที่ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วัฒนชัย ศิริกาญ, 24(2) : 72-80) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถ คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม และนำเทคโนโลยีดิจิทัลใช้ประกอบการตัดสินใจอีกทั้งใช้เพื่อ วางแผนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ มีการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย กระตุ้นครู และผู้เรียนให้มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาโดยมีความพร้อมที่จะร่วมกัน สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนให้เป็นวัฒนธรรม การเรียนรู้ดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาเพื่อ ส่งเสริมสมรรถนะครู และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (กนกกาญจน์ สุรินา, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยมุ่งหวังให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน เพื่อใช้ผล การศึกษามาพัฒนาการภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- 2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- 4) เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสหสัมพันธ์ ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มประชากรและตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 2,095 คน จากทั้งหมด 174 โรงเรียน แบ่งเป็น

ผู้บริหาร จำนวน 179 คน และครู จำนวน 1,916 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1, 2567, ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน วาโร เฟิงส์วส์ดี, 2551) โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน และผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การรู้ดิจิทัล 3) การสื่อสารดิจิทัล และ 4) การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ตอนที่ 3 สอบถามคุณภาพของผู้เรียน มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ 2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ 4) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาหลักการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสังเคราะห์แนวความคิด ร่างเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมในเนื้อหาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน เพื่อนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในเรื่องความเหมาะสมของการใช้ภาษาและความถูกต้องครอบคลุมประเด็นเนื้อหาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถาม แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) อาจารย์ในมหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษามีประสบการณ์ด้านการสอนในมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหาร สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน 3) ครูผู้สอน สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตทางการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการสอนในโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา กำหนดการให้คะแนน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นตอนการตรวจสอบ แบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 และคุณภาพผู้เรียน มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครู ทั้งสิ้น 40 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสามารถในการแยกแยะ โดยเลือกคำถามที่มีความสามารถในการแยกแยะตั้งแต่ 0.26 ขึ้นไป และมีความน่าเชื่อถือของเครื่องมือตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.40 – 0.91 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.96 และคุณภาพผู้เรียน มี

ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.51 – 0.87 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.97 แล้วนำผลการวิเคราะห์ค่าคุณภาพเครื่องมือมาประกอบการพิจารณาดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ได้เครื่องมือในการวิจัยที่มีความสมบูรณ์จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1) การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และแปลผลในแง่ของความสัมพันธ์ตามหลักการ (วาโร เพ็ง สวัสดิ์, 2551) ดังนี้

ค่า r อยู่ในช่วง 0.71 – 1.00 หมายความว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

ค่า r อยู่ในช่วง 0.31 – 0.70 หมายความว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่า r อยู่ในช่วง 0.10 – 0.30 หมายความว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

หากค่า r มีค่าเป็น (+) หมายความว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน

หากค่า r มีค่าเป็น (-) หมายความว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์ในลักษณะตรงกันข้าม

3) การวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน เพื่อตรวจสอบว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลผู้บริหารมีอำนาจพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนหรือไม่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 สามารถสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการประเมินสามารถแสดงได้ตามตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลของระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 รวมทุกด้าน

องค์ประกอบ	ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล (n=344)		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.45	0.54	มาก	4
2. การรู้ดิจิทัล	4.61	0.51	มากที่สุด	3
3. การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.70	0.49	มากที่สุด	2
4. การสื่อสารดิจิทัล	4.74	0.42	มากที่สุด	1
รวม	4.62	0.44	มากที่สุด	

จากตาราง 1 ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำที่สุดได้ดังนี้ การสื่อสารดิจิทัลการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ระดับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการประเมินสามารถแสดงได้ตามตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

องค์ประกอบ	ระดับคุณภาพของผู้เรียน		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ	4.71	0.40	มากที่สุด	1
2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	4.68	0.44	มากที่สุด	2
3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.59	0.54	มากที่สุด	3
4. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	4.56	0.53	มากที่สุด	4
รวม	4.64	0.44	มากที่สุด	

จากตาราง 2 คุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำที่สุดได้ดังนี้ ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ตามตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวม

ตัวแปร	X	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y
X	1					
X ₁	.882**	1				
X ₂	.924**	.774**	1			
X ₃	.924**	.713**	.815**	1		
X ₄	.879**	.663**	.732**	.821**	1	
Y	.712**	.606**	.639**	.696**	.634**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร (X) กับคุณภาพผู้เรียน (Y) โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=.712$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารเป็นรายด้านกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน โดยเรียงลำดับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (X_3) ($r = .696$) การรู้ดิจิทัล (X_2) ($r = .639$) การสื่อสารดิจิทัล (X_4) ($r = .634$) และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ($r = .606$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 อานาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ตามตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	Adj.R ²	b	S.E.	β	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)				1.359	.192		7.066**	.001
การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (X_3)	.696	.484	.483	.393	.067	.436	5.900**	.001
การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1)	.713	.509	.506	.164	.046	.201	3.570**	.001
การสื่อสารดิจิทัล (X_4)	.718	.515	.511	.147	.072	.142	2.056*	.041

ค่าคงที่ = 1.359 R = .718 R² = .515 Adj.R² = .511 S.E._{est} = .309

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารด้านที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล (X_3) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) และการสื่อสารดิจิทัล (X_4) โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนได้ร้อยละ 51.50 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ .309 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.359 + .393(X_3) + .164(X_1) + .147(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .436(Z_3) + .201(Z_1) + .142(Z_4)$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำที่สุดได้ดังนี้ การสื่อสารดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลตามลำดับ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีการนำแพลตฟอร์มออนไลน์ และเครือข่ายโซเชียลมีเดีย มาใช้ในการติดต่อสื่อสารกับครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ทำให้การสื่อสารรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของกระทรวงศึกษาธิการ และแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่เน้นการพัฒนา ทักษะดิจิทัล ของทั้งผู้บริหาร ครู และผู้เรียน โรงเรียนต่าง ๆ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2567: 107) ดังนั้นจึงทำให้ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตชาติ กุดนอก (2565) พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลธาวิณ วัชรพรธำรงค์ (2565) พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การศึกษาระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า คุณภาพผู้เรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำที่สุดได้ดังนี้ ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดี และมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะนโยบายการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งสนับสนุนการพัฒนาด้านสุขภาวะนักเรียนที่มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งโรงเรียนให้ความสำคัญกับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ แนวทางการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ทั้งจากอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ดังนั้น จึงทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญรินทร์ แก้วอินธิ (2564) พบว่า คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรัญญา ชนะเพีย (2558) พบว่า คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ภายในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก

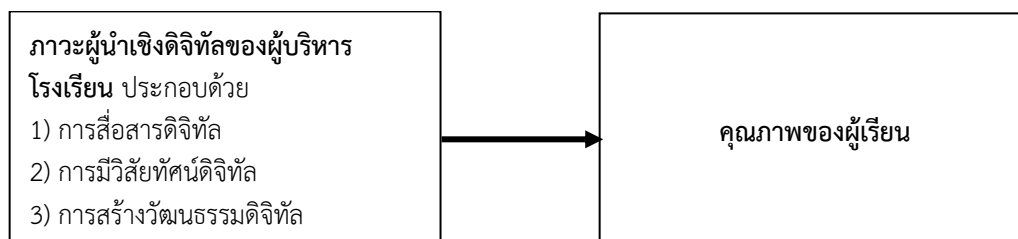
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .712 ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนที่มีความสามารถในด้านดิจิทัลสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนให้ทันสมัย ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้

เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและจัดการเรียนรู้ ดังนั้น จึงทำให้ภาวะเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภวัช เชาวน์เกษม, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2563) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย เนียมเทศ และภัทราภรณ์ บุญชู (2564) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียนในช่วงวิกฤติ COVID-19 มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .780 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย เรื่อง ภาวะเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในผลปรากฏว่า ยังไม่มีผู้ทำวิจัยในเรื่องนี้โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างงานวิจัยที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน มาอภิปรายแทน ดังที่ได้อภิปรายไปแล้วข้างต้น

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การศึกษาอำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน พบว่า อำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน มีจำนวน 2 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และมีจำนวน 1 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การสื่อสารดิจิทัล โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียน ร้อยละ 51.50 และ มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ .30 ทั้งนี้เพราะการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน เนื่องจากโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ดี จะเอื้อต่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย นักเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจพยากรณ์คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภวัช เชาวน์เกษม, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2563) พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการเรียนรู้ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย เนียมเทศ และภัทราภรณ์ บุญชู (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ภายในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 จำนวน 2 ตัวแปร คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ผลปรากฏว่า ยังไม่มีผู้ทำวิจัยในเรื่องนี้โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างงานวิจัยที่มีลักษณะคล้าย ๆ กันมาอภิปรายแทน ดังที่ได้อภิปรายไปแล้วข้างต้น

องค์ความรู้

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ในโรงเรียน มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การสื่อสารดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน
ที่มา : กิตติภูมิ ฤทธิ์สุวรรณ, 2568.

การสื่อสารดิจิทัล มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารมีการนำแพลตฟอร์มออนไลน์ และเครือข่ายโซเชียลมีเดีย มาใช้ในการติดต่อสื่อสารกับครู ผู้เรียน และผู้ปกครองอย่างแพร่หลาย เช่น การใช้แอปพลิเคชัน LINE, Facebook, Google Classroom ทำให้การสื่อสารรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แบบเรียลไทม์ ส่งผลให้การปรับปรุงการเรียนการสอนสามารถทำได้ทันที ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทางของการพัฒนาโรงเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวโน้มเทคโนโลยีและสามารถกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล จะช่วยให้โรงเรียนสามารถเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม การกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจน เช่น แนวทางการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ทั้งจากอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ จึงทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน หรือการใช้ AI ในการสนับสนุนการเรียนรู้ จะทำให้คุณภาพผู้เรียนดีขึ้น

การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียน เนื่องจากการปลูกฝังวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการทำงานภายในโรงเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับดิจิทัลและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต โรงเรียนอัจฉริยะ (Smart School) และการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตร จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสนับสนุนให้ครูและบุคลากร

พัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การเรียนการสอนมีความทันสมัยและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่มีผลต่อคุณภาพผู้เรียน จำเป็นต้องประกอบด้วยการสื่อสารดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดิจิทัลในโรงเรียน ทั้งหมดนี้จะช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้สามารถแข่งขันในโลกอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการวางแผนและพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดอบรม สัมมนา PLC การศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลเพิ่มมากขึ้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2) ผู้บริหารโรงเรียนควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

3) ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปใช้การพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการโรงเรียนให้ทันสมัย ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารและจัดการเรียนรู้ เช่น การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2) ผู้บริหารควรมีการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลมีผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน นักเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าทันสมัย โดยบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น E-learning การใช้ AI ในห้องเรียน หรือการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและคุณภาพผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
- 2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งเสริมทักษะในด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล
- 3) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร เพื่อให้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

References

- กนกกาญจน์ สุรันนา. (2566). “การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565, 29 ธันวาคม). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันตชาติ กุดนอก. (2565). “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จันทนา แสนสุข. (2559). *ภาวะผู้นำ Leadership*. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู. (2562). “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร”. *วารสารครุศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 13(2) : 285-294.
- พลธาวิณ วัชรพรธำรงค์. (2565). “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3”. *วารสารครุศาสตร์สาร*. 16(2) : 219-231.
- วัฒนชัย ศิริกาญจน์. (2560). “องค์กรแห่งนวัตกรรม : ทางเลือกใหม่สำหรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21”. *อินฟอร์เมชั่น*. 24(2) : 72-80.
- วโร เฟิงสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น
- วุฒิชัย เนียมเทศ และภัทราภรณ์ บุญชู. (2564). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ในช่วงภาวะวิกฤติ COVID-19”. *วารสารมหาวิทยาลัยนครนครพนม*. 9(9) : 258-269.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (2567). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา (BIG DATA)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.sakonarea1.go.th/> [11 ตุลาคม 2566].
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2566). *แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ระยะที่ 2 2566-2567*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.depa.or.th/th/master-plan-digital-economy/master-plan-for-digital-economy-66-67> [11 ตุลาคม 2566].
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2566 - 2570) จังหวัดสกลนคร ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สกลนคร: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร.
- สุภาวิช เขาวนเกษม, วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ และสุดารัตน์ สารสว่าง. (2563). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1”. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*. 3(3) : 85-99.
- อดิเรก พรสีมา. (2563). *ผู้นำยุคนี้ต้องมี Digital Mindset*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/648785> [28 กุมภาพันธ์ 2568].
- อรัญญา ชนะเพีย. (2558). “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัญรินทร์ แก้วอินธิ. (2564). “ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาสกลนคร เขต 1”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

Transformational Leadership of School Administrators in the Doi Inthanon
Interdisciplinary Group under the Chiang Mai Secondary Educational
Service Area Office

ศรณฉัตร จตุภัทรสิริ Sornchat Jatupattarasiri

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook

พลอยพัชชา ไคว้สุวรรณกิจ Ploypatcha Kowsuwankit

สุวิทย์ ศรีไกรวัฒนาวงศ์ Suwit Sirigrivatanawong

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

g673302064@northcm.ac.th

Received 2025/03/13

Revised 2025/04/25

Accepted 2025/05/13

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 111 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ควรใช้การสื่อสารที่จริงใจและเปิดกว้าง ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานและคุณธรรม และควรฝึกการตระหนักรู้และบริหารอารมณ์ตนเอง

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

Abstract

This research aimed to study 1) Digital leadership of school administrators and 2) Guidelines for developing digital leadership of school administrators in Wiang Phu Phiang Sub-Campus, Nan Secondary Educational Service Area Office, mixed-method research . The sample consisted of 111 school administrators, teachers, and educational personnel in Wiang Phu Phiang Sub-Campus, Nan Secondary Educational Service Area Office, academic year 2024, and 8 qualified persons who were specifically interviewed. The instruments used in the study were questionnaires with a reliability of 0.95 and interview forms. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results of the research found that:

The results of the research found that

1) The transformational leadership of school administrators in the Doi Inthanon Campus Group under the Office of the Secondary Education Service Area, Chiang Mai, was at a high level overall.

2) The guidelines for developing transformational leadership of school administrators are to promote the creation of a culture of learning and self-development, use sincere and open communication, be a good role model in terms of work and morality, and practice self-awareness and emotional management

Keywords: Transformational leadership, School administrators, Office of the Secondary Education Service Area.

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ที่การสื่อสารไร้พรมแดนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างฉับไวและเกิดการแข่งขันสูงในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีโดยขาดการวิเคราะห์ การนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี ดังนั้น สถานศึกษาในฐานะองค์กรหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อบริบทของสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เอกวุฒิ ไกรมาก, 2558 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 18)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดแนวทางการบริหารและจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการมีส่วนร่วมของบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 19) การ

กระจายอำนาจดังกล่าวช่วยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการ โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สงวน อินทร์รักษ์, 2558 : 99)

การบริหารการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทและแนวทางบริหารให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการ และทักษะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในการสถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้นำที่สามารถกำหนดทิศทางองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างอิทธิพลต่อบุคลากร จูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิด กล้าทำ และสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (อุดม สิงโตทอง, 2550: 3) นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการกระตุ้นบุคลากรให้พัฒนาตนเอง ถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้า (ประภา อัครพงศ์พันธ์, 2551: 5) หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนและระบบการศึกษาทั้งหมด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่มีโรงเรียนในสังกัด 34 แห่ง แบ่งเป็น 5 สหวิทยาเขต ได้แก่ สหวิทยาเขตกลุ่มดอยสุเทพ ดอยม่อนแจ่ม ดอยอ่างขาง ดอยสัพพัญญู และดอยอินทนนท์ รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2566 พบว่า สถานศึกษาบางแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลยังคงประสบปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น การจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านทรัพยากร รวมถึงบุคลากรที่ยังขาดการพัฒนาและขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสอน อีกทั้งปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนชาติพันธุ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่, 2566 : 75) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาแนวทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และหาแนวทางพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการประเมินและพัฒนาตนเอง รวมถึงเป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานตามแนวคิดของ House (1977 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 20) Bass & Avolio (1994 อ้างถึงใน ฐิติภรณ์ อุ่ทรัพย์, 2563 : 32 - 33) Leithwood & Jantzi (1996 อ้างถึงใน ฐิติภรณ์ อุ่ทรัพย์, 2563 : 41) Hoy and Miskel (2001 อ้างถึงใน ฐิติภรณ์ อุ่ทรัพย์, 2563 : 42) สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550 อ้างถึงใน เกศสุดา วรรณสินธ์, 2562 : 35 - 36) Kendra Van Wagner (2009 อ้างถึงใน อาวัชนนธ์ อัมเพ็ง, 2566 : 36) เล็ก นักเบตร์ (2555 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 19) อภินันท์ชัย แกระหัน (2557 : 12 - 17) รัชฎา ถิรวัชรภูวดล (2559 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 19) และ Schieltz (2019 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 26) มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา 2) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน ครูผู้สอน จำนวน 319 คน รวมทั้งหมด 340 คน (สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่, 2567 : 22 – 25)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ศึกษาพิเศษ วิทยาลัยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน และครูวิชาการ วิทยาลัยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา 2) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม
- 2) สร้างแบบสอบถาม เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา
- 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบหรือปรับปรุง แก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามหาค่า IOC ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ความตรงเชิงเนื้อหา ข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- 5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนสองแคววิทยาคม โรงเรียนสันติสุข และโรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 202 - 204 อ้างถึงใน ธนิต รัตนศักดิ์ดา, 2565 : 54) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
- 6) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม ตรงตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ตามขอบข่ายที่กำหนดไว้

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูล และข้อคำถาม

3) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

5) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับปฏิบัติ (n=181)		
	$\bar{X}$	(S.D.)	แปลผล
ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา	4.12	0.52	มาก
ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	4.13	0.55	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.07	0.55	มาก
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี	4.17	0.54	มาก
โดยรวม	4.12	0.55	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา (ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่า 1) ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา คือ ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง 2) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล คือ ควรใช้การสื่อสารที่จริงใจและเปิดกว้าง 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการทำงานและคุณธรรม 4) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี คือ ควรฝึกการตระหนักรู้และบริหารอารมณ์ตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้นให้ครูตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ โดยมีการแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการพัฒนาด้วยวิธีการใหม่ ๆ มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร พัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคล ด้วยการดูแลเอาใจใส่ตามความต้องการของบุคลากร และใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษายึดถือ ยึดมั่น และปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน ร่วมกันชื่นชมผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในผลสำเร็จ สร้างบรรยากาศให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีเจตคติที่ดีในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ และจุดประสงค์ในการทำงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน สามารถสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นให้เป็นที่ยอมรับต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และสามารถปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้เสมอ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการใช้กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงผู้ตามให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความไว้วางใจ เกิดความจงรักภักดี และเชื่อถือในตัวผู้นำ สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานสามารถคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สร้างความผูกพันต่อองค์กร มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถเผชิญปัญหา สามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์หาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาในการทำงาน และมีคุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรได้รับการพัฒนาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกุลชลี จงเจริญ (2556 อ้างถึงใน เนตรนภา เจตน์จำนงค์, 2564 : 18) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานสู่ความสำเร็จ ซึ่งหากผู้บริหารได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติภรณ์ อุทัย (2563 : 107) พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกษมา ศรีศัมภวงศ์ (2560 : 52) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์ชายแดน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงใหม่ พบว่า

ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา คือ ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูและบุคลากรเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการแก้ปัญหา จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้การสนับสนุน การนำเสนอแนวคิดและการทดลองวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ ควรพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้แก่ครูและบุคลากร ให้อำนาจตัดสินใจและสร้างแรงจูงใจในการแก้ปัญหา มอบหมายงานที่ท้าทายและให้ครูและบุคลากรมีอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหา สนับสนุนให้มีการทดลองแนวทางใหม่ ๆ ใช้เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนหรือองค์กรอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิทัศน์ มาสาลี (2565 : 201 - 202) พบว่า แนวทางการพัฒนารอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประกอบด้วยหลักสำคัญ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ 2) การพัฒนาเจตคติ และ 3) การพัฒนาทักษะสู่การปฏิบัติสู่วิธีการปฏิบัติ ทั้ง 6 องค์ประกอบ 1) ความคิดที่มุ่งเน้นการรอบรู้ 2) การมุ่งเน้นเป้าหมาย 3) การยอมรับความสำเร็จ 4) การเปิดใจกว้างกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลง 5) ความทะเยอทะยาน 6) ความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิภาญจน์ ทักโลวา (2654 : 320 - 321) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกระตุ้นทางปัญญา คือ ผู้บริหารมองปัญหาเป็นความท้าทาย และเป็นโอกาสที่บุคลากรจะร่วมกันหาแนวทางแก้ไข มีการกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนและการทำงาน

ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล คือ ควรใช้การสื่อสารที่จริงใจและเปิดกว้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับบุคลากรแบบตัวต่อตัว จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพูดคุยกับบุคลากรอย่างเป็นกันเองและจริงใจ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและรับฟังปัญหาอย่างตั้งใจ ใช้การสื่อสารที่ชัดเจนและตรงประเด็น ใช้เวลาและเข้าถึงบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ จัดเวลาพูดคุยแบบตัวต่อตัวเป็นประจำ ให้การยอมรับและให้กำลังใจ

บุคลากร ชื่นชมและให้คำขอบคุณต่อความทุ่มเทของบุคลากรอย่างจริงใจ ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์พร้อมแนวทางพัฒนาอย่างเป็นมิตร สนับสนุนให้บุคลากรมีความมั่นใจในการทำงาน โดยให้โอกาสในการแสดงศักยภาพอย่างเหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมร่วมกัน เป็นแบบอย่างที่ดี และมีความเป็นผู้นำที่เข้าใจคน แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจในปัญหาของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิกกาญจน์ ทักโลวา (2654 : 320 - 321) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารรู้จักและจดจำบุคลากรในองค์กรในด้านการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติตน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ให้อิสระในการทำงาน เข้าใจธรรมชาติ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้บุคลากรใช้ความสามารถในด้านอื่น ๆ สร้างความเชื่อใจและไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประชา โสภณนา (2563 : 134 - 135) พบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรให้ความสนใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากอคติ ดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคล การปฏิบัติตนในฐานะที่ปรึกษาหรือโค้ชให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานและคุณธรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนในทางที่สร้างแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้ เกิดแก่ครูผู้สอน จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของครู ให้การยอมรับและให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหารผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทุมพร จันทรสิงห์ (2561 : 116 - 117) พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยความจริงใจกับทุกคน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย สามารถสร้างเจตคติที่ดีสร้างแรงจูงใจให้ครูเห็นคุณค่าและความท้าทายของงานโดยยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มีการกระตุ้นครูในโรงเรียนให้มีทุ่มเท มีความพยายามในการทำงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ ให้กำลังใจ ยกย่องชมเชย ความสามารถในการทำงานของครูในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีความกระตือรือร้น มีความพยายาม เปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประชา โสภณนา (2563 : 134 - 135) พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นจิตวิญญาณทีมในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความหมายและความท้าทายในเรื่องของงานกับผู้ใต้บังคับบัญชา และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน

ด้านกรมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี คือ ควรฝึกการตระหนักรู้และบริหารอารมณ์ตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถ

ควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤติได้เป็นอย่างดี จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรฝึกการควบคุมอารมณ์ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ใช้กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ และคิดเชิงระบบในการจัดการกับสถานการณ์วิกฤติ ควบคุมความเครียดและดูแลสุขภาพจิต ไม่กดดันตนเอง รู้จักการปล่อยวาง สร้างทัศนคติเชิงบวกและมองสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นทางความคิดและพร้อมปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง พัฒนาทักษะการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือ ฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทุมพร จันทรสิงห์ (2561 : 116 - 117) พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความรู้ความสามารถ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียนด้วยบทบาทที่เข้มแข็ง เป็นที่เคารพนับถือของครู สร้างค่านิยมที่ดีในการทำงานร่วมกัน สามารถทำให้ครูเกิดความรู้สึภาคภูมิใจ เต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน สามารถสร้างความมั่นใจให้กับครูว่าจะเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีมาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมสูง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ทำให้ครูเกิดการยอมรับ ศรัทธา เคารพ นับถือไว้วางใจ พร้อมที่จะอุทิศตนปฏิบัติงานตามผู้นำให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์วรรณ พรหมขุนทอง (2565 : 221) พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทำให้ครูเกิดความรู้สึภาคภูมิใจและเต็มใจที่จะทำงานร่วมกัน สามารถสร้างความมั่นใจให้กับครูว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้มีวิสัยทัศน์กำหนดทิศทางของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบันและปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้เท่าทันยุคสมัย มีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นแบบอย่างในการอุทิศตนปฏิบัติงานและแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์แน่วแน่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

ที่มา : ศรณฉัตร จตุภัทรสิริ, 2568

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ มุ่งเน้น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการกระตุ้นการใช้ความรู้และปัญญา – ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการแก้ปัญหา พร้อมจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล – ใช้การสื่อสารที่จริงใจ เปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นและปัญหาของบุคลากรอย่างตั้งใจ พร้อมให้เวลาและเข้าถึงบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ – เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการทำงานและคุณธรรม สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของครู ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ – ฝึกตระหนักรู้และบริหารอารมณ์ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ใช้การคิดเชิงวิเคราะห์และคิดเชิงระบบในการรับมือกับสถานการณ์วิกฤติ แนวทางเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา และผู้ที่สนใจได้รับข้อมูลสารสนเทศและแนวทางพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปปรับปรุงพฤติกรรมภาวะผู้นำของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การมีความสัมพันธ์กับบุคลากรแบบตัวต่อตัว การสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแก่ครูผู้สอน ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤติ

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่ ควรจัดทำแผน/โครงการเกี่ยวกับการเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การมีความสัมพันธ์กับบุคลากรแบบตัวต่อตัว การสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแก่ครูผู้สอน ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤติ

3) สถานศึกษา ควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การมีความสัมพันธ์กับบุคลากรแบบตัวต่อตัว การสร้างแรงจูงใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแก่ครูผู้สอน ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเรื่อง การเรียนรู้แบบปัญญาเป็นฐานของโรงเรียนในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
- 2) ควรวิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่
- 3) ควรวิจัยเรื่อง การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

References

- กษมา ศรีคุ้มวงศ์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์ชายแดนอำเภอโป่งน้ำร้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กึ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เกศสุดา วรรณสิทธิ์. (2562). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)*.
- ชุติกานุจน์ ทักโลวา. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วารสารรัชต์ภาคย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 15(41), 320-321.
- ฐิติภรณ์ อยู่ทรัพย์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- นิทสัน มาสาลี. (2565). แนวทางการพัฒนารอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 12(3), 201-202.
- เนตรนภา เจตน์จำนงค์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสยาม.

- ประชา โสภณนา. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภา อัครพงศ์พันธ์. (2551). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 18. *ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก., 19.
- วิรัช ธีรวัชรภูวดล. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรณฉัตร จตุภัทรสิริ. (2568). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตกลุ่มตอยอินทนนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- สงวน อินทร์รักษ์. (2558). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในพื้นที่ชายขอบจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 5(2), 99.
- สุรีย์วรรณ พรหมขุนทอง. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่พัฒนาสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. (2566). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.seccm.go.th/> [9 สิงหาคม 2567].
- อนันท์ชัย แกระหัน. (2557). ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ก้าวเข้าสู่โรงเรียนชั้นนำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนเบ็ญจมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อุทุมพร จันทรสิงห์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียงสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน

Digital Leadership of School Administrators in the Wiang Phupiang Interdisciplinary Schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office

มินธิตา ดอนปาน Minthita Donpan

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook

พิสุทธิ์ จันทรสุรินทร์ Pisut Chandrasurin

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

g673302010@northcm.ac.th

Received 2025/03/13

Revised 2025/03/29

Accepted 2025/05/13

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 111 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ควรพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ควรสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดี ควรสนับสนุนให้ครูมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ควรพัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างเพื่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.

Abstract

This research aimed to study 1) Digital leadership of school administrators and 2) Guidelines for developing digital Leadership of School Administrators in the Wiang Phupiang Interdisciplinary Schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office , using a mixed-method research method. The sample consisted of 111 school administrators, teachers, and educational personnel in Wiang Phu Phiang Sub-Campus, Nan Secondary Educational Service Area Office, academic year 2024 , and 8 qualified persons who were specifically interviewed. The instruments used in the study were questionnaires with a reliability of 0.95 and interview forms. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found that:

1) Digital Leadership of School Administrators in the Wiang Phupiang Interdisciplinary Schools under the Nan Secondary Educational Service Area Office, was at a high level overall.

2) Guidelines for developing digital leadership of school administrators are: They should develop digital technology skills for teachers and personnel in educational institutions. They should encourage teachers and educational personnel to use technology to collect, compile, and analyze data. They should inspire and be good role models. They should support teachers to systematically use digital technology to develop their educational institutions. The management structure should be developed for rapid and effective decision- making in solving digital technology problems, and the creation of a digital culture in educational institutions should be supported.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, Office of the Secondary Education Service Area.

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบูรณาการความรู้และพัฒนานวัตกรรม

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) อีกทั้งยังมีการจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580 ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจผ่านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการสร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยถูกระบุไว้ในหมวด 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (Jinnawatara Pakotang, 2006)

บริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้นำสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ากับระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (สมหมาย อ๋าดอนกลอย, 2556) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การมีภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนให้กับทั้งองค์กรและผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในระบบการศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทาย ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการปรับตัวของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาของไทยสามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการพัฒนาและประเมินภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีและแนวโน้มของโลกในอนาคต (กนกอร สมปราชญ์, 2562)

การบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถแข่งขันในระดับสากลและดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง จากปัจจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดขึ้น ในการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและจัดทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขต เวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ

วิธีดำเนินการวิจัย

มุ่งศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล ความเป็นผู้นำดิจิทัล การบริหารจัดการโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ ประกอบด้วย 8 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครูผู้สอน จำนวน 257 คน รวมทั้งหมด 278 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie Morgan) (1970 อ้างถึงในพรวิมล กลิ่นศรีสุข 2564 : 77) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 111 คน

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ศึกษาเอกสาร วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน ครูผู้สอน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

แบบสอบถาม

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัล และแนวทางการสร้าง เครื่องมือแบบสอบถามจาก ธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565 : 94 - 102) และกิ่งกาญจน์ สุขสำราญ (2565 : 98 -103) และการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม
- 2) สร้างแบบสอบถาม เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา
- 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบหรือปรับปรุง แก้ไข

ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามหาค่า IOC ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ความตรงเชิงเนื้อหา ข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ถ้าต่ำกว่านั้นต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

6) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน และสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม ตรงตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ตามขอบข่ายที่กำหนดไว้

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูล และข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำแบบสัมภาษณ์นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

4) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ (n=111)		แปลผล
		(X)	(S.D.)	
1.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.41	0.33	มาก
2.	ด้านความสามารถในการใช้ดิจิทัล	4.38	0.35	มาก
3.	ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.37	0.35	มาก
4.	ด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล	4.39	0.37	มาก
5.	ด้านการบริหารจัดการโครงสร้าง	4.36	0.37	มาก
6.	ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.40	0.36	มาก
โดยรวม		4.38	0.27	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล ความสามารถในการใช้ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัลตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการบริหารจัดการโครงสร้าง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล คือ ควรพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการใช้ดิจิทัล คือ ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการสื่อสารดิจิทัล คือ ควรสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล คือ ควรสนับสนุนให้ครูมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้านการบริหารจัดการโครงสร้าง คือ ควรพัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างเพื่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล คือ ควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา อารมณ์ตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลต้องมีความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและบริหารจัดการภายในองค์กร รวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการแบ่งปันข้อมูลภายในสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล มี

ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเตรียมพร้อมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนมีทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสำหรับอนาคต และยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการอบรมพัฒนาทักษะผู้บริหารให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการตัดสินใจและการวางแผน ยุทธศาสตร์การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปญญฤทธิ์ วิทยอุดม (2564 : 115) กล่าวว่า ผู้นำเชิงดิจิทัลควรเริ่มจากการเสริมทักษะทางเทคโนโลยี การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ดิจิทัลในงานการศึกษา รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครูในกระบวนการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิระนันท์ มูลมาตร (2564 : 26) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลวิจัยของจิราภรณ์ ปกรณ์ (2564 : 80) พบว่ารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา น่าน พบว่า

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล คือ ควรพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา อาจจะเป็นเพราะว่า ควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลในการอธิบายและแนะนำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากร ในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ยุคดิจิทัล บุคลากรควรได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสามารถสื่อสารแนวคิดที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย ผ่านการฝึกอบรมและการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น E-learning หรือ AR/VR นอกจากนี้ ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชนาโกมลวานิช (2563) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ส่งเสริมการอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม ส่งเสริมการใช้ดิจิทัลในการบริหารและการเรียนการสอน มีพัฒนาเครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชน ในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ และพัฒนาแนวทางการบริหารที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิรัตน์ กาญจนชัย (2562) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผู้บริหารควรเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับครู และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการอบรมและสัมมนาต่างๆ เพื่อให้ผู้บริหารมีความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรสร้างวัฒนธรรมการคิดเชิงดิจิทัลในโรงเรียน โดยส่งเสริมให้การใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและการบริหารจัดการภายในองค์กร

ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล คือ ควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา อาจจะเป็นเพราะว่า ควรส่งเสริมให้การสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา ควรเน้น การส่งเสริมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศที่สนับสนุน ความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันในสังคมออนไลน์ การพัฒนาทักษะดิจิทัลและความรู้ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืนจะช่วยให้ผู้เรียนและบุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาและการพัฒนาสังคม การสร้าง การเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีกับวิชาการช่วย เสริมสร้างการเรียนรู้และนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารที่ส่งเสริม การคิดเชิงนวัตกรรมผ่านการพัฒนาครูและบุคลากร มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและ จัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการ เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุค ดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรกร จันทรสุข (2564) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการ สร้างวัฒนธรรมดิจิทัลผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับคณะครูและ บุคลากร การส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

ด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล คือ ควรสนับสนุนให้ครูมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ พัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ อาจจะเป็นเพราะว่า ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูมีการนำ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบควรเริ่มจากการพัฒนาทักษะของ บุคลากรผ่านการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้ซอฟต์แวร์และ แพลตฟอร์มที่เหมาะสมเพื่อการเรียนการสอน การพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับการใช้งาน เช่น อินเทอร์เน็ตและคลาวด์ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลในหมู่นักเรียนและครู และการใช้ข้อมูล เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระนันท์ มูลมาตร (2564) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลควรมีการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กร การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยี ในการบริหารและการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ ระหว่างองค์กรภายนอกเพื่อสนับสนุนการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อารีรัตน์. (2564) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านความเป็นผู้นำดิจิทัล ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุน การเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมการใช้ เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมี ประสิทธิภาพ การพัฒนาแนวคิดการแก้ไขปัญหาด้วยนวัตกรรมดิจิทัล และการสนับสนุนการทำงาน ร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการบริหารงานและการตัดสินใจ

ด้านความสามารถในการใช้ดิจิทัล คือ ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล อาจจะเป็นเพราะว่า ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การวัดผลและประเมินผลมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร เช่น การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล และความเข้าใจด้าน Data Literacy ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน เช่น ระบบอัตโนมัติและ AI เพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เป็นดิจิทัลและกำหนดมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูล รวมถึงส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน สุดท้าย ควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยพรรณ สุระคาย (2565) กล่าวถึงแนวทางการภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนควรเริ่มจากการเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การส่งเสริมการคิดเชิงกลยุทธ์ และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันและส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะผ่านกิจกรรมต่างๆ เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของZhu (2016 : อ้างถึงในจิตรกร จันทรสุข) ได้ กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านความสามารถในการใช้ดิจิทัลผู้บริหารควรมีทักษะในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการสอน การบริหารจัดการ และการสื่อสาร กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคือการฝึกอบรมและสร้างความเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ๆ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในโรงเรียน และการพัฒนาเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการสื่อสารดิจิทัล คือ ควรสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดี อาจจะเป็นเพราะว่า ควรส่งเสริม สร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดี ผ่านการนำเสนอเนื้อหาที่สร้างสรรค์และมีคุณค่า เช่น บทความหรือวิดีโอที่ให้ข้อคิดและแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการสนทนาเชิงบวก ในโลกออนไลน์ และการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงบุคคลที่ประสบความสำเร็จและสร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การตั้งเป้าหมายและการแชร์เรื่องราวของผู้ประสบความสำเร็จยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูผู้สอน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยพรรณ สุระคาย(2565) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยการส่งเสริมทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรเน้นการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทางดิจิทัลสำหรับครูและนักเรียน และสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพนทิพย์ หาญชนะ (2565) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับครู เพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครอง อีกทั้งควรสร้างระบบการติดต่อสื่อสารที่โปร่งใสและสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ด้านการบริหารจัดการโครงสร้าง คือ ควรพัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างเพื่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อาจจะเป็นเพราะว่าควรส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาในการบริหารจัดการโครงสร้างเพื่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพควรใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์และสร้างทีมงานที่มีทักษะในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การพัฒนาระบบที่ยืดหยุ่นและใช้ AI กับ Automation จะช่วยลดเวลาการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพ การประสานงานระหว่างทีมและการใช้เครื่องมือสนับสนุนการทำงานร่วมกันก็สำคัญในการทำงานอย่างรวดเร็ว การวางแผนกลยุทธ์ ในระยะยาวจะช่วยเตรียมความพร้อมและรองรับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยนาม บุญนิตย์ (2563) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควร ค้นคว้า ส่งเสริม เพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการใช้เทคโนโลยี การสร้างวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในโรงเรียน การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมในทุกระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระนันท์ มูลมาตร (2564) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการโครงสร้างผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการโครงสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการสื่อสารภายในองค์กร การสร้างระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนให้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย การพัฒนาโครงสร้างให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล และการฝึกอบรมให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษามีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการต่างๆ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : มิณทิตา ดอนปาน, 2568

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฯ ได้แก่ วิสัยทัศน์ดิจิทัล พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากร ความสามารถด้านดิจิทัล ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดเก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสารดิจิทัล เป็นแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีภาวะผู้นำดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การบริหารโครงสร้าง พัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และวัฒนธรรมดิจิทัล ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษาแนวทางเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนยกระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบายด้านภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาการวัดผลและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานบนสังคมเครือข่ายดิจิทัล

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฯ ควรจัดทำแผนงานหรือโครงการที่ส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานบนสังคมเครือข่ายดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง พัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฯ

2) ควรวิจัยเรื่อง การวัดผลและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงญ่เพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฯ

3) การวิจัยเรื่อง พัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงกุเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

References

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำกับคุณภาพการศึกษา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิงกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.
- จิตรกร จันทรสุข. (2564). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิระนันท์ มูลมาตร. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ทราฟเฟอร์เมชัน. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 17(2), 21–32.
- ชุตีรัตน์ กาญจนธนะชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คุชชินพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชัยนาม บุญนิตย์. (2563). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ธนิธ รัตนศักดิ์ดา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.
- บุษยพรรณ สุรคาย. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญญฤทธิ์ วิทยอุดม. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- มินทิตา ดอนปาน. (2568). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนในสหวิทยาเขตเวียงภูเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำเภอ. ปรินูญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.*
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุชญา โกมลวานิช. (2563). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- สมหมาย อ้าดอนกลอย. (2556). *ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการบริหารการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.*
- เอกรัตน์ เชื้อวังคำ, วัลลภา อารีรัตน์. 2564. *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. การประชุมผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22. วันที่ 24 มีนาคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

**การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา
คุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3**

**Administration of School Curriculum in the 21st Century of the Schools in the
Phra Phrom Maharaj Educational Quality Development Center under the Office
of Chiang Mai Primary Educational Service Area 3**

ประทีป มีป้อ Prateep Meepor
ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsook
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g673302030@northcm.ac.th

Received 2025/03/13

Revised 2025/03/29

Accepted 2025/05/13

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 91 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า คือ ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคณะกรรมการและบุคลากร ควรเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการวางแผนและการบริหารหลักสูตร ควรพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการการออกแบบหลักสูตร ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการสื่อสาร ควรใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาแผนการนิเทศ และ ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสรุปข้อมูล

คำสำคัญ : การบริหารหลักสูตร, ศตวรรษที่ 21, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.

Abstract

This research aimed to 1) study the administration of the curriculum of educational institutions in the 21st century and 2) develop guidelines for the administration of the curriculum of educational institutions in the 21st century of educational institutions in the Chao Phraya Phrom Maharat Educational Quality Development Center, Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 3, mixed-method research. The sample consisted of 91 school administrators and teachers in the 2024 academic year and 5 qualified persons for interviews, selected specifically. The instruments used were a questionnaire with a reliability of 0.97 and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research found that:

1) The administration of the curriculum of educational institutions in the 21st century of educational institutions in the Chao Phraya Phrom Maharat Educational Quality Development Center, Office of the Chiang Mai Primary Educational Service Area 3, found that was at a high level overall.

2) guidelines for the administration of the curriculum of educational institutions in the 21st century of educational institutions in the Chao Phraya Phrom Maharat Educational Quality Development Center found that : communication skills and the use of digital technology for committees and personnel should be developed; communication skills and the use of digital technology should be strengthened; curriculum planning and administration should be developed; communication skills and the use of digital technology should be developed; communication skills and the use of digital technology should be supported in curriculum design; digital technology should be used to support communication. Digital technology should be used to monitor and evaluate learning outcomes and develop supervision plans. Digital technology should be used to develop communication skills and data summarization.

Keywords: Curriculum management, 21st century, Office of the Educational Service Area.

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนจากรูปแบบเดิมไปสู่การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ผู้เรียนต้องสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะมากกว่าถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แนวคิด 3R4C ซึ่งประกอบด้วย 3R (Reading, Writing, Arithmetic) และ 4C (Critical Thinking, Communication, Collaboration, Creativity) ได้รับการยอมรับว่าเป็นทักษะสำคัญในยุคนี้ นอกจากนี้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะด้านเทคโนโลยีก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้ (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการศึกษา ทำหน้าที่เป็นแนวทางกำหนดเป้าหมายและแนวปฏิบัติของการเรียนรู้ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีหลักสูตรที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องระหว่างหลักสูตรและตลาดแรงงาน รวมถึงการขาดแคลนทรัพยากรและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่ยังไม่ต่อเนื่อง ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ธงชัย ช่อพฤษฯ, 2548; สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) โดยเฉพาะการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้ การจัดการศึกษาที่ดีจึงควรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมของผู้เรียน หลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมอยู่เสมอ (สุรียา ทองจรัส, 2559)

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยสถานศึกษา 7 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยไผ่ โรงเรียนบ้านปงวิทยาสรรค์ โรงเรียนบ้านต้นโชค โรงเรียนบ้านสินชัย โรงเรียนสันติวนา และโรงเรียนบ้านผาแดง จากแผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3, 2024) พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช ได้แก่ หลักสูตรไม่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ผู้บริหารขาดการสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน ขาดงบประมาณ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามหลักสูตร ครูไม่ได้รับการอบรมที่เพียงพอเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่หรือการใช้เทคโนโลยีในการสอน หลักสูตรไม่มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์หรือความต้องการที่เปลี่ยนแปลง การประเมินผลหลักสูตรขาดความต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เชี่ยวชาญ และนโยบายทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงบ่อยส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรภายในสถานศึกษาดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ครู

ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

จากเหตุผลที่กล่าวมา จะเห็นว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญ เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนภายใต้ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ตามแนวคิดของ กษมา ชนะวงศ์ (2564 : 38) ประเวศ เวชชะ (2561 : 430) เรณู บุญเสริม (2561 : 74) สุริยา ทองจรัส (2559 : 45) ดวงใจ ไชยลังการ (2558 : 53) และกรมวิชาการ (2545 : 33) มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จำแนกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการศึกษาบริบทของสถานศึกษา/ วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการวางแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และด้านการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินงานของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินงานขององค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของ ศิวกร มุลละ (2566 : 1513) สัตตบุษย์ โพธิ์ (2565 : 61) พรทิพย์ มงคลเกียรติ (2563 : 39) วราพร บุญมี (2563 : 52) บุญส่ง กรุงชาติ (2562 : 32) มณฑาทิพย์ นามนุ (2561 : 56) ไกรสร เจียมทอง (2561 : 46) และ แพรดาว สอนองพันธ์ (2557 : 46) มาสรุป เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการสื่อสาร ด้านการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล และด้านการทำงานเป็นทีม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ดังนี้ ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 118 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565 : 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 91 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนของแต่ละโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ศึกษาในเทศกวิทย์ฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป 2 คน และครูวิชาการ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ 2 คน ในสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จำนวน 6 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการศึกษาบริบทของสถานศึกษา/ วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการวางแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และด้านการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

2) สร้างแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา

4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบหรือปรับปรุง แก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถามหาค่า IOC ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ความตรงเชิงเนื้อหา ข้อคำถามมีค่า มากกว่า .60 ขึ้นไปดำเนินการต่อไป

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ปงตำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

6) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์

2) จัดทำแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 1 มากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาข้อมูลและข้อคำถาม

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาโดยหาค่า IOC

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

6) ปรับแก้แบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	ระดับปฏิบัติ (n=91)		
	$\bar{x}$	(S.D.)	แปลผล
ด้านการศึกษาริบทของสถานศึกษา/ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	4.27	0.60	มาก
ด้านการวางแผนหลักสูตร/ กำหนดจุดมุ่งหมาย	4.31	0.59	มาก
ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.32	0.58	มาก
การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้	4.29	0.59	มาก
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	4.32	0.60	มาก
ด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสถานศึกษา	4.25	0.61	มาก
โดยรวม	4.29	0.60	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการวางแผนหลักสูตร/ กำหนดจุดมุ่งหมาย และด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า ดังนี้

ด้านการศึกษาริบทของสถานศึกษา/ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคณะกรรมการและบุคลากร ด้านการวางแผนหลักสูตร/ กำหนดจุดมุ่งหมาย ควรเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการวางแผนและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการการออกแบบหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ควรใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการสื่อสาร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาแผนการนิเทศด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสถานศึกษา ควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสรุปข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาทักษะที่สำคัญของผู้เรียน สถานศึกษามีการกำหนดตัวชี้วัดและจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในการกำหนดและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์และเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและบรรลุผลสำเร็จในการจัดการศึกษา กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ในการจัดการปัจจัยและสภาพแวดล้อมการใช้หลักสูตร เพื่อให้เกิดความร่วมมือและบรรลุผลสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินคุณภาพภายใน เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานและหลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินการตามหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในการนิเทศ กำกับ และติดตามการใช้หลักสูตรเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการวิเคราะห์และประเมินผลปัจจัยการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบและประสิทธิภาพของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร สรุปข้อมูลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้กลยุทธ์ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพสูงและตอบสนองต่อความท้าทายในการศึกษายุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับศศิณัฐ์ สรรคบุรานุรักษ์ (2558) ที่ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการบูรณาการศาสตร์ โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรและตารางเรียนที่

เชื่อมโยงกัน การเรียนรู้ต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และสื่อสารข้อมูลให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนรับทราบอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากกระบวนทัศน์ดั้งเดิมสู่การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง เน้นพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดแก้ปัญหา การสื่อสาร และการสร้างสรรค์ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับอนาคตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา วาปีทะ (2563) พบว่า การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคาทอลิกสังฆมณฑลอุบลราชธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า

ด้านการศึกษาบริบทของสถานศึกษา/ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรเน้นที่การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคณะกรรมการและบุคลากร โดยการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล การส่งเสริมการสื่อสารออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรในรูปแบบดิจิทัล นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเทคโนโลยีและประเมินผลการใช้งานเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพและทันสมัยมากยิ่งขึ้นในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ สัตตบุษย์ โพธิธ (2565 : 64) ได้กล่าวว่า ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล คือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนากระบวนการทำงานและระบบงานในองค์กรให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านการวางแผนหลักสูตร/ กำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการวางแผนและการบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสาร การจัดทำระบบข้อมูลการเรียนรู้ที่ทันสมัย การสร้างสภาพแวดล้อมการแลกเปลี่ยนข้อมูลออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลการเรียน และการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารหลักสูตรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วราพร บุญมี (2563) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารงาน เช่น แอปพลิเคชัน อุปกรณ์ ICT สมาร์ทโฟน เป็นต้น สามารถใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาที่ 3 ในการสื่อสาร นำการวิจัยหรือนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร ปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษา

ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการออกแบบหลักสูตรให้รองรับทักษะดังกล่าว การใช้สื่อดิจิทัลเผยแพร่วิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา การฝึกอบรมครูเพื่อใช้เทคโนโลยีในการสอน และสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่าง

สถานศึกษากับชุมชน การประเมินผลและติดตามการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้การขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาประสบความสำเร็จและมีผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของมณฑาทิพย์ นามนุ (2561) ได้กล่าวว่า ทักษะการสื่อสาร คือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลและความรู้เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและสร้างความร่วมมือในการทำงาน รวมถึงการเจรจาต่อรองและการให้คำแนะนำเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล คือการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูล รวมทั้งการสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาองค์การให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องนำทักษะทางด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา

ด้านการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายและมีความเป็นมิตรกับผู้ใช้ ส่งเสริมการเสริมทักษะการสื่อสารดิจิทัลให้แก่ครูและนักเรียน รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังควรใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลการเรียนรู้และสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างครู, นักเรียน และผู้ปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ข้อมูลชัดเจนและเข้าถึงได้ง่าย รูปธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรทิพย์ มงคลเสถียร (2563) พบว่า แนวทางพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาด้านต่าง ๆ เช่นการประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การสืบค้นข้อมูล การสื่อสารและส่งข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์แยกแยะและสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องผ่านสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับครูและบุคลากรของสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รวมถึงการพัฒนาแผนการนิเทศที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อความรวดเร็วและความชัดเจนในการสื่อสารข้อมูล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายผ่านเครื่องมือออนไลน์ การฝึกอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้บริหารและครู และการประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรและกระบวนการสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรศร เจียมทอง (2561 : 102) ได้เสนอแนวทางในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ว่า ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีช่วยในการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แอปพลิเคชัน LINE แอปพลิเคชัน Facebook หรือโปรแกรมนำเสนอ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาและเทคโนโลยีในการสื่อสาร นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญวิธีการสื่อสารกับองค์กรและชุมชนให้มีความเข้าใจตรงกัน สถานศึกษา

ควรจัดให้มีแอปพลิเคชันสำหรับผู้ปกครองในการติดตามผลการเรียนของบุตรหลาน เช่น แอปพลิเคชัน ToSchool

ด้านการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางพัฒนา พบว่า สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการสรุปข้อมูล โดยการส่งเสริมการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารผลการประเมินและการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังควรพัฒนาและอบรมครูในการใช้สื่อการเรียนการสอนดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน การสร้างระบบการประเมินผลที่เข้าถึงง่ายและโปร่งใสก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การตัดสินใจและการปรับปรุงหลักสูตรมีความแม่นยำและทันเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวดา สนองผัน (2557) ได้เสนอแนวทางพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารควรรู้เทคนิคการสื่อสาร การพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารจะต้องเปิดใจกว้าง ก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยี

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : ประทีป มีป้อ, 2568

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ศึกษาบริบทสถานศึกษา – พัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านการฝึกอบรมและการส่งเสริมการสื่อสารออนไลน์ วางแผนหลักสูตร – ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและจัดทำระบบข้อมูลการเรียนรู้ที่ทันสมัย จัดทำหลักสูตร – ออกแบบหลักสูตรที่รองรับการใช้สื่อดิจิทัลและฝึกอบรมครูให้ใช้เทคโนโลยีในการสอน นำหลักสูตรไปใช้ – จัดทำแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย พร้อมส่งเสริมทักษะดิจิทัลให้ครูและนักเรียน นิเทศและประเมินผล – ใช้เทคโนโลยีติดตามและ

ประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาแผนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงหลักสูตร – ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ การบริหารหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ในการพัฒนาและวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้มีมาตรฐานและสอดคล้องกับการบริหารหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 การศึกษาครั้งนี้จะช่วยปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับบุคลากร เพื่อสนับสนุนการวางแผน บริหาร และออกแบบหลักสูตร รวมถึงการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำแผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมทักษะดังกล่าวให้กับบุคลากรในพื้นที่
- 3) สถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาควรร่วมมือกันนำแผนงานไปปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาการจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่องและสอดคล้องกับข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3
- 2) ควรวิจัยเรื่อง ทักษะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการวางแผนและการบริหารหลักสูตร ของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขต

References

กรมวิชาการ. (2545). *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

- กษมา ชนะวงศ์. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- กึ่งกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประมศึกษาะยอง เขต 1. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.*
- ไกรศร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- ชุติมา วาปีทะ. (2563). การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคาทอลิก สังฆมณฑลอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.*
- ดวงใจ ไชยลังการ. (2558). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1. *ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.*
- ธงชัย ช่อพฤกษา (2548). การบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. คณะครุศาสตรมหาวิทยลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธาริดา สกลภัทรสกุล. (2565). สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- บุญส่ง กรุงชาติ. (2561). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.*
- ประทีป มีป้อ (2568). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาพระเจ้าพรหมมหาราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.*
- ประเวศ เวชชะ. (2561). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงราย: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พรทิพย์ มงคลเสถียร. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.*

- แพรดาว สนองฝัน. (2557). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เรณู บุญเสริม. (2561). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสู่ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรพร บุญมี. (2563). องค์ประกอบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิษฐ์.
- วิภาพร ลีแก้ว. (2564). แนวทางการพัฒนาบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์. (2558). การบริหารจัดการหลักสูตรในศตวรรษที่ 21: ห้องเรียนที่กว้างเท่ากับโลก. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 13(3), 21-41.
- ศิวกกร มูลละ. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในศูนย์บริหารจัดการการศึกษาแม่สามแลบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. *มจร.อุบลปริทรรศน์*.
- สัตตบุษย์ โพธิ์รุท. (2564). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย*. เชียงใหม่ : The Knowledge Centre.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 (2567). *แผนบริหารการศึกษาระดับพื้นฐานประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2567*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.cmarea3.go.th/2567> [27 กันยายน 2567].
- สุริยา ทองจรัส. (2559). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : แหล่งที่มา
<https://www.truelookpanya.com/education/content/66054/teaartedu-teaartteaarttea>. [29 กันยายน 2567].

เหมือนฝัน วงเดช. (2562). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. *วารสารลวศรี
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*. 3(1), 133–147.

อังสุมารินทร์ รูปงาม. (2559). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ใน
อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น*.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่

Innovative Leadership of Educational Institution Administrators in Special Education Schools, under the Bureau of Special Education Administration, Chiang Mai Province

จันทร์แรม แก้วคำน้อย Chanram Kaewkhamnoi

ประเสริฐ นันโนนเชียง Prasert Tonnonchaing

มหาวิทยาลัยนอร์ท – เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

golfmew.gm@gmail.com

Received 2025/03/13

Revised 2025/04/23

Accepted 2025/05/06

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 222 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกนสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 142 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการสร้างควมไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของตนเอง ควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีมควรศึกษาบริบทของงานแต่ละด้านของสถานศึกษา วิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม ด้านการคิดสร้างสรรค์ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้

ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของชาติ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือสนับสนุนแนวทางบริหารเชิงนวัตกรรม ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยีควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสนับสนุนการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และออกแบบพื้นที่ทำงานให้เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนเฉพาะความพิการ.

Abstract

This research aimed to 1) to study the innovative leadership and 2) to study the guidelines for development the innovative leadership of school administrators within Special Disability Schools under Special Education Bureau in Chiang Mai Province. The population of this research consisted of 222 school administrators and teachers in Special Disability Schools under Special Education Bureau in Chiang Mai Province, by determining the sample size according to the ready-made table of Krejci and Morgan. from which 142 samples were randomly selected. The research instruments used were a questionnaire with a reliability of 0.95 The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and in-depth interviews with 6 experts using a semi-structured interview tool. The data were analyzed using content analysis.

The results of the research found that:

1) the innovative leadership of school administrators in Special Disability Schools under Special Education Bureau in Chiang Mai Province was overall at a high level.

2) The development guidelines for innovative leadership of school administrators in Special Disability Schools under Special Education Bureau in Chiang Mai Province found that in terms of building trust and confidence in one's own vision, a clear, easy-to-understand, and actionable vision should be defined. In terms of participation and teamwork, the context of each aspect of the school should be studied, the capabilities of personnel in the school should be analyzed, and responsibilities should be assigned appropriately. In terms of creativity, there should be a clear vision aimed at developing the school to be up-to-date and in line with national policies, and developing learning resources within the school and creating a network of cooperation to support innovative management approaches. In terms of creating an atmosphere for promoting innovative organizations and technology, a

friendly and supportive environment should be created for work, allowing personnel to participate in decision-making, and designing a work area that is conducive to working happily.

Keywords : Innovative leadership, School administrators, Special Disability School.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จึงได้มีการส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยได้จัดตั้งโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) ขึ้นมา ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีเป้าหมาย 4 ประการ ดังนี้ 1. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้ง 3 ด้าน (เจตคติ ทักษะ ความรู้) รวมทั้งขยายผลสู่ระดับประเทศ 2. ผลิต/พัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษาสู่ระดับชาติและพื้นที่อื่น 3. ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา โดยยกระดับผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอ่อนและยากจน และ 4. ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา การพัฒนาและการขยายผลนวัตกรรมการศึกษา (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2561 : 3)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณาธิการ ที่ปัจจุบันยังมีส่วนที่ต้องปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง การวิเคราะห์จุดอ่อน ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร ปีการศึกษา 2567 – 2570 พบว่า ผู้เรียนมีความบกพร่องทางการสื่อสาร ด้านการใช้ภาษาไทย สำหรับการอ่านการเขียนทำให้มีข้อจำกัดในการศึกษาค้นคว้าความรู้ การจัดเตรียมข้อมูลเพื่อนำเสนอ ข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง การเรียนผ่านรูปแบบออนไลน์ ครูขาดเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ขาดความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษามือ เพื่อสอนเนื้อหาเฉพาะแต่ละรายวิชา การทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยิน สิทธิ บริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และสื่อการสอนเฉพาะแต่ละรายวิชาที่มีจำนวนน้อย ไม่หลากหลาย ไม่ทันสมัย ไม่มีความน่าสนใจ และ ไม่สอดคล้องต่อการรับรู้และเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร, 2567 – 2570 : 15) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการขับเคลื่อนการบริหารและการจัดการศึกษา รวมถึงความก้าวหน้าและเป็นเสาหลักในการพัฒนาความสามารถของครู ผู้บริหารที่จะสามารถพัฒนาองค์กรไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางใน

การวางแผนเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยผลสมวิธี คือ ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 222 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครู จำนวน 206 คน (ระบบสารสนเทศโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2567)

กลุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กัลยารัตน์ ก้อนแก้ว, 2567 : 1046) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้ โดยมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Scale) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์มีค่าของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์หาค่า

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 1 ข้อ จากแบบสอบถามแต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ ข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม แล้วนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม และรายด้าน เสนอในรูปแบบตารางแล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามหัวข้อหลักที่กำหนดไว้ นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลมาสรุป นำเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทุกด้าน

ข้อที่	ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง	ระดับปฏิบัติ (n=142)		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง	4.29	0.68	มาก
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม	4.24	0.72	มาก
3	ด้านการคิดสร้างสรรค์	4.29	0.65	มาก
4	ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กร นวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.21	0.69	มาก
โดยรวม		4.25	0.69	มาก

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน เฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งมีรายละเอียดรายด้านดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลงข้อคำถามที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่บุคลากรในองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน และข้อคำถามที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของตนเอง

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้บุคลากรร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า และข้อคำถามที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานและหน้าที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร

ด้านการคิดสร้างสรรค์ ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีอิสระทางความคิด สามารถคิดค้นและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนางานและองค์กร และข้อคำถามที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการวางแผนและดำเนินการอย่างสร้างสรรค์

ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ข้อคำถามที่มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งมั่นสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างสรรคนวัตกรรมใหม่ ๆ และข้อคำถามที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานที่ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า

1) ด้านการสร้างควมไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของตนเอง แนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้ เชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับเป้าหมายและแผนการพัฒนาศึกษา ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี เปิดใจรับฟังความคิดเห็นและยอมรับข้อเสนอแนะของทุกคน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้จากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จและนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาบริบทของงานแต่ละด้านของสถานศึกษาโดยการศึกษาบริบทของงานแต่ละด้านของสถานศึกษารายละเอียดของงาน หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละงาน วิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา ความถนัดและความสนใจ และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ โดยให้โอกาสทำงานที่ท้าทาย สนับสนุนในด้านงบประมาณ อุปกรณ์และเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม และประเมินผลลัพธ์ของการมอบหมายงานอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการวางแผนและดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ด้วยการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มุ่งพัฒนาศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของชาติ ชุมชน และความต้องการของผู้เรียน ควรมีทักษะในการปรับนโยบายสู่การปฏิบัติจริง เช่น การส่งเสริมหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียนและมีงานทำหลังจบการศึกษารวมถึงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือสนับสนุนแนวทางการเชิงนวัตกรรม เช่น การใช้เทคโนโลยีในหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ยุคปัจจุบัน และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด พัฒนาบุคลากรผ่านการอบรมและการวิจัยในชั้นเรียน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารงาน เช่น การลดการใช้เอกสารและเปลี่ยนเป็นระบบออนไลน์ นำระบบ E-Learning และแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอน วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาระบบสารสนเทศ

4) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสนับสนุนการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น รวมถึงออกแบบพื้นที่ทำงานให้เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารสามารถช่วยลดความตึงเครียดของบุคลากรได้โดยการกระจายภาระงานอย่างเหมาะสม ไม่ให้หนักเกินไป พร้อมทั้งสนับสนุนการทำงานที่ยืดหยุ่น เช่น การใช้เทคโนโลยีช่วยบริหารจัดการงานเอกสาร ลดงานที่ซ้ำซ้อน และเปิดช่องทางสื่อสารออนไลน์เพื่อความสะดวก พัฒนาศักยภาพบุคลากรก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้รับการอบรมเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนทักษะและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามผลการวิจัยที่พบ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดท้าย คือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ แก้ววรรณรัตน์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบทวิ-พหุภาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ขวัญฉัตร พันอินทร์ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในสหวิทยาเขตบุญวาทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรมและด้านการคิดสร้างสรรค์ และผลงานวิจัยของ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง ในประเด็น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความไว้วางใจ และสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ของตนเอง มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ประกาศไว้ แสดงความซื่อสัตย์ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นและยอมรับข้อเสนอแนะของทุกคนในสถานศึกษา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรสร้างโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาทักษะการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้จากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล (2567) พบว่า มีแนวทางการพัฒนาด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าและเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา

ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำแนวคิดใหม่ ๆ มาสร้างเป็นนวัตกรรม

ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ในประเด็น ผู้บริหารสถานศึกษา มอบหมายงานและหน้าที่ที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาบริบทของงานแต่ละด้านของสถานศึกษา รายละเอียดของงาน หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละงาน วิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา ความถนัดและความสนใจ และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ โดยให้โอกาสทำงานที่ท้าทาย สนับสนุนในด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรรัตน์ แก้ววรรณรัตน์ (2565) พบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทั้งครูและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมตั้งแต่การวางแผน กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงาน รวมทั้งใช้และสร้างสรรค์พัฒนาบุคลากรให้พร้อมรับกับภาระงานและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทุกคนในองค์กรตระหนักสำนึกในองค์กร รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน และให้ความจริงใจ ซินชมความสำเร็จไปด้วยกัน ส่งเสริมบุคลากรให้ได้แสดงความสามารถตามความถนัดและความสนใจ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ กระบวนการ PLC ที่มีคุณภาพ

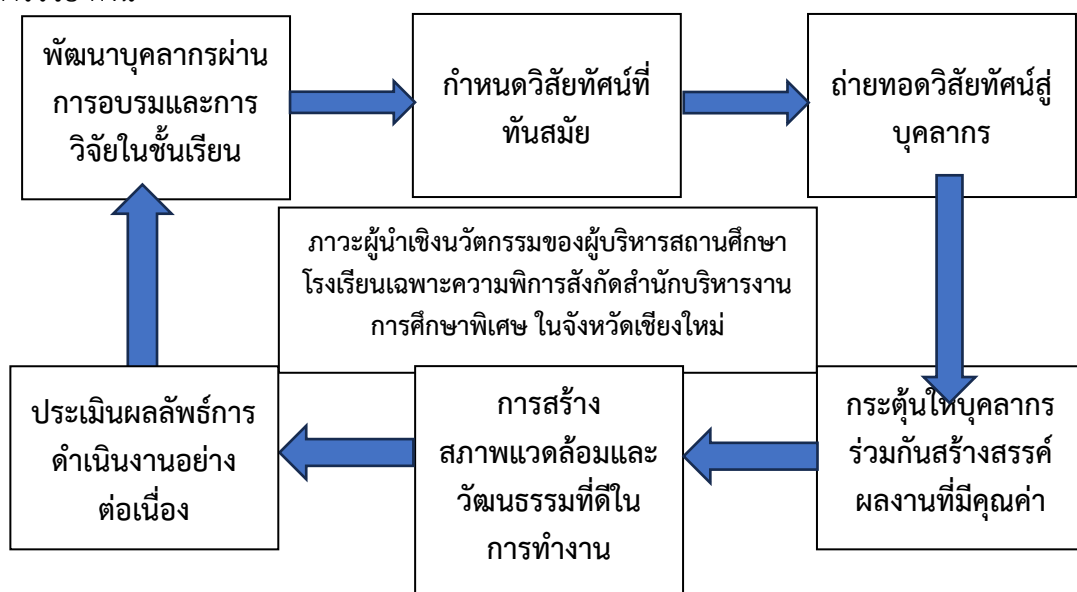
ด้านการคิดสร้างสรรค์ ในประเด็น ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการวางแผนและดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของชาติ ชุมชน และความต้องการของผู้เรียนที่ สนับสนุนแนวทางการบริหารเชิงนวัตกรรม เช่น การใช้เทคโนโลยีในหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ยุคปัจจุบัน และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเทิง โสภภาพิมพ์ (2567) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ การบริหารสถานศึกษาให้เข้ากับยุคดิจิทัลและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง พัฒนาความรู้และทักษะในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการสื่อสาร โดยใช้ภาษาทางกายและคำพูดที่เหมาะสม สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่โปร่งใส ชัดเจน เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในประเด็น ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานที่ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและสนับสนุนการทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น ลดความตึงเครียดของบุคลากรได้โดยการกระจายภาระงานอย่างเหมาะสม ใช้เทคโนโลยีช่วยบริหารจัดการงานเอกสาร ลดงานที่ซ้ำซ้อน และเปิดช่องทางสื่อสารออนไลน์เพื่อความสะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญณัทพร พันอินทร์ (2566) พบว่า ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศขององค์กรให้มีความผ่อนคลายจากการปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่

ปลอดภัย จัดมุมที่เปิดโอกาสในการทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการทำงานจากการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

องค์ความรู้

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : จันท์แรม แก้วคำน้อย, 2568.

จากแผนภาพดังกล่าวในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้พบว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

กำหนดวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย เป็นขั้นตอนแรก que ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการมองการณ์ไกล มองเห็นทิศทางของการศึกษาในอนาคต และสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกดิจิทัล ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะส่งเสริมให้ครู นักเรียน และบุคลากรพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและกล้าคิดต่าง การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสมัยใหม่ทำให้โรงเรียนมีทิศทางการพัฒนาที่เป็นระบบ มีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ กล้าทดลอง และพร้อมรับมือกับความท้าทาย เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ทันสมัยและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่บุคลากร เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงบทบาทของผู้บริหารในการ นำแนวคิดสมัยใหม่ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่เพียงแค่กำหนดทิศทางของโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังต้อง สื่อสาร สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้บุคลากรร่วมขับเคลื่อนวิสัยทัศน์นั้นด้วยความเข้าใจและศรัทธา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องไม่เพียงแค่คิดวิสัยทัศน์ให้สวยงาม แต่ต้องสามารถปลุกใจและทำให้บุคลากรเชื่อมั่น จนพร้อมร่วมกันทำให้ภาพฝันกลายเป็นจริง ด้วยการสื่อสารที่มีพลัง การสร้างการมีส่วนร่วม และการสนับสนุนการลงมือทำอย่างสร้างสรรค์

กระตุ้นให้บุคลากรร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า เป็นการเน้นบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เพียงสั่งการหรือกำหนดเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นแรงบันดาลใจ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และสร้างสรรค์ร่วมกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน จะต้องทำให้เกิดการสร้างเป้าหมายร่วมกันที่เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมออกแบบเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องสามารถกระตุ้นและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า ไม่ใช่แค่ทำตามคำสั่ง แต่เกิดจากแรงบันดาลใจ แรงศรัทธา และความร่วมมือ ในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้นอย่างแท้จริง

การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ดีในการทำงาน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ความสุขในการทำงานและบรรยากาศที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังต้องสร้างพื้นที่ทางใจและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่แค่การคิดนอกกรอบ แต่คือการสร้างพื้นที่ให้คนอื่นได้คิดนอกกรอบด้วยอย่างปลอดภัย ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงต้องเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมที่สร้างสภาพแวดล้อมให้คนในองค์กรกล้าร่วมมือ กล้าสร้างและเติบโตไปด้วยกันอย่างมีคุณภาพและมีความสุข

ประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพองค์กร และการขับเคลื่อนนวัตกรรมในสถานศึกษา เพราะไม่มีระบบติดตามผลที่ดีก็ยากจะรู้ว่าแนวทางที่วางไว้ได้ผลจริงหรือไม่ จึงควรออกแบบกระบวนการประเมินที่ชัดเจน มีข้อมูลรองรับ และปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นขั้นตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการยุคใหม่ โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่เน้นการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้แนวทางการทำงานมีความสอดคล้องกับเป้าหมายมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และสะท้อนผลการดำเนินงานในทุกระยะ โดยไม่รอให้จบโครงการหรือสิ้นปีงบประมาณเท่านั้น แต่ทำอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ และมีการนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงงานอย่างเป็นรูปธรรม

พัฒนาบุคลากรผ่านการอบรมและการวิจัยในชั้นเรียน เป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาจากข้อมูลในการประเมินที่ได้มีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในยุคที่การเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และครูต้องทำหน้าที่มากกว่าการสอน คือการเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข การพัฒนาครูผ่าน การอบรม และ การวิจัยในชั้นเรียน ไม่ใช่แค่เพิ่มความรู้อย่างเดียว แต่คือการเปลี่ยนวิธีคิดของครูให้เป็นนักพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่พร้อมปรับตัว และเติบโตไปพร้อมกันทั้งครูและนักเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดและออกแบบนโยบายเพื่อความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในการบริหาร
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดระบบงานที่มีการมอบหมายงานและหน้าที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการวางแผนและดำเนินการอย่างสร้างสรรค์
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดทิศทาง โครงสร้างองค์กรและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการทำงานที่ผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ส่งเสริมมิตรภาพ
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมมิตรภาพโดยการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในองค์กร
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดใหม่ ๆ ในองค์กร
- 7) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยให้บุคลากรและนักเรียนเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีได้อย่างสะดวก

- 8) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 6 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับกลุ่มต่อไป

2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดเชียงใหม่ กับผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

References

- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2561). *คู่มือหลักสูตรด้านทฤษฎีการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร. (2567). *แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พ.ศ. 2567 – 2570*. เชียงใหม่ : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัลยารัตน์ ก้อนแก้ว. (2567). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในสหวิทยาเขตดอยสุเทพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *มจร อุบลปริทรรศน์*. 9(1), 1046.
- อมรรัตน์ แก้ววรรณรัตน์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบทวิ-พหุภาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. *การค้นคว้าอิสระการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- ขวัญนัทธ์ พันอินทร์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในสหวิทยาเขตบุญวาทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปางลำพูน. *การศึกษาค้นคว้าอิสระการบริหารการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา*. ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- บรรเทิง โสภภาพิมพ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสันทราย 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.

**การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพ
การศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่เขต 3**

**School Curriculum Management in the Digital Age of the Schools in Burapha
Pratuengwit Educational Quality development Center under the Office of
Chiang Mai Primary Educational Service Area 3**

วราพร เอ็กสตร้อม Varaporn Ekstrom

ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi

สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan Wangcham

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

g663302016@northcm.ac.th

Received 2025/03/29

Revised 2025/04/30

Accepted 2025/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และ 2) แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมจำนวน 112 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และ ครู วิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ควรที่จะ คือ 1. สร้างความรู้ ความเข้าใจ

เรื่องหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาและสืบค้นข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมผ่านเว็บเบราว์เซอร์ 2. มีการเตรียมพร้อมในการวางแผนด้านการจัดสรรงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดหาหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้โปรแกรมต่าง ๆ 3. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพปัจจุบัน ความต้องการของโรงเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel Google Drive iCloud 4. สร้างสื่อดิจิทัลตามหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5. รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองผ่านช่องทางเว็บไซต์ของสถานศึกษา Line กลุ่มระหว่างครูประจำชั้นและผู้ปกครอง 6. ควรทำการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ผ่านโปรแกรม Microsoft Excel

คำสำคัญ : การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, ผู้บริหารและครู, ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา.

Abstract

The purpose of this research was to study 1) school curriculum management in the digital age and 2) guidelines for the development of school curriculum management in the digital age of schools in Burapha Pratuengwit Educational Quality Development Center under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service Area 3. The population consisted of 112 administrators, teachers, and educational personnel, and 5 qualified experts in an interview, selected by a specific selection, including 1 educational supervisor, 3 school administrators, and 1 expert teacher. The tools included a questionnaire at the confidence level of 0.95 and an interview form, data analysis with the mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that

1) School curriculum management in the digital age of schools in Burapha Pratuengwit Educational Quality Development Center under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service Area 3, found that the overall level was at a high level.

2) Guidelines for the development of school curriculum in the digital age of schools in Burapha Pratuengwit Educational Quality Development Center under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service Area 3 found that the Burapha Pratuengwit Educational Quality Development Center should : 1. build knowledge and understanding of school curriculum in the digital age so that knowledge can be used in the preparation of learning subjects of school curriculum and search for additional

information through a web browser. 2. be prepared to plan budget allocations, buildings, facilities, materials, equipment for procurement, or choose to use existing resources to organize learner development activities using various programs. 3. analyze basic information, current conditions, school needs, and local wisdom by using information technology to create learning materials for school programs in the digital age using Microsoft Excel, Google Drive, and iCloud. 4. create digital media based on relevant theories 5. report learners' learning outcomes to parents through the website of the school, Line group between the classroom teacher and parents 6. analyze the strength and weak points through Microsoft Excel.

Keywords: Management of the Curriculum of the Educational Institution in the Digital Age, Administrators and Teachers Educational Institution, Quality Development Center.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในด้านการผลิตและการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการศึกษา โดยการสร้างกลยุทธ์ใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในสังคมโลก พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทยและการมีระเบียบวินัยตามแนวทางประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองของโลกยุคดิจิทัล ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมดั้งเดิมเริ่มอ่อนแอลง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลายเป็นเหยื่อของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและความล้มเหลวทางการเรียน ทำให้เด็กและเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยเผชิญกับความไม่มั่นคงในอนาคตจากการเปลี่ยนแปลงนี้

ในยุคดิจิทัล Sheninger (2014 อ้างถึงใน รัตติยา โฉมเฉลา, จำเริญ อุ้นแก้ว และ ประภาศิต อานุกาพแสนยากร, 2024: 152) กล่าวว่า เทคโนโลยีและการศึกษามีศักยภาพในการส่งเสริมกระบวนการสอนและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งกับชุมชนและกลุ่มผู้มีส่วนร่วม ซึ่งสามารถปลดล็อกศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารยังทำให้ชีวิตสะดวกขึ้น โดยทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษา ยังช่วย

เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้ หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นแม่บทที่ช่วยกำหนดแนวทางการเรียนการสอนทั้งในระดับชาติและระดับสถานศึกษา หลักสูตรไม่เพียงแต่เป็นเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ แต่ยังรวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ (ลัดดาวัลย์ สะอึ้งทอง อ่างถึงโน พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2560: 15 - 17)

ขณะเดียวกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษาทั้งหมด 153 โรงเรียน โดยมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนผ่านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย อำเภอมะเอยาย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดทำสาระการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษาในยุคดิจิทัลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากเหตุผลที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเป็นการดำเนินงานที่สำคัญ เนื่องจากส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ผู้ทำวิจัยในฐานะบุคลากรโรงเรียนศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย อำเภอมะเอยาย จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการบริหารงานหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มุ่งเน้นการผสมผสานการบริหารหลักสูตรกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล รูปแบบการวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัย

ผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งรวมการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรและการใช้เทคโนโลยีได้อย่างครอบคลุม กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ด้านในการบริหารหลักสูตร ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดทำหลักสูตร 4) การใช้หลักสูตรสถานศึกษาในกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และ 6) การสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนา ในด้านของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ดังนี้ ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 112 คน ประกอบด้วยผู้บริหารจำนวน 8 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 104 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 และ ครู วิทยฐานะชำนาญการ จำนวน 1 คน

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 3) ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล 4) ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 5) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ในยุคดิจิทัล และ 6) ด้านการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert)

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและนิยามศัพท์เฉพาะ นำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุง

3) ปรับแบบสอบถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้อง 0.60-1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีไขกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โรงเรียนบ้านสันต้นหม้อ โรงเรียนบ้านป่าก่อ โรงเรียนบ้านป่าแดง โรงเรียนบ้านสันปอธง โรงเรียนบ้านหลวง และโรงเรียนบ้านโละ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัญหา กำหนดเป็นประเด็นการสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	ระดับปฏิบัติ (N=112)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	4.25	0.45	มาก
ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	4.29	0.42	มาก
ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล	4.26	0.44	มาก
ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	4.36	0.42	มาก
ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล	4.23	0.39	มาก
ด้านการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล	4.25	0.39	มาก
โดยรวม	4.27	0.36	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลรองลงมา คือ ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และด้านการสรุปผลปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัลและด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า

ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะของบุคลากร การส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์ บุคลากรควรจัดทำคู่มือแนะนำการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น Google, Google Scholar และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ จัดทำ VDO สั้น ๆ แนะนำการใช้ Google Scholar และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่จำเป็นให้ครูสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร และผู้บริหารส่งเสริมส่งเสริมให้ครูและบุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์ เช่น กลุ่ม Facebook หรือ Line Open Chat

ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรมีนโยบายฝึกอบรมครูและบุคลากรให้สามารถใช้โปรแกรม Microsoft Excel, Google Drive, OneDrive อบรมครูให้ใช้ Google Sheets หรือ Excel Online ในการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากร ใช้ซอฟต์แวร์ใช้ Microsoft Excel ช่วยในการจัดทำแผนงบประมาณและวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น อุปกรณ์การเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยการใช้ Google Drive และ OneDrive เป็นพื้นที่

ในการจัดเก็บข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกและแบ่งปันข้อมูลระหว่างครูและผู้บริหาร การใช้โปรแกรมคำนวณและจัดทำรายงานต่าง ๆ ในการใช้ทรัพยากรที่มี เพื่อให้การติดตามและการประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรนำระบบฐานข้อมูลนักเรียน บริบทชุมชน บริบทของโรงเรียน และข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เช่น ใช้ Google Forms หรือ Microsoft Forms สสำรวจความต้องการ ใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับบริบทของโรงเรียน สสำรวจความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Project-based Learning (PBL) ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยี และจัดทำหลักสูตรที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมและแนวโน้มของยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรจัดวิทยากรภายนอก อบรมบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถสร้างและใช้สื่อดิจิทัล เช่น Canva, PowerPoint และ Google Forms อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับนักเรียนตามบริบท จัดทำคลังสื่อดิจิทัลออนไลน์ของโรงเรียน เช่น Google Drive หรือแพลตฟอร์ม LMS (Learning Management System) มีการพัฒนาสื่อการสอนแบบ Interactive เช่น Quizizz, Kahoot ใช้วิธีการบันทึกวิดีโอการสอน แล้วอัปโหลดบน YouTube หรือ Google Classroom เพื่อให้ง่ายต่อการนำมาใช้ภายหลัง

ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรพัฒนาเว็บไซต์โรงเรียน พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้มีระบบติดตามผลการเรียนที่เข้าถึงง่าย หรือใช้ Google Sites สำหรับเผยแพร่ผลการเรียนของนักเรียน ใช้ Line OpenChat หรือ Facebook Messenger เป็นช่องทางสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง หรือ ใช้โปรแกรม Google Docs หรือ Google Sheets บันทึกผลการประเมิน และส่งเสริมให้ใช้ระบบรายงานผลการเรียนแบบออนไลน์ เรียลไทม์

ด้านการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรสถานศึกษาผ่านเวิร์กช็อปที่ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Google Sheets ใช้ AI หรือ Data Analytics ช่วยในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets วิเคราะห์ข้อมูลและแสดงผลผ่านกราฟ ใช้ Google Meet หรือ Zoom ประชุมสรุปผลและวางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูทำ Action Research โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานแบบ PDCA (Plan-Do-Check-Act)

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3 พบว่า

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการเตรียมพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัล อินเทอร์เน็ต และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธัญญา พรปทุมชัยกิจ และคณะ (2564) พบว่า มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทุกคนใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้และจัดหางบประมาณมาซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีให้เพียงพอ สร้างค่านิยมในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และมีการประเมินประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการสอน นอกจากนี้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยมีการอบรมครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ (วิริยา วิจิตรวาทการ , 2562 : ระบบออนไลน์) กล่าวว่า ครูยังเป็นหัวใจสำคัญในระบบการศึกษาแม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นก็ตาม เพราะครูมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ครูในยุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาทักษะต่างให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใน 5 ด้าน คือ 1. นวัตกรรม (Innovator) ครูต้องสามารถคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนและ ยังต้องเป็นเสมือนต้นแบบให้กับผู้เรียน 2. นักออกแบบ (Designer) ให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล 3. โค้ช (Coach) ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้ โดยการตั้งคำถามให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด วิเคราะห์ 4. ผู้ช่วย (Facilitator) ครูจะเป็นผู้ช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆ 5. ผู้คนพบเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Enabler) ครูจะต้องสามารถรู้ถึงจุดเด่นของเทคโนโลยีต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงโอกาสและทางเลือกสำหรับอนาคต และมีการวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาที่สามารถวางแผนได้ดี มีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในหลักสูตรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการศึกษายุคใหม่ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้ ซึ่งการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตรที่สามารถรองรับการใช้สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลจากการใช้สื่อดิจิทัลช่วยสอน และการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับ จันจิรา สุจา และ สมใจ สืบเสาะ (2566) ได้กล่าวว่า สถานศึกษามีการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสถานศึกษามีการใช้หลักสูตรแบบดิจิทัล ในรูปของซอฟต์แวร์การสอน

แบบออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีการสนับสนุนการใช้หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ เนื่องมาจากการใช้วิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น และสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยี โทรคมนาคม มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังมีการนำนวัตกรรมสื่อที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดีย ชุดการสอน และวีดิทัศน์

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่า

ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ การพัฒนาทักษะของบุคลากร การส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์ บุคลากรควรจัดทำคู่มือแนะนำการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น Google, Google Scholar และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ออนไลน์ จัดทำ VDO สั้น ๆ แนะนำการใช้ Google Scholar และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่จำเป็นให้ครูสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้กับครูและบุคลากร และผู้บริหารส่งเสริมส่งเสริมให้ครูและบุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์ เช่น กลุ่ม Facebook หรือ Line Open Chat ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ กระดานลาด (2562) อ้างถึงใน ปานเราหา เนื้อไม้, (2566) กล่าวว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นทักษะที่สำคัญของการรู้ดิจิทัลซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าถึงแหล่งข้อมูล โดยเครื่องมืออุปกรณ์ดิจิทัลในการสืบค้นได้ถูกต้องมีสิทธิ์ในการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต การรับรู้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ สามารถดำเนินชีวิตเป็นปกติท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและสอดคล้องกับชาติชาย ทนะขำ (2558) พบว่า การให้ความรู้และทักษะแก่บุคลากรในเรื่องการประมวลผล ข้อมูลด้านการจัดหน่วย หรือคลังข้อมูล ควรจัดทำวัสดุครุภัณฑ์ในการจัดหน่วย หรือคลังข้อมูลให้ เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลควรส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อศึกษาปัญหาของสถานศึกษาแล้วหาวิธีการแก้ไข

ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ

ผู้บริหารควรมีนโยบายฝึกอบรมครูและบุคลากรให้สามารถใช้โปรแกรม Microsoft Excel, Google Drive, OneDrive อบรมครูให้ใช้ Google Sheets หรือ Excel Online ในการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากร ใช้ซอฟต์แวร์ใช้ Microsoft Excel ช่วยในการจัดทำแผนงบประมาณและวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น อุปกรณ์การเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยใช้ Google Drive และ OneDrive เป็นพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกและแบ่งปันข้อมูลระหว่างครูและผู้บริหาร การใช้โปรแกรมคำนวณและจัดทำรายงานต่าง ๆ ในการใช้ทรัพยากรที่มี เพื่อให้การติดตามและการประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคพร เล็กนอก (2563) พบว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัล คือ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ทั้งทางด้าน บัญชี การเงินและพัสดุให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลได้ นำมาซึ่งความ โปร่งใสในการปฏิบัติราชการ สนับสนุนงบประมาณในการจัดการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ นันทะ บุตรน้อย และคณะ (2563) กล่าวว่า ระบบงานและกระบวนการภายในจะต้องสิ้นไหลแบบไร้รอยต่อ ข้อมูลต่าง ๆ ภายในองค์กรจะไม่ถูกจัดเก็บแบบต่างคนต่างเก็บ ต่างคนต่างใช้ หากแต่อยู่ในระบบฐานข้อมูลกลาง เพื่อลดความซ้ำซ้อน เชื่อถือได้ว่าทุกคนจะใช้ข้อมูลที่ใหม่อยู่เสมอและที่สำคัญคือเป็นข้อมูลชุดเดียวกัน สำหรับการจัดการหรือการบริหารงานองค์กรในอนาคต จะต้อง คำนึงถึงการไหลของข้อมูลและการประมวลผล เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจในทุก กระบวนการของการดำเนินงานขององค์กร

ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรนำระบบฐานข้อมูลนักเรียน บริบทชุมชน บริบทของโรงเรียน และข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เช่น ใช้ Google Forms หรือ Microsoft Forms สำรวจความต้องการ ใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับบริบทของโรงเรียน สำรวจความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Project-based Learning (PBL) ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยี และจัดทำหลักสูตรที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมและแนวโน้มของยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่องจิต เมธยะประภาส (2560) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของครูว่า ต้องมีความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน และสามารถประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ธนชนม์ มาตระอ (2564) กล่าวว่าโรงเรียนควรนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกำหนดนโยบายในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สามารถนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ได้เหมาะสมในการบริหารจัดการของโครงสร้างกลุ่มงานบริหารภายในทั้ง 4 ฝ่ายงานหรือตามบริบทของ

สถานศึกษา สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม ตรงตามสถานการณ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของโรงเรียนอันจะนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ชัดเจน

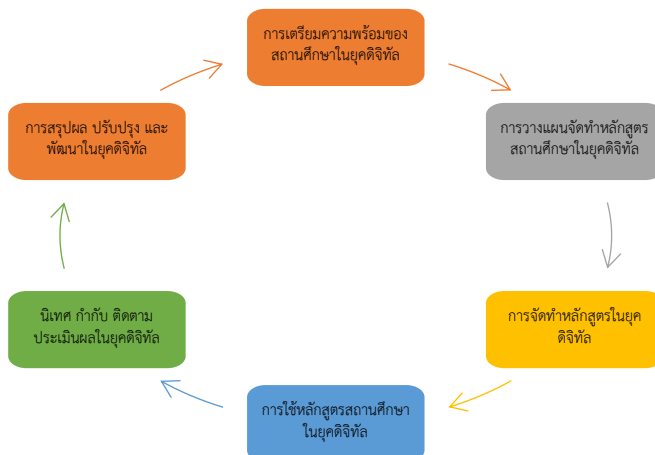
ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรจัดวิทยากรภายนอก อบรมบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถสร้างและใช้สื่อดิจิทัล เช่น Canva, PowerPoint และ Google Forms อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับนักเรียนตามบริบท จัดทำคลังสื่อดิจิทัลออนไลน์ของโรงเรียน เช่น Google Drive หรือแพลตฟอร์ม LMS (Learning Management System) มีการพัฒนาสื่อการสอนแบบ Interactive เช่น Quizizz, Kahoot ใช้วิธีการบันทึกวิดีโอการสอน แล้วอัปโหลดบน YouTube หรือ Google Classroom เพื่อให้ง่ายต่อการนำมาใช้ภายหลัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระ รุญเจริญ (2562 อ้างถึงใน จินฉัตร ปะโคทั้ง, 2562) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลง และพัฒนาผู้เรียนและครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษายุคใหม่จึงควรมีคุณลักษณะที่มีทักษะดิจิทัล สามารถเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีใช้ระบบเครือข่ายการสื่อสารที่รวดเร็ว สร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้ได้มากและรวดเร็วและใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญ ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับวรชัย วิภูอุปโคตร (2564) พบว่า การศึกษาในปัจจุบันควรให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ให้เกิดความร่วมมือกันในการเรียน สนับสนุนการเรียนรู้ของแต่ละคน จากความ เจริญก้าวหน้าทางด้านระบบเครือข่ายที่เรียกว่าอินเทอร์เน็ตทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเปลี่ยนไปด้วยการใช้ สารสนเทศแบบไร้พรมแดน กิจกรรมทุกอย่างจะถูกเชื่อมโยงเข้าถึงกัน ก่อให้เกิดประโยชน์จากกระแสข่าวสารข้อมูล ความรู้ การแสวงหาความรู้ การกระจายข่าวสารข้อมูลทำให้การเรียนรู้ มีความสะดวกและรวดเร็วทั้งภายในและภายนอก ทุกคนสามารถใช้อุปกรณ์เหล่านี้ได้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองที่เปิดโอกาสให้มีการขยายการเรียนการสอนให้มีอิสระมากขึ้น รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมต่อกันมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่ สนับสนุนการคิดอย่างสร้างสรรค์

ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาควรพัฒนาเว็บไซต์โรงเรียนให้มีระบบติดตามผลการเรียนที่เข้าถึงง่าย หรือใช้ Google Sites สำหรับเผยแพร่ผลการเรียนของนักเรียน และเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข้อมูล มีการเปิด Line OpenChat หรือ Facebook Messenger เป็นช่องทางสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง หรือ ใช้โปรแกรม Google Docs หรือ Google Sheets บันทึกผลการประเมินและส่งเสริมให้ใช้ระบบรายงานผลการเรียนแบบออนไลน์ เรียลไทม์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา หาผลดี (2557 อ้างถึงใน

ชิษณุพงศ์ เข็มมณาค 2563) ที่พบว่า ขั้นตอนการนำข้อมูลไปใช้มีการนำข้อมูลที่ได้ ไปใช้ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ รายงานข้อมูลไปยังหน่วยงานต้นสังกัดตามระยะเวลาที่กำหนด เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบทั้งในและนอกโรงเรียน มีรูปแบบการรายงานผลและนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งในรูปเอกสารแผ่นพับ รูปเล่มวารสาร และผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผน แก้ไขพัฒนา และปฏิบัติจริงในการบริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับ จินฉนวนัตถ์ ปะโคทัง (2562) ได้กล่าวถึงการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลของสถานศึกษาที่หลายรูปแบบ สามารถช่วยให้การสื่อสารข้อมูล ข่าวสารของสถานศึกษา การสื่อสารระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาการศึกษามีคุณภาพมากขึ้น

ด้านการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ด้านการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล คือ สถานศึกษาส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรสถานศึกษาผ่านเวิร์กช็อปที่ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Google Sheets ใช้ AI หรือ Data Analytics ช่วยในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets วิเคราะห์ข้อมูลและแสดงผลผ่านกราฟ ใช้ Google Meet หรือ Zoom ประชุมสรุปผลและวางแผนพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูทำ Action Research โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานแบบ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย สุชาติโนบล (2562) ได้กล่าวว่า ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ผลักดันให้ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนรู้และดำเนินงานด้านหลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล เพื่อให้มันในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและองค์ความรู้ทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันและมีทักษะเอาตัวรอดได้ในยุคแห่งโลกดิจิทัล ดังนั้น หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลจึงเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ก้าวหน้าทันโลกของการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ ธีรภัทร์ วรคำ (2565) พบว่าด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรด้วยการรู้ดิจิทัล คือครูนำผลประเมินหลักสูตรในปีการศึกษาที่ผ่านมาประชุมศึกษาจุดเด่น จุดด้อยและพัฒนาหลักสูตรในปีการศึกษาถัดไป โดยพัฒนาหลักสูตรและจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล มีการสืบค้นข้อมูลใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและมีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือเพื่อนำมาปรับปรุงประยุกต์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและเทคโนโลยีและมีการนำเสนอเผยแพร่หลักสูตรของสถานศึกษาใน ช่องทางออนไลน์เพื่อเป็นการจัดเก็บและเผยแพร่หลักสูตรสู่สาธารณะให้สามารถนำข้อมูลหลักสูตรไป ใช้งานได้อย่างสะดวก รวดเร็ว

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

ที่มา : วราพร เอ็กสตร้อม, 2568

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 พบว่ามีการเตรียมการที่เหมาะสมและครอบคลุม **ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะของบุคลากร การส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนออนไลน์ บุคลากรควรจัดทำคู่มือแนะนำการใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ **ด้านการวางแผนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควรมีนโยบายฝึกอบรมครูและบุคลากรให้สามารถใช้โปรแกรม Microsoft Excel, Google Drive, OneDrive อบรมครูให้ใช้ Google Sheets หรือ Excel Online ในการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากร ใช้ซอฟต์แวร์ใช้ Microsoft Excel ช่วยในการจัดทำแผนงบประมาณและวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ **ด้านการจัดทำหลักสูตรในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควรนาระบบฐานข้อมูลนักเรียน บริบทชุมชน บริบทของโรงเรียน และข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา เช่น ใช้ Google Forms หรือ Microsoft Forms สำรวจความต้องการ ใช้ Microsoft Excel หรือ Google Sheets **ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควรจัดวิทยากรภายนอก อบรมบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถสร้างและใช้สื่อดิจิทัล เช่น Canva, PowerPoint และ Google Forms อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับนักเรียนตามบริบท จัดทำคลังสื่อดิจิทัลออนไลน์ของโรงเรียน **ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควรพัฒนาเว็บไซต์โรงเรียน พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนให้มีระบบติดตามผลการเรียนที่เข้าถึงง่าย หรือใช้ Google Sites สำหรับเผยแพร่ผลการเรียนของนักเรียน ใช้ Line OpenChat หรือ Facebook Messenger เป็นช่องทางสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง **และการสรุปผล ปรับปรุง และพัฒนาในยุคดิจิทัล** สถานศึกษาควร

ส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรสถานศึกษาผ่านเวิร์กช็อปที่ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Google Sheets ใช้ AI หรือ Data Analytics ช่วยในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยมีเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแนวทางการบริหารนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ควรใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริมให้เกิดการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เช่น จัดทำคลังสื่อดิจิทัล Coaching จากศึกษานิเทศก์ผ่านระบบออนไลน์เพื่อสนับสนุนการพัฒนา โดยเน้นความเป็นระบบ มีความยืดหยุ่น และสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรบูรณาการทั้งในระดับสถานศึกษาเขตพื้นที่ และเครือข่ายภายนอก เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

2) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้ก้าวทันยุคดิจิทัลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานเว็บไซต์ ของผู้ปกครองและครู เช่น ความสะดวก ปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

2) ศึกษารูปแบบ แพลตฟอร์มที่เหมาะสม สำหรับการจัดเก็บและเผยแพร่ผลการเรียนที่เข้าถึงง่าย

3) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

References

จันจิรา สุจา และ สมใจ สืบเสาะ. (2566). การใช้นวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 16(2), 76 - 89.

- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2562). การสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(1), 125 - 132.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง, & อีระ รุญเจริญ. (2566). การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 11(42), 1 - 8.
- ชาติชาย ทนขว้าง. (2558). การจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37. *Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 1-12.
- ชิษณุพงศ์ เข้มนาถ. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. *หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- ณัฐธิดา พรพทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 50 - 64.
- ธนชนม์ มาตรระอ. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. *หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- ธีรภัทร์ วรคำ. (2565). แนวทางการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยใช้การรู้ดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- นันทะ บุตรน้อย, สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนา, & กาญจนา คูมา. (2563). ผลกระทบของการปรับเปลี่ยนสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลต่อการพัฒนาการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Local Administration Journal*. 13(4), 347-362.
- ปานเรขา เนื้อไม้. (2564). แนวทางการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. *ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์*, 7(2), 150-161.
- รัตติยา โฉมเฉลา, จำเริญ อุ้นแก้ว, & ประภาสิต อานุกาพแสนยากร. (2567). รูปแบบการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

- พื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 18(2), 149 - 163.
- ลัดดาวัลย์ สะอึ้งทอง. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. *ปริญาครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วรชัย วิภูอุปโคตร. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุค 4.0. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 60 - 69.
- วรพร เอ็กสตรีอม. (2568). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาบูรพาประเทืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 3. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่.
- วิริยา วิจิตรวาทการ. (n.d.). *Creating Teacher of Tomorrow*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.youtube.com/watch?v=6RM3xGo7tUo> [31 มกราคม 2568].
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน: กระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อ่องจิต เมธยะประภาส. (2559). *ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E-Teacher*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://drsumaibinbai.files.wordpress.com>. [22 สิงหาคม 2567].

**แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการจัดตั้งลงทุนของ
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3**
Guidelines for Optimizing the Establishment of Investment Budgets of
educational institutions affiliated to the Surat Thani Primary Education Area
Office District

ชลดา นาคเดช Chonlada Nakdech

พรพิมล กะชามาศ Pornpimon Kachamas

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

University of the Thai Chamber of Commerce

Ndchonlada@gmail.com

pornpimon_kac@utcc.ac.th

Received 2025/03/14

Revised 2025/06/01

Accepted 2025/06/10

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 2) ศึกษาปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพดังกล่าว 3) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อการจัดตั้งลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในประเด็นที่กล่าวมาวิธีวิจัยประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่และผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรในสังกัด โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test, One-Way ANOVA และการถดถอยพหุคูณ รวมถึงใช้ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อหาแนวทางการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาอุปสรรคปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร และระดับรายได้ แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ไม่ได้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งลงทุนของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการขอจัดตั้งลงทุนของสถานศึกษา พบว่า กลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รูปแบบการ

บริหารงาน ความสามารถของบุคลากร และระบบการปฏิบัติงาน มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ

3) แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพพบว่า ลักษณะของงานที่ทำหาย และวิธีการบริหารของผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีผลกระทบต่อนักเรียนและความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ

4) การแก้ไขปัญหาอุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รูปแบบการบริหารงาน ความสามารถ และระบบการปฏิบัติงาน ส่วนแรงจูงใจที่มีอิทธิพล ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำหาย และวิธีการบริหารของผู้บังคับบัญชา

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษา, งบประมาณของสถานศึกษา, แรงจูงใจ, ปัจจัยภายในองค์กร, สุราษฎร์ธานี เขต 3.

Abstract

This study aimed to 1) investigate the demographic obstacles affecting the efficiency of investment budget formulation in educational institutions under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 2) explore the influence of internal organizational factors on the efficiency of such budgeting processes; 3) examine the role of work motivation in promoting effective investment budget planning; and 4) propose solutions to address key problems found.

The study employed a mixed- methods approach. Qualitative data were collected through in- depth interviews with 10 educational administrators, while quantitative data were gathered from 340 respondents selected via random sampling from among public school teachers and staff. The data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. Additionally, SWOT analysis and the TOWS matrix were applied to formulate strategic improvement guidelines.

The results find that:

1) The problem of demographic barriers that affect the efficiency of applying for the establishment of investment budgets of affiliated educational institutions.

2) Internal factors of affiliated educational institutions affect the optimization of the investment budget of educational institutions. see

3) The motivation for work that results in the establishment of the investment budget of the affiliated educational institutions is effective.

4) Solving Demographic Barriers Internal factors and incentives that affect the efficiency of the investment budget of affiliated educational institutions were found to be internal factors that significantly affect the efficiency of investment budget establishment including strategy and strategy. Management style The influencing motivation includes the nature of the challenging task and the management method of the superior.

Keywords: Investment Budget, Educational Institution, Surat Thani, Area 3.

บทนำ

จากรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้รับการจัดสรรงบประมาณรวมทั้งสิ้น 37,106,970 บาท แบ่งเป็นค่าครุภัณฑ์ 2,856,100 บาท และค่าปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ อีก 34,250,870 บาท อย่างไรก็ตาม โรงเรียนหลายแห่งในพื้นที่ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนกลับไม่ได้รับการจัดสรรงบดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านความพร้อมของสถานศึกษา ทั้งในมิติของบุคลากร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหาร ระบบงาน และแรงจูงใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลต่อการยื่นคำของบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้การพิจารณาของ สพฐ. มีความคลาดเคลื่อน ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเสี่ยง และคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ขึ้นเนื่องจากผู้วิจัยได้เห็นข้อจำกัดของสถานศึกษาที่มีความจำเป็นและขาดแคลน แล้วดำเนินการจัดตั้งงบลงทุนโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจ การศึกษาคู่มือ การรายงานผลการใช้จ่ายงบลงทุนให้เป็นปัจจุบันส่งผลให้ผลการเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรืองบประมาณที่ได้รับจัดสรรต้องถูกพับไป และอาจเกิดอันตรายกับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรคในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด รวมถึงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด ศึกษาว่า ปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษา การขอจัดตั้งงบลงทุน ของสถานศึกษาในสังกัดหรือไม่อย่างไร เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด
- 2) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดหรือไม่ อย่างไร
- 3) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลแบบพุทธิภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 10 คน ใช้แบบสอบถามออนไลน์กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด จำนวน 340 คน และการเก็บข้อมูลแบบพุทธิภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณการศึกษา คำนวณวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ กลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด จำนวน 2,184 คน และคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ ลูกจ้าง ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสัมภาษณ์ ข้อคิดเห็น ประเด็นปัญหาต่างๆ และข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการประเมินทัศนคติ (Attitude Scale) เพื่อการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร รายได้ ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด โดยการทดสอบค่า (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยแผนผังก้างปลา เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาแล้ว นำเครื่องมือการสร้างกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix การประเมินสถานการณ์โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านรูปแบบการบริหารงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ด้านความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 แบ่งออกเป็น 4 ข้อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า จำแนกตามเพศ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร ระดับรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ปัจจัยภายในองค์กร ส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ร้อยละ 37.8 โดยมี จำนวน 4 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ ด้านรูปแบบการบริหารงาน และด้านความสามารถ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ขณะที่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ปัจจัยภายในองค์กร ส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ร้อยละ 37.8 โดยมี จำนวน 4 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ ด้านรูปแบบการบริหารงาน และด้านความสามารถ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ขณะที่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านรูปแบบการบริหารงาน โดย

ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ด้านความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ทั้งนี้เพราะ แม้ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประเภทบุคลากร และรายได้ จะมีความหลากหลาย แต่ไม่ได้ส่งผลต่อแนวทางการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในเชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญ นั่นสะท้อนว่า อุปสรรคในเชิงประชากรศาสตร์นั้น ไม่ใช่ข้อจำกัดหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดตั้งงบประมาณในระดับนโยบายหรือปฏิบัติการของสถานศึกษา ในทางกลับกัน “ปัจจัยภายในองค์กร” คือตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความชัดเจนของแผนงานและการวางแผนเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาท้องถิ่นและระดับชาติ มีผลต่อการเรียบเรียงข้อเสนอของงบประมาณให้มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับเกณฑ์ของหน่วยจัดสรรงบประมาณ ระบบการตัดสินใจ การสื่อสารภายใน และโครงสร้างอำนาจในสถานศึกษา ส่งผลต่อความคล่องตัวและความโปร่งใสในการจัดทำค่าของ อีกทั้งความสามารถของบุคลากรกล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของบ รวมถึงทักษะด้านเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูล มีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดทำข้อเสนอที่มีคุณภาพ และสุดท้ายคือ ระบบการปฏิบัติงาน หากระบบมีความซับซ้อนหรือไม่เอื้อต่อการประสานงาน อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนารักษ์ กล่าวทวี (2562) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการทำงานให้กับผู้จัดทำบัญชีในจังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคล ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านการศึกษา และด้านประสบการณ์ มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรหมราย (2562) พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านโครงสร้างด้านรูปแบบการบริหาร และด้านความสามารถ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศินันท์ ฮะสม (2563) พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับปัจจัยมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ได้แก่ ปัจจัยจูงใจและและปัจจัยค้ำจุน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การวิเคราะห์แรงจูงใจกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า แรงจูงใจสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ คิดเป็นร้อยละ 58.2 โดยมี จำนวน 2 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย และด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านเงินเดือน ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสภาพการทำงาน ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และด้านความมั่นคงในการทำงานไม่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ภัทร์ อ่อนละมูล (2564) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานด้านการตรวจสอบการเงินโดยภาพรวม โดยมีปัจจัยด้านการบริหารงานและบุคลากรของหน่วยรับตรวจ ระดับความสำคัญมากที่สุด เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานด้านการตรวจสอบการเงินสูงที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการบริหารงานภายในองค์กร ปัจจัยด้านผู้บังคับบัญชา ปัจจัยด้านลักษณะของงานและปัจจัยด้านบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร ระดับรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษา ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์ประกอบภายในองค์กร โดยเฉพาะการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ การยกระดับรูปแบบการบริหาร และการสร้างแรงจูงใจที่เน้นความท้าทายในการทำงาน ร่วมกับการปรับระบบปฏิบัติงานให้คล่องตัวและตอบสนองต่อเป้าหมายของสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรศึกษานโยบายในการบริหารงานการจัดตั้งงบประมาณในแต่ละปี รวมถึงงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปี เนื่องจากมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรศึกษาและปรับปรุงแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

2. ควรมีการขยายขนาดของกลุ่มตัวอย่างไปในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้การขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1) ควรขยายผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ

2) ควรศึกษานโยบายในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขหรือแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด

References

- ณิชาภา ลพพานุสรณ์. (2565). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา สำนักงานเขตสะพานสูง. *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนภรณ์ พรหมฉาย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นรินทร์ภัทร์ อ่อนละมูล. (2564). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการตรวจสอบการเงินของบุคลากรสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ส่วนกลาง). *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- พัฒนาภรณ์ กล่ำทวี. (2562). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการทำงานให้กับผู้จัดทำบัญชีในจังหวัดระยอง. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. 1(2), 82 – 93.
- พรณิดา คำน่า. (2562). ปัจจัยที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุน. *มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 18(2), 185 – 200.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2567). รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.surat3.go.th/?page_id=12926 [28 มิถุนายน 2567].

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.surat3.go.th/?page_id=12926 [28 มิถุนายน 2567].

McFarland, D.E. (1979). *Foundation & Practics*. New York: Macmillan Publishing Inc.

Plowman, G. E., & Peterson, E. (1960). *Business organization and management*. Queensland: Irwin.

Robbins, S. P. (2001). *Organizational Behavior*. 11th ed. New Jersey: Pearson Prentice-Hall.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York Harper & Row.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

Guidelines for increasing the efficiency of investment budget establishment in educational institutions under the Office of the Primary Education Area, Surat Thani, Area 3

ชลดา นาคเดช Chonlada Nakdech

พรพิมล กะขามาศ Pornpimon Kachamas

บัณฑิตวิทยาลัย กลุ่มวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Ndchonlada@gmail.com

pornpimon_kac@utcc.ac.th

Received 2025/03/14

Revised 2025/06/01

Accepted 2025/06/10

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 2) ศึกษาปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพดังกล่าว 3) ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในประเด็นที่กล่าวมาวิจัยประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่และผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรในสังกัด โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test, One-Way ANOVA และการถดถอยพหุคูณ รวมถึงใช้ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อหาแนวทางการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาอุปสรรคปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร และระดับรายได้ แม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษา พบว่า กลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รูปแบบการบริหารงาน ความสามารถของบุคลากร และระบบการปฏิบัติงาน มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดตั้งงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ

3) แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพพบว่า ลักษณะของงานที่ทำหาย และวิธีการบริหารของผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีผลกระทบให้เกิดความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อการกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบลงทุน

4) การแก้ไขปัญหาอุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์และยุทธศาสตร์ รูปแบบการบริหารงาน ความสามารถ และระบบการปฏิบัติงาน ส่วนแรงจูงใจที่มีอิทธิพล ได้แก่ ลักษณะของงานที่ทำหาย และวิธีการบริหารของผู้บังคับบัญชา

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษา, งบลงทุนของสถานศึกษา, แรงจูงใจ, ปัจจัยภายในองค์กร, สุราษฎร์ธานี เขต 3.

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the demographic obstacles affecting the efficiency of investment budget formulation in educational institutions under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3; (2) explore the influence of internal organizational factors on the efficiency of such budgeting processes; (3) examine the role of work motivation in promoting effective investment budget planning; and (4) propose solutions to address key problems found.

The study employed a mixed- methods approach. Qualitative data were collected through in- depth interviews with 10 educational administrators, while quantitative data were gathered from 340 respondents selected via random sampling from among public school teachers and staff. The data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. Additionally, SWOT analysis and the TOWS matrix were applied to formulate strategic improvement guidelines.

The results find that:

1) The problem of demographic barriers that affect the efficiency of applying for the establishment of investment budgets of affiliated educational institutions.

2) Internal factors of affiliated educational institutions affect the optimization of the investment budget of educational institutions. see

3) The motivation for work that results in the establishment of the investment budget of the affiliated educational institutions is effective.

4) Solving Demographic Barriers Internal factors and incentives that affect the efficiency of the investment budget of affiliated educational institutions were found to be internal factors that significantly affect the efficiency of investment budget establishment including strategy and strategy. Management style The influencing motivation includes the nature of the challenging task and the management method of the superior.

Keywords: Investment budget efficiency, educational institution, internal organizational factors, motivation, Surat Thani Area 3

ให้สอดคล้องกับ [peeticha 1]: แก้ไขแล้ว

บทนำ

จากรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้รับการจัดสรรงบลงทุนรวมทั้งสิ้น 37,106,970 บาท แบ่งเป็นค่าครุภัณฑ์ 2,856,100 บาท และค่าปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ อีก 34,250,870 บาท อย่างไรก็ตาม โรงเรียนหลายแห่งในพื้นที่ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนกลับไม่ได้รับการจัดสรรงบดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านความพร้อมของสถานศึกษา ทั้งในมิติของบุคลากร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหาร ระบบงาน และแรงจูงใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลต่อการยืงค่าของงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้การพิจารณาของ สพฐ. มีความคลาดเคลื่อนส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเสี่ยง และคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ขึ้นเนื่องจากผู้วิจัยได้เห็นข้อจำกัดของสถานศึกษาที่มีความจำเป็นและขาดแคลน แล้วดำเนินการจัดตั้งงบลงทุนโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจ การศึกษาคู่มือ การรายงานผลการใช้จ่ายงบลงทุนให้เป็นปัจจุบันส่งผลให้ผลการเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรืองบประมาณที่ได้รับจัดสรรต้องถูกพับไป และอาจเกิดอันตรายกับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรคในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด รวมถึงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด ศึกษาว่าปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการขอจัดตั้งงบลงทุน ของสถานศึกษาในสังกัดหรือไม่อย่างไร เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัด
- 2) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยภายในองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาการขอจัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัดหรือไม่ อย่างไร
- 3) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลให้จัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค ด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยภายในองค์กร และแรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลแบบทฤษฎีภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 10 คน ใช้แบบสอบถามออนไลน์กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด จำนวน 340 คน และการเก็บข้อมูลแบบทฤษฎีภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณการศึกษา คำนวณงานวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ กลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด จำนวน 2,184 คน และคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม/หน่วยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ ลูกจ้าง ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสัมภาษณ์ ข้อคิดเห็น ประเด็นปัญหาต่างๆ และข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาการขอจัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการประเมินทัศนคติ (Attitude Scale) เพื่อการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งบงกชของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร รายได้ ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัด โดยการทดสอบค่า (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาด้วยแผนผังก้างปลา เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาแล้ว นำเครื่องมือการสร้างความกลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix การประเมินสถานการณ์โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านรูปแบบการบริหารงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ด้านความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 แบ่งออกเป็น 4 ข้อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า จำแนกตามเพศ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ประเภทบุคลากร ระดับรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ปัจจัยภายในองค์กร ส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ร้อยละ 37.8 โดยมี จำนวน 4 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ ด้านรูปแบบการบริหารงาน และด้านความสามารถ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ขณะที่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในองค์กรกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ปัจจัยภายในองค์กร ส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ร้อยละ 37.8 โดยมี จำนวน 4 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ ด้านรูปแบบการบริหารงาน และด้านความสามารถ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ขณะที่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นลบ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านระบบการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ด้านกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านรูปแบบการบริหารงาน โดย

ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ด้านความสามารถ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ทั้งนี้เพราะ แม้ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน ประเภทบุคลากร และรายได้ จะมีความหลากหลาย แต่ไม่ได้ส่งผลต่อแนวทางการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในเชิงสถิติอย่างมีนัยสำคัญ นั่นสะท้อนว่า อุปสรรคในเชิงประชากรศาสตร์นั้น ไม่ใช่ข้อจำกัดหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดตั้งงบประมาณในระดับนโยบายหรือปฏิบัติการของสถานศึกษา ในทางกลับกัน “ปัจจัยภายในองค์กร” คือตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินการจัดตั้งงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความชัดเจนของแผนงานและการวางเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาท้องถิ่นและระดับชาติ มีผลต่อการเรียบเรียงข้อเสนอของงบประมาณให้มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับเกณฑ์ของหน่วยจัดสรรงบประมาณ ระบบการตัดสินใจ การสื่อสารภายใน และโครงสร้างอำนาจในสถานศึกษา ส่งผลต่อความคล่องตัวและความโปร่งใสในการจัดทำคำขอ อีกทั้งความสามารถของบุคลากรกล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของบ รวมถึงทักษะด้านเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูล มีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดทำข้อเสนอที่มีคุณภาพ และสุดท้ายคือ ระบบการปฏิบัติงาน หากระบบมีความซับซ้อนหรือไม่เอื้อต่อการประสานงาน อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนารณีกกล้าทวี (2562) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญของแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาการทำงานให้กับผู้จัดทำบัญชีในจังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคล ด้านเพศ ด้านอายุ ด้านการศึกษา และด้านประสบการณ์ มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ พรหมราย (2562) พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านโครงสร้างด้านรูปแบบการบริหาร และด้านความสามารถ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิรินทร์ สะสม (2563) พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับปัจจัยมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ได้แก่ ปัจจัยจูงใจและและปัจจัยค่าจ้าง จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การวิเคราะห์แรงจูงใจกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า แรงจูงใจสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้ คิดเป็นร้อยละ 58.2 โดยมี จำนวน 2 ตัวแปรที่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย และด้านวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านเงินเดือน ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านสภาพการทำงาน ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และด้านความมั่นคงในการทำงานไม่มีผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรินทร์ภัทร์ อ่อนละมูล (2564) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานด้านการตรวจสอบการเงินโดยภาพรวม โดยมีปัจจัยด้านการบริหารงานและบุคลากรของหน่วยรับตรวจ ระดับความสำคัญมากที่สุด เป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานด้านการตรวจสอบการเงินสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยด้านการบริหารงานภายในองค์กร ปัจจัยด้านผู้บังคับบัญชา ปัจจัยด้านลักษณะของงานและปัจจัยด้านบุคคลของผู้ปฏิบัติงาน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำแนกตามข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุ การทำงาน ประเภทบุคลากร ระดับรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดตั้งกองทุนของสถานศึกษา ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาองค์ประกอบภายในองค์กร โดยเฉพาะการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ การยกระดับรูปแบบการบริหาร และการสร้างแรงจูงใจที่เน้นความท้าทายในการทำงาน ร่วมกับการปรับระบบปฏิบัติงานให้คล่องตัวและตอบสนองต่อเป้าหมายของสถานศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควบคู่กับนโยบายในการบริหารงานการจัดตั้งงบประมาณในแต่ละปี รวมถึงงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปี เนื่องจากมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรศึกษาและปรับปรุงแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

2. ควรมีการขยายขนาดของกลุ่มตัวอย่างไปในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งประถมศึกษา และมีธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้การขอจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1) ควรขยายผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการขอจัดตั้งงบลงทุนของสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ

2) วรรคศึกษานโยบายในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขหรือแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบประมาณของสถานศึกษาในการจัดตั้งงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัด

References

- ณิชาลา สพนานุสรณ์. (2565). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา สำนักงานเขตสะพานสูง. *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นรินทร์ภัทร อ่อนละมูล. (2564). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการตรวจสอบการเงินของบุคลากรสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ส่วนกลาง). *การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- พัฒนามารณ์ กล้าทวี. (2562). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพงบลงทุนของสถานศึกษาการทำงานให้กับผู้จัดทำบัญชีในจังหวัดระยอง. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.* 1(2), 82 – 93.
- พรณิดา คำน่า. (2562). ปัจจัยที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายสนับสนุน. *มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.* 18(2), 185 – 200.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2567). *รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.surat3.go.th/?page_id=12926 [28 มิถุนายน 2567].

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.surat3.go.th/?page_id=12926 [28 มิถุนายน 2567].

McFarland, D.E. (1979). *Foundation & Practics*. New York: Macmillan Publishing Inc.

Plowman, G. E., & Peterson, E. (1960). *Business organization and management*. Queensland: Irwin.

Robbins, S. P. (2001). *Organizational Behavior*. 11th ed. New Jersey: Pearson Prentice-Hall.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York Harper & Row.

การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศ ของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่

Administration of Accredited Schools from Foreign Organizations of
International Schools in Chiang Mai

สถิตย์ เชื้อนวัง Satid Keuanwang
สังวาร์ วังแจ่ม Sangwan Wangcham
ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi
สมมาตร คำว้จัน Sommart Kamwatjanang
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
North-Chiang Mai University
g663302020@northcm.ac.th

Received 2025/03/29

Revised 2025/05/04

Accepted 2025/05/14

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาและ 2) วิธีดำเนินการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำนวน 248 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.98 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) วิธีการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ โดยกำหนดเป้าหมายพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และติดตามผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการพัฒนาสังคมและอารมณผ่านกิจกรรมเสริมและโครงการแนะแนว สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ปลอดภัย มีมาตรการคุ้มครองเด็ก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีมาตรฐานความปลอดภัยและการบำรุงรักษาสสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกให้เหมาะสม มีกระบวนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, องค์กรต่างประเทศ, โรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to 1) study the state of school administration and 2) the management methods of international schools in Chiang Mai that have been certified by international organizations. The research design was mixed-methods. The sample consisted of 248 school administrators and teachers and 5 qualified interviewers. The research instruments were questionnaires with a reliability of 0.98 and semi-structured interviews. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1) The management conditions of international schools in Chiang Mai that have received quality certification from international organizations are found to be at a high level overall.

2) The management methods of international schools in Chiang Mai that have received quality certification from international organizations are found to promote learning by setting goals to develop skills, analytical thinking, and collaboration, improving the curriculum, developing student-centered teaching plans, and continuously monitoring the results. Supporting social and emotional development through additional activities and guidance projects, creating a safe school culture, having child protection measures, and promoting parental and community participation, having appropriate safety standards and maintenance of facilities, having a systematic monitoring and evaluation process, and using the data to improve and develop management for greater efficiency

Keywords: School administration, International organizations, International schools in Chiang Mai

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศแนวปฏิบัติในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนานาชาติ โดยกำหนดให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานที่องค์กรต่างประเทศได้รับการรับรองจาก

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานสากล (ราชกิจจานุเบกษา: 28-29)

โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้เปิดการเรียนการสอนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนนักเรียนถึง 87,343 คน และในปี พ.ศ. 2567 จำนวนโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็น 249 แห่ง (ข้อมูลสารสนเทศ ประเภทโรงเรียนในระบบประเภทนานาชาติ) ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่มีโรงเรียนดังกล่าวจำนวน 23 แห่ง การเติบโตนี้สะท้อนให้เห็นถึงการแข่งขันที่สูงในวงการการศึกษา โดยการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับและประกันคุณภาพการศึกษา

Western Association of Schools and Colleges (WASC) เป็นหนึ่งในองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับนานาชาติ โรงเรียนที่ได้รับการรับรองจาก WASC จะมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการทรัพยากรบุคคลที่ดี รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้หลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนบางแห่งประสบปัญหาในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการปฏิบัติงานที่ขาดความร่วมมือจากบุคลากร การขาดทรัพยากรที่เพียงพอ และความยากลำบากในการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล ถึงแม้จะมีปัญหาดังกล่าว โรงเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ยังได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาในระดับสากล โดยมีโรงเรียนถึง 10 แห่งที่ได้รับการรับรองจาก WASC ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพในการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล จากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองจากองค์กรต่างประเทศจะเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่สถานศึกษาและสร้างความยอมรับในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนนานาชาติที่ได้รับการรับรองจากองค์กรต่างประเทศ เพื่อศึกษาพัฒนาการบริหารและการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ เพื่อให้ผู้บริหารและครูสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาวิธีดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ รูปแบบการวิจัยผลานวิธี โดยใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสังเคราะห์มาตรฐานสากลของ Western Association of Schools and Colleges (WASC) เกณฑ์มาตรฐานแบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) หมวด A การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน 2) หมวด B หลักสูตร การสอน และการประเมินผล 3) หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน 4) หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และ 5) หมวด E การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในกลุ่มโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศ จากองค์กร Western Association of Schools and Colleges (WASC) ประกอบด้วย 10 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 704 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในกลุ่มโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศ จากองค์กร Western Association of Schools and Colleges (WASC) ประกอบด้วย 10 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ สุขสำราญ, 2565: 53) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Proportional Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน และผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน จำนวน 1 คน ในกลุ่มโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศองค์กร Western Association of Schools and Colleges (WASC)

เครื่องมือการวิจัย/การสร้างและการตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม เรื่องเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเนื้อหาและแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) หมวด A การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน 2) หมวด B หลักสูตร การสอน และการประเมินผล 3) หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคมอารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน 4) หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็กและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน 5) หมวด การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert)

แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างโดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 1 ข้อ จากแบบสอบถาม แต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม

1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการวิธีการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำมาหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC)

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณา โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 -1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มาดำเนินการต่อไป

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แต่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนนานาชาติแองโกลลิงคอล์ เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

6) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 103) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

7) นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ใช้เก็บข้อมูลต่อไป

แบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์โดยนำข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 1 ข้อ จากแบบสอบถาม แต่ละด้านมากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สร้างข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศ

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาจัดพิมพ์เป็นแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเสนอโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม

การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่	ระดับปฏิบัติ (n= 234)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หมวด A การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน	4.23	0.64	มาก
2. หมวด B หลักสูตร การสอน และการประเมินผล	4.23	0.78	มาก
3. หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน	4.23	0.72	มาก
4. หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน	4.33	0.72	มาก
5. หมวด E การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน	3.47	0.94	ปานกลาง
รวม	4.12	0.62	มาก

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากที่สุดไปน้อยดังนี้ หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หมวด A การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน หมวด B หลักสูตร การสอน และการ

ประเมินผล หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน และหมวด E การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 วิจัยดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

หมวด A การจัดการเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ 1. กำหนดเป้าหมาย การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา ทักษะดิจิทัล ส่งเสริมทักษะชีวิต และคุณลักษณะสำคัญของนักเรียน 2. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดให้มีการทบทวนและปรับปรุงการสอนของครู 3. พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมาย 4. ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 5. ติดตามและประเมินผลการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง 6. มีการประชุมครูสม่ำเสมอ 7. ปรับปรุงหลักสูตร เทคนิคการสอน และแนวทางการพัฒนานักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

หมวด B หลักสูตร การสอน และผลการประเมินผล ได้แก่ 1. พัฒนาหลักสูตรโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2. ออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน 3. พัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกจริงและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับอนาคต 4. จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 5. วัดและประเมินผลตามสมรรถนะของนักเรียนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 6. มีการประชุมระหว่างครูและผู้บริหารเพื่อทบทวนประสิทธิภาพของการดำเนินงาน 7. ทบทวนการประเมินผล 8. ปรับปรุงแผนการเรียนรู้และการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับผลการประเมินและเป้าหมายที่ตั้งไว้

หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ 1. วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม 2. กำหนดเป้าหมายและแนวทางการจัดกิจกรรม 3. เปิดหลักสูตรเสริมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 4. จัดกิจกรรมการแข่งขันและโครงการที่พัฒนาทักษะชีวิต 5. ส่งเสริมการแนะแนว 6. ติดตามความก้าวหน้าและวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 7. ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 8. นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาและสนับสนุนนักเรียน

หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ได้แก่ 1. กำหนดแนวทางการอบรมและมาตรการคุ้มครองเด็กโดยพิจารณาปัญหาและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 2. แต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กที่มีตัวแทนจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3. ปรุมนิเทศผู้ปกครอง ครู และพนักงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจสัญญาณความเสี่ยงและวิธีตอบสนองที่เหมาะสม 4. เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กแก่ครู ผู้ปกครอง และบุคลากร 5. ประเมินผลการดำเนินงานโดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมอบรม 6. นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแนวทางการอบรมและมาตรการคุ้มครองเด็ก

หมวด E การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน ได้แก่ 1. กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ 2. กำหนดแผนการตรวจสอบและบำรุงรักษาความปลอดภัยให้มีความสม่ำเสมอ 3. กำหนดมาตรฐานการประเมินความพึงพอใจจากนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงในอนาคต 4. ตรวจสอบและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และพื้นที่การเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐาน 5. ประเมินผลการดำเนินงานจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 6. นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะของนักเรียนให้สามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะระดับโลก หลักสูตรการเรียนรู้ออกแบบให้ท้าทาย สอดคล้องและมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการทางการศึกษาของนักเรียน มุ่งเน้นการพัฒนาและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญ โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะและความสามารถ สมรรถนะระดับโลกที่จำเป็น เพื่อให้เข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์ในโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง และการพัฒนาเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ โรงเรียนมีนโยบายการคุ้มครองเด็ก มีระบบ และกระบวนการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อป้องกันและตอบสนองต่อการทารุณกรรมเด็ก โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมในที่พักอาศัยที่มีความปลอดภัยและสุขภาพดีเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนสอดคล้องกับแนวคิดของกิริติกันย์ เฟื่องกาญจน์ (2567:108) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานและจัดการงานอย่างเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทั้งหมดในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ได้กำหนดไว้โดยมีมาตรฐานทั้งด้านคุณธรรมและคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของอุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา (2567:532) ที่กล่าวว่า การบริหารและการจัดการสถานศึกษาหมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของ กลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุกิตติ์ สิทธิยานนท์ (2559:ง) พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามแนวคิดพลเมืองโลกศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากและ

มากที่สุด ตามลำดับ โดยด้านที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน รองมา คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 วิธีดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

หมวด A การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน 1. กำหนดเป้าหมาย การพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา ทักษะดิจิทัล ส่งเสริมทักษะชีวิต และคุณลักษณะสำคัญของนักเรียน 2. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดให้มีการทบทวนและปรับปรุงการสอนของครู 3. พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมาย 4. ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 5. ติดตามและประเมินผลการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง 6. มีการประชุมครูสม่ำเสมอ 7. ปรับปรุงหลักสูตร เทคนิคการสอน และแนวทางการพัฒนานักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภามาตย์ บุญญกิจ (2567:198) กล่าวถึง แนวทางการปฏิบัติไปใช้ได้จริงในการบริหารโรงเรียนเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศ ที่เน้นให้การบริหารงานโรงเรียนทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 2) ด้านการนำองค์กร 3) ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียน 4) ด้านกระบวนการดำเนินการ 5) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร 6) ด้านการวัดผล 7) ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพัฒน์ อินทร์เลี้ยง (2565:112) กล่าวถึง แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอมัยศึกษาอุดรธานี แนวทางบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทั้ง 7 ด้าน และปฏิบัติครบทุกด้าน จนส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้รับรางวัล ดังนี้ 1) โรงเรียนมาตรฐานสากล 2) โรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) โรงเรียนในฝัน 4) โรงเรียนรางวัล OBECQA และ 5) โรงเรียนรางวัลพระราชทาน

หมวด B หลักสูตร การสอน และการประเมินผล 1. พัฒนาหลักสูตรโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2. ออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน 3. พัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกจริงและเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับอนาคต 4. จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 5. วัดและประเมินผลตามสมรรถนะของนักเรียนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 6. มีการประชุมระหว่างครูและผู้บริหารเพื่อทบทวนประสิทธิภาพของการดำเนินงาน 7. ทบทวนการประเมินผล 8. ปรับปรุงแผนการเรียนรู้และการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับผลการประเมินและเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูริวัฒน์ เชนย (2567:111-112) กล่าวถึง แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอมัยศึกษาเชียงใหม่ มีทั้งหมด 25 ขั้นตอน แบ่งเป็นการเตรียมความพร้อมการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ 7 ขั้นตอน การร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5 ขั้นตอน การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ 6 ขั้นตอน และการประเมินหลักสูตรฐานสมรรถนะ 7 ขั้นตอน และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของก้องเกียรติ วงศ์ทอง (2566:74) แนะนำแนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะในโรงเรียนนาร่อง โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลายด้านสื่อการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนและให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดและประเมินผลควรออกแบบให้เหมาะสม โดยใช้การประเมินจากทักษะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากครู เพื่อน หรือการประเมินตนเอง การสังเกตการณ์ สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีเครื่องมือและเกณฑ์ที่ชัดเจนครอบคลุมทุกด้าน นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและรับรู้ตรงกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สมบูรณ์.

หมวด C การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน 1. วิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม 2. กำหนดเป้าหมายและแนวทางการจัดกิจกรรม 3. เปิดหลักสูตรเสริมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 4. จัดกิจกรรมการแข่งขันและโครงการที่พัฒนาทักษะชีวิต 5. ส่งเสริมการแนะแนว 6. ติดตามความก้าวหน้าและวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 7. ปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 8. นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาและสนับสนุนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภัทร จรัสสุรณพันธ์ (2567:157) พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและการประเมินผลให้แก่ครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรนิเทศเยี่ยมชมชั้นเรียนของครูและในการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากร และกำหนดให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นนโยบายสำคัญ เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนณรงค์ วงศ์แสนศรี (2562:110) พบว่า แนวทางการบริหารและการจัดการหลักสูตรโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์สู่มาตรฐานสากล ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมาย และประเด็นกลยุทธ์ในการกำหนดโครงการให้ไปสู่มาตรฐานสากล คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมุ่งสู่มาตรฐานสากล เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นสากล กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบ และกลไกการบริหารและจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการบริหารและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มุ่งสู่มาตรฐานสากลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และกลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาการบริหารและจัดการด้วยระบบคุณภาพ

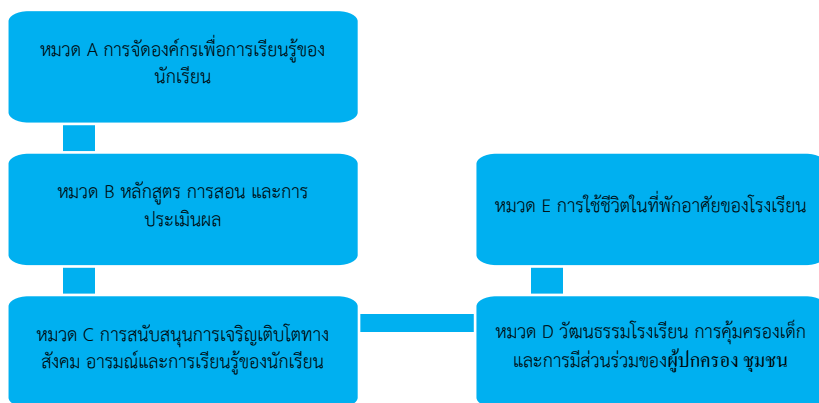
หมวด D วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน 1. กำหนดแนวทางการอบรมและมาตรการคุ้มครองเด็กโดยพิจารณาปัญหาและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 2. แต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กที่มีตัวแทนจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3. ปฐมนิเทศผู้ปกครอง ครู และพนักงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจสัญญาณความเสี่ยงและวิธีตอบสนองที่เหมาะสม 4.

เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กแก่ครู ผู้ปกครอง และบุคลากร 5. ประเมินผลการดำเนินงานโดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมอบรม 6. นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแนวทางการอบรมและมาตรการคุ้มครองเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชญตว์ ปานนักร้อย (2566:135) พบว่า แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านพนาสวรรค์ 1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการจัดประชุม แต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบให้มีความชัดเจน และวางแผนจัดกิจกรรมด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา 2) ด้านการปฏิบัติตามแผน ครูผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ 3) ด้านการตรวจสอบ ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบ กำกับติดตาม การดำเนินการของครูผู้รับผิดชอบ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ครูผู้รับผิดชอบ มีการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในปีการศึกษาถัดไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของรชตภรณ์ ชัยประภา (2566:103-106) พบว่า โรงเรียนสันทรายหลวงมีแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยที่สำคัญ **มาตรการการป้องกัน** การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงพื้นที่ที่เสี่ยงอันตราย รวมถึงใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการประเมินผลและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง **การสร้างการมีส่วนร่วม** การประสานงานกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย เช่น เทศบาล, โรงพยาบาล และสถานีตำรวจ เพื่อให้ความร่วมมือในด้านความปลอดภัย รวมถึงการจัดประชุมและกิจกรรมร่วมกับชุมชน **ระบบช่องทางการสื่อสาร** วางแผนการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การใช้ป้ายนิเทศการและการณรงค์ เพื่อให้ครอบคลุมทุกด้านของการประชาสัมพันธ์ความปลอดภัย **มาตรการการปลูกฝัง** การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะความปลอดภัยให้นักเรียน โดยบูรณาการทักษะด้านความปลอดภัยในทุกกลุ่มสาระ และจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การศึกษาดูงานและเชิญวิทยากรให้ความรู้**มาตรการการปราบปราม** การสร้างโครงสร้างด้านกฎหมายที่ชัดเจน พร้อมการส่งต่อข้อมูลให้ถูกต้องตามลำดับ รวมถึงการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับความคุ้มครองเด็กและแผนเผชิญเหตุ

หมวด E การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน พบว่า 1. กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ 2. กำหนดแผนการตรวจสอบและบำรุงรักษาความปลอดภัยให้มีความสม่ำเสมอ 3. กำหนดมาตรฐานการประเมินความพึงพอใจจากนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงในอนาคต 4. ตรวจสอบและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และพื้นที่การเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐาน 5. ประเมินผลการดำเนินงานจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 6. นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวราณี ยะวะหาบ (2564:68-71) พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้มีหลายด้าน **อาคารสถานที่** ผู้บริหารควรวางแผนผังอาคารให้เหมาะสมกับพื้นที่และจำนวนการใช้งาน พร้อมจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และมีการดูแลอาคารอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาและบำรุงรักษา **ภูมิทัศน์** ควร

ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามและเหมาะสม สร้างบรรยากาศที่สบายตาและสบายใจแก่ผู้มาเยือน พร้อมดูแลบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง **ความปลอดภัย** ผู้บริหารต้องกำหนดมาตรการความปลอดภัยในสถานศึกษา ตรวจสอบสภาพอาคารและวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการจัดการภัยอันตรายต่างๆ และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และการป้องกันอันตราย **ปฏิสัมพันธ์ของบุคคล** ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและมีการติดต่อสื่อสารที่ดีในสถานศึกษา ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและให้การสนับสนุนบุคลากร **การเรียนการสอน**: ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน พร้อมจัดหลักสูตรที่เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของผู้เรียน **การบริหารจัดการ** ผู้บริหารควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง พร้อมสร้างการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา รุ่งโรจน์สันติสุข (2560:2102) พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดปทุมธานี เน้นการสร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง การเลือกบุคลากรที่มีความสามารถตรงกับงาน การกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจน รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการควรโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยมีการจัดทำแผนงบประมาณที่เหมาะสมและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการใช้สื่อและนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการศึกษา มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมต่างๆ การบริหารงานต้องยึดหลักธรรมาภิบาล มีการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เสนอความคิดเห็น และส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ยุติธรรมและโปร่งใส พร้อมการตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

ที่มา : สถิติย เชื้อนวัง, 2568.

การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ผ่านการจัดองค์กรที่เน้นการพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา ทักษะดิจิทัล และทักษะชีวิต โดยมุ่งสร้างคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียน อีกทั้งแผนการพัฒนานุเคราะห์ถูกจัดทำขึ้นเพื่อทบทวนและปรับปรุงการสอนของครู พร้อมพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้กับโลกจริง เตรียมความพร้อมให้สามารถปรับตัวเข้ากับอนาคตได้นอกจากนี้การจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้เติบโตทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนถูกออกแบบเพื่อรองรับความต้องการของกลุ่มนักเรียนต่างๆ โดยเปิดหลักสูตรเสริมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในด้านวัฒนธรรมโรงเรียนและการคุ้มครองเด็ก โรงเรียนได้กำหนดแนวทางการอบรมและมาตรการคุ้มครองเด็ก โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด ส่งผลให้มาตรการความปลอดภัยในที่พักอาศัยของโรงเรียนถูกกำหนดไว้ด้วยแผนการตรวจสอบและบำรุงรักษาความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ พร้อมมาตรฐานการประเมินความพึงพอใจจากนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากร เพื่อใช้ข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพการบริการในอนาคต.

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีประโยชน์และความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา โดยช่วยให้เข้าใจแนวทางและกระบวนการบริหารที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องประยุกต์ใช้เพื่อให้สถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1) หมวด A: การจัดองค์กรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานระดับโลก.

2) หมวด B: หลักสูตร การสอน และการประเมินผล โรงเรียนควรออกแบบหลักสูตรที่ท้าทายและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มุ่งพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญ.

3) หมวด C: การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางสังคม อารมณ์ และการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนควรส่งเสริมทักษะและสมรรถนะระดับโลกของนักเรียน เพื่อให้เข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ในโลกที่หลากหลายทางวัฒนธรรม และเติบโตเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ.

4) หมวด D: วัฒนธรรมโรงเรียน การคุ้มครองเด็ก และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนควรจัดทำนโยบายคุ้มครองเด็กที่ชัดเจนและดำเนินการตามกระบวนการที่มีเพื่อป้องกันและตอบสนองต่อการทารุณกรรมเด็ก.

5) หมวด E: การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยที่ปลอดภัยและมีสุขภาพดี ส่งเสริมการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและบุคคล, มุ่งเน้นการสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน.

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง นโยบายการคุ้มครองเด็ก ระบบ และกระบวนการป้องกันและการตอบสนองต่อการทารุณกรรมเด็กของโรงเรียนนานาชาติ

2) ควรวิจัยเรื่อง บทบาทของบุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของนักเรียนภายในที่พักอาศัย มีในการแสดงความคิดเห็น และปกป้องสิทธิของนักเรียน โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหารของโรงเรียน

References

- กิงกาญจน์ สุขสำราญ. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มอำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ก้องเกียรติ วงศ์ทอง. (2566). แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 33(2), 74.
- กิริติกันย์ เฟื่องกาญจน์. (2567). แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่มาตรฐานสากล โรงเรียนปิ่นสรวงแยลล์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์*, 4(2), 108.
- จารุกิตติ์ สิทธิยานนท์. (2559). แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามแนวคิดพลเมืองโลกศึกษา. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนณรงค์ วงศ์แสนศรี. (2567). แนวทางการบริหารและการจัดการหลักสูตรโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์สู่มาตรฐานสากล. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(1), 110.

- ชญัตว์ ปานนัปร้อย. (2567). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านพนา สวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารครูศาสตร์วิชาการ*, 161.
- ณัฐภัทร จรัสบูรณาพันธ์. (2567). แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอำนาจ. *Journal of Education and Innovation*, 26(4), 161.
- ภูริวัฒน์ เชนย. (2024). แนวทางการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องระดับมัธยมศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae*, 10(1), 111-122.
- รชตภรณ์ ชัยประภา. (2023). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae*, 9(1), 103-106.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวปฏิบัติในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนานาชาติ พ.ศ. 2562. เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 198 ง (หน้า 28-29). กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- วนิดา รุ่งโรจน์สันติสุข. (2560). แนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดปทุมธานี. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 "Research 4.0 Innovation and Development SSRU's 80" Anniversary*, 2102.
- วารุณี ยะวะหาบ. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน.
- สถิตย์ เชื้ออนันต์ (2568). การบริหารสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากองค์กรต่างประเทศของโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดเชียงใหม่ (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่).
- สุภามาต ตัญญุญยกิจ. (2567). แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวลเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3), 198.
- สุรพัฒน์ อินทร์เลี้ยง. (2565). แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ กรณีศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการ อุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. 7(2), 122.
- สุวัฒน์ มีพร. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการสู่มาตรฐานสากลของสถานศึกษา สหวิทยาเขตน้ำพอง-กระนวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *การประชุมวิชาการ*

เสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 "Research 4.0 Innovation and Development SSRU's 80" Anniversary, 2953-2594.

อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา. (2024). การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(2), 532.

ปัญหาทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์

Legal Problems of Electronic Wills

โสฬส ตาลคำมูล Sorod Tankammoon

สุชาดา รัตนพิบูลย์ Suchada Rattanapibul

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Faculty of Law, Payap University, Mueang Chiang Mai

sorodbanthip@gmail.com

Received 2025/03/04

Revised 2025/03/26

Accepted 2025/04/08

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพินัยกรรมทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ 2) เพื่อเสนอแนะรูปแบบและวิธีการในการทำพินัยกรรมตามเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไป โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความงานวิจัย ตัวบทกฎหมาย และเครือข่ายสารสนเทศทั้งของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำข้อมูลที่ได้มาสร้างคำถามตามวัตถุประสงค์แล้วจึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พร้อมทั้งเสนอแนะรูปแบบและวิธีการในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย และมีผลในทางกฎหมาย ตามเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไป

ผลการวิจัยพบว่า

1) การทำพินัยกรรมในประเทศไทยยึดหลักแบบพิธีเป็นสำคัญ หากไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดพินัยกรรมย่อมตกเป็นโมฆะ โดยมีข้อกำหนดที่สำคัญ คือ ผู้ทำพินัยกรรมต้องมีความสามารถในการทำพินัยกรรม กล่าวคือ มีความสามารถในการตัดสินใจที่ชัดเจนและเข้าใจผลกระทบจากการกระทำของตนเอง บุคคลต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่อยู่ในภาวะที่มีปัญหาทางจิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ และการทำพินัยกรรมจะต้องเกิดจากความตั้งใจของบุคคลโดยไม่มีการบีบบังคับหรือหลอกลวงจากบุคคลอื่น

2) การทำพินัยกรรมไม่สามารถทำให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้เลย เนื่องจากพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 มาตรา 3 (2) กำหนดมิให้นำพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้กับธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก

3) จึงควรยกเลิกมาตรา 3 (2) ของพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าว และกำหนดให้พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นแบบของพินัยกรรมประเภทหนึ่ง โดยการตรากฎหมายเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งกำหนดวิธีการ และรูปแบบการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิธีการเก็บรักษาที่มีความปลอดภัยและมีความทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ตอบสนองต่อความต้องการของคนในยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์. แบบของพินัยกรรม. ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์.

Abstract

The purposes of this research were to study 1) To study the laws related to wills in both Thailand and internationally. 2) To suggest formats and methods for making a will in accordance with changing technology. Conduct studies and collect information on academic documents, articles, legal texts, and legal websites in Thailand and France. Data is separated into create a questions and comparative analysis to answer questions based on the objectives, It also provides suggestions on formats and methods for creating electronic wills that are reliable, secure, and legally effective, in line with evolving technology.

The research results revealed that:

1) Making a will in Thailand is based on specific formalities. If the will is not made in accordance with the legal requirements, it will be invalid. An important requirement is that the testator must have the capacity to make a will. This means they must be able to make clear decisions and understand the consequences of their actions. They must be at least the age specified by law and must not be in a mental state that affects their decision-making ability. Additionally, the will must be created based on the individual's true intentions, without coercion or deception from others.

2) A will cannot be made in electronic form or use an electronic signature under the Electronic Transactions Act B.E. 2001. This is because the Royal Decree specifies the types of civil and commercial transactions exempt from the application of the Electronic Transactions Act, B.E. 2006. Section 3 (2) stipulates that the Electronic Transactions Act B.E. 2001, does not apply to inheritance transactions.

3) If Section 3 (2) of the Royal Decree is repealed and an electronic will is recognized as a valid type of wills through new legislation, it could specifically acknowledge the legal status of electronic wills and establish methods and formats

for using electronic signatures, as well as secure and modern storage methods. These updates would help keep pace with the country's evolving situation, making the system more responsive to the needs of people in today's era.

Keyword : electronic wills, forms of wills, electronic signature

บทนำ

การทำพินัยกรรมเป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ช่วยให้ทายาทหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ทำพินัยกรรมทราบถึงการแจ้งและการจัดการทรัพย์สินภายหลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิต โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นการแสดงความตั้งใจครั้งสุดท้ายที่จะยกทรัพย์สินหรือวางข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของตนเองไว้ก่อนตาย เพื่อให้การแสดงเจตนานั้นมีผลเมื่อตนถึงแก่ความตายแล้ว และการแสดงเจตนาทางพินัยกรรมดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการดำเนินการด้านต่าง ๆ เพื่อความสะดวกสบาย เช่น การศึกษา การประชุม หรือการพูดคุยผ่านระบบ VDO Call การซื้อสินค้าหรือทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการทำนิติกรรมออนไลน์ในรูปแบบการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้มีการพยายามผลักดันให้พินัยกรรมสามารถทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้และมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ที่มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, (20 ตุลาคม 2566) หรือกรณีภาวะสงครามเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศอิสราเอล ทำให้แรงงานไทยที่ทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศอิสราเอลไม่สามารถติดต่อกลับมาหาครอบครัวที่ประเทศไทยได้อย่างสะดวก และไม่สามารถทราบได้เลยว่าตนเองจะมีชีวิตรอดกลับมาหาครอบครัวที่ประเทศไทยได้หรือไม่ BBC News ไทย (30 ตุลาคม 2566) ซึ่งการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์อาจตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ได้

ปัจจุบันในบางประเทศเริ่มมีการใช้หรือทบทวนการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์บ้างแล้ว เช่น บางรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ รัฐเนวาดา รัฐฟลอริดา รัฐอินดีแอนา รัฐยูทาห์ รัฐวอชิงตัน รัฐนอร์ทดาโคตา และรัฐอิลลินอยส์ เป็นต้น ซึ่งรัฐเหล่านี้ยอมรับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยมีกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละรัฐแตกต่างกันออกไป แต่ในขณะเดียวกันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังคงยึดถือตามแบบพิธีเป็นสำคัญ กล่าวคือการทำพินัยกรรมจะต้องมีลักษณะเป็นพินัยกรรมและจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงจะมีผลบังคับได้อย่างพินัยกรรม (เพริยบ หุตางกูร, 2566 : 119) ดังนี้ แม้ว่ากฎหมายไทยจะกำหนดให้ผู้ที่จะประสงค์จะทำพินัยกรรมจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่หากในขณะที่มีการทำพินัยกรรมผู้ทำพินัยกรรมตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตายโดยไม่มีผู้รู้เห็น มีโรคระบาดเกิดขึ้น หรือตกอยู่ในภาวะ

สงครามและต้องหลบหนี ซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะหาพยานมาเพื่อรับฟังคำบอกกล่าวในการแสดงเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมในขณะนั้นได้ ดังนั้น การกำหนดให้มีการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์จึงสามารถตอบสนองทั้งในสภาวะการณปกติหรือในสภาวะการณที่ไม่ปกติเช่นนี้ได้ และทำให้ผู้ทำพินัยกรรมสามารถเตรียมการในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ของตน โดยการเสี่ยงหรือมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดได้ เช่นเดียวกับการทำพินัยกรรมตามแบบเดิมที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย เพื่อรองรับสิทธิในการแสดงเจตนาครั้งสุดท้ายก่อนตาย ให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้เสียชีวิตลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพินัยกรรมทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2) เพื่อเสนอแนะรูปแบบและวิธีการในการทำพินัยกรรมตามเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไป

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยได้ศึกษาโดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ ตั๋วบทกฎหมาย ได้แก่ หนังสือคำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 และเครือข่ายสารสนเทศทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และเปรียบเทียบเพื่อหาข้อเสนอแนะ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากแนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีที่ใช้ในการทำพินัยกรรมตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่างๆ และสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.254 หนังสือหลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรม-สัญญา หนังสือคำอธิบายกฎหมายว่าด้วยมรดก และวารสารการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ตลอดจนหลักกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาถึงปัญหาของการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมในการทำพินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาและเก็บรวบรวมจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่างๆ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อสร้างคำถามตามวัตถุประสงค์ และตอบคำถามตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่กำหนดไว้ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในทางกฎหมายของการทำพินัยกรรมในประเทศไทยว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร จากนั้นสรุปข้อค้นพบเพื่อให้ได้แนวทางการเสนอแนะข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และตอบคำถามตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำพินัยกรรมในประเทศไทยเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก กำหนดแบบในการทำพินัยกรรมไว้ 5 แบบ คือ (1) พินัยกรรมแบบธรรมดา (2) พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ (3) พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง (4) พินัยกรรมแบบเอกสารลับ และ (5) พินัยกรรมทำด้วยวาจา หากฝ่าฝืนไม่ทำตามแบบที่กำหนดจะส่งผลให้พินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะตามมาตรา 1705 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งทุกแบบข้างต้นไม่มีแบบใดเลยที่ยอมรับให้มีการทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้

ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 บัญญัติยอมรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพราะ “...การทำธุรกรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารที่อาศัยการพัฒนาเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์...แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์...เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไป...”

ส่วนการทำพินัยกรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะมีการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาอาจแตกต่างกันไป กล่าวโดยเฉพาะในกรณีการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้เลือกศึกษาในบางรัฐ พบว่าองค์กรปฎิรูปกฎหมาย (Uniform Law Commission) ของประเทศ

สหรัฐอเมริกา ได้เสนอพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (Uniform Electronic Wills Act: UEWA) เพื่ออนุญาตให้มีการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยแต่ละรัฐสามารถนำพระราชบัญญัตินี้ไปปรับใช้ภายในรัฐได้เลย อย่างไรก็ตาม มีบางรัฐที่ไม่ได้นำไปปรับใช้แต่ออกเป็นกฎหมายใช้ในรัฐของตัวเอง จึงแบ่งกลุ่มศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มรัฐที่ไม่ได้นำพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ และ (2) กลุ่มรัฐที่นำพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้

1) กลุ่มรัฐที่ไม่ได้นำพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ ศึกษากฎหมายของรัฐเนวาดา รัฐฟลอริดา รัฐอิลลินอยส์ และรัฐอินดีแอนา มีสาระสำคัญดังนี้

รัฐเนวาดา ในพระราชบัญญัติปรับปรุงกฎหมายเนวาดา (The Nevada Revised Statutes: NRS) พบว่า พินัยกรรมสามารถถูกสร้างและดูแลรักษาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ ผู้ทำพินัยกรรม พยาน และทนายความสามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ นอกจากนี้ยังรับรองความถูกต้องของตัวบุคคลผ่านการบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ (เช่น สแกนลายนิ้วมือ สแกนม่านตา เป็นต้น) ได้อีกด้วย

รัฐฟลอริดา ในพระราชบัญญัติพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Will Act) พบว่า สามารถสร้างพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อกำหนดเฉพาะได้ (เช่น ยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น) และถือว่าบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ที่แนบมาเป็นส่วนหนึ่งของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต้องอยู่ในความดูแลของผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม รวมถึงต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัยในการดูแลพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์

รัฐอิลลินอยส์ ในพระราชบัญญัติพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์และพยานระยะไกล (Electronic Wills and Remote Witnesses Act) พบว่า ผู้ทำพินัยกรรม และพยานสามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ นอกจากนี้ยังยอมรับกรณีที่บุคคลอื่นทำพินัยกรรมตามคำสั่งของผู้ทำพินัยกรรมเองด้วย รวมถึงการยอมรับพยานระยะไกลที่มีการสื่อสารด้วยเสียงและวิดีโอตามหลักการที่กำหนด (เช่น รัฐอิลลินอยส์ต้องเป็นสถานที่ดำเนินการ พยานต้องอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น)

รัฐอินดีแอนา ในประมวลกฎหมายอินดีแอนา (Indiana Code) พบว่า ผู้ทำพินัยกรรม พยาน และบุคคลผู้รับมอบอำนาจให้ลงลายมือชื่อแทนผู้ทำพินัยกรรมสามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยบุคคลเหล่านี้ต้องอยู่พร้อมหน้ากันทั้งหมด ซึ่งการพร้อมหน้ากันนี้อาจเป็นกรณีอยู่ห่างกันโดยระยะทางได้ แต่ต้องสามารถโต้ตอบได้ และมองเห็นซึ่งกันและกันได้ในขณะที่ลงลายมือชื่อ นอกจากนี้ หากมีซอฟต์แวร์ที่ทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ หรือมีผู้รับผิดชอบในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินการต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

2) กลุ่มรัฐที่นำพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ ศึกษากฎหมายของรัฐยูทาห์ รัฐนอร์ทดาโคตา และรัฐวอชิงตัน มีสาระสำคัญดังนี้

รัฐยูทาห์ ยอมรับให้มีการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ และยอมรับกรณีที่บุคคลอื่นทำพินัยกรรมตามคำสั่งของผู้ทำพินัยกรรมได้ด้วย รวมถึงการยอมรับพยานระยะไกลที่พยานและผู้ทำ

พินัยกรรมอยู่ต่างสถานที่กัน แต่ต้องสื่อสารแบบเรียลไทม์ คือ สามารถโต้ตอบกันได้ และมองเห็นซึ่งกันและกันได้ในขณะที่ลงลายมือชื่อ นอกจากนี้ ต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของพินัยกรรมจากผู้ทำพินัยกรรมและพยาน โดยการทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าเจ้าหน้าที่

รัฐนอร์ทดาโคตา ยอมรับให้มีการปรับพินัยกรรมแบบดั้งเดิมให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ ผู้ทำพินัยกรรมสามารถลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ไม่ว่าจะลงลายมือชื่อนั้นด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นที่ตนแต่งตั้งลงลายมือชื่อแทนได้ รวมถึงพยานก็สามารถลงลายมือชื่อด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ หากประสงค์จะรับรองเอกสารที่อยู่ระยะไกล ก็สามารถทำได้ โดยโนตารีพับลิกจะเป็นผู้ดำเนินการ

รัฐวอชิงตัน ยอมรับให้มีการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงพยานสามารถลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรมหรือแสดงตนทางอิเล็กทรอนิกส์หากอยู่ห่างไกลกันได้ นอกจากนี้ พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต้องอยู่ในความดูแลของผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม (เช่น อายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีภูมิลำเนาในรัฐวอชิงตันในเวลาที่มีการลงลายมือชื่อในพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เสนอแนะรูปแบบและวิธีการในการทำพินัยกรรมตามเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนไป

จากการศึกษาเห็นว่า การทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ย่อมสามารถทำได้หากพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถแสดงให้เห็นได้ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของผู้ทำพินัยกรรม โดยกำหนดให้มีรูปแบบและวิธีการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนี้

1) เนื่องจากพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 ได้กำหนดยกเว้นมิให้นำพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาใช้กับกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว และมรดก เพราะเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน อาจกระทบถึงความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวรวมถึงด้านวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่พระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าวใช้บังคับมานานกว่า 19 ปีแล้วจึงควรที่จะมีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมไปตามยุคสมัย ดังนั้น จึงควรยกเลิกมาตรา 3 (2) ของพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549

2) กำหนดให้พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นแบบของพินัยกรรมประเภทหนึ่งต่างหากจากการทำพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติแบบพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

3) กำหนดวิธีการและรูปแบบการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความปลอดภัย และมีความน่าเชื่อถือ

4) กำหนดวิธีการเก็บรักษาพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการที่ปลอดภัย ซึ่งอาจจะทำได้โดยการกำหนดให้มีผู้ดูแลพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชน เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการกำหนดให้มีผู้ดูแลพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์นี้ควรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินการเกี่ยวกับพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในด้านดังกล่าว

5) ควรมีการตรากฎหมายเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาใน 3 ด้าน คือ ด้านหลักการ ด้านรูปแบบ และด้านความปลอดภัย พบว่า

1) ด้านหลักการ พิจารณาใน 2 ประเด็น ดังนี้

1.1) หลักอิสระในทางแพ่ง ตามกฎหมายไทย แม้บุคคลจะมีอิสระในการแสดงเจตนาเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ไม่รับรองการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่บางรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลมีอิสระในการเลือกทำพินัยกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ ซึ่งพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนึ่งในแบบที่กฎหมายรับรองให้ทำได้

1.2) หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา กฎหมายไทยรับรองเจตนาในการทำพินัยกรรมตามแบบที่กำหนดในบรรพ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่ไม่รับรองเจตนาถ้าจะทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพราะไม่เป็นไปตามแบบที่กำหนด แสดงว่ากฎหมายไทยยึดแบบพิธีมากกว่าเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม ซึ่งต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่กฎหมายคุ้มครองเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์

2) ด้านรูปแบบ ในด้านนี้จะพิจารณารูปแบบการทำพินัยกรรมกับหลักการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์นับเป็นการบุกเบิกที่สำคัญในการยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยพิจารณาใน 3 ประเด็น ดังนี้

2.1) หลักความเท่าเทียมกัน เป็นการยอมรับข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ว่ามีสถานะเทียบเท่ากับข้อมูลในรูปแบบกระดาษ และสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้โดยมีความน่าเชื่อถือเท่ากัน (พินัย ณ นคร, 2561 : 143) ซึ่งกฎหมายไทยยอมรับเฉพาะการทำพินัยกรรมในรูปแบบกระดาษเท่านั้น ต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับรองว่าพินัยกรรมรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มีสถานะเทียบเท่าพินัยกรรมในรูปแบบกระดาษ

2.2) หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยีและความเป็นกลางของสื่อ โดยไม่เลือกปฏิบัติทางเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่ง รวมถึงต้องรองรับการติดต่อสื่อสารในทุกรูปแบบ ตามหลักการนี้เมื่อประเทศไทยยังไม่ยอมรับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จึงแทบไม่ต้องพิจารณาเลยว่าจะมีการเลือกปฏิบัติทางเทคโนโลยีหรือไม่ ในขณะที่หลาย ๆ รัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์อย่างแพร่หลาย รวมถึงยอมรับให้มีการรับรองพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์จากระยะไกลด้วยการใช้เทคโนโลยีที่มีการสื่อสารด้วยภาพและเสียงทางวิดีโอด้วย แสดงว่ามีการคำนึงถึงการติดต่อสื่อสารในทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นเพื่อให้การทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีผลใช้บังคับได้

2.3) หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหรือเสรีภาพในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา แม้ว่าพินัยกรรมจะเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว แต่การทำพินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์ย่อมต้องมีผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พินัยกรรมนั้นสมบูรณ์และมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย โดยเฉพาะพยานในพินัยกรรม ดังนั้น การที่ผู้ทำพินัยกรรมและพยานในพินัยกรรมไม่ได้อยู่ต่อหน้าซึ่งกันและกัน แต่อาจอยู่พร้อมหน้ากันผ่านทางการถ่ายทอดด้วยภาพและเสียง จึงเป็นประเด็นว่าเจตนาของบุคคลทั้งหลายเหล่านั้นจะมีผลบังคับในเวลาใด ในกรณีนี้เมื่อกฎหมายไทยยังไม่ยอมรับพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งยังกำหนดอย่างชัดเจนกรณีพินัยกรรมบางแบบที่ต้องมีพยานว่า พยานต้องอยู่ต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรมและรับทราบด้วยตนเองว่าผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้แสดงเจตนาทำพินัยกรรมนั้น นั่นคือ ประเทศไทยยังไม่ยอมรับหากผู้ทำพินัยกรรมและพยานในพินัยกรรมไม่ได้ปรากฏตัวอยู่พร้อมหน้ากันจริง ในสถานที่และเวลาเดียวกัน อันต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยอมรับให้มีพยานในระยะไกลได้ แต่ทุกฝ่ายต้องสามารถมองเห็นกันและกันได้ในขณะที่ลงลายมือชื่อ แสดงถึงการยอมรับการแสดงเจตนาผ่านสื่อออนไลน์แบบ real time แต่ยังไม่ยอมรับการแสดงเจตนาผ่านสื่อออนไลน์แบบ non real time

3) ด้านความปลอดภัย เมื่อรูปแบบของพินัยกรรมต่างกัน การดูแลรักษาความปลอดภัยของพินัยกรรมนั้นย่อมต่างกันไปด้วย โดยจะพิจารณา 2 ประเด็น ดังนี้

3.1) ด้านการเก็บรักษา กรณีที่ทำในรูปแบบกระดาษที่ประเทศไทยยอมรับ พบว่าพินัยกรรมนั้นอาจถูกเก็บไว้ที่ตัวผู้ทำพินัยกรรมเอง หรือบุคคลที่ผู้ทำพินัยกรรมไว้วางใจ หรือเก็บไว้ที่กรมการอำเภอ ก็ได้ ซึ่งการรักษาความลับของพินัยกรรมจะทำได้โดยง่าย รวมถึงมีความยากต่อการถูกปลอมแปลง อย่างไรก็ดี ด้วยความที่พินัยกรรมอยู่ในรูปแบบกระดาษ จึงอาจจะมีความชำรุดเสียหายได้ง่าย และอาจเกิดความยุ่งยากในการติดต่อที่กรมการอำเภอเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายและต้องการเปิดพินัยกรรม แต่การเก็บรักษาพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์จะต่างไป โดยบางรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดรายละเอียดของ (1) คุณสมบัติของผู้ดูแลพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (2) ระบบการบันทึกหรือการจัดเก็บในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และ (3) องค์กรที่ดูแลเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการกำหนดดังกล่าวย่อมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ทำพินัยกรรมว่า

พินัยกรรมจะปลอดภัยและยากที่จะถูกปลอมแปลงได้ แต่ต้องแลกมากับค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาด้วยเช่นกัน

3.2) ด้านระบบการจัดเก็บ ในประเทศไทย หากผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง หรือพินัยกรรมแบบเอกสารลับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระบบจัดเก็บคือ กรมการอำเภอ ในขณะที่การทำพินัยกรรมตามแบบอื่นไม่มีระบบการจัดเก็บเป็นการเฉพาะ แต่ไม่ว่าใครจะเป็นผู้จัดเก็บ พินัยกรรมก็อยู่ในรูปแบบกระดาษเสมอที่เสี่ยงต่อการชำรุดเสียหายโดยง่าย ส่วนพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยซอฟต์แวร์ที่น่าเชื่อถือ มีการทำเป็นเอกสาร PDF ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ระบบการจัดเก็บโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้แม้จะยากต่อการถูกปลอมแปลงหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นกับพินัยกรรม แต่มีค่าใช้จ่ายสูงในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว ทำให้ไม่เอื้อต่อบุคคลทั่วไปในการเข้าถึงการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งความรู้ความสามารถของทนายความในเรื่องนี้ก็ยังไม่เป็นการทั่วไปทำให้เกิดความไม่เต็มใจในการให้คำปรึกษาหากมีบุคคลประสงค์จะทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (Harvard Law Review, 131 (6): 1790-1811)

องค์ความรู้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบด้านหลักการ ด้านรูปแบบ และด้านความปลอดภัย ในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเด็นพิจารณา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
1.ด้านหลักการ		
1.1หลักอิสระในทางแพ่ง	- มีอิสระที่จะแสดงเจตนาเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน แต่ไม่มีอิสระในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์	- มีอิสระในการแสดงเจตนาเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ในรูปแบบต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยไม่ถูกบังคับด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง
1.2หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา	- กฎหมายรับรองเจตนาการทำพินัยที่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่รับรองการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์	- กฎหมายรับรองและคุ้มครองเจตนาการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์
2.ด้านรูปแบบ		
2.1 หลักความเท่าเทียมกัน	พินัยกรรมต้องทำเป็นกระดาษ	พินัยกรรมที่ 'อยู่' ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ได้ มีผลในทางกฎหมายเทียบเท่ากับการทำพินัยกรรมด้วยกระดาษ

ประเด็นพิจารณา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
2.2 หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยีและความเป็นกลางของสื่อ	ไม่ยอมรับการทำพินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์	มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เช่น การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารด้วยภาพและเสียงจากระยะไกล
2.3 หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหรือเสรีภาพในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา	การทำพินัยกรรมกรณีที่จะต้องมีพยาน พยานนั้นจะต้องปรากฏตัวอยู่พร้อมหน้ากันจริง ในสถานที่และเวลาเดียวกัน	รับรองการแสดงเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม และการเป็นพยานรับรองที่อยู่ในระยะไกล ซึ่งผู้ทำพินัยกรรมและพยานสามารถมองเห็นกันได้ แม้จะอยู่ต่างสถานที่กัน
3.ด้านความปลอดภัย	พินัยกรรมสามารถเก็บไว้ที่ ตัวผู้ทำพินัยกรรม, บุคคลซึ่งไว้วางใจ, กรมการอำเภอ แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายกำหนด - ข้อดี หากเก็บไว้ที่ตนเองพินัยกรรมก็จะถูกเก็บเป็นความลับ - ข้อเสีย อาจสูญหายหรือขโมยได้ง่าย หากเก็บไว้ที่กรมการอำเภอก็จะมีความยุ่งยากในการไปติดต่อ	พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ถูกเก็บรักษาโดยผู้ดูแลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และจำกัดบุคคลที่จะขอเข้าถึง - ข้อดี มีความปลอดภัย ยากต่อการถูกปลอมแปลง - ข้อเสีย มีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ - ขาดซอฟต์แวร์ที่จะให้การรับรองที่ถูกต้อง เพียงพอ

สรุป และข้อเสนอแนะ

พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์จะสามารถใช้แทนพินัยกรรมแบบลายลักษณ์อักษรได้จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กล่าวคือ ถ้าพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ทำตามขั้นตอนที่ถูกต้องและมีการรับรองตามกฎหมาย พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ก็จะมีที่น่าเชื่อถือเทียบเท่ากับพินัยกรรมแบบลายลักษณ์อักษร

การรับรองความถูกต้องของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกระบวนการ ดังนี้

- 1) การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องมีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ทำพินัยกรรมเพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้ที่ลงชื่อได้ยอมรับและตั้งใจทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฉบับนี้
- 2) การรับรองลายมือชื่อจากผู้ให้บริการลงลายมือชื่อที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่มีอำนาจหรือได้รับอนุญาตจากรัฐ เพื่อรับรองว่าพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์นี้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด
- 3) มีการจัดเก็บที่ปลอดภัย เพื่อป้องกันการถูกเข้าถึงหรือแก้ไขข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต
- 4) การมีพยานยืนยันในการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้อง โดยพยานอาจลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของตนเองเพื่อรับรองว่าได้เห็นการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

5) มีการตรวจสอบตามกระบวนการของกฎหมาย ซึ่งเมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อาจขอให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบว่าพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฉบับนั้นถูกต้องหรือไม่

ปัจจุบันการทำพินัยกรรมในประเทศไทยต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 โดยยึดหลักแบบพิธีเป็นสำคัญมากกว่าการแสดงเจตนา กล่าวคือ พินัยกรรมจะสมบูรณ์เป็นพินัยกรรมและบังคับได้ตามกฎหมายจะต้องทำตามแบบใดแบบหนึ่งจาก 5 แบบ คือ พินัยกรรมแบบธรรมดาพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง พินัยกรรมแบบเอกสารลับ และพินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยจะได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อให้สามารถทำธุรกรรมต่างๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 จึงทำให้ไม่สามารถทำธุรกรรมเกี่ยวกับมรดกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้เลย นอกจากนี้ยังไม่สามารถนำรูปแบบของจดหมายเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการใช้อยู่ตามหน่วยงานราชการต่างๆ มาใช้กับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจากการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการแสดงเจตจำนงของบุคคลในการจัดการทรัพย์สินภายหลังจากที่สิ้นชีวิตและต้องมีข้อกำหนดตามกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้ เช่น การลงลายมือชื่อ การได้รับรองจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย ส่วนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นการส่งสารผ่าน e-mail ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น เป็นการใช้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือข้อความในลักษณะต่างๆ ไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายเกี่ยวกับการมรดกหรือการทำพินัยกรรม

ควรมีมาตรการที่ช่วยเพิ่มความปลอดภัยเพื่อป้องกันการปลอมแปลงพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

- 1) การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้
- 2) ข้อมูลการทำพินัยกรรมควรมีการเข้ารหัสเพื่อป้องกันให้บุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าถึงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ โดยใช้เทคโนโลยีในการเข้ารหัสที่มีความปลอดภัย
- 3) การใช้เทคโนโลยีบันทึกบล็อกเชนในการเก็บบันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะสามารถทำให้ตรวจสอบประวัติการแก้ไขหรือการบันทึกข้อมูลได้
- 4) การใช้ระบบยืนยันตัวตนผ่านระบบหลายขั้นตอนในการเข้าถึงพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์
- 5) การมีระบบสำรองข้อมูลที่ปลอดภัยและสามารถตรวจสอบได้ กล่าวคือ หากเกิดการโจมตีหรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ระบบจะสามารถกู้คืนข้อมูลที่ถูกต้องได้ และสามารถตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่ไม่ได้รับอนุญาตได้ด้วย
- 6) การกำหนดสิทธิการเข้าถึงพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การจำกัดสิทธิให้เฉพาะผู้ที่มีความจำเป็นต้องเข้าถึงและตรวจสอบการเข้าถึงข้อมูล
- 7) มีระบบที่สามารถบันทึกการเปลี่ยนแปลงทุกครั้งที่เกิดขึ้นกับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ติดตามและตรวจสอบได้ในกรณีเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการปลอมแปลงข้อมูล

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำรูปแบบและวิธีการเฉพาะสำหรับการการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ดังนี้

1) ยกเลิกมาตรา 3 (2) ของพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549

2) กำหนดให้พินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นแบบของพินัยกรรมประเภทหนึ่งต่างหากจากการทำพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 และตรากฎหมายเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีมากขึ้น

3) กำหนดวิธีการและรูปแบบการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความปลอดภัย และมีความน่าเชื่อถือ

4) กำหนดวิธีการเก็บรักษาพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการที่ปลอดภัย ซึ่งอาจจะทำได้โดยการกำหนดให้มีผู้ดูแลพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ

References

- จิต เศรษฐบุตร. (2551). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรม-สัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิระพร สุภะกะ. (2564). “พินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน. คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ชนิสรา งามอภิชน. (2565). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยมรดก*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, ทวีศักดิ์ กอนันตกุล และสุรางคณา แก้วจำนงค์. (2545). *คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์*. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- ไทยพีบีเอส (Thai PBS). “อัปเดต! แรงงานไทยในอิสราเอลตาย 2 บาดเจ็บ 8 ถูกจับ 11 คน,” <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332587> (เข้าถึงเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566).
- บีบีซี นิวส์ ไทย (BBC News ไทย). ผู้นำฮามาสเสียชีวิตแล้ว ทำไมยังไม่มีทหารหยุดยิงในกาซา ? [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.bbc.com/thai/articles/cpdqd17vng5o> [30 ตุลาคม 2567].
- พินัย ญ นคร. (2561). *กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เพริยบ หุตางกูร. (2566) *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2566). *หลักกฎหมายมรดก*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศนันท์กรณ์ โสติพิันธ์. (2564). *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. ศิริพร เบญจพร. (2563). “พินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.

Harvard Law Review. “What Is an Electronic Will ?,” *Harvard Law Review*, 131, 6 (April 2018): 1790-1811.

North Dakota Bankers Commission. *MEMORANDUM ELECTRONIC WILLS – HB 1077*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.ndba.com/uploads/57/Electronic_Wills.pdf [21 ธันวาคม 2566].

UTAH LEGAL NEWS. *Utah passes law to permit electronic signing of wills.*” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://briancraiglaw.com/2020-legal-news/f/zoom-will-signings-here-we-come> [12 ธันวาคม 2566].

Washington State Bar Association. *What the Uniform Electronic Wills Act Changes About Wills in Washington*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://wabarnews.org/2022/09/07/uniform-electronic-wills-act-washington/> [20 ธันวาคม 2566].

สินสอดทองหมั้นกับสังคมไทย

Dowry and Thai society

ภคอัศม์ โพษะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

นักวิชาการอิสระ

Independent

Pakaus354@hotmail.com

Received 2025/03/13

Revised 2025/04/23

Accepted 2025/05/06

บทคัดย่อ

ในอดีตจนถึงปัจจุบันวัฒนธรรมสินสอดนั้นอยู่คู่สังคมไทยมาตลอดไม่ว่าจะสมัยใด สุโขทัย อยุธยา หรือวัฒนธรรมสินสอดตามภาคต่างๆ โดยวัฒนธรรมสินสอดของไทยนั้นได้รับอิทธิพลจากอินเดียและจีนเป็นส่วนใหญ่ วัฒนธรรมสินสอดก็มีความต่างกันในอดีต แต่ในปัจจุบันนั้นกลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มที่จะมองถึงวัฒนธรรมสินสอดในแง่ลบมากกว่าที่จะเป็นแง่บวก เนื่องจากมองว่า บางครั้งการแต่งงานของบ่าวสาวบางคู่ถูกเรียกสินสอดจากผู้ปกครองของฝ่ายหญิงสูงเกินไป และความสัมพันธ์ของบางคู่ถึงขั้นต้องเลิกรากันเพียงเพราะฝ่ายชายไม่สามารถหาทรัพย์สินตามที่ฝ่ายหญิงกำหนดได้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อสินสอดเกี่ยวพันไปถึงเรื่องของสังคมและการแสดงฐานะทางสังคม ดังที่จะเห็นว่ามีมีการนำแก้วแหวนเงินทอง มาใส่พานในงานแต่งเพื่อแสดงถึงสถานะทางสังคม จนทำให้เกิดธุรกิจเพื่อการเข้าสินสอดเกิดขึ้นมา โดยสามารถไปเช่าเงินหรือทอง เพื่อมาวางในงานแต่งงานเมื่องานแต่งงานจบแล้วก็นำไปคืนให้กับบริษัทที่เช่ามา ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาธุรกิจเข้าสินสอดนั้นเป็นที่นิยมขึ้นอย่างมาก เนื่องจากธุรกิจเข้าสินสอดเองแทบจะได้กำไรเต็มเม็ดเต็มหน่วยซึ่งจากสินสอดที่เป็นสัญลักษณ์ของงานแต่งงานไปสู่การทำให้กลายเป็นธุรกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว วัฒนธรรมสินสอดยังคงคุณค่าได้เหมือนดังอดีตอยู่หรือไม่ โดยบทความนี้จะกล่าวถึงความเป็นมาของสินสอดไทยที่ และยังคงกล่าวถึงเรื่องของปัญหาที่เกิดจากสินสอด และประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมสินสอดว่าสมควรมีการอนุรักษ์อยู่หรือไม่

คำสำคัญ : การแต่งงาน, สินสอด, วัฒนธรรม

Abstract

In the past, until now the dowry culture has always been a part of Thai society, no matter what era. Sukhothai, Ayutthaya, or the dowry culture in different regions have been different in the past. However, now, the new generation has started to view the dowry culture in a negative rather than a positive way. Because sometimes, the bride and groom are asked for a dowry that is too high from the bride's parents. And

some couples' relationships end up breaking up just because the groom cannot find the assets that the bride's family has specified. Moreover, when the dowry is related to society and showing social status, as can be seen by bringing glasses, rings, money, and gold to put on a tray at the wedding to show social status, leading to the emergence of a dowry rental business. You can rent money or gold to put at the wedding. When the wedding is over, you return it to the company that rented it. In the past few years, the dowry rental business has become very popular because the dowry rental business itself almost makes a full profit. From the dowry that is a symbol of a wedding to turning it into a business. When this is the case, will the dowry culture still have the same value as in the past? This article explores the historical development of the Thai dowry system and analyzes the social issues associated with it, including the ongoing discussion over its relevance and preservation in contemporary society.

Keywords: Marry, Dowry, Culture.

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น สินสอดทองหมั้น (Dowry) อยู่คู่สังคมโลกมาอย่างยาวนาน จึงสามารถพบเห็นวัฒนธรรมสินสอด ในกลุ่มประเทศของเอเชียและยุโรปเป็นส่วนมาก ทั้ง ไทย จีน ลาว พม่า เขมร อินเดีย หรือแม้กระทั่งในอียิปต์ และเมโสโปเตเมียเองก็มีการให้สินสอด ในบทความนี้จะพูดถึงสินสอดของประเทศไทย สินสอดคือการที่ครอบครัวฝ่ายชายได้นำของไปให้แก่ครอบครัวฝ่ายหญิงในพิธีหมั้นหรือพิธีแต่งงาน มีทั้งที่ฝ่ายชายเต็มใจให้เอง หรือ ครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นผู้เรียกจำนวนสินสอดเอง ยกตัวอย่าง กลุ่มชาติพันธุ์ อาข่าที่มองว่าฝ่ายหญิงไม่ควรเรียกสินสอด เพราะมองว่าไม่เหมาะสม แต่จะเป็นฝ่ายชายที่เป็นฝ่ายเตรียมสินสอดอย่างเหมาะสม (ทิพวรรณ อินทนานนท์, 2557: 80-99)

วัฒนธรรมไทยได้ให้ความสำคัญกับครอบครัวและหน้าที่ทางสังคม อีกทั้งยังได้รับแนวคิดจากอินเดีย รวมถึงวัฒนธรรมของจีน เช่นคำไถ่ตัวเจ้าสาว รวมถึงการวิถีปฏิบัติของ กลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมในสังคมทั้งหมดหลอมรวมกันจนกลายเป็น วัฒนธรรมสินสอดของไทย โดยในปัจจุบันกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้รับแนวคิดจากทางตะวันตกมากขึ้นผ่านโลกาภิวัตน์และกระแสความเท่าเทียมทางเพศทำให้ปัจจุบันนั้นคนรุ่นใหม่เริ่มที่จะมีแนวคิดที่จะปฏิเสธเรื่องการให้สินสอดระหว่างครอบครัวทั้งสอง เนื่องจากมองว่าเป็นการขายลูกกิน และไม่มองว่าไม่เป็นเครื่องการันตีความสัมพันธ์อย่าง ที่ คนรุ่นเก่ามองว่าการที่ครอบครัวฝ่ายชายนั้นสามารถหาสินสอดมามอบให้กับครอบครัวฝ่ายหญิงได้นั้นเป็นหลักประกันว่า ผู้ชายจะสามารถเลี้ยงดูผู้หญิงได้ (นิธิศ พุ่มเทียน, 2564) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสินสอดสินมีหลายอย่างด้วยกันเช่น ฝ่ายหญิงเรียกมูลค่าของสินสอดสูงเกินไป จนทำให้ฝ่ายชายแบกภาระในการ

จัดหาสินค้าเพื่อนำมาแต่งงาน ยกตัวอย่างกรณี ฝ่ายชายไม่สามารถจัดหาสินค้าสินสอดได้ถึงจำนวนที่ฝ่ายหญิงกำหนดทำให้ฝ่ายหญิงยกพวกไปทำร้ายข้าวของในบ้านฝ่ายชาย (ข่าวไทยรัฐ สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2568) และยังมีกรณีอื่นๆอีกมาก เช่น กรณีแต่งงานได้ 5 วันแล้วทะเลาะกันเรื่องสินสอด หรือกรณีต้องเลิกกันเพียงเพราะไม่สามารถหาเงินมาได้เท่าจำนวนที่พ่อแม่ของฝ่ายหญิงเรียก และอย่างไรก็ตามเรามักพบเห็นครอบครัวที่ได้รับสินสอดทองหมั้นแต่ฝ่ายชายก็ไม่สนใจเลี้ยงดูฝ่ายหญิง หรือผู้ชายแอบมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น หรือในทางกลับกันฝ่ายหญิงเองก็เป็นฝ่ายที่นอกใจก็มีให้เห็นตามข่าวอยู่ตลอด

โดยบทความนี้จะกล่าวถึงความเป็นมาของสินสอดที่จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสินสอดในพื้นที่ภาคต่างๆ และยังกล่าวถึงเรื่องของปัญหาที่เกิดจากสินสอด และประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมสินสอดว่ายังควรมีการอนุรักษ์อยู่หรือไม่

ความเป็นมาของสินสอดทองหมั้น

ย้อนกลับไปในสมัยอดีตในมนุษย์ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรแรงงานที่สำคัญที่สุดในสังคม การเกษตรที่เน้นการใช้แรงงานในการทำนา หาดของป่า เมื่อมีการเปลี่ยนถ่ายแรงงานจากครอบครัวหนึ่งไปสู่อีกครอบครัวหนึ่งย่อมถือว่าเป็นเรื่องใหญ่เมื่อมีการแต่งงานกันกลุ่มชนต่างๆ จึงมีวัฒนธรรมการให้สินสอดเพื่อเป็นการชดเชยให้กับการผลิต และ การให้ของหมั้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการหมั้นหมายและเป็นหลักประกันว่าอีกฝ่ายจะสามารถเลี้ยงดูได้ ในอดีตของสังคมไทยหากมีการตกลงปลงใจที่จะแต่งงานกันจะมีการหมั้นกันเกิดขึ้นก่อนเพื่อให้ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเรียนรู้นิสัยใจคอซึ่งกันและกันเพราะการแต่งงานกันในอดีตมักจะเป็นการแต่งงานแบบคลุมถุงชนเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องมีช่วงเวลาที่จะเรียนรู้กันและกัน (วรินศรช, 2560: 29-33) เนื่องจากสังคมสมัยก่อน ยังคงมีความเชื่อเรื่องการเสียผี หรือผิดผี หากผู้หญิงผู้ชายอยู่ด้วยกันก่อนหรือโดนตัวกันก่อนหมั้น หรือ แต่งงานกัน จะเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมอีกทั้งงานหมั้นจะเป็นการประกาศให้เพื่อนสนิทและญาติพี่น้องทราบว่าเจ้าตัวได้มีการหมั้นหมายแล้ว

รูปภาพที่ 1 ภาพเขียนของการแต่งงานไทยในอดีต

ที่มา วัดธรรมกาย, มีนาคม 2568

ในอดีตการจัดงานแต่งงานจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการจัดเตรียมพิธีต่างๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในสังคมนั้น เช่น เรือนหอ วงมโหรี อาหารและขนมตามประเพณี รวมถึงประเพณีเลี้ยงผีบรรพบุรุษตามธรรมเนียมอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นสิริมงคลต่อตัวเองและครอบครัว และมักจะแต่งงานกันในเดือนคู่ยกเว้นเดือน 8 และ เดือน 12 โดนวันแรกจะเรียกว่าวันสุกดิบ และวันถัดมาจึงจะเริ่มแก่ขบวนขันหมากไปยังบ้านฝ่ายหญิง (ขนิษฐา จิตชินะกุล และ จุฬาวดี พูลเจริญ, 2561:107-117). ยกตัวอย่าง กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สินสอดของชาวม้งจะเป็นเงินแท่งและมีไก่หรือหมูเพื่อนำมาอบให้กับฝ่ายหญิงในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนเป็นการให้เงินแทนเงินแท่ง ฝ่ายชายจะไปทำพิธีแต่งงานที่บ้านฝ่ายหญิง 1 วัน และหลังจากนั้นจะไปทำพิธีเรียกขวัญที่บ้านฝ่ายชายเป็นเวลา 3 วัน (สุขเกษม ขุนทอง, และคณะ, 2566: 17-30)

หากพิจารณาถึงสินสอดในประเทศไทยแล้วหลายๆท่านอาจจะเข้าใจว่าสินสอดในสังคมนั้นฝ่ายชายเป็นผู้ให้กับฝ่ายหญิงแล้ว แต่ทว่าในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงบางกลุ่มในจังหวัดเชียงใหม่ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายเข้ามาสู่ขอฝ่ายชายแทน โดยใช้หมูเป็นสินสอด ระยะเวลาที่นิยมใช้ในการแต่งงานอยู่ประมาณ 2-3 วัน โดยมีพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ (พรหมปฏิมา และคณะ, 2563: 47) กระเหรี่ยงบางคนมีการเตรียมการแต่งงานที่นานถึง 7-14 โดยนับการเตรียมสู่ขอจนถึงพิธีหลังงานแต่งงาน ในปัจจุบันการแต่งงานก็เริ่มได้รับอิทธิพลจากสังคมเมืองมากขึ้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอนั้น การแต่งงานจะใช้เวลาราวๆ 6 วันโดยแบ่งเป็นพิธีก่อนเริ่มงานแต่งงานจำนวน 3 วัน โดยฝ่ายเจ้าสาวไปไว้ผีหอ ผีบรรพบุรุษ เมื่องานแต่งงานแล้วเสร็จฝ่ายหญิงจะต้องเลือกว่าจะเลือกผีหอหรือไม่ หรือเมื่อฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ก็ต้องกลับมาเลี้ยงผีหอ การเลี้ยงผีหอ นั้นจะถูกดำเนินการโดยญาติฝ่ายผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง ในขั้นตอนถัดมาครอบครัวฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะเข้ามาพูดคุยและจัดเตรียมงานแต่งงานก่อน 1 วันหลังจากงานแต่งงานแล้ว คู่แต่งงานที่อยู่ด้วยกัน 3 วัน 3 คืน จะพาฝ่ายหญิงไปหาที่บ้านเพื่อให้ผู้หลักผู้ใหญ่ ตามธรรมเนียมเดิมของชาวปกากะญอนั้น สินสอดจะประกอบไปด้วย กำไรเงิน เสื้อผ้าลูกเต๋อย ผ้าซิ่นทอมือ หมากพลู และ เสียม (ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ และคณะ, 2563: 19–23) แต่ในปัจจุบันนั้นสินสอดแบบดั้งเดิมเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นทองคำ เงิน และทรัพย์สินอื่นๆตามแบบสมัยใหม่แล้ว การแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเป็นพิธีกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิม แม้ว่าบางอย่างจะปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ปัจจุบันหนุ่มสาวมีอิสระในการเลือกคู่ครองมากขึ้น แต่ประเพณีการแต่งงานยังคงสะท้อนถึงค่านิยมเรื่องครอบครัว ความเคารพผู้ใหญ่ และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในชุมชน

แต่ในปัจจุบันเมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมสมัยใหม่แล้ว ซึ่งรับเอาแนวความคิดมาจากต่างประเทศผ่านกระแสของโลกาภิวัตน์ รวมถึงความก้าวหน้าทางการศึกษารวมถึงความเร่งรีบของสังคมเมืองและเทคโนโลยี จึงตัดทอนพิธีต่างๆออกไปหลายอย่างดังที่เราจะเห็นได้จากการจัดขบวนขันหมากและงานหมั้นตอนเช้าและจัดงานแต่งงานตอนเย็นไม่เหมือนดังอดีตที่จะจัดงานแต่งงานมากกว่า 1 วัน ในขณะที่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้รับแนวคิดใหม่ๆจึงมองว่าหากนางบรุษมาส่วนนี้ไปทำอย่างอื่นให้กำเนิดประโยชน์มากกว่านางบรุษมาลงกับงานแต่งและสินสอดทั้งหมดและยังไม่เชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติเหมือนดังอดีตที่คนในสมัยก่อนกราบไหว้บูชาผีบรรพบุรุษ จึงจะพบเห็นงานแต่งงานที่เรียบง่ายที่มีเพียงคนจำนวนน้อยที่เข้าร่วม โดยจะเชิญเพียงแค่พ่อแม่ และ เพื่อนสนิทเข้าร่วม ไม่เหมือนงานแต่งงานสมัยก่อนที่จะจัดงานใหญ่โตกว่ามักจะมีพิธีกรรมอื่นๆต่ออีกหลายวัน เช่น ไหว้ผีบรรพบุรุษของทั้งสองบ้าน ผูกข้อมือของบ่าวสาว พิธีรับขวัญ (วิชุงพศ วรศาสตร์กุล และ ณัฐกร หิรัญโท, 2561: 95-106)

ที่มา Shutterstock, มีนาคม 2568

ที่มา ภาควิชา วิศวกรรม, มีนาคม 2568

ปัญหาที่เกิดจากสินสอด

สินสอดอาจจะเป็นมากกว่าเครื่องแสดงถึงความรักเมื่อสินสอดเกี่ยวพันถึงเรื่องสถานะทางสังคม สุมาลี บำรุงสุข (2538) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การแต่งงานที่มีมูลค่าของสิ่งของในราคาสูง อาจจะไม่ใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยหากวัฒนธรรมสินสอดได้เปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดของวัตถุนิยม ในปัจจุบันนี้เราสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ยกตัวอย่าง การเกิดธุรกิจเช่าสินสอดขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนที่ต้องการสร้างสถานะทางสังคมให้ดูดีโดยยอมเสียเงินเพื่อเช่า เงินและทองมาวางใส่พานเพื่อแสดงถึงความร่ำรวย เมื่อจบงานแต่งงานแล้วก็นำเงินและทรัพย์สินที่เช่ามาไปคืนกับบริษัทที่ให้เช่า และอาจจะเกิดปัญหาขึ้นอีกหากครอบครัวฝ่ายหญิงไม่ทราบและเก็บเงินที่เช่ามากลับไป ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเกิดการนำมูลค่าของสินสอดที่ได้รับมาเปรียบเทียบกับระหว่างคู่แต่งงานในหมู่เครือญาติและเพื่อนสนิท สินสอดกลับกลายเป็นเครื่องชี้วัดหรือสร้างสถานะทางสังคมอีกครั้งเหตุการณ์เหล่านี้จะดีขึ้นกว่าเดิมถ้าเราแต่งงานกันด้วยความรักไม่ได้มองถึงเรื่องทรัพย์สินเงินทองเป็นหลัก หามองถึงเรื่องเงินทองเป็นหลักแล้วสินสอดเองก็จะกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างฐานะ และอาจจะเป็นการมองคนไม่เท่ากัน เป็นการกดขี่ทางเพศได้โดยมองว่าผู้หญิงเป็นเหมือนสิ่งของที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนด้วยทรัพย์สินที่มีค่า ดังจะเห็นการขายลูกสาวให้กับผู้ชายอื่นในทางประเทศตะวันออกกลางเช่น ฝ่ายชายหรือครอบครัวอาจใช้สินสอดเป็นข้ออ้างในการควบคุมฝ่ายหญิง เช่น กำหนดบทบาทให้ต้องเป็นแม่บ้านโดยไม่มีอิสระในการดำเนินชีวิต

เมื่อมองผ่านการสะสมทุนทางวัฒนธรรมของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ ที่ว่าวัฒนธรรมต่างๆมีคุณค่าเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลงผ่านทางมุมมองและทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อวัฒนธรรมนั้นๆซึ่งจะส่งผลให้กระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2557 : 29-44) อย่างไรก็ตามคุณค่าของวัฒนธรรมสินสอดยังคงคุณค่าอยู่หรือไม่จะเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลงเมื่อสัญลักษณ์ของการแต่งงานถูกทำให้กลายเป็นธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อสถานะทางสังคม คุณค่าหรือทุนทางวัฒนธรรม มันก็จะเป็นเพียงคุณค่าที่ฉาบฉวย เมื่อจบงานแต่งงานก็นำทรัพย์สินที่เช่ามานำไปคืน และยังสามารถทำให้ภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมสินสอดดูไม่ค่อยดีขึ้นไปอีก หากคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมลดน้อยถอยลงมากเกินไป ก็จะทำให้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้นๆดูไม่มีคุณค่าอีกต่อไปกลายเป็นธุรกิจเพียงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการเพียงอย่างเดียว

ยังจำเป็นอยู่หรือไม่ที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมสินสอด ?

วัฒนธรรมสินสอดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของพิธีแต่งงานในสังคมไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบของฝ่ายชายและแสดงถึงเกียรติและคุณค่าของฝ่ายหญิง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และค่านิยม วัฒนธรรมสินสอดเริ่มกลายเป็นประเด็นที่ถูกตั้งคำถามมากขึ้น ทั้งในเรื่องของความจำเป็น บทบาท และความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยจะจำแนกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

ความจำเป็นของการคงอยู่และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมสินสอดในปัจจุบัน

ผู้เขียนมองว่าวัฒนธรรมสินสอดยังคงดำรงอยู่ แต่จำเป็นต้องมีการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติ โดยเฉพาะในแง่ของ “มูลค่า” หรือ “จำนวน” ของสินสอด เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ โดยเสนอให้สินสอดยังคงมีอยู่ในสถานะ “สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม” แทนที่จะเป็นภาระทางเศรษฐกิจ การลดทอนความสำคัญด้านมูลค่าสามารถช่วยลดแรงกดดันทางการเงินของคู่บ่าวสาว และลดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่ไม่ปรับเปลี่ยนก็คงไม่อาจยืนยงในกระแสธารของโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาวัฒนธรรมจึงควรมีการปรับเปลี่ยนโดยไม่ได้มองถึงมูลค่าจำนวนมากของสินสอดหากแต่ควรมองถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของสินสอดที่เป็นเครื่องหมายของการแต่งงานมากกว่า

การปรับเปลี่ยนวิธีการให้สินสอดต่อคู่สมรสในอนาคต

ในหลายกรณี คู่บ่าวสาวจำเป็นต้องกำหนดก่อนหน้าเพื่อจัดงานแต่งงานหรือเพื่อชำระค่าสินสอด ซึ่งเป็นภาระทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตสมรสในระยะยาว ประเด็นนี้นำไปสู่คำถามสำคัญว่า "การเริ่มต้นชีวิตคู่ด้วยภาระหนี้ จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของความสัมพันธ์หรือไม่?" หากพิธีแต่งงานกลายเป็นต้นเหตุของภาระหนี้สิน วัฒนธรรมดังกล่าวอาจจะขัดแย้งกับเจตนารมณ์เดิมที่ตั้งใจให้เป็น การเริ่มต้นที่ดีของชีวิตคู่ คาดว่าในอนาคตสินสอดจะมีบทบาทลดลงมากกว่าในปัจจุบันหรืออาจไม่มีบทบาทเลยในบางคู่ โดยคู่บ่าวสาวสามารถเลือกที่จะไม่ให้สินสอดเลยหรือให้แค่ของขวัญที่มีความหมายที่เป็นสัญลักษณ์ของความรักและการผูกพันมากกว่าสิ่งของที่มีมูลค่าสูง เช่น การช่วยกันในการสร้างชีวิตคู่ร่วมกัน

ความขัดแย้งด้านทัศนคติและความเท่าเทียม

ในขณะที่บางฝ่ายต้องการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมสินสอด อีกกลุ่มหนึ่งกลับมีความเห็นว่า ควรยกเลิกวัฒนธรรมนี้โดยสิ้นเชิง โดยมองว่าสินสอดเป็นธรรมเนียมที่สะท้อน ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เช่น การตั้งคำถามว่าเหตุใดฝ่ายชายจึงต้องชำระค่าสินสอดให้ฝ่ายหญิง ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับการเลี้ยงดูมาด้วยทั้งสิ้น เช่นกัน นอกจากนี้ สินสอดยังไม่สามารถรับประกันความมั่นคงของชีวิตคู่ได้จริง ดังเช่นกรณีของคู่บ่าวสาวที่ไม่มีสินสอดแต่ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนซึ่งจะกล่าวในประเด็นถัดมา

การแต่งงานมักเป็นเรื่องของอัตวิสัย ไม่สามารถวัดได้ด้วยปัจจัยวัตถุ

แนวคิดของ Joseph Campbell และ Bill Moyers ที่ว่ากล่าวไว้ว่าการแต่งงานของบางคู่ อาจจะยาวนานแต่สำหรับบางคู่ก็นั้นกลับสั้น ปัญหาดังกล่าวก็มาจากความเชื่อศรัทธาของทั้งสอง รวมถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน (บาร์นี บุญทรง, 2551: 427) ซึ่งให้เห็นว่า การแต่งงานไม่ควรถูกตัดสินด้วยปัจจัยภายนอก เช่น สินสอด แต่ควรพิจารณาจากความเข้าใจและความผูกพันของคู่บ่าวสาวเป็นหลัก ซึ่งเป็น อัตวิสัย (subjective) มากกว่า ภาววิสัย (objective) ดังนั้น การใช้สินสอดเป็นเกณฑ์วัดคุณค่าของความรักจึงอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตคู่ซึ่งมีปัจจัยอื่นๆเข้ามาร่วมด้วย

องค์ประกอบของสินสอด

องค์ประกอบของสินสอดมักจะประกอบไปด้วย เงินสด เงินแท่ง เงินรูปพรรณ ทอง เครื่องประดับ ทรัพย์สินอื่นๆเช่น อาคาร ที่ดิน รถ อย่างในก็ตามในบางวัฒนธรรม มีการให้สัตว์เป็นสินสอด เช่น หมู วัว

การเข้าสินสอดและการแสดงสถานะทางสังคม

แรงกดดันจากค่านิยมทางสังคม ที่ยังคงให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของครอบครัวฝ่ายเจ้าบ่าวในการแสดงความมั่งคั่งและความสามารถในการดูแลเจ้าสาว อีกทั้งยังสะท้อนถึง ภาวะเศรษฐกิจ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้คู่บ่าวสาวสามารถจัดหาสินสอดจำนวนมากได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ความคาดหวังจากครอบครัวหรือผู้ร่วมงานยังมีผลต่อการตัดสินใจเข้าสินสอด โดยเฉพาะในกรณีที่มีการถ่ายภาพหรือวิดีโอเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้คู่บ่าวสาวบางคู่รู้สึกจำเป็นต้อง แสดงสินสอดเพื่อรักษาหน้าตาทางสังคม

ตารางเปรียบเทียบแนวคิดที่มีต่อวัฒนธรรมสินสอด

มิติในด้านต่างๆ	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต (คาดการณ์)
ความหมาย	แสดงเกียรติและความรับผิดชอบ ต่อเขตอำนาจการผลิต	สินสอดถูกมองเป็นสัญลักษณ์ แต่เริ่มถูกวิจารณ์มากขึ้น	เน้นคุณค่าทางใจมากกว่ามูลค่า
ผลต่อคู่รัก	สร้างความกดดันให้ครอบครัวฝ่ายหญิงว่าสามารถเลี้ยงดูได้	เกิดเป็นการหมิ่นในบางกรณีหากต้องหยั้นยืมสินทองเพื่อมาเป็นสินสอดหรือจัดงานแต่ง	ลดบทบาทสินสอดในพิธีวิวาห์
ค่านิยม	ต้องเป็นเงินทองเท่านั้น	มีทั้งเห็นด้วยและคัดค้าน	เป็นทางเลือก ไม่จำเป็นต้องมี
มุมมองทางเพศ	ฝ่ายชายต้องจ่ายเนื่องจากมีแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่จะต้องดูแลผู้หญิง	เริ่มมีคำถามเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ	อาจไม่แยกบทบาทเพศเรื่องสินสอด

รูปภาพที่4 แสดงการเปรียบเทียบแนวคิดที่มีต่อวัฒนธรรมสินสอด

ที่มา ภคอัศม์ โปชะกฤษณะ, เมษายน 2568

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากอดีตจวบจนถึงปัจจุบันวัฒนธรรมสินสอดนั้นอยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน การแต่งงานในอดีตกับปัจจุบันนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ในอดีตวัฒนธรรมการแต่งงานจะกินเวลาหลายวัน แต่ในปัจจุบันกับทุกตัดทอนลงเหลือเพียง 1 วัน โดนหมั้นตอนเช้าและแต่งงานกันตอนเย็น อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาพลัดเปลี่ยนวัฒนธรรมเองก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากแนวคิดของคนในสังคมมีค่านิยมที่แตกต่างจากอดีต หากผู้ที่นำวัฒนธรรมสินสอดไปใช้โดยไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยแล้วก็จะเกิดข้อครหาขึ้นมากมาย เช่น วัฒนธรรมขายลูกกิน การมองคนไม่เท่าเทียมกัน ทั้งสองเพศไม่ว่าจะชายหรือหญิงเองต่างก็มีต้นทุนในการเลี้ยงดูทั้งสิ้น จึงอยากเสนอแนะว่าให้มีการปรับเปลี่ยน โดยเน้นไปที่คุณค่าทางสัญลักษณ์ว่าเป็นเครื่องหมายของการแต่งงาน มากกว่าที่จะมาเรียกร้องสินสอดมูลค่าสูงจนเกินตัว และสร้างภาระให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวในการเริ่มต้นชีวิตคู่จากหนี้สินที่กู้มาแต่งงานนั้นคงไม่ใช่เรื่องที่ดีอย่างไรก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าสินสอดเองก็เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงฐานะทางสังคมของบ่าวสาว จะเห็นได้จากการก่อตัวของกลุ่มธุรกิจเช่าสินสอดเพื่อนำมาวางในงานแต่งเพื่อแสดงถึงสถานะทางสังคม ก็เป็นที่น่าขบคิดกันต่อไปว่าสิ่งที่เป็นอยู่มันดีแล้วจริงๆ ใช่มั้ย

References:

- ชนิษฐา จิตชินะกุล, และจุฬาวดี พูลเจริญ. (2561). รูปแบบพิธีกรรมการแต่งงานจากอดีตสู่ธุรกิจ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 1(3), 107–117.
- ฉันทชนก พรหมปฏีมา และคณะ. (2563). ความเชื่อในพิธีกรรมกับความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ บ้านห้วยตอง ตำบลแม่วิน อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารช่วงฉายา*, 16(2), 43.
- ทิพวรรณ อินทนานนท์. (2557). วัฒนธรรมอาชากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์*, 80–99.
- นิธิศ พุ่มเทียน. (2564). การวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจเช่าสินสอด. *Mahidol.ac.th*.
- บาร์นิ บุญทรง. (2551). พลาณภาพแห่งเทพปรณัม (แปลจากฉบับภาษาอังกฤษของโจเซฟ แคมป์เบลล์และบิลล์ มอยเยอร์ส). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- ภาณุวัฒน์ สกุลสืบ, และคณะ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในพิธีแต่งงานของชาวปากะเกะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง *วารสารมังรายสารสถาบันภาษาและวัฒนธรรมนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 8(1), 19–23.
- วิษณุพงศ์ วรรณศาสตร์กุล และ ณัฐกร หิรัญโท. (2561). พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเขาเผ่าม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 2(2), 95-106.
- วรินทร์สุ์ สุขประเสริฐ. (2560). *สถานะสินสอดตามกฎหมายไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัฐนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557). มโนทัศน์ชนชั้นและทุนของ ปีแอร์ บูร์ดิเอด. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(1), 29–44.

สุขเกษม ขุนทอง, และคณะ. (2566). หลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ*, 5(2), 17–30.

ข่าวไทยรัฐ,(2568) “สาว” ยัวะ! ไม่ได้สินสอด 1.5 แสน บุกพังบ้านหนุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.thairath.co.th/tv/program/Hong_khao_hua_khiew/811567 [22 มีนาคม 2568].

สุมาลี บำรุงสุข. “เก็บเงินแต่งงาน : เรื่องของชนหมาก ของหมั้น สินสอด และเงินทุนรวม”. *บทความประวัติศาสตร์*. เล่มที่ 17. (2538): 118.

การบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหน่วงตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์ Enforcement of obligations on confiscated property in accordance with the Deposit legislation.

ธัญชัย ทิพยมณฑล Tanunchai Tipayamonton

สุรชัย เดชพงษ์ Surachai Dechpong

นลินี สมถวิล Nalinee Somtawil

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

Faculty of Law, Payap University, Thailand

Tanunchai7@gmail.com

ksd01@hotmail.com

nalinee.stw@hotmail.com

Received 2025/03/11

Revised 2025/04/09

Accepted 2025/04/17

บทคัดย่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะฝากทรัพย์ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากสามารถใช้สิทธิยึดหน่วงในทรัพย์สินที่รับฝาก หากผู้ฝากไม่ชำระบำเหน็จหรือค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการฝากทรัพย์ แต่ไม่ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการบังคับชำระหนี้ จากทรัพย์ที่ได้ยึดหน่วงเหมือนดังเช่นที่กฎหมายสัญญาซื้อขายสัญญารับขนของ สัญญารับขนคนโดยสาร และโดยเฉพาะสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรมซึ่งจัดอยู่ในหมวดสัญญาฝากทรัพย์ลักษณะหนึ่ง ได้ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหน่วงตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะ โดยไม่ต้องยื่นฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล แต่สำหรับสัญญาฝากทรัพย์ผู้รับฝากกลับต้องนำหลักกฎหมายลักษณะหนี้ในเรื่องสิทธิยึดหน่วงทั่วไปมาปรับใช้บังคับ ซึ่งทำให้ผู้รับฝากไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์ที่ยึดหน่วงชำระหนี้ได้ กฎหมายให้สิทธิเพียงยึดหน่วงทรัพย์ไว้เป็นประกันการชำระหนี้เท่านั้น

ดังนั้น การนำแนวทางของบทบัญญัติสัญญาอื่นมาใช้กับสัญญาฝากทรัพย์ เพื่อให้สิทธิแก่ผู้รับฝากสามารถบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหน่วง น่าจะเหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ผู้รับฝากมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สัญญาฝากทรัพย์, สิทธิยึดหน่วง, การบังคับชำระหนี้, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

Abstract

The Civil and Commercial Code regarding the deposit of property grants the depositor the right to use the right of retention on the deposited property if the

depositor fails to pay the rent or expenses arising from the deposit. However, it does not grant the depositor the right to enforce debt payment from the retained property, unlike the laws governing sales contracts, carriage of goods contracts, passenger carriage contracts, and especially hotelier contracts, which fall under the category of deposit contracts. These laws grant creditors the right to enforce debt payment from the retained property under specific conditions and methods prescribed by law, without the need to file a lawsuit in court. In contrast, for deposit contracts, the depositor must apply the general principle of debt law regarding the right of retention, which prevents the depositor from enforcing debt payment from the retained property. The law only grants the right to retain the property as security for debt payment.

Therefore, applying the principles of other contracts to the deposit contract, in order to grant the depositor the right to enforce debt payment on the seized property, would likely be more appropriate and beneficial to the depositor.

Keywords: Deposit, Right of retention, Enforcement of obligations, Civil and Commercial Code.

บทนำ

การนำทรัพย์สินไปฝากไว้กับผู้อื่นยังเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ อาจเนื่องด้วยจากสาเหตุหลายประการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอาจไม่สามารถดูแลและครอบครองทรัพย์สินของตนเองได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ด้วยข้อจำกัดด้านเวลา หรือสถานที่ที่จะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้น หรือด้วยเหตุอื่นใดก็ตาม ทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินจำเป็นต้องนำทรัพย์สินไปฝากให้ผู้อื่นดูแลรักษาในอารักขาในระหว่างนั้น การตกลงนำทรัพย์สินไปให้ผู้อื่นดูแลรักษาถือเป็นการตกลงทำสัญญาฝากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีบทนิยามและการกำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาไว้อย่างชัดเจน

สัญญาฝากทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657 บัญญัติว่า “อันว่าฝากทรัพย์สินนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ฝากส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับฝากและผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตนแล้วจะคืนให้”

จากบทนิยามของกฎหมายพบว่าลักษณะของสัญญาฝากทรัพย์สินเป็นสัญญาที่บริบูรณ์โดยการส่งมอบ ผู้รับฝากมีหน้าที่ต้องจัดเก็บรักษาทรัพย์สินที่รับฝากไว้ในอารักขาแห่งตน หากผู้ฝากไม่อนุญาตให้นำทรัพย์สินที่รับฝากเอาออกใช้ ให้บุคคลภายนอกใช้ หรือให้บุคคลภายนอกเก็บรักษา หากทรัพย์สินที่รับฝากมีความสูญหาย หรือบุบสลายอย่างใด ผู้รับฝากต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น แม้ความเสียหายจะเกิดด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็คงจะต้อง

สูญหายหรือบุบสลายอยู่นั้นเองตามที่บัญญัติในมาตรา 660 นอกจากนั้น ในระหว่างที่ทรัพย์สินอยู่ในอารักขา ผู้รับฝากยังมีหน้าที่ตามมาตรา 659 ในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่รับฝากให้ถึงระดับที่กฎหมายกำหนด แสดงให้เห็นว่าผู้รับฝากมีภาระหน้าที่นอกจากที่จะตกลงในสัญญาแล้ว ยังมีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอีก อย่างไรก็ตามสัญญาฝากทรัพย์สินคู่สัญญาสามารถตกลงเรียกบำเหน็จค่าฝากหรือหากไม่ได้ตกลงค่าฝากไว้ชัดเจน แต่หากพฤติการณ์พึงคาดหมายได้ว่าการรับฝากทรัพย์สินนั้น ผู้รับฝากก็เพื่อจะได้บำเหน็จ ก็ให้ถือว่ามีการตกลงกันโดยปริยายว่ามีบำเหน็จ รวมถึงผู้รับฝากมีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกิดจากการรับฝากทรัพย์สินได้อีกด้วย สัญญาฝากทรัพย์สินจึงถือเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่กันตามที่ตกลงและตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงอาจกล่าวได้ว่าโดยทั่วไปสัญญาฝากทรัพย์สินมักมีค่าใช้จ่ายที่ผู้ฝากมีหน้าที่ต้องชำระตามสัญญาและตามกฎหมาย

ดังนั้น หากผู้ฝากไม่ชำระค่าฝากหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกิดขึ้นจากการฝากทรัพย์สิน กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่รับฝากจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 670

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ฝากไม่ชำระค่าฝากทรัพย์สิน หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดอันเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สิน หรือผิดนัดไม่รับคืนทรัพย์สินที่ฝาก ย่อมก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่ผู้รับฝากที่ยังคงครอบครองทรัพย์สิน โดยเฉพาะสังหาริมทรัพย์และอาจก่อให้เกิดหน้าที่ในการดูแลรวมถึงภาระค่าใช้จ่ายที่ยังคงเกิดขึ้นในระหว่างที่ทรัพย์สินนั้นยังอยู่กับตน บทบัญญัติของกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการยึดหน่วงทรัพย์สินที่รับฝากไว้ จนกว่าจะได้รับชำระหนี้อันเกิดจากการฝากทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นค่าบำเหน็จที่ตกลง ตลอดจนค่าใช้จ่ายอันควรแก่การดูแลรักษาทรัพย์สิน เมื่อพิจารณาแล้วการใช้สิทธิยึดหน่วงดังกล่าวอาจไม่เป็นประโยชน์ หรือไม่คุ้มครองผู้รับฝากอย่างแท้จริง เนื่องจากกรณีที่ผู้ฝากผิดนัดยอมแสดงให้เห็นในส่วนหนึ่งว่าผู้ฝากอาจตั้งใจ หรือละเลยไม่กลับมารับคืนทรัพย์สินที่ฝาก และหากทอดระยะเวลายาวนานขึ้น ภาระการดูแลทรัพย์สินก็จะมีค่าใช้จ่ายและสร้างความไม่สะดวกแก่ผู้รับฝากในการจัดเก็บรักษาทรัพย์สินนั้น อีกทั้งหากเกิดดอกผลในทรัพย์สินที่รับฝาก ผู้รับฝากต้องคืนดอกผลและทรัพย์สินที่รับฝากไปพร้อมกันด้วยตามมาตรา 666 ย่อมมีโอกาสดังกล่าวที่ผู้รับฝากต้องรับภาระในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่รับฝากและดอกผลของทรัพย์สินที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะสิ่งมีชีวิตเกิดดอกผลธรรมดาอีกด้วย ดังนั้น บทความนี้จึงต้องการนำเสนอปัญหาและความเหมาะสมของการใช้สิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สินตามมาตรา 670 และข้อเสนอเกี่ยวกับการให้สิทธิที่เป็นประโยชน์และยุติธรรมแก่ผู้รับฝาก โดยเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายในสัญญาอื่นที่ใกล้เคียงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ยึดหน่วง

สิทธิยึดหน่วงทั่วไปและการบังคับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้รับฝากทรัพย์สินใช้สิทธิยึดหน่วงในฐานะเจ้าหนี้ตามสัญญาฝากทรัพย์สิน จึงถือเป็นการใช้สิทธิยึดหน่วงตามหลักเกณฑ์และการบังคับใช้ตามกฎหมายลักษณะหนี้ตามมาตรา 241 -250 “สิทธิยึด

หน่วง” หมายความว่า การที่เจ้าหนี้ซึ่งได้ครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ และปฏิเสธที่จะส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้สามารถยึดถือครอบครองตัวทรัพย์สินไว้ได้ตราบเท่าที่ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ หากหนี้นั้นเกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ครอบครองอยู่ (ศันนัทรณ์ โสติพันธ์, 2565 : 478) การใช้สิทธิยึดหน่วงคุ้มครองเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้คล้ายกับเจ้าหนี้นี้มีประกันคือยึดถือตัวทรัพย์สินไว้เป็นเครื่องมือต่อลูกหนี้ให้มาชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาล หรืออาจกล่าวได้ว่าสิทธิยึดหน่วงมีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับชำระหนี้โดยทางอ้อม (พลวิชย์ พันธุ์คำเกิด, 2567 : 252) แต่กฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้นำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขาย เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ที่คงค้าง หรือดำเนินการใดอันเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินนั้นโดยมิได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้จึงมีอยู่เหนือตัวทรัพย์สินเท่านั้นโดยไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่ลูกหนี้ และไม่ว่าลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ไม่อาจใช้อำนาจกรรมสิทธิ์มาติดตามเอาทรัพย์สินนั้นคืนได้ และไม่อาจอ้างว่าเจ้าหนี้นี้ดัดทรัพย์สินไว้โดยละเมิด การใช้สิทธิยึดหน่วงจึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และเจ้าหนี้ไม่มีความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินแต่อย่างใด แต่เนื่องจากการใช้สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิที่กฎหมายให้เป็นการเฉพาะอันเป็นการยกเว้นหลักปกติคือการจะบังคับตามสิทธิด้วยตนเองนั้นจะกระทำไม่ได้ ต้องดำเนินการฟ้องร้องผ่านศาลเท่านั้น ดังนั้น การใช้สิทธิยึดหน่วงจึงทำได้เฉพาะกรณีที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น (ศันนัทรณ์ โสติพันธ์, 2565 : 479)

หลักเกณฑ์การใช้สิทธิยึดหน่วงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้ยังไม่ถึงกำหนด

อนึ่งบทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมาแต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

ผู้ที่จะมีสิทธิยึดหน่วงได้ต้องเป็นเจ้าหนี้ที่ครอบครองทรัพย์สินในฐานะเจ้าหนี้ และการครอบครองทรัพย์สินของเจ้าหนี้นั้นต้องเป็นการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายมาตั้งแต่เริ่ม การใช้สิทธิยึดหน่วงต้องเป็นการยึดหน่วงต่อสังหาริมทรัพย์เท่านั้น เพราะโดยสภาพแล้วสิทธิครอบครองจะมีได้ก็เพียงอยู่เหนือทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้นเอง (อรพรรณ พนัสพัฒนา, 2565 : 116) การใช้สิทธิยึดหน่วงสามารถมีได้เหนือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับหนี้ และหนี้ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงนี้ต้องเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วย เช่น ผู้รับฝากทรัพย์สินมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่ฝากไว้ในอารักขาแห่งตน อีกทั้งมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินตามระดับที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนออกค่าใช้จ่ายในการบำรุงดูแลทรัพย์สินที่รับฝาก และหากมีการตกลงบำเหน็จค่าฝากไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ย่อมถือว่ามีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง สิทธิยึดหน่วงเป็นสิทธิอุปการณ ดังนั้นจึงต้องมีหนี้ประฐานเกิดขึ้นและยังเป็นหนี้กันอยู่ก่อน และเมื่อหนี้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครองถึงกำหนดชำระแต่ลูกหนี้เพิกเฉยจนผิดนัด เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิยึดหน่วง เพื่อประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ แต่หากลูกหนี้ตก

เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว กรณีนี้ถือเป็นข้อยกเว้นที่เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิยึดหน่วงได้ทันทีโดยไม่ต้องรอว่าหนี้จะถึงกำหนดแล้วหรือไม่ นอกจากนั้นเจ้าหนี้จะใช้สิทธิยึดหน่วงไม่ได้ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ ไม่สมกับคำสั่งที่ลูกหนี้ได้ให้ไว้ หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและขัดต่อกฎหมายที่มีเจตนาค้ำครองความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ผลของการใช้สิทธิยึดหน่วง ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้ สิทธิที่จะยึดทรัพย์ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 244 โดยเจ้าหนี้จะใช้สิทธิของตนแก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่ยึดหน่วงได้ ทุกส่วนจะแบ่งแยกมิได้ และการยึดหน่วงไว้จนกว่าจะมีการชำระหนี้โดยสิ้นเชิง โดยไม่อาจจะบังคับเอาทรัพย์ที่ยึดหน่วงชำระหนี้โดยการขายทอดตลาดอย่างจำนอง จำนำไม่ได้ (ดาราพร ธีระวัฒน์, 2563 : 134) การใช้สิทธิยึดหน่วงยังครอบคลุมถึงดอกผลของทรัพย์สินนั้นด้วยตามมาตรา 245 โดยกฎหมายให้เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงที่ได้รับการยินยอมจากลูกหนี้ให้นำทรัพย์ออกใช้หรือแสวงหาประโยชน์ตามมาตรา 246 วรรคสอง สามารถบังคับชำระหนี้เอาจากดอกผลของทรัพย์ที่ได้ยึดหน่วงก่อนเจ้าหนี้รายอื่นก็ได้ ทั้งนี้เมื่อได้บังคับดอกผลแล้วนั้นต้องนำเงินที่ได้ชำระดอกเบี้ยแห่งหนี้้นก่อน ถ้ายังมีเงินเหลือจึงให้ชำระแก่เงินต้น และเจ้าหนี้ยังมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่จำเป็นตามมาตรา 247 แต่ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินอันตนได้ยึดหน่วงไว้ และเจ้าหนี้ยังคงสามารถยึดหน่วงทรัพย์นั้นได้จนกว่าลูกหนี้จะมาชำระหนี้ได้ แม้หนี้แห่งการใช้สิทธิยึดหน่วงนั้นจะขาดอายุความไปแล้วก็ตามตามมาตรา 248 ประกอบมาตรา 193/27

นอกจากนั้น การใช้สิทธิยึดหน่วงยังมีหน้าที่ต่อทรัพย์สินที่ยึดหน่วงด้วย อันได้แก่จัดการดูแลรักษาทรัพย์สินตามสมควรตามมาตรา 246 วรรคแรก เพราะการยึดถือทรัพย์สินไว้นั้นมิได้ยึดถืออย่างเป็นเจ้าของ แต่เป็นการยึดไว้เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้เท่านั้น จึงทำให้เจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องจัดการดูแลรักษาทรัพย์สินตามสมควร ซึ่งอาจก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายต่อไปจนกว่าสิทธิยึดหน่วงจะระงับสิ้นไป

สิทธิยึดหน่วงจะระงับสิ้นไปก็ต่อเมื่อ หนี้ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงระงับ เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดสำหรับผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงตามมาตรา 246 วรรคสาม เช่น ไม่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ลูกหนี้ได้หาประกันให้ไว้ตามสมควร กล่าวคือตามสมควรแห่งหนี้มิใช่ตามราคาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงตามมาตรา 249 หรือการครอบครองทรัพย์สินของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงสูญสิ้นไปตามมาตรา 250 (อรพรรณ พนัสพัฒนา , 2565 : 122)

ดังนั้น เมื่อกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สินให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในฐานะเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิยึดหน่วงตามมาตรา 670 ได้ เมื่อไม่กำหนดหลักเกณฑ์และสิทธิหน้าที่ต่างๆของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องนำหลักเกณฑ์และสิทธิหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะหนี้มาใช้บังคับในฐานะกฎหมายทั่วไป

นอกจากนั้นหากเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงต้องการได้รับชำระหนี้จากหนี้ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วง ต้องดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงใน

ทรัพย์นั้น โดยไม่สามารถนำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้นบังคับชำระหนี้ให้แก่ตนทันทีไม่ว่าโดยทางใด เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

สิทธิยึดหน่วงและการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายต่างประเทศ

สิทธิยึดหน่วงทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นมีลักษณะเป็นสิทธิที่เจ้าหนี้จะยึดหน่วงเอาทรัพย์นั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เช่นเดียวกับมาตรา 241 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ส่วนสิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน สิทธิยึดหน่วงชนิดนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทางการค้าระหว่างพ่อค้าด้วยกัน เมื่อเจ้าหนี้มีการครอบครองสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้และมีหนี้เกิดขึ้นในทางการค้าโดยหนี้ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์ที่เจ้าหนี้ยึดหน่วงไว้ดังเช่นสิทธิยึดหน่วงทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก็ได้ เพียงแต่หนี้ดังกล่าวต้องเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นในทางการค้าเท่านั้น (Ernest Joseph Schuster, 1907 : 192 – 193) สิทธิยึดหน่วงทางพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์เยอรมัน มีลักษณะเป็นการประกันหนี้ด้วยทรัพย์อย่างหนึ่งทำนองเดียวกับจำนำ และหากมีกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะนำทรัพย์ที่ยึดหน่วงดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้ (พีรพล วิจิตร, 2539 : 33) อันถือเป็นการบังคับเอากับตัวทรัพย์นั้นได้เสียทีเดียวโดยกฎหมายได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยจำนำมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยเจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ล่วงหน้าเป็นระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์ หากลูกหนี้ฝ่าฝืนไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ก็มีสิทธินำทรัพย์ที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 371 (อนุกุล เพชรคุต, 2563 : 247)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการคุ้มครองผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 321 เป็นการคุ้มครองผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นเมื่อมาบังคับเอาทรัพย์ของลูกหนี้ที่ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้ยึดหน่วงไว้ แต่ไม่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะบังคับเอากับทรัพย์ที่ยึดหน่วงเพื่อชำระหนี้ให้แก่ตนเอง โดยเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงต้องตั้งต้นฟ้องร้องคดีเองแล้วจึงขอบังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ในชั้นบังคับคดี แล้วจึงบังคับต่อทรัพย์ที่ได้ยึดถือครองครองไว้ตั้งแต่ต้นจากการใช้สิทธิยึดหน่วง (ดารافر ธีระวัฒน์ ,2563 : 139) ซึ่งเป็นการเสียเวลาและไม่เหมาะสมกับการบังคับชำระหนี้ทั้งที่เจ้าหนี้มีทรัพย์ที่จะบังคับอยู่ในการครอบครองมาตั้งแต่ต้น

สิทธิยึดหน่วงเฉพาะและการบังคับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญาได้กำหนดการใช้สิทธิยึดหน่วงในสัญญาและการบังคับสิทธิยึดหน่วงเป็นการเฉพาะไว้หลายกรณี เช่น กรณีของสัญญาซื้อขายตามมาตรา 470 สัญญารับขนตามมาตรา 631 และสัญญาฝากทรัพย์ของเจ้าสำนักโรงแรมตามมาตรา 679 เป็นการบังคับชำระหนี้ในทรัพย์ที่ยึดหน่วงโดยไม่ต้องยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาล อันถือเป็นข้อยกเว้นของ

การบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ยึดหน่วงไว้โดยตรงตามกฎหมายลักษณะหนี้ (ดาราพร ธีระวัฒน์ ,2563 : 139)

บทบัญญัติในเอกเทศสัญญาที่มีการคุ้มครองเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลง โดยให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ยึดหน่วงทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้ส่งมอบและอยู่ในการครอบครองของเจ้าหนี้ไว้หลาย สัญญา เช่น สัญญาซื้อขายกรณีผู้ซื้อไม่ชำระราคาตามมาตรา 468 ผู้ขนส่งยึดหน่วงของไว้จนกว่าจะได้รับค่าขนส่งตามมาตรา 630 เจ้าสำนักโรงแรมสามารถยึดทรัพย์สินของแขกที่มาพักซึ่งไม่ยอมจ่ายเงินไว้ได้ มาตรา 679 และสัญญาตัวแทน มาตรา 819 เป็นต้น สิทธิยึดหน่วงเฉพาะบางกรณีกฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิยึดหน่วงมากกว่าบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 241 ถึง มาตรา 250 โดยเฉพาะสิทธิในการบังคับชำระหนี้ได้โดยตรงกับทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ (ดาราพร ธีระวัฒน์ ,2563 : 143) ถือได้ว่าเป็นมาตรการที่คุ้มครองให้เจ้าหนี้สามารถได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ทันที โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

สิทธิยึดหน่วงและการบังคับชำระหนี้เหนือทรัพย์สินที่ยึดหน่วงในสัญญาซื้อขาย

กฎหมายลักษณะซื้อขายให้สิทธิแก่ผู้ขายสามารถใช้สิทธิยึดหน่วงตามมาตรา 468 ในทรัพย์สินที่ขายไว้จนกว่าผู้ซื้อจะชำระราคา โดยให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิยึดหน่วงตามมาตรา 241 มาใช้บังคับ (ศันนกรณ โสทธิพันธ์ , 2564 : 190) รวมถึงการใช้สิทธิยึดหน่วงกรณีผู้ซื้อไม่มีความสามารถในการชำระราคาลดน้อยถอยลงตามมาตรา 469 เช่น ผู้ซื้อตกเป็นคนล้มละลายก่อนที่ผู้ขายจะส่งมอบทรัพย์สิน หรือผู้ซื้อตกเป็นคนล้มละลายในเวลาซื้อขายโดยที่ผู้ขายไม่รู้ หรือผู้ซื้อทำให้หลักประกันที่ได้ให้ไว้เสื่อมเสียลดน้อยถอยลง และที่สำคัญกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ขายสามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้เองตามมาตรา 470 บัญญัติว่า “ถ้าผู้ซื้อผิดนัด ผู้ขายซึ่งได้ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ตามมาตราทั้งหลายที่กล่าวมา อาจจะใช้ทางแก้ต่อไปนี้แทนทางแก้สามัญในการไม่ชำระหนี้ได้ คือมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อให้ชำระราคากับทั้งค่าจ่ายเกี่ยวกับการภายในเวลาอันควรซึ่งต้องกำหนดลงไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย

ถ้าผู้ซื้อละเลยเสียไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายอาจนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้”

สิทธิของผู้ขายในการบังคับชำระหนี้ที่ค้างค้ำโดยนำทรัพย์สินที่ได้ยึดหน่วงไว้จากมาตรา 468 และ 469 ตามหลักการคุ้มครองตนเอง (auto tutela) (ศันนกรณ โสทธิพันธ์ , 2564 : 195) โดยมาตรา 470 กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ขายไม่จำต้องฟ้องเพื่อบังคับคดีอย่างทางแก้สามัญสำหรับการไม่ชำระหนี้ แต่ผู้ขายต้องดำเนินการตามที่กฎหมายให้สิทธิอย่างเคร่งครัด ดังนี้ ผู้ซื้อเป็นลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระราคา หรือผู้ซื้อตกเป็นคนล้มละลาย ผู้ขายได้ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ในฐานะของผู้ขาย ผู้ขายต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อให้ชำระหนี้ในเวลาที่กำหนด ผู้ซื้อทราบคำบอกกล่าวแล้วแต่ก็ไม่ชำระหนี้ อันถือเป็นการละเลย ผู้ขายสามารถนำเอาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดได้ ทั้งนี้การใช้สิทธิขายทรัพย์สินที่ยึดหน่วงนี้ แม้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะเป็นของผู้ซื้อแล้วก็ตาม แต่กฎหมายประสงค์คุ้มครองผู้ขายอันเนื่องจากผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระราคา โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีเพื่อบังคับชำระหนี้ เพราะ

อาจจะทำให้เสียเวลาและเกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และเมื่อได้เงินจากการขายทอดตลาด กฎหมายยังได้กำหนดหลักเกณฑ์การนำเงินจากการขายไปชำระหนี้ในส่วนต่างๆตามลำดับตามมาตรา 471 โดยให้หักชำระหนี้ค่าซื้อขายสินค้าที่ผู้ซื้อค้างชำระ หากยังเหลือก็ให้ส่งมอบเงินคืนแก่ผู้ซื้อในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกบังคับขาย

สิทธิยึดหน่วงและการบังคับชำระหนี้เหนือทรัพย์สินที่ยึดหน่วงในสัญญารับขน

กฎหมายลักษณะรับขนของให้สิทธิแก่ผู้ขนส่งสามารถใช้สิทธิยึดหน่วงของที่รับขนได้ตามมาตรา 630 บัญญัติว่า “ผู้ขนส่งชอบที่จะยึดหน่วงเอาของไว้ก่อนได้ตามที่จำเป็นเพื่อประกันการใช้เงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์” กล่าวคือ เมื่อผู้รับตราส่งไม่ชำระค่าระวางการขนส่ง หรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการขนส่ง เมื่อของถึงปลายทางแล้ว ผู้ขนส่งมีสิทธิยึดหน่วงของที่ขนส่งไว้ได้ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการยึดหน่วงเป็นไปตามการใช้สิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายลักษณะหนี้อันเป็นบททั่วไป และมาตรา 631 ยังกำหนดวิธีการจัดการแก่ของในกรณีที่หาตัวผู้รับไม่พบ หรือผู้รับตราส่งบอกปิดไม่รับของ ให้ผู้ขนส่งบอกกล่าวและถามเอาคำสั่งจากผู้ส่งเพื่อจัดการแก่ของนั้น และหากผู้ส่งไม่ตอบกลับมาหรือเป็นคำสั่งที่ไม่อาจปฏิบัติได้ ผู้ขนส่งมีสิทธินำของที่ขนส่งไปฝากไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์สินก็ได้ แต่หากของนั้นเป็นของสดซึ่งมีโอกาสเน่าเสียได้ง่าย หากปล่อยเวลาเนิ่นช้าไป เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ และราคาแห่งของสดนั้นไม่น่าจะเพียงพอต่อค่าระวางและค่าอุปกรณ์แห่งการขนส่ง ผู้ขนส่งมีสิทธินำเอาของสดนั้นออกขายทอดตลาดเพื่อบังคับชำระหนี้ที่ค้างจากการขนส่งก็ได้ แต่ทั้งนี้ผู้ขนส่งต้องบอกกล่าวไปยังผู้ส่งหรือผู้รับตราส่งในการนำทรัพย์สินไปฝากหรือขายทอดตลาดโดยไม่ชักช้า เมื่อได้เงินจากการขายทอดตลาดลุล่วงหนี้ของสดเสียได้ง่ายแล้วมาตรา 632 กำหนดวิธีการนำเงินไปชำระหนี้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ นำไปหักเงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์จากเงินจำนวนสุทธิได้ก่อน และหากยังมีเงินเหลือต้องส่งคืนให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับซึ่งอาจเป็นผู้ส่ง หรือผู้รับตราส่งแล้วแต่กรณี (ไพฑูริศ เอกจริยกร, 2558 : 330) เห็นได้ว่ากฎหมายอนุญาตให้ผู้ขนส่งสามารถจัดการแก่ของที่ตนเองมีสิทธิยึดหน่วงได้ไม่ว่าของที่รับขนจะเป็นของทั่วไป สามารถนำไปฝากไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์สิน ทำให้ปลดเปลื้องภาระหน้าที่ในการดูแลของรวมถึงค่าใช้จ่ายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป และหากเป็นลุล่วงหนี้ของสดเสียได้ง่าย สามารถนำออกขายทอดตลาดเพื่อบังคับชำระหนี้ให้แก่ผู้ขนส่งได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ขนส่งในการได้รับชำระหนี้จากสัญญารับขน โดยไม่ต้องไปเริ่มฟ้องร้องเพื่อบังคับคดีให้เสียเวลา

นอกจากนั้นในสัญญารับขนคนโดยสารตามมาตรา 636 บัญญัติว่า “ถ้าคนโดยสารไม่รับมอบเครื่องเดินทางของตนภายในเวลาเดือนหนึ่งนับแต่วันเครื่องเดินทางนั้นถึงไซ้ ผู้ขนส่งอาจเอาออกขายทอดตลาดเสียได้”

ถ้าเครื่องเดินทางนั้นมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ ผู้ขนส่งอาจเอาออกขายทอดตลาดได้ เมื่อของนั้นถึงแล้วรออยู่ล่วงเวลากว่าสี่สิบสี่ชั่วโมง

บทบัญญัติในมาตรา 632 นั้น ท่านให้ใช้บังคับแก่คดีที่ว่านี้ด้วยอนุโลมตามควร” เป็นการให้สิทธิแก่ผู้ขนส่งสามารถบังคับเหนือทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ด้วยตนเอง โดยผู้ขนส่งมีสิทธินำสัมภาระที่ผู้โดยสารไม่มารับคืน ไม่ว่าจะชำระค่าโดยสารแล้วหรือไม่ โดยการนำเอาเครื่องเดินทางออกขายทอดตลาดได้ เมื่อเครื่องเดินทางได้มาถึงปลายทางล่วงพ้นกว่า 1 เดือน เว้นแต่เครื่องเดินทางเป็นของเสียได้ง่าย ผู้ขนส่งรอให้พ้นระยะเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เครื่องเดินทางมาถึงก็พอ ทั้งนี้ไม่ว่าเครื่องเดินทางจะเป็นทรัพย์สินชนิดใด ไม่จำกัดว่าต้องเป็นลูกหนี้ของสดเพียงเท่านั้นดังเช่นบัญญัติไว้ในมาตรา 631 เมื่อได้เงินจากการขายทอดตลาด ผู้ขนส่งต้องนำเงินหักออกจากค่าโดยสารที่ค้างชำระ และถ้ามีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนแก่ผู้โดยสาร (ไพฑูริย์ เอกจริยกร ,2558 : 356-357)

สิทธิยึดหน่วงและการบังคับชำระหนี้เหนือทรัพย์สินที่ยึดหน่วงในสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม

เจ้าสำนักโรงแรมเป็นกฎหมายในลักษณะเดียวกับการฝากทรัพย์สิน แต่มิใช่เป็นเรื่องของการฝากทรัพย์สินแต่อย่างใด เนื่องจากมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกมาจากเรื่องฝากทรัพย์สินธรรมดาทั่วไป (ไพฑูริย์ เอกจริยกร ,2558 : 250) กฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าสำนักโรงแรมตามมาตรา 679 ในการบังคับชำระหนี้จากเครื่องเดินทางหรือทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครองยึดหน่วงของเจ้าสำนักโรงแรมอันเนื่องมาจากแขกเดินทาง หรือแขกอาศัยไม่ชำระอันเนื่องมาจากการเข้าใช้บริการ เช่น ค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายอื่นที่ได้สำรองจ่ายไปก่อนตามการเรียกร้องของคนเดินทางหรือแขกอาศัย และเมื่อทรัพย์สินนั้นเจ้าสำนักโรงแรมได้ยึดหน่วงไว้ล่วงพ้น 6 สัปดาห์แล้วก็ยังไม่ได้รับชำระหนี้ และอย่างน้อยเดือนหนึ่งก่อนวันขายทอดตลาด ได้ประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ประจำท้องถิ่นฉบับหนึ่งแจ้งความจำนงค์ที่จะขายทรัพย์สิน บอกลักษณะแห่งทรัพย์สินที่จะขายโดยย่อ กับถ้ารู้ชื่อเจ้าของ เจ้าสำนักโรงแรมสามารถนำเอาเครื่องเดินทางหรือทรัพย์สินอย่างอื่นนั้นออกขายทอดตลาด แล้วนำเงินมาชำระหนี้ที่ค้างชำระและค่าใช้จ่ายอื่นๆที่ได้ออกไปก่อนรวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นเนื่องจากการขายทอดตลาดแก่ตนหรือฝากไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์สิน

อนึ่ง การใช้สิทธิยึดหน่วงและบังคับชำระหนี้ตามมาตรา 679 ต้องบังคับเหนือทรัพย์สินหรือเครื่องเดินทางที่เป็นกรรมสิทธิ์ของคนเดินทางหรือแขกอาศัยเท่านั้น (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์ , 2558 : 164) และได้นำเข้ามานี้ไว้ในบริเวณโรงแรม

ข้อพิจารณาสิทธิยึดหน่วงในสัญญาฝากทรัพย์สิน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 670 บัญญัติว่า “ผู้รับฝากชอบที่จะยึดหน่วงเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นไว้ได้ จนกว่าจะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น” สิทธิยึดหน่วงของผู้รับฝากนี้ก็เพื่อจะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตน เกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินเท่านั้น เช่น เงินค่าใช้จ่ายแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินตามมาตรา 668 เงินค่าคืนทรัพย์สินซึ่งฝากตามมาตรา 667 หรือเงินค่าบำเหน็จตามที่ตกลงกัน หรือตามที่กฎหมายให้ถือว่ามีราคากลางค่าฝากตามมาตรา 658

เป็นต้น (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2558 : 139) ซึ่งต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากสัญญาฝากทรัพย์สินเท่านั้น (ไพฑูริศ เอกจริยกร, 2553 : 223)

สิทธิยึดเหนี่ยวตามมาตรา 670 นี้ เป็นบทบัญญัติเฉพาะที่ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในกรณีที่ผู้ฝากไม่ชำระบำเหน็จ หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการฝากทรัพย์สิน โดยต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้รับฝากยังคงมีทรัพย์สินที่รับฝากอยู่ในการครอบครองของตน และผู้ฝากมีหนี้ที่ต้องจ่ายตามสัญญาฝากทรัพย์สิน เมื่อผู้ฝากไม่ชำระหนี้ดังกล่าว กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการใช้สิทธิยึดเหนี่ยวในทรัพย์สินนั้น ไม่จำเป็นต้องส่งคืนแก่ผู้ฝาก โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าภาระหนี้ที่ผู้ฝากต้องจ่ายนั้นจะมีจำนวนเท่าใด การใช้สิทธิยึดเหนี่ยวในกรณีนี้เพื่อคุ้มครองและสร้างหลักประกันให้แก่ผู้รับฝากในทำนองว่า หากผู้ฝากไม่ชำระหนี้ ผู้รับฝากย่อมยึดทรัพย์สินที่รับฝากไว้เป็นหลักประกันให้แก่ตนได้

แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติการใช้สิทธิยึดเหนี่ยวโดยผู้รับฝากตามมาตรา 670 นี้ เมื่อพิจารณาตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สินมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดผลว่ากรณีจะเป็นประการใดเมื่อผู้รับฝากใช้สิทธิยึดเหนี่ยวทรัพย์สินที่รับฝากไว้แล้วตามกฎหมาย และประเด็นที่สำคัญคือผู้รับฝากจะมีสิทธิต่อเนื่องอย่างไรเพื่อจัดการแก้ตัวทรัพย์สินที่ได้ยึดเหนี่ยว เช่น การนำทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวออกขายทอดตลาดได้หรือไม่ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการดอกผลของทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวหากมีขึ้น หรือระยะเวลาในการครอบครองและหลังจากนั้นให้สิทธินำทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวไปฝากไว้ ณ สำนักงานฝากทรัพย์สิน หรือหน่วยงานใดได้หรือไม่ เพื่อให้ผู้รับฝากได้รับบรรดาเงินหรือหนี้ที่เกิดจากการฝากทรัพย์สินที่ผู้ฝากค้างชำระ หรือมีวิธีจัดการทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวอันเป็นการปลดเปลื้องภาระหนี้ที่ของผู้รับฝาก ทั้งนี้จึงถือเป็นกรณีศึกษาการใช้สิทธิและการบังคับตามสิทธิยึดเหนี่ยวตามกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สิน ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายฝากทรัพย์สินไว้เป็นเฉพาะ ดังนั้น ข้อพิจารณาดังกล่าวจึงจึงต้องพิจารณาความหมาย การใช้ รวมถึงสิทธิต่างๆของผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว ตามกฎหมายลักษณะหนี้ อันถือเป็นกรณีกฎหมายเฉพาะไม่กำหนดจึงต้องใช้กฎหมายทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2

ข้อพิจารณาเปรียบเทียบการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวในสัญญาฝากทรัพย์สินกับสัญญาอื่น

สัญญาฝากทรัพย์สินกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับฝากในการยึดเหนี่ยวทรัพย์สินตามมาตรา 670 ในเมื่อผู้รับฝากไม่ชำระหนี้จากการฝากทรัพย์สิน เพื่อเป็นหลักประกันให้ผู้ฝากทรัพย์สินมาชำระหนี้ให้สิ้นไป โดยไม่ให้สิทธิผู้รับฝากในการบังคับเอาทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวออกขายเพื่อบังคับชำระหนี้ให้แก่ตนเอง ดังนั้นผู้รับฝากทำได้เพียงใช้อำนาจครอบครองยึดเหนี่ยวไว้ ห้ามนำทรัพย์สินออกใช้ และยังมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทรัพย์สินในขณะที่ทรัพย์สินยังอยู่ในการครอบครอง และหากมีดอกผลเกิดขึ้นผู้รับฝากต้องคืนดอกผลให้แก่ผู้ฝากด้วยมาตรา 666 ดังนั้น หากกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สินไม่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นการพิจารณาสิทธิหน้าที่ของการใช้สิทธิยึดเหนี่ยวจึงอยู่ภายใต้กฎหมายลักษณะหนี้ตามมาตรา 241 – 250 อันเป็นกฎหมายทั่วไปบังคับต่อการใช้สิทธิยึดเหนี่ยว และหากผู้รับฝากประสงค์จะเรียกร้องให้ผู้ฝากชำระหนี้ จำเป็นต้องนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลและต้องบังคับคดีต่อไป แม้ว่าทรัพย์สินที่

ยึดหยุ่นจะอยู่ในการครอบครองของผู้รับฝากแต่ต้นแล้วก็ตาม จึงเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้รับฝากเพิ่มขึ้นที่ต้องครอบครองดูแลทรัพย์สินที่ยึดหยุ่น และไม่สามารถบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหยุ่นได้ด้วยตนเอง เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสัญญาอื่นที่อยู่ในเอกเทศสัญญาแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กลับพบว่า มีหลายสัญญา เช่น สัญญาซื้อขายมาตรา 470 สัญญารับขนของมาตรา 631 สัญญารับขนคนโดยสารมาตรา 636 และสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรมมาตรา 679 ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการยึดหยุ่นทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครองอันเนื่องมาจากลูกหนี้ตามสัญญานั้นๆ ไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหรือที่กฎหมายกำหนด และยังให้สิทธิที่สำคัญแก่เจ้าหนี้ให้สามารถบังคับเอาทรัพย์สินที่ยึดหยุ่นนั้นชำระหนี้ให้แก่ตนเองตามขั้นตอนที่กฎหมายในแต่ละสัญญากำหนดไว้ ซึ่งถือเป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้และลดภาระในการบังคับตามสัญญามากกว่าวิธีการทั่วไปที่ต้องนำไปฟ้องคดีต่างหาก เจ้าหนี้ตามสัญญาเหล่านั้นจึงได้ประโยชน์จากการบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหยุ่นดีกว่าผู้รับฝากเจ้าหนี้ตามสัญญาฝากทรัพย์สิน

โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรมซึ่งจัดเป็นสัญญาฝากทรัพย์สินอย่างหนึ่ง และมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เอกเทศสัญญาลักษณะ 10 เหมือนกัน มีบทบัญญัติที่ชัดเจนตามมาตรา 679 ในการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เจ้าสำนักโรงแรมได้ยึดหยุ่นไว้ เพื่อปลดปล่อยหน้าที่และให้ได้รับชำระหนี้ โดยการบังคับจากเครื่องเดินทางหรือทรัพย์สินที่คนเดินทางหรือแขกอาศัยได้พาเข้ามาในบริเวณโรงแรม แต่ในขณะเดียวกันกลับไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวปรากฏในสัญญาฝากทรัพย์สินทั่วไป

ตารางเปรียบเทียบการบังคับชำระหนี้ในทรัพย์สินที่ยึดหยุ่น

สัญญา	สิทธิยึดหยุ่น	วิธีบังคับชำระหนี้จากสิทธิยึดหยุ่นเป็นการเฉพาะ	บังคับชำระหนี้โดยทั่วไป
สัญญาซื้อขาย	มาตรา 468, 469	มาตรา 470 - 471	-
สัญญารับขน	มาตรา 630	มาตรา 631 – 632 และ 636	-
สัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม	มาตรา 679	มาตรา 679	-
สัญญาฝากทรัพย์สิน	มาตรา 670	- ไม่ได้กำหนด-	มาตรา 241 - 250

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะฝากทรัพย์สินให้สิทธิผู้รับฝากสามารถใช้สิทธิยึดหยุ่นในทรัพย์สินที่รับฝากจนกว่าผู้ฝากจะได้ชำระค่าฝากตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นใดอันเกิดขึ้นจากการฝากทรัพย์สิน

ตามมาตรา 670 แต่ไม่ได้บัญญัติวิธีการใช้และการบังคับตามสิทธิยัดห่วง จึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะหนี้ที่บัญญัติการบังคับใช้สิทธิยัดห่วงเป็นการทั่วไปตามมาตรา 241 – 250 ดังนั้น ผู้รับฝากจึงมีเพียงสิทธิยัดห่วงทรัพย์สินไว้เพื่อเป็นประกันจนกว่าผู้ฝากจะมาชำระหนี้ให้สิ้นไป และไม่สามารถบังคับนำทรัพย์สินที่ยัดห่วงออกขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตนได้เลย และหากผู้ฝากไม่มาชำระหนี้จนเวลาล่วงผ่านไปนาน ผู้รับฝากที่ยังคงครอบครองทรัพย์สินด้วยสิทธิยัดห่วงนี้ ย่อมมีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพย์สินตามสมควร นอกจากนั้นในกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์สินยังกำหนดภาระให้ผู้รับฝากต้องคืนดอกผลของทรัพย์สินที่รับฝากหากมีขึ้น จึงเห็นได้ว่าการยัดห่วงทรัพย์สินไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือคุ้มครองผู้รับฝากเท่าที่ควร และเป็นการสร้างภาระและค่าใช้จ่ายเรื่อยไปอย่างไม่จำกัด หากผู้ฝากจงใจหรือละเลยไม่มารับคืนทรัพย์สินและชำระหนี้ที่ค้างอยู่ และผู้รับฝากไม่อาจปลดเปลื้องภาระหน้าที่นี้ได้เองเนื่องจากกฎหมายฝากทรัพย์สินไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้รับฝากที่จะนำทรัพย์สินที่ยัดห่วงออกขายบังคับ เพื่อนำเงินมาชำระหนี้จากสัญญา

แต่สำหรับสัญญาซื้อขาย สัญญารับขนของ รับขนคนโดยสาร และสัญญาสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม เป็นต้น มีบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ในสัญญาเหล่านั้นได้ยัดห่วงเอาไว้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด แม้ทรัพย์สินที่ยัดห่วงอาจไม่ใช่ของลูกหนี้ตามสัญญานั้นก็ตาม โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีเพื่อบังคับชำระหนี้ขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะทำให้เสียเวลาและสร้างภาระให้แก่เจ้าหนี้เพิ่มขึ้น

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มบทบัญญัติในกฎหมายฝากทรัพย์สิน โดยให้สิทธิแก่ผู้รับฝากสามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ยัดห่วงได้เช่นเดียวกัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับชำระหนี้ให้คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การบังคับชำระหนี้ของสัญญาที่ได้กล่าวไป เช่น ผู้ฝากต้องละเลยไม่ชำระหนี้บำเหน็จฝากทรัพย์สินหรือค่าใช้จ่ายจากการฝากทรัพย์สินมาไม่น้อยกว่ากึ่งวัน ผู้รับฝากต้องทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ฝากเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้โดยวิธีการขายทอดตลาด เมื่อขายทอดตลาดได้เงินสุทธิเท่าใด ต้องหักชำระจากค่าบำเหน็จและค่าใช้จ่ายอื่นใดจากการฝากทรัพย์สิน และหากยังเหลือก็ให้ส่งคืนแก่ผู้ฝากต่อไป เป็นต้น หรืออาจเปิดโอกาสให้ผู้รับฝากสามารถนำทรัพย์สินที่ยัดห่วงนั้นไปฝาก ณ สำนักงานฝากทรัพย์สินก็ได้ การให้สิทธิแก่ผู้รับฝากเช่นนี้จะทำให้ผู้รับฝากสามารถปลดเปลื้องภาระค่าใช้จ่ายที่ติดค้างจากสัญญาฝากทรัพย์สิน และหมดภาระในการครอบครองทรัพย์สินซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการดูแลรักษาทรัพย์สิน และจัดหาสถานที่ในการเก็บรักษาทรัพย์สินตามสิทธิยัดห่วง มาตรการคุ้มครองเช่นนี้จึงเป็นประโยชน์และเหมาะสมอีกทั้งยังคล้ายคลึงกับสัญญาอื่นที่ผู้เขียนได้นำมาเปรียบเทียบในบทความฉบับนี้

References

ดราพร ธีระวัฒน์. (2563). *กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2558). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะยืม ฝากทรัพย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ไพฑูริต เอกจริยกร. (2558). *คำอธิบายจำนองงาน จำทำของ รับขน.พิมพ์ครั้งที่ 12*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ไพฑูริต เอกจริยกร. (2558). *คำอธิบายยืม ฝากทรัพย์.พิมพ์ครั้งที่ 14*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พลภวิชัย พันธุ์คำเกิด. (2567). *คู่มือสัมมนาและวิเคราะห์ข้อสอบกฎหมายลักษณะหนี้*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงสยามพับลิชชิ่งจำกัด.
- พระพล วิจิตร. (2539). *สิทธิยึดเหนี่ยว. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ไพโรจน์ วายุภาพ, (2561). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยามพับลิชชิ่งจำกัด.
- ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2564). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ซ้ำขาย แลกเปลี่ยน ให้*.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2565). *คำอธิบายกฎหมายหนี้ (ผลแห่งหนี้)*.พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อนุกุล เพชรศุต. (เมษายน - มิถุนายน 2563). ปัญหาในการบังคับคดีทางแพ่ง : ศึกษาในกรณีสิทธิยึดเหนี่ยว. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์* ปีที่ 13, ฉบับที่ 2.
- อรพรรณ พนัสพัฒนา. (2565). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้*.พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ernest Joseph Schuster. (1907). *The Principles of German Civil Law*. Oxford : Clarendon Press.

สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ

Right Effort : The process of transcending suffering completely

พระครูใบฎีกาธนวัฒน์ ปณฺญาวุฑฺโธ (ทาทำ) Phrubadeeka Tanawat Paññawutho (Tatum)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

Tanawat-@gmail.com

Received 2023/06/01

Revised 2025/05/29

Accepted 2025/05/29

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์สัมมาวายามะหรือความเพียรชอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในมรรคมีองค์ 8 ว่าเป็นกระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างเป็นระบบ โดยเสนอกรอบแนวคิดใหม่ในรูปแบบหลัก GAIN ที่สังเคราะห์จากหลักธรรมดั้งเดิมสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเป็นรูปธรรม GAIN ย่อมาจาก Guard (เพียรระวัง), Abandon (เพียรละ), Initiate (เพียรเจริญ), และ Nurture (เพียรรักษา) ซึ่งแต่ละขั้นมีเป้าหมายชัดเจนในการป้องกันทุกข์ ละเหตุแห่งทุกข์ สร้างสุขใหม่ และดำรงความดีให้ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงทั้งมิติทางกาย จิตใจ และสังคมอย่างกลมกลืน การวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนฐานของการเข้าใจ “ความทุกข์” อย่างลุ่มลึก ทั้งในระดับประสบการณ์ทางโลก (เวทนา) และระดับสภาวะธรรม (อริยสัจ) เพื่อให้การปฏิบัติสัมมาวายามะไม่เป็นเพียงความพยายามเชิงศีลธรรมทั่วไป แต่เป็นการเพียรอย่างมีปัญญา รู้เท่าทันสาเหตุแห่งทุกข์และคลี่คลายเหตุเหล่านั้นด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของทุกข์แต่ละประเภท หลัก GAIN จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยแปลงธรรมะให้เป็นวงจรปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่ม เพื่อการมีชีวิตที่สงบ เบิกบาน และหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความทุกข์, การดับทุกข์, สัมมาวายามะ.

Abstract

This academic article analyzes Sammā Vāyāma (Right Effort), a key component of the Noble Eightfold Path, as a systematic process for overcoming suffering. The study introduces a new conceptual framework called the GAIN Model, which reinterprets traditional Buddhist teachings into a practical and contemporary format. GAIN stands for Guard (preventing unwholesome states), Abandon (letting go of existing unwholesome states), Initiate (cultivating wholesome states), and Nurture (maintaining and strengthening existing wholesomeness). Each step is designed to address different

aspects of suffering—by preventing its arising, abandoning its causes, generating new well-being, and sustaining inner growth—while integrating physical, mental, and social dimensions in harmony. The analysis is grounded in a deep understanding of dukkha (suffering), both as worldly experience (vedanā) and as a universal truth (ariya-sacca). It emphasizes that Sammā Vāyāma should not be seen merely as moral effort, but as intelligent perseverance guided by wisdom, aimed at dismantling the roots of suffering through tailored practice. The GAIN framework thus represents a new body of applied knowledge that bridges classical Dhamma with modern life. It offers a concrete path of practice—accessible to both individuals and communities—that fosters inner peace, resilience, and liberation from suffering in a sustainable way.

Keywords: suffering, cessation of suffering, right effort.

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สภาพสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์เต็มไปด้วยความซับซ้อนและแรงกดดันรอบด้าน ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ภาระจากการแข่งขันในระบบการศึกษา ความเปรียบเทียบในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงภัยพิบัติและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ล้วนหล่อหลอมให้มนุษย์รู้สึกไม่มั่นคง ขาดความปลอดภัยทางจิตใจ และประสบกับภาวะเครียด วิตก และทุกข์โดยไม่รู้ตัว สภาพเช่นนี้สะท้อนรูปแบบของความทุกข์ร่วมสมัย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ คือ

1. ความขาดพร่อง (ทรัพยากร ความรัก หรือโอกาส)
2. ความพลัดพราก (สูญเสียบุคคลหรือสิ่งที่ยึดถือ)
3. การบีบคั้นทางกาย (ความเหนื่อยล้าและเจ็บป่วย)
4. ความแปรปรวนของสิ่งแวดล้อม (ภัยธรรมชาติหรือความเปลี่ยนแปลงทางสังคม)

คำสอนในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมได้เน้นหนักในเรื่องของทุกข์มากกว่าสุข เนื่องจากปุถุชนโดยมากมักจมอยู่ในทุกข์โดยไม่รู้ตัว หากพิจารณามนุษย์เป็นสองประเภท ได้แก่ โลกียะ และโลกุตตระ จะพบว่าโลกียะมีจำนวนมากกว่าและเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่พระพุทธองค์มุ่งแสดงธรรมให้เห็นถึงความทุกข์ในชีวิต เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นรู้ในสัจธรรม พระองค์จึงตรัสไว้ว่า “นอกจากทุกข์แล้ว ไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรดับ” (ส.ส. 15/171/228) ความทุกข์จึงเปรียบเสมือนเงาตามติดของชีวิตที่ไม่ว่าใครก็ต้องเผชิญ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ความทุกข์ที่แท้ไม่ได้มีรากเพียงในระดับปรากฏการณ์ภายนอกเท่านั้น แต่มีมูลเหตุสำคัญอยู่ที่อุปาทานชั้น 5 หรือความยึดมั่นใน รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งล้วนไม่เที่ยง ไม่ควรยึดถือ หากยึดถือก็จะกลายเป็นทุกข์ ทั้งนี้พระพุทธองค์ตรัสชัดว่า “แม้ความเกิดก็เป็นทุกข์ แม้ความแก่ก็เป็นทุกข์ แม้ความเจ็บก็เป็นทุกข์ แม้ความตายก็เป็นทุกข์ ความ

ประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนาก็เป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานขันธ์ 5 เป็นทุกข์” (วิ.ม. (ไทย) 4/14/21)

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้เกิดทุกข์ดังกล่าวใน อรรถวิภังคสูตร เช่น ความหลงในกาย ความพุดล่งเกินผู้อื่น ความฟุ้งซ่าน และการปรักปรำ เป็นต้น ซึ่งต่างสะท้อนการดำเนินชีวิตอย่างไม่รู้เท่าทันสภาวะความเป็นจริงของโลกธรรม เช่น มีลาภก็เสื่อมลาภ มียศก็เสื่อมยศ มีสรรเสริญก็ย่อมมีนินทา มีสุขก็มีทุกข์ ที่แปรเปลี่ยนอยู่เสมอ ซึ่งการจะพ้นจากวงจรแห่งความทุกข์นี้ได้ จำเป็นต้องอาศัย อริยสัจ 4 อันประกอบด้วย

1. ทุกขอริยสัจ – ความเข้าใจในทุกข์
2. สมุทยอริยสัจ – เหตุแห่งทุกข์
3. นิโรธอริยสัจ – ความดับทุกข์
3. มรรคอริยสัจ – ทางดับทุกข์

โดยเฉพาะในข้อสุดท้ายมรรคพระพุทธร่องค์ทรงตรัสถึง อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญ คือสัมมาวายามะหรือ ความเพียรชอบ ที่มีบทบาทในการบ่มเพาะจิตให้รู้เท่าทันกิเลส ละอกุศล และสร้างกุศลให้มั่นคง สัมมาวายามะนี้ หมายถึง ความเพียรสี่ประการ ได้แก่

1. เพียรละอกุศลที่ยังไม่เกิด
2. เพียรระงับอกุศลที่เกิดแล้ว
3. เพียรเจริญกุศลที่ยังไม่เกิด
4. เพียรรักษากุศลที่เกิดแล้ว

ความเพียรเช่นนี้ไม่ใช่เพียงการฝึกทำหรือดิ้นรน แต่คือความเพียรอันมีปัญญาเป็นฐานที่ช่วยปลดปล่อยจิตใจจากพันธนาการแห่งโลกธรรมและอุปาทาน เมื่อดำเนินสัมมาวายามะอย่างต่อเนื่องย่อมเกิดวิมุตติหรือความหลุดพ้นอย่างแท้จริง ดังพระพุทธพจน์ว่า “ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร” (สง.ส. 15/246/353) ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอ สัมมาวายามะ ในฐานะเครื่องมือแห่งการพ้นทุกข์ที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับมนุษย์ยุคใหม่ ซึ่งแม้จะเผชิญกับทุกข์รูปแบบใหม่มากมาย แต่ก็ยังสามารถข้ามพ้นไปได้ด้วยแนวทางแห่งพระสัจธรรมที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้อย่างชัดเจน

แนวคิดด้วยเรื่องความทุกข์

ความหมายของคำว่าทุกข์

คำว่า ทุกข์ (บาลี: ทุกฺข) มาจากรากศัพท์บาลีว่าทุ (ยาก, ลำบาก) + ขม (ทน) รวมความว่าสิ่งที่ทนอยู่ได้ยาก (มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ, 2523: 26) ความหมายนี้สะท้อนถึงสภาพของชีวิตที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ปิ๊บคั้น และความแปรปรวนของโลกธรรม คือเป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งทั้งในทางโลกและทางธรรม โดยในระดับพื้นฐานที่สุดทุกข์คือประสบการณ์ของความไม่พึงพอใจและความบีบคั้นที่มนุษย์ประสบในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ แต่เมื่อพิจารณาในเชิงพุทธปรัชญา ความทุกข์

ไม่ใช่เพียงสภาวะทางอารมณ์หรือสถานการณ์เฉพาะหน้า หากเป็นสัจธรรมพื้นฐานของชีวิต ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้เพื่อการหลุดพ้น โดยความหมายของทุกข์สามารถกล่าวได้ 2 นัย คือ

1) ทุกข์ตามความหมายของโลกธรรมเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หมายถึง สภาพของความไม่สมหวัง ความเจ็บปวด ความสูญเสีย หรือแรงกดดันจากสังคม หน้าที่การงาน และความเปลี่ยนแปลง เช่น การเจ็บป่วยทางกาย ความเครียดจากการดำรงชีวิต หรือการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้จิตใจรู้สึกบีบคั้นหรือหดหู่ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทเวทนาทุกข์หรือความรู้สึกเจ็บปวดที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต

2) ทุกข์ตามความหมายทางธรรมในพระพุทธศาสนาถือว่า ทุกข์ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐข้อแรกในอริยสัจ 4 และเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงกับไตรลักษณ์ โดยเฉพาะอนิจจังและอนัตตา ทุกข์ในที่นี้ไม่ได้จำกัดแค่ความรู้สึก แต่หมายถึง สภาวะของสิ่งทั้งหลายที่ไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป เช่น แม้ความสุขก็ไม่ยั่งยืน ย่อมนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่สร้างความทุกข์ในที่สุด

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้จำแนกทุกข์เป็นสองระดับสำคัญ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก, 2538: 88)

1. ระดับประสบการณ์ (เวทนา) ได้แก่ ความรู้สึกไม่สบายกายหรือใจ เช่น ความปวด ความเศร้า ความเสียใจ

2. ระดับปรัชญา (สภาวะธรรม) ซึ่งอธิบายว่า ทุกสิ่งล้วนอยู่ภายใต้กฎของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้ ความไม่เที่ยงนี้เองเป็นต้นเหตุของความทุกข์

เมื่อผู้ศึกษาต้องการศึกษากระบวนการข้ามผ่านความทุกข์ด้วยหลักสัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจทุกข์อย่างครอบคลุมทั้งสองระดับนี้ มิใช่จำกัดแค่ในเชิงศาสนาธรรมหรือความรู้สึกเจ็บปวดเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ควรพิจารณาว่า ทุกข์มีได้หลากหลายมิติ และต้องมีเกณฑ์ชัดเจนในการพิจารณาว่าสิ่งใดคือความทุกข์ เพื่อจะได้กำหนดแนวทางจัดการได้อย่างถูกต้อง

โดยสรุป ความเข้าใจในทุกข์ต้องครอบคลุมทั้งมิติทางโลก (ประสบการณ์ของมนุษย์) และมิติทางธรรม (สภาวะธรรมตามหลักพุทธปรัชญา) เพราะทั้งสองต่างสะท้อนและเกื้อหนุนกันในการพัฒนาปัญญาเพื่อหลุดพ้น การศึกษาทุกข์โดยใช้หลักสัมมาวายามะจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของการวิเคราะห์ที่รอบด้าน เพื่อให้การปฏิบัติเพื่อการข้ามพ้นทุกข์นั้นเกิดผล

คำว่าทุกข์เป็นอย่างไร

เมื่อเข้าใจเบื้องต้นแล้วว่าทุกข์คือสิ่งที่ทนอยู่ได้ยาก ทั้งในแง่ของประสบการณ์ตรง (เวทนา) และในระดับของสภาวะธรรม (ธรรมชาติที่ไม่เที่ยงของชีวิต) คำถามสำคัญที่ตามมาคือทุกข์มีลักษณะอย่างไร เพราะการจะข้ามพ้นความทุกข์ได้นั้น จำเป็นต้องมองเห็นโครงสร้างและมิติต่างๆ ของมันอย่างถ่องแท้ มิใช่เพียงรู้สึกถึงทุกข์อย่างเลื่อนราง ทั้งนี้ในพระพุทธศาสนาได้จำแนกความทุกข์ไว้อย่างเป็นระบบเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจถึงรูปแบบต่างๆ ของความทุกข์ ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความทุกข์ไว้ในพุทธธรรม 3 ประเภท (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 : 87) ได้แก่

1. ทุกขทุกข์ตา ทุกข์ที่เป็นความรู้สึกทุกข์ คือ ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ไม่สบายปวดเมื่อย โศกเศร้า เป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นตามการประสบของอารมณ์

2. วิปริณามทุกข์ตา ทุกข์เนื่องด้วยความผันแปร หรือ ทุกข์ที่แฝงอยู่ในความผันแปรของสุข คือ ความสุขที่กลายเป็นทุกข์ หรือ ทำให้เกิดทุกข์ เป็นความทุกข์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในความสุขที่ถูกสุขปิดบังไว้เพียงชั่วขณะหนึ่ง

3. สังขารทุกข์ ทุกข์ตามสภาพสังขาร คือ สภาพของตัวสังขารเอง หรือ สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดจากเหตุปัจจัย ได้แก่ ชั้น 5 รวมถึงมรรค ผล ซึ่งเป็นโลกุตตรธรรม เป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งกับสภาพของปัจจัยซึ่งเกิดจากความไม่สมบูรณ์ อันเป็นไปตามกระแสแห่งปัจจัย

พระสุพรชัย นครพันธ์ (อานนโท) ได้กล่าวถึงประเภทของความทุกข์ในพระพุทธศาสนาไว้ 2 ประการ คือ

1. ทุกข์ทางกาย หมายถึง ความทุกข์ทางกาย ความไม่สำราญทางกาย ความเสวยอารมณ์ที่ไม่สำราญ เป็นทุกข์อันเกิดแต่กายสัมผัส (ม.ม. (ไทย) 12/126/119) ได้แก่ อับปฏิฉันทนทุกข์ คือ ทุกข์ไม่ปิดบังหรือทุกข์เปิดเผย เช่น การถูกหนามตำ เขียนตี เจ็บตามร่างกาย ปวดศีรษะ อาหารปรีเยฎฐิทุกข์ คือ ทุกข์ในการกิน การเลี้ยงชีพ เพราะความหิวเป็นโรค วิปากทุกข์หรือผลของวิปากกรรม ให้เกิดความร้อนใจ ความตกยาก ทุกข์เพราะการเกิด ความแก่ของร่างกาย ความตาย

2. ทุกข์ทางใจ หมายถึง ความไม่สำราญทางใจ ความเสวยอารมณ์ที่ไม่สำราญ เป็นทุกข์อันเกิดแต่มนัสสัมผัส (ที.ม. (ไทย) 10/394/326) ได้แก่ สันตাপทุกข์ คือ ความร้อนรุ่ม หรือ ทุกข์ร้อน ได้แก่ ความกระวนกระวายใจ เพราะถูกไฟกิเลส คือ ราคะ โทสะ โมหะ (ส.สพ. (ไทย) 18/28/27) โสกะ คือ ความเป็นเศร้าโศก ปรีเหว ความคร่ำครวญจากความยึดมั่นถือมั่น อุปายาส คือ ความคับแค้นใจ อับปิยสัมปโค ความเป็นทุกข์จากการประจวบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก วิปโยโค ความที่เกิดจากความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก หรือ ความอาลัยอาวรณ์ อิจฉนาลาภทุกข์ ความทุกข์ที่เกิดจากความต้องการหรือปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้ตามที่ใจปรารถนา

จารวิ พิมพ์สมฤติ (จารวิ พิมพ์สมฤติ, 2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความทุกข์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้สรุปประเภทของความทุกข์ 2 ประเภท คือ

1. ความทุกข์ในสังขาร (ชั้น 5) หมายถึง ความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในร่างกายมนุษย์และสรรพสัตว์ อันจัดเป็นทุกข์เพราะเวทนาและเป็นไปใน 2 ทางคือ (1) ทางกาย (2) ทางจิต (ม.ม. (ไทย) 12/126 - 127/119) และจัดเป็นทุกข์ที่เกิดตามหลักอริยสัจ 4 โดยที่ร่างกายหรือชั้น 5 นี้ย่อมถือว่าเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์คือการยึดมั่นถือมั่น (ส.ม. (ไทย) 19/1081/593)

2. ความทุกข์ที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติหรือเรียกว่าความทุกข์ในวิภวภูต คือ (1) การเวียนว่ายตายเกิดตามกฎธรรมดาของโลก และ (2) การทนต่อการบีบคั้นอันเกิดมาจากสภาวะไม่แน่นอน

เปลี่ยนแปลง (อนิจจตา) ของธรรมชาติได้ โดยความทุกข์ประเภทนี้จัดได้ว่าเป็นความทุกข์ที่ไม่มีเวทนาเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญในการเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะทุกข์หรือไม่ แต่ตัวบ่งชี้ที่กลับเป็นกฎธรรมชาติ ที่จะเป็นตัวกำหนดในเรื่องของการเป็นทุกข์หรือไม่เป็นก็ได้ (ม.ม. (ไทย) 13/81/79 –81)

พระมหาเกษม สญญโต (ลักษณะวิลาส) (พระมหาเกษม สญญโต, 2534) ได้สรุปประเภทของความทุกข์ไว้ในงานการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทุกข์ในพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. ทุกขเวทนานั้นเมื่อว่าตามลักษณะ ได้แก่ ความรู้สึกเจ็บปวดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือหลายๆ ส่วน รวมทั้งความร้อนความหนาว ความหิวกระหาย อันทำให้ร่างกายและจิตใจกระวนกระวาย และความคับแค้นใจ ความโศกเศร้าเสียใจ อันจัดเข้าได้ในทุกขเวทนาและโทมนัสเวทนาทั้งหมด รวมเรียกว่า ทุกขเวทนา หรือ ทุกขทุกข์ตา

2. ความทุกข์ในอริยสัจ 4 ได้แก่ อากาโรไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อันเกิดปรากฏขึ้นแก่บุคคล เพราะมีตัณหา 3 ประการ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหาเป็นมูล ซึ่งสัตว์บุคคลทนได้ยาก เรียกว่า ปริณามทุกข์ตา และแม้ทุกขเวทณาก็รวมอยู่ในทุกข์ชนิดนี้ด้วย

3. ความทุกข์ในไตรลักษณ์ ได้แก่ ความทุกข์เพราะมีสังขาร หรือตามสภาพของสังขารทั้งหลาย ทั้งที่มีใจครองและไม่มีใจครอง เรียกว่า สังขารทุกข์ตา

นอกจากนี้ อภิธัมมวาทน์ โพธิ์สาน (2551 : 176-178) ได้กล่าวถึงทุกข์ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1. สภาวะทุกข์ คือ ทุกข์ที่มีอยู่ประจำสังขาร เป็นสภาพธรรมดาของชีวิตที่เกิดแล้วจะต้องมีทุกข์ชนิดนี้อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ คือ ทุกข์เพราะความเกิด ทุกข์เพราะความแก่ และทุกข์เพราะความตาย ซึ่งถือว่าเป็นทุกข์ที่มีประจำอยู่ในสัตว์ทุกหมู่เหล่าไม่มียกเว้น

2. ปกิณณกทุกข์ คือ ทุกข์หรือทุกข์ปลีกย่อย เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นทุกข์ที่เกิดเพราะสภาพจิตใจถูกกระทบ เช่น ความเศร้าโศก ความพิโรธรำพัน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความเสียใจ ความท้อแท้ใจ ความไม่พอใจ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความผิดหวัง และความยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5

เมื่อเข้าใจว่าทุกข์มีหลายลักษณะ ผู้ศึกษาที่มุ่งข้ามผ่านความทุกข์ด้วยหลัก สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) ควรพิจารณาให้รอบด้านว่า 1) ทุกข์ใดต้องใช้เพียรละ(ปหานวายามะ) เพื่อปล่อยวางอารมณ์และพฤติกรรมที่ก่อทุกข์ 2) ทุกข์ใดต้องใช้เพียรระงับ(ปหานปริวัตตนาวายามะ) เพื่อระงับความคิดหรือกระแสจิตที่เป็นพิษ 3) ทุกข์ใดต้องใช้เพียรสร้าง(ภาวนาวยามะ) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมใหม่ เช่น เมตตา สติ หรือปัญญา 4) ทุกข์ใดต้องใช้เพียรรักษา(อนุรักษนาวายามะ) เพื่อดำรงสิ่งดีงามที่เกิดขึ้นไม่ให้เสื่อมถอย

โดยสรุป การเข้าใจลักษณะของทุกข์อย่างเป็นระบบจะช่วยให้การใช้สัมมาวายามะไม่เพียงความเพียรที่ปราศเลือน แต่เป็นความเพียรที่มุ่งตรง เป้าชัด และสอดคล้องกับธรรมชาติของทุกข์แต่ละประเภท เมื่อรู้ชัดดังนี้แล้ว การข้ามผ่านทุกข์จึงไม่ใช่เรื่องเลื่อนลอย หากเป็นกระบวนการที่เริ่มจากความรู้เท่าทันอย่างมีปัญญา

บ่อเกิดของความทุกข์

ความทุกข์ในชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยทั้งที่เป็นเงื่อนไขภายนอก เช่น ความยากจน การสูญเสีย ความไม่เท่าเทียม และแรงกดดันจากบทบาททางสังคม และที่เป็นเงื่อนไขภายใน เช่น ความรู้สึกผิด ความเบียดเบียน ความไม่พึงพอใจในตนเอง สิ่งเหล่านี้คือบ่อเกิดของทุกข์ใน มิติทางโลก ซึ่งสามารถมองผ่านกรอบจิตวิทยา สังคม และเศรษฐกิจร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนาได้นำเสนอคำอธิบายเกี่ยวกับ “บ่อเกิดของทุกข์” อย่างเป็นระบบและลึกซึ้ง โดยเริ่มจากการจำแนกความทุกข์ตามลักษณะของสภาวะธรรมใน ทุกขตาสูตร ซึ่งปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ว่า (สง.ม. (ไทย) 19/165/95):

1) ทุกข์โดยสภาวะ คือ ความทุกข์ที่เกิดจากเวทนา เช่น ความเจ็บปวดทั้งกายและใจ เป็น ทุกข์ธรรมดาสามัญ

2) ทุกข์โดยสังขาร คือ ทุกข์ที่เกิดจากธรรมชาติของสังขาร ซึ่งถูกปรุงแต่งและแปรเปลี่ยน ตลอดเวลา

3) ทุกข์โดยความแปรผัน คือ ความสุขที่ไม่ยั่งยืน เมื่อหมดไปหรือเปลี่ยนแปลง กลายเป็นความทุกข์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 87)

ในทุกขสูตรพระพุทธองค์ได้อธิบายว่า เหตุของความทุกข์เริ่มจากอายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กระทบกับ อายตนะภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์) ทำให้เกิด “ผัสสะ” (การรับรู้) ซึ่งนำไปสู่ “เวทนา” (ความรู้สึก) และสุดท้ายก่อให้เกิด “ตัณหา” (ความอยาก) อันเป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ (สง.นิ. (ไทย) 16/43/88–89) เมื่อพิจารณาเชิงเหตุปัจจัยตาม หลักปฏิจจนมุปบาท ความทุกข์จึงไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่สืบเนื่องจากตัณหา ซึ่งพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) กามตัณหา ความอยากในกามคุณ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และการนึกคิด

2) ภวตัณหา ความอยากมี อยากเป็น เช่น ความทะเยอทะยานทางสถานะ ฐานะ หรือ ชื่อเสียง

3) วิภวตัณหา ความอยากไม่เป็น เช่น ไม่อยากแก่ ไม่อยากล้มเหลว ไม่อยากเผชิญความ สูญเสีย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546: 124–126)

ตัณหาเหล่านี้ยังได้รับแรงส่งจาก อุปาทาน หรือความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2546 : 126–128) ได้จำแนกไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1) กามุปาทาน ยึดมั่นในกามคุณทั้ง 5

2) ทิฏฐุปาทาน ยึดมั่นในความเห็นของตนโดยไม่เปิดใจ

3) สิลัพพตูปาทาน ยึดในพิธีกรรมหรือลัทธิโดยปราศจากปัญญา

4) อัตตวาทุปาทาน ยึดในความเป็นตัวตนอย่างมั่นคง

หากมองในมิติทางโลกจะเห็นได้ว่าตัณหาและอุปาทานเหล่านี้ได้สะท้อนอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น ความพึงพอใจในการบริโภค การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การยึดติดในสถานะ และการหลีกเลี่ยงความทุกข์ด้วยการเสพสื่อ สิ่งเสพติด หรือแม้แต่ความหลงตัวเองผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นรูปธรรมของความทุกข์ที่ก่อโดยเงื่อนไขภายในและภายนอกอย่างประสานกัน

กล่าวโดยสรุป บ่อเกิดของความทุกข์ในพระพุทธศาสนา มิได้จำกัดอยู่แค่ในปรัชญา หากแต่สามารถอธิบายได้ในเชิงจิตวิทยา สังคม และพฤติกรรมปัจจุบันอย่างลึกซึ้ง การเข้าใจความทุกข์ในทั้งสองมิตินี้ คือ กุญแจที่จะนำไปสู่การวางแนวทางคลี่คลาย และการข้ามผ่านความทุกข์อย่างมีสติ ด้วยการใช้เครื่องมือเช่น สัมมาวาယามะ เป็นพลังขับเคลื่อนภายใน

การจัดการกับความทุกข์ตามแนวพุทธ

เมื่อเข้าใจทั้งลักษณะและบ่อเกิดของความทุกข์อย่างรอบด้านแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การแสวงหาแนวทางจัดการกับความทุกข์อย่างมีประสิทธิภาพ พระพุทธศาสนาเสนอวิธีการนี้อย่างเป็นระบบภายใต้กรอบ อริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย (1) ความทุกข์ (ทุกข์สัจ) (2) เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัยสัจ) (3) ความดับทุกข์ (นิโรธสัจ) และ (4) ทางแห่งความดับทุกข์ (มรรคสัจ) โดยเฉพาะข้อสุดท้ายคือมรรคเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการข้ามผ่านทุกข์โดยตรง ซึ่งแนวทางแห่งมรรคนี้คือ อริยสัจจกัมมมรรค (มรรคมีองค์ 8) ซึ่งเป็นทางสายกลางที่ไม่หย่อนเกินไป (ปล่อยไปตามตัณหา) และไม่ตึงเกินไป (ทรมานตน) ประกอบด้วยองค์ธรรม 8 ประการ ได้แก่ (ตระกูล พุ่มงาม และ สุวตสัน รักขันโท, 2564 : 309-324)

1) สัมมาทิฐิ (Right understanding) ความเห็นชอบ คือ ความเข้าใจถูกต้อง โดยบุคคลต้องเข้าใจอย่างทั่วถึงว่า ทุกข์นั้นเป็นอย่างไร อย่างหยาบๆ ที่ปรากฏชัดๆ เป็นอย่างไร อย่างละเอียดที่แอบแฝงอยู่เป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ จัดการความทุกข์หรือดับความทุกข์นั้นอย่างไร มีลำดับขั้นตอนอย่างไร แนวทางให้ถึงความดับทุกข์มีอย่างไร และดำเนินการให้ถึงความดับทุกข์นั้นได้อย่างไร เป็นต้น

2) สัมมาสังกัปปะ (Right thought) ความดำริชอบ คือ ความใส่ใจอย่างถูกต้องในความทุกข์ที่ประสบ คิดหาทางออกจากทุกข์อย่างมีสติตามเหตุและผลที่เห็นชอบมาแล้ว เพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์นั้น

3) สัมมาวาจา (Right speech) การเจรจาชอบ คือ การสนทนาพูดคุยในสิ่งที่ดีอย่างมีสติเป็นคุณ ไม่ก่อให้เกิดโทษอันเป็นเหตุก่อทุกข์แก่ตนเอง

4) สัมมากัมมันตะ (Right action) การกระทำชอบ คือ มุ่งกระทำการที่ก่อประโยชน์ กระทำสิ่งต่าง ๆ ทางกายอย่างมีสติสัมปชัญญะ เป็นคุณ ไม่ก่อให้เกิดโทษอันเป็นเหตุก่อทุกข์แก่ตนเอง

5) สัมมาอาชีวะ (Right livelihood) การเลี้ยงชีพชอบ คือ ประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยรวม ไม่ประกอบอาชีพที่ทุจริตสร้างปัญหาและความทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น

6) สัมมาวาယามะ (Right effort) ความเพียรชอบ คือ การเพียรพยายามอย่างถูกต้อง มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความก้าวหน้าแก่ตนเองบนวิถีแห่งความถูกต้องอย่างมีความสุข

7) สัมมาสติ (Right mindfulness) ความระลึกชอบ คือ การระลึกในใจอย่างถูกต้อง คิดคำนึงแต่ในสิ่งที่เกื้อหนุนปัญญาที่จะรู้เท่าทันวิชาหรือความทุกข์ที่ครอบงำตนเองอยู่

8) สัมมาสมาธิ (Right concentration) ความตั้งใจมั่นชอบ คือ การตั้งใจมั่นอย่างถูกต้องเพิ่มความเข้มแข็งแก่จิตใจพอที่จะให้เกิดปัญญาที่สามารถแทงตลอดความทุกข์ เข้าใจความทุกข์ วางท่าทีตนเองต่อความทุกข์อย่างถูกต้อง จนก่อให้เกิดความสุขได้

ในที่นี้สัมมาวายามะมีความสำคัญในฐานะเป็นพลังแห่งความเพียรที่ผลักดันการปฏิบัติธรรมให้เดินหน้าไปสู่ความดับทุกข์ โดยมีใช้เพียงการอดทนต่อความทุกข์เท่านั้น แต่เป็นการลงมืออย่างมีทิศทาง เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาวะภายในของตนให้คลี่คลายจากเหตุก่อทุกข์ ได้แก่ ตัณหา อุปาทาน และอวิชชา โดยหลักสัมมาวายามะมี 4 ขั้นตอนหลักที่เป็นกลไกข้ามผ่านความทุกข์ ได้แก่

1. เพียรระวังไม่ให้เกิดอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด
2. เพียรละอกุศลธรรมที่เกิดแล้ว
3. เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
4. เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดแล้วให้มั่นคง

กระบวนการทั้ง 4 นี้ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่เพียงหลีกเลี่ยงเหตุแห่งทุกข์ แต่ยังเสริมสร้างความมั่นคงของจิตใจ ให้มีศีล สมาธิ และปัญญาอย่างสมบูรณ์ สร้างความเข้าใจโลกและตนเองอย่างถูกต้อง จนสามารถรับมือกับความทุกข์ได้อย่างมีสติ ไม่หวั่นไหว และไม่ยึดติด

นอกจากนี้ หากพิจารณาทั้งมรรคมีองค์ 8 โดยรวม จะพบว่าทั้งหมดทำหน้าที่พัฒนากาย วาจา ใจ อย่างครอบคลุม โดยสามารถจัดหมวดเป็น 3 หมวดหลัก ได้แก่ 1) ศีล ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ 2) สมาธิ ได้แก่ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และ 3) ปัญญา ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ การฝึกสัมมาวายามะจึงเป็นหัวใจของหมวดสมาธิที่เปรียบเหมือนกล้านเนื้อของการปฏิบัติ เป็นความเพียรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัมมาทิฐิ (ความเข้าใจทุกข์อย่างถูกต้อง) และเกื้อหนุนให้เกิดสัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่อความทุกข์)

โดยสรุป การจัดการกับความทุกข์ในแนวพุทธ ไม่ได้หมายถึงการหลีกเลี่ยงทุกข์หรือเพียงอดทนต่อทุกข์ หากแต่หมายถึงการเข้าใจทุกข์อย่างลึกซึ้ง เห็นเหตุแห่งทุกข์อย่างชัดเจน และลงมือปฏิบัติตามมรรคด้วยความเพียรชอบอย่างต่อเนื่อง เพื่อคลี่คลายเหตุแห่งทุกข์ให้หมดไป นำไปสู่ความสงบ สว่าง และหลุดพ้นอย่างยั่งยืน

สรุปแนวคิดด้วยเรื่องความทุกข์

ความทุกข์เป็นประสบการณ์ร่วมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของความเจ็บปวดทางกาย ความเครียด ความผิดหวัง หรือความไม่สมหวังในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นมิติของทุกข์ในทางโลก ขณะที่ในพระพุทธศาสนา ความทุกข์ถือเป็นสัจธรรมอันประเสริฐข้อแรกในอริยสัจ 4 ที่ต้องรู้ให้ชัดก่อนจึงจะสามารถดับเหตุแห่งทุกข์ได้ ทุกข์มีหลายลักษณะ เช่น ทุกขทุกข์ตา (ความรู้สึkJเจ็บปวด), วิปริณามทุกข์ตา (สุขที่เปลี่ยนเป็นทุกข์), และสังขารทุกข์ตา (ความไม่เที่ยงของสิ่งปรุงแต่ง) บ่อเกิดของทุกข์ในทาง

ธรรมเริ่มจากอายตนะกระทบอารมณ์ เกิดเวทนา ตัณหา และอุปาทาน เช่น ความอยากได้ อยากเป็น หรือการยึดติดในตัวตน แนวทางจัดการกับทุกข์คือการปฏิบัติตามมรรคมืองค์ 8 โดยเฉพาะ “สัมมาวายามะ” หรือความเพียรชอบ ซึ่งเป็นการเพียรละสิ่งไม่ดี สร้างสิ่งดี และรักษาจิตใจให้มั่นคง การเข้าใจทุกขในทั้งสองมิติจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการข้ามผ่านความทุกข์

แนวคิดเรื่อง “สัมมาวายามะ” ตามแนวพุทธ

สัมมาวายามะ หมายถึง พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 216) โดยมีรากศัพท์มาจากคำว่า วายาม หมายถึง ความพยายาม ความเพียร (วายน ธาตุในความหมายว่า พยายาม ณ ปัจจัย, ทิฆะ อ เป็น อา) (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, 2550 : 601) ในวิภังคสูตรกล่าวถึงสัมมาวายามะ หมายถึง เพียรชอบ หรือ พยายามชอบ ได้แก่ เพียรพยายามประคองจิตเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น เพื่อละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อทำบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น และเพื่อดำรงอยู่ไม่เพียรพยายามประคองจิต ตั้งจิตไว้ เพื่อไม่ให้อกุศลธรรมอันลามกที่ยังไม่เกิดบังเกิดขึ้น เพื่อละอกุศลธรรมอันลามกที่เกิดขึ้นแล้วเลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (อภิ.วิ. (ไทย) 35/205/172)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวว่า สัมมาวายามะเป็นรูปบาลี ถ้าเป็นสันสกฤตจะเป็น ยายามะ ที่มาเป็นคำว่า พยายาม ในภาษาไทย โดยให้ถือเอาความหมายของคำว่าพยายามในภาษาไทย แต่ในภาษาไทยมักจะใช้คำว่า ความเพียร ซึ่งมีไวยากรณ์มากมาย ได้แก่ ฐิติ ความมั่นคง ยินยัต สู้อยู่ได้ เพราะว่าความเพียรนั้นต้องยืนหยัด สู้อยู่ได้ ประการกะปรากกรม ประการกะ คือ ก้าวไปข้างหน้า อธิปฏิบัติ ไม่ยอมถอยหลังกลับ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ นี้เรียกว่า วายามะ (ออนไลน์)

หลักการของสัมมาวายามะ หมายถึง หลักความเพียรกระทำกิจ 4 ประการ คือ ระวังมิให้ออกุศลธรรมที่ยังมิได้เกิด เกิดขึ้น ละเสียซึ่งอกุศลธรรมที่ยังเกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และ เจริญกุศลที่ยังเกิดขึ้นแล้วนั้น ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก 1) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม พารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น 2) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม พารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม พารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และ 4) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สร้างฉันทะ พยายาม พารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงมั่น ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (อภิ.วิ. (ไทย) 35/487/372)

สภาวะธรรมในมรรคมืองค์ 8 ข้อสัมมาวายามะมีลักษณะดังนี้ การพารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวย ความพยายาม ความอดุสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่นอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความเอาใจใส่ธุระ วิริยะ วิริยอินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ วิริยสัมโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรค นับเนื่องใน

มรรค นี้เรียกว่า สัมมาวายามะ (อภ.วิ. (ไทย) 35/492/375) สำหรับลักษณะ 11 ประการของ สัมมาวายามะ ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541 : 436)

1. ปคคหะ ประคองจิตให้อยู่กับศีล สมาธิ ปัญญา จนถึงมรรคญาณ
2. ปหานะ ละความเพียรผิตยังจิตให้ตั้งอยู่ในความเพียรชอบ จนกระทั่งถึงมรรคญาณ
3. อุปัตถัมภณะ อุปถัมภ์ค้ำชูมรรคที่เหลืออีก 7 ให้เป็นมัคคสมังคิจนละกิเลสได้ เป็น สมุจเฉท
4. ปริยาทานะ ครอบงำความโลภ ความโกรธ ความหลง จนถึงมรรคญาณ
5. วิโสธนะ ยังใจให้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสด้วยมรรคญาณ
6. อธิภูฐานะ ตั้งใจไว้ในศีล สมาธิ ปัญญา จนถึงมรรคญาณ
7. วิเสสาธิคมรรค เพียรพยายามปฏิบัติจนให้บรรลุคุณวิเศษคือมรรคญาณ
8. โวทานะ ยังใจให้ผ่องแผ้วจากกิเลสด้วยมรรคญาณ
9. อุตตริปฏิวัธะ เพียรเจริญวิปัสสนาจนได้รู้แจ้งแทงตลอดมรรคญาณ
10. สัจจามิสมยะ เพียรเจริญวิปัสสนาจนได้ตรัสรู้อรุณัย 4
11. นิโรธะ ปฏินุภาพะ ยังใจให้ตั้งอยู่เฉพาะนิโรธ

กล่าวโดยสรุปแล้ว สัมมาวายามะ หมายถึง ความเพียร ความพยายามที่ถูกต้อง โดยมุ่งเน้นไป การพยายามป้องกันอกุศลธรรมไม่ให้เกิดขึ้น พยายามละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว จากนั้นพยายามสร้าง อกุศลธรรมให้เกิดขึ้น และพยายามมุ่งมั่นรักษากุศลธรรมนั้นเอาไว้

วิเคราะห์สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ

สัมมาวายามะเป็นองค์ประกอบข้อที่ 6 แห่งมรรคมองค์ 8 หมายถึง ความเพียรชอบ ซึ่งไม่ใช่ เพียงความเพียรในเชิงแรงกายเท่านั้น แต่เป็นการตั้งมั่นทางจิตที่เป็นระบบต่อเนื่อง และมีทิศทาง สอดคล้องกับการลด-ละ-เลิกความทุกข์ ซึ่งการประยุกต์ใช้สัมมาวายามะเพื่อข้ามผ่านความทุกข์ จึง ต้องแยกวิเคราะห์ออกเป็นวงจร 4 เพียร โดยในแต่ละขั้นมีการปฏิบัติเพื่อก้าวผ่านความทุกข์ทั้งใน ระดับกายภาพและจิตใจ ดังนี้

1. ป้องกัน (เพียรระวัง)

การป้องกัน หรือ เพียรระวัง หมายถึง ความพยายามอย่างมีสติและต่อเนื่องในการระงับเหตุ แห่งอกุศลธรรมไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจของตน กล่าวคือ มีใจเพียงแค่หลีกเลี่ยงความชั่วหรือความทุกข์ที่ เกิดขึ้นแล้ว แต่เป็นการวางระบบป้องกันล่วงหน้า เพื่อมิให้เหตุแห่งทุกข์ได้มีโอกาสเกิดขึ้นตั้งแต่ต้น โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่

1) การรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดินในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่ดื่มสุรา ซึ่งเป็นแนวทางการวางจริยธรรมพื้นฐาน ที่ช่วยควบคุมกายและวาจาให้สงบสุข พร้อมทั้ง ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม หากปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยลดปัญหา และความขัดแย้งที่อาจก่อให้เกิดความทุกข์ในอนาคต

2) การจัดระเบียบวินัยในชีวิตประจำวันก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการเพียรระวัง เช่น การนอนตื่นให้เป็นเวลา รับประทานอาหารให้ตรงเวลา และจัดเวลาทำงานและพักผ่อนอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้แม้ดูเรียบง่าย แต่กลับมีผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจอย่างมาก เพราะร่างกายที่สมดุลย่อมส่งผลต่อจิตใจที่สงบ และจิตใจที่สงบก็จะไม่เปิดโอกาสให้กิเลสแทรกแซง

3) การลดการกระตุ้นจิตด้วยสื่อ โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยงการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ก่อนนอนอย่างน้อย 2 ชั่วโมง หรือที่เรียกว่าการทำ digital detox ซึ่งส่งผลให้สมองสามารถเข้าสู่ภาวะผ่อนคลายได้ง่ายขึ้น นำไปสู่คุณภาพการนอนที่ดีขึ้น ลดความเครียด และเพิ่มสมรรถภาพในการดำรงชีวิตในวันถัดไป

2. ละ (เพียรละ)

การละ หรือ เพียรละ หมายถึง ความเพียรพยายามที่จะละทิ้งอภิสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นแล้วในจิตใจ ไม่ปล่อยให้อยู่ยงหรือดำรงอยู่นานจนกลายเป็นเหตุแห่งทุกข์ถาวร การละจึงเป็นกระบวนการตัดวงจรแห่งความทุกข์ในปัจจุบัน โดยมุ่งหยุดพฤติกรรม ความคิด หรืออารมณ์ที่เป็นทุกข์ลงอย่างรู้เท่าทันและไม่ผลักไส อาศัยทั้งปัญญาและความกล้าหาญในการยอมรับและเปลี่ยนแปลง โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่

1) การดูแลสุขภาพกาย เช่น หากมีอาการเจ็บปวด ไม่ควรละเลยหรืออดทนจนเกินขีดความสามารถ แต่ควรปรึกษาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อบรรเทาความเจ็บปวดให้เบาบางลง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อจิตใจ เพราะกายและจิตเป็นระบบที่สัมพันธ์กัน เมื่อกายเจ็บลดลง จิตก็สามารถเป็นอิสระจากความหงุดหงิดหรือความเศร้าได้ง่ายขึ้น

2) ในด้านจิตใจ การเจริญเมตตาภาวนาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยลดอภิสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น ความโกรธ ความอาฆาต หรือความเครียด การนั่งสมาธิพร้อมกล่าวคำอธิษฐานให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากความทุกข์เป็นเวลาเพียง 10 นาทีต่อวัน ช่วยสร้างพลังจิตด้านบวก และเปลี่ยนความรู้สึกด้านลบให้ค่อยๆ สงบลง ซึ่งสามารถสะท้อนผลได้ในระดับทางจิตวิทยา เช่น ระดับคะแนน DASS-21 ที่ลดลงในด้านความเครียด วิตกกังวล และโกรธ

3) การฝึกให้อภัยผ่านกิจกรรมจดหมายปล่อยวาง โดยให้เขียนระบายความโกรธหรือความเจ็บปวดในใจลงในกระดาษโดยไม่จำเป็นต้องส่งถึงผู้ใด จุดมุ่งหมายคือการปลดปล่อยความรู้สึกค้างคา ลดการยึดติดกับอดีต เมื่ออารมณ์เหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาจากจิตใจแล้ว จะช่วยให้ใจคลายทุกข์และเบาสบายขึ้น

3. สร้าง (เพียรเจริญ)

การสร้าง หรือ เพียรเจริญ หมายถึง ความเพียรพยายามในการก่อให้เกิดอภิสถาธรรมใหม่ในจิตใจ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ความสุของงามผ่านการกระทำที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยไม่เพียงมุ่งหมายการหลุดพ้นในเชิงจิตวิญญาณเท่านั้น หากยังรวมถึงการส่งเสริมสุขภาวะที่สมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจในชีวิตประจำวันอีกด้วย โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่

1) การทำทานอย่างสม่ำเสมอ โดยการบริจาครายเดือนตามกำลังทรัพย์ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ล้วนเป็นการฝึกจิตให้รู้จักการแบ่งปัน ลดความยึดติดในตัวตนและวัตถุ อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และส่งผลให้เกิดความสุขจากการให้ ซึ่งความถี่ของการทำกุศลในแต่ละสัปดาห์สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมทางจิตใจที่ดี

2) การนำเบญจธรรม 5 ได้แก่ ความรู้จักบุญคุณ ความซื่อสัตย์ ความสำรวมระวัง ความอดทน และความมีเมตตา มาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้จิตใจผ่องใส สงเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น และเสริมสร้างทัศนคติที่เหมาะสมในการเผชิญความยากลำบาก เป็นการปลูกฝังความสุขจากภายใน ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งกระทบภายนอก

3) กายภาพ การเดินเร็ววันละ 30 นาทีร่วมกับการฝึกสติแบบเดินจงกรม ถือเป็นการรวมกันของการพัฒนากายและใจ การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มอัตราการเต้นของหัวใจ (HR) และปรับสมดุลดัชนีมวลกาย (BMI) ขณะเดียวกัน การฝึกสติระหว่างเดินช่วยให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน อยู่กับปัจจุบันและตระหนักรู้ในอริยาบถ ส่งผลให้เกิดความสงบและมีพลังใจ

4. รักษา (เพียรรักษา)

การรักษา หรือ เพียรรักษา หมายถึง ความเพียรในการธำรงรักษากุศลธรรมที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว ไม่ให้เสื่อมถอย หรือสูญสลายไปตามกาลเวลา ถือเป็นการประคับประคองสุขภาวะที่ได้สร้างไว้ให้ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาวะทางใจซึ่งเปราะบางต่อสิ่งกระทบภายนอกและความผันผวนทางอารมณ์ การเพียรรักษาเป็นเสมือนการดูแล “ต้นกล้าแห่งบุญ” ให้เติบโตมั่นคง ไม่หวนกลับไปสู่สภาพแห่งอกุศลหรือความทุกข์เดิม โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่

1) การเขียนบันทึกสติทุกเช้าและเย็น เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราได้หยุดคิดและหันกลับมาดูตนเองในแต่ละวันว่าเรา “คิด พูด ทำ” อะไรลงไปบ้าง เราารู้สึกอย่างไร สิ่งที่ทำลงไปนั้นดีหรือไม่ดี ควรแก้ไขหรือสานต่ออย่างไร การเขียนบันทึกเช่นนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อบันทึกเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสะท้อนใจของตนเอง ทำให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตัวเองมากขึ้น เมื่อทำอย่างต่อเนื่อง เช่น วันละ 1-2 ครั้ง จะทำให้จิตใจค่อย ๆ มั่นคง มีสติรู้ตัวเร็วขึ้น ไม่หลงตามอารมณ์ได้ง่าย

2) การประเมินสติที่เราตั้งใจรักษาในแต่ละวัน ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้แบบสอบถามง่าย ๆ หรือแบบเช็คว่า วันนี้เราได้รักษาสติ 5 ครบหรือไม่ เช่น เราพูดจริงหรือเปล่า เราโกรธใครโดยไม่รู้ตัวไหม เราผล่อทำร้ายจิตใจผู้อื่นด้วยคำพูดหรือการกระทำไหม การประเมินเช่นนี้จะช่วยให้เราไม่หลงลืมเป้าหมายทางจริยธรรมที่ตั้งใจไว้ และช่วยให้เกิดความระมัดระวังตนเองในวันต่อ ๆ ไป เป็นการสร้างนิสัยรู้ผิดชอบชั่วดีอย่างต่อเนื่อง

3) การได้เข้าร่วมกลุ่มปฏิบัติธรรม เช่น กลุ่มสวดมนต์ กลุ่มเจริญสติ หรือกลุ่มสันทนาธรรม จะช่วยเพิ่มแรงบันดาลใจให้กับเราในการฝึกฝนตนเอง การมีเพื่อนร่วมปฏิบัติหรือครูแนะนำจะช่วยให้

เราไม่รู้สึกโดดเดี่ยว และมีพลังใจในการเดินบนเส้นทางแห่งธรรม การมีชุมชนที่ให้อำนาจซึ่งกันและกัน ยังเป็นแรงส่งที่สำคัญในการรักษากำลังใจและความตั้งมั่นในทางที่ดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว สัมมาวายามะ หรือความเพียรชอบ เป็นองค์ประกอบข้อที่ 6 ในอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกจิตให้ก้าวข้ามความทุกข์อย่างมีระบบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เพียรระวัง คือการป้องกันอกุศลใหม่ไม่ให้เกิด เช่น รักษาศีล 5 มีวินัยชีวิต และลดสิ่งกระตุ้นจิตก่อนนอน (2) เพียรละ คือการกำจัดอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น รักษาใจด้วยแพทย์ เจริญเมตตาภาวนา และฝึกให้อภัยผ่านการเขียนระบาย (3) เพียรเจริญ คือการสร้างกุศลใหม่ เช่น ทำทาน นำเบญจธรรมมาใช้ และออกกำลังกายพร้อมฝึกสติ (4) เพียรรักษา คือการธำรงกุศลเดิม เช่น เขียนบันทึกสติ ประเมินศีลรายวัน และเข้าร่วมกลุ่มปฏิบัติธรรม วงจรทั้งสี่นี้เปรียบได้กับการปลูก รดน้ำ พรวนดิน และดูแลต้นกล้าแห่งสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง ทำให้การข้ามผ่านความทุกข์ไม่ใช่เพียงการหลีกเลี่ยงหรืออดทน แต่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจด้วยปัญญาและสติอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

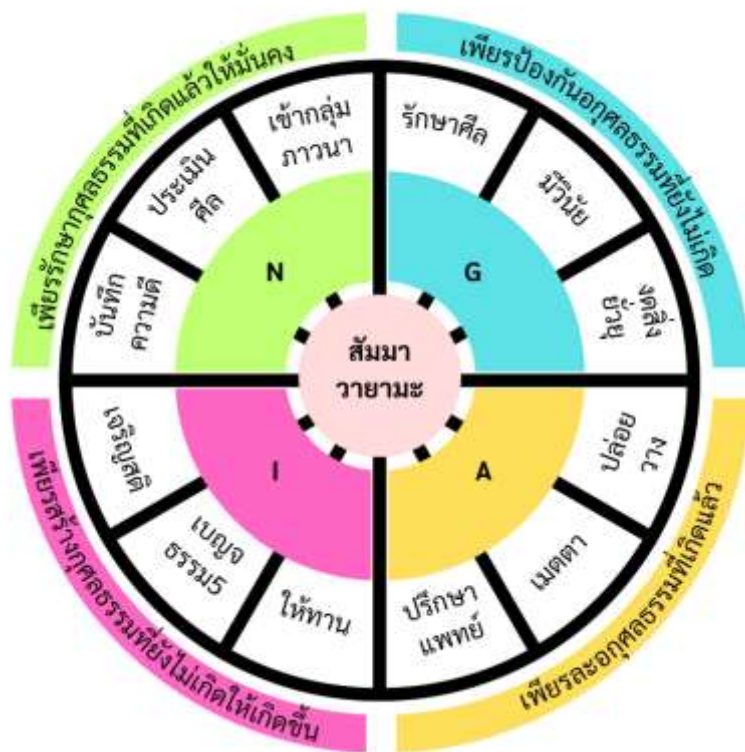
จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์รู้ได้เป็นหลัก GAIN คือกรอบแนวคิดที่ประยุกต์มาจากหลัก สัมมาวายามะ (เพียรชอบ) ในพระพุทธศาสนา โดยจัดเป็นวงจร 4 ขั้นตอนในการฝึกจิตเพื่อข้ามผ่านความทุกข์อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการป้องกันทุกข์ การละทุกข์ การสร้างสุข และการรักษาสุข โดยคำว่า GAIN ซึ่งแปลว่า “การได้มา” หรือ “การเติบโต” นั้น สื่อถึงผลลัพธ์ของความเพียรที่ถูกต้อง คือ ความสงบและความสุขที่ยั่งยืน

G = Guard (ป้องกัน) หมายถึง การเพียรระวังไม่ให้สิ่งไม่ดีหรืออกุศลธรรมใหม่เกิดขึ้นในจิตใจ เช่น การรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ การตั้งวินัยชีวิต เช่น ตื่น-นอนเป็นเวลา รับประทานอาหารให้เหมาะสม รวมถึงการลดสิ่งยั่วยทางสื่อ เช่น การงดใช้โทรศัพท์ก่อนนอน เพื่อไม่เปิดโอกาสให้เกิดความฟุ้งซ่าน เครียด หรือทุกข์โดยไม่จำเป็น

A = Abandon (ละ) หมายถึง การเพียรละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น ความโกรธ ความกลัว ความเศร้า โดยการฝึกให้อภัยผู้อื่นผ่านการเขียน “จดหมายปล่อยวาง” การเจริญเมตตาภาวนาเป็นประจำ และการพึ่งพาแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อประสบปัญหาทางร่างกายหรือจิตใจ เพื่อหยุดวงจรแห่งความทุกข์อย่างเป็นรูปธรรม

I = Initiate (สร้าง) หมายถึง การเพียรสร้างกุศลใหม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ เช่น การทำทานตามกำลัง การใช้หลักเบญจธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการเจริญสติผ่านกิจกรรมประจำวัน เช่น เดินจงกรม ฟังธรรม หรือทำงานด้วยใจจดจ่อ สิ่งเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสุข ความเบิกบาน และความหมายในชีวิต

N = Nurture (รักษา) หมายถึง การเพียรรักษาความดีที่มีอยู่แล้วไม่ให้เสื่อมถอย เช่น การเขียนบันทึกสติทุกเช้า-เย็น เพื่อสะท้อนตนเองและพัฒนาความรู้ตัว การประเมินศีลรายวันเพื่อรักษาจริยธรรม และการเข้าร่วมกลุ่มภาวนาเพื่อมีแรงใจและสังคมธรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีต่อเนื่อง

ภาพที่ 1

สัมมาวายามะ : กระบวนการข้ามผ่านความทุกข์อย่างสมบูรณ์แบบ

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ “สัมมาวายามะ” ซึ่งเป็นองค์ประกอบข้อที่ 6 ในอริยมรรคมีองค์ 8 โดยพิจารณาในฐานะกลไกหลักในการข้ามผ่านความทุกข์อย่างเป็นระบบและสมบูรณ์ ความทุกข์ที่มนุษย์ประสบในยุคปัจจุบันมีหลายรูปแบบ ทั้งทางกายภาพ จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในพระพุทธศาสนาที่ชี้ให้เห็นว่าอุปาทานชั้น 5 เป็นทุกข์ และทุกข์นั้นมิได้จำกัดอยู่แค่เหตุการณ์ภายนอก แต่มีรากเหง้าอยู่ที่ความยึดมั่น ความไม่รู้ และความอยาก อันเป็นสาเหตุของความทุกข์

การจะจัดการกับการจัดการกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถใช้หลักสัมมาวายามะ ที่มีลักษณะโดดเด่นคือ เป็นหลักธรรมเพียงข้อเดียวที่เป็นพลังขับเคลื่อนมรรคทั้ง 8 ด้วยลักษณะของความเพียรที่มีทิศทางและกระบวนการ อย่างชัดเจน กล่าวคือ มิใช่เพียงการอดทนหรือฝืนทนกับความทุกข์

แต่คือการลงมือจัดการกับเหตุแห่งทุกข์อย่างเป็นลำดับ 4 ขั้น ได้แก่ (1) ป้องกันอกุศลใหม่ (2) ละอกุศลเก่า (3) สร้างกุศลใหม่ และ (4) รักษากุศลเดิม

จากการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญาและเชิงปฏิบัติ จึงได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในชื่อ “หลัก GAIN” ซึ่งสรุปวงจรเพียรทั้ง 4 นี้ไว้เป็นโครงสร้างที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ได้แก่ (1) Guard (2) ป้องกันอกุศล (3) Abandon ละอกุศล และ (4) Initiate สร้างกุศล Nurture รักษากุศล ซึ่งหลัก GAIN นี้ไม่เพียงยึดหลักสัมมาวายามะตามพระไตรปิฎกอย่างเคร่งครัด แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับบุคคลและสังคมร่วมสมัย โดยเน้นการฝึกจิตใจด้วยความเพียรที่มีปัญญาเป็นฐาน

References

- จารวิ พิมพ์สมฤดี. (2552). “การศึกษาความทุกข์ของสตรีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ตระกูล พุ่มงาม และสุวัฒน์ รักขันโท. (2564). “มองทุกข์ให้สุขได้ตามแนววิถีพุทธ”. *วารสาร มจร
มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(2), 309-324.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *ศัพท์วิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาเกษม สอนุตโต (ลักษณะวิลาศ). (2534). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องทุกข์ในพระพุทธศาสนา.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิญฺวณฺ์ โปธิ์สาน. (2551). *พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- W. Rahula. (1988). *What the Buddha Taught*, Bangkok : kurusapha Press.

ประเพณีการบวชในล้านนา: ความสำคัญและคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม Ordination Traditions in Lanna: Religious and Social Significance and Value

พระครูธัญชัยรัช Phrakhru Aranchaiyathach (Thawatchai Sapnam)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist Colleague

tawatchai_101011@hotmail.com

Received 2025/03/27

Revised 2025/04/24

Accepted 2025/05/17

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีการบวชในล้านนา ทั้งนี้ การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากแนวคิดในการละเว้นจากความประพฤติชั่วและการแสวงหาความสงบ ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนพุทธกาล การบวชแบ่งออกเป็นสองระดับคือ บรรพชา (บวชเป็นสามเณร) และอุปสมบท (บวชเป็นภิกษุ) ซึ่งทั้งสองขั้นตอนมีความหมายลึกซึ้งในการฝึกฝนตนเองและศึกษาธรรมะเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในบริบทของสังคมไทย การบวชมีความสำคัญโดยเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและเป็นการฝึกฝนตนเองในด้านศีลธรรมและจิตใจเพื่อเตรียมตัวสำหรับการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม ซึ่งในสังคมล้านนา การบวชมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีพิธีกรรมที่ละเอียดและเชื่อมโยงกับการเคารพบรรพบุรุษและชุมชน การบวชในล้านนาจึงไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นกระบวนการที่สร้างความสามัคคีในสังคม ซึ่งมีความสำคัญในเชิงศาสนาและสังคม การบวชช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ ฝึกสมาธิและความอดทน เพื่อบรรลุธรรมและรักษาศีลห้า และการบวชเป็นการแสดงความเคารพต่อครอบครัวและชุมชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างสันติสุขในสังคม ในส่วนของคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม การบวชช่วยสะสมบุญและพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และการบวชยังเป็นการสร้างแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างคนในสังคม ช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบสุข

คำสำคัญ : ประเพณีการบวช, ล้านนา, ความสำคัญและคุณค่า

Abstract

This academic article explores the tradition of ordination in the Lanna region. In Buddhism, ordination is a rite deeply tied to principles of refraining from negative actions and striving for peace, evolving from even before the Buddhist era. It consists of two stages: the ordination of a novice monk and the full ordination as a monk, each rich in meaning for personal discipline and the study of the Dharma to

overcome suffering. Within Thai society, ordination holds importance as an act of expressing gratitude to parents and for developing personal morality and mental fortitude, preparing individuals for a virtuous life. Particularly in Lanna society, ordination carries unique features that reflect local cultural beliefs, featuring intricate rituals linked to ancestor veneration and community involvement. Hence, ordination in Lanna transcends mere religious observance and serves as a societal unifying force. Its significance spans both spiritual and societal dimensions, helping purify the mind, enhance concentration and patience, achieve the Dharma, and maintain the Five Precepts. Additionally, ordination symbolizes respect for family and community, fosters positive relationships, and promotes societal peace. The religious and social merits of ordination lie in the accrual of merit and mental development according to Buddhist teachings, while also setting a positive example that encourages societal harmony and mutual understanding, contributing to a content and peaceful community environment.

Key words: Ordination Traditions, Lanna, Significance and Value.

บทนำ

การบวช คือ ขั้นตอนที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตหรือบัญญัติขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการประกอบกิจการพิจารณาบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้ามาบวชเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์ กล่าวคือเป็นภิกษุหรือภิกษุณีในพระพุทธศาสนา โดยทรงกำหนดคุณสมบัติของภิกษุผู้เป็นประธาน และองค์ประชุมสงฆ์ไว้อย่างเป็นกิจลักษณะ ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งจะใช้อภิสิทธิ์พิจารณาอย่างรวบรัดโดยลำพังไม่ได้ ประธานและองค์ประชุมดังกล่าวจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและมีความเห็นร่วมกันเป็นเอกฉันท์ จึงจะอนุมัติให้บุคคลนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้บุคคลที่มีศรัทธา มีความตั้งใจจริงและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้เข้ามาเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์เป็นสำคัญ (แสวง อุตมศรี, มปป., น.63) การบวชจึงเป็นการนำตนออกจากความชั่วทั้งปวงอย่างสิ้นเชิง ผู้ที่บวชหรือเป็นนักบวชในแต่ละศาสนา จะละเว้นจากการดำเนินชีวิตแบบคนทั่วไป และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของศาสดาในการอบรมสั่งสอนให้ผู้คนเป็นคนดี แม้ว่าแต่ละศาสนาอาจมีอุดมคติสูงสุดที่แตกต่างกัน แต่ในพระพุทธศาสนา การบวชถือเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างมนุษย์ให้สมบูรณ์ เป็นหนทางที่พัฒนาคนให้ก้าวไปสู่ความเป็นพระอรหันต์ ซึ่งกระบวนการนี้จะย้อนกลับมาสร้างประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง ในพระพุทธศาสนา การบวชจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะการได้เกิดมาเป็นมนุษย์นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการอานิสสของการรักษาศีล โดยเฉพาะศีล 5 ซึ่งถือเป็นขั้นต้นของการบวช ผู้ใดรักษาศีล ศีลก็จะคุ้มครองผู้นั้น ส่งเสริมให้มีจิตใจบริสุทธิ์และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ทั้งนี้ การ

บวชมีหลายระดับ เพื่อให้ผู้คนสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามกำลังศรัทธาและความสามารถของตนเอง (พระไชยเชษฐาธิราช อธิปัตย์, พระมหาสุพร รุกขิตมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์, 2566, น.934-935)

ประเพณีบวชสามเณรแบบล้านนาเป็นพิธีกรรมที่มีรากฐานมาจากพุทธศาสนาและวัฒนธรรมล้านนาโบราณ ซึ่งสะท้อนถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์และการสั่งสมบุญบารมีให้แก่ตนเองและครอบครัว ขั้นตอนสำคัญของพิธีเริ่มต้นจากการโกนศีรษะและแต่งกายให้เหมือนภิกษุ ซึ่งเป็สัญลักษณ์ของความสูงส่งและการเตรียมตัวเข้าสู่ความเป็นสมณะ โดยผู้บวชใหม่จะได้รับการตกแต่งใบหน้าด้วยการเขียนคิ้ว เขียนตา และทาปากแดง พร้อมประดับเครื่องประดับต่าง ๆ เช่น กำไล แหวน และสร้อยสังวาล การแต่งกายลักษณะนี้สะท้อนถึงคติความเชื่อที่ว่าเด็กชายที่บวชเปรียบเสมือนเจ้าชายสิทธัตถะก่อนเสด็จออกบวช หลังจากนั้นจะมีการแห่ناقไปขอพรจากผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและขอพรให้ชีวิตในร่มเงาพระศาสนาราบรื่น พิธีอ้องขวัญเป็นอีกขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งเป็นการเรียกขวัญกำลังใจให้แก่สามเณรที่กำลังเข้าสู่ชีวิตใหม่ในสมณเพศ การบวชในประเพณีล้านนานี้ไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและความศรัทธาในพุทธศาสนา สามเณรที่บวชใหม่จะต้องบำเพ็ญศีลและภาวนาในพระวิหารเป็นระยะเวลาที่กำหนด เช่น 3 วัน หรือ 7 วัน เพื่อฝึกฝนตนเองให้มีวินัย ศีลธรรม และสมาธิ ประเพณีนี้ยังช่วยรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนาและสืบทอดค่านิยมทางศาสนาจากรุ่นสู่รุ่น โดยถือว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่การเป็นผู้มีสติและความรับผิดชอบมากขึ้น

สรุปได้ว่า ในส่วนของความสำคัญ การบวชเป็นกระบวนการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความศรัทธาและคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้าสู่สังคมสงฆ์ ช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ และเป็นทางที่จะก้าวไปสู่การบรรลุธรรมและการเป็นพระอรหันต์ การบวชสร้างบุคคลที่มีคุณธรรมและเป็นตัวแทนของศาสนาในการอบรมสั่งสอนให้ผู้คนเป็นคนดี การบวชมีผลต่อสังคมโดยรวม ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและสร้างความสามัคคี ซึ่งการบวชในประเพณีล้านนาไม่เพียงแต่เป็นการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ แต่ยังสะท้อนถึงการสั่งสมบุญบารมีและการฝึกฝนคุณธรรมในช่วงชีวิตสำคัญ เช่น การโกนศีรษะและการแต่งกายเป็นสัญลักษณ์ของความสูงส่ง และในส่วนของคุณค่านี้ การบวชช่วยเสริมสร้างศีลธรรมและการรักษาศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างแบบอย่างที่ดีและช่วยพัฒนาผู้คนในสังคมให้มีคุณธรรม จริยธรรม และสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม และการบวชในประเพณีล้านนาถือเป็นการรักษาเอกลักษณ์และสืบทอดค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยทำให้บุคคลได้รับการฝึกฝนด้านศีลธรรมและสมาธิในระยะเวลาอันสั้น

การบวชในพระพุทธศาสนา

การบวชคือขั้นตอนที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตหรือบัญญัติขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้ามาบวชเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์ กล่าวคือเป็นภิกษุหรือภิกษุณีในพระพุทธศาสนา โดยทรงกำหนดคุณสมบัติของภิกษุผู้เป็นประธานและองค์ประชุม

สงฆ์ไว้อย่างเป็นกิจลักษณะ ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งจะใช้อภิสิทธิ์พิจารณาอย่างรวบรัดโดยลำพังไม่ได้ ประธานและองค์ประชุมดังกล่าวจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและมีความเห็นร่วมกันเป็นเอกฉันท์ จึงจะอนุมัติให้บุคคลนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้บุคคลที่มีศรัทธา มีความตั้งใจจริง และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้เข้ามาเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์เป็นสำคัญ

การบวชหมายถึงการละเว้นจากความประพฤติชั่วและการแสวงหาความสงบ โดยมีหลักเริ่มจากสังคมไปยังที่สงัด เช่น ป่า หรือบรรณศาลา ซึ่งแนวคิดเรื่องการบวชมีมาก่อนพุทธกาล และถูกมองว่าเป็นการกระทำที่เป็นกุศลสูงสุด ประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าชาวอริยกะในอินเดียเริ่มจากการนับถือเทวะและพระพรหม ก่อนจะพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับกรรมและการแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ ส่งผลให้เกิดการบำเพ็ญตบะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบวชเป็นฤๅษี ซึ่งพบได้ทั้งในรามายณะและพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าเองก็ศึกษาแนวทางนี้ผ่านอาหารดาบสและอุทกดาบสก่อนตรัสรู้ นอกจากนี้ คนรักาศิล 5 และศีล 8 ก็ถือเป็นการบวชในระดับที่แตกต่างกัน แนวคิดเรื่องการบวชเป็นสิ่งที่บัณฑิตและสัตบุรุษบัญญัติไว้ก่อนแล้ว โดยพระพุทธเจ้าเพียงนำมาแสดงและขยายความผ่านพระธรรมคำสอน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา วชิรญาณวโรรส, 2542, น.13-14) การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นการดำรงชีวิตออกจากเรือน สละเพศฆราวาสไปสู่ความเป็นบรรพชิต เป็นผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง การบวชในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ (ยุพิน ดวงจันทร์, 2542, น.24)

ระดับที่ 1 การบวชเป็นสามเณรและสามเณรี เรียกการบวชประเภทนี้ว่า การบรรพชา บรรพชาหมายถึงเอาการบวชทั่วไปรวมทั้งอุปสมบทด้วย หมายถึงเอาเฉพาะการบวชเป็นเบื้องต้นแห่งอุปสมบท ดังที่พระราชมุนี ได้อธิบายความหมายของคำว่า บรรพชา ไว้ว่า การบวชเว้นความชั่วทุกอย่าง หมายถึงการบวชทั่วไป การบวชอันเป็นบุรพประโยชน์แห่งการอุปสมบทคือการบวชเป็นสามเณรเดิมทีเดียวคำว่า บรรพชา หมายความว่า บวชเป็นภิกษุ เช่น เสด็จออกบรรพชา อัครสาวกบรรพชา เป็นต้น สมัยต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ คำว่า บรรพชา หมายถึงบวชเป็นสามเณร ถ้าบวชเป็นภิกษุโดยเฉพาะใช้ควบกันว่า บรรพชาอุปสมบท ดังนั้นการบวชภิกษุและสามเณรจึงมีคำเรียกต่างกัน

ระดับที่ 2 การบวชเป็นภิกษุและภิกษุณี การบวชประเภทนี้เรียกว่า การอุปสมบท หมายถึงการให้กุลบุตรและกุลธิดาบวชเป็นภิกษุหรือภิกษุณีได้นั้นจะต้องผ่านการบรรพชาเป็น สามเณรและสามเณรีแล้วจึงจะทำพิธีอุปสมบทเป็นภิกษุ และภิกษุณีได้ ซึ่งอธิบายความหมายได้ดังนี้ บรรพชา หมายถึง การบวชเป็นสามเณร คำสามัญที่ชาวบ้านเรียกกันก็คือคำว่า บวช มาจากคำภาษาบาลีว่า ปพฺพชฺชา แผลงมาเป็น บรรพชา เขียนแบบภาษาไทยว่าบวช ในภาษาไทย คำว่าบวช กินความไปไม่เพียงแต่บวชสามเณรเท่านั้น ยังกินความไปถึงการบวชพระด้วย ซึ่งคำที่ใช้เรียกนักบวชมีหลายคำ เช่น บรรพชิต-นักบวชทั่ว ๆ ไป พระ-ผู้ประเสริฐ ภิกษุ-ผู้ขอ หรือผู้ทำลายความชั่ว และสมณะ-ผู้สงบระงับ อันได้แก่ผู้มีกาย วาจา ใจสงบเสถียร ผู้เรียบร้อย น่าเคารพนับถือ อุปสมบท หมายถึง การบวชเป็นพระภิกษุ ผู้บวชเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา คือ สามเณรราหุล ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระพุทธเจ้า สมัยที่ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะกับพระนางสิริมหามายา (พิมพา) แห่งกรุงกบิลพัสดุ์

พระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ 1 ในพระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่เคยออกบวชตามเจ้าชายสิทธัตถะครั้งแรกที่เชื่อตามคำทำนายของบรรดาพราหมณ์ 108 สมัยที่ถูกเชิญมาทำนายลักษณะตอนที่ประสูติใหม่ๆ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วทำให้เกิดพุทธัตถะ และธรรมัตถะ ส่วนสังฆรัตนะเกิดขึ้นตอนที่พระอัญญาโกณฑัญญะได้ฟังธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การบวชเป็นประเพณีไทยที่สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ ชายไทยเมื่อถึงวัยอันสมควรมักเข้าพิธีบวชอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สืบทอดพระพุทธศาสนา และสร้างกุศลให้แก่ตนเอง บิดามารดา และญาติพี่น้อง การได้มีโอกาสบวชและดำรงเพศสมณะ แม้เพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็เป็นโอกาสในการฝึกฝนอบรมตนเอง ค้นหาความสุขที่แท้จริง และศึกษาความจริงของชีวิต รวมถึงเป้าหมายของการเกิดมาเป็นมนุษย์ ตลอดจนหลักธรรมเกี่ยวกับกรรม บาป บุญ คุณ โทษ นรก สวรรค์ และสังสารวัฏ ซึ่งเป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาและสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักธรรม การบวชจึงถือเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา เนื่องจากผู้ที่เข้ามาบวชจำเป็นต้องศึกษาหลักธรรม คำสอน และพระวินัย ตลอดจนข้อวัตรปฏิบัติที่สมควรแก่สมณเพศ แม้ว่าการบวชจะเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีไทย แต่ก็เริ่มจุดเริ่มต้นที่น่าพาให้กุลบุตรหลายคนมุ่งมั่นศึกษาและปฏิบัติธรรม จนดำรงตนเป็นพระภิกษุในระยะยาว กลายเป็นครูบาอาจารย์ผู้เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนทั่วไป

ประเพณีการบวชในสังคมไทย

การบวช หมายถึงการนำพาตนให้พ้นไปจากภาวะของความเป็นฆราวาส ซึ่งหมายถึงการถือเพศเป็นภิกษุสามเณร ด้วยการดำเนินชีวิตที่ทวนกระแสกิเลส พร้อมกันนั้นก็มีการฝึกฝนอบรมตนเองทางกาย วาจาและใจให้สูงขึ้น จวบถึงภาวะของความพ้นทุกข์ การบวช ตามความหมายในปัจจุบัน มีนัยเป็น 2 คือ

1) บรรพชา หรือ บวช หมายถึงการเว้นชั่ว เว้นช้าน้ำ หมายถึงการเว้นจากกามหรือเว้นจากภักขิภาวหน้า ซึ่งคำนี้กินความถึงการบวชเป็นสามเณรและการบวชเป็นพระภิกษุ แต่คำว่า “บรรพชา” ในปัจจุบันหมายถึงการบวชเป็นสามเณร

2) อุปสมบท หมายถึง การทำให้คุณวิเศษหรือเข้าใจการบรรลุดุธรรม ได้แก่การบวชของภิกษุและภิกษุณี พุทธศาสนาจะได้เกิดมีขึ้นในโลก ก่อนจะมีการตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้มีบุคคลพิจารณาใคร่ครวญจนมองเห็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องอยู่กับชีวิต เป็นไปตามสภาพแวดล้อม ตามเหตุปัจจัย ต้องขอยกเหตุการณ์ในชมพูทวีปเมื่อครั้งนั้นตามที่ปรากฏพอเป็นหลักฐานได้ว่ายุคนั้น คนพวกหนึ่งกำลังรุ่งเรืองด้วยอำนาจาชาสนา และกำลังผลิตผลิตมัวเมาแสวงหาทรัพย์สมบัติ และความสุขทางวัตถุพร้อมกับคนหลายพวกกำลังมีฐานะ และความเป็นอยู่ด้อยลง ไม่ค่อยได้รับการเหลียวแล ส่วนคนอีกพวกหนึ่งก็ปลีกตัวออกไปจากสังคมทีเดียว ไปมุ่งค้นหาความจริงทางปรัชญาโดยมิได้ใส่ใจสภาพสังคมเช่นเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557, น.132)

การบวชเป็นประเพณีสำคัญของสังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการปฏิบัติสืบทอดมาอย่างยาวนาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กุลบุตรได้เข้าสู่การบรรพชาและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ การบวชถือเป็นโอกาสสำคัญในการฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นผู้มีศีลธรรม และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ตามคตินิยมไทยชายไทยเมื่ออายุครบเกณฑ์มักเข้าพิธีบวชอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต ทั้งนี้เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ตามคติความเชื่อของคนโบราณ ผู้ที่ยังไม่ได้ผ่านการบวชเรียนถือว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะและยังไม่พร้อมสำหรับการครองเรือน ดังนั้น การบวชจึงเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมให้แก่บุคคลในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม นอกจากนี้ การบวชยังมีคุณค่าในหลายด้าน ได้แก่ 1) การสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า 2) การช่วยลดความตึงเครียดของวัยหนุ่ม ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง หรือ "เลือดร้อน" การใช้ชีวิตในสมณเพศช่วยให้ผู้บวชสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น 3) การเปิดโอกาสให้ผู้บวชได้ซึมซับหลักธรรมคำสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตภายภาคหน้า 4) การส่งเสริมโอกาสในการทำบุญของบิดามารดาและญาติพี่น้อง ซึ่งถือเป็นการสร้างกุศลร่วมกันในครอบครัว นอกจากนี้ การบวชยังเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ผู้ที่ผ่านการบวชจะได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการดำรงชีวิตที่มีระเบียบวินัย สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ดังนั้น ประเพณีการบวชจึงมิใช่เพียงแค่วิถีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและความมั่นคงของสังคมโดยรวม (พระครูวิธานอุดมกิจ (ฉัตรชัย จงเจตติ), 2567, น.205-206) การบวชในสังคมไทยจึงมีความหมายลึกซึ้งทั้งในมิติทางศาสนาและสังคม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่โบราณและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมในสังคมไทย โดยการบวชไม่เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกับพระภิกษุสงฆ์เพื่อศึกษาธรรมะและปฏิบัติศีลธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มีความเป็นระเบียบ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและครอบครัวอีกด้วย ผู้ที่ได้เข้ารับการบวชมักถูกมองว่าได้ผ่านช่วงเปลี่ยนผ่านที่ช่วยปลูกฝังจริยธรรมและความเป็นผู้ใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อบิดามารดาและการตอบแทนบุญคุณของผู้ให้กำเนิด นอกจากนี้ การบวชยังเป็นโอกาสให้เยาวชนได้ละทิ้งความตึงเครียดของวัยรุ่นที่มักถูกเรียกว่าเป็นช่วง "เลือดร้อน" เพื่อเข้าสู่สถานะที่สงบและมุ่งมั่นในการฝึกจิตฝึกใจ ทั้งนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บวชได้สัมผัสกับความรู้และประสบการณ์ทางจิตวิญญาณที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ในภายหลัง การดำรงชีวิตในฐานะสมณะผู้มีวินัยที่เข้มแข็งจึงไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง แต่ยังเป็นการสืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความเมตตาและศีลธรรมให้แพร่หลายไปในสังคมไทยโดยรวม

นอกจากนั้น การบวชในสังคมล้านนาเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงความหลากหลายและความเข้มข้นของประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรมในภูมิภาคภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยโบราณ การบวชไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นให้บุคคลพัฒนาและ

ปลูกฝังศีลธรรม แต่ยังเป็นกระบวนการทางสังคมที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนล้านนา ภายในพิธีกรรมบวชมีความพิถีพิถันในรายละเอียด ทั้งการแต่งกายและการปฏิบัติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของการเปลี่ยนผ่านจากโลกียะสู่สมณเพศ อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อบรรพบุรุษและการตอบแทนบุญคุณต่อครอบครัวและชุมชน ความเข้าใจในความหมายของการบวชในสังคมล้านนาไม่เพียงแต่เปิดเผยถึงมิติทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเผยให้เห็นถึงบทบาทของการบวชในการเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในสังคมท้องถิ่น ซึ่งจุดเด่นของการบวชในภูมิภาคนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการปฏิบัติธรรมและการดำรงชีวิตในรูปแบบที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ประเพณีบวชสามเณรแบบล้านนาเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากวัฒนธรรมและศาสนาที่ลึกซึ้งในภูมิภาคล้านนา โดยมีความหมายและความสำคัญในแง่ของการเปลี่ยนผ่านสู่ชีวิตสมณะ ผู้ที่จะเข้ามาบวชจะต้องเริ่มต้นด้วยการโกนศีรษะ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการละทิ้งความยึดติดในอดีตและการเริ่มต้นใหม่ หลังจากนั้นผู้บวชจะได้รับการประดับแต่งทรงกายให้ประเสริฐเหมือนกษัตริย์ ทั้งการแต่งหน้าโดยการเขียนคิ้วและตา ทาปากด้วยสีแดง ตลอดจนการสวมใส่เครื่องประดับเช่น กำไล แหวน และสร้อยสังวาล ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนสถานะจากคนธรรมดาสู่สถานะสมณะที่มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพในชุมชน การแห่ขอพรจากผู้ใหญ่เป็นอีกขั้นตอนที่มีความสำคัญ เนื่องจากการแสดงความเคารพต่อผู้มีประสบการณ์และเป็นการรับรองความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสงฆ์ที่มีความเข้มแข็งและความเป็นเอกลักษณ์ เมื่อผ่านพิธีการเหล่านี้แล้ว สามเณรที่บวชใหม่จะต้องเข้ารับการบำเพ็ญศีลภาวนาในวิหารเป็นเวลา 3 วันหรือ 7 วัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกจิตและศึกษาธรรมะอย่างเข้มข้น เพื่อให้ได้สัมผัสกับความหมายของการละวางตนจากโลกียะและเสริมสร้างคุณธรรมและศีลธรรมตามแนวทางของพระพุทธเจ้า พิธีกรรมเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการยืนยันถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างจิตใจของผู้บวชกับชุมชนและวัฒนธรรมของล้านนา ที่สืบทอดและดำรงไว้ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีการบวชในล้านนา: ความสำคัญและคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม

ประเพณีการบวชในล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ยังปรากฏในสังคมภาคเหนือของไทย สืบทอดต่อกันมาหลายศตวรรษ โดยมีความสำคัญทั้งในเชิงศาสนาและสังคม การบวชไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการขัดเกลาทางจิตใจและศีลธรรมของผู้เข้าพิธี รวมถึงเป็นโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในสังคมล้านนา การบวชเป็นสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน เพราะถือว่าการสั่งสมบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ให้แก่ผู้บวชเอง รวมถึงบิดามารดาและญาติพี่น้อง นอกจากมิติทางศาสนาแล้ว ประเพณีการบวชในล้านนายังมีบทบาทสำคัญในด้านสังคม โดยเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างผู้บวชกับชุมชนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การแห่नाค การขอพรจากผู้ใหญ่ และการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านในการจัดเตรียมพิธี การบวชจึงเป็นมากกว่าการเข้าสู่เพศสมณะชั่วคราว แต่เป็นกระบวนการ

ที่ช่วยให้บุคคลตระหนักถึงหน้าที่ทางศีลธรรม ผูกพันตนเอง และเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างมีสติและปัญญา ด้วยเหตุนี้ ประเพณีการบวชในล้านนาจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

ในอดีต วัดในสังคมล้านนามีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางของการศึกษาทุกแขนง ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความปรารถนาให้บุตรหลานเข้าสู่วัดเพื่อรับการศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบวชในพระพุทธศาสนาถือเป็นเกียรติยศที่สร้างความปลาบปลื้มแก่บิดามารดา

กระบวนการเข้าสู่วัดและการเตรียมตัวบวช

ตามประเพณีล้านนา เมื่อเด็กชายมีอายุประมาณ 7-8 ปี บิดามารดาจะนำไปฝากไว้ที่วัดเพื่อศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม "ชะยม" (ศิษย์วัด) ช่วงเวลานี้ บิดามารดาจะเตรียมทุนทรัพย์สำหรับการจัดงานบวชในอนาคต เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 11-12 ปี จะมีการจัดพิธีบวชเป็นสามเณร ซึ่งเรียกว่า "ปอยน้อย" หรือ "งานบวชลูกแก้ว" ถือเป็นการเริ่มต้นของการฝึกฝนในพระพุทธศาสนา โดยคำว่า "ลูกแก้ว" สะท้อนถึงความบริสุทธิ์และความสำคัญของสามเณรในสังคม

ก่อนการบวช พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะต้องแจ้งข่าวสารและขอพรจากญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เรียกว่า "ไปผ้าอุ้ม" โดยจะนำผ้าไตรจีวรพร้อมด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ไปมอบให้แก่ญาติผู้ใหญ่เพื่อเชิญชวนให้มาร่วมงานบุญ การจัดงานบวชยังต้องพิจารณาฤกษ์ยามตามตำราโบราณเพื่อกำหนดวันประกอบพิธี

พิธีกรรมและขบวนแห่

ก่อนวันบวชประมาณ 2 วัน เด็กชายที่จะบวชจะต้องได้รับการโกนผม และมีการทำความสะอาดร่างกายโดยญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ นอกจากนี้ ชาวบ้านจะร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ เครื่องสังฆทาน และอาหารสำหรับพิธีกรรม

วันก่อนพิธีบวช ซึ่งเรียกว่า "วันดา" เป็นวันที่มีการเตรียมเครื่องไทยทานและสถานที่บวช ในช่วงเย็นจะมีขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่ โดยเด็กที่บวชจะได้รับการแต่งกายอย่างวิจิตรบรรจงประดับด้วยเครื่องประดับ และสวมมงกุฎเพื่อสื่อถึงการเป็น "ลูกแก้ว" ซึ่งเปรียบเสมือนเทพบุตร การแห่ลูกแก้วเป็นขบวนที่ได้รับความสนใจจากชุมชน โดยผู้คนจะออกมาร่วมชมและอวยพร นอกจากนี้ ยังมีพิธี "ฮ้องขวัญลูกแก้ว" ซึ่งเป็นพิธีเรียกขวัญตามความเชื่อโบราณ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่กล่าวคำขอขวัญเพื่อให้ขวัญของเด็กอยู่กับตัว เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจก่อนเข้าสู่เพศบรรพชิต

พิธีอุปสมบทและข้อปฏิบัติของสามเณร

พิธีบวชเริ่มขึ้นตั้งแต่เวลาเช้าตรู่ โดยพระสงฆ์ที่ได้รับนิมนต์จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งโดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นการบวช สามเณรใหม่จะเข้าสู่กระบวนการ "อยู่กรรม" หรือการบำเพ็ญศีลภาวนาเป็นระยะเวลา 3-7 วัน โดยต้องสวดมนต์ภาวนาและนบถูกประจำ 108 จบทุกคืน พร้อมทั้งอุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษและบิดามารดา

การบวชในสังฆมลำนานามีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการฝึกฝนตนเองในหลักธรรมทางพุทธศาสนา และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ในยุคหลัง ประเพณีการบวชได้รับการปฏิบัติในฐานะพิธีกรรมทางสังคมที่สะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อดั้งเดิม แม้ว่าแนวทางการบวชอาจเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังคงเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน โดยผู้เป็นพ่อแม่ของสามเณรหรือพระภิกษุจะได้รับการยกย่องจากสังคม และเกิดความละเอียดต่อการกระทำผิด ซึ่งเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีในระดับสังคมโดยรวม

ความสำคัญในเชิงศาสนาและสังคม

ประเพณีการบวชในล้านนาเป็นประเพณีที่มีความสำคัญทั้งในเชิงศาสนาและสังคม ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างยาวนาน การบวชไม่เพียงแต่เป็นการเข้าสู่เส้นทางแห่งการศึกษาธรรมะ แต่ยังสะท้อนถึงการแสดงความเคารพต่อพระพุทธศาสนาและคุณค่าของศีลธรรมในชีวิตประจำวัน ประเพณีนี้มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของบุคคล รวมถึงการเสริมสร้างสันติสุขในครอบครัวและชุมชน

ในเชิงศาสนา การบวชถือเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาจิตใจของบุคคลให้สะอาดบริสุทธิ์ โดยการฝึกฝนให้มีสมาธิ สติ และความอดทน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการบรรลุธรรม การบวชยังเป็นการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมสร้างความดีในตนเองและในสังคม โดยการบวชในล้านนามักจะเกี่ยวข้องกับการรักษาศีลห้า และการทำสมาธิเพื่อสงบจิตใจจากความฟุ้งซ่าน

ในด้านสังคม การบวชถือเป็นการเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ และเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความเคารพต่อครอบครัวและชุมชน การบวชยังเป็นการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยพิธีการบวชมักจะมีความสำคัญในเชิงสังคม เช่น การบวชทดแทนบุญคุณพ่อแม่ การบวชเพื่อการแสดงความกตัญญู และการบวชเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น นอกจากนี้ การบวชยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน โดยการสร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ประเพณีการบวชในล้านนาจึงไม่ใช่แค่พิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการพัฒนาจิตใจของผู้คนให้มีความสุขและสงบสุข ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน การบวชยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างคนในสังคม การฝึกฝนจิตใจให้มีคุณธรรมและความเมตตา ก็ส่งผลดีต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีความสมดุลและสงบสุขในระยะยาว ประการสำคัญ การบวชในล้านนาเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีและมีคุณธรรมให้แก่ผู้บวช ซึ่งการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจะทำให้ผู้บวชสามารถพัฒนาจิตใจและเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตได้ดียิ่งขึ้น การบวชยังถือเป็นการต่อยอดการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแคในระดับ

บุคคล แต่ยังขยายไปถึงสังคมในวงกว้าง ซึ่งช่วยสร้างพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นในทุกมิติของชีวิต

คุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม

ประเพณีการบวชในล้านนาเป็นหนึ่งในประเพณีที่สำคัญและมีคุณค่าทั้งในเชิงศาสนาและสังคม การบวชในล้านนาไม่เพียงแต่เป็นพิธีทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกฝนจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์คุณค่าทางสังคมที่ลึกซึ้ง และมีผลกระทบต่องานชีวิตของชุมชนอย่างมาก

ในเชิงศาสนา การบวชถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจของบุคคล โดยเฉพาะการฝึกฝนในเรื่องของการมีสมาธิ การละทิ้งความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่ยั่งยืน และการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น การรักษาศีล การทำสมาธิ และการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่การบรรลุผลแห่งการดับทุกข์ ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้บวชได้รับการปฏิรูปจิตใจให้สงบเยือกเย็น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรมที่ดีให้แก่บุคคลนั้นๆ ด้วย และการบวชยังเป็นการสืบสานพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ยั่งยืนในสังคม การฝึกปฏิบัติตามคำสอนเหล่านี้ทำให้ผู้บวชสามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านจิตใจและวิถีชีวิต อีกทั้งการบวชยังเป็นการทำบุญในระดับสูงที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นการสะสมบุญและพัฒนาตนเองในทางศีลธรรม

ในด้านสังคม ประเพณีการบวชมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การบวชในล้านนาไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความเคารพและกตัญญูต่อก่อนแม่และบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันในสังคม การบวชในที่นี้จึงถือเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจระหว่างคนในสังคม การให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ทำให้สังคมมีความสงบสุขและมีความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและความทุกข์ นอกจากนี้ การบวชยังเป็นการสอนให้ผู้คนในสังคมรู้จักการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม การบวชช่วยสร้างแบบอย่างที่ดีในด้านการทำความดี การมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและผู้อื่น รวมถึงการแสดงออกถึงความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสุขและสงบสุข ในขณะที่การบวชช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมะและศีลธรรมในด้านต่างๆ แต่ยังช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและคนในสังคมด้วย การที่เยาวชนได้เห็นผู้ใหญ่หรือบุคคลในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในช่วงวัยที่กำลังเริ่มเข้าสู่การพัฒนาตนเอง

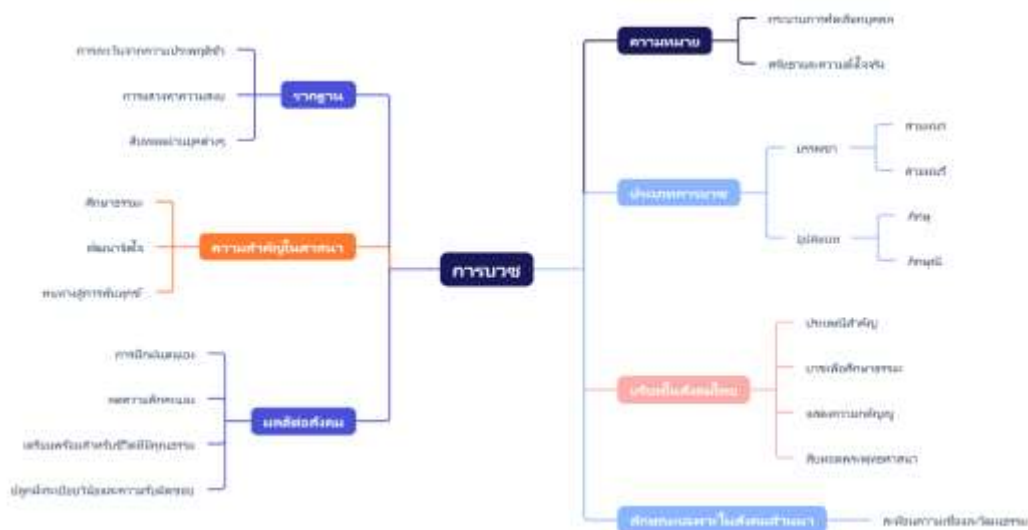
สรุป

ประเพณีการบวชในสังคมไทยและสังคมล้านนามีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและสังคม วัตถุประสงค์หลักของการบวชคือการฝึกฝนตนเองให้พ้นจากความเป็นฆราวาส โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางกาย วาจา และใจให้สูงขึ้นผ่านการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การบวชมี

ความหมายทั้งในเชิงศาสนาและสังคม โดยการบวชเป็นกระบวนการฝึกฝนทั้งด้านศีลธรรมและจิตใจ เพื่อเตรียมพร้อมในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม โดยการบวชยังเป็นการแสดงความกตัญญูทวดเวที่ต่อบิดามารดาและญาติพี่น้อง การบวชในสังคมไทยจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคมไทย การบวชยังมีประโยชน์ในด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา การควบคุมอารมณ์ ้วยหนุ่ม การเปิดโอกาสในการทำบุญ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ

สำหรับการบวชในสังคมล้านนา ประเพณีการบวชมีลักษณะเฉพาะตัวที่สะท้อนถึงคุณหลากหลายของวัฒนธรรมและศาสนาในภาคเหนือของไทย โดยมีพิธีกรรมที่พิถีพิถัน เช่น การโกนศีรษะ การแต่งกายให้เหมือนกษัตริย์ และการบำเพ็ญศัลภาวนาในวิหารเป็นเวลา 3 หรือ 7 วัน เพื่อฝึกจิตและศึกษาธรรมะ นอกจากนี้ การบวชยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างผู้บวชกับชุมชนและครอบครัว โดยการบวชในสังคมล้านนายังเป็นโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรมและการฝึกฝนตนเองอย่างมีสติและปัญญา การบวชในล้านนาไม่เพียงแต่เป็นการเข้าสู่สมณเพศ แต่ยังเป็นการเปลี่ยนผ่านสู่ชีวิตที่มีระเบียบวินัยและสร้างสังคมที่มีคุณธรรมร่วมกัน

องค์ความรู้

การบวชเป็นกระบวนการที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดขึ้นเพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีศรัทธาและความตั้งใจจริงเข้าสู่สังคมสงฆ์ ภายใต้การพิจารณาของภิกษุสงฆ์อย่างเป็นระบบ โดยการบวชนั้นมีรากฐานมาจากแนวคิดเรื่องการละเว้นจากความประพฤติชั่วและการแสวงหาความสงบ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมาก่อนพุทธกาลและถูกสืบทอดผ่านยุคต่างๆ

ในพระพุทธศาสนา การบวชแบ่งออกเป็นสองระดับ คือ บรรพชา (การบวชเป็นสามเณรและสามเณรี) ซึ่งเป็นขั้นต้นของการฝึกฝนตน และ อุปสมบท (การบวชเป็นภิกษุและภิกษุณี) ซึ่งเป็นการเข้าสู่เพศบรรพชิตอย่างสมบูรณ์ โดยการบวชมีความหมายลึกซึ้งในเชิงจิตวิญญาณและศาสนา เพราะ

เป็นหนทางสู่การศึกษาธรรมะและการพัฒนาจิตใจเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในบริบทของสังคมไทย การบวชถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญ โดยชาวไทยมักบวชอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิตเพื่อศึกษาธรรมะ แสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา และสืบทอดพระพุทธศาสนา การบวชยังเป็นโอกาสในการฝึกฝนตนเอง ลดความคึกคะนองของวัยหนุ่ม และเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อสังคมโดยการปลูกฝังระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ และในส่วนของสังคมล้านนา การบวชมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมของท้องถิ่น พิธีกรรมบวชในล้านนามีรายละเอียดที่พิถีพิถันและเชื่อมโยงกับการเคารพบรรพบุรุษและชุมชน ทำให้การบวชไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นกระบวนการที่สร้างความสามัคคีในสังคมอีกด้วย

ดังนั้น การบวชในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อการฝึกฝนตนเองและการศึกษาธรรมะ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมไทยและล้านนาที่ช่วยสืบทอดศาสนาและส่งเสริมคุณธรรมในสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงสังคม

จากบทความเรื่อง "ประเพณีการบวชในล้านนา: ความสำคัญและคุณค่าในเชิงศาสนาและสังคม" สามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงสังคมได้ว่า การรักษาและส่งเสริมประเพณีการบวชในล้านนาสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยการบวชไม่ได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและสังคม การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของการบวชจึงเป็นสิ่งที่ดีควรทำ เพื่อให้ประเพณีนี้มีความหมายและสามารถตอบสนองสังคมในยุคปัจจุบันได้ การปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบวชในรูปแบบที่เข้ากับสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ผู้คนในยุคใหม่เข้าถึงประเพณีนี้ได้ง่ายขึ้น

การบวชยังควรเป็นทางเลือกในการพัฒนาตนเองในทุกช่วงวัย ไม่จำกัดแค่เพียงในวัยหนุ่มสาว การส่งเสริมการบวชให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมจะช่วยให้บุคคลมีโอกาสในการเรียนรู้และเติบโตในทางศีลธรรม โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดอายุหรือสถานะของบุคคล การสร้างกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากเยาวชนในประเพณีบวชจะช่วยให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการบวชและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

การอนุรักษ์ประเพณีการบวชในท้องถิ่นถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของล้านนา การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีนี้จะช่วยให้การบวชยังคงมีความหมายในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการสนับสนุนการศึกษาและฝึกอบรมพระสงฆ์ในทิศทางที่เหมาะสมกับยุคสมัยจะช่วยให้พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อความต้องการของสังคมปัจจุบัน

References

- พระครูวิธานอุดมกิจ (ฉัตรชัย จงเจตต์). (2567). แนวทางส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 6(1): 205-206.
- พระไชยะณัฐ อธิปญโญ, พระมหาสุพร รกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์. (2566). ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการบวชอุทิศบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี*. 5(2) : 934-935.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพิน ดวงจันทร์. (2542). สตรีกับการบวชในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพและทัศนคติของแม่ชีวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร และสำนักปฏิบัติธรรมแดนหมามงคล กาญจนบุรี. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2542). *การบวชในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
- แสง อุดมศรี. (ม.ป.ป.). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทุนสังคม : แนวทางการพัฒนานโยบายส่งเสริมสวัสดิการชุมชนในอนาคต
Social Capital: A Guideline for Policy Development of Promoting Community Welfare in Future

พระครูสุตตันตบัตินจิต, ผศ.ดร. Phrakhru Soottanuntabundit, Asst.Prof.Dr

ปิ่นปิ่นทร์ เหลืองพิทักษ์ Pinpinat Lueangphithak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

tor.plongkhun@gmail.com

Received 2025/04/03

Revised 2025/05/14

Accepted 2025/05/22

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความพยายามในการนำเสนอการจัดสวัสดิการในรูปแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนานโยบายส่งเสริมสวัสดิการชุมชนในอนาคตได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด พบว่านโยบายของรัฐต่างมีจุดมุ่งหมายในการที่จะพยายามขจัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎร ซึ่งการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนก็เป็นนโยบายหนึ่งที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งให้ประชาชนมีบทบาทเป็นหลักและเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ทุนสังคมเริ่มจากการจะสร้างสวัสดิการชุมชนที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1) การจัดการข้อมูลร่วมเป็นการบริหารข้อมูลร่วมกันทุกระดับเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูล 2) การพัฒนาแบบเชื่อมโยงโดยมุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วน 3) การติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปต่อยอดและพัฒนาให้เกิดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และ 4) การจัดการความรู้บนพื้นฐานชุมชนเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาวิธีการจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา ดังนั้น องค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานนายกรัฐมนตรี เป็นต้น จะต้องกลับมาทบทวนการจัดการสวัสดิการก่อนหน้านี้ว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงหรือไม่ อย่างไรจะช่วยเกิดการลดระบบที่ซับซ้อน ก่อให้เกิดความรวดเร็ว ความพึงพอใจจากประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นอื่น ๆ

คำสำคัญ : ทุนสังคม, การพัฒนานโยบาย, สวัสดิการชุมชน, อนาคต.

Abstract

This article attempts to present the community-based participatory welfare system in the most effective development of future community welfare promotion

policies, it was found that government policies, the objective was to relieve hardship and promote well-being for the advancement of the people's quality of life. The promotion of community welfare funds was one policy that used the area as a main factor to the people had the main role and an important instrument for creating a self-sufficient economy in the community. Social capital began with creating community welfare that responded to the needs for improving the quality of life of the people. It included the following essential elements: 1) The collaborative data management was the joint administration of data at all levels to ensure the effective utilization of data, 2) Linkage-based development focusing on collaborative networking for all sectors 3) The continuous monitoring and evaluation to drive further development and improve the effectiveness and efficiency of policies, 4) Community-based knowledge management can be seen as the development of people to improve methods, leading to the enhancement of quality of life. Therefore, relevant government agencies such as local administrative organizations, the Ministry of Public Health, the Ministry of Labor, the Ministry of Interior, and the Office of the Prime Minister etc. Which will have to review the previous welfare management, whether it reflects the true intent or not. How it can help reduce system complexity, lead to greater speed, people's satisfaction and encouraging public participation in other matters.

Keywords : Social Capital, Policy Development, Community Welfare, Future.

บทนำ

สังคมไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันมายาวนาน เป็นพลัง ขับเคลื่อนที่สำคัญในการปฏิรูประบบสวัสดิการพื้นฐานของสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกันใน ลักษณะของการร่วมทุกข์และสุขร่วมกัน อันเป็นรากฐานดั้งเดิมของคนไทยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งลักษณะการจัดสวัสดิการส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานปัจจัยสี่ โดยมีบ้านและวัดที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสวัสดิการชุมชน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมใจของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือและพึ่งตนเองให้ได้ในระยะยาว ด้วยรูปแบบความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา ตามกำลังความสามารถของประชาชนสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนของประเทศไทยมีลักษณะภูมิปัญญาและองค์ความรู้ รวมทั้งสภาพแวดล้อม ของบริบททางเศรษฐกิจ (นิภารัตน์ นักตรีพงศ์, 2563 : 39)

เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาทางวิกฤตเศรษฐกิจอย่างมาก การดำเนินนโยบายประเทศที่เน้นเพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยขาดความรู้เท่าทัน ขาดภูมิคุ้มกันที่ผู้คนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากปัญหานี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรมเป็นตัวกำหนดความสุขและทุกข์คนในชาติหรือชุมชนในท้องถิ่น (ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ และนิรมล อริยอำภากมล, 2555 : 4) ดังนั้นภาครัฐมองเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้สร้างระบบสวัสดิการแบบพึ่งตนเองที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ เพื่อให้เป็นกองทุนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการสมทบงบประมาณจาก 3 ฝ่าย คือชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลเป็นระบบสวัสดิการของชุมชนเพื่อชุมชน มากกว่า 1,000 องค์กร รวมถึงการผลักดันนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนโดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชนให้การสนับสนุน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552 : 1-3)

นโยบายของรัฐต่างมีจุดมุ่งหมายในการที่จะพยายามขจัดทุกข์บำรุงสุขเพื่อความอยู่ดีกินดีของราษฎร ดังจะเห็นได้ชัดเจนที่กำหนดไว้เด่นชัดในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจะกระทำได้ในขอบเขตแค่ไหนเพียงไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสังคมนั้นเป็นประการสำคัญ การขจัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนก็หมายความว่า ต้องสร้างสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ให้สังคมมีความมั่นคงขึ้นนั่นเองอย่างไรก็ตามสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยปัจจุบันที่ถือว่าเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง (Transitional Society) อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งบางครั้งอาจทำให้สมาชิกปรับตัวตามไม่ทัน ดังนั้น ขอบข่ายของการให้บริการทางสวัสดิการสังคมจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ดังกล่าวในขณะนั้นด้วย (สุเทพ เชาวลิตร, 2527 : 3)

รัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ให้ประชาชนมีบทบาทเป็นหลักและเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนฐานรากให้เกิดขึ้นทั่วประเทศโดยขอให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน และให้ทุกหน่วยของรัฐดำเนินงานตามนโยบาย อย่างจริงจังและมอบหมายให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550 : 16) หลักการแล้วต้องมีแกนนำในการก่อตั้งกองทุนโดยอาจประสานงานหรือหาร่วมกันระหว่างผู้นำจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่แล้วมาทำงานและวางแผนการร่วมกัน พร้อมทั้งระดมเงินสมทบจากสมาชิกหรืออาจเป็นเงินสมทบในลักษณะอื่นพร้อมกับประสานหน่วยงานท้องถิ่นให้มาทำงานร่วมกัน ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนควรมีโครงสร้างและการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดกฎเกณฑ์และวัตถุประสงค์สามารถปฏิบัติได้อย่างชัดเจน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546 : 32)

การจัดสวัสดิการชุมชนในประเทศไทยยังขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง เกิดจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการพัฒนาสวัสดิการชุมชนในปัจจุบันมองเงินเป็นเป้าหมายมากกว่าที่จะเป็นเครื่องมือในการจัดสวัสดิการชุมชน แต่ยังขาดการเชื่อมโยงระบบสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดบูรณาการ การสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต การบริหารจัดการกองทุนที่ดีของคณะกรรมการ กองทุนมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาของกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ ปัญหาของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การมีสมาชิกของกองทุนที่หลากหลาย มีความแตกต่างกันมากระหว่างฐานะและสถานภาพอื่น ๆ ของสมาชิกมีผลกระทบต่อการดำเนินการ สวัสดิการชุมชนยากที่จะพัฒนากิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่องและตลอดจน ไม่สามารถเกิดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550 : 54)

ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอมุมมองความคิดในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานด้านสวัสดิการชุมชน ถึงแม้ว่าหลายชุมชนจะมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกพื้นที่แล้วก็ตาม แต่เมื่อเทียบจำนวนสมาชิกต่อจำนวนประชากรแล้วยังอยู่ในอัตราส่วนที่น้อย การที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายประชาชนได้รับสวัสดิการถ้วนหน้านั้นอาจเป็นไปได้ยากเนื่องจากสภาพปัญหาการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนในแต่ละเขตพื้นที่ของประเทศไทยส่วนใหญ่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่เข้าใจในรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ชัดเจนทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร รวมไปถึงการบูรณาการของนโยบายที่ยังขาดประสิทธิภาพส่งผลไปถึงการใช้งบประมาณที่มีต้องมามากขึ้นตามไปด้วยจึงอาจทำให้เกิดความไม่คุ้มค่าต่อการจัดการกองทุนสวัสดิการให้กับชุมชน

แนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนคือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายถึงรวมถึงทุกสิ่งอย่างที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย สวัสดิการชุมชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่สามารถ เข้าถึงระบบสวัสดิการอย่างเป็นทางการของรัฐ โดยอาศัยทุนทางสังคมชุมชนเป็นพื้นฐาน มีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีจนเกิดความไว้วางใจกันภายในชุมชน ใช้ทุนทางสังคมโดยชุมชนเป็นกลไก ขับเคลื่อนระบบสวัสดิการชุมชนเพื่อช่วยเหลือ และขยายระบบสวัสดิการแบบถ้วนหน้า เข้าถึงคนทุกกลุ่มในสังคมได้สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนจะได้รับสวัสดิการตามที่หลักเกณฑ์ กติกาที่สมาชิกร่วมกันกำหนดโดยมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน (ที่สมาชิกเลือกขึ้นมา) เป็นผู้บริหาร เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2557 : 96-97)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. 2550 ได้เสนอนิยาม สวัสดิการสังคมว่า (Social Welfare) เป็นระบบการจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการ

ป้องกัน การแก้ไขปัญหา พัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของ ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และเป็นไปตามมาตรฐานทั้ง ทางด้านการศึกษา สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ และบริการทางสังคมทั่วไป โดย คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุก ระดับ หลักการสำคัญในการจัดสวัสดิการสังคม คือ การช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือด้อยโอกาสให้ สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การจัดสวัสดิการโดยชุมชนมีหลักสำคัญ ดังนี้

1. สวัสดิการชุมชนเป็นระบบการคุ้มครองทางสังคม ที่จะสามารถใช้เป็นหลักประกันความมั่นคงใน การดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย

2. กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นการบริหารจัดการของชาวบ้าน โดยชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน มีลักษณะเป็นการให้อย่างมีคุณค่า การรับอย่างมีศักดิ์ศรี ส่งผลให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมี ความสุข สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของคนทุกคน ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคมที่มีอยู่

3. การพัฒนาสวัสดิการชุมชนควรจะต้องเริ่มจากการพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่แล้ว ของชาวชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างเป็นระบบ และขยายผลเชื่อมโยงไปสู่ระบบของการ จัดสวัสดิการขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานพัฒนาต่าง ๆ

4. สวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมควรจะต้องมีจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ เป็นระบบ สวัสดิการชุมชน บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง เป็นระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมวิถีประชาตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นระบบที่นำไปสู่ฐานคิดสวัสดิการคือ ความมั่นคงในชีวิต

5. ระบบสวัสดิการชุมชนจะต้องประกอบด้วยกระบวนการสวัสดิการอย่างหลากหลายเข้าด้วยกันทั้งเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชนซึ่งเอื้ออาทรต่อกัน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพที่คนจะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพึ่งพากันได้ และนำภูมิปัญญาการผลิตสินค้าจากทรัพยากรธรรมชาติแทนการซื้อจากภายนอก (ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2548 : 56)

สรุปได้ว่า หลักการจัดสวัสดิการชุมชนเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สวัสดิการชุมชนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นการเข้าถึงระบบสวัสดิการอย่างเป็นทางการของรัฐโดยอาศัยทุนทางสังคมชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีหัวใจหลักอยู่ 5 ประการคือ การคุ้มครองทางสังคม การบริหารจัดการของชาวบ้าน การพัฒนาเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มี สวัสดิการชุมชนที่เหมาะสม การบูรณาการสวัสดิการอย่างหลากหลาย

ซึ่งทั้ง 5 หลักการนี้เองที่จะช่วยให้เกิดการจัดการตัวเองของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลตามมา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการทำงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเอง โดยมุ่งเน้นกระจายบทบาทภารกิจสู่ระดับพื้นที่ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน หน่วยงานและภาคีทุกภาคส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นจากฐานราก เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการร่วมภายใต้แผนพัฒนาพื้นที่ ทั้งในระดับตำบล จังหวัด กลุ่มจังหวัด และภาค สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีกลไกในการบริหารโครงการระดับภาค สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลตามโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อสมทบและพัฒนากิจการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 230,172,800 บาท จัดสรรเป็น 2 ส่วน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2564 : 17-20) ดังนี้

- 1) งบค่าบริหารจัดการ (7.50%) จำนวน 17,262,960 บาท
- 2) งบอุดหนุนชุมชน จำนวน 212,909,840 บาท โดยจัดสรรเป็นงบสมทบและพัฒนา
กองทุนสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
 - งบสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน งบประมาณ 199,198,750 บาท
 - การสนับสนุนการขับเคลื่อนกลไกระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด 77 จังหวัด กลไกระดับภาค 5 ภาค ในการติดตามพัฒนาคุณภาพ – ระบบบริหารจัดการที่ดีของกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 13,711,090 บาท

สรุปได้ว่าหลักการจัดสวัสดิการชุมชนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มุ่งเน้นไปที่กระบวนการในการจัดการตนเองของชุมชนโดยมีพื้นฐานจากโครงการที่สนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนของชุมชนรวมไปถึงเครือข่ายกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือประชาชนในชุมชน

นโยบายการคลัง : บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ปัจจุบันภาครัฐใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อสนับสนุนสวัสดิการสังคมช่วยเหลือประชาชนตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการสำหรับเด็กแรกเกิด ครอบครัวยุติธรรม การศึกษา การสาธารณสุข ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังมีการให้เงินช่วยเหลืออื่น ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งโครงการเหล่านี้ใช้งบประมาณสูง และมีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการคลัง เป็นต้น กระทรวงการคลังจึงได้เสนอมาตรการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่มาลงทะเบียนในโครงการลงทะเบียน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการเพิ่มรายได้ ให้แก่ผู้มีรายได้น้อยทั้งที่เป็นเกษตรกรและไม่ใช

เกษตรกร (มาตรการเพิ่มรายได้ฯ) ตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2559 และวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559 โดยอ้างอิงเส้นความยากจนที่อยู่ 30,000 บาทต่อปี หากผู้ลงทะเบียนมีรายได้ 0 – 30,000 บาทต่อปี จะ ได้รับเงินโอน 3,000 บาท แต่หากผู้ลงทะเบียนมีรายได้ 30,001 – 100,000 บาทต่อปี จะได้รับเงินโอน 1,500 บาท ทั้ง 2 มาตรการมีระยะเวลาดำเนินมาตรการตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2559 และได้สิ้นสุดลงในวันที่ 31 มกราคม 2560 (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560 : 4)

โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ปี 2565 (โครงการฯ) มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ข้อมูล ผู้มีรายได้น้อยที่เป็นปัจจุบัน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรสวัสดิการสังคมของภาครัฐให้แก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเริ่มดำเนินการโครงการฯ ในปี 2565 โดยครั้งนี้จะมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ลงทะเบียนและครอบครัวของผู้ลงทะเบียนด้วย รายได้ของผู้ลงทะเบียนไม่เกิน 100,000 บาทต่อคนต่อปี ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และหากมี ครอบครัว รายได้เฉลี่ยของครอบครัวของผู้ลงทะเบียนไม่เกิน 100,000 บาทต่อคนต่อปี ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง (การคำนวณรายได้เฉลี่ยของครอบครัวของผู้ลงทะเบียนคำนวณได้จากการรวมรายได้ของผู้ลงทะเบียน และสมาชิกในครอบครัวของผู้ลงทะเบียนหารด้วยจำนวนบุคคลทั้งหมดในครอบครัว) (สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง, ออนไลน์)

สรุปได้ว่านโยบายการคลังในการจัดสวัสดิการแห่งรัฐผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐนั้นถือได้ว่าเป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ในเชิงของการจัดทำข้อมูลประชาชนเพื่อให้ได้เห็นสถิติ แต่ก็ยังคงขาดความยั่งยืนในเชิงของการจัดการตนเอง เนื่องจากนโยบายนี้ตอบโจทย์ในการช่วยเหลือประชาชนแต่ยังคงไม่ตอบโจทย์ในเชิงการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดสวัสดิการของรัฐนี้เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นมาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 จึงทำให้ต้องมีการขับเคลื่อนนโยบายเฉพาะหน้าที่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างทันทั่วถึง

การพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนในอนาคต

จากนโยบายทั้งสองจะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการเพื่อประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้นต้องประกอบไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งการจะสร้างสวัสดิการชุมชนที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนนั้นจะต้องประกอบไปด้วยความร่วมมือในทุกระดับทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน จะต้องผสมผสานการขับเคลื่อนร่วมกัน การพัฒนานโยบายด้านสวัสดิการชุมชนที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1.การจัดการข้อมูลรวม เป็นการบริหารข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีประโยชน์ที่พร้อมจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทันที ซึ่งการจัดการข้อมูลร่วมกันจะช่วยเกิดประโยชน์สูงสุดหรือประสิทธิภาพสูงสุดในการให้หน่วยงานภาครัฐและชุมชนที่เป็นผู้ใช้ข้อมูลสามารถใช้ข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นกลางมากที่สุด เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยในการตัดสินใจหรือ

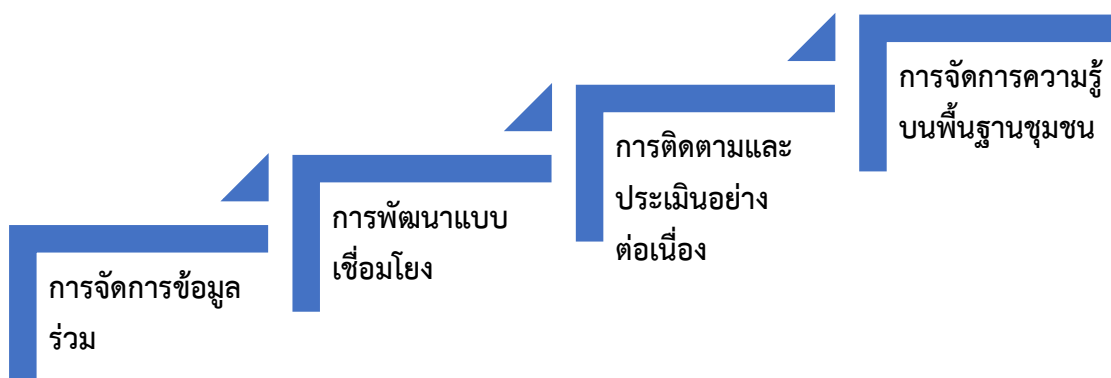
นำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ซึ่งจะทำให้สามารถรับรู้ร่วมกันจนนำไปสู่การออกแบบแนวนโยบายที่มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

2.การพัฒนาแบบเชื่อมโยง มุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วนโดยคำนึงความพร้อมของทุกภาคส่วน ที่มีทั้งส่วนราชการต่าง ๆ หน่วยงานรัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชนและภาคประชาสังคม/ชุมชน เพื่อร่วมกันวางยุทธศาสตร์การพัฒนาสวัสดิการชุมชนในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดให้เหมาะสมกับโอกาสและศักยภาพของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด อีกทั้งเกิดร่วมมือกันในการสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาสวัสดิการชุมชนในส่วนของกระบวนการ องค์ความรู้ และงบประมาณ เพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาและการวางแผนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีความร่วมใจกันทุกฝ่าย มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

3.การติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาทบทวนเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาขณะดำเนินโครงการและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนสำคัญคือ การได้ประเมินขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนตนเองในเรื่องพื้นฐานได้อย่างเข้มแข็งในทุกด้าน เพื่อนำไปต่อยอดและพัฒนาให้เกิดนโยบายหรือแนวทางการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4.การจัดการความรู้บนพื้นฐานชุมชน เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ในการจัดการความรู้ให้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในชุมชน ได้สร้างให้เกิดเป็นทุนชุมชนที่เกิดจากการสำรวจและจัดเวทีชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดสวัสดิการชุมชนรวมถึงสามารถพัฒนารูปแบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับคนในชุมชนได้ดี เรียกว่าเป็นการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาวิธีการจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา

เพราะฉะนั้น การพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนในอนาคต ควรมีการพัฒนาระบบและกระบวนการที่สำคัญผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้ความเข้าใจถึงวิธีการจัดการสวัสดิการอาจจะเป็นคำตอบและข้อเสนอแนะให้กับการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนได้อย่างครอบคลุมมากที่สุดจะทำให้ลดงบประมาณ และการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพไม่ซับซ้อนซ้อนเงื่อนไขต่าง ๆ มากจนเกินไป ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนานโยบายสวัสดิการชุมชนในอนาคต
ที่มา : พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา (ปล้องชั้น), 2568.

สรุป

สรุปได้ว่าทุนสังคมเริ่มจากการจะสร้างสวัสดิการชุมชนที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนที่จะต้องประกอบไปด้วยความร่วมมือในทุกระดับทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนานโยบายด้านสวัสดิการชุมชนที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ การจัดการข้อมูลร่วมเป็นการบริหารข้อมูลร่วมกันทุกระดับเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีที่พร้อมจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทันที การพัฒนาแบบเชื่อมโยงโดยมุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วนโดยคำนึงความพร้อมของทุกภาคส่วน การติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปต่อยอดและพัฒนาให้เกิดนโยบายหรือแนวทางการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น การจัดการความรู้บนพื้นฐานชุมชนเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาวิธีการจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา

References

- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2557). *สวัสดิการสังคมไทย : ความสมดุลและยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557
- นิภารัตน์ นักรัตริพงศ์. (2563). สวัสดิการชุมชนเพื่อชุมชน, *วารสารวิชาการสังคมมนุษย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 10 (2), (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 37-53.
- ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ และ นิรมล อริยอำภากมล. (2555). *เศรษฐกิจวิกฤตไทย 15 ปีหลังวิกฤต: พอเพียงหรือยัง*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2548). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : เทพเพ็ญวานิชย์.

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2546). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน ปีงบประมาณ 2565*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2550)กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *สวัสดิการชุมชน คนไม่ทิ้งกัน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน,
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2552). *คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ แอปปา พรินต์ติ้ง จำกัด.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2550). *สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์การมหาชน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. *คลังเตรียมเปิดรับลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรอบใหม่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://welfare.mof.go.th/assets/files/pdf/แถลงข่าวกระทรวงการคลังฉบับที่%2017-2565.pdf>, [14 กันยายน 2567].
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2560). *คู่มือการดำเนินโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐปี 2560*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการคลัง.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *เอกสารประกอบการสัมมนาข้าราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร :สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สุเทพ เชาวลิท. (2527). *สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

พุทธวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่าง Buddhist Teaching Methods to Develop Learning Skills for Different Learner Groups

อำนาจ ทาปิน Amnaj Thapin

พระครูโกวิทบุญเขต PhrakhruKowitbunkhet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ตาก

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Tak Buddhist College

พิมพ์พร แสนคำหล้า Pimphorn Saenkhama

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย

Sukhothai College of Dramatic Arts

Amnajnrms@gmail.com

Received 2025/03/10

Revised 2025/04/10

Accepted 2025/04/17

บทคัดย่อ

จากนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา ทุกภาษาให้สามารถเข้าถึงการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผนวกกับความคาดหวังจากผลของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันของสถาบันการศึกษากับอัตราการลดลงของผู้เรียนและประชากรของประเทศ ทำให้บางสถานศึกษาและชั้นเรียนเกิดกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลาย ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เข้าศึกษาจนสำเร็จการศึกษาเพื่อให้สามารถเกิดความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรมและลักษณะบุคคล ด้วยการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาและหลักสูตรตามที่ได้กำหนด ในบทความนี้ผู้เขียนจึงนำพุทธวิธีการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงใช้ในการสอนพุทธบริษัท 4 ที่มีหลากหลาย จนสามารถทำให้บรรลุธรรมอันเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ในชั้นต่าง ๆ โดยพิจารณาคุณลักษณะความแตกต่างกันของผู้เรียน ด้วยการแบ่งออกเป็นกลุ่ม สอนให้เหมาะสมและปรับวิธีการสอนตามความรู้ความสามารถสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อสร้างบทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนที่ปราศจากอคติ ออกแบบและพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนจากการประเมินผู้เรียนเพื่อหาความสมดุลในจุดเริ่มต้นของการสอน ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเคารพและให้เกียรติกันระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนโดยมุ่งเนื้อหาในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ โดยประการที่ผู้สอนก็ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพตามคุณลักษณะของความเป็นครู

คำสำคัญ : พุทธวิธีการสอน, ทักษะการเรียนรู้, รุ่นอายุ.

Abstract

From the policy of expanding educational opportunities to promote and support people of all genders, ages, religions, and languages to access education to reduce educational inequality, combined with expectations from the results of education management according to the specified standards, under the competitive situation of educational institutions and the rate of decline of students and the country's population, some educational institutions and classrooms have diverse groups of students. Teachers therefore play an important role in developing students from the time they enter school until they graduate in order to create changes in knowledge, skills, ethics, and personal characteristics by designing teaching and learning activities to achieve the objectives and learning outcomes of subjects and curricula as specified. In this article, the author therefore applies the teaching methods of the Lord Buddha that he used in teaching the four diverse Buddhist groups until they were able to achieve the Dhamma, which is the learning outcome at different levels, by considering the differences in characteristics of students by dividing them into groups, teaching appropriately, and adjusting the teaching methods according to their knowledge and abilities, combining both theory and practice to create roles and participation processes between groups of students and teachers without bias, designing and developing teaching content from student assessment to find a balance at the beginning of teaching, under a warm atmosphere of respect and honor between groups of students and teachers, focusing on the content of what is taught as important. In this article, teachers must have morality, ethics, and professional ethics according to the characteristics of being a teacher.

Keywords: Buddhist Teaching Methods, Learning Skills, Generation.

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน บนพื้นฐานของความเจริญก้าวหน้าที่เกิดจากการผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากสังคมสูงวัยที่ได้รับความสนใจในบริบทของการกำหนดนโยบายและการปรับตัวทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแล้ว ก็เกิดกลุ่มทางสังคมที่จะต้องปรับตัวและให้ความสำคัญควบคู่กันไปในกระบวนการอยู่ร่วมกันทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้ถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างด้านอายุ เพศ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งแต่ละความแตกต่างนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะความโดดเด่น หรืออัตตาที่มีความหลากหลาย องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบของการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความสมดุลให้

เกิดขึ้นในทุกบริบท แม้กระทั่งสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันจากการขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในปัจจุบัน ต้องพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้

ในสมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงได้สมญานามว่า “บรมครู” เพราะทรงเป็นครูของทั้งเทวดาและมนุษย์ ดังปรากฏในพุทธคุณ 9 ประการ สถา เทวมนุสสถาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558) โดยทรงออกแบบการสอนด้วยพระองค์เอง ตามสภาพแวดล้อมและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญและทำให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งเห็นจริงด้วยพุทธวิธีการสอนนั้น ๆ พุทธวิธีการสอนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบูรณาการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายดังผลสัมฤทธิ์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้มาแล้ว

บทความนี้ ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาและบูรณาการพุทธวิธีการสอนกับการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มผู้เรียนต่าง Generation ให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด โดยเป็นที่ตระหนักในกลุ่มผู้สอนในปัจจุบันภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่กำหนด นอกจากนี้ใบปริญญที่ผู้เรียนจะพึงมีพึงได้ตามเป้าหมายของกระบวนการศึกษาในหลักสูตรแล้ว ศักยภาพของผู้เรียนจะส่งผลโดยตรงต่อสังคมและประเทศภายหลังจากสำเร็จการศึกษาจนได้ชื่อว่า “บัณฑิต” ด้วยเหตุนี้ความคาดหวังในผลลัพธ์การเรียนรู้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนการสอนกับการพัฒนาสังคมประเทศไปพร้อมกัน แต่ในบทความนี้จะมุ่งเน้นในประเด็นที่จะนำพุทธวิธีการสอนมาเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนต่าง Generation โดยภาพรวมเป็นพื้นฐานสำคัญ

การเรียนรู้ของแต่ละ Generation

การแบ่งกลุ่มคนตามยุคสมัย จากปัจจัยทางการเมืองหรือเหตุการณ์ที่มีความสำคัญทางสังคมเป็นตัวกำหนด โดยแบ่งตามช่วงปีของการเกิด กลายเป็นกลุ่มช่วงอายุที่มีความหลากหลายโดยมีประสบการณ์และค่านิยมร่วมกัน Generation มีหลายช่วงอายุและการแบ่งกลุ่มเหล่านี้ จะใช้ประกอบเพื่อทำความเข้าใจในบุคลิกลักษณะของคนรุ่นต่าง ๆ เป็นอย่างไร โดยเฉพาะสังคมปัจจุบัน (กอก้าว เพิ่มตระกูล, 24 กันยายน 2566) ปัจจุบันบริบททางสังคมมีความหลากหลาย มีการจัดแบ่งกลุ่มคนออกเป็นช่วงอายุ เพศ ที่มีความแตกต่างกันตามสถานภาพนั้น ๆ และที่สำคัญมีมาตรการต่าง ๆ ทางกฎหมายรองรับอย่างชัดเจนตามสิทธิเสรีภาพที่จะพึงมีพึงได้ตามพื้นฐานของความเท่าเทียมกันในยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับประชาคมโลก ซึ่งแต่ละ Generation จะมีลักษณะและความแตกต่างกันในด้านการศึกษ สามารถอธิบายได้ดังนี้ (มูลนิธิยุวพัฒน์, 29 มิถุนายน 2566)

Generation B หรือ Baby boomer ช่วงอายุระหว่าง 61 – 79 เกิดในช่วงหลังของสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2489 – 2507 คนกลุ่มนี้ที่อยู่ในช่วงวัยทำงานจึงต้องทำงานหนักและเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร จึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเท่าที่ควร

Generation X เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 – 2522 เป็นรุ่นลูก ๆ ของ Baby boomer เกิดมาพร้อมกับโลกที่เริ่มมีการแข่งขัน จึงมีโอกาสดูได้เรียนหนังสือ การศึกษาของคนกลุ่มนี้เป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลจึงต้องเรียนรู้และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางการเรียนรู้

Generation Y เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2540 ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีความมั่นคงทางฐานะแล้ว จึงมีการศึกษาสูง ในด้านการศึกษาจึงมีความสะดวกสบายสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การเรียนมีความยืดหยุ่นสูง

Generation Z เกิดหลังปี พ.ศ. 2540 ขึ้นไป ปัจจุบัน คือ “เยาวชน” อยู่ในช่วงประถมศึกษาไปจนถึงมหาวิทยาลัย มีทักษะที่โดดเด่น ด้านเทคโนโลยี จึงมีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีเป็นอย่างดี เรียนรู้ได้เร็ว มีความคิดเป็นของตนเอง มองเห็นคุณค่าของตัวเอง เชื่อในสิ่งที่มีความรู้

Generation Alpha เป็นรุ่นลูกของ Gen Y และ Gen Z มีศักยภาพด้านเทคโนโลยีคล้ายกับกลุ่ม Gen Z วัยนี้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการเรียนอนุบาล เติบโตมากับโลกดิจิทัล รวมทั้ง AI การศึกษาของเด็กกลุ่มนี้จะมีความเฉพาะบุคคลและเฉพาะทางมากขึ้น เพราะสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากโลกออนไลน์ตามความสนใจ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้แค่ในห้องเรียน ดังนั้นจึงได้เห็นการศึกษาแบบ Home school ได้รับความนิยมมากขึ้น รวมทั้งหลักสูตรเด็กปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ระดับอนุบาล

จากการแบ่งกลุ่มของ Generation ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันทางด้านวิสัยทัศน์และคุณวุฒิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างกันทางการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษา โดยประการที่เมื่อเกิดการรวมตัวกันของ Generation ต่าง ๆ ความสมดุลในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน ความท้าทายจึงเกิดขึ้นกับผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนเป็นสำคัญ เพื่อปรับกลยุทธ์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ภายใต้อาคารว่างระหว่างวัย พฤติกรรมสภาพแวดล้อมและสังคมที่ต่างกัน ให้มีความยืดหยุ่นตามยุคตามสมัย

นอกจากนี้ใน แต่ละ Generation ก็มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยสามารถแยกลักษณะพื้นฐานและความสนใจได้ดังนี้ Baby Boomer มีความสนใจการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อให้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมาก อาทิ กิจกรรมเวิร์คช็อปแลกเปลี่ยนความเห็น โปรแกรมฝึกงานระยะสั้นกับคนรุ่นใหม่ หลักสูตรการใช้สื่อออนไลน์และเทคนิคการทำงานออนไลน์ Gen X ก็มีความกล้าลองในการใช้เครื่องมือดิจิทัล ชอบเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ การ Upskill และ Reskill ชอบเรียนรู้และหาข้อมูลองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นนักประดิษฐ์ขึ้นงาน D.I.Y ที่สร้างสรรค์มองหาสิ่งที่สามารถเรียนรู้และทำเองได้ที่บ้าน Gen Y เป็นกลุ่มคนที่เติบโตเรียนรู้มากับเทคโนโลยีและระบบการศึกษา ทำให้เป็นคนเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ได้เร็ว นิยมหลักการ Work-Life Balance ที่มีเวลายืดหยุ่นที่สามารถบริหารเวลากับชีวิต ครอบครัว และเป้าหมายส่วนตัวได้ Gen Z เป็นคนรุ่นใหม่ Digital มีความสนใจในการเรียนรู้แบบ Lifelong Learning การใช้เทคโนโลยีผสมผสานเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยดึงดูดความสนใจและความต้องการได้เป็นอย่างดี เป็นนักปฏิบัติ

มากกว่านักทฤษฎีอ่านตำรา เรียนรู้ทักษะต่างๆ แล้วนำมาใช้ร่วมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ Gen Alpha ถือเป็นคนรุ่นใหม่ Global Citizen ที่จะเป็นพลเมืองโลก และยังเป็น Digital Natives เกิดมาพร้อมเทคโนโลยีดิจิทัล AI และ IoTs รวมถึงอุปกรณ์อัจฉริยะต่างๆ มีความคุ้นเคยและสามารถปรับตัวกับการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนรุ่น (knowledgeporta, 14 พฤษภาคม 2567)

จากพฤติกรรมการเรียนรู้ของแต่ละ Generations ที่มีความแตกต่างกันตามบริบทสภาพแวดล้อมและความสนใจ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำคัญจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะต้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการบูรณาการให้เกิดเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ พฤติกรรม ที่ได้จากการประเมินก่อนที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จะสามารถทำให้ผู้เรียนแต่ละ Generation เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้ดีตามศักยภาพและความสนใจ

การเรียนรู้ของแต่ละ Generation ที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า เมื่อเกิดการรวมตัวกันจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างบุคคลขึ้นในด้านศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ทักษะคิด เป็นต้น และช่องว่างต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน เพราะเหตุที่มีปัจจัยแตกต่างกันนี้ จึงเกิดความหลากหลายในการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุล หมายถึงทำให้ช่องว่างต่าง ๆ นั้น ถูกลบลง หรือเหลือเพียงน้อยนิด โดยประการที่ทำให้ในแต่ละ Generation ได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมทั่วถึงกัน ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเรียน การทดสอบ Pretest การสัมภาษณ์ การประเมินพฤติกรรม หรือการสอบถามความต้องการและความคาดหวังในผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อพัฒนาและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมโดยหลักของการมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำคัญ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชาและหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนต่าง Generation จะเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการพัฒนาและออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนที่จะต้องสังเคราะห์ความแตกต่างและทำให้ผู้เรียนเกิดความสมดุลในด้านศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ทักษะคิด เป็นต้นดังที่ได้กล่าวมา โดยบูรณาการศาสตร์และวิธีการสอนแบบต่าง ๆ กับพุทธวิธีการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงประสพผลสำเร็จในการสอนกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

พุทธวิธีการสอน

หากย้อนไปสมัยพุทธกาลกระบวนการศึกษาเล่าเรียนไม่จำกัดแต่เพียงในชั้นเรียน ผู้ที่ใส่ใจสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดกาลเวลา ดังปรากฏในธรรมคุณ 6 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558 : 270) คุณทั้ง 6 หมายถึงทั้งปริยัติธรรมและโลกุตระธรรม จนถึงขั้นนิพพาน ซึ่งหมายถึงการศึกษาเล่าเรียนจนรู้แจ้งเห็นจริง มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญในสิ่งนั้น ๆ ตามเป้าหมายของการศึกษาพระธรรมวินัยตามแนวทางพระพุทธศาสนา ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ คือการศึกษาภาคทฤษฎีแล้วนำไปปฏิบัติ จนประสบผลสำเร็จตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา แต่สิ่งที่สำคัญของการศึกษาคือ

กระบวนการได้มาซึ่งองค์ความรู้ในภาคทฤษฎีและผลจากการนำไปทดลองในภาคปฏิบัติ จนเกิดเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงของอริยบุคคลนั้น ๆ ล้วนมาจากพุทธิวิธีการสอนทั้งสิ้น ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงออกแบบให้กับแต่ละอริยบุคคล พุทธิวิธีการสอน จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต่าง Generation ได้เป็นอย่างดี โดยพิจารณาผู้เรียนเป็นสำคัญ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560 : 35)

1) รู้ คำนึงถึง และสอนให้เหมาะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังปรากฏในทศพลญาณข้อ 5 ข้อ 6 เช่น คำนึงถึงจริต 6 อันได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต ศรัทธาจริต พุทธิจริต และวิตกจริต และรู้ระดับความสามารถของบุคคล

2) ปรับวิธีสอนให้เหมาะกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล อาจใช้ต่างวิธี

3) คำนึงถึงความพร้อม ความสุกงาม ความแสร้งแห่งอินทรีย์ หรือญาณ ที่บาลีเรียกว่า ปริปากะ ของผู้เรียนแต่ละบุคคล

4) สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจน มั่นยำ และได้ผลจริง

5) ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี

6) เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษ

7) ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย ที่มีปัญหา

การพิจารณาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตาม Generation ด้วยกระบวนการประเมินก่อนเรียนเป็นกลไกสำคัญอันดับแรกในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการออกแบบการสอนให้กับผู้เรียนในแต่ละ Generation โดยพิจารณาจากความพร้อมในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเรียน สร้างบทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อลดช่องว่างระหว่างกันและระหว่างกลุ่ม Generation ให้ความสำคัญและประทับใจผู้เรียนที่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจและแรงผลักดันในกระบวนการพัฒนาให้เกิดทักษะการเรียนรู้

ผู้เรียนจะเกิดกระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้หรือไม่ มากน้อยเพียงไร ศักยภาพของผู้สอนจึงมีความสำคัญในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยพิจารณาตามแนวพุทธคุณ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560 : 13)

1) พระปัญญาคุณ โดยทรงมีพระปัญญาคุณที่เกี่ยวกับงานสอน

2) ปฏิสัมภิทา คือ ทรงมีปัญญาแตกฉานในด้านต่าง ๆ

3) พระวิสุทธิคุณ ทรงมีความบริสุทธิ์เป็นพระคุณสำคัญยิ่งที่จะทำให้ประชาชนเชื่อถือและเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า

ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติและคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้วยังต้องประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1) ผู้สอนต้องมีคุณลักษณะแห่งความเป็นครู มีบุคลิกภาพดี แต่งกายดี สง่างาม มีน้ำเสียงที่ไพเราะ ประกอบด้วยวจีสุจริต มีมารยาทดี น่าเคารพเลื่อมใส

2) ผู้สอนต้องมีคุณธรรมประกอบคุณลักษณะของการสอน คือ ปัญญา มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาการสอนและในพฤติกรรมของผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ มีความแตกฉานในอรรถ ในธรรม ในภาษา ไหวพริบดี

3) ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีกาย วาจา และจิตใจที่บริสุทธิ์ ปราศจากอคติไม่เอนเอียง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างและไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน

พุทธวิธีการสอนที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า กุศโลบายการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพุทธวิธีการสอนมีประการต่าง ๆ ประกอบด้วย พุทธลีลาการสอน พุทธวิธีการสอน พุทธกลวิธีและอบายประกอบการสอน เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปบูรณาการกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยเฉพาะกลุ่มผู้เรียนต่าง Generation ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ทรงมีวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยทรงประกอบเนื้อหาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งทรงบูรณาการเนื้อหาที่ทรงประกอบนั้น ๆ กับพื้นฐานองค์ความรู้ของผู้เรียน จากสิ่งที่ยั่งยืนเป็นขั้นเริ่มต้นพื้นฐานไปสู่ระดับที่ยากจนถึงขั้นสูงสุดตามพุทธวิธีการสอนนั้น ๆ ตามเหตุปัจจัยแห่งผู้เรียนและกรอบเนื้อหาของการสอน 2) ทรงสอนโดยเริ่มจากการประเมินศักยภาพผู้เรียนแล้วทรงจำแนกแบ่งกลุ่มตามระดับองค์ความรู้ เพื่อปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับจริต โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยทรงพิจารณาความพร้อมสุกงอมของผู้เรียน พร้อมแนะนำให้นำสิ่งที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้ 3) ทรงติดตามประเมินผลแห่งการสอนเพื่อให้ทราบถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยพระองค์เอง อันเป็นการประเมินถึงผลลัพธ์การเรียนรู้จากการศึกษาและปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้หรือไม่ พร้อมทั้งยกย่องผู้ที่เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ แตกต่างกันไป

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้

ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประสพการณ์การปฏิบัติเป็นองค์ความรู้เชิงลึก (Deep knowledge) เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบการทำงาน และพัฒนาระบบการเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างสรค์นวัตกรรม กระบวนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (วิชัย วงใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2565 : 4)

- 1) ให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง (Self-directed learning)
- 2) ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน (main concept)
- 3) เปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติจริง (Active learning)
- 4) ให้ผู้เรียนฝึกถอดบทเรียน (Learning minds)

5) ปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Learning development)

การที่ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ มีจุดเริ่มต้นมาจากศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสำคัญในการที่ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้จนนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์กับชีวิตประจำวัน หรือบูรณาการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นการเรียนรู้ที่มีผลลัพธ์หลากหลาย จากการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการนำไปสู่การปฏิบัติ สังเคราะห์ถอดบทเรียนนำไปสู่การพัฒนาต่อยอด

โลกของการศึกษาและการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก (Apiwut Pimolsaengsuriya, 5 มีนาคม 2568) ปัจจุบันเชื่อว่าการเรียนรู้ไม่ควรจบลงเมื่อเรียนจบมหาวิทยาลัย แต่ต้องเรียนรู้ตลอดไป (Life-Long Learning) การเรียนรู้และการพัฒนา (Learning & Development) จึงมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) Learn the Basic การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Learning by Doing)
- 2) Learn through Formal Development Process เพิ่มกิจกรรมการอบรม สัมมนา
- 3) Build Feedback Process การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)
- 4) Do Cross Training ต่อยอดด้วยการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ
- 5) Learn while Working การเก็บเกี่ยวประสบการณ์และพัฒนาตนเอง
- 6) Create Sustainability มีการกำหนดระบบในการติดตามประเมินผลการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

การพัฒนา คือ เป้าหมายที่สำคัญของผลลัพธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในการสนับสนุนส่งเสริมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนด้วยการเติมเต็มความรู้ความสามารถในสิ่งที่ขาด พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร อบรมและสัมมนาจากผู้เชี่ยวชาญ วัดผลประเมินผลเพื่อปรับกลยุทธ์การเรียนการสอน พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่จากการนำไปบูรณาการกับชีวิตและการทำงาน ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้นิยาม “ผลลัพธ์การเรียนรู้” หมายความว่า ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงานระหว่างการศึกษาศึกษา และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ต้องมีอย่างน้อยสี่ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านจริยธรรม 4) ด้านลักษณะบุคคล (ราชกิจจานุเบกษา, 2565 : 28 - 31) ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีเป้าหมาย คือผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะต้องมีทักษะจากผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งสี่ด้านเป็นสำคัญ ผ่านกระบวนการกำหนดมาจากหลักสูตรและรายวิชา โดยกระบวนการกำหนดต้องมาจากความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิตเป็นสำคัญ นำไปสู่การออกแบบในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ภายใต้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในการกำกับดูแล

และควบคุมมาตรฐาน จึงทำให้เกิดความตื่นตัวในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในบริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ได้ทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเล่าเรียนและนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นองค์ความรู้ จากทักษะการคิดวิเคราะห์ สู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งกาย วาจา ใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงลักษณะบุคคลบนพื้นฐานของความดีงาม ทั้งนี้ ล้วนเกิดจากการกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสำคัญ โดยประการที่ทักษะการเรียนรู้เป็นความคาดหวังที่สำคัญทั้งของผู้เรียน ผู้สอนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาพรวมทั้งระบบรวมถึงบริบทของประเทศที่ต้องอาศัยบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบกลไกต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้น บัณฑิตจึงต้องมีศักยภาพตามผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่มาตรฐานได้กำหนดอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกันในทุกสถานศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำกันในการผลิตบัณฑิตมารับใช้สังคมและประเทศ แต่ถึงกระนั้นก็ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ในภาพรวมที่ผสมผสานกันในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา นอกจากศักยภาพผู้สอนตามที่ได้นำพุทธวิธีการสอนมาบูรณาการกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศ

การนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

พุทธวิธีการสอน เป็นพุทธนวัตกรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพระพุทธานุภาพที่มีความหลากหลายทางด้านสภาพแวดล้อมและตัวผู้เรียนจากพื้นฐานทางสังคมในสมัยพุทธกาล เป็นกลวิธีและอุบายในการพัฒนาผู้เรียนจนทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในเนื้อหาการสอนนั้น ๆ สามารถนำมาบูรณาการกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายของกลุ่มผู้เรียนต่าง Generation จากการประเมินแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ตามความต้องการ เปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติ มีการถอสอบทบทวน เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในลักษณะการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ การเรียนรู้จากกิจกรรมการอบรม สัมมนา การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และต่อยอดด้วยการเรียนรู้ทักษะอื่น และพัฒนารูปแบบการติดตามประเมินผลการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดคุณภาพของระบบการศึกษาไทยถูกพัฒนาออกแบบมาหลายยุคหลายสมัยจากศักยภาพของผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาจากกระบวนการเรียนการสอนเป็นสำคัญอันเป็นหลักสากลนิยมในระบบการศึกษาของโลก หากพิจารณาจากองค์ธรรมของเหล่าบรรดาบริษัท 4 ที่เกิดขึ้น หลังกระบวนการศึกษาพระธรรมวินัยทั้ง 3 รูปแบบ คือ ปรีชาปฏิบัติ ปฏิภาณปฏิบัติ ปฏิภาณ

สรุป

พุทธวิธีการสอนอันเกิดขึ้นจากการประเมิณผลโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้รับสมญานามว่า “บรมครู” สามารถยืนยันได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่คุณสอนสามารถนำไปบูรณาการเพื่อออกแบบ พัฒนาและบริหารจัดการกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่กำหนด ที่ได้รับการรวบรวมเรียบเรียงโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ตามหลักทั่วไปของการสอน ในการพิจารณาคุณลักษณะของผู้เรียนโดยเฉพาะกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านพื้นฐานและศักยภาพประกอบกับค่านิยมและทัศนคติที่คุณสอนจะต้องมีทักษะในการบริหารจัดการตามคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียนนั้น ๆ ด้วยการแบ่งออกเป็นกลุ่ม สอนให้เหมาะสมและปรับวิธีการสอนตามความรู้ความสามารถในรูปแบบผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อสร้างบทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนโดยปราศจากอคติ ด้วยการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินไปได้ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดเนื้อหา ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเคารพและให้เกียรติกันระหว่างกลุ่มผู้เรียนและผู้สอน โดยประการที่คุณสอนก็ต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพตามคุณลักษณะของความเป็นครู มีคุณสมบัติและผ่านกระบวนการประเมินศักยภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความต้องการและความคาดหวังจะเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนุกกับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในรูปแบบการอบรม สัมมนา เพื่อให้ได้รับข้อมูลป้อนกลับในการต่อยอดพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรมและด้านลักษณะบุคคล ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่าง

References

- มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565, 31 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 139 ตอนที่ 20 ก. หน้า 28 – 31.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิ.
- วิชัย วงใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2565). *ทักษะการเรียนรู้และพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). *พุทธวิธีการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- กอข้าว เติมตระกูล. *ความแตกต่างของ Generation ของแต่ละช่วงวัย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://winestrehab.com/the-different-between-generations/> [24 กันยายน 2566].
- มูลนิธิยุวพัฒน์. *Generation Gap เข้าใจ “ความต่าง” ระหว่างวัย ความท้าทายใหม่โลกการศึกษา*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th> [29 มิถุนายน 2566].

Apiwut Pimolsaengsuriya. 6 ขั้นตอนในการพัฒนาทักษะและความสามารถ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.slingshot.co.th/blog/6-skills-for-development> [5 มีนาคม 2568].

knowledgeporta. ส่องพฤติกรรมการเรียนรู้ของ 5 เจเนอเรชัน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://knowledgeportal.okmd.or.th/article/6642e99a360ff> [14 พฤษภาคม 2567]

ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง ศึกษาเปรียบเทียบ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

The Offense of Defamation and Proving the Truth: Comparative Study of the
Federal Republic of Germany

ธัชพงษ์ วงษ์เหรียญทอง Thatchapong Wongriantong

เขตไท่ ลังการ์พินธุ์ Khet tai Langkarpint

ธนะ เนตรศุภลักษณ์ Tana Nestsupalu

มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่

Faculty of Law, Payap University, Thailand

Borormor_bom@hotmail.com

Khet tai@hotmail.com

tana_pyu@hotmail.com

Received 2025/03/23

Revised 2025/06/05

Accepted 2025/06/14

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการกำหนดความรับผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในประเด็นของการกล่าวข้อความจริง และทำให้ผู้อื่นเสียหาย ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดรูปความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ว่า หากผู้ใดผู้หนึ่งกล่าวความจริง หรือความเท็จและทำให้ผู้อื่นเสียหายก็ถือว่าเป็นความผิด ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้จำกัดรูปแบบความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการกล่าวความเท็จเท่านั้นถึงจะเป็นความผิด

บทความนี้ในรูปแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้การค้นคว้าหาข้อมูลจาก ตำรา หนังสือ บทความ เอกสารออนไลน์ และเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศโดยค้นพบ แนวคิด ทฤษฎี และเหตุผลในทางกฎหมายในการบัญญัติความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง ทั้งของประเทศไทยและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

คำสำคัญ : หมิ่นประมาท , พิสูจน์ความจริง , ประมวลกฎหมายอาญา.

Abstract

The purpose of this academic article is to compare the determination of liability for defamation under the Criminal Code of Thailand and the Federal Republic of Germany. On the issue of stating truthful statements and causing damage to

others, Thailand has defined the form of defamation as saying the truth or falsehood that causes the victim to be considered an offense. In the Federal Republic of Germany, the form of defamation offense is limited only to false statements.

This article is in the form of a quality script by researching information from online documents and various websites both in Thailand and abroad. Theories and legal reasons for enacting the offense of defamation and proving the truth in both of Thailand and the Federal Republic of Germany.

Keywords: Defamation, Proof of Truth, Criminal Code.

บทนำ

ในปัจจุบันสภาพสังคมมีความวุ่นวายเกิดขึ้นเนื่องจากการนำกระบวนการดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์อันมิชอบ ซึ่งปรากฏในสถานการณ์ดังนี้ บุคคลหนึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำที่ผิดๆ ของอีกบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นจึงกล่าวข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่กลับถูกบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดๆ ฟ้องคดีในความผิดฐานหมิ่นประมาทเพื่อที่จะข่มขู่หรือกดดันให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาข้อความจริง ให้หยุดหรือไม่กล่าวข้อความจริงนั้น

ความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศไทยถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 โดยมีหลักการในการกำหนดความผิดถึงการกล่าวความจริงไว้ 2 ประเด็น โดยประเด็นแรกเป็นการกล่าวความจริงในเรื่องส่วนตัว และประเด็นที่สองเป็นการกล่าวความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น นายเอพูดให้นายบีฟังว่า นายดีเป็นหนี้นายซีไม่ยอมใช้หนี้ แม้การกระทำของนายดีเป็นความจริงนายเอก็มีความผิดฐานหมิ่นประมาท เพราะเป็นการบอกเล่ายืนยันข้อเท็จจริง ถึงพฤติกรรมของบุคคลว่าเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม แม้กระทั้งการพูดความจริงก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท อย่างไรก็ตาม นายเอจะไม่ถูกลงโทษหากมีการพิสูจน์จากพยานหลักฐานได้ว่าการกล่าวความจริงนั้นเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น นายเอพูดให้นายบีฟังว่า นายดีเป็นข้าราชการและทุจริตเรียกรับเงินในหน้าที่ซึ่งเป็นความจริง กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่าหากบุคคลกล่าวความจริงอันเป็นเรื่องส่วนตัวแต่ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนถือเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

การกำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการกำหนดความรับผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นกัน โดยกำหนดว่าต้องเป็นการกล่าวความจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานหมิ่นประมาทจะต้องเป็นการกล่าวความเท็จเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการแสดงความเห็นอันเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงอันเป็นเรื่องส่วนตัวแต่ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนถือเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นถือเป็นการทำให้เสรีภาพในการแสดงความเห็นถูกปิดกั้นมากจนเกินไปเมื่อเทียบกับสัดส่วนในการคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติยศของผู้ถูกพาดพิง กล่าวคือ ในบางกรณีการแสดง

ความเห็นอันเป็นข้อเท็จจริง ผู้แสดงมีเจตนาแสดงออกเพื่อความโปร่งใส เช่น การทวงหนี้ การตัดเตือนถึงการระวังในพฤติกรรมของบุคคล แต่กลับถูกลูกหนี้หรือบุคคลที่ถูกพาดพิงฟ้องกลับในความผิดฐานหมิ่นประมาท เพื่อปิดปากและนำคดีมาต่อรองเพื่อลดยอดหนี้โดยมีเงื่อนไขในการถอนฟ้องในความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังนั้น ในบทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ศึกษาเปรียบเทียบความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริงระหว่างประเทศไทยกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใน แนวคิดทฤษฎี เหตุผลทางกฎหมาย รวมถึงหลักกฎหมาย

ข้อความคิดความผิดฐานหมิ่นประมาท

รัฐต้องให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของบุคคลภายในรัฐ แต่หากบุคคลใดใช้เสรีภาพเกินเลยไปถึงขั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของบุคคลอื่นรัฐต้องมีหน้าที่ในการออกกฎหมายมาควบคุม สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นเรื่องที่บุคคลหนึ่งมีเจตนาหมิ่นทำลายชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยเป็นการทำร้ายผ่านคำพูดแทนการใช้กำลัง ซึ่งรัฐมีความชอบธรรมที่จะกำหนดบทลงโทษทางอาญาหรือโทษทางแพ่งเพื่อควบคุมการใช้เสรีภาพให้อยู่ในความเหมาะสมไม่เกินเลย

เหตุผลในทางกฎหมายสำหรับการกำหนดความรับผิดฐานหมิ่นประมาทมีรูปแบบและแนวคิดในการกำหนดความรับผิด ดังนี้

1. ชื่อเสียงเกียรติยศในรูปแบบศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาจากแนวคิดที่ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และชื่อเสียงเกียรติยศในรูปแบบนี้ไม่อาจประเมินค่าได้ และไม่ได้ขึ้นอยู่กับความร่ำรวย ยากจน หรือการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2567: หน้า 46) ดังนั้นหากมีการดูถูกเหยียดหยามบุคคลไม่ว่าจะมีเจตนาดูถูกเพื่อลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ เช่นกล่าวว่า เป็นคนจน คนซึ่ก หรือเหยียดหยามเพื่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มคน เช่น กล่าวว่า ดูถูกสีผิว ศาสนา ความเชื่อ เช่นนี้รัฐมีสิทธิที่จะออกกฎหมายมากำหนดความรับผิดต่อบุคคลเหล่านี้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

2. ชื่อเสียงเกียรติยศในรูปแบบของทรัพย์สิน ชื่อเสียงในรูปแบบนี้มาจากการสร้างสรรค์และสั่งสมผลงาน และความพยายามของบุคคลในการประกอบอาชีพการงานของตน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ชื่อเสียงเกียรติยศรูปแบบนี้ จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสหรือจับต้องได้ แต่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความ น่าเชื่อถือและสามารถประเมินคุณค่าออกมาเป็นตัวเงินได้ ดังนั้นหากมีการดูถูกเหยียดหยามเพื่อลดคุณค่าความน่าเชื่อถือทางทรัพย์สิน ทางทำมาหาได้ (Dario Milo, 2008 : หน้า 253) เช่นกล่าวว่า เป็นคนซึ่ก รายได้ที่ร่ำรวยมาจากการทำสิ่งผิดกฎหมาย หรือเครดิตในทางธุรกิจไม่น่าเชื่อถือ เช่นนี้รัฐมีสิทธิที่จะออกกฎหมายมากำหนดความรับผิดต่อบุคคลเหล่านี้ได้

3. ชื่อเสียงเกียรติยศในรูปแบบตำแหน่งหน้าที่การงานในทางสังคม ชื่อเสียงเกียรติยศในรูปแบบนี้มาจากบทบาทในสังคมตามบริบทของสังคม สภาพแวดล้อม ตามตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับ ดังนั้น บุคคลแต่ละคนจะมีชื่อเสียงเกียรติยศที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นหากมีการดูถูกเหยียดหยามเพื่อ

ลดคุณค่าความน่าเชื่อถือทางหน้าที่การงาน เช่นกล่าวว่า ถ้าเอียง ไม่มีความเสมอภาค ปกครองคนไปในทางที่ไม่ชอบ เช่นนี้รัฐมีสิทธิที่จะออกกฎหมายมากำหนดความรับผิดชอบต่อบุคคลเหล่านี้ได้

การที่รัฐจะกำหนดบทบัญญัติความรับผิดชอบต่อชื่อเสียงเกียรติยศนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องชี้แจงความขัดแย้งกันระหว่างเสรีภาพในการแสดงความเห็นและสิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศ กล่าวคือ บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความเห็นแต่ต้องไม่ไปกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความเห็นอันเป็นเท็จหรือไม่เป็นข้อความจริงอันจะทำให้บุคคลอื่นถูกเหยียดหยามในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทางทำมาหาได้ หรือชื่อเสียงเกียรติคุณ ส่วนการกล่าวข้อความจริงและทำให้บุคคลอื่นเสียหายนั้นมีแนวคิดในการกำหนดเป็นความผิดในทางอาญาหรือไม่จะต้องพิจารณาถึงเหตุผลที่รองรับในการกล่าวข้อความจริงนั้นมีเหตุผลที่รองรับได้หรือไม่ โดยแยกประเภทได้ ดังนี้ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2566 หน้า 65-72)

1. การกล่าวข้อความจริงอันเป็นการปลุกกระตมให้เกิดความแตกแยกของสังคม เช่น เชื้อชาติ กลุ่มบุคคล สีผิว ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งจะทำให้เกิดอันตรายในหมู่ประชากร เกิดความวุ่นวายในสังคม แม้การแสดงความคิดเห็นนั้นจะเป็นความจริงก็ถือว่าเป็นความผิดอาญาได้

2. การกล่าวข้อความจริงที่เป็นความจริงแต่เป็นการแสดงความเห็นต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการหรือมีความประพฤติเกี่ยวกับหน้าที่การงานอันมิชอบถือว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผลรองรับทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของสาธารณะ เช่นนี้ไม่อาจถือว่าเป็นความผิดอาญาได้

3. การกล่าวข้อความจริงที่เป็นความจริงที่เป็นการวิจารณ์อันเรื่องปกติที่คนสนใจ โดยสุจริต กล่าวคือ ไม่มีวัตถุประสงค์พิเศษที่เป็นการทำร้ายชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือการแสดงความเห็นเพื่อปกป้องความเสียหายไม่ให้เกิดกับตนเองหรือบุคคลที่ใกล้ชิดไม่อาจถือว่าเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ เช่นนี้ไม่อาจถือเป็นความผิดอาญาได้

ส่วนการกล่าวข้อความจริงที่เป็นความจริงต่อบุคคลอื่นอันเป็นเรื่องส่วนตัวหรือกล่าวข้อความจริงต่อบุคคลที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสม หรือมีการแสดงความคิดเห็นว่าบุคคลนั้นประพฤติผิดกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ในประเด็นนี้มีแนวคิดว่าการแสดงความคิดเห็นประเภทนี้ควรถูกกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ ดังนี้

แนวคิดแรกไม่อาจถือเป็นความผิดอาญามีแนวคิดว่าการแสดงความคิดเห็นที่เป็นความจริงต่อบุคคลอื่นที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสม นั้นบุคคลนั้นทำให้เกียรติของตนถูกลิดรอน หรือถูกทำลายจากการกระทำของตนเองอันมีผลทำให้บุคคลนั้นไม่สมควรที่จะดำรงอยู่ในสถานะของความเป็นผู้มีเกียรติเช่นนั้นอีกต่อไป (Media Laws International Press Institute, ออนไลน์)

แนวคิดที่สองมีแนวคิดว่าการแสดงความคิดเห็นของบุคคลถือเป็นคุณค่าที่มีตั้งแต่กำเนิด บุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะเหยียดหยาม ส่วนการที่บุคคลใดประพฤติตัวไม่เหมาะสมหรือมีการกระทำที่เข้าข่ายประพฤติ

ตนผิดกฎหมายก็ให้บุคคลที่ต้องการแสดงความเห็นต่อเรื่องนี้ไปใช้สิทธิทางศาล (คณพล จันทน์หอม , 2565 : 271)

ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการกล่าวข้อความอันเป็นเท็จ

หัวข้อนี้จะกล่าวและวิเคราะห์ถึงการกล่าวข้อความอันเป็นเท็จในมิติที่การกระทำดังกล่าวมีผลต่อศีลธรรมและการบัญญัติกฎหมายอาญา การกล่าวข้อความอันเป็นเท็จเป็นการแสดงข้อความที่บิดเบือนไม่ตรงต่อความจริง โดยมีเจตนาหลอกลวง ใส่ร้าย มุ่งร้าย และคุกคามบุคคลผ่านคำพูด และอาจทำให้บุคคลที่รับรู้ถึงข้อมูลเท็จนั้นเข้าใจผิดต่อบุคคลที่ถูกใส่ร้ายและมีความวิตกกังวล เกิดความสงสัย ความไม่เชื่อมั่น ความไว้วางใจ ในตัวบุคคล ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นเรื่องของ การประพฤติผิดศีลธรรมอันดีของประชาชน (ประธาน วัฒนวาณิชย์ , 2546 : 16) และยังเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อคุณค่า ความดีงามของบุคคลและสังคม ถือเป็นการคิดร้ายและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน อันทำให้ให้สังคมไม่มีความสุข ดังนั้นหากไม่มีการจำกัดการใช้เสรีภาพเสียในการแสดงความคิดเห็นก็อาจจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนและความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมได้ ซึ่งการกล่าวข้อความอันเป็นเท็จกับการบัญญัติกฎหมายอาญานั้นสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. หน้าที่ของกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาจะต้องคุ้มครองป้องกันตัวบุคคลจากการกระทำโดยเจตนาอันโหดเหี้ยม ทารุณ การกระทำไม่สมควรทางเพศ การทำร้าย ทำให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ กดขี่ หรือขูดรีด

2. หน้าที่ของกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาจะต้องคุ้มครองป้องกันสภาวะจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ให้รอดพ้นจากความ กระทบกระเทือนต่อ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน รวมถึงป้องกันการกระทำอันอาจยั่วให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน แม้ผู้ถูกกระทำจะยินยอมต่อการกระทำนั้นแล้วก็ตาม แต่ถ้าความยินยอมนั้นเป็นเรื่องผิดธรรมดา กฎหมายอาญาก็มีอาจจะละเว้นการกระทำนั้นได้

3. หน้าที่ของกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาจะต้องคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินส่วนบุคคลจากการลักขโมย การฉ้อโกง การทำให้ เสียทรัพย์สิน และกรณีอื่น ๆ

4. หน้าที่ของกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาจะต้องคุ้มครองเพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม

กล่าวโดยสรุป การกล่าวข้อความอันเป็นเท็จ ถือเป็นการกระทำที่ส่งผลต่อการสภาพจิตใจ รวมถึงการกดขี่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา มีความวิตกกังวลต่อชื่อเสียงเกียรติยศของตนเองที่สะสมมา นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังถือเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมอีกด้วย ดังนั้น รัฐจึงมีความชอบธรรมที่จะออกกฎหมาย คุ้มครองป้องกันสภาวะจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ให้รอดพ้นจากการกระทบกระเทือนจากการกระทำดังกล่าว

ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง

แนวคิดการกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายจะไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทแยกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายจะไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทประเภทนี้จะมีลักษณะเป็นการกล่าวหมิ่นประมาทบุคคลอื่น แต่มีเหตุในการกล่าวความจริงเพื่อประโยชน์กับสาธารณะ ซึ่งแนวคิดมาจากการการกล่าวหมิ่นประมาทที่เป็นประโยชน์กับสาธารณะเป็นเรื่องที่ชอบธรรมต่อประชาชนกล่าวคือ หากเทียบสัดส่วน หรือชั่งน้ำหนักระหว่าง การกล่าวข้อความหมิ่นประมาทนั้นเกิดประโยชน์กับประชาชนมากกว่าประโยชน์ที่บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทจะต้องสูญเสีย องค์กรณีบัญญัติจึงต้องละเว้นไม่ใช้มาตรการดังกล่าวเป็นความผิด และนอกจากนี้หากปล่อยไม่ให้มีการวิพากษ์วิจารณ์บุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะแล้ว ประชาชนอาจจะได้รับความเสียหายและทำให้ไม่มีการตรวจสอบความบกพร่องของเจ้าหน้าที่รัฐในการกระทำต่าง ๆ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2566 : 78) ซึ่งโดยส่วนใหญ่การกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายแต่เป็นประโยชน์กับสาธารณะนั้นจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน เช่น การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการ นักการเมือง ตัวอย่าง A พิสูจน์ได้ว่า B ข้าราชการทุจริตเงินค่าก่อสร้างถนนของเทศบาลซึ่งเป็นความจริงดังนี้ A ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประเภทที่ 2 การกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายจะไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทประเภทนี้ เป็นการกล่าวความจริงในเรื่องส่วนตัวบุคคลแต่เพราะผู้กล่าวความจริงถูกกดดันจากการกระทำของบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาท แต่ต้องไม่มีลักษณะหรือมีเจตนาเหยียดหรือดูถูก หรือจงใจกลั่นแกล้งเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน กล่าวคือจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ที่ถูกกล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทนั้นถูกทำให้ไม่สบายใจ หรืออึดอัดก่อนผู้ที่ถูกกล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาท จึงระบายความรู้สึกด้านลบออกมาซึ่งถือว่าเป็นปกติของคนทั่วไปและการกระทำดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ยิ่งไปกว่านั้นหากปล่อยให้ความไม่พอใจถูกเก็บกดไว้เมื่อถูกปลดปล่อยออกมาในภายหลังจะออกมาในรูปแบบที่อันตรายมากกว่าการกล่าวหมิ่นประมาท ตัวอย่าง เช่น A ให้ B ยืมเงิน B ไม่คืนเงิน A แต่ B กลับใช้ชีวิตหรูหรา A จึงได้โพสต์ลงในกลุ่มว่า B เป็นหนี้ต้นแต่ไม่ใช้กลับมาใช้ชีวิตหรูหราซึ่งการที่ A กล่าวข้อความนี้ถือเป็นความจริง แต่ A ถูก B โจมตีก่อนด้วยการไม่ใช้หนี้ ตนจึงตอบโต้เพื่อปกป้องตัวเองต่อบุคคลสิทธิที่ตนมีเหนือ B เช่นนี้ A ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท (Understanding Civil Defamation Laws in Germany, ออนไลน์)

นักกฎหมายที่มีแนวคิดว่าการกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายไม่ควรบัญญัติเป็นความผิดอาญานั้นยืนยันว่า แม้รัฐต้องการให้บุคคลทุกคนที่ถูกกระทบสิทธิควรไปใช้สิทธิในทางศาลอย่างเดียวนั้นคงไม่พอเพราะเป็นเรื่องที่ผิดธรรมชาติ การตรากฎหมายในลักษณะเช่นนี้ไม่อยู่ในวิสัยที่จะสามารถห้ามปรามการกระทำดังกล่าวได้ แต่กลับเป็นเครื่องมือให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและถูกหมิ่นประมาทใช้สิทธิทางศาลมาเล่นงานผู้ที่กล่าวความจริง ยิ่งกว่านั้นหากไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการในกรณีดังกล่าวยิ่งจะทำ

ให้เกิดความวุ่นวายในสังคมและอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นมาได้ เช่น B เป็นหนี้ A ไม่ยอมใช้หนี้ จริงอยู่ A มีสิทธิใช้สิทธิทางศาลฟ้อง B ได้ แต่โดยธรรมชาติมนุษย์จะห้าม A ไม่ให้พูดถึง B ว่าเป็นหนี้ต้นตอบุคคลอื่นนั้น ค่อนข้างจะเป็นไปได้ยากเพราะ A อาจจะต้องการระบายความรู้สึกที่อัดอั้นเพราะถูก B กระทำ และหากมีกฎหมายบัญญัติถึงการกระทำของ A พูดถึง B ว่าเป็นหนี้ต้นตอเป็นความผิด กฎหมายนี้จะกลายเป็นเครื่องมือให้ B เอามาต่อรองเพื่อลดหนี้ หรือปลดหนี้ ต่อ A เพื่อให้มีการถอนคดีอาญา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับกฎหมายระหว่างประเทศ

นักกฎหมายระหว่างประเทศได้มองเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทว่าผลจากการที่บุคคลถูกหมิ่นประมาทนอกจากจะมีความโศกเศร้าเสียใจของบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทแล้วยังนำมาซึ่งการลดค่าหรือราคาที่มนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในทาง สังคมและศีลธรรม และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสังคมภายนอก การทำลายชื่อเสียงจึงเป็นการทำลายความสัมพันธ์ เป็นการทำให้บุคคลภายนอกมีทัศนคติที่ไม่ ดีหรือตีคุณค่าของบุคคลนั้นต่ำลงไป ด้วยเหตุนี้ชื่อเสียงจึงเป็นสิ่งที่กฎหมายแต่ละประเทศต้องมุ่งคุ้มครอง และควรมีกฎหมายความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยแนวคิดนี้ได้ถูกรับรองไว้ในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองระหว่างประเทศ International and Comparative Defamation Standards, ออนไลน์)

1. ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration) จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยปฏิญญานี้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา ไปสู่การเป็นกรอบความร่วมมืออาเซียนด้านสิทธิมนุษยชน และรักษามาตรฐานสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล โดยปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองความผิดฐานหมิ่นประมาทว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นอิสระจากการแทรกแซงตาม อำนาจอธิปไตยในส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร ซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล หรือการดูหมิ่นเกียรติและชื่อเสียงของ บุคคลนั้น บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย จากการแทรกแซงหรือการดูหมิ่น ดัง กล่าว ” (Section 21 Every person has the right to be free from arbitrary interference with his or her privacy, family, home or correspondence including personal data, or to attacks upon that person’s honor and reputation. Every person has the right to the protection of the law against such interference or attacks)

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองระหว่างประเทศ (International Covenant on Civil and Political Rights) จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะกำหนดให้ประเทศทุกประเทศควรมีการรับรอง หรือยอมรับศักดิ์ศรีโดยกำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันของมนุษย์โดย โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองระหว่างประเทศ ได้รับรองความผิดฐานหมิ่นประมาทว่า ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพใน

การแสวงหา รับ และถ่ายทอดข้อมูลและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ไม่ว่าจะด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการพิมพ์ ในรูปแบบศิลปะ หรือผ่านสื่ออื่นใดตามที่เลือก การใช้สิทธิดังกล่าวมีข้อจำกัดบางประการ แต่ต้องเป็นข้อจำกัดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นเท่านั้น คือ เคารพสิทธิหรือชื่อเสียงของผู้อื่น หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary (a) For respect of the rights or reputations of others; (b) For the protection of national security or of public order or of public health or morals.)

ประมวลกฎหมายอาญากับความผิดฐานหมิ่นประมาทในการพิสูจน์ความจริง

แนวคิดในความผิดฐานหมิ่นประมาทในประเทศไทย มาจากการที่กฎหมายต้องการรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น แต่ต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง และนอกจากกฎหมายมุ่งคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลแล้ว กฎหมายในเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทยังมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวายในสังคมโดยการพูดเรื่องที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นอีกด้วย (คณิต ณ นคร, 2545 : หน้า 141) เช่น A พูดจา หมิ่นประมาท B นอกจากจะทำให้ B เสียชื่อเสียงแล้ว อาจจะทำให้ B มีความโกรธแค้นและทำร้าย A ซึ่งทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคมได้

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาทของไทยนั้น นอกจากจะต้องกล่าวข้อความอันเป็นเท็จที่ถือว่าเป็นความผิดแล้ว การกล่าวข้อความจริงที่ทำให้บุคคลอื่นเสียชื่อเสียงก็ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ หากมีเจตนาหมิ่นประมาทโดยการแสดงความเห็นโดยไม่สุจริต ไม่ว่าจะเป็นการประจานในเรื่องส่วนตัวที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ทำให้ถูกเกลียดชัง เช่น A เป็นหนี้ B และ A ไม่ยอมใช้หนี้ B B จึงตัดพ้อด้วยการโพสต์ข้อความลงในสื่อออนไลน์ ทำนองว่า A เป็นหนี้แต่ไม่ยอมใช้หนี้ เป็นคนที่ไม่รักษาคำพูด ไม่มีเครดิต เช่นนี้ตามกฎหมายไทย ถือว่า B มีความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้การที่ B โพสต์นั้นจะเป็นความจริงก็ตาม ทั้งนี้เพราะผู้ร่างมองว่า B สามารถเลือกใช้วิธีดำเนินการตามกฎหมายได้ก่อนหลายวิธี เช่น ฟ้องร้องหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฟ้องร้องลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ แต่ B กลับเลือกใช้วิธีโพสต์ประจานก่อนเป็นลำดับแรกซึ่งถือเป็นเรื่องกฎหมายไม่ยอมรับอันมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของ A และยังทำให้ A อาจโกรธแค้น B และคิดจะทำร้าย B

แต่ในอีกแง่หนึ่งพบว่าเป็นกรณีของผู้หมิ่นประมาทกล่าวความจริงที่ทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทเสียหายนั้น ผู้ถูกหมิ่นประมาทมักจะใช้กฎหมายเรื่องหมิ่นประมาทเป็นเครื่องมือข่มขู่ผู้แสดงข้อเท็จจริงหรือความเห็นโดยสุจริตในเรื่องส่วนตัวอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากคดีหมิ่นประมาทเป็นคดีที่เกิดขึ้นได้โดยง่ายเพียงแค่มีการกล่าวถ้อยคำด้วยวาจา หรือด้วยการเขียนถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านช่องทางการสื่อสารใด ๆ ใ้บุคคลทั่วไปสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจได้ ก็อาจเป็นความผิดแล้ว และเหตุที่เลือกจะดำเนินคดีอาญาในศาลก็เพราะการดำเนินคดีอาญาไม่มีต้นทุนในการดำเนินคดี ไม่มีการคิดค่าขึ้นศาลตามทนายเช่นเดียวกับคดีแพ่ง และยังเป็นเครื่องมือต่อรองในการสร้างเงื่อนไขในถอนฟ้องคดีหมิ่นประมาทโดยกำหนดเงื่อนไขว่าถ้าผู้ถูกหมิ่นประมาทจะถอนฟ้องคดีหมิ่นประมาท ผู้หมิ่นประมาทลดยอดหนี้ให้กับผู้ถูกหมิ่นประมาทอีกด้วย A เป็นหนี้ B และ A ไม่ยอมใช้หนี้ B จึงโพสต์ข้อความหมิ่นประมาท A แม้การที่ B โพสต์นั้นจะเป็นความจริงก็ตาม A มีสิทธิที่จะดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ในความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อ B ซึ่งการร้องทุกข์ A ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ B เกิดความวิตกกังวลในการเป็นคดีความ B จึงเจรจาให้ B ถอนคำร้องทุกข์ A จะได้โอกาสในการต่อรองการถอนคำร้องทุกข์เพื่อแลกกับการลดยอดหนี้ ที่ตนเป็นหนี้ B

หลักการบัญญัติกฎหมายอาญากับความผิดฐานหมิ่นประมาทในการพิสูจน์ความจริง

กฎหมายอาญา คือกฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ภารกิจของกฎหมายอาญาคือการคุ้มครองสังคมให้อยู่ร่วมกันซึ่งกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่รุนแรง ซึ่งต้องกระทำหรือบัญญัติกฎหมายเท่าที่จำเป็นไม่อาจหลีกเลี่ยงด้วยวิธีอื่นได้แล้ว อย่างไรก็ตามหากมีการบัญญัติกฎหมายอาญาอย่างพร่ำเพรื่อแล้ว สิทธิเสรีภาพของบุคคลจะถูกกระทบกระเทือนเกินความจำเป็นอันไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย และการบัญญัติกฎหมายอาญาจะต้องไม่กลายเป็นเครื่องมือ หรือเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงาน หรือกลุ่มคนใช้เป็นโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง (คณิต ญ นคร , 2524 : หน้า 40-46)

ภารกิจของกฎหมายอาญาอีกประการหนึ่งคือหากใช้กฎหมายอาญาลงโทษบุคคลไปแล้วกฎหมายมีความมุ่งหวังไม่ให้เกิดบุคคลที่ถูกลงโทษไปแล้วมีความเข็ดหลาบไม่กระทำความผิดซ้ำอีก และต้องการเตือนบุคคลทั่วไปว่าหากกระทำการอันเป็นที่สังคมไม่ยอมรับแล้วจะต้องมีการลงโทษเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมที่มากมาย และมีความหลากหลายการที่จะใช้กฎหมายอาญาเข้าไปจัดการกับปัญหาทุกปัญหาย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง หรือเป็นไปได้ เพราะหลายปัญหาเป็นปัญหาที่เล็กน้อยที่ยังไม่จำเป็นต้องถึงขั้นลงโทษทางอาญา

สำหรับคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นประมาทมุ่งคุ้มครองเกียรติยศชื่อเสียงของมนุษย์ ที่มนุษย์จำต้องมีเพื่อให้คนในสังคมยอมรับการอยู่ในสังคมของบุคคลนั้น การกระทำใดที่เป็นการหมิ่นเกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องและอาจจะบัญญัติถึงการกระทำนั้นเป็น

ความผิดตามกฎหมายอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตามในมุมมองนักกฎหมายอาญาบางกลุ่มเห็นว่าการหมิ่นเกียรติยศของบุคคลอื่นที่จะถูกกำหนดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องเป็นเรื่องเท็จเท่านั้น การกล่าวความจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่ควรถูกกำหนดเป็นความผิดอาญาเพราะการกล่าวความจริงแล้วเป็นความผิดจะต้องกลายเป็นเครื่องมือ หรือเปิดโอกาสให้กลุ่มคนใช้เป็นโอกาสในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง และการระบายความอึดอัดของบุคคลที่กล่าวความจริงแล้วไปกระทบเกียรติยศของอีกบุคคลหนึ่งเป็นเรื่องเกิดขึ้นบ่อย นอกจากนี้หากผู้ที่ได้รับความอึดอัดไม่มีช่องทางที่จะสามารถสื่อสารอีกแง่หนึ่งไปยังบุคคลที่สร้างความอึดอัดได้ ก็อาจเลือกใช้มาตรการการอื่นๆ มีความรุนแรงประกอบได้ด้วย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แนวคิดการกำหนดความรับผิดในความผิดฐานหมิ่นประมาทของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีต้องการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเกี่ยวกับเกียรติยศชื่อเสียง ทางทำมาหาได้ ทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งการที่จะได้มาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลจะต้องพยายามใช้ความสามารถ แต่ต้องกลับมาสูลูเสียไปเพราะมีบุคคลมาทำลาย ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงควรต้องบัญญัติเป็นความผิดเพื่อปกป้องเครดิตทางธุรกิจ ความเป็นอันตรายต่อชื่อเสียงที่บุคคลได้สะสมมา

จริงอยู่ในการกำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นเรื่องการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิส่วนบุคคล กับเสรีภาพในการแสดงออกว่าสิทธิใดจะมีอำนาจเหนือกว่า โดยกำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงแต่ต้องไม่เป็นการแสดงออกถึงข้อความอันเป็นเท็จจนทำให้บุคคลอื่นเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามหากบุคคลนั้นประพฤติดังกล่าวไม่เหมาะสม หรือมีพฤติกรรมแย่ๆ จนไปกระทบสิทธิของบุคคลอื่นจนทำให้บุคคลนั้นกล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทที่เป็นความจริง นักกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดว่าการกระทำเช่นนี้เป็นเรื่องการชั่งน้ำหนักระหว่างระหว่างการกล่าวความจริง และการแสดงออกซึ่งความเห็นที่ไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำนั้นไม่อาจจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้เพราะถือว่าบุคคลนั้นมีส่วนทำลายเกียรติยศชื่อเสียง ทางทำมาหาได้ ทางเศรษฐกิจของตนเอง (Defamation Laws In Germany, ออนไลน์) ดังนั้น การกล่าวความจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว หรือประโยชน์สาธารณะในกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือเป็นเรื่องที่ชอบธรรมที่จะกล่าวได้ โดยการแสดงออกซึ่งความจริงนั้นสามารถค้นหาสาระสำคัญได้จากพยานหลักฐานอย่างง่ายดาย แต่ต้องไม่ใช่ความจริงที่มีลักษณะการเหยียด การเป็นโรค เชื้อชาติ นอกจากนี้ในทางบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว การสอบสวนคดีหมิ่นประมาทมักจะใช้เวลานานและไม่ค่อยจบลงด้วยการตัดสินของศาล

โดยประมวลกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ในมาตรา 186 และมาตรา 187

โดยมาตรา 186 กำหนดว่า หากมีการแสดงความเห็นอันเข้าหลักเกณฑ์การดูหมิ่นในด้านลบซึ่งมีผลถึงบุคคลเป็นความผิดเว้นแต่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการดูหมิ่นทางด้านลบเป็นความจริงต้องรับโทษ ... (Section 186 Whoever asserts or disseminates a fact about another

person which is suited to degrading that person or negatively affecting public opinion about that person, unless this fact can be proved to be true, incurs a penalty of imprisonment for a term not exceeding one year or a fine and, if the offence was committed publicly, in a meeting or by disseminating content (section 11 (3)), a penalty of imprisonment for a term not exceeding two years or a fine.)

ส่วนมาตรา 187 กำหนดว่า หากผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับบุคคลอื่น ซึ่งเข้าลักษณะดูหมิ่นก่อให้เกิดความอันตรายหรือต่อการนำเชื่อถือและมีผลทางเครดิตของบุคคลอื่นต้องรับโทษ ...(Whoever, despite knowing better, asserts or disseminates an untrue fact about another person which is suited to degrading that person or negatively affecting public opinion about that person or endangering said person's creditworthiness incurs a penalty of imprisonment for a term not exceeding two years or a fine, and, if the act was committed publicly, in a meeting or by disseminating content (section 11 (3)), a penalty of imprisonment for a term not exceeding five years or a fine.)

ตัวอย่างเช่น A เป็นนักบัญชี มีอาชีพเป็นผู้ตรวจบัญชีของนักธุรกิจ A ได้ทำความเห็นต่อบริษัท B ว่ามีฐานะการเงินไม่ดี และเป็นบริษัทจะล้มละลาย ทำให้บริษัท C ที่จะตกลงเข้าทำสัญญากับบริษัท B ยกเลิกการเจรจา ศาลเยอรมันพิพากษาให้ A มีความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อบริษัท B ต่อมา A อุทธรณ์ โดยโต้แย้งว่าการทำความเห็นของตนที่กล่าวว่าบริษัท B มีฐานะการเงินไม่ดี และเป็นบริษัทที่จะล้มละลายเป็นความจริง ศาลอุทธรณ์ตัดสินว่า A ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทเพราะถือเป็นการป้องกันความเสียหายที่บุคคลจะได้รับ และยังเป็นการปกป้องนักธุรกิจประพฤติดัวให้อยู่ในคลองธรรม

จากบทบัญญัติกฎหมายและคำพิพากษาศาลดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นเรื่องจริงแม้จะทำให้บุคคลเสียหาย ไม่ควรถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญอย่างมากในการควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลหรือบริษัทใหญ่ ๆ รวมถึงบุคคล ทั้งหลายที่กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นที่เป็นความจริง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความผิดฐานหมิ่นประมาทกับการพิสูจน์ความจริง เปรียบเทียบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

หัวข้อ	ประเทศไทย	สาธารณรัฐเยอรมนี
แนวคิด	1. การแสดงออกซึ่งความจริงต้องไม่ก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่จะมีผลทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ 2. การการแสดงออกซึ่งความจริงและมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นอาจนำมาซึ่งการทะเลาะวิวาท หรือการใช้กำลัง	1. ความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทนั้นไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อปรับสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นที่เป็นจริง เพราะจะทำให้ประชาชนหลงเหลือสิ่งที่ตนจะสามารถในการแสดงความเห็นได้น้อยลงแต่ควรนำมาเป็นมาตรการทางกฎหมายที่แสดงความคิดเห็นที่เป็นเท็จ 2. รัฐไม่ควรให้ความสำคัญกับชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคลคนหนึ่งมากกว่าการรับรู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมใดๆ ของบุคคล
ข้อกฎหมาย	ไม่ได้จำกัดรูปแบบในการกล่าวถึงข้อความที่หมิ่นประมาทว่าจะต้องเป็นความเท็จเท่านั้นถึงจะเป็นความผิด แต่หากเป็นการหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริงก็ถือว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทเช่นกัน นักกฎหมายไทยมักจะใช้นิยามสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทว่า “ยังจริงยิ่งหมิ่นประมาทตัวอย่างเช่น B จ้าง A ซ่อมบ้านให้ B ต่อมา A หนึ่งงาน B จึงนำชื่อ A หรือหลักฐานใดที่ระบุว่า A มาโพสต์ลงในกลุ่มว่า A เป็นคนหนึ่งงาน ไม่รับผิดชอบเช่นนี้” กฎหมายไทยถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท	การกล่าวความจริงที่ไม่มีลักษณะหรือมีเจตนาของการเหยียด หรือดูถูกไม่ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ตัวอย่างเช่น B จ้าง A ซ่อมบ้านให้ B ต่อมา A หนึ่งงาน B จึงนำชื่อ A หรือหลักฐานใดที่ระบุว่า A มาโพสต์ลงในกลุ่มว่า A เป็นคนหนึ่งงาน ไม่รับผิดชอบเช่นนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ถือเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

หัวข้อ	ประเทศไทย	สาธารณรัฐเยอรมนี
ผลกระทบต่อสังคม	1. การฟ้องคดีหมิ่นประมาทที่กล่าวความจริงมีคดีที่ต้องขึ้นศาลเป็นจำนวนมากทำให้คดีล้นศาล 2. ปัญหาการใช้ความผิดหมิ่นประมาททางอาญา ที่กล่าวความจริง จะสร้างภาระให้ประชาชนเกินจำเป็น โดยผู้ที่ถูกฟ้องความผิดฐานหมิ่นประมาทจะมีต้นทุนสูง กล่าวคือผู้ที่ฟ้องคดี กล่าวคือผู้ถูกฟ้องจะมีภาระ เรื่องค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี และสร้างความหวาดกลัวให้กับคนที่ต้องการกล่าวความจริงต้องหาทั้งยังต้องหาทนายความมาช่วยเหลือทางกฎหมาย และแสวงหาหลักฐานมาต่อสู้คดีด้วยตัวเอง โดยไม่มีองค์กรของรัฐช่วยเหลือ ในทางตรงกันข้ามผู้ฟ้องคดีจะมีต้นทุนที่ต่ำ โดยการยื่นมือเจ้าหน้าที่รัฐทำงานให้กับตน ทั้งกระบวนการออกหมายเรียกผู้ต้องหา ออกหมายจับ การตั้งข้อหา การสอบสวน การสั่งฟ้อง และการพิจารณาคดี โดยที่ผู้ริเริ่มคดีเพียงแค่ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมงมาแจ้งความแล้วที่เหลือก็ไม่ต้องลงทุนอะไรด้วยตัวเองอีกซึ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างมาก อาจเรียกได้ว่า เป็นการกลั่นแกล้งโดยอาศัยกระบวนการยุติธรรม หรือ Judicial Harassment	1. ความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือปิดบังข้อเท็จจริงบางอย่างแต่กลับส่งผลกระทบต่อเกียรติยศของผู้แสดงความคิดเห็นที่เป็นความจริง 2. หากมีการกระทำที่เป็นพฤติกรรมแย่ๆ ของบุคคล ที่มีผลกระทบต่ออีกบุคคลหนึ่ง บุคคลที่ได้รับผลกระทบจะไม่มีสิทธิกล่าวความจริงแต่ต้องไปใช้สิทธิทางศาลเอง ซึ่งมี ค่าใช้จ่ายสูง ทั้งค่าธรรมเนียมศาล ค่าจ้างทนายความ แต่หากกฎหมายอนุญาตให้มีการพูดความจริงเพื่อลดต้นพฤติกรรมแย่ๆ บุคคลในสังคมอาจจะไม่กล้าทำพฤติกรรมดังกล่าวได้

References

คณพล จันทน์หอม. (2568). *กฎหมายอาญาภาคความผิด* 3. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

- คณิต ณ นคร. (2559). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร (2524). “หลักประกันกฎหมายอาญา.” รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร. *วารสารอัยการ*, 4.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2566). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.
- Dario Milo. (2008). *Defamation and Freedom of Speech*. New York : Oxford University Press.
- Paolo Sorbello. (2020). *Kazakhstan Decriminalizes Defamation*. Keeps Hindering Free Media: Kazakhstan
- ARTICLE 19. *International and Comparative Defamation Standards*. [Online]. Source: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/analysis/defamation-standards.pdf> [7 มีนาคม 2568].
- Media Laws International Press Institute. [Online]. Source: <http://legaldb.freemedia.at/legal-database/germany> [10 มีนาคม 2568].
- Understanding Civil Defamation Laws in Germany. . [Online]. Source: <https://www.trust.org/wp-content/uploads/2024/09/downloaded-file-1.pdf> [7 มีนาคม 2568].
- Defamation Laws In Germany. . [Online]. Source: <https://kellywarnerlaw.com/germany-defamation-laws> [8 มีนาคม 2568].

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด้านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ใต้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารยที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทความย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทความย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทความย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 วัตถุประสงค์ (Objective) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 ผลการวิจัย (Results) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 อภิปรายผล (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge) ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่ส่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. *ชื่อวารสาร*. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์. พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. *สัมภาษณ์*.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยุร ธมฺมจิตฺโต). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9> [7 กันยายน 2566].

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้มีพหุวิชาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัย แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions>

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่จะ ได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10. อัตราค่าตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร ตรีภูลชัชปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร ตรีภูลชัชปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. ตรีภูลชัชปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน

2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
 3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือคัดลอกมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
 4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด
 5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว
- หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง
- หนึ่ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป
(ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง.....

.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

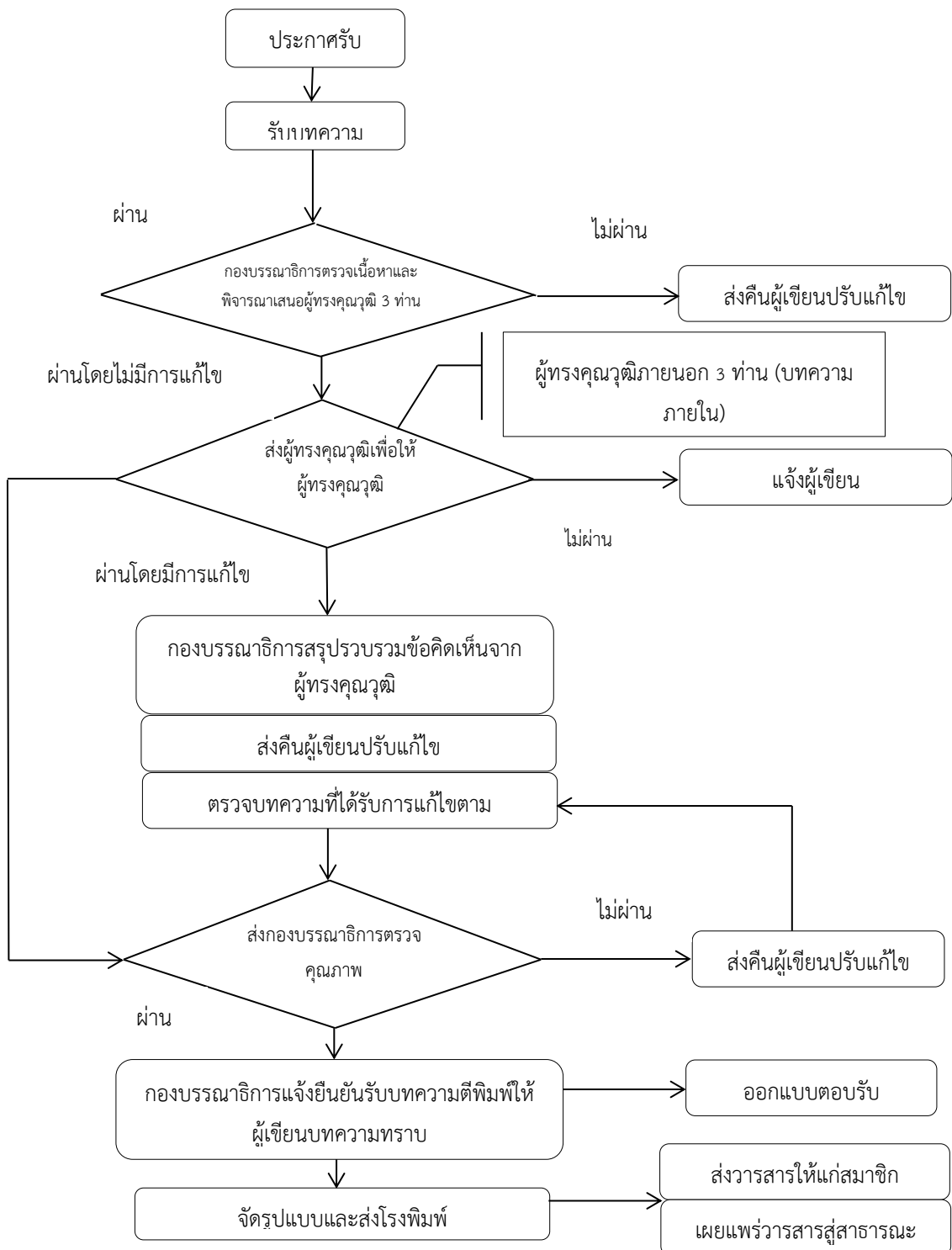
วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้)

E - Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

() เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาคัติ (ส่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [] ที่บ้าน [] ที่ทำงาน [] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....โทรสาร.....

E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....